

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

**AVUSTURYA ULUS KİMLİĞİ İNŞASINDA
ENTEGRASYON TARTIŞMALARI VE TÜRKLER**

Doktora Tezi

Necmi ALTINTAŞ

Danışman

Doç. Dr. Fatih Fuat TUNCER

İstanbul – 2023

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Necmi ALTINTAŞ

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Avusturya Ulus Kimliği İnşasında Entegrasyon Tartışmaları ve Türkler

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

Tezin Türü : Doktora

Tezin Tarihi : 15.12.2022

Sayfa Sayısı : 349

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Fatih Fuat TUNCER

Dizin Terimleri : İnşacılık, Entegrasyon, Kimlik, Türkler, Avusturya, Ulus

Türkçe Özet : Bu çalışma, 1960 yılından sonra Türkiye'den işçi göçmeni olarak Avusturya'ya gelen Türkleri ve entegrasyon tartışmalarının Avusturya ulusal kimliğine yansımalarını incelemiştir.

Dağıtım Listesi :1.İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmzası

Necmi ALTINTAŞ

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

**AVUSTURYA ULUS KİMLİĞİ İNŞASINDA
ENTEGRASYON TARTIŞMALARI VE TÜRKLER**

Doktora Tezi

Necmi ALTINTAŞ

Danışman

Doç. Dr. Fatih Fuat TUNCER

İstanbul – 2023

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Necmi ALTINTAŞ

...../...../2023

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Necmi ALTINTAŞ' ın Avusturya Ulus Kimliği İnşasında Entegrasyon Tartışmaları ve Türkler adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler anabilim dalı, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bilim dalında DOKTORA tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Emine AKÇADAĞ ALAGÖZ

Üye

Doç. Dr. Fatih Fuat TUNCER
(Danışman)

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Emre GÜNDOĞDU

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Kemal OLÇAR

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Alihan LİMONCUOĞLU

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

... / ... / 20..

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

15 Mayıs 1964 tarihinde Avusturya ile Türkiye arasında yaşanan ‘İşçi Göçü’nün ardından Avusturya'daki entegrasyon tartışmalarının Avusturya ulus kimliğine yansımaları literatür ve görüşmeler çerçevesinde ‘inşacı’ bir yaklaşımla değerlendirilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemi de dahil olmak üzere yüzünü ‘Batı’ dünyasına çeviren Türkiye Cumhuriyeti, dönemin Avrupa Ekonomik Topluluğuna 31 Temmuz 1959'da ortaklık başvurusunda bulunarak Avrupa Birliği yolunda önemli bir adım attı. Türkiye-Avusturya ilişkileri, Osmanlı İmparatorluğu ve Habsburg İmparatorluğu tarihine uzanır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Marshall yardımı alan Avusturya, yeniden yapılanabilmesi için insan gücüne ihtiyaç duydu. Bu ihtiyacın geçici ve alternatif olarak Türkiye'den karşılanabileceği konusunda mutabık kalınmıştı.

İş Gücü Celbinin ardından Avusturya'daki Türk vatandaşlarının sayısı bugün 300.000'e yaklaştı. Zamanla Avusturya'ya yerleşen Türklerin misafirlik süreleri Avusturya'nın gündeminde yer almaya başladı. Tartışmalar bazen siyasi malzeme olarak kullanılmıştır. Tüm bu gelişmeler Avusturya'nın sosyal yapısını ve ulusal kimliğin oluşumunu etkilemiştir. Bu çalışmada Türklerin Avusturya toplumuna uyum süreci ve bu son durumda ulusal kimliğe yansımaları araştırılmıştır. Bu kapsamda literatür araştırması ve görüşmeler yoluyla veriler toplanmış, elde edilen veriler MAXQDA – 2022 programı aracılığıyla analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İnşacılık, Entegrasyon, Kimlik, Türkler, Avusturya, Ulus

SUMMARY

After the ‘Worker Migration’ between Austria and Turkey on May 15, 1964, the reflections of the integration discussions in Austria on the Austrian nation identity were evaluated with a ‘constructive’ approach within the framework of the literature and interviews.

The Republic of Turkey, which turned its face to the 'Western' world, including the last period of the Ottoman Empire, took an important step towards the European Union by applying for partnership with the European Economic Community of the period on 31 July 1959. Turkey-Austria relations go back to the history of the Ottoman Empire and the Habsburg Empire. Austria, which received Marshall aid, after the 2nd World War, needed manpower for its reconstruction. It was agreed that this need could be met temporarily and alternatively from Turkey.

After the ‘Worker Migration’, the number of Turkish citizens in Austria approached 300,000 today. Over time, the stay period of the Turks who settled in Austria began to take place on the agenda of Austria. Debates were sometimes used as political material. All these developments have affected the social structure and national identity of Austria. In this study, the adaptation process of Turks to Austrian society and its reflections on national identity in this last case were investigated. In this context, data were collected through literature research and interviews, the obtained data were analyzed through the MAXQDA – 2022 program.

Keywords: Constructivism, Integration, Identity, Turks, Austria, Nation

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
RESİMLER LİSTESİ.....	ix
ÖNSÖZ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE İNŞACILIK (KONSTRÜKTİVİZM)

KURAMI VE KİMLİK TARTIŞMASI

1.1. Uluslararası İlişkilerde Temel Teoriler ve Kimlik Tartışması.....	10
1.1.1. Realizmde Kimlik Tartışması	12
1.1.2. İdealizmde Kimlik Tartışması.....	16
1.1.3. Kavram Olarak Kimlik.....	20
1.2. Eleştirel ve Postmodern Teorilerde Kimlik Tartışması	54
1.2.1. Eleştirel Teori ve Kimlik Tartışması.....	54
1.2.2. Postmodern Teori ve Kimlik Tartışması	61
1.3. Uluslararası İlişkilerde Sosyal İnşacılık (Konstrüktivizm) Yaklaşımı	68
1.3.1. Yapı-Yapan (Eden) İlişkisi	73
1.3.2. İnşacılık Yaklaşımında Kimlik ve Çıkar Kavramı.....	78
1.3.3. İnşacılık Yaklaşımındaki Farklı Bakış Açıları.....	81

İKİNCİ BÖLÜM

AVUSTURYA ULUS KİMLİĞİNİN İNŞASI

2.1. Avusturya Tarihi.....	93
2.1.1. Antik ve Orta Çağ Dönemi	99
2.1.2. Habsburg Dönemi	104

2.1.3.	1918-1945 Arası Dönem	114
2.1.4.	II. Dünya Savaşı Sonrası Avusturya	122
2.2.	Avusturya’da Ulus Kimlik Tartışması.....	125
2.2.1.	İmparatorluktan I. Cumhuriyet’e Geçiş Döneminde Temel Tartışmalar (-1918) 137	
2.2.2.	Cumhuriyet ve Soğuk Savaş Arası Temel Tartışmalar (1918-1947) .	146
2.2.3.	Soğuk Savaş ve II. Cumhuriyet Arası Dönemdeki Temel Tartışmalar (1947-1955)	159
2.2.4.	II. Cumhuriyet Sonrası ve Soğuk Savaş Dönemi Temel Tartışmalar (1955-1991)	161
2.2.5.	Soğuk Savaş ve 11 Eylül Dönemi Temel Tartışmalar (1991-2001) ..	167
2.2.6.	11 Eylül 2001 Sonrası Dönem Temel Tartışmalar.....	170

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVUSTURYA’DA ENTEGRASYON TARTIŞMALARI VE TÜRKLER

A-Avusturya’nın Siyasi Görünümü	180
3.1. Avusturya’da Entegrasyon Tartışmaları	185
3.1.1. Avusturya Toplumunda Yabancı Algısı	192
3.1.2. Avusturyalılar İçin Türkler	218
3.2. II. Dünya Savaşı Sonrası Avusturya’nın Yeniden İnşası ve Türkler	238
3.2.1. Avusturya’ya İş Gücü Göçü.....	242
3.2.2. Avusturya’ya İşçi olarak Gelen Türkler.....	247
3.3. Dünü ve Bugünü ile Avusturya’daki Türkler	250
3.3.1. Avusturya’ya Göçün Sebepleri	253
3.3.2. Avusturya’da Türklerin Sorunları	257
3.3.3. Türkler için Avusturyalı Olmak	261
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	282
KAYNAKÇA	290
EKLER.....	321

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen Makale
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AEA	: Avrupa Ekonomik Alanı
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
Band	: Baskı
Bkz	: Daha fazla bilgi için bakınız
BM veya UNO	: Birleşmiş Milletler
Çev	: Çevirmen
Der	: Derleyen
DFLP	: Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi
Ed (Hrsg)	: Editör
EFTA	: Avrupa Serbest Ticaret Birliği
EuGH	: Avrupa Adalet Divanının
EXPO	: Dünya Fuarı
FPÖ	: Avusturya Özgürlük Partisi
GSYİH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
IAEA	: Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı
IMF	: Uluslararası Para Fonu
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
İGGÖ	: Avusturya İslam Cemaati
JSR	: Journal of Sociological Research
KPÖ	: Avusturya Komünist Partisi

MC	: Milletler Cemiyeti
MÜSİAD	: Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
NBZ	: Gelecek için Yeni Hareket Partisi
NSDAP	: Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi
OPEC	: Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü
ÖGB	: Avusturya Sendikalar Federasyonu
ÖVP	: Avusturya Halk Partisi
S	: Sayfa
SAD	: Sosyoloji Araştırmaları Dergisi
SBF	: Sosyal Bilimler Fakültesi
SPÖ	: Sosyal Demokrat Partisi
SSCB	: Sosyalist Sovyetler Cumhuriyet Birliği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
SWNCC	: Dışişleri-Savaş-Donanma Koordinasyon Komitesi (The State-War-Navy Coordinating Committee)
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDP	: Türk Diasporası Politikası
UNIDO	: Birleşmiş Milletler Endüstriyel Kalkınma Örgütü
VAPO	: Halka Sadık Parlamento Dışı Muhalefet
VOA	: Amerika'nın Sesi Radyosu
VdU	: Bağımsızlar Derneği
WIR	: Viyana Entegrasyon Konseyi
YTB	: Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar
ZDF	: Zweites Deutsches Fernsehen, (Mainz'da kurulmuş Alman kamu televizyon kanalıdır)

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Uluslararası Kültürün Çoklu Olarak Gerçekleşmesi _____	37
Tablo 2: AB Göç Politikalarını Etkileyen Antlaşmalar _____	179
Tablo 3: Esser'e Göre Entegrasyon Süreçleri _____	187
Tablo 4: Müslümanlara Yönelik Eleştirel Tutumları Teşvik Eden Sosyodemografik ve Sosyokültürel Farklılıklar ve Bağlı Tutum Farklılıkları _____	213
Tablo 5: Uluslararası Göçleri Etkileyen Faktörler _____	256

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Muhittin Aşkın'a göre Kimlik Evreleri	23
Şekil 2: Avrupa'daki Milliyetçilik Yapısı	41
Şekil 3: Wieviorka'nın Etnisite Üçgeni	49
Şekil 4: 2016 Avusturya Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonucu.....	181
Şekil 5: Avusturya'nın Siyasi Görünümü.....	183
Şekil 6: Avusturya'da Farklı Dini Gruplara Yönelik Tutumlar	198
Şekil 7: Avusturya'da Müslümanlara Yönelik Yaklaşımlar	215
Şekil 8: Avusturya Toplumunda Yabancı Algısı Görüşmelerinde Kullanılan Kelimelerin Sıklık Frekanslarına Göre Oluşturulan Kelime Bulutu.....	218
Şekil 9: 'Avusturyalılar için Türkler' Görüşmelerinde Kullanılan Kelimelerin Sıklık Frekanslarına Göre Oluşturulan Kelime Bulutu	237
Şekil 10: 1963-2010 Yılları Arası Ayrıca 2011-2021 Yılları Arası Türklerin Avusturya'daki Sayıları	249
Şekil 11: Türk Vatandaşlarının Avusturya'daki Dağılımı	251
Şekil 12: Kültürlerarası İletişim Modeli	280
Şekil 13: 'Türkler İçin Avusturyalı Olmak' Görüşmelerinde Kullanılan Kelimelerin Sıklık Frekanslarına Göre Oluşturulan Kelime Bulutu.....	281

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Ausländer Raus 191

ÖNSÖZ

Tez konusunun ‘Avusturya Ulus Kimliği İnşasında Entegrasyon Tartışmaları ve Türkler’ olarak belirlenmesinde önerisiyle destek olan ve Türk literatürüne katkı sağlayacağını belirten Doç. Dr. Fatih Fuat TUNCER hocama öncelikle eğitim sürecimde ve sonraki her aşamada sağladığı değerli katkılarından dolayı canıgönülden teşekkür ederim. Çalışmama fikirleriyle sağladığı katkılarından dolayı ayrıca Doç. Dr. Emine AKÇADAĞ-ALAGÖZ ve Dr. Emre GÜNDOĞDU hocama ayrıca teşekkür ederim.

İstanbul Gelişim Üniversitesi’ni, ayrıca bölüm olarak Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkileri seçmemde etken olarak alanında otorite olarak bilinen ve üniversiteye başladığım andan itibaren ilminden faydalandığım tüm hocalarıma ve bölüm arkadaşlarımın her birine katkılarından dolayı canıgönülden ayrı ayrı teşekkür ederim. Ayrıca bu süreçte vakitlerinden özveride bulunan eşim ve çocuklarıma en kalbi teşekkürlerimi sunuyorum.

Necmi ALTINTAŞ

GİRİŞ

İnsan, doğası gereği karşılıklı ilişkiye açık, etkileşime uygun ve iletişime muhtaçtır. Bu ilişkilerin belli bir düzen içerisinde devam edebilmesi için birtakım kurallara ihtiyaç duyulmaktadır. İhtiyaç duyulan kuralların da uygulanabilirliği otorite bir gücün varlığını gerektirmektedir. Bu güç, günümüzde devlet yapısıyla açıklanabilmektedir. Devletler yapmış oldukları düzenlemelerle iç ve dış ilişkilerini inşa ederler.

Devleti oluşturan bireylerin kişilik özellikleri, ulus kimliği üzerinde etkili olabilir iken biyolojik ve çevresel faktörlerin yanı sıra karşılıklı (sosyal) ilişkiler de devlet kimliğinin oluşumunu etkileyebilmektedir. Uluslararası ilişkiler; dış politika, ekonomi, hukuk, siyaset bilimi, psikoloji ve sosyoloji alanlarında disiplinlerarası bir ilişki kapsamaktadır. Tüm bu ilişkilere bağımlı olarak ulus kimliklerinin oluşumunda karşılıklı etkileşimler kaçınılmaz bir hale gelebilmektedir.

Birinci ve İkinci Viyana kuşatması hariç, İkinci Dünya Savaşı sonrası yeniden yapılanmak isteyen Avusturya Devleti'nin insan iş gücüne ihtiyacı ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeniden yapılanma hamleleri gösteren Avusturya, Türkiye'den gelebilecek iş gücüne ihtiyacı olduğundan Türkiye ile diplomasisini geliştirmiştir. Karşılıklı görüşmeler neticesindeki 'İşçi Sözleşmesi' sonrası, Türkiye'den Avusturya'ya ilk iş gücü transferi başlamıştır.

Bugüne kadar değişen oranlarda devam eden işçi transferleri beraberinde bazı sorunları da getirmiştir. Avusturya'ya gelen Türk işçileri kişisel finans durumlarını güçlendirdikten sonra Türkiye'ye geri dönmeyi amaçlamaktaydı. Fakat ekonomik durumun yükselmesi amacına ulaşılsa da Türkiye'ye dönen işçilerin sayısının az olduğu görülmüştür.

Avusturya Devleti iş gücü transferinde; Türkiye'den gelen işçileri birkaç yıl sonra geri gönderip yeni işçilerle değiştirmeyi amaçlamaktadır. Fakat planlanmış olmasına rağmen zamanla uyum anlamında istenilen düzeye ulaşamadığı için bu düşüncenin Avusturya devletinin menfaatlerine uygun olmadığı anlaşılmıştır. Böylelikle gelen işçilere uzun oturma hakları verilmiştir. Artan ihtiyaçtan dolayı da daha fazla işçi talebinde bulunulmuştur.

Zaman içinde Avusturya'da kalma düşüncesi artan Türk asıllı işçiler, aile ve akrabalarını da Avusturya'ya getirttiler. Türk işçileri, yarım asırlık bir gurbet hayatının ardından Avusturya'ya yerleştiklerini ve geri dönmenin ilk birkaç yıla göre çok daha

zor olduğunu anlayarak, Avusturya'da 'çekirdek aileler' yerine 'geniş aileler' oluşturmuşlardır. Avusturya'da daha önce *geçici yaşam* olarak görülen sorunlar dikkate alınmamakta ve çözümler genellikle göz ardı edilmektedir. Fakat ilerleyen zamanlarda Avusturya'da yaşayan Türk asıllı işçiler, artık problemlerden kaçmak yerine problemleri çözümlenmenin hayatlarının bir parçası olduğu kanaatine varmışlardır. Bu anlamda yerleşik hayatın gereklerini yerine getirmenin gayretlerini sarf ederek oturma şartlarını iyileştirmişlerdir.

Almancayı konuşma dili olarak benimseyen Türkler, Avusturya'nın resmi dili olan Almancayı öğrenmeye çalışmışlardır. Hayat anlayışının değişmesiyle birlikte Türkler, çalışma koşulları ve neslinin eğitimi hakkında daha uzun vadeli düşünmeye başlamış ve hayatlarını Türk merkezli olmaktan çok Avusturya merkezli bir şekilde konumlandırmaya başlamışlardır. Türkiye'nin Avusturya ile olan siyasi ve ekonomik iş birliği yanı sıra, Türk işçilerinin de yaşadıkları bölgelerde daha kaliteli yaşam şartlarına ulaşabilmeleri için Türk-Avusturya kültürünü öğrenme ve entegrasyon çalışmalarına hız verilmiştir.

Türkiye ve Avusturya'nın tarihsel etkileşimi, Kanuni Sultan Süleyman'ın Viyana Eyaleti'ni kuşatmak isteği (27 Eylül ile 16 Ekim 1529) ile başlamış ve ikinci Viyana kuşatması (14 Temmuz 1683) ile devam etmiştir. Çalışmanın konusu, 'Avusturya Ulus Kimliği İnşasında Entegrasyon Tartışmaları ve Türkler' olarak 1964 tarihli 'İşçi Göçü' sonrası karşılıklı etkileşim olarak incelenmiştir.

Türk-Avusturya ilişkileri Viyana kuşatmaları ile başlasa da 1960'lı yıllardan sonra Avusturya hükümetinin zaman içinde Avusturya'ya gelen Türklere verdiği yerleşim ve sosyal haklar sonrasında yoğunlaşmıştır. Avusturya'ya yerleşen Türkler, ailelerini de yanlarında getirip Avusturya'yı sadece para kazanabilecekleri bir ev olarak değil, aynı zamanda önemli bir ikamet merkezi olarak da kullanmışlar ve iki ülke arasındaki etkileşim daha belirginleşmiştir. Toplumların yaşam süreçlerinde doğada olanlardan hariç, ortak ürettikleri her şey toplumun kültürünü belirlerken din, coğrafya gibi etkenler kültürlerin oluşumunda farklılıklar gösterebilmektedir. Avusturya ve Türkiye'nin farklı tarih, coğrafya ve farklı dinlere mensup olduklarından dolayı ulus kimlik yapılarında farklılıkların görülmesi olağandır. Bu olağan farklılıklar, Avusturya'da entegrasyon ve asimilasyon (uyum süreci) tartışmalarının yolunu açmıştır.

Avusturya'da yaşayan Türklerin varlığı Avusturya Türkiye arasında yapılan 1964 iş gücü sözleşmesine kadar uzansa da entegrasyonunun ilk teorik ve politik pratiği ve entegrasyon tartışmaları misafir işçilerin kalıcılığının belirginleşmesiyle başlamıştır. Avusturya toplumunda yabancı düşmanlığının artması ve misafir işçilerin yerleşik hayata geçerek Avusturya'nın bir parçası olmasıyla birlikte entegrasyon tartışmalarının da artışına neden olmuştur. Entegrasyonun yanı sıra bir arada yaşama teorileri olarak asimilasyon ve çokkültürlülük de kendini göstermiştir.

Azınlıkların veya farklı kökenlerden gelen halkların, kültürel miras ve kimliklerinin baskın doku ve yapılarda eritilerek yok edilmesi anlamına gelen asimilasyon, çokça eleştirildikten sonra bütünleşme ve uyum anlamına gelen entegrasyon kavramı benimsenmeye başlanmıştır. Kavram nispeten yeni olduğu için göreceli yorumlar olabilmektedir. Tanımda bir bütünlük oluşturulamayan entegrasyon kavramı da bir süre tartışıldıktan sonra göçmenlerin kendilerini daha kolay ifade edebilecekleri çokkültürlülük kavramı oluşturulmuştur. Bu kavramda göçmenler; mevcut dini, etnik ve kültürel çeşitliliğini yaşayabilme ve de gösterebilme imkânlarına sahip olabilmektedir. Hatta çokkültürlülük de göçmenler, dernek kurarak kendilerini ana dillerinde ve öz kültürlerinde ifade edebilmelerinin de önü açılmaktadır. Böylelikle benliğin/kimliğin, bireyin toplumdaki aktif rolüyle oluştuğunu savunan inşacılık (Konstrüktivizm) oluşturulmaya başlanmıştır.

Nicholas Onuf, uluslararası ilişkilerin tüm toplumsal olgular gibi bireyler tarafından inşa edildiğini ve toplumsal ilişkilerin ortaya çıkışını toplum ve birey arasındaki yaratıcı sürecin belirlerken devletlerin uluslararası toplumdaki önemini vurgulamıştır. (Özbek, 2019, s. 27) Alexander Wendt, uluslararası siyasetin katılımcıların çıkarlardan ziyade kimlik unsurlarından etkilendiğini belirtmiştir. Wendt'e göre birey yaşamış olduğu coğrafyadan etkilenerek daha içe dönük veya açık bir kimlik sergileyebilir. (Ak, 2019, s. 223) Bir başka toplum bilimcisi olan Friedrich Kratochwil'e göre ise uluslararası ilişkilerdeki eylemler ancak yine normlara dayanan özneler ile bir anlam ifade edebilmektedir. (Ereker, Dış Politika ve Kimlik: , 2010, s. 63-4) Yapılan çalışma, bu üç bakış açısı çerçevesinde değerlendirilecektir.

Toplumlar arasında entegrasyon ve asimilasyon teorileri farklı algılanabildiği için toplumların bütünleşmesini zorlaştırabilmektedir. Bundan dolayı farklı toplumlara

rın bir arada yaşayabilmelerini daha kolay hale getirebilmek ve çalışmanın daha faydalı olabilmesi adına inşacılık teorisi daha uygun bir altyapı sunduğu düşünülmüştür. Bundan dolayı inşacılığın kimlik kavramına daha fazla odaklanılmıştır.

TEZİN PROBLEMİ

Avusturya ve Türkiye ilişkilerinin tarihi yüzyıllar öncesine dayanmaktadır. Özellikle Osmanlı ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu arasındaki ilişkilerin ve bu ilişkilerdeki olumlu ve olumsuz hatıraların bugünkü Türkiye-Avusturya ilişkileri etkilemektedir. I. Dünya Savaşı sonrası dağılan iki büyük imparatorluğun ardılı olan Türkiye ve Avusturya ilişkilerinin özellikle Soğuk Savaş döneminde yeniden canlandığı görülmektedir.

İkili ilişkilerin yapılanmasında II. Dünya Savaşı sonrası Avusturya'ya işçi olarak gelerek Avusturya'nın savaş sonrası yeniden inşasında yer alan Türk işçilerin rolü hiç kuşkusuz ki göz ardı edilemez. Konjonktüre bağlı olarak iki ülke arasındaki iyi ilişkilerden ve kötü gelişmelerden en çok Avusturya'da yerleşik olan Türklerin etkilendikleri görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında hiç kuşkusuz ki karşılıklı olarak üretilen olumsuz ön yargıların etkisi de büyüktür. Bu ön yargıların ortaya çıkmasında da tarihi olayların anlatımı ve aktarımında kullanılan dilin büyük etkisi vardır. Gerek medya gerekse siyasetçilerin kullandığı dilin içeriği bugün; Avusturya-Türkiye uluslararası ilişkileri yönlendirebilmekte ve Avusturya'da yaşayan Türk toplumunu etkilemektedir.

15 Mayıs 1964'te Avusturya-Türkiye arasında yapılan 'İş Gücü Celbi' sonrası, *'Avusturya'ya işçi olarak gelen ve yerleşen Türkler, entegrasyon tartışmaları sürecinde Avusturya ulusal kimliğini ne düzeyde ve hangi koşullarda etkilemiştir?'* sorusuna çalışma sürecinde yanıt aranmıştır. Çalışma kapsamında ana problem cümlesine ek olarak dört adet 'Varsayım' bulunmaktadır.

VARSAYIMLARI

Avusturya resmî kurumları ve siyasetçilerinin üretmiş olduğu söylem, Türk ve Avusturya toplumu arasındaki ilişkileri olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu olumlu ya da olumsuz durumdaki en büyük etken kuşkusuz iki ülke halkının ve liderlerinin birbirine karşı olan yargı ve değerleridir. Bu değer ve yargıların da her

gün yeniden inşa edildiği ve döneme göre değişebildiği görülmektedir. Bu çalışmada, inşacı kurama göre sürekli yeniden inşa edilen Avusturya ulus kimliği içerisindeki Türklerin konumu aşağıdaki varsayımlar eşliğinde sorgulanmıştır.

- 1) 1964'te gelen ilk kuşak Türk işçileri ile Avusturya'da doğan dördüncü kuşak Türklerin entegrasyonu arasında olumlu gelişmeler yaşanırken Türkler, Avusturya toplumundan dışlanmak istendiği düşünülmektedir.
- 2) Entegrasyon kavramının göreceliği ulusal kimliği olumsuz etkilediği düşünülmektedir.
- 3) Siyasi kaygılardan kaynaklı entegrasyon tartışmaları, Avusturya toplumunu ve dolayısıyla ulus kimliğini olumsuz etkilediği düşünülmektedir.
- 4) Avusturya'da yaşayan Türk ve Müslümanlar entegrasyon tartışmalarının merkezine çekilmek istendiği düşünülmektedir.

TEZİN AMACI

Soğuk Savaş dönemi hem Avusturya hem de Türkiye'nin dış politikaları büyük ölçüde örtüşmüştür. Dünyadaki kutuplaşma nedeni ile iki ülkenin iyi ilişkiler geliştirdiği ve özellikle işçi olarak Avusturya'ya giden Türklerin iki ülke ilişkilerini belirleyici bir faktör olduğu görülmüştür. Ancak, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile tüm dünyayı etkisi altına alan 'Medeniyetler Çatışması' tartışması Avusturya-Türkiye ilişkilerini de zaman zaman olumsuz etkilemiştir. Özellikle iki ülke siyasilerinin birbirlerine karşı kullandıkları siyasi dil, son yıllarda daha fazla olumsuz imgelerle yüklenmiştir. Bu olumsuz imgeler de Türk ve Avusturya toplumu arasında sorunların oluşmasına neden olmuştur. Ne yazık ki bu olumsuz imgelerin ortaya çıkış nedenlerini analiz eden ve araştıran çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Avusturya Devleti, ortaya çıkan problemleri entegrasyon sorunu olarak algılayarak, Türk tarafı da bu durumu İslamofobi/Türkofobi ve asimilasyon şeklinde yorumlayarak sorunlara ortak bir çözüm oluşturulamamıştır.

Avusturya'nın Türk göçmenlere yönelik eleştiri ve baskılarının üst düzeye ulaştığı ve son yıllarda Türkiye ile siyasi gerilim ve muhalefetin sert söyleminin dikkat çektiği görülmektedir. Özellikle siyasi seçkinler ve kamusal tartışmalarda sıklıkla bahsedilen sosyal katılım ve entegrasyon beklentileri dört nesildir karşılanamamış ve Türk göçmen nüfusu diğer etnik grupların çok gerisinde kalmıştır. Bu çalışmanın temel

amacı, Avusturya'daki Türk-entegrasyon tartışmalarının Avusturya ulusal kimliği inşasına yansımalarını tespit etmektir.

TEZİN ÖNEMİ

Son yıllarda Avrupa’da ve özellikle Avusturya’da İslam ve Türk karşıtı söylemin artışı ve hatta bu söylemi savunan siyasi görüşlerin önemli başarılar kazandığı görülmüştür. Ancak gerek Türkiye’de gerekse Avusturya’da karşılıklı olarak inşa edilen bu olumsuz söylemin sonuçlarının ne olacağı, çok fazla tartışılmamış ve sorunun çözümü için de fazla araştırma yapılmamıştır.

Esra Sağlam- ‘Türkiyeli Göçmenlerin Gözünden Türk Diaspora Politikası: Toplumsal Sorunlar ve Beklentiler Avusturya Örneği’, Şuayip Turhan- ‘Avusturya’da Yaşayan Türklerin Avusturya Eğitim-Öğretim Sistemindeki Yeri’, Mustafa Çakır- ‘Avusturya Türk Toplumunun Güncel Sorunları’ gibi daha önce yapılan çalışmaların hemen hemen tümü Türklerin Avusturya’daki günlük sorunlarına ağırlık vermiştir. Bu çalışmada, Avusturya’da yaşayan Türkler ve Avusturya toplumu arasındaki ilişkilerin ne seviyede olduğu ve yaşanan entegrasyon sorunların kaynağı tespit edilerek, diğer çalışmalara ve Türk toplumunun Avusturya’daki geleceğine daha etkili bakabilmeyi kolaylaştırmıştır.

TEZİN YÖNTEMİ

Biz ve öteki söylemlerinin Avusturya-Türk toplumu arasındaki ilişkilerin etkisine odaklanan bu çalışmada; nitel araştırma yöntemi kullanılarak ve araştırma kapsamında belirlenen sorular ile alanlarında en yetkili kişi veya temsilcisiyle röportajlar yapılmıştır. Ayrıca, çeşitli uzman görüşleri ve literatür incelemelerinden de yararlanılmıştır. Türk nüfusunun en fazla olduğu başkent Viyana’da Mart-Haziran 2022’de yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

Bu bağlamda, bir ‘durum çalışması’ deseni, bir olguyu kendi terimleriyle inceleyen, sonuçlar hakkında genelleme yapmak yerine ‘nasıl’ ve ‘neden’ sorularına odaklanan bir araştırma deseni olarak kullanılmaktadır.

Yüz yüze müzakerelerde veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış sorular kullanılmıştır. Görüşme yapılan kişilere yönelik şüpheli yaklaşım ve Avusturya'daki

gergin siyasi ortam dikkate alınarak kişisel ve kurumsal bilgilerin hiçbir şekilde kullanılmayacağı özellikle belirtilmiş ve izinleri alınarak ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Bu kayıtlar, Microsoft Word programında yazıya dökülmüş ve çalışmanın üçüncü bölümünde aktarılmıştır.

Göçmen topluluğun hassasiyetleri ve siyasi ilişkiler üzerindeki etkisi araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak 12 farklı katılımcı ile görüşülmüştür. Röportajlarıyla araştırmaya katkı sağlayan her bir katılımcının özel ve kurumsal bilgileri gizli tutularak çalışmada katılımcı sırasıyla K1, K2, K3,... vb. şeklinde kodlanmıştır. Katılımcılardan K3, K9, K10, K11 ve K12'nin Almanca dilindeki röportajları 'Google Übersetzer' de Almancadan Türkçeye çevrilmiş ve tarafınca kontrol edilmiştir.

Görüşmeler, MAXQDA–2022 programında baskın kelimeleri ortaya çıkarmak amacıyla kelime bulutu ve kelime sıklığına dayalı diğer verilerle değerlendirilmiştir. Bir kelimenin başka bir dile çevrilmesinde birkaç farklı anlama gelebildiğinden dolayı, kelime bulutu oluşturulurken röportajlarda geçen kelimeleri değiştirmeden kelime bulutunda Türkçe ve Almanca olarak verilmiştir.

Kuramsal/Kavramsal Çerçevesi

İçinde yaşadığımız çevreyi, toplumu ve dünyayı sosyal yapı bağlamı olarak gören inşacı yaklaşım, bu çalışmanın teorik çerçevesini oluşturmaktadır. Bu çerçevede Nicholas Onuf, Alexander Wendt, Emanuel Adler ve Friedrich Kratochwil gözünden inşacılık kuramı irdelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini; Türk asıllı göçmen toplumları ve Avusturya'nın göçe yönelik tutum ve politikalarını anlama konusunda geniş bilgiye sahip olduğu Avusturya sosyopolitik süreçlerini takip ettiği düşünülen Türk ve Avusturyalı kanaat önderleri oluşturmaktadır.

Çalışma alanının sosyopolitik kutuplaşması nedeniyle nüfusun heterojen olması, örneklemelerin 'maksimum çeşitlilik' bağlamında oluşturulmasını gerektirmektedir. Viyana Türk toplumunun farklı sosyopolitik kesimlerinin uyum algılarının önemli ipuçları verebileceğine inanıldığından, örneklem bunu yansıtacak şekilde tasarlanmıştır. Bu kapsamda farklı görüşlere yer verilmeye özen gösterilmiştir.

Sınırlılıkları

‘Avusturya Ulus Kimliği İnşasında Entegrasyon Tartışmaları ve Türkler’ başlıklı çalışmanın, çalışma sahasını Avusturya oluşturmaktadır. Siyasi çalışmaların merkezi ve Türklerin yoğun olarak yaşadığı ve de sosyal tartışmaların merkezi olan başkent Viyana örneklem sahası olarak ele alınmıştır. Çalışmanın inceleme alanı olarak 1964-2022 yılları arası ve çalışma süresi olarak 2021/2022 yılları belirlenmiştir. Ayrıca Avusturya ve Türk toplumunu analiz edilebilen, çalışmaya katkı sağlayabilecek kurum ve de sivil toplum kuruluş önderleri belirlenerek görüşmeler yapılmıştır.

Bu çalışma, giriş bölümü ile birlikte dört ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler giriş hariç sırası ile ‘Uluslararası İlişkilerde İnşacılık Kuramı ve Kimlik Tartışması’, ‘Avusturya Ulus Kimliğinin İnşası’ ve son olarak üçüncü bölümde ‘Avusturya Entegrasyon Tartışması ve Türkler’ irdelenmiştir. İki toplum arasındaki yüzlerce yıllık ilişki sebebi ile çalışmada bir zaman kısıtlamasına gidilmiştir. Çalışmada özellikle Türk işçilerinin Avusturya göçünün başladığı ‘İş Gücü Celbi’ sonrası dönem entegrasyon tartışmalarının Avusturya kimliğine yansması irdelenmiştir.

Veri Toplama Tekniği

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden literatür tarama ve mülakat modeli teknikleri kullanılmıştır. Araştırma alanında yapılan gözlemler görüşmelerden elde edilen bilgilerle desteklenmiştir.

Çalışma ile ilgili literatür taraması ve mülakat çalışması yapılmıştır. Görüşmeler yapılmadan önce tüm katılımcılardan görüşmelerin kayıt izni ve düşüncelerin çalışmada kullanma izni alınmıştır. 2022 yılında saha çalışması yapılmış ve biri hariç tümü ile yüz yüze görüşülmüştür. (COVID 19) hastalığı nedeniyle yapılamayan bir görüşme ise telekonferans şeklinde gerçekleştirilmiş ve karşı tarafın onayı ile kayıt altına alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE İNŞACILIK (KONSTRÜKTİVİZM) KURAMI VE KİMLİK TARTIŞMASI

İnşacılık, Nicholas Onuf, Alexander Wendt, Emanuel Adler ve Friedrich Kratochwil tarafından geliştirilmiştir. 1980'lerin sonlarında Peter Gerzen Ruggie ve Peter Katzenstein gibi düşünürler tarafından oluşturulan uluslararası ilişkiler, yeni realist sosyal yapıları vurgulayan bir uluslararası politika biçimidir. Uluslararası yapının önemi olan sosyal teori, siyasetin kendilerini maksimize etmek için faydacı hesaplamalarla kendi çıkarlarını takip eden çıkarıcı aktörlerin rasyonel seçim davranışları/kararları tarafından şekillendirildiği iddiasına karşı çıkmıştır. Bazı bilim insanlarının savunduğu gibi inşacılık, şu anda uluslararası ilişkiler teorisinin 'yeni ana akımını' oluştursa da 'uluslararası ilişkiler teorisinde bir muhalefet hareketi' ve 'geleneksel bir uluslararası ilişkiler teorisidir. İnşacılığın ana argümanı, uluslararası sistemin sosyal olarak inşa edilmesidir. (Behraves, 3 Şubat 2011)

Realist uluslararası ilişkiler; gerçekçilikten farklı olarak ulusal güvenlik ve ulusal maddi çıkarlar tarafından yönlendirilirken liberal enternasyonalizm, kurumsal kısıtlamalar altında uluslararası katılımcıların karşılıklı bağımlılığına ve işlevine odaklanmaktadır. İnşacılık, katılımcıların kimlikleri ve uygulamaları ile şekillenen ve sürekli değişen normatif kurumsal yapıdan etkilenen interaktif bir alandır ve de uluslararası sistemi sosyal olarak inşa etmeyi amaçlamaktadır.

Bu bölümde uluslararası ilişkilerde temel teoriler ve kimlik tartışmalarının anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülen realizm ve idealizm teorilerinde kimlik tartışmasının yanı sıra 'kavram olarak kimlik' incelenmiştir. Kavram olarak kimlik üst başlığında milli kimlik ve kimliğe yönelik kurumsal yaklaşımlarla birlikte kimlik oluşumuna etki eden dil, din, kültür, milliyetçilik, ulus ve etnisite kavramlarının kimlikle olan ilişkileri de irdelenmiştir. Etnisite başlığı altında ise, milliyetçilik ve etnisite arasındaki etkileşim değerlendirilmiştir. Eleştirel ve postmodern teorilerde kimlik tartışmasından sonra uluslararası ilişkilerde sosyal inşacılık başlığı altında 'Yapı-Yapan' ilişkisi ve inşacılık yaklaşımında kimlik ve çıkar kavramları incelenmiştir. Bu bölümün son başlığında 'inşacılık yaklaşımındaki farklı bakış açıları' ele alınmış; Nicholas Greenwood Onuf, Alexander Wendt ve Friedrich Kratochwil'in inşacılığı değerlendirilmiştir.

1.1. Uluslararası İlişkilerde Temel Teoriler ve Kimlik Tartışması

Uluslararası ilişkilerde tek bir inşacılık yaklaşımından söz edebilmek mümkün değildir. Dünyada yaşanan sorunları inceleyen birçok inşacı düşünce bulunmakla birlikte bu düşünceleri de gruplandırma çalışmaları mevcuttur. Mevcut inşacılık yaklaşımları arasında ortak bakış açıları olmakla birlikte bakış açılarının farklı olduğu değerlendirmeler de fazladır. Bakış açılarında oluşan farklılıkların genel nedenleri ise epistemolojik merkezli olabilmektedir.

Uluslararası ilişkilerde temel teorilere geçmeden önce uluslararası ilişkilerin genel bir tanımının yapılması gerekmektedir. Mustafa Aydın uluslararası ilişkilerin, “Genel olarak devletler ile diğer uluslararası ve uluslararası aktörlerin davranışlarının tanımlanması, açıklanması ve tahmin edilmesi ile uğraştığı” (Aydın M. , 1996, s. 71-2) düşüncesindedir. Webster'in üçüncü yeni uluslararası sözlüğünde yapılan açıklamaya göre uluslararası ilişkilerin tanımı; “Politika biliminin, ulusal düzeydeki politik birimler arasındaki ilişkilerle ilgilenen ve özellikle dış politikalar, dış politika ile ilgili hükümet organlarının organizasyonu ve işleyişi ile dış politikaları belirleyen coğrafya ve ekonomi gibi faktörlerle uğraşan dalı” (Aydın M. , 1996, s. 71-2) olarak açıklanmıştır.

Uluslararası ilişkilerin, M.Ö. 460-400 yüzyılları arası eski Yunan'da Peleponnez Savaşları'na kadar ulaştığı tahmin edilmektedir. Uluslararası siyasetten ziyade iç siyasetle daha fazla ilgilenen Aristoteles, Augustine, Machiavelli, Hobbes, Locke, Kant ve diğerleri, uluslararası siyaset konusunda her zaman bir şeyler söylemişlerdir. Guicciardini, Machiavelli gibi tarihçiler ve Vitoria gibi hukukçuların katkılarıyla uluslararası ilişkiler disiplininin temelini oluşturan ‘devlet ve egemenlik’ gibi kavramlar bu dönemde oluşmaya başlamıştır. (Aydın M. , 1996, s. 86) XIX. yüzyıldaki uluslararası ilişkiler hakkındaki spekülasyonlar, insan toplumunun ‘gelişimini’ ve ‘evrimini’ vurguladığı için önceki spekülasyonlardan farklıdır. (Aydın M. , 1996, s. 89) Uluslararası ilişkiler, XIX. yüzyılda siyasal tarih disipliniyle birlikte ele alınmaya başlanmıştır. 1970'li yıllardan itibaren rekabet yöntemlerini artmış olan uluslararası ilişkiler, 1980'lerden sonra yönü net olmayan bir şekilde gelişmeye devam etmiştir.

John Gerald Ruggie sosyoloji ve feminist okullar, yasal ve genetik görüşler, öz-gürleştirici inşacılık ve katı açıklayıcı inşacılık gibi alt grupların varlığından bahseder. Yazar, inşacı görüşleri üç ana kategoriye ayırma eğilimindedir. İlk grup, pragmatizm ile epistemolojik benzerlikleri olan ‘neoklasik inşacılıktır’. Bu düşünce, olaylar ara-

sındaki anlamı açıklamaya çalışan klasik inşacılık gelişimidir. Neoklasik inşacılık, konuşma aktivitesini vurgulaması nedeniyle ‘konuşma aktivitesi kuramı’ olarak da bilinmektedir. Rugi'ye göre Kratochwil, Onuf, Adler ve Kaizenstein gibi yapılandırmacı yazarlar bu kategoriye girer. (Kaya, 2008, s. 106) İkinci bir grup olarak ‘postmodernist inşacılık’ ortaya çıktığında, bu yaklaşımın ideolojik kökleri Nietzsche, Foucault ve Derrida’ya dayanmaktaydı. Bugün ise hareketin en önemli isimleri Ashley, Campbell, Der Drian, RBJ Walker ve Wendt’dir. Bu grubun teması, dilin oluşumunu güçlü bir şekilde vurgulamaktadır. Öte yandan ontolojik öncelikleri oluşturan analiz ve gerçeklik bileşenleri, söylemsel uygulamalar olarak kabul edilir. Gerçeği anlamak için sorgulamaya yönelik bu yaklaşımın asıl iddiası, toplumdaki baskın söylemin disiplinler gücüyle bir hakikat sistemi dayatmasıdır. Öte yandan, üçüncü gruptaki inşacı yaklaşım, iki grup arasındaki alanı içerir, ancak aynı zamanda bazı ana görüşlere benzerlikler gösterir. Bu yöntemin en benzersiz yönü ise bilimsel gerçekçiliğin felsefi doktrinine yakın olmasıdır. (Kaya, 2008, s. 106-7)

Checkel ise, inşacılığı geleneksel, açıklayıcı ve eleştirel/radikal inşacılık gibi üç farklı şekilde gruplandırmıştır. Geleneksel bir inşacılık, kimlik konusunu bir arka plan olarak alır ve uluslararası siyasette meydana gelen olayları şekillendirmede normların rolüne odaklanır. Bu tür inşacılık, Amerika Birleşik Devletleri'nde daha yaygındır. Metodolojik başlangıç noktası olarak belirli bir süreçten sonra nitel vaka çalışmalarını almaktadır. Öte yandan, açıklayıcı inşacılık, devlet/özne kimliğini yeniden yapılandırmayı amaçlayan derin bir tümevarımcı araştırma stratejisine sahiptir. Söylem analizi gibi araştırma tekniklerinin kullanımı, kıta Avrupası'nda yaygın olarak kullanılmaktadır. Eleştirel inşacılık, söylem analizinin teorik bir yaklaşımını benimsemesine rağmen, daha çok dilsel güç ve tahakküm/egemenlik gibi temel konulara odaklanmıştır. Checkel, odak noktasının söylem, dil yoluyla anlam koordinasyonu, konuşma etkinliği ve metin analizi gibi konulara odaklandığına inanmıştır. Öte yandan, geleneksel inşacılar, dili araçların temel özelliklerinin değişmesine neden olan bir mekanizma olarak görürler. (Kaya, 2008) Açıklamalara bakıldığında her iki ilham kaynağının da dil bilimsel görüşler olduğu anlaşılmaktadır.

Bir ülkenin çıkarları ve uluslararası ilişkileri, onun kimlik yapısı, normları ve yerel özelliklerinden ister istemez etkilenir. Özellikle 1980'lerden itibaren uluslararası ilişkilerde kimlik yapısı, kendini daha etkin bir şekilde göstermiştir. İnşacılık /yapılandırmacı yaklaşım, uluslararası ilişkilerde kimlik kavramını ele alarak diğer teorilere

farklılık oluşturmuştur. Uluslararası ilişkilerin dünyayı anlamak için kullandığı yöntem ve yorumların kültürel temelini, Fuat E. Keyman'a göre merkezi bir olgu olan kimlik oluşturmaktadır. (Keyman, 2019, s. 217-9)

Uluslararası ilişkilerin yapılanmasında kimlikler, özellikle karşılıklı menfaatler konusunda ön plana çıkmakta ve karşılıklı ilişkiler oluşmasında kimlikler üzerinden hareket edilebilmektedir. Karşılıklı ilişkilerde kimliğin oynadığı rol, tarihsel yaşanmışların gölgesinde şekillenmektedir. Uluslararası ilişkilerin sadece kimlik üzerinden yapılandırıldığını söylemek ise elbette gerçekleri tam anlamı ile yansıtmayacaktır.

1.1.1. Realizmde Kimlik Tartışması

Realizmin tarihsel temeli, XIX. yüzyıl başlarına kadar ulaşmakla birlikte realizm, ilk olarak XIX. yüzyılın ikinci yarısında edebi eserlerde belirgin hale gelmiştir. XIX. yüzyılda Sanayi Devrimi'nin etkisiyle buhar makineleri, fabrikalar, demiryolları, çeşitli deneyler ve laboratuvar çalışmaları yapılmıştır. Bununla birlikte oluşmaya başlayan sosyal sınıflardan toplumda ekonomik sorunlarla karşılaşan alt sınıflar, ilgi çekmeye başlamıştır. Toplumsal tabakalar arasındaki farklılıklar, her zaman realizmin önemli kısmını oluşturmuştur. Gerçekleri her şeyden üstün gören realizm, edebiyatçıların dikkatini çekmeyi başarmakla birlikte sanatta realizm hareketi, Auguste Comte tarafından önerilen pozitivist felsefenin uyarlanmasından ortaya çıkmış; gözlem ve deneyi vurgulayan edebi bir hareket şeklinde 'Realizm' olarak adlandırılmıştır. Realizm, üç alt başlıklı bir teori olarak düşünülebilir. Bunlar 'Klasik Realizm, Yapısal Realizm (Gerçekçilik) ve Neoklasik Realizm' şeklindedir. Uluslararası ilişkilerde bu gerçekçilik alanları, genellikle tarafların görüşlerini anlamak için kullanılır.

Realistler, insanlık doğasının yasalarına ve ulusal çıkar kavramına uzaktırlar. Klasik yazarlar arasında yapısalcılar, normatif eğilimleri kabul etmezler. Birçok yazara göre, XX. 19. yüzyılda geleneksel gerçekçilik, Edward H. Carr'ın 1939 tarihli Yirmi Yıl Krizi eseriyle başlamıştır. Köklerini uluslararası ilişkilerden alarak bir kimlik oluşturmaya yönelik ilk büyük teorik girişim, Morgenthau'nun 1948'de yayımlanan 'Politics Among Nations' isimli çalışmasıdır. (Öğün, 2020, s. 26-7) "İngiltere'nin ebedi dostları yoktur, İngiltere'nin ebedi düşmanları yoktur, İngiltere'nin yalnızca ebedi ve daimi çıkarları vardır." (Amir, 2018) cümlesinde geçen ve Lord Palmerston kuralı olarak bilinen söz, klasik gerçekçiliği en iyi şekilde tanımlamaktadır. Bu ifade, 1 Mart 1848'de Britanya Başbakanı Henry John Temple tarafından Avam Kamerasında söylenmiştir. Lord Palmerston kuralı genel anlamda 'Devletlerin sürekli dostları

veya sürekli düşmanları olmadığı; sürekli çıkarları olduğu' anlamındadır. Bu açıklama ile bir ülkenin dış politikasını milli çıkar adına meşrulaştırabileceği vurgulanmıştır.

Klasik gerçekçi dış politika analizinin bir başka özelliği de her devletin tek bir olayın nedeni ve sonuçlarının öznel olarak değerlendirilmesinin yolunu açmasıdır. (Öğün, 2020, s. 28) Klasik realizm, Bessner ve Guilhot'a göre, politikanın karar alma teorisi olarak adlandırılır. Bunun asıl sebebi karar alıcı devlet adamlarına ve tarihi süreçlere yoğunlaşmadır. (Öğün, 2020, s. 29)

İnsanlara yapılan vurgu, yapısal realizmin özünü oluşturur. Yapısal realizm çalışmalarını, iç politika ile dış politika arasındaki farkı vurgulasa da ulusal ve uluslararası değişkenler arasındaki geçişler çok net değildir. Kenneth Waltz'ın 'Theory of International Politics' kitabı, kırılma noktası olarak kabul edilmektedir. Bu kırılmadan sonra yapısal realizm, sisteminin yapısı ve birbirleriyle etkileşen birimler olarak anılmaktadır. (Öğün, 2020, s. 30) Yapısal realizm, uluslararası politika üretmeyi kendisine amaç edinmiştir.

Neoklasik oluşum, Soğuk Savaş'tan sonra genelde realizm okullarının, özelden ise yapısal realizmin öngörmedeki yetersizliklerine karşı oluşmuş ve dış politikayı analiz etmeyi amaçlamıştır. Neoklasizm, yapılandırmacı gerçekçiliğin temel kavramlarını veya varsayımlarını kabul eder. Furlong'a göre neoklasik gerçekçilik, yapısal gerçekçiliğin nihai biçimidir. Neoklasikler ve yapısal realistler, dış politikada yapısalcılarının dış politika davranışlarına etkisinden dolayı fikir ayrılıkları yaşamaktadırlar. (Öğün, 2020, s. 32-3)

Klasik realizm, tarihsel olarak Antik Yunan dönemine kadar uzanmaktadır. Özellikle XIX. ve XX. yüzyılda uluslararası ilişkilerin daha iyi anlaşılabilmesi ve yorumlanabilmesi için klasik realizmden faydalanılmıştır. Klasik gerçekçilik, devlet merkezli bir yapılanmayı vurgular. Uluslararası ilişkilerin yapısını vurgulayan inşacı gerçekçilik, Kenneth Waltz ile uluslararası ilişkilerde ortaya çıkmıştır. Klasik gerçekçilik ve yapısal gerçekçilikten farklı olarak neoklasik gerçekçilik, politika oluşumunda farklı unsurların etkisi de dahil olmak üzere dış politika oluşum sürecine işaret eder. (Örgü, Yüksel Çendek, & Ruşen, 2020)

Realizm, ülkenin iç ve dış dinamiklerini oluşturduğu için farklı ülkelerin farklı yasal ve tarihi geçmişi vardır. Dış politikanın oluşumunu ve uygulanmasını nasıl etkilediği araştırılması sosyal sistemlerin konusu değildi. Bu yeni yöntem sayesinde bu tür

araştırmalar, karşılaştırmalı dış politika çalışmalarının yolunu açmış oldu. Realist teoriyle birlikte ülkenin gücü, herhangi bir zamanda ülkenin ulusal çıkarları hesaplanarak artırılabilir. (Aydın M. , 1996, s. 96)

Teori olarak realizm, en eski ve en yaygın olarak kullanılan uluslararası ilişkiler teorisi olduğu söylenbilir. Devletler de tüzel yapıları haricinde insana benzerler ve insanlar gibi ‘reel politik’ ve ‘g siyaseti’ çerçevesinde belirlenen çıkarların peşinde koşarlar. Jack Donnelly, diğer bazı yazarların ‘reel politik’ ve ‘g siyaseti’ dediği realizm düşüncelerini şöyle ifade etmektedir:

“Her ciddi araştırmacı, siyasal realizmin önemini derinden takdir etmekle yetinmemelidir, aynı zamanda kendi görüşlerinin realist gelenekle nasıl bir ilişki içinde olduğunu da anlamak zorundadır. O nedenle, daha başlangıçta, kartlarımı açayım. Normatif açıdan realist teorinin sunduğu dünya resmine karşıyım ve dış politikanın kural koyucu bir teorisi olarak realizmi reddediyorum. Fakat realizm karşıtlığım, realist olmamdan daha fazla değildir. Benim burada savunacağım husus, realizmin uluslararası ilişkilerle ilgili sınırlı ama güçlü ve önemli bir yaklaşım ve bir dizi anlayışlar bütünü olduğudur.” (Donnelly, 2017, s. 49)

Donnelly, uluslararası ilişkilerdeki her teorinin uygulanabilirliğinin olduğunu savunur. Realist teorisyenler, genellikle bencilliğin g ve güvenlik siyasetinde otoriteyi gerektiren anarşinin siyaset üzerinde yaptığı kısıtlamalara vurgu yapmaktadır. (Donnelly, 2017, s. 50) Teorisyenler, Niccolo Machiavelli ve Thomas Hobbes tarafından bu düşünceyi geliştirmektedir. G ve güvenlik, devletlerin en önemli iki kavramıdır. Realitenin kurucusunun Hans Morgenthau olduğuna inanılmaktadır. Özellikle I. Dünya Savaşı’ndan sonra oluşan düzen, idealizmi giderek daha fazla eleştirmişti. İdealizm, realistler tarafından ütopik olmakla suçlanırken, idealistler idealizmi dünya siyasetini zememek ve gerçekleri görmezden gelmekle eleştirmişlerdir. II. Dünya Savaşı’ndan sonra Morgenthau bir anlamda modern gerçekçiliğin kurallarını kendi bakış aışıyla belirlemiştir. Ona göre uluslararası politika, bir g mücadeleleri alanı olan insan doğasının bencilliği ve karmaşıklığı olarak görülebilir. Bu nedenle uluslararası politika, g ve çıkarlara dayalı evrensel kurallara bağlıdır. Morgenthau’ya göre ağdaş realizmin temelini oluşturan 6 ilkesi vardır. Bunlar; (Morgenthau)

Politik Gerçekçilik: Bir bütün olarak toplum gibi siyasetin de insan doğasından türetilen nesnel yasalar tarafından yönetildiğini savunur. Bir toplumu geliştirmek için önce sosyal hayatın yasaları anlaşılmalıdır.

Çıkar: Siyasal gerçekçiliğin uluslararası siyasal manzaraya girmesine yardımcı olan temel özellik, güç açısından tanımlanan çıkar kavramıdır. Bu kavram, uluslararası siyasetten anlaşılan ve anlaşılması gereken gerçek arasında bir bağlantı sağlar. Siyaseti; ekonomi, etik, estetik ve dini değerlerden ayrı bir eylem ve anlayış alanı olarak tanımlar.

Güç: Gerçekçilik, temel çıkarlar kavramının evrensel olarak uygulanabilirliğini kabul eder. Zaman ve mekândan bağımsız olarak siyasetin özünü oluşturur.

Ahlâk: Politik gerçekçilik, politik eylemin ahlâki önemi ile başarılı politik eylemin gerekliliği ve talepleri arasındaki gerilimin farkındadır ve bu gerilimi gizlemek veya bastırmak konusunda isteksizdir. Böylece siyasi açıdan katı gerçekleri olduklarından daha ahlâki açıdan tatmin edici ve ahlâki yasaları da daha az katı hale getirerek ahlâki ve siyasi sorunları gizler.

İlmlilik: Kendi menfaatlerini maksimize yapma uğruna diğerlerini minimize ederek düşman kazanılmamalı ve uluslararası sahada gerektiğinde yumuşak güç kullanılmalıdır.

Siyasal Olan ve Olmayan İlişkisi: Politik gerçekçilik ile diğer düşünce ekolleri arasındaki farklar gerçek ve derindir. Politik gerçekçilik teorisi ne kadar yanlış anlaşılırsa anlaşılırsa, politik meselelere benzersiz ideolojik ve ahlâki tavrını anlatabilecek hiçbir başarı yoktur. Siyasetçi yapmış olduğu politikasını savunurken etik değerleri (adalet ve mazlumlar için savaşıyoruz vb.) kullanmalıdır.

Realizm, II. Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş sürelerindeki etkisini kaybederek eleştirilere maruz kalmıştır. Her zaman güvenlik meseleleri ile ilgilenen toplum, düzen yüzünden bozulmaya başladı; bu dönemde ‘Gerçekçilik’ gibi hareketler ortaya çıktı. Realizm, uluslararası sorunları çözmede yetersiz kalmıştı. Her iki teorinin de yapıyı, özellikle de kimliği görmezden geldiğini ve her ikisinin de uluslararası ilişkilerde sabit verileri kullandığını belirtmek gerekir.

Uluslararası ilişkilerde realizmin temsilcileri olarak Raymond Allen, Edward Harley Carr, Robert Gilpin, John Hertz, Samuel Huntington, George Kennan, Hans

Mogenso ve Stephen Krasner bilinmektedir. (Çukur, 2018) Tüm bu düşünürler ve yazıları incelediğinde realist geleneğin uluslararası ilişkilerdeki temel varsayımları, kısaca şu şekilde açıklanabilir:

1. İnsanlar, doğası gereği günahkâr ve kötü yaratıklardır.
2. İnsanın günahkâr doğasının en kötü yanı, güç arzusu ve insanları yönetme arzusudur. Bu durumun anlaşılması durumunda, insanların kötü niyetli davranışlarını içgüdüsel olarak önlenabilir.
3. Bu durumda uluslararası politika, insanlar arasında bir güç mücadelesi olarak özetlenebilir.
4. Bu iktidar mücadelesinin ana katılımcısı devlettir.
5. Uluslararası siyasette ülkeler, güç sahibi olarak kendi çıkarlarını korumaya çalışır.
6. Güç kavramı, askeri ve askeri olmayan faktörlere ayrılmıştır.
7. Devletin varlığını korumak ve sürdürmek için attığı tüm adımlar, ulusal çıkarların sonucudur.
8. Uluslararası politikaların doğası gereği hiçbir ülke başka bir ülkeye güvenmez. Bu nedenle ülkeler, varlıklarını korumak için uluslararası kuruluşlara veya uluslararası hukuka endişeyle bakar.
9. Potansiyel düşmanlara karşı askeri yeteneklerin geliştirilmesi, ulusal çıkarların sonucudur.
10. Ülkeler, ayrıca kurulmuş ittifaklar yoluyla savunma yeteneklerini destekleyebilir.
11. Her devlet, davranışlarını belirtilenlere göre düzenler ise devletler arası sistemde bir güç dengesi oluşacaktır. Ve böylelikle uluslararası sistemde barış ve istikrar sağlanabilecektir. (Sönmezoğlu, 2016, s. 49)

1.1.2. İdealizmde Kimlik Tartışması

Uluslararası ilişkiler disiplininde idealist teorinin çıkış noktası, literatürde I. Dünya Savaşı'nın sonundaki bir barış arayışı olarak görülse de idealizm düşüncesinin genellikle XVIII. yüzyıl 'Aydınlanma Çağı'na' kadar uzanabileceğine inanılmaktadır. (Tuncer, 2020, s. 24) Uluslararası ilişkilerde idealizm, akademik bir disiplin şeklinde ilk olarak Milletler Cemiyeti'nin kuruluş yıllarına denk gelmektedir. (Aydın M. , 1996, s. 91) I. Dünya Savaşı'ndan sonra XIX. yüzyılda Avrupa ülkeleri, Amerikan idealistleri arasındaki hakim güç dengesine yanıt olarak davranışsal ihtiyaçlara odaklanmıştır. (Uğrasız, 2003, s. 139)

İdealizm kuramı, 'realizm', 'materyalizm' ve 'natüralizm' kuramlarının tam tersidir ve varoluşun düşünceden bağımsız olduğunu kabul ederler. (Guyer & Horstmann, 2015) Platon'un idealar kuramı; Descartes, Spinoza, Berkeley, Kant ve Hegel gibi filozofların ortaya koyduğu yorumlarla güçlendirilmiştir. (George, 1992, s. 78) Felsefede idealizm, dünyayı yeniden yapılandırmanın en temel görevinin bilinç ve düşünceye yönelik teorileri gerçekleştirmek olduğu fikrine dayanmıştır. Bu düşünce, kişinin doğuştan sahip olduğu yeteneklerin eğitimle birlikte geliştirilerek gerçekleri bulmasını teşvik etmektedir.

İdealizm, 'Metafizik İdealizm' ve 'Siyasal İdealizm' olmak üzere iki farklı şekilde anılmaktadır. Metafizik idealizm, Platon'dan Kant'a ve Hegel'e kadar gerçekliğin yapı olarak bilince ve yalnızca fikirlerin var olduğu fikrine dayanır. (Tuncer, 2020, s. 6) Siyasal idealizmi Heywood, belirlenmiş ideallere veya ilkelere sıkı sıkıya bağlılıklarıyla bilinen teorilerin veya pratiklerin ifadesi şeklinde yorumlamaktadır. (Tuncer, 2020, s. 6-7) İdealizmde insan oluşumunun merkezi akıldır. (Büyükdüvenci, s. 350) İdealist felsefenin genel özellikleri şu şekilde özetlenebilir: İdealizme göre varoluş düşünceden bağımsızdır. İdealizm, mutlak gerçeğin manevi olduğuna, maddi olmadığına inanır ve kişinin ana amacının özünü bir nesne olarak tanımlamak ve göstermek için kullanılır. (Himmetoğlu & Erkilic, 2015, s. 96) Bu anlamda kişinin manevi doğası, bilgisiyile oluşturduğu sistemin etkisine bağlı olarak ölçülür.

Uluslararası ilişkilerin sosyal bilimlerde bağımsız bir konu olarak ortaya çıkışı hem kurumsal özerkliğin hem de disiplin oluşması büyük ölçüde realizm ve idealizm tartışmalarından kaynaklanmıştır. 1914-1945 yılları arasında idealist düşünce yapısı, kalıcı barışı oluşturamamış ve II. Dünya Savaşı'nı önleyememiştir. Bunun üzerine realistler, savaşın önlenememesinin sebeplerini araştırma yoluna gitmiş ve sonuç olarak uluslararası ilişkiler literatüründe birçok yeni kavram oluşmuştur. (Ateş D. , 2009, s. 13)

İdealizm, birçok çalışmada liberalizm olarak da ifade edilmektedir. İdealizm, 'en ideal' olanı incelerken aslında olması gerekeni ele almaktadır. Ancak liberalizm, rasyonalizm ve pozitivizm teorilerinin varlığını inceler. Uluslararası ilişkiler teorisi olarak liberalizmin başlangıç tarihi tam olarak belli olmamakla birlikte ilk dönemlerinde idealizm düşünceleri birlikte kullanılmıştır. Çalışmanın kapsamı dışına çıkmadan realizm ve liberalizm arasındaki farkı Tarık Oğuzlu, kısaca şöyle ifade etmektedir:

“İdealizm daha çok normatif bir düşünce akımını temsil ederken, liberalizm araştırma metodolojisi ve bilim felsefesi yaklaşımı bağlamında rasyonalist ve pozitivist bir kuramdır. İdealizm, uluslararası örgütlerin ve uluslararası hukukun devletlerarası ilişkilerde savaş durumunun yaşanmasının önlenmesini moral bir hedef olarak koyarken, liberalizm sistemin anarşik yapısına rağmen devletlerarası ilişkilerin neden çoğu zaman iş birliği ürettiğini inceler. İdealizm olması gerekenin altını çizerken liberalizm olanı inceler. Her iki düşünce akımı da insanın doğasına ilişkin olumlu bir bakış açısına sahiptirler ve gerek toplum içinde gerekse de uluslararası ilişkilerde daha iyinin ve daha doğrunun mümkün olduğuna inanırlar.” (Oğuzlu, s. 98-9)

İdealizm, hak ve özgürlükleri siyasi iradesinin temeline yerleştirir. Bu yöntemde kişinin rasyonel olduğu varsayılır. Ülke, tıpkı bir birey gibi rasyonel olabilir ve barışa kolayca ulaşabilir. İdealizm, serbest piyasa ekonomisi modeline dayandırılmış ve bireyselliği nedeniyle idealizmin alt satır anlayışına dönüştürülebilmesi nedeniyle de bazı çevreler tarafından eleştirilmiştir. İdealistlere göre uluslararası ilişkiler; sadece iktidar tarafından belirlenmez, aynı zamanda uluslararası hukuku, ahlâki değerleri ve uluslararası örgütleri de dikkate alarak uluslararası siyaseti belirlemede etkili olabileceğine inanmıştır. (Örmeci, 2014)

Burchill’e göre idealist düşüncede savaş, uzun bir geçmişi olan bir araçtır ve ülke çıkarlarını maksimize etmek için kullanılmaktadır. Bu araç, evrensel inanca aykırı veya kaçınılmaz değildir. Devletlerde sürekli uygulanan bir yöntem olan gizli diplomasiyi önlemenin ilk adımı, savaşı önlemektir. (Çalış & Özlük, s. 230) İdealistlere göre, ikili anlaşmalar, ulusal araçlar ve sınırlı hedefler içeren güvenlik önlemleri yerine toplu, çok taraflı araçlara ve daha geniş katılımlı platformlar tercih edilmelidir. Ayrıca, uluslararası politikadaki çıkar ve güvenlik kavramlarının herkes tarafından kabul edilecek şekilde tanımlanması gerekmektedir. Açıklanacak ve analiz edilecek çerçeve olarak bu iki olgu, ülkeler arasındaki sorunların temeli olarak kabul edilmektedir.

İdealist düşünce yorumlanırken unutulmaması gereken husus, düşüncenin doğuş nedenidir. İdealizm, dünya savaşlarını öngörebilmek ve önleyebilmek için gerekli tedbirlerin oluşturulabilmesini amaçlamıştır. Bu amaç üzere dönemin ABD Başkanı Wilson’ın kolektif güvenlik düşüncesine dayanan MC’nin (Milletler Cemiyeti) kurulması önerilmiştir. Milletler Cemiyetinin uyguladığı 14 Wilson ilkesinden 6’sını burada paylaşmakta fayda vardır. Diğer 8 ilke ise çalışmayla bağlantılı olmadığından (farklı ülkeler için) dolayı burada paylaşılmamıştır. Çalışmayla ilgili olan 6 ilke şöyledir: (Law, 2008)

1. Ulaşılan barış antlaşmasının artık özel uluslararası anlaşmaları olmayacak ancak diplomasi her zaman kamuoyuna göre yürütülecektir.
2. Karasuları dışında, barış ve savaşta mutlak seyir özgürlüğü, uluslararası sözleşmelerin uygulanması dışında deniz, tamamen veya kısmen kapatılabilir.
3. Tüm ekonomik engellerin olabildiğince kaldırılması ve barışı kabul eden ve bu konuda kararlı olan tüm ülkeler arasında eşit ticaret şartları tesis edilmesi.
4. Ulusal silahlanmanın iç güvenlik ile uyumlu olarak en aza indirileceğine yönelik verilen ve alınan garantiler.
5. Tüm sömürge iddialarının özgür, açık ve kesinlikle adil bir şekilde tasarlanması ilkesine sıkı sıkıya bağlı kalınması temelinde, ilgili halk ve egemen devletin talepleri yine eşit ağırlıkta olmalıdır.
6. Uluslar arasındaki konumunun korunmasını ve güvence altına alınması istenilen Avusturya-Macaristan İmparatorluğu halkına özgür kalkınma fırsatı tanınmalıdır.

Kurulan MC, (10 Ocak 1920) hem Wilson ilkelerini takip ederek uygulanmasını sağlayacak hem de farklı ulusların siyasal, hukuksal ve ekonomik uyumsuzluklarını araştırmak ve de olası anlaşmazlıklara çözüm oluşturma gayreti güdecekti. Fakat II. Dünya Savaşı'nı öngöremeyen ve önleyemeyen Milletler Cemiyeti yerine BM (Birleşmiş Milletler), kurulmuştur. İdealistlerin kendilerine ait temel görüşleri mevcuttur. Bunlar ise; (Örmeci, 2014)

1. Realistlere karşı çıkan idealistler, ulusal çıkarları, uluslararası ve uluslararası yapıları ve ülkedeki farklı grupları ve bireyleri vurgular.
2. İdealistler, ulus-devletlerin her zaman kendi çıkarlarına göre rasyonel kararlar aldıklarını reddederler. Aynı zamanda eyaletlerin belirlenmiş politika seçenekleri de mevcut değildir.
3. İdealistler sadece güvenlik konularına değil; aynı zamanda ekonomik kalkınma ve siyasi özgürlüğe de odaklanırlar.
4. İdealistler, kendi kaderini tayin hakkı ve barış gibi ahlâki değerlerin uluslararası ilişkilerde de olması gerektiğine inanırlar.
5. Uluslararası siyaset sadece rekabeti ve gücü değil, ülkeler arası iş birliğini de içerir.

James Mayall'a göre idealistler, kendi kaderini tayin etme uygulamasının yaygın bir şekilde uygulanması, yeterli olmasa bile çatışma çözümü için gerekli bir koşul olduğunu savunmuştur. Çünkü kendi kaderini tayin, ülkenin iç demokratik sisteminin kurulmasında ve gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. (Çalış & Özlük, s. 231) Düşünce, varoluşun ilk unsurudur. İdealizm, insan düşüncesinden bağımsız bir dünya olmadığını savunarak, var olan her şeyi düşünceye bağlar. Materyalist düşünce ise bu sorunun gerçek olmadığını, kurgusal olduğunu ve evrendeki her şeyin ruhani olduğunu vurgulamaktadır. Materyalist düşünce özellik olarak, insana her zaman düzenli ve planlı çalışmayı, okumayı ideallerini gerçekleştirmek için iyi bir araç olarak görmeyi sağlar. Ayrıca etkili konuşmayı ve kendilerine güvenmeyenlere değer vermemeyi, hızlı kavramakla birlikte zekice fikirlere sahip olmanın yanı sıra zorluklara karşı direnme ve konsantre olabilme gibi özellikleri de kişiye kazandırır. Materyalist düşünce, ticarete yatkınlığından dolayı uluslararası ticaret artarsa savaşların engellenebileceğini, daha da önemlisi savaşa giden yolların otomatik olarak kapanacağını savunmaktadır.

İdealistlere göre savaşı önlemenin veya en azından önlenemiyorsa savaşı tekrarlamamanın en uygun yolu barış, dayanışma ve geniş katılım ilkelerine dayalı uluslararası bir yapı kurmaktır. Bir yapı kurarak kolektif bir güvenlik sistemi kurulabilir ve savaş çıkmadan kurulan sistem tarafından önlenir. Hobbes'a göre anarşi olarak bahsedilen ülkeler arasındaki ilişkilerin çatışmacı, rekabetçi doğası düzenlenecek ve savaş, devlet tarafından kullanılan bir araç haline gelmeyecektir. (Eralp, 2016)

İdealizm, uluslararası konjonktürün gerçeklerini ele almaktan ziyade uluslararası konjonktürle küresel iş birliği içerisinde ve uluslararası hukuka uygun şekilde silahsızlanma antlaşmaları ile düzenin yeniden kurulabileceğini düşünmektedir. Fakat idealizm, düşüncenin hâkim olduğu iki savaş arası dönemde her antlaşma normatif değerde uygulanmadı ve bu dönemde birçok anlaşma, uygulamadan uzak, sadece kâğıt üzerinde kalmıştır.

1.1.3. Kavram Olarak Kimlik

Kimlik, insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte halen tam bir olgunluğa ulaşmadığından dolayı yer yer farklı tanımlamalarla karşılaşabilmek mümkündür. Kim-

lik kavramını bireysel bazda farklı anlayan ve yorumlayanlar olmasına paralel toplumsal olarak da farklı yorumlamalar olabilmektedir. Öyle ki kimlik kavramı, günümüzde sosyal ve siyasal bilimleri de meşgul etmektedir. Bilimsel alanların, toplumların ve bireylerin kimlik hakkındaki farklı düşüncelerinin asıl nedeni ise kimliği oluşturan kavramın çok boyutlu olmasıdır. Kimliği oluşturan farklı kavramların her biriyle değişik bilim dallarının ilgilenmesi ortak kavram oluşabilmesini daha da zorlaştırmaktadır. Kimlik sorununun aşılabilmesi, tartışma konularının merkezinde olan ‘Özne’ ile olabileceğini savunan Aydoğdu tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

“Modernitede özne ve kimlik, aydınlanma ve onun hâkim felsefesi tarafından şekillendiği için, her ikisi de bu felsefenin bilinç ve paradigması tarafından kurgulanmıştır. Fakat kurgulanmış olan bu kimlik hiçbir şekilde tarihsel-sosyal şartların öznesi değil, her açıdan modernitenin kendi değerlerinin öznesi ve kimliğidir. Bu bağlamda yeniden şekillenmiş olan bu kimlik içerisinde ölen özne de tarihsel-sosyal şartların öznesi değil, öncelikle modernitenin kendi öznesidir. Ancak bu ölüm, tarihsel-sosyal öznenin varoluş deneyimlerini sarsıp parçaladığından onu birçok bunalmaların ve belirsizliğin içine itmiştir. Modern öznenin yaşamış olduğu bu duruma postmodernizm bir tepki olarak ortaya çıkmasına rağmen o da temelde modernizm içerisinde doğup gelişen bir eleştiri, adeta onun bir sürüp gitmesi olacağından özne ve kimliğin yaşamış olduğu durumlarından onları kurtaramamıştır.” (Aydoğdu, 2004, s. 115-7)

Kimlik, kişinin aidiyetini belirler iken kişiyi de tanımlamaktadır. Latince ‘idem’ kökünden türeyen kimlik, Türkçede ise ‘kim’ sorusuna cevap vermektedir. TDK kimliği; kişinin kim olduğunu tanımlayan belge, herhangi bir nesneyi tanımlamak için kullanılan tüm nitelikler ve özellikler olarak bir kişinin kim olduğunu tanımlayan bir belge şeklinde tanımlamaktadır. Tüm bu açıklamalara dayanarak genel bir tanımlama yapmak gerekir ise kimlik, “toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünü” (Aydoğdu, 2004, s. 117) şeklinde ifade edilebilir. Değişik düşüncelerden kimliğe bakışa örnek verilecek olunursa, A. Bilgin ve A. Oksal’ın ifadesine göre kimlik, “Bir kişinin kimliği o’nun kendisini nasıl tanımladığı ile ilgilidir. Kimliğimiz insan olarak varlığımızın merkezidir. Kimlik nedir? sorusunun en basit cevabı ‘sen kimsin’ sorusunu cevaplama biçimidir.” (Bilgin & Oksal, 2017, s. 82) Ayrıca Bilgin ve Oksal, kimliği kişisel ve sosyal/kültürel kimlik olarak iki kategoride ele almıştır.

Fromm, “Sosyal boyutu da içine alarak ‘diğer kişi ya da gruplarla özdeşleşme yolu ile elde edilen birey olma duygusu” (Bilgin & Oksal, 2017, s. 85) şeklinde kimliği tanımlamıştır.

Schnell'e (1990) göre, kültürel veya etnik kimliğin birçok (80) göstergesi vardır. Bunlardan bazıları ise şöyledir: (Bilgin & Oksal, 2017, s. 85)

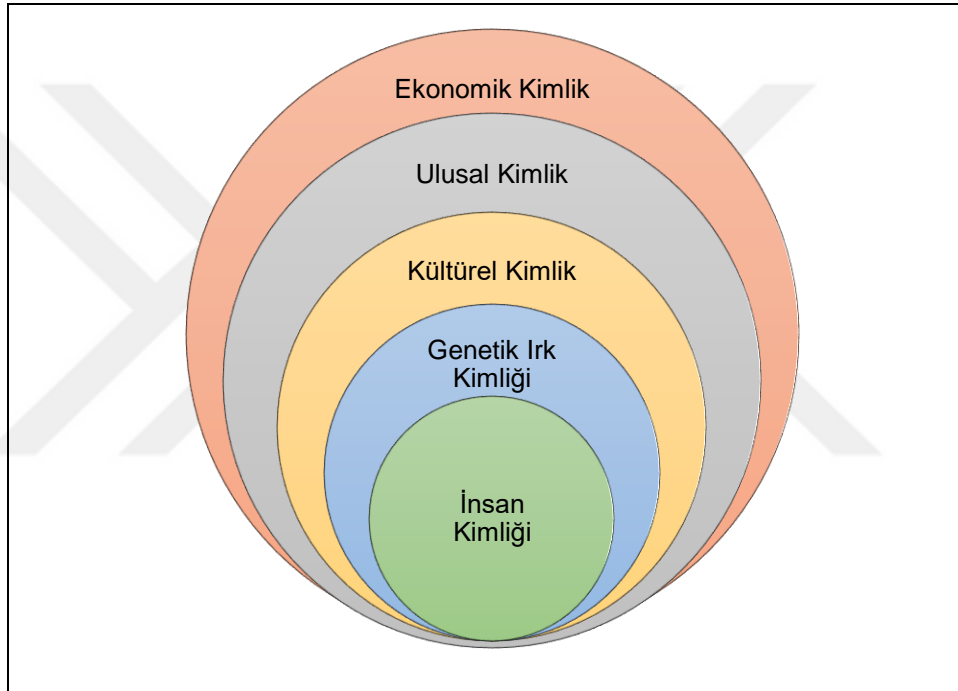
1. Dil kullanımı ve dil hâkimiyeti,
2. Dini mezhepler ve dini uygulamalar,
3. Belirli bir etnik gruba öznel bağlılık,
4. Ayrımcılık algıları,
5. Hâkim ve yabancı milletlerle temas,
6. Ulusal birlik arzusu,
7. Farklı ülkeler için sempati,
8. Eğitim amaçları,
9. Cinsiyet rolü konumlandırma,
10. Kültürel alışkanlıklar (müzik, video, gazete, dergi),
11. Ulusal veya dini bayramlara katılım

Kimlik olgusunu Freud, cinsiyet üzerinden tanımlarken ‘Yeni Freudcular’ (C. Jung, A. Adler ve C. Homey) etkilenme olarak biyolojik güçlerden ziyade sosyal ve psikolojik güçlere daha fazla önem vermişlerdir. Daha sonra Erik Erikson, psikodinamik kuramına yapmış olduğu farklı uygulamalar ile yeni Freudcuları desteklemektedir. Erikson, ‘sekiz psikososyal dönemin’ (Gürses & Kılavuz, 2011, s. 155-9) her birinin toplum içerisinde yaşanmış olan çatışmalar sonucu olgunlaştığını vurgulamıştır. Erikson’a göre kimlik, bir süreçtir ve öznenin gelişimiyle olgunlaşır. Foucault’ya göre kimlik, bireyin kendi iç ve dış dinamiklerine ve deneyimlerine göre kurduğu bir öznenin ziyade, dış güçlerin talepleri, arzuları ve yönelimleriyle şekillenir. (Aydoğdu, 2004, s. 117-24) Ayrıca Erikson ve Foucault’ya göre kimlik, oluşum sürecinde kültürden de etkilenmektedir. (Aydoğdu, 2004, s. 128) Kısaca söylemek gerekir ise siyasileşen kimlikle birlikte, ‘ben ile ben olmayan’ farkı belirlemek gerekir. Foucault, bu farkın belirlenebilmesi için öznenin tarihsel olarak yorumlanması gerektiğini belirtmektedir. (Aydoğdu, 2004, s. 126)

Kimlik, kişinin toplum içerisindeki konumunu ve rolünü belirler. Belirlenen konum ve rol ile kişi, kendisini toplumla bütünleşik olarak kabul eder. Muhittin Aşkın’ın

ifadesiyle “Bugünün dünyasında ‘kimlik’ en büyüleyici ve en ilgi çekici kavramlardan biridir. Kimlik, bir özellik, bir nitelik belirtisidir. Birer özellik ve nitelik gösteren kimlikler her şeyden önce farklılıkları da ortaya koyar. Kimliğe yüklenebilecek işlem ise bir sınıflama işlemidir ve bu işlem farklılıkları belirtir.” (Aşkın, s. 213) Kimlik, kişinin tüm özellikleridir ve kişiye aidiyet duygusunun yanı sıra topluma uyumunu ve sosyal sistemin temelini oluşturur. İnsan kimliği, şekil 1’de olduğu gibi merkezde, ulusal kimlik ise üst ve genel kimlik konumundadır.

Şekil 1: Muhittin Aşkın’a Göre Kimlik Evreleri

Kimlik, kavramsal olarak her ne kadar göreceli olsa da kişinin sahip olduğu özellikleri belirttiği gibi sahip olmadığı özellikleri de yansıtmaktadır. A. Nuri Yurdusev’e göre kimliğin özellikleri aşağıdaki gibidir: (Çilingir, s. 45-46)

1. Kimlik, sosyal süreçler tarafından oluşturulur. Herhangi bir kimlik, kişinin topluma aidiyetini belirler.
2. Kimlik, varlığı tanımlar. Kazananı (bireysel veya grup) ve kazandıranı (aidiyet) mevcuttur.

3. Kimlik 'öteki' ile vardır. Kimlikten başka biri olmadıkça kimlik de mantıksal olarak tanımlanmaz. Ötekinin önemi, genellikle bir kişiye veya gruba 'isim' verme konumunda olmasından anlaşılabilir.
4. Toplumsal yaşamla ilişkili olarak kimlik, değişen ve dinamik bir olgudur.
5. Kimlik değiştirilebilir ve çoğuldur. Bireysel olarak kazanılan kimlikler, ailelerden insanlara kadar çeşitli sosyal gruplarda ortaya çıkar. Topluluklar, aileler, kabileler, etnik gruplar, dini gruplar, sınıflar, milletler ve medeniyetler, sadece bireylerle değil birbirleriyle etkileşim halinde olan en önemli kimlik birimleri olarak sayılabilir.
6. İlgili topluluk gibi, kimlik kazanımı da tarihseldir.
7. Kimliğin kapsamı ve etkisi, ihtiyaçlar ve özelliklerin yanı sıra zamana ve yere göre değişir. Genel olarak, kimlik farkındalığı genişledikçe bireyler üzerindeki etkisinin ve ortak hareket etme olasılığının azaldığı söylenebilir. Bunun bir nedeni, sosyal gruplar küçüldükçe kimliği dış tehditlerden korumanın ve bireylere sağladığı faydaların daha "acil" hale gelmesidir.
8. Kimliğin oluşumu ve tanımı hem nesnel hem de öznel. Bir gruba ait olan bireyler; din, etnisite, coğrafya, semboller ve yaşam tarzlarının ortak nesnel unsurlarını yani kimliği öznel kılan partner bilincinin oluşumunu içselleştirir.
9. Verilen kimliklere (cinsiyet ve uyruk gibi) ek olarak kazanılmış kimlikler de vardır. Bunların çoğu arasında dönüşümler mümkündür. Kimliklerin çeşitliliği ve dinamizmi, edinilmiş kimliklerin de değişken olduğunu göstermektedir.
10. Kimliklerin etkileşimi, bir kimliğin başka bir kimliğe yol açabileceğini ve onun gücünü olumlu veya olumsuz yönde etkileyebileceğini belirlemeyi de içerir.
11. Kimlik algısı birbirlerine göre konumlarıyla ilgilidir. Kimlik algısı tanımındaki tek unsur olmamakla birlikte, başkalarıyla rekabet/çatışma durumları ve başkalarına ait olma özellikleri kimliğin önemli özelliklerini oluşturur.

Sosyal yaşamdaki her türlü değişim, kimliğin oluşumunda etkili olabilmektedir. Berger ve Luckmann'a göre kimlik oluşumuna katılmanın sosyal süreci, sosyal yapı tarafından belirlenir. Fakat bu belirleme kesinlikle işlevsel olarak gerçekleşmez. Toplumsal yapının kararı bir varoluştan ziyade "organizmanın, bireysel bilincin ve toplumsal yapının etkileşimi (interplay)" (Alpman, 2018, s. 17) şeklinde üretilir. Dünyanın herhangi bir ülkesinde yaşayan bireyler, belirli bir milli duyguya sahiptir. Toplumsal, siyasi, sosyoekonomik ve güvenlik gibi konulardaki yaşadıkları olumlu ya da

olumsuz durumlarda bir milli bilinç oluştuğu görülmektedir. XIX. yüzyıl Avrupa siyasi tarihini etkileyen siyasi akımlar ve ideolojik olarak milliyetçilik, tarihte zaman zaman çatışmalara ve savaşlara neden olmuştur. Bu tür milliyetçilik akımları, I. Dünya Savaşı'nı sonuna kadar Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda bağımsızlık şeklinde görülmüştür.

Kimlik oluşumunda milliyetçilik ve ırk son derece tartışmalı bir konu olarak görülmektedir. Ulusal kimliğin ve ulusal topluluğun tanımı, bir ulusun modernliği veya tarihi tartışmalarının merkezinde yer alır ve milliyetçi teorideki kilit konulardan biridir. (Yalçiner, Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme, 2014) John Hutchinson ve Antony D. Smith etnisitenin, bireysel ve kolektif hedeflere ulaşmak için çıkar grupları arasında siyasi bir mücadele kaynağı olabileceğine vurgu yapar. (Yalçiner, Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme, 2014, s. 191) Bu durumda kişi, kendi menfaatine göre farklı etnik kimliklere başvurabilir, duruma göre kişisel tercihlerini değiştirebilir.

A. Milli Kimlik

Küresel güçler, XX. yüzyılda bağımsız grupları destekleyerek ulus devletleri ekonomik olarak zayıflatmış, dünya vatandaşlığı düşüncesi ekseninde çalışmalar sürdürmüşlerdir. Küreselciler, kimlik çalışma ve ilişkilerini sınırlar olmaksızın oluşturulmak istemiştir. Ulus devletler ise kimlik olumunda küreselcilere karşılık vatandaşlık eğitimlerini artırmıştır.

Kimlik, anlamsal olarak çok yönlü tanımlamalara açık olduğundan dolayı milli kimliği oluşturan birey ve toplumların da farklı kimlik özellikleri mevcuttur. Milli kimlik, farklı kimliklerden oluşan ve ulusal ölçekli olanıdır. Tanımsal olarak ulusal kimlik, ulus ve kimliğin nasıl tanımlandığıyla ilişkilidir.

Kimliğin oluşumunu anlayabilmek için öncelikle milletlerin modern öncesindeki milli kimlik ve milliyetçiliğin yanı sıra etnik kimlik ile konusu geçen toplulukla olan ilişkilerinin açıklanması gerekmektedir. Milli kimlik, bir arada yaşayan bireylerin zamanla oluşturdukları ortak değerlerden oluşur. Ortak değerler oluşurken toplumun yaşamış olduğu tarih, kimliğin oluşumunda belki de en etkili etmendir. Ortak tarihi geçmişin yanı sıra ortak dil, din, ülke, coğrafî özellikler, dış etkenler (savaş ve dış ilişkiler vb.), sayılabilir iken kimliğin oluşumunda 'ayniyet', 'aidiyet' kavramları da önemlidir. Bireyin kim olduğu bilinci ve bireyin psikolojik olarak kişilik kazanması,

kimlik oluşumunda etkilidir. Hakan Gürses'e göre kolektif bağlarındaki kimlikler (aidiyet ve kimliği belirlediklerinde), hepsi birbiriyle ilişkili bu beş temel kapsamda tanımlanabilir. (Gürses H. , Mayıs 1999)

1. Kimlik, öznedede mevcut olmasına ve kendine özgü bir yapı olmasına rağmen bireyi, öznenin niyetine indirgenemeyecek bir 'nesnel' boyutta kolektife bağlar.
2. Kimlik, soru-cevap (provokatif) ilişkilerinde ortaya çıkar.
3. Kimlik, diğer tüm farklılıkların azınlık farklılıkları lehine bağlam içine itilmesiyle oluşturulur.
4. Kimlikler, çeşitliliklerine rağmen her zaman hiyerarşik sistemlere hizmet eder.
5. Kimlik göreceli bir addır.

Yaşanılan çevrenin kültürü, kimliğin oluşumunda bir başka etkidir. Durkheim (1895), bireyi tanımlamada kültürü önemseyen ilk düşünürlerdendir. (Bilgin & Oksal, 2017) Zayıf da olsa bir ulusal kimlik duygusuna sahip bir siyasi topluluk duygusuna atıfta bulunur. Siyasi ifade topluluğunun tüm üyeleri için geçerli olan belirli kurumlar, kişiler ve işlevler hakkında en az bir tek yasanın varlığını vurgular. Ayrıca toplumu oluşturan bireylerin, kendilerini benimseyecekleri ve aidiyet hissi duyacakları bir toplumsal mekân, sınırları az da olsa belirlenmiş bir toprak parçası olmalıdır. Filozoflara göre millet, belli bir toprak parçası üzerinde aynı yasalara ve kurumlara uyum sağlayan kişiler/halk topluluğudur. (Smith A. D., 2010, s. 24) Bu anlamda Batı'da ilk kez birbiriyle bağlantılı yeni siyaset ve yeni topluluklar ortaya çıkmıştır. Burada sözü geçen toprak parçasının ortak tarihi geçmişi ve halk ile nesiller boyu karşılıklı etkileşimi olmalıdır. Mevcut olan toprakların barındırdığı her türlü alt ve üst kaynaklar sadece o halka ait olup yabancıların kullanımına ve sömürmesine kapalıdır. (Smith A. D., 2010, s. 25-6) Batılı düşünceye göre, yasal haklar ve siyasi haklar, kişinin kendi devlet modelini tamamlayıcı niteliktedir. Çünkü ilke olarak her bir ferdin yasal bakımdan eşit haklara sahip olduklarının kabulü önemlidir. (Smith A. D., 2010, s. 27)

Ulus kimlikleri ortak tarih, dil, din, coğrafya gibi özelliklerin etkileşimi sonucu oluştuklarından bu özellikleri ile diğer ulus kimliklerine göre farklılıklar gösterirler. Millet ve ortak özellikleri, (toprak, dil, kültür, tarih, din, gelenek ve ahlâk vb.) birlikte ulusal kimliğini oluşturur. Kişisel aidiyet duygusu, milliyetçiliğin ana kaynağıdır. Öte

yandan milletin değerlerinden birini oluşturan ve geçmişte ortak bir tarihsel serüven yaşayan bir ‘kültür’ oluşturmak için de birçok maddi ve manevi özelliği içermesi gerekir.

Batılı ulusal kimlik modellerinde milletler, tarihsel anılar, mitler, semboller ve geleneklerle birbirine bağlı fakat homojen olmayan kültürel topluluklar olarak görülür. Ülke, kendi tarihini ve kültürünü taşıyan yeni göçmen toplulukları kabul etse bile, onların soyundan gelenleri ulusal ve tarihsel-kültürel çerçeveye dahil etmek uzun zaman alır. (Smith A. D., 2010, s. 27-8) Ulusal statüye sahip bireylerin tek tip bireyler olması beklenemez. Bireyler ve toplumlar farklı kimlik özelliklerine sahip olabilir, ancak ulusal kimliği oluşturmak için bazı hususlar önemlidir. Bunlar toplumun inanç yapısı, ortak kültürel özellikler, ortak tarihi geçmiş, etnik miras ve etnik birlikteliktir. Farklılıklar milli kimliğin zenginliği olarak görülmeli ve ortak değerlerle tatmin edilmelidir. Ülkenin ortak değeri olarak ulusal kimlik, ulusal kapasiteyi harekete geçirme aşamasında her zaman farklı olabilir.

Göçler, ulusal ve uluslararası olabilmektedir. Çalışmanın kapsamı dahilinde göçün değerlendirilmesi gerekirse Semra Somersan’ın da ifade ettiği gibi, 1945 sonrası uluslararası göçü dört ana başlıkta ele almak mümkündür. Bunlar:

1-Klasik Göç Modeli: Bu modelde insanlar, yeni bir ülkeye yerleşmek ve vatandaş olmak için göç ederler. ABD, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi ülkeler bu konuya örnek gösterilebilir.

2-Sömürge Modeli: Bu göç modelinde, sömürgeci devletlerin kendi sömürgelelerinden, ‘anayurda’ (sömürgeci ülkeye) göç gerçekleşmektedir. Örnek olarak Fransa, Hollanda ve İngiltere verilebilir.

3-Misafir İşçi Modeli: Misafir işçi göçü modelinde, yabancı ülkelere gelen insanları vatandaşlık hakkı tanımadan, insan kaynağı eksikliklerini gidermek için geçici olarak göç etmeye teşvik etmektedir. Çalışmanın konusunu teşkil eden bu göç modeline örnek olarak Almanya, Belçika, İsviçre ve Avusturya gibi ülkeler verilebilir.

4-Gayri Meşru Model: Semra Somersan, bu göç modeline Türkiye merkezli açıklama getirmiştir. S. Somersan’a göre, her ülkenin kendi iç ve dış düzenini kurabilmesi için bazı düzenlemelere gereksinim duyar. Bu gereksinimlerden bir tanesi de istenmeyen veya izin verilmeyen uluslararası göçlerin önlenmesidir. Ülkelerin almış olduğu önlemlere rağmen, sınır ihlali veya ülkeye bir şekilde izinli gelmiş fakat resmi

süresi içerisinde ülkeyi terk etmeyen göçmenlerden oluşmaktadır. (Somersan, 2004, s. 153)

Kısaca özetlemek gerekirse milliyetçilik, kendi içerisinde farklı seviyelerde sivil ve etnik unsurlar barındırır. Millet, kolektif kimliğe ait unsurları kendi bünyesinde barındırır. Anthony D. Smith'e göre "Millet, tarihi bir toprağı/ülkeyi, ortak mitleri ve tarihi belleği, kitleyi bir kamu kültürünü, ortak bir ekonomiyi, ortak yasal hak ve görevleri paylaşan bir insan topluluğunun adı" (Smith A. D., 2010, s. 32) olarak tanımlamak ve milli kimliği oluşturan temel özellikleri ise şu şekilde sıralamaktadır: (Smith A. D., 2010, s. 31-2)

1. Tarihi arazi/ülke veya memleket
2. Ortak mitler ve tarihi anılar
3. Ortak kitle kültürü
4. Topluluğun tüm üyeleri için geçerli olan ortak yasal haklar ve yükümlülükler
5. Topluluk üyelerinin ülke genelinde özgürce hareket etme fırsatına sahip olduğu bir ekonomi.

Tarihsel süreçte Jürgen Habermas'a göre, ilk ulus devlet oluşumu Avrupa'nın kuzeyinde ve batısında bulunan ülkeler Avrupa devletler sistemini (1648 Vestfalya Barışı) oluştururken daha sonra İtalya-Almanya öncülüğündeki ulus devlet bilinci takip etmiştir. Ulus devletlerinin oluşum aşaması son olarak SSCB'nin dağılımı üzerine bir kısım Avrupa ülkelerinin bağımsızlıklarını kazanmalarıyla devam etmiştir. (Habermas, 2019, s. 13-4) Ulus devlet bilincinin tarihsel gelişimlerine bakıldığında kimlik olarak coğrafi farklılıklar gibi her biri farklı özellikler göstermesine rağmen tümünün ortak özellik olarak ulus ve ulusçuluktan etkilendiği söylenebilir.

Ulusal kimliğe genel olarak bakıldığında XVIII. yüzyılın Fransız Devrimi ile olgunlaşmaya başladığı söylenebilir. Fransız Devrimi ile başlayan ulus devlet bilinci ulusal kimliğin oluşmasına yol açmıştır. Devletin dayattığı milli kimlik bilinci, ortak bir dil ve kültürün oluşumunu sağlamaktadır.

B. Kimliğe Yönelik Kuramsal Yaklaşımlar

Kimliğe atfedilen tanımlamalar tarih boyunca kimliğin oluşumunu etkileyen unsurlara bağlı olarak farklı yorumlanabilmektedir. Diğer taraftan Oedipus Tyrannos'a

göre; tanımlamalardaki farklılıkların bir başka nedeni “Bireysel benliğin nasıl inşa edildiğini ele alan ve onu şekillendirenin yalnızca bireysel benlik değil, bir takım kolektif kimliklerin ve rollerin oluşturduğunu” (Çoymak & O’Dwyer, 2017, s. 31) belirtmektedir. Kimliğe yönelik yaklaşımların kültür ve siyaset ilişkileri üzerinden ‘İnşacı’ ve ‘Özcü’ olarak ele alındığı görülmektedir.

İnşacı kimlik kavramında uluslararası ilişkilerin ‘sosyal olarak inşa edildiği’ varsayılmaktadır. İnşacı yaklaşım ilk olarak 1989’da Nicolas Onuf tarafından ele alınmış ve 1990’dan sonra ise Alexander Wendt, Hedley Bull, Martin Wright, Kopenhag ve İngiliz Okulları’nın katılımlarıyla olgunlaşmıştır. (Uşar, 2019, s. 9-10) Sosyal inşacılık, esasen kimliğin nasıl oluştuğu üzerine yoğunlaşmaktadır. Kimliğin nasıl oluştuğunu anlayabilmek için ise kimliği oluşturan aktörleri, bu aktörlerin nasıl oluştuğu ve kimliği oluşturan aktörlerin oluşumdaki etkenleri (kültür, ideoloji) araştırılmalıdır. İnşacılar göre var olan her şey belli bir etkileşim sonucu oluşmaktadır. Bundan dolayı inşacılar, küreselleşmeye özel bir önem verirler ve uluslararası ilişkiler, coğrafi özellik ve güvenlik dikkate alınarak kurallar ile inşa edilebileceğini düşünürler. (Sarıtem, s. 177)

Özcü yaklaşımda bir öze dönme, yani önceki kimliği oluşturan değerlerin yeniden ele alınması şeklinde değerlendirilir. William C. Bagley, Thomas Briggs, Frederick Breed ve Erich Richard Kandel özcü yaklaşımını savunmaktadır. Benedict Anderson’a göre özcü içerik, “Özellikle düşünce, duygu, benzerlik ve kolektif bellek yoluyla belirli bir ‘topluluk imgesi’ paylaşan insanlar düşüncesinin yükselmesini sağlamaktadır.” (Çoymak & O’Dwyer, 2017, s. 32) Buna karşılık olarak Giddens, Habermas ve Kymlicka “Ulusalcı-sonrası bakış açısına göre, bu klasik vatandaşlık tanımı yerini; ortak varoluş (mutual coexistence) ve vatandaş grupları arasında eşit söylemlerle etkileşim anlamını içeren bir genel kimliğe odaklanmış politik kültürü paylaşan; farklı inanç sistemleri, etnik arka plan ve kültürel anlayışlara sahip vatandaşların içinde yer aldığı evrensel insan hakları kurallarının rehberliğinde başarılı politik topluluk yoluyla inşa edilen sivil bir biçimi ile yer değiştirmiştir” (Çoymak & O’Dwyer, 2017, s. 32) fikrini savunmuşlardır. Vatandaş, başkalarıyla olan ilişkilerini kendi benliğindeki ulus ve kimlik kavramlarına göre yönlendirme eğilimindedir. Bu nedenle kimlik kavramına hangi anlamların atfedildiğinden daha da önemlisi, ulus ve kimlik kavramlarının kişilerde hangi duygu ve düşünceleri harekete geçirdiğidir.

Burcu Güçlü Akpınar'ın da ifade ettiği gibi 'Kimlik' genel olarak dil, din, kültür, milliyetçilik (Akpınar, 2013, s. 456) ve ulus gibi kavramlardan oluştuğu için çalışmada bu kavramların 'Kimlik' başlığı altında ele alınması uygun görülmüştür. Ayrıca 'Avusturya Ulus Kimliği İnşasında Türk İmgesi' çalışmasında Avusturya'da azınlık (etnik) grup olarak yaşayan Türkler incelenmiştir. Bundan dolayı kimlik ana başlığı altındaki 'Etnisite' kavramının da çalışmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1.3.1. Dil

Dil, belirli kurallara göre ses ve sembol kombinasyonunu kullanarak uygulanan sembolik bir iletişimdir ve dili paylaşan herkes, önceden belirlenmiş bir anlam dahilinde anlaşılabilir bir ses sistemine sahiptir. İnsanlar iletişim kurarken söz ve dile öncelik verir; bu işlem sırasında fiziksel hareketler, yüz ifadeleri, tonlama ve ses yüksekliği de kullanılır. (Kırımlı, 2014, s. 105)

Başkalarıyla duygu ve düşüncelerin paylaşılmasında en doğal ve önemli araçlardan biri olan dile bağlı kelimeler veya semboller vardır. İfade edilecek duygu ve düşünceler, kelimeler veya semboller ile gerçekleşir. Dil, bir iletişim aracı olarak insanlar arasındaki ilişkilerin gerçekleşmesini sağlar. Dilin temelini insanlık tarihi kadar eski olduğu ve kurallarının zamanla oluştuğu bir gerçektir. Ekrem Erdem'in ifadesiyle dil, kültürün temel ögesi ve fikirlerin kaynağıdır. İnsanlar düşünür ve düşüncelerini kelimelerle ifade ederler. Sınırlı kelime dağarcığına sahip insanların düşünme dünyası dar ve geniş kelime dağarcığına sahip insanların düşünce dünyası geniştir. (Erdem, s. 15)

Dil, bireyler arasında iletişimi sağlayan bir araç olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda dil, sözlü iletişimi insanlarla en etkili iletişim biçimi olarak tanımladığı gibi, aynı zamanda beden dili veya fikirleri ve dünya görüşlerini aktarmanın bir aracı gibi sözlü olmayan iletişim biçimleri olarak da tanımlar. Allport'un ifadesiyle dil, "Kişinin belirli bir zaman ve özel bir durumda kendine dair sahip olduğu imgeye verilen isim" (Murat, 2019, s. 551) olarak kişilerin ve toplumların karşı tarafça ilk görünen yönüdür. Kesin olan şudur ki; dil, insanların geçmişlerini öğrenmeleri, geleceklerine yön vermeleri, iyi bir yaşam sürmeleri, kişilik kazanmaları ve aynı dili kullanan diğer insanlarla iletişim kurmaları için çok önemli bir araçtır.

Bir iletişim aracı olan dil; düşünceyi, kültürü ve kimliği şekillendirdiği bir gerçektir. Dil bilimci Andreas Gradt'ın belirttiği gibi; kısaca dil, "Hakkımızda hemen her şeyi ortaya çıkarır." (Giwi, 2017) Dil, sadece bir konuşma biçimi değil, aynı zamanda

bir dünya görüşüdür. Satırların ve bilgi sistemlerinin bir algı kaynağına dönüşmüştür. Bu, kişinin/toplumun konuşma dili değiştiğinde tüm bu kaynakların da değişeceği anlamına gelir. Dil yoluyla tanımlama, sosyal iletişim koşullarına bağlı olarak yeni bir dil öğrenirken kendini ifade etme becerilerini geliştirebilir.

Kendi dilinde metin üretemeyen bir toplum, tarihini bir sonraki nesle aktarabilmesi pek olası değildir. Ali Göçer dili aktarım olarak trene benzetmekte ve “dil her vagonunda o milletin değişik dönemlerine ait değerlerini, yaşanmışlıklarını taşıyan bu trenin günümüze ve geleceğe ulaşmasını sağlayan rayları gibidir. Nasıl ki raylar olmadan tren ilerleyemez, olduğu yerden hareket edemez ve doğal olarak ulaşım işlevini yerine getiremez; dil de olmadan kültürle ilgili olarak geçmişe ait ne varsa ne günümüze ne de geleceğe taşınabilir” (Erdem, s. 15) şeklinde ifade etmiştir. A. Göçer, kültür dışında bir dil düşünmenin neredeyse imkânsız olduğuna, hiçbir dilin dışarıdaki temelsiz bir yapıya benzemediğine işaret etmektedir. Kültürü olmayan bir ülkenin dilini, kaynağı tükenen bir nehre benzeterek diline gereken özeni göstermeyen bir toplum, kültürünü yitirirken, kültürü olmayan bir ülkenin dili de canlılığını ve işlevini koruyamayacak olduğunu ifade etmiştir. (Erdem, s. 15)

1.1.3.2. *Din*

İnsanlar, aralarındaki sosyal bağları geliştirerek zaman içerisinde farklı toplumlar, kültürler ve medeniyetler oluştururlar. İnsan, yeteneklerini kullanarak kendini ve çevresini diğer topluluklardan ayırt edici iyileştirmeler yapar. Fikirleri ve kültürleri iç içe geçmiş insanlar, aynı duyguyu savunarak benzersiz bir hukuk düzeni kurarlar. Bu farklılıkları oluşturan insanlar, belirli dini inançları benimseyerek yaşadığı topluma ait ortak değerleri geliştirirler. Bu değerlerin her biri toplumlar arasında ayırt edici özelliğindedir. Bundan dolayı din, kimliklerin ve toplumların oluşmasında ayrı bir öneme sahiptir. Hemen belirtmek gerekir ki; burada dinin ilahi olup olmaması değil, insanların din olarak inandıkları ortak değerlerden söz edilmektedir.

Sosyal gelişmelerden bağımsız olduğunu iddia eden kişisel bir kimlik bile aidiyet olarak bir aile, kişisel, grup, sosyal, ulusal kimlik ve kültürel kimlik üzerinden değer kazanmaktadır. Toplumun ve kültürün temel taşlarından biri "din" olduğu için kimliğin tanımlanmasında din çok önemlidir. Günümüzde yaşanan kimlik kargaşasında ve hatta kimlik krizlerinde din, hayati öneme sahiptir.

Din ile diğerkurumlar arasındaki ilişkiyi tartışırken, sosyoloji ve diğersosyal bilimlerde en çok spekülasyon yapılan alan, din ve devlet arasındaki ilişkidir. Batı'nın din, siyaset ve devlet ilişkisi konusunda kendi tartışmalı bir tarihi geleneği vardır. (Eren, 2015, s. 571) Bu duruma din ve dinin işlevi açısından bakıldığında farklılıklar görülebilmektedir. Dinler, özellikle evrensel dinler olmak üzere aralarında ciddi farklılıklar olsa da kendi teolojik alanlarını kurmanın yanı sıra, insana ve topluma karşı da bir takım tutumlar geliştirmiştir. (Eren, 2015, s. 573-4) Din, siyaset ve devlet kurumları arasındaki ilişkinin tartışmalı olmasının nedenlerinden biri de günümüz sosyal birimlerinin kuruluşu ve yöntemlerinin çoğunlukla din, siyaset ve devlet ilişkileri konusunda anlaşmazlıkları olan Batı kaynaklı olmasıdır. (Eren, 2015, s. 571) Dinler, aralarında ciddi farklılıklar olmakla birlikte özellikle de evrensel dinler, kendilerine özgü teolojik alanlarını oluşturmak dışında, insana ve topluma, dolayısıyla da insanın oluşturduğu hemen her türlü ilişki tarzına karşı birtakım tutumlar geliştirmişlerdir. (Eren, 2015, s. 573-4) Öte yandan, dinin genel olarak sosyal ilişkiler ve kurumlar üzerindeki etkisi değerlendirilirken, din ve kültür arasındaki ilişki dikkate alınmalıdır.

İnanç ve uygulamalardan kaynaklanan davranış farklılıkları, dinin kültür üzerindeki etkisini yansıtırken, anlayış ve uygulamadaki farklılıklar, kültürün din üzerindeki etkisini göstermektedir. (Eren, 2015, s. 585) Joachim Wach'a göre din, insanlar arasında olumsuz bir anlama sahip olmamakla birlikte somut forma dönüşerek nesnel bir hale gelir ve toplum ile birbirlerini etkilemeye başlar. Din üzerindeki etki; dini düşünceler, duygular ve heyecan ile ifade edilir Aynı deneyime sahip iki kişinin etkileşime girebilmesi için bu deneyimin eylemleri, kelimeleri veya fiillerinin somutlaştırılması gereklidir. (Akyüz & Çapcıoğlu, 2015, s. 43) Tarih boyunca din, sosyal yaşamda çeşitli görünüm ve işlevler göstermiştir. Dinî tecrübe, duruma göre sosyal entegrasyon sağlamanın yanı sıra çatışmalara ve hatta belirli grupların bölünmesine yol açabilir. Ayrıca, Wach'ın da işaret ettiği gibi, dinin toplumdaki kapsamlı rolü, çatışmaları yaratma ve bölmedeki rolünden daha geniş ve benzersizdir. (Akyüz & Çapcıoğlu, 2015, s. 43)

Din ve toplum ilişkisine dinin toplum üzerindeki etkisi açısından bakıldığında çok zengin bilgilerle karşılaşmaktadır. Tüm dinler sosyal yapı ile ilgilidir. Bu şekilde din, toplumu etkileyerek toplumun olgunlaşmasını sağlar. Din, ilkel kültürde doğmuştur ve aileler, kabileler, klanlar ve etnik gruplar gibi doğal ittifaklarla yakından ilgili-

dir. İlkel toplumlarda karşılaştığımız yönetici tanrılar ve kutsal liderler tipik örneklerdir. Her din, takipçilerine yeni düşünme yolları getirir. Weber'e göre din, ekonomik ve sosyal bir ahlak oluşturur. Bu ahlakın temeli, ilgili dine olan inanç esasları ile belirlenir. (Akyüz & Çapcıoğlu, 2015, s. 44-5)

Ünver Günay'a göre din sosyolojisi, bir toplumun kolektif dini yaşamını, din ve toplum arasındaki ilişkileri ve dini grupları, dini olayları sosyal olaylar olarak ele alarak karakterize etmek, karşılaştırmak ve açıklamak, böylece dinin statüsünü ve önemini ortaya koymaktır. Sosyal hayatta din, onun sosyolojik önemini belirler. Bu nedenle din sosyolojisi, yöntem olarak temsile, karşılaştırmaya ve yorumlamaya yöneliktir. (Aygün, 2016, s. 9-10)

Din, sosyal ve psikolojik faktörlerle etkileşim halindedir. Bir toplumun kültürel yaşamı aileyi, eğitimi, siyaseti ve ekonomiyi içerdiğinden, kültürel yaşamdaki olayları toplumda yaşayan bireylerden farklı düşünme imkânı yoktur. Bu nedenle, yalnızca belirli özelliklere sahip belirli topluluklarda destek aramakla kalmaz, aynı zamanda dini topluluklar ve mezhepler gibi insanlar arasında belirli sosyal ilişkilerin ortaya çıkmasına neden olur. Kültür alanının belirli temalarına ve içeriğine göre birbirinden ayrılabilir de din, bireylerde ürettiği fikirlerle tüm kültürel alanlarda etkili olabilir. (Akyüz & Çapcıoğlu, 2015, s. 45)

1.1.3.3. *Kültür*

Neşide Yıldırım'a göre kültür; Avrupa dillerinde, insanların davranış kalıplarını ve bu davranışları belirginleştiren sembolik yapıları vurgulayan 'yüksek derecede sağduyu' anlamına gelmektedir. Günlük konuşma dilinde bilim, edebiyat, sanat gibi konularda fikir alışverişinde bulunan kişilere kültürlü insan denilmektedir. Yıldırım'a göre kültür kavramının Türkçedeki karşılığı 'hars' olmasına rağmen daha sonraları kültür şeklinde günümüzde kullanılır olmuştur. Etimolojik olarak 'colere' fiilinden türemiş olan Latince 'cultura' kelimesidir. (Tabakcı, 2008, s. 10) Yıldırım'a göre kültür kelimesi çok farklı alanlarda kullanılmakla birlikte en çok kullanılan alan olarak sosyal bilimler, özellikle de sosyolojidir. (Tabakcı, 2008, s. 11) Kültür, oluşum ve aktarılma sürecinde karşılaştığı farklı etmenlerden etkilenebilmektedir. Kültür, konuşulan dil, topluma ait olan inanç, normlar, semboller, sanat, bilim, teknoloji, ekonomi ve dış et-

ken olarak göç, ilhak ve sömürgecilik vb. etmenlerden etkilenmektedir. Tüm bu etmenlerden dolayı kültürler arası ve hatta kültür içerisinde zamanla farklılıklar görülebilmektedir.

Tsioumanis A, Mattas K, G. Papastefanou ve A. Springer'e göre kültür, kolay olmamakla birlikte bilim insanları, filozoflar ve politikacılar arasında kavramın içerisinde tam da nelerin olması gerektiği hakkında ortak fikir de bulunmamaktadır. (Tabakcı, 2008, s. 10) Mümtaz Turhan, yapılabilecek olan tanımlamanın herkese hitap edebilmesinin zor olduğunu fakat yapılan tüm tanımlamalara bakılarak ortak noktalar üzerinde bir tanımlama yapmanın mümkün olabileceğini belirtmektedir. (Tabakcı, 2008, s. 10) Kültür, bakış açılarına göre tanımlamalarda farklılıklar göstermekle beraber genel olarak bir toplumun gelişme sürecinde geçmişteki yaşanmışlıkları, gelenek ve görenekleri gelecek nesillere aktarmadaki araçların tamamı şeklinde ifade edilebilir.

Kültürün temel işlevi, sosyal hizmet tutkunuzu sistematik hale getirmektir. Bün-yamin Solmaz'a göre kültür, "Sosyal ihtiyaçları, kendini oluşturan aile, eğitim, ekonomi, siyaset, din ve boş zamanları değerlendirme gibi temel kurumlar ve diğer yardımcı kurumlar vasıtasıyla karşılar." (Solmaz, 2015, s. 364) J. Fichter'e göre kültür, kendisini oluşturan kurumlardan daha fazla ve kendisine has hedefleri olduğunu vurgulamaktadır. J. Fichter, kültürün bu hedeflerini şöyle açıklamaktadır: (Solmaz, 2015, s. 364)

1. Kültür, bir sosyal yaşam biçimi olan bir yaşam planı sunar; bu nedenle, kültürlerinin sağladığı hazır cevaplar ve davranışlar sayesinde, topluma katılan insanlar, keşfetme ve öğrenme davranışlarından kurtulabilir.
2. Kültür, toplumun değerlerini toplar ve değerlendirir. Bu nedenle insanlar, sosyal ve kişisel yaşamın anlamını ve amacını kültür aracılığıyla keşfederler.
3. Kültür, sosyal dayanışmanın temellerinden biridir.
4. Kültür aynı zamanda toplumu ayırt etmeye yardımcı olan bir "alametifarika" olarak da kullanılabilir.
5. Kültür, sosyal kişiliğin oluşumunda en temel faktördür.

Edward Taylor, XIX. yüzyılın ikinci yarısı dönemine göre en kapsamlı tanım olarak “Kültür ya da uygarlık, bir toplum üyesi olarak insanoğlunun, elde ettiği tüm bilgi, inanç, sanat, kural, gelenek ve görenekler ile diğer beceri ve alışkanlıkları içeren karmaşık bütündür.” (Tabakcı, 2008, s. 11) şeklinde açıklamıştır. XX. yüzyılın başlarına kadar kabul edilen bu tanımlamaya Franz Boas eleştiriler yapmış ve Boas’ın kültüre yaklaşımını Brian Swimmer şu şekilde belirtmiştir: (Tabakcı, 2008, s. 12)

1. İnsan davranışlarının kültürel yönlerinin biyolojik olmadığını, biyolojiden etkilenmeyeceğini ve tamamen öğrenme yoluyla elde edildiğini,
2. Davranışların kültürel biçimlenmesinin rasyonel düşünceler sonu olmadığını, bilinçsiz süreçler ve alışkanlıklar sonucu oluştuğunu,
3. Her kültür kendi önceliklerine göre gelişim süreci sergilediğini,
4. Kültürel özellikler bazı genel gelişim kategorilerine göre sınıflandırılmaz. Bu özellikler, yalnızca incelenen kültürdeki ilgili unsurların kavramsal çerçevesi içinde anlamlıdır. Kültür tanımlaması hakkında Taylor ve onu eleştiren Boas’ın kavram üzerine yaptığı açıklamalardan sonra birçok çalışmalar yapılmıştır. Bu yapılan çalışmalara göre tanımlamaların bazıları ise kısaca şöyledir.

Eric Morgolis, “Nesilden nesile öğrenme yoluyla geçen (değerler, normlar, kurumlar ve ürünler dahil), genel olarak organize yaşam tarzı” (Tabakcı, 2008, s. 12) şeklinde ifade ederken Bodley, kültürün genel bir tanımla ifade edilemeyeceğini ve kültüre değişik açılardan (zihinsel, davranışsal, normatif, işlevsel, tarih, kapsam, yapısal, sembolik) bakılarak tanımlama yapılabileceğini ileri sürmüştür. (Tabakcı, 2008, s. 13) Mustafa Erkal ise “Aynı birikimi ve geleneği paylaşan insanların yeni nesillere aktardıkları bir grup öğrenilmiş davranışlar bütünü; bir toplumun bütün ideallerinin sosyal kimliğinin bir sembolü; insanın insana ve maddeye karşı tavır alışını belirleyen bir bütün” (Tabakcı, 2008, s. 13-4) şeklinde ifade etmiştir. Erkal ayrıca kültürün kişiye ait tüm özellikleri ve toplumdaki rolünü belirlemede etkili olduğuna vurgu yapmaktadır. Amiran Kurtkan Bilgiseven'e göre kültür, insanların oluşturduğu çevreyi maddi ve manevi olmak ifade eder. Bir başka fikir olarak Sadık Kemal Tural’ın kültür hakkındaki görüşü kapsam olarak bir hayli geniştir. S. K. Tural kültürü, sosyal etkileşim nedeniyle tarihte açıkça var olan bir toplumda nesilden nesile aktarılan inançların, kabul-

lerin, maddi ve manevi yaşam tarzlarının üstün bir birleşimidir. Nedensel ilişkide, bireylere ve topluma bir aidiyet duygusu ve özel bir kimlik verir. Yaşam ortamını ve koşullarını değiştirme istek ve istekliliği yanı sıra değerler, normlar ve sosyal kontrol unsurları tarafından belirlenen, zaman ve ihtiyaçların meydana getirdiği bir yapı olarak tanımlanmaktadır. (Tabakcı, 2008, s. 14) İnan Özer ise kültürü, insanın içindeki tüm gerçeklerin yansıması şeklinde açıklamıştır. (Tabakcı, 2008, s. 14)

Tüm bu tanımlamalara bakıldığında aslında çok da farklı açıklamalar olmadığı görülmektedir. Bakış açısına göre araştırmacının kültürü oluşturan nedenlerden daha çok önem verdiği etkenler farklılık göstermektedir. Zaman ve mekân farklılığına göre kültürlerdeki olası değişiklikler aslında kendisine yüklenen ‘toplumların geçmişi ile geleceğini birleştirme’ görevini hep yerine getirmiştir.

Ahmet Taner Kışlalı’ya göre “İnsan, içinde yetiştiği çevrenin bir ürünüdür. Benzer koşulları paylaşanlar benzer biçimde düşünürler.” (Kışlalı, 2014, s. 113) A. T. Kışlalı, Durkheim’in fikirlerine göre kültürün, duyuların, düşüncelerin ve davranışların birliği olarak görülebileceğine işaret etmiştir. Bu fikirlerden hareketle bir milletin veya toplumun diğer topluluklardan farklı olarak tarihi ve günümüz şartlarının etkisiyle şekillendiğini belirtir. (Kışlalı, 2014, s. 113)

Bu kısımda kültür gruplandırılarak tanımlamaları kısaca yapılacaktır. Aynı toplum içerisinde din, dil, töre gibi farklı yaşam şartlarından kaynaklanan kültür farklılıkları alt kültürü oluştururken, bir toplumun her kesimince benimsenmiş kültür ise genel kültürü oluşturmaktadır. Diğer taraftan, tüm ulusal kültürlerin birlikte oluşturduğu ortak kültürler de evrensel kültürü meydana getirmiştir. Kültürler arası etkileşim, teknolojik gelişmeyle üretimi ve iletişim araçlarının da yaygın olarak kullanılabilmesi sonucu düşünce ve davranışsal olarak, toplumların ve siyasal yaşam üzerindeki etkileri Nick Stevenson’a göre “...liberal çağın sona erişinin ardından tekelleri kapitalizmin ortaya çıkışı, basının ticarileşmesine yol açmıştır. Edebi temsil biçimlerinin yerini, mal sahibinin özel çıkarlarının yönlendirdiği uzmanlaşmış gazeteciler; siyasal egemenliğin akıl aracılığıyla teşhir edilmesi arayışının yerinin de ekonomik ve siyasal manipülasyon mekanizmaları aracılığıyla ideolojik bir konsensüsün” (Stevenson, 2015, s. 89) dayatması sonucu daha da artmıştır.

Kültür, toplumlar arası ayırt edici en önemli özelliklerden birisidir. Wendt’e göre uluslararası yapı, kültüre dayalıdır ve üç kültür şekli vardır. Bunlar: Hobbesçu kültür,

Lockeçu kültür ve Kantçı kültür şeklindedir. Hobbesçu kültüre göre; milletler birbirlerini düşman olarak görürler ve buna göre kendilerini tanımlarlar. Lockeçu kültürde, ülkeler birbirlerine rakip olarak davranmakta ve bu kapsamda karşılıklı kimlik oluşturmaktadır. Son olarak, Kant kültürü Hobbes kültürünün tam tersidir. Yani ülkeler birbirleriyle kimliklerini ‘dostluk’ çerçevesinde kurarlar. (Karakoç, 2013, s. 145-6)

Uluslararası ilişkiler çalışması, tablo 1’e göre sol alt köşeden sağ üst köşesine geçme eğilimindedir. Bu, anarşi mantığının kültürel içselleştirme derecesinin bir parçası olduğunu varsayar. Hobbesçu mantık, yüksek oranda paylaşılan düşüncelerle üretilebilirken, Kant mantığı, zayıf paylaşılanlar tarafından üretilebilir. Anarşinin her mantığı çoklu şekilde gerçekleşebilir ve farklı nedenlerle aynı sonuca ulaşabilir. (Wendt, Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi, 2016, s. 314)

Tablo 1: Uluslararası Kültürün Çoklu Olarak Gerçekleşmesi

Kültürel İçselleştirme Derecesi	3			
	2			
	1			
		Hobbesçu	Lockeçu	Kantçı
	Toplum (iş birliği) derecesi			

Tablo 1’de olduğu gibi dokuz bölgenin de uluslararası teorilerde mevcut olmasının iki önemli sonucu vardır. Birinci sonuç, uluslararası kültürün çoklu gerçekleşmesi, idealizmin ve materyalizmin görece faydasıyla çatışır. Her şey, çatışma ve iş birliğinin nasıl ortaya çıktığına bağlıdır. Pek çok uzmanın gerçekçi tek elde gördüğü olguların inşacı analizini inceleyen kişiler gibi, realistler açısından sağ alt köşesinde de aynı derecede gözden kaçma olasılığı vardır. İkinci sonuç, yapısal değişiklikler hakkındadır. Gerçekçiliğin karamsarlığına rağmen, kültürün görece daha az önemli olduğu Hobbesçu dünyadan kurtulmak daha kolaydır ve idealistlerin iyimserliğine rağmen, oldukça paylaşılan ortak fikirlere dayalı bir Kant dünyası yaratmak daha zordur.

Kültürel değişimin kolay olduğunu düşünenler inşacı değil, realisttir. Çünkü dahili olarak paylaşılan ortak fikirler ne kadar derin olursa, o kadar ‘önemli’ ve oluşturdıkları yapı o kadar uyumlu hale gelir. (Wendt, Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi, 2016, s. 315)

Wendt’e göre üçüncü derecede Lockeçu kültür bugün uluslararası siyasetinin ortak aklın temellerini oluşturmaktadır. Bu akla göre, belli ülkeler sistemin baş aktörleridir ve bu aktörler kendi çıkarlarını gözetirler. Bundan dolayı uluslararası sistem, kendi başının çaresine bakma sistemi olarak adlandırılır. Bu kültürde devletler diğer devletlerin sınırlarını tanıdıkları için birbirlerine düşman olmaktan çok rakip olurlar. (Wendt, Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi, 2016, s. 364)

1.1.3.4. Milliyetçilik

XVIII. yüzyılda, milliyetçilik söylemleri çok fazla yapılmıştır. Uzun kültürel miras, ulusal kimliğe damgasını vurmuş ve bu kültürel dokuların anlamı ve şekli modern zamanlarda değişmiştir. Burada en önemli faktör devlet kurmadır çünkü devlet kurmak beraberinde vatandaş ordularının kurulmasını ve halk eğitim sistemini vb. getirmektedir. Ulusal kimliğin kökenleri eskiye dayansa da devlet kurma fikri zamanla şekillenmiştir. Milliyetçilik ve etnisite arasındaki ilişki, kimliğin evrenselliğinin çerçevesi ve yurt içindeki siyasi aidiyetin belirlenmesi aşamasında etkili olmaktadır.

Milliyetçilik kavramı, kişiden kişiye farklılık gösterebileceği gibi ülkeden ülkeye de tarihsel geçmişe/döneme ve kültürel yaşam şekline, dışsal etkilenmelere ve dolayısıyla coğrafi konuma/özelliğine ve de eğitimle birlikte teknolojinin gelişmişliğine göre tanımsal olarak farklılıklar gösterebilir. Milliyetçilik, milletlerin hem bilinçli olmasına hem de yok olmasına neden olabilmektedir. Bu anlamda XX. yüzyılda milliyetçilik savaşları birden fazla kez yaşanmıştır.¹

Hans Kohn’a göre milliyetçilik, ülkeleri derin uykularından uyandıran ve yerleşik doğal mücevherleri canlandıran bir ideolojidir. Ernest Gellner’e göre ise teorilerinin özgün bir disiplin haline gelişinde ve modernist okumanın belirleyici olduğu yönündedir. (Yalçın, Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme, 2014, s. 195) Gellner, milliyetçiliği işlevine ve modernizmin yorumuna göre sorgulamaktadır. Gellner, milliyetçiliği devleti kuran ve dolayısıyla modernleşmenin yapısal sonuçları

¹ Eski Sovyetler Birliği’nin komşu ülkeleri, Sırbistan, Hırvatistan ve Bosna, eski Yugoslavya ve dünyanın birçok yerinde milliyetçi savaşlar yaşandı.

için kaçınılmaz olan homojenleştirme pratiğini işlevselleştiren ‘siyasal ilke’ olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca Gellner, milliyetçiliğin işlevsel bir konumdan okunduğunda, devletin kurduğu yapıyı ve milliyetçiliği simgelediğine inanmaktadır. Modernizmin yorumlanmasının başlangıç noktasını oluşturan bu karara göre milliyetçilik, öngören bir ‘siyasi sisteme’ kayacaktır. (Yalçın, Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme, 2014, s. 198) Bu durum, ‘sosyal yapı’ ile ‘siyasal yapının’ örtüşmesi anlamına gelmektedir. Marksist bir tarihçi olan Profesör Eric J. Hobsbawm, Miroslav Hroch'un çalışmasını ‘çığır açan’ olarak nitelendirerek Gellner'in milliyetçilik tanımına katılır. Milliyetçilik, esasen siyasi birimler ve etnik birimler arasında uyumlu ve bir arada yaşama ilkesini savunmaktır. Ancak Gellner, insanların umutlarını ve hırslarını görmezden gelmiştir. (Çilliler, 2014, s. 49) Bu açıdan milliyetçilik, milli kültüre aidiyet ve ülkenin dış işlevleriyle ilgilidir.

Milliyetçiliğin ilk doğuşu, milliyetçiliğe bakış açısına göre değişir. Milliyetçiliği; milliyetçilikten ulus ile halkın cesaretle özdeşleştirilmesi kastediliyorsa Rousseau'da başladığı söylenebilir. (Çilliler, 2014, s. 34) Siyasal katılım referans olarak kullanılıyorsa, XVII. yüzyıl İngiltere, XVIII. yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri ve Fransa'da, XIX. yüzyılda Almanya'da başladığı fikri yaygındır. (Çilliler, 2014, s. 34-5) Johann Fichte'nin 1807 Alman Halkına Sesleniş'i dilsel milliyetçiliği Alman ırkına dayandırırken, İngiliz İç Savaşı ve Fransız Devrimi (Tablo 1'deki gibi) ulusal halkları anlamsız görmüş ve bir bütün olduğu iddia edilmiştir. (Çilliler, 2014, s. 30) Craig Calhoun, tarihsel olarak modern milliyetçiliği “Siyasi iktidarın ancak, ona tabi olan halkın iradesini yansıtması ya da en azından onun çıkarlarına hizmet etmesi kaydıyla meşru olabileceği” (Calhoun, Eylül 2009, s. 95) fikrine dayandırarak 14. yüzyılın son dönemlerine atıfta bulunur. Her halükârda, bugünün milliyetçiliğinin moderniteye ait olduğundan şüphe etmek için hiçbir sebep yoktur.

Sarah J. Mann, iktidar ve devlet arasındaki ilişkiyi okurken, milliyetçiliğin işlevsel özelliklerini seçkinlerin toplumdaki rolüyle ilişkilendirerek sınıf bazında milliyetçiliğin işlevsel sorunlarını dile getirir. (Yalçın, Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme, 2014, s. 199) Anthony Smith'e göre milliyetçilik, modernleşme süreciyle oluşan ve reformizm özellikleri olan ideolojik bir harekettir. Bu aşamada, modern bilim devletinin gelişmesiyle milliyetçiliğin hakları genişler. (Yalçın, Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme, 2014, s. 198) Smith, milliyetçiliği birlik ve kimlik talep eden ideolojik hareket olarak tanımlarken (Çilliler, 2014, s.

26) Anthony Harold Birch (1989), “Eğer milliyetçilik ulus-devletleri millet devletler olarak ayakta tutan ideoloji ise, o zaman insanlık tarihinin en başarılı ideolojisidir” şeklinde yorumlamıştır. (Billig, 2002, s. 33) Michael Billig’e göre ise “Liberalizm ve Marksizmin, aynı Orta Çağ’da Hristiyanlığın ya da İslamın olduğu gibi, bölgesel olarak sınırlı kalmışlardır.” (Billig, 2002, s. 33)

Milliyetçiliği işlevsellik üzerinden okuyanlar, söylemsel çerçeveye olan ilişkisinden daha çok nesnel belirleyicilerin ‘ortak özellikler konusunda’ etkili olduğunu belirtirler. Ruhtan Yalçınır göre milliyetçilik, “Dil, eğitim ve kültür, milletliğin söylemsel yayılmasının öznel ve kitlesel saç ayaklarını oluşturur. Milliyetçilik; birlikte varoluşa dair özgül bağlamı, milli dil üzerinden işlev gören evrensel bir söylemsel çerçeve” (Yalçınır, Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme, 2014, s. 206) olduğunu belirtir.

Craig Calhoun, milliyetçiliğin bir söylem olarak, Michel Foucault tarafından bilinçleri oluşturmak için kullanılan bir dil biçimi olduğuna inanmaktadır. (Calhoun, Eylül 2009, s. 4) Benzer bir şekilde Umut Özkırmılı’nın da milliyetçiliği Calhoun gibi “Her şeyden önce bilincimize bir şekil veren, dünyayı anlamlandırmamızı sağlayan bir söylem” (Özkırmılı, Milliyetçilik Kuramları: Eleştirel Bir Bakış, 1999, s. 12) olarak görür.

Ernest Gellner, milliyetçiliğin geçmişi ve bugünü hakkında “Milliyetçilik öncesi dünyadan kalma kültürel, tarihsel ve diğer bağları ham madde olarak muhakkak kullanılsa bile, o, şu anda hüküm süren şartlara uygun yeni birimlerin kristalleşmesidir.” (Calhoun, Eylül 2009, s. 68) şeklinde ifade etmektedir. Craig Calhoun, milliyetçiliği “Modern devletlerin üst kademelerinin otorite ve meşruiyetlerine karşı yükselen popüler itirazlardan doğdu.” (Calhoun, Eylül 2009, s. 95) şeklinde ifade etmiştir. John Breuilly’e göre milliyetçilik siyasetle, siyaset gücü ve modern dünyadaki güç ise öncelikle devlet kontrolüyle ilgilidir. Milliyetçilik, devlet gücünü arayan veya sömüren siyasi bir harekettir ve siyasi bir biçim olarak anlaşılmalıdır. Bu siyasi formun kapsamının ve amacının merkezinde modern devlet vardır. Modern devlet, milliyetçilik siyasetini şekillendirir ve ona asıl amacı olan devleti ele geçirme amacını sağlar. (Çilliler, 2014, s. 52) Ayrıca C. Calhoun, toplumsal hareketlerin yalıtılmış olarak meydana gelmediklerini, her hareketin, bir başka hareketler alanı içine yerleştiğinin gözden kaçırıldığını belirtmiştir. (Calhoun, Eylül 2009, s. 36)

Milliyetçiliği son yüzyıllarda, bazı grupların devletlerle veya hükümetlerle yaşadıkları çatışmalar, şiddet şeklindeki değerlendirmeler, kavramsal olarak milliyetçiliği daraltmaktadır. Söylemsel olarak milliyetçilik, XVIII. yüzyılda ön plana çıkmasına rağmen ulusların etnik bağları çok daha eskilere dayanmaktadır. Milliyetçilik söylemlerinin ön plana çıkması genel olarak açıklayıcı olmasa da kültürel çevrenin belirgin hale gelmesinde ve anlaşılmasında kolaylık sağlamaktadır. Ernest Gellner'e göre "Ulusları doğuran milliyetçiliktir, tersi olmaz" (Calhoun, Eylül 2009, s. 31) ifadesiyle milliyetçiliğe söylemsel olarak yaklaşmaktadır.

Anderson'a göre milliyetçilik, ilk önce başkentlerde değil de insanların kendilerini monarkların uyruğu olarak görmeyip farklı milletlerin sancaktarları olarak algıladığı sömürgecilik dönemlerinde ortaya çıkmıştır. (Calhoun, Eylül 2009, s. 146) Craig Calhoun'a göre, milliyetçilik akımının odak noktası olarak bir ulusun devletle örtüşmesi kabul edildiğinden dolayı hem 'ayrılıkçı akımlara' hem de 'birleştirici akımlara' hizmet sağlayabilmektedir. (Calhoun, Eylül 2009, s. 142) Birleştirici akımlar (Etnik veya kültürel milliyetçilik), ulus-devletin oluşumunun birleşme noktasıdır ve aynı zamanda Alman ve İtalyan ulus devletlerinin oluşturduğu fay hattıdır. (Karadağ & Yaman, Kış 2018, s. 90)

Şekil 2: Avrupa'daki Milliyetçilik Yapısı

Milliyetçilik, sadece yaşanan buhranlar veya çatışmalarda öne çıkan bir olgu olmaktan ziyade, devletin ve ortak bilincin temelini oluşturmayı hedefler. Milliyetçilik bu hedeflerin yanı sıra toplumlar arası farklılıklar gösterse de kültürel ve kişisel bir

kimlik olarak belirginleşmektedir. Halk, kendi kaderini (ulus anlamında) belirlemede hak sahibi ise bu halkın var olabilmesi ve varlığını devam ettirebilmesi için ortak değerler etrafında birleşmeleri gerekmektedir.

Şekil 2’de görülen etnik veya kültürel milliyetçilik (Alman milliyetçiliği) ve Batılı siyasi veya sivil milliyetçilik (Fransız milliyetçiliği) ayrımını Liah Greenfeld, ‘Milliyetçilik: Moderniteye Giden Beş Yol’² ve Anthony D. Smith, ‘Milli Kimlik’³ adlı eserlerinde sıkça yapmaktadır. Konusu olan ayrım sivil ve etnik milliyetçilik arasında yoğunlaşmıştır. XIX. yüzyılın ilk döneminde başlayan Fransa tarzı milliyetçilik sivil milliyetçilik olarak da bilinmektedir. Bu tür bir milliyetçilik, geçmiş için bir plan değil, gelecek için bir plan, ilerleme, medeniyet ve aydınlanma ile bağlantı kurduğu için ilerici milliyetçilik olarak adlandırılmaktadır. (Aktoprak, 2008, s. 61-2) Sivil milliyetçilik etnik milliyetçiliğe nazaran daha modern olana vurgu yapmakta ve etnik milliyetçilik genelde soy üzerinden ulus milliyetçiliğine atıfta bulunmaktadır. Alman tarzı milliyetçilik, özellikle ülkeyi ebedi bir birim olarak tanımlayarak muhafazakârların milliyetçiliğe katılmasını sağlayacaktır. Geçmişe ve geleneğe yapılan vurgu, onun milliyetçilikle olan bağlantısının bu kısmını da güçlendirmiştir. (Aktoprak, 2008, s. 68)

Craig Calhoun’a göre pek çok düşünür milliyetçiliği farklı şekillerde açıklamıştır. Hayes, milliyetçiliğin bir çeşit din olarak algılanması gerektiğini; (Calhoun, Eylül 2009, s. 74-5) Elie Kedourie, Alman romantik iddialarının akıl dışılığına vurgu yaparak milliyetçiliği eleştirmiştir. Gellner, milliyetçiliğin başarısızlığını belirtmiş; Hobsbaum, ırkçılığın milliyetçilik üzerindeki etkisinin yanlış bilince dayalı ikinci sınıf siyasi hareket olduğunu düşünmektedir. Çünkü Hobsbaum’a göre milliyetçiliğin kökleri, kültürden çok ekonomik politığe dayanmaktadır. (Calhoun, Eylül 2009, s. 76) Bu tanımlamaların hiçbiri tek başına tam olarak yeterli olmamakla birlikte milliyetçiliğin anlaşılmasına katkı sağlamaktadırlar. Milliyetçilik, her ne kadar uluslararası farklılık gösterse de kendi içerisinde de yapısal farklılıklar göstermektedir. Bu anlamda milliyetçiliğin üç farklı yönü vardır: Bu yapı farklılıkları şunlardır: (Calhoun, Eylül 2009, s. 7-8)

² (Çalışmanın orijinal adı): Liah Greenfeld, ‘Nationalism: Five Roads To Modernity’, 1992, (Bu eser Abdullah Yılmaz tarafından ‘Milliyetçilik: Moderniteye Giden Beş Yol’ olarak Türkçeye çevrilmiştir)

³ (Çalışmanın orijinal adı): Anthony D. Smith, National Identity, 1991, (Bu eser Bahadır Sina Şener tarafından ‘Milli Kimlik’ olarak Türkçeye çevrilmiştir.)

1-Bir Söylem Olarak Milliyetçilik: İnsanları, milliyet ve ulusal kimlik bağlamında düşünmeye ve kendi fikirlerini ortaya koymaya yönlendirmektedir. Belirli ortam ve geleneklerde milliyetçi dil ve fikirlerin üretilmesi, kültürel anlayış ve retorikğin oluşturulmasıyla gerçekleşmektedir.

2-Bir Proje Olarak Milliyetçilik: Toplumsal hareketlerde ve ulusal politikalarda insanlar, evrensel bir ülkeye daha fazla katılıma teşvik edilirler. Bu teşvikler, ulusal özerklik, bağımsızlık, kendi kaderini tayin etme, belirli bölgelerin birleşmesi, ittifaklar veya tarihsel gelişim yoluyla oluşturulur. Bu oluşumlarda, ülke toplumlarının çıkarları olduğunu düşünülür.

3- Bir Değerlendirme Şekli Olarak Milliyetçilik: Bir ülkenin en yüksek siyasi ve kültürel ideolojisinin savunulması, zorunlu olmamakla birlikte, genellikle eğilimler ve ulusal politikalarla ilişkilendirilir. Bu anlamda milliyetçiliğe ahlâki yaptırımlar statüsü verilir. Örneğin; ülkelerin sınırları örtüşmeli veya bir ülkenin üyeleri başka bir ülkenin ahlâki değerlerine uymalıdır. Ahlâki olarak tanınan bu milliyetçilik, belirli eylemler (etnik temizlik, etnik temizlik ideolojisi ve yabancı düşmanlığı gibi) yoluyla bir ülkeye aşırı sadakatle ilişkilendirilir.

Şenol Durgun, milliyetçiliğin her şeyden önce bilinçleri şekillendirebilen, dünyayı anlayabilen, kolektif kimlikleri belirleyebilen, konuşmaları, davranışları ve tavırları kontrol edebilen bir kavram ve yorum olduğuna vurgu yapmaktadır. (Durgun, 2019, s. I) Diğer ideolojiler gibi milliyetçilik de modern tarihin ve sosyal koşulların etkisi altında modern bir ideolojiye dönüşmüştür. Modernliğin sosyal koşulları ve değer dünyası, milliyetçilik söyleminin kültürel ve siyasi bütünlüğün önemli bir kimliği olduğunu ortaya koymuştur. Milliyetçilik, devletin varlığını meşrulaştırmak ve devamlılığını sağlamak için yaratıcılığını sürdürmesi gerçeğinden, aynı siyasi otoriteye ait toplumları birleştirerek siyaset ile ulusal sınırları uzlaştırmayı amaçlamıştır. Böylelikle milliyetçilik, milletler ve diğer milletler arasındaki farklılıkları vurgularken, daha iyi bir geleceğe ulaşmak için belirli bir tarihsel geçmiş, ortak bir gelenek, dil, din ve ortak bir kimlik gibi sembolik birlik yoluyla, toplum, ulusal hedefler etrafında birleşmektedir.

Şenol Durgun'a göre milliyetçilik; ulus, toplum ve ulus-devlet birliğini kurarak, özellikle parçalanmış bir imparatorluğun kültürüne ve politikasına karşı çıkar ve kitleler, topluluklar, toplumlar ve uluslar için yeni bir şemsiye sağlar. (Durgun, 2019, s. I)

Ancak, her ideolojik söylem gibi milliyetçilik de bağlı olduğu koşulların değişmesiyle yapısal değişikliğe uğrayacaktır. Milliyetçi yapının bu değişimin özelliklerini gösterebilecek kesin teorik çerçevesini belirlemek zordur. Tüm bu karamsarlığa rağmen, Ş. Durgun'a göre milliyetçilik, edebiyatta üç kategoride özetlenir. Bunlar; 'ilkçiler', 'modernistler' ve 'ulusal sembolist'lerdir. (Durgun, 2019, s. II) İlkçi unsurlar, milliyetçiliğin ortaya çıktığı sosyal ve tarihsel dönemleri görmezden gelirken milliyetçiliğin değişmezliğini vurgular. Öte yandan, modernistler neredeyse tüm insan geleneklerini reddederler ve milliyetçiliğin modern zamanlarda yepyeni bir fenomen olduğunun farkına varırlar. Bu nedenle üçüncü yöntem olarak ilkçilik ve modernizmin bazı hakikatlerini yorumda birleştirmek ve hatalarını ortadan kaldırmak gerekir. Bu kabileciliği, modernite ile birleştiren ulusal sembolik bir yöntemdir. Bu yöntem, insanların farklı zamanlarda grup kimliklerini bir madde olarak gördükleri, coğrafyayı ve dünyayı açıkladıkları varsayımına dayanmaktadır. (Durgun, 2019, s. II)

1.1.3.5. *Ulus*

İnsanlar, yaşamları boyunca aralarında yapısal ve büyüklük anlamında farklılıklar gösteren örgütlenmeler oluşturmuşlardır. Farklılık gösteren bu örgütlenmelerin bir arada huzurlu yaşayabilmeleri için örgütlerin iç ilişkilerini, örgütler arası ilişkileri, örgütlerin devletle olan ve her türlü dış ilişkileri düzenleyen ortak iradenin (kuralların) oluşması gerekmektedir.

Ulus kelimesi, 'doğmuş olan' anlamına gelen Latince 'Natio' kelimesinden türetilmiştir. (Özkırımlı, Milliyetçilik Üzerine Güncel Tartışmalar Eleştirel Bir Müdahale, 2010, s. 13) Ulus fikri ilk olarak 1689'da Britanya'nın vatandaşlığı kabul etmesi ve anayasal bir monarşi kurmasıyla ortaya çıkmıştır. Anayasal monarşi, ulusal egemenlik temelinde kuruldu ve bir ulus-devletin yükselişinin temeli oluşturdu. Daha sonra Fransız ve Amerikan devrimleriyle ülkenin ideolojisi, siyasi ve sosyal örgütlenmesiyle küreselleşti. (Zabunoğlu, 2017, s. 538)

Kapitalizm ve sanayileşmenin gelişmesiyle birlikte, modernleşmenin yaygınlaşması ve zayıflayan feodal toplum yapılarının oluşması küresel olarak yeni yapılanmalara yol açmıştır. Değişen küresel yapılanmayla birlikte, ulus-devletlerin oluşumu baş göstermiştir. İlerleyen zamanda da ihtiyaçların farklılık göstermesiyle modernleşen ulus yapısına doğru oluşumlar gerçekleşmiştir. Kapitalizm, kendi içerisinde ulusal yapılardan bağımsız küreselleşerek kendine has özelliklere de sahiptir. Ulusal ekonomik

yapılar, varlıklarını devam ettirirken kapitalizm küresel gücünü bu ulusal yapılardan sağlamaktadır. Osmanlı'dan ayrılarak uluslaşan Balkanların aksine, Osmanlı aydınları/yöneticileri XIX. yüzyılın son çeyreğinde başlayan milliyetçilik düşünceleriyle Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük kimlikleri etrafında uluslaşma gayretleri göstermiştir.

Ulus, belli sınırlar içerisinde yaşayan halkın egemenliğinin yansıması olarak görülmektedir. Uluslaşmaya küresel yapıda bakıldığında Fransa, Amerika ve İngiltere'den sonra bu ülkelerle yakın ilişkiler içerisinde olan ülkeler öncü olarak gösterilmektedir.

Öncelikle ulus kavramına olan yaklaşımlara göre Benedict Anderson, "Ulus/millet'in tahayyül edilen, hayalî bir toplumdur. Tahayyül edilmiş, zira en küçük milletin mensupları bile her zaman millettaşlarının çoğunluğunu tanımaz, onları görmez, hatta seslerini bile işitmezler; yine de her birinin zihninde onların ortak bir fikir veya duygu imajı vardır." (Rizgar, 2009) B. Anderson, tahayyül edilmiş toplumların karşılıklı ilişkileri her ne kadar gerçek toplumlar gibi günlük hayatta olmamasına rağmen ortak değerler karşısında aynı düşünebildiklerini ifade eder. Toplumların ayırt edici özelliklerinden biri de 'Ulus' kavramıdır ve Anderson'un 'Hayali Cemaat' olarak adlandırdığı ulus olabilmenin kendine göre özellikleri vardır. Bu özellikler şunlardır: (Calhoun, Eylül 2009, s. 6)

1. Sınırları veya belirli bir nüfusu olan arazi veya her ikisi,
2. Bölünemezlik- ülke bütün bir kavramdır,
3. Egemenlik ideali veya en azından diğer ülkelere eşit olmak; özerk ve kendi kendine yeten bir ülke olmak,
4. İleri anayasacılık kavramı,
5. Kolektif faaliyetlere halkın katılımı,
6. Doğrudan üyelik hakkı
7. Dil, paylaşılan inanç ve geleneksel uygulamaların ortak özelliklerini yansıtmalı
8. Bir milletin geçmiş ve gelecek nesilleri kucakladığı ve ortak bir tarihi paylaştığı zamanın derinliğini anlamak,
9. Ortak bir mezhep veya ulusal kimlik,
10. Ortak yaşanılan bir toprak parçası ve tarihin yanı sıra kutsal bir bağ bulunmalıdır.

Siyaset teorisyeni Miroslav Hroch'a göre ilişkilerin, ulusu oluşturan bireyler arasında farklı şekillerde (ekonomik, politik, dil, kültürel, dinî, coğrafi) olabileceği yönündedir. Hroch bu ilişkileri, subjektif yansımasının kolektif bilinçte entegre olması şeklinde açıklamaktadır. Bu ilişkilerin çoğunun yerine başka şeylerin geçebileceğini ve ilişkilerin seviyelerinin farklı olabileceğini belirten M. Hroch bireyler arasında rol farklılıklarının olabileceğine vurgu yapmaktadır. Hroch'a göre rol farklılıklarının olmasına rağmen bireylerde ortak tarihi bilgi, dil veya kültürel bağların güçlü olması ve örgütü oluşturan bireylerin eşit olarak idrak edilmesi gerekmektedir. (Rizgar, 2009)

Ernest Renan, ulusa manevi açıdan yaklaşarak, "Ulusun bir ruh, ruhsal bir prensip olduğunu" (Rizgar, 2009) belirtmiştir. Renan'a göre ulusun oluşabilmesi için ortak anıların varlığı ve ortak yaşama arzusunun oluşması gereklidir. Modern bir kavram olmanın yanı sıra Adam Smith'e göre ulus; "Bir ülke topraklarında örgütlü herhangi bir siyasal birim" (Aksoy & Arslantaş, s. 35) veya "Tarihi bir toprağı/ülkeyi, ortak mitleri ve tarihi belleği, kitlesel bir kamu kültürünü, ortak bir ekonomiyi, ortak yasal hak ve görevleri paylaşan" (Smith A. D., 2010, s. 75) birliktelik şeklinde belirtmiştir. Weber'e göre ulus yapısı "İnsanların belli koşullar altında belirli davranışlar sergileyerek" (Zabunoğlu, 2017, s. 539) oluşturabileceği yapılardır. Weber ulusun "Bağımsız bir devlet olarak ifade edebilme yetisine sahip bir duygu birliği olduğunu, dolayısıyla ulusun kendi devletini oluşturma eğilimindeki bir topluluk" (Zabunoğlu, 2017, s. 539) olduğunu belirtmiştir.

Cengiz Güleç'e göre ulus, tarihsel uluslaşma sürecinin ortaya çıkardığı bir olgudur. Ulusal toplumların, çağın en güçlü ve en belirleyici toplumsal gerçekler olduğunu söylemek mümkündür. Günümüz dünyasının bir ulusal devletler çağını yaşadığı ve çağın devam edeceği ileri sürülmektedir. Tarihsel bir kategori olarak ulusal toplulukların ortaya çıkışının XV. yüzyıla kadar ulaştığı belirtilmektedir. Ayrıca Güleç, belli bir coğrafi bölgede yaşayan toplumun 'Ulus' haline gelmesindeki etkenlerden birisi de pazar bütünleşmesi ile gerçekleşebileceğini belirtmektedir. (Güleç C. , s. 35) Ulus hakkında birçok görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden Joseph Stalin'in ulus tanımı, belki de bugün hala mevcut olan en etkili tanımlardan biridir. J. Stalin'e göre ise ulus, "Tarihsel süreçlerle oluşan kalıcı bir insan topluluğu olup, dil, toprak, ortak ekonomik yaşam ve ortak bir kültürle tecelli eden ruhî bir oluşum temelinde inşa edilmiştir." (Rizgar, 2009)

Michael Billig, Batı ülkelerindeki milliyetçiliğini ‘Banal Milliyetçilik’ olarak tanımlar. Billig, banal ulusalcılığın günlük yaşamla iç içe olduğunu ve vatandaşların gündelik hayatlarında banal milliyetçilikten etkilendiğine vurgu yapar. (Billig, 2002, s. 19) Modern ulus, yapısı itibari ile ortak değerler etrafında toplanmayı sağlarken ulus kültürünün ve toplumsal kimliğin oluşmasına katkı sağlar. (Billig, 2002, s. 20) Bu paylaşılan değerler, zaman içinde ülkeyi oluşturan bağları güçlendirmesiyle ülkede yaşayan farklı gruplar kendilerini ülkenin bir bireyi olarak görmeye başlarlar. (Billig, 2002, s. 105)

Ulus kavramına tanımsal ve oluşum süreci olarak farklı görüşler bulunmakla birlikte ‘kültür ortaklığı’ kavramı bir ulusun oluşumunda nokta olarak görülmektedir. Fakat kültür ortaklığı bir ulusun oluşumunda yeterli olabilir mi? Ortak kültürü oluşturan insanlar kendilerini aynı ulusa ait görmeli mi? sorularına cevap aramak gerekmektedir.

Ernest Gellner, devletin insanları bir araya getirdiğini savunarak, devletin insanların kendi inançlarının, bağlılıklarının ve birliğinin ürünü olduğuna dikkat çekmektedir. E. Gellner'e göre; insanlar ancak ortak bir kültüre sahiplerse ve kendilerini aynı ülkenin üyeleri olarak görürlerse bir ülkeden söz edebilirler. (Gellner, 1992, s. 28) Ona göre ulus; inancın, kültürün, iradenin ve de siyasetin her birinin tek başına ulusu oluşturmaya yetmeyeceğini fakat aynı anda hem irade hem de kültürün siyasal birimlerle birleşmesi sonucu oluşabileceğini belirtmektedir. (Gellner, 1992, s. 105) Hobsbawm ve Gellner, “Ulusları meydana çıkaran ulusçuluğun kendisi” (Gellner, 1992, s. 105) olduğu konusunda aynı fikirdedir. Ayrıca Gellner, “Önceleri halkın çoğunluğunun ve bazı durumlarda da tümünün hayatına alt kültürlerin hâkim olduğu bir toplumda genel anlamda bir üst kültürün zorla dayatılması” (Gellner, 1992, s. 107) sonucu ulusun oluşabileceğine vurgu yapmıştır. Ulusçuluğun başlangıç tarihi konusunda fikir birliği yoktur. Mehmet Karataş, ulusçuluğu dört farklı evrede ele almaktadır. Birinci evre, 1789 Fransız Devrimi öncesi; ikinci evre Fransız Devrimi sonrası 1870’e kadar olan süre, üçüncü evre 1870-1939 tarihleri arası ve son dönem olarak 1939’dan günümüze kadar olan süreçtir. (Karataş, s. 283)

İlk aşamada milli kilise oluşumunun milliyetçiliğin etkisiyle başladığı, ulus-devlet düzeninin kurulması ve milletin kişiliğinde tezahürünün hükümdara bağlı olduğu görülmektedir. Bu dönemde yerel edebiyatın yükselişi, monarşinin doğuşu, ulus devlet ekonomisine geçiş, milli kiliselerin kurulması ve merkantilizmden kaynaklanan ulusal

ekonomi politikaları milliyetçiliğin oluşumunda etkili olmuştur. (Zabunoğlu, 2017, s. 544-5)

İkinci evrede, uluslararası ilişkilerin daha düzenli hale gelmesi, ulusal duygunun güç kazanmasıyla birlikte ulusçuluğun hâkimiyeti ve ulusal güçlerin daha da güçlenmesine yol açmıştır. Üst sınıfların oluşumuyla birlikte, ulusların kendi kaderlerini tayin etme düşüncesi bu evrede gelişmiştir. (Zabunoğlu, 2017, s. 545) Ulusçuluk akımı, yine bu dönemde yayılmaya devam ederek 1789 Fransız Devrimi'yle birlikte İngiltere'den kıta Avrupa'sına geçmiştir. (Hayes, 1995, s. 113)

Bu dönemde milletler, milliyetçilikler ve ulus-devletler arasında sürekli bir etkileşim vardı. (Zabunoğlu, 2017, s. 546) Üçüncü evre olan 1870-1939 tarihlerinde ulusçuluk düşüncesi çok daha güçlenerek askeri ve baskıcı bir düşünce haline dönüşmüştür. Sanayinin gelişmesiyle birlikte ulusçuluk ideolojisi, ekonomik ulusçuluk olarak etkisini artırmıştır. Yine Fransız Devrimi, büyük imparatorlukların dağılmasını tetikleyerek daha küçük ulus devletlerin oluşmasına neden olmuştur. (Zabunoğlu, 2017, s. 545-6) II. Dünya Savaşı'ndan sonraki dördüncü aşama ve savaştan sonraki dördüncü aşama olarak adlandırılacak milliyetçilik ideolojisi hala rol oynamaya devam etmektedir.

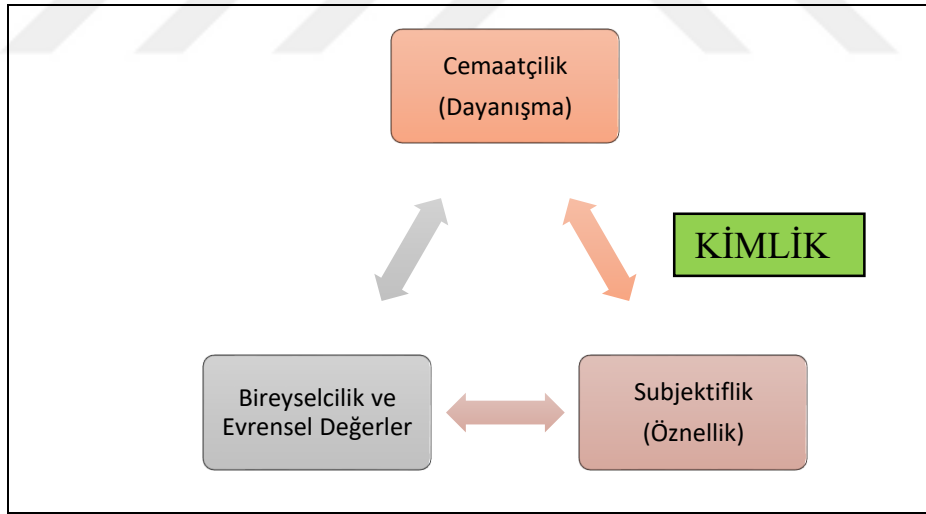
Jean Leca, ulusçuluğu üç değişik tipte incelemenin mümkün olduğunu söylemektedir. Birincisi, bu mutlak otoritenin yerini devletin iradesine bıraktığı ve kolektivist vatandaşlara dayandığı Fransız milliyetçiliğidir. İkinci tip olarak Alman ulusçuluğu gösterilmektedir. Irk ve kolektife ihtiyaç duyan Alman milliyetçiliğinde, Fransız milliyetçiliğine verilen tepkinin kültürel unsurları ön plandadır. Üçüncü tip olarak Amerikan milliyetçiliğinden bahsedilmektedir. Bu tür milliyetçilik, kişisel vatandaşlık ve vatansever temalara dayanmakla birlikte bireycilik, çoğulculuk ve liberalizm özelliklerini taşımaktadır. (Zabunoğlu, 2017, s. 546)

Ulus, kültürel ve politik olarak bütünleşmiş bir yapıya sahip olmalıdır. Kültürel bütünlük, ortak bir dil ve tarih duygusunun oluşmasını gerektirir iken ırksal birliği gerektirmez. (Zabunoğlu, 2017, s. 548) Küreselleşme, ulus-devletlerin entegrasyonu ve bölünmesi üzerinde etkili olmuştur. Entegrasyonun gelişmesiyle birlikte uluslararası alan yeniden tanımlanmış, bölünme ile devlet idari kurumları ve ülke içinde bölgelere geniş yetkiler verilmiştir. (Zabunoğlu, 2017, s. 551)

1.1.3.6. Etnisite

Alt kültürlerin meydana gelmesinde sıkça karşılaşılan etkenlerden birisi olarak etnisite, İngilizce ‘ethnicity’nin karşılığıdır. (Tabakcı, 2008, s. 31) Türkçede ise herhangi bir kökene ait olma şeklinde kullanılmaktadır. Eski Yunanlar, ırklar (tek halklar) ve şehir devletleri (yerler) arasında bir karşıtlık oluşturdular. Ulus, Yunan kültüründen türeyen apolitik bir toplum olarak kabul edilir; ancak şehir devletinin örgütlenmesinden yoksundur ve kendi tarihinin konusu olmamıştır. Etnisite Orta Çağ kilise geleneklerinde, uzun süredir Hristiyan olmayanları tanımlamak için kullanılmıştır. XIX. yüzyıla gelindiğinde, bazı modern teorisyenler etnisite, ırksal meselelerle eş anlamlı olarak görülmüştür. (Çilliler, 2014, s. 6) Bir başka görüşe göre etnisite, bireylerin kendilerini tanıma veya tanımlamada diğerlerinden farklılaşmalarının sonucu oluşan bir olgudur. Hutchinson ve Smith, etnisite teriminin eski Yunan’daki belirli biyolojik ve kültürel özellikleri paylaşan birçok insan ve hayvanı tanımlamak için kullanıldığını belirtmektedir. (Nişancı & Işık, 2015, s. 198)

Şekil 3: Wieviorka’nın Etnisite Üçgeni

Kaynak: (Wieviorka, 1995: 35)

Etnisite, ulusal modernite tartışmasının temel kavramsal şablonlarından biridir ve nominalizm bir yapı kategorisine girer. Hangi topluluğun ulusal bir topluluk olarak tanımlandığı sorusu, ulusal modernite ile milliyetçiliğin işlevi arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla milliyetçiliğin işlevi, milliyetçilik teorisinin temel atılım noktasıdır. Milliyetçiliği felsefi bir düşünce, çağdaş ideoloji ve politik bir söylem veya

kültürel hareket olarak kavramsallaştırmanın, milliyetçiliğin işleyişine ilişkin anlayışımız üzerinde temel bir etkisi vardır. Milliyetçilik ise ırk ilişkileri konusunda yapıcıdır. (Yalçiner, Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme, 2014, s. 197-98)

Bir başka görüş olarak Wieviorka etnisiteyi (şekil 3'te olduğu gibi) bir üçgen yapıya benzeterek açıklamaktadır. Wieviorka'ya göre ırk, bireyin bilincinde üç boyutlu bir alan yaratan bir düşünme ve davranış biçimidir. Üçgenin ilk köşesine (bireycilik ve evrensel değerler) yaklaşan bireyler, tamamen benmerkezci evrensel değerleri benimser, mevcut egemen kültüre ırksal kimliklerinden uzaklaşarak yaklaşır. İkinci (Cemaatçilik) köşeye yakın olan birey etnik grubun değerlerini benimser ve bu değerlerden faydalanmaya çalışır. Bu köşede boyun eğme süreklilik arz ettiği için kişi toplumdaki gittikçe uzaklaşır. (Tabakcı, 2008, s. 32-3) Üçüncü (Subjektiflik) köşede ego yapısı hâkimdir. Burada kişi kendine aşırı odaklanır ve geçmişe önem vererek belli dipleri kahramanlaştırmaya yönelir. Kendisinin toplum içerisinde baskın olduğunu düşünür ve etno-kültürel ürünlerle daha yakın ilgilenir. Etnisite, tüm yaşam boyu önemsenir ve yüceltilir. Bazı Avrupa ülkelerinde (İngiltere, Fransa, vb.) oluşan gençlik isyanlarının başlıca nedenini oluşturur. Wieviorka'ya göre insan, yaşamını bu üç köşe arasında dolaşarak ve her zaman aralarında farklı bir konumda geçirerek geçirir. (Tabakcı, 2008, s. 32-3)

Etnisite, sosyolojinin teorisyenlerinden Max Weber'de akıl karışıklığına neden olmuş ve "Bu etnik grup meselesini hemen ve toptan terk etmek en iyisi" demiştir. Max Weber etnik kökeni fiziksel veya geleneksel benzerlikleri; veya ortak göç ve kolonileşme anıları nedeniyle öznel olarak aynı atanın soyundan geldiklerine inanan topluluklar şeklinde tanımlamıştır. (Çilliler, 2014, s. 8) A. D. Smith ise, devlet inşası, örgütlü din ve savaş yoluyla çözülebileceğini savunarak, etnik oluşumun devamlılığı üzerinde siyasi eylemin önemini vurgulamıştır. (Smith A. D., 2010, s. 50) Anthony D. Smith, bir etnik topluluğun altı temel özelliği olduğunu ifade etmiştir. Bunlar ise: (Smith A. D., 2010, s. 42)

1. Toplu tescilli isim
2. Ortak ata efsanesi
3. Paylaşım geçmişini anlama
4. Ortak bir kültürün bir veya daha fazla unsurunu ayırt etme

5. Özel ‘yurtlarda’ güvenlik
6. Nüfusun önemli bölümleri arasında bir birlik duygusu olarak ataların varlığından ziyade kalıtsal mitolojinin varlığını vurgular.

İmmanuel Wallerstein'a göre etnisite, kuşaktan kuşağa aktarılan belirli kalıcı davranışlara sahip olduğu söylenen ve teoride genellikle ulusal sınırlarla sınırlı olmayan bir kültürel kategori olarak düşünülmelidir. (Çilliler, 2014, s. 8) Yavuz Çiller'e göre geçmişten günümüze etnisitenin gerçeği mi yoksa çağdaş kurguyu mu temsil ettiği tartışması zamanla teorileştirmeye yol açmıştır. Kuramsal olarak etnisite, ilkçi (primordial) ve araçsal olarak iki farklı açıdan ele alınmaktadır. İlkçi yaklaşım, etnisitenin toplumsal ve tarihsel süreçlerden etkilenmediğini ve sürekliliğini savunur. Araçsal etnisitede ise özellikle seküler amaçlara ulaşmak için etnik semboller ve kolektif sadakatler harekete geçirilmiştir. Durumsal etnisite, özgürlük ve seçim verilmesine rağmen, araçsallığa benzer. Etnik köken teorilerinde; inşacılık, işlem, sonuç ve durumsal yaklaşımlar gibi ek sınıflandırmalara ulaşmak mümkündür. (Çilliler, 2014, s. 8-9)

Etnisite, analizin konusudur ve milliyetçi teorilerde göz ardı edilemez. Ancak etnisite ile milliyetçilik arasındaki ilişkide öne çıkan kurucu bir ayrılığın varlığından bahsetmek mümkündür. Milliyetçilik teorisinde etnisite, her şeyden önce ülkenin modernliği üzerine kesin bir tartışmanın konusudur. Fakat milliyetçiliğin işlevi, milletin kapsamı, millet kavramı öne çıkan konulardır. Ulusal modernite tartışması temel bir dönüm noktasıdır ve etnisite ile milliyetçilik arasındaki ilişkiyi ele almak için çok önemlidir. Ulus ve milliyetçiliğin temellerinin tartışılması da bu kavramların nasıl tanımlanacağıyla ilgilidir. (Yalçın, Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme, 2014, s. 196)

Etnik köken, doğası ve benzersizliği (dil, din, kültür, soy vb.) ile tanımlanabilir. Etnisitenin sosyal kavramını düzenlemek önemlidir. Etnik bağlar ise bireysel düzeyde farklı dinamikler çerçevesinde öznel olarak tanımlanabilir. Ayrıca, etnisitenin bir ideoloji haline gelmesinde etkili olan tarihsel, siyasal ve düşünsel faktörler olarak burjuvazinin ve merkantilizmin doğuşu; çatışma ortamı, Rönesans ve reformlar; Endüstri Devrimi ile ABD-Fransız Devrimi ve İnsan Hakları Bildirgesi görülmektedir. (Bkz. Nişancı & Işık, 2015, s. 201-7)

Dünya savaşlarından sonra dünya siyasi tarihi ülkeden ülkeye farklılık gösterse de etnik sorunlarla karşılaşmıştır. Günümüzde, artan liberal söylemlere paralel olarak ortaya çıkan farklılıkların tanınması yönünde birçok haklar verilmiştir. Toplumdaki yapısal farklılıklara bakıldığında modern öncesi sosyal dini kimliklerin, modern milli kimliklerin ve postmodern milli kimliklerin daha etkili olduğu söylenebilir.

1.1.3.6.1. *Milliyetçilik ve Etnisite Arasındaki Etkileşim*

Milliyetçilik geçmişte sahip olunan kimlik, kültür ve geleneklerden faydalanarak kültürel mirasa katkı sağlamaktadır. Smith, milliyetçiliğin gerçek bir küresel görüntü olarak her yerde ve etnisite ile arasında güçlü bir gerçeklik olduğunu savunur. (Gökalp, 2007, s. 280) Bir ulusun doğal veya orijinal bir ulus olarak kabul edilemeyeceğini, ancak kökeninin nispeten tarihsel olduğunu ve sürekli ulusal bilince dayandığını belirtir. XVIII. yüzyılda bir ideoloji ve siyasi hareket olarak milliyetçilik filizlenmiş olsa da ulusların etnik kökenlerinin tarihsel olarak çok daha eskiye dayandığını belirtmektedir. Milliyetçiliği ırk üzerinden açıklamanın daha yaygın bir yolu, onu daha eski ve daha otantik ırklara dayanan derneklerin bir devamı olarak görmesidir. Anthony Smith, milliyetçilik ile modern öncesi ırk arasındaki bağlantının diğer düşünürlerin inandığından çok daha güçlü olduğunu savunmaktadır. (Calhoun, Eylül 2009, s. 76) Smith, hem modern hem de modern öncesi çağlarda olan ırksal mitolojiyi ve etnik birlikteliği simgeleyen toplulukların var olduğunu vurgulamıştır. (Calhoun, Eylül 2009, s. 76-7) Irk, ulus ve insan kavramları, özellikle XIX. yüzyılda karşılık gelen anlamlara sahiptir ve bazen birbirinin yerine kullanılmıştır. (Yalçiner, Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme, 2014, s. 205)

Smith'e göre bazı milletlerin temelleri ve millet kavramını; "Etnisite karakteri itibarıyla büyük ölçüde 'mitik' ve 'sembolik' olduğundan, mitler, semboller, hatıralar ve değerler de çok yavaş değişen eylemler ve ürünlerin, biçimleri ve tarzları yoluyla 'taşındığından', etniteler bir kez oluşunca, 'normal' şartlar altında nesiller, hatta asırlar boyunca varlıklarını korur ve içinde her türlü toplumsal ve kültürel sürecin açıklanabileceği, üzerinde her türlü ortam ve baskının etkileyebileceği bir 'kalıp' meydana getirirler." şeklinde ifade etmiştir. (Calhoun, Eylül 2009, s. 77)

Tarih boyunca mitler ve semboller varlıklarından söz ettirmişlerdir. Mitoloji ve sembolizm asil bir ulus kavramının temelidir ve etnisite kavramına dayalı bir modele bağlı olarak varlığını sürdürebilmiştir. Farklılıklar ve ortak hedefler bu formatta

önemli bir rol oynamaktadır. Ulusların ömürleri insanların ömürlerinden daha uzun olabilmeye rağmen ulusların da insanlar gibi bir yaşam süreçleri vardır. Bu süreçlerde, modern devlet ve milliyetçilik, ancak önceden var olan kavram ve ırk yapılarını derinleştirecek ve genişletecektir. Modern vatandaşlığa dayalı bir ülke aslında ırkı ve ulusal duyguyu aşmada zorluklar yaşayacaktır.

Ruhtan Yalçınır'e göre milliyetçi teori açısından etnisite, tartışmalı bir konudur. Etnik kimlik ve etnik topluluk kavramları, bir milletin modernliği veya tarihselliği tartışılması açısından önemlidir. Julia Kristeva ve Homi K. Bhabha'ya göre milliyetçilik ve etnisite ilişkileri; milli kavramların, hayal gücünün ve sembolizmin varoluşsal bir aidiyet sorunu olarak anlaşılabilir. (Yalçınır, Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme, 2014, s. 199-200) Ayrıca Yalçınır'e göre milliyetçilik ve etnisite arasındaki ilişki, dünya deneyiminin içkinliğini ve özgünlüğünü oluşturur. Bu karşılıklı ilişki, etnik meselelerin milliyetçi ve ayrılıkçı güç hareketleri tarafından ele alınmasıyla doğrudan ilgilidir. Bu nedenle, etnik azınlıkların, özellikle ırkçı ve ayrılıkçı hareketlerin etnisite ile ilgili meselelerle ilgilenme yolları, sahip oldukları aidiyet biçimlerini mevcut etnik kimliklere dönüştürme önceliğine sahiptir. (Yalçınır, Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme, 2014, s. 200)

Milliyetçilik ve etnisite arasındaki ilişkinin normatif arka planı, aidiyetin özgül ve kozmik çerçevesi üzerine kapsamlı tartışmaların konusudur. (Yalçınır, Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme, 2014, s. 202-3) Milliyetçilik, bir arada yaşayan insanların temel değerlerinden oluşur. Milliyetçiliğin ve etnik normların arka planını belirleyen bir başka kimlik tanımı türü, cinsel atıf biçiminde yorumlanabilir. Cinsiyet milliyetçiliği hakkında okumak, evrenselliği ve tikelliği dikkate almayı gerektirir.

Benedict Anderson ve John Armstrong'a göre milliyetçi ve etnisite ilişkilerinin normlarına aykırı bir diğer beslenme temeli dindir. Milliyetçiliğin mekânı, zamanı ve ulusal kültürel arka planı dinin varlığıyla örtüşmektedir. (Yalçınır, Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme, 2014, s. 204) Irk, etnisite ve milliyet tanımında ırkın önemi, milliyetçilik ve ırkın normatif çerçevesi için başka bir temel sağlar.

1.2. Eleştirel ve Postmodern Teorilerde Kimlik Tartışması

İnsanlar, yaşamları boyunca deneyimledikleri değişiklikleri söylemleri ile ifade ederler. Postmodernizm değerlerinin ve karşıt görüşlerin, hangi boyutlara ulaştığı 1970'lerde başlayan postmodernist kültür ve yaşam tarzının beyanlarında görebilmek mümkündür. Öyle ki bu değişim ve dönüşüm, günümüzde en bariz şekliyle siyasi arenada söylem olarak görülmektedir. Siyasi arenadaki söylemler, söylemdeki iletiye bağlı olarak, günlük yaşamı ulus hatta uluslararası boyutta etkilemektedir. Franz C. Mayer ve Jan Palmowski'ye göre dil, din, bölge, kültür ve tarihteki kimlik çeşitliliği göz önüne alındığında, Avrupa Birliği içindeki farklı kimliklerin Avrupa entegrasyonundan etkilendiğini söylemek mümkündür. (Uşar, 2019, s. 56)

Bu yaşananları David Harvey, 'Postmodernliğin Durumu' kitabında şöyle dile getirmektedir. Postmodernizm, Baudelaire'in modernite anlayışının yarısını oluşturan süreksizliği, bölünmeyi ve kaosu tamamen içerir. Bu gerçekliği çok özel bir şekilde tatmin eder, ne ona karşı çıkar, ne de onda bulunabilecek zamansız unsurları tanımlar. (Harvey, 2010, s. 60) Harvey'e göre, "Postmodernistler ayrıca dilin ve iletişimin doğası konusunda oldukça farklı bir teori benimsemiş eğilimindedirler. Modernistler, söylenmekte olanla (gösterilen ya da "mesaj") bunun nasıl söylendiği (gösteren ya da "araç"/"medya") arasında sıkı ve tanımlanabilir bir ilişki" (Harvey, 2010, s. 65) yaşadığını kabul etmişlerdir. Eleştirel ve postmodern yaklaşımların günümüz toplumları üzerinde etkileri her geçen gün artmakta ve zamanla kimlik yapılarını da etkileyebilmektedir. Araştırmanın bu bölümünde, eleştirel ve postmodern düşünce eğilimleri yanı sıra kimlik yapıları tartışılmıştır.

1.2.1. Eleştirel Teori ve Kimlik Tartışması

Uluslararası ilişkiler alanı, özellikle Frankfurt Okulu ve Gramsci'nin eleştirel teorileri, toplumsal kurumları ve ilişkileri olduğu gibi kabul etmedi. Ancak bu fenomenlerin nasıl oluştuğunu, nasıl algılandıklarını ve kültürel, bilgisel ve de sosyal köklerinin zaman içinde nasıl değiştiğini incelemiştir. (Helvalı, 2014) Diğer bir deyişle, eleştirel teori, sosyal yapının davranışsal özelliklerini ve sosyal yapı ile etkileşimlerini inceleyen bir teoridir.

Max Horkheimer, eleştirel teori kavramını ilk kez 1937 tarihli 'Geleneksel ve Eleştirel Teori' makalesinde ifade etmiştir. Horkheimer'ın bu makalesi, Frankfurt Okulu'nun tüzüğünü oluşturduğu da ifade edilmektedir. (Odabaş, 2018, s. 216) Bu

bilginin insanlara gerçek çıkarlarını anlaması için ilham vereceğine ve insanları baskıdan ve baskı türlerinden kurtaracağına inanmaktaydı. Tom Bottomore bu düşüncesini ‘Frankfurt Okulu ve Eleştirisi’ adlı eserinde şu şekilde ifade etmiştir:

“Makalede ‘geleneksel kuram’ modern felsefede pozitivizm/ampirizm olarak ifade edilen modern bilimlerin örtük ya da açık bakış açısı olarak yorumlanır ve Horkheimer esas olarak bu kuram anlayışının ‘doğa bilimlerinin rehberliğini izleyen insan ve toplum bilimlerindeki yayılışıyla... ilgilenir. Toplum düşüncesinin karşıt türü ‘eleştirel kuram’, nesnel olguların kuramsal sistemlerin yardımlarıyla tamamen dışarıdan bir bakış açısıyla belirlenmesi yöntemini reddeder ve ‘olgular, toplumun işleyişinden ortaya çıktıkları için... Günümüzde bireyin amaçlılığı, kendiliğindenliği ve ussallığı ile toplumun üzerinde inşa edildiği işleyiş-süreci ilişkileri arasındaki gerilimi gerçekten aşmak ve karşıtlığı ortadan kaldırmak çabasının güdülediği eleştirel düşünceye... Bilgine olduğu denli dışsal olmadıklarını’...iddia eder” (Bottomore, 2016, s. 19)

Max Horkheimer, sosyal değişimlerle ilgilenmiş ve bu noktayı açıklığa kavuşturabilecek teorilerin geliştirilmesinin doğa bilimleriyle aynı olamayacağını vurgulamıştır. Bu nedenle sosyal bilimcilerin doğa bilimciler gibi ilgilendikleri konulardan bağımsız olamayacaklarını belirtmiştir. Bu amaçla, Horkheimer, sosyal bilimcilerin çalıştıkları toplumun bir parçası olduklarını söylemektedir. Horkheimer, ‘geleneksel’ ve ‘eleştirel’ teoriler arasındaki ayrımı ifade ederek bilgi ve güç arasındaki yakın ilişkiyi deşifre etmeyi umut etmektedir. (Yaramış & Kolası, 2014, s. 177) Horkheimer, geleneksel teorik eleştirmenlerin değer yargılarını, ideolojilerini ve inançlarını dışlayarak dünyanın nesnel olarak incelenebileceğini kabul etmektedir. Bu nedenle, bir hakikat teorisi, değer yargıları olmayan bir teoridir. Horkheimer, pozitivizmi yansıtan bu görüşün manipülasyonu teşvik ettiği için zararlı olduğunu savunur. (Yaramış & Kolası, 2014, s. 177) Smith'e göre bu anlayış, insan özgürlüğünün olasılığını göz ardı eder ve sosyal dünyayı doğal bir kontrol ve tahakküm alanı olarak görür. Ayrıca, Horkheimer, mevcut sosyal düzenin meşrulaştırılmasına ve güçlendirilmesine yol açabileceğinden, analizde adalet ve tarafsızlığı savunarak eleştirel teoriyi önermektedir. Çünkü eleştirel teorisyenler için bilginin bir geçmişi ve sosyal bağlamları olduğunu savunmaktadır. Ona göre normatif ve politik olan eleştirel teori, bir taraftan adaletsizliği önlemek ve özgürlüğü yaymayı amaçlarken diğer taraftan insanlara kendi tarihlerini yapabilme imkânı sağlamaktadır. (Yaramış & Kolası, 2014, s. 178) Frankfurt

Okulu, eleştirel teori özelliklerinin üç farklı düşünceden oluştuğunu vurgulamıştır. Bunlar ise kısaca şöyledir: (Geuss, 2002, s. 10-1)

1. Eleştirel kuram, insan davranışı için bir kılavuz olarak özel bir konuma sahiptir.
 - A. Eleştirel kuramın amacı, bu teorilere inanan bireyleri aydınlatmak, yani gerçek menfaatlerini belirlemektir;
 - B. İçsel anlamda özgürleşirler, yani oyuncularını, bilinçli insan eyleminin öz-hayal kırıklığından, kendilerinin dayattığı zorlamadan kısmen kurtarırlar.
2. Eleştirel teori, bilgi içeriğine, yani bilgi biçimine sahiptir.
3. Eleştirel teori, epistemolojideki doğa bilimlerinden temel olarak farklıdır. Çünkü doğa bilimlerinde kuram nesnel, eleştirel kuram ise dönüştürücüdür.

Eleştirel teorinin özellikleri, bakış açısına göre az da olsa farklılıklar gösterebilmektedir. Ben Agger'e göre ise eleştirel teorinin özelliklerini şöyledir: Bu pozitivism aykırıdır. Bilgi, durağan bir dünyanın basit bir "dışsal" izdüşümü değil, dünyayı inceleyen ve değerden bağımsız kesin varsayımlara sahip bilim adamları ve teorisyenler tarafından aktif olarak üretilen bir şeydir. (Özgöker & Batı, 2017, s. 4) Ayrıca Egger, eleştirel teorinin şimdiki zamanla ve geçmişle birlikte daha iyi bir gelecek olasılığını kabul eder ve aynı zamanda tüm zamanların yeni bir değerlendirmesini yapar. Parlak bir geleceğin geçmişle ve bugünle iç içe olduğunu, zamanın değişimini de hesaba katarak kabul eder. Bu mantık ilerleme olasılıklarını kontrol eder. Geleceğin toplumları, politik ve sosyal eylemlerin bir kombinasyonu yoluyla gerçekleştirilebilir. Eleştirel sosyal bilimlerin rolü, insanların mevcut baskılar ve gelecekte toplumun kalitesi konusunda bilinçlendirilmesinin mümkün olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, eleştirel sosyal bilim, sosyal değişime yol açma konusunda politiktir. Baskının yapısını eleştirir. İnsanların günlük yaşamlarının siyaset, ekonomi, kültür, söylem, cinsiyet ve ırk gibi çeşitli kurumlar tarafından şekillendirildiğini kabul eder. Egger'e göre eleştirel sosyal bilim, insanlara karşılaştıkları baskının ulusal ve uluslararası kökenlerini anlama konusunda ilham verir. Ayrıca Egger, eleştirel sosyal bilim, bu baskıcı yapıların yanlış bilinçler aracılığıyla geliştirildiğine inanmaktadır. (Özgöker & Batı, 2017, s. 5) Bu inancına göre Egger, "Mark (ideoloji), George Lukács (şeyleştirme)⁴, Antonio

⁴ Şeyleştirme: Yabancılaştırma

Gramsci (hegemonya), Marcuse (tek yönlü düşünme) ve Derrida (varoluşun metafiziği)’’ (Özgöker & Batı, 2017, s. 5) ilerlediğini düşünmektedir. Eleştirel sosyal bilim pozitivismi eleştirirken bireylerin gelecekleri adına özgürlüklerini kısıtlamamalarını vurgular.

Eleştirel teori taraftarlarının, hemen hemen her alanda eleştiriye başvurdukları görülmektedir. Uğur Köksal Odabaş’a göre eleştirel teori, eleştirdiği görüşler arasında pozitivism, modernite ve aydınlanmaya yönelik yapmış olduğu eleştirilerle sosyal bilimlerde yeni bir dönemin oluşmasını sağlamıştır. (Odabaş, 2018, s. 230) Tom Bottomore, eleştirel teorinin önemli isimlerinden Horkheimer pozitivismi üç şekilde eleştirdiğini söyler. Bu eleştiriler şöyledir: (Odabaş, 2018, s. 225)

1. Pozitivism, deterministik mekanik mekanizmalar aracılığıyla insanın aktif varoluşunu içerir. Bunu çıplak bir gerçek ve nesne olarak değerlendirir.
2. Dünyayı yalnızca deneyde olduğu gibi doğrudan verilen biçimde algıladığı için öz ve görünüşü ayırt edemez.
3. Bilginin, gerçek ile değer arasında mutlak bir ayrım yaratarak, insan ihtiyaçlarından farklı olduğunu savunur.

Weber’in sosyal teorisinin modernlik ve modern toplum eleştirisindeki katkıları çoktur. (Kızılçelik, 2008, s. 249) Fakat Weber’in rasyonelleştirme kategorisinden başlayarak modernite analizinden sonra, bu rasyonalizasyonun mantıksızlığını teşhis etmek, eleştirel teorinin her zaman temel sorunu olmuştur. Eleştirel kuramcılar, aydınlanma odaklı moderniteyi ve modern dünyanın, akılcılık/akılcılaştırma alanını temel sorun olarak görmüşlerdir. Bir anlamda eleştirel teorisyenler, akılcılığın ekonomik sömürünün yerini aldığına ve modern kapitalist sistemde temel sosyal sorun haline geldiğini vurgulamışlardır. (Kızılçelik, 2008, s. 326) Horkheimer, bu konu hakkındaki düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

“Bugün hayatın tümü artan ölçüde rasyonelleştirilmekte ve planlanmaktadır; aynı şekilde, her bireyin hayatı da geçmişte özel dünyasını oluşturan en gizli dürtüleri de içinde olmak üzere, rasyonelleştirme ve planlamanın gereklerine uymak durumundadır. Bugün: bireyin varlığını sürdürmesi için sistemin var olma koşullarına uyması gerekmektedir. Toplumdan kaçacak yeri kalmamıştır. Ve nasıl rasyonalizasyon süreci artık pazarın isimsiz güçlerinin değil, plan yapan bir

azınlığın bilinçli kararının eseriye, kitlesel özneler de kendilerini öyle bilerek uyarlamak zorundadır: özne, bütün enerjisini, pragmatistlerin deyimiyle, ‘şeylerin hareketinin içinde ve o hareketin yönünde’ olmaya adanmak zorundadır. Geçmişte gerçeklik, özerk birey tarafından geliştirildiği varsayılan ideale karşıt sayılır ve onunla karşılaştırılırdı; gerçekliğe bu ideale uygun bir biçim verilmesi gerekli görülürdü. Bugün ilerici düşünce bu tür ideolojileri zayıflatmakta ve bir yana atmakta, böylece farkında olmadan da gerçekliğin bir ideal durumuna yükseltilmesine yardımcı olmaktadır. Uyum, düşünülebilecek bütün öznel davranışların ölçütüdür artık. Öznel, biçimselleşmiş aklın zaferi, aynı zamanda, öznenin karşısına mutlak, egemen bir nesnellik olarak çıkan bir gerçekliğin de zaferidir.” (Horkheimer, 2016, s. 128-9)

Eleştiri teorisi, aydınlanma düşüncesini şiddetli eleştirmiştir. Horkheimer yapılan eleştirilerde akıl konusunda dine saldırıldığını belirtmiştir. Horkheimer, Adorno ile yazdığı ‘Aydınlanmanın Diyalektiği’ çalışmasında daha çok bilim, teknoloji, totaliterlik ve araçsal akıl konularını eleştirilmiştir. (Odabaş, 2018, s. 222) Eleştirel teorinin en ünlü isimlerinden biri olan Habermas, ‘Theory and Practice’ adlı eserinde, “Aydınlanmanın akla bilgi üretimi ve toplumu kontrol/manipüle etme ideolojisi işlevi yüklemesinden kaynaklı olarak araçsal bir forma dönüştüğünü ileri sürmüştür. Habermas’ın 1962’de yayınlanan ‘Kamusalın Yapısal Dönüşümü’ metninden sonra ana ilgisi, ‘Araçsal Aklın’ sosyal hayat alanlarına ya da kendi deyişiyle ‘Kamusal Alana’ yayılışına’ yöneliktir. (Kızılçelik, 2008, s. 147-8)

Robert W. Cox, eleştirel teoriyi uluslararası ilişkiler teorileri alanına taşıyarak disipline ilk ve en büyük katkıyı sağlamıştır. Cox ve Horkheimer, Habermas’ın üç kategoriye ayırdığı bilgi oluşturucu çıkarlarını ikiye indirgemıştır. Bunlardan birincisi ‘Problem Çözücü’; var olan düzeni hareket noktası olarak algılayarak güç ilişkilerini ve bağlantılı kurumlarıyla birlikte dünyayı olduğu gibi ele alır. Problem çözücü teoriler yapısı itibarıyla muhafazakâr olduğu için sorun kaynaklarıyla ‘Ceteris Paribus’ (diğer durumları sabit bırakarak) varsayımıyla ilgilenecek kurumlar arasındaki her türlü iletişimin sağlıklı devamını sağlamayı hedeflemiştir. Cox, düşüncenin amaçlar çerçevesinde şekillendiği kanısındadır. Ona göre Kenneth Waltz’un gerçekçiliği problem çözücü teoriye en iyi örnektir. (Yaramış & Kolası, 2014, s. 186)

Cox’a göre ikincisi eleştirel teoridir. Her teori tarihsel bir çerçeve içinde yer alır ve dünyaya çerçevenin sağladığı perspektiften bakar. Problem çözme teorisi bunu ya görmez ya da görmezden gelir. Bu nedenle, kasıtlı veya kasıtsız olarak, başkalarının çıkarlarına fayda sağlayan bir emrin yeniden üretilmesine katkı sağlar. Eleştirel teori

de farkında olarak tek bir açıdan konuşur. Bunu fark eder ve onu sorgulayarak çeşitli bakış açıları geliştirmeye çalışır. Yani, en baskın düzenin kendisini sorgulayarak hangi mekanizmaların kimin için çalıştığını anlamaya ve göstermeye çalışır. Dahası, problem çözücü teorinin aksine, karşılaşılan problemleri bir bütünlük içerisinde değerlendirir. (Cemgil, 2018) Cox, dünya düzenine yapısalcı realizm gibi bakmanın, sadece liberalizm gibi devlet yapısına bakmanın değil, aynı zamanda ortodoks marksizm gibi üretim ilişkilerinden kaynaklanan sosyal güçlere de bakmanın gerekli olduğunu belirtir. Cox'a göre sosyal güçlerin, devlet biçimlerinin ve dünya düzeninin kapsamlı ve birlikte ele alınması gerektiğidir. Cox, uluslararası düzenin oluşumunda toplumsal yapıların rolüne ve bu yapıları kendi çıkarlarına göre destekleyen güçlü ülkelerin oluşturduğu baskıya vurgu yapar. (Cemgil, 2018) Vurgulanan bu düşünce, Alexandre Wendt'in uluslararası ilişkiler akımı sayesinde bağımsız bir uluslararası ilişkiler teorisi niteliği kazanmıştır.

Eleştirel gerçekçilik, Roy Bhaskar tarafından 1980'lerde kurulan 'Kritik Gerçekçilik' hareketi, pozitivist bilim ve postmodernizm anlayışına ve sosyal inşacılığa alternatif bir felsefi yaklaşım olarak kabul edilir. (Akfırat, 2019, s. 410) Eleştirel gerçekçi ontolojiye göre, varoluş, algıdan ve onu kavrama düşüncesinden bağımsız olarak var olur, ancak bu yöntem 'varlığın atomik yapısı' ontolojisini reddeder. Eleştirel gerçekçiliğe göre varoluş, oluşum ve dönüşüm içindedir. Bhaskar'a göre dört gerçeklik vardır. Bunlar; su, hava, güneş ve fiziksel gerçeklerdir. Üretilen bina ve makineler maddi gerçeklerdir. Felsefi yöntemlerin tümü ideal gerçekler ve dil, kültür, cinsiyet rolleri, eğitim ve kurumları sosyal gerçekleri oluşturmaktadır. (Akfırat, 2019, s. 410) Bu gerçekler ontolojik olarak gerçektir ve konumları eşittir. Arka plan, zaman ve mekân koşullarındaki değişiklikler ulusal çıkarlar da aktörlere ve zamana bağlı olarak değişebilir: Liberallere göre değişmeyen ulusal çıkarlar olamaz. Sosyal rollere değer veren ulusal çıkarların bir süreç içinde oluştuğu varsayımından hareketle, liberalizmi inşacı ve eleştirel teoriler felsefi arka planına yerleştirir. (Oğuzlu, s. 100)

Steve Fleetwood ve Jonathan Joseph'e göre, ontoloji epistemolojiden önce yer alır. (Akfırat, 2019, s. 410) Ayrıca Joseph bilgi ve eylemin, onu üreten ve yapandan bağımsız ve sosyal bilimin kendine öz bir doğası olduğunu söyler. Sosyal bilimler, kendi çalışma alanlarının bir parçası ve o toplumun bir ürünü gibi görünmektedir. Eleştirel gerçekçilik, bilgiyi gerçeğin yansıması şeklinde kabul eden pozitivist düşünceleri

kabul etmez ve bilgi nesnesiyle bilginin doğrudan bir ilişkisi olmadığını, nedensel mekanizmaların keşfine bağlı olduğunu savunur. Eleştirel gerçekçilik yöntemi ontoloji ve epistemoloji arasında açık bir ayırım yaparak ontolojinin önceliğinde ısrar eder. (Akfirat, 2019, s. 410-1) Bhaskar ve Collier mekanik ve deterministik yöntemlere karşıdır. Ayrıca Bhaskar ve Collier, eleştirel gerçekçiliğin sosyal dünyanın kavram ve uygulamalara indirgenemeyeceğine, bu uygulamaların ve eylemlerin önceden var olan yapısal bir arka planı içerdiğine inanır. Sosyal yapı, sadece insan eylemi için gerekli bir koşul değil, aynı zamanda insan eylemlerinin de sonucudur. Tarihsel süreçte, insan eylemlerinden önce gelen yapılar, insan eylemlerini şekillendirirken, konunun faaliyetlerine bağlıdır. Böylelikle insanlar sosyal yapılarını değiştirme potansiyeline sahiptirler. (Akfirat, 2019, s. 411)

Daha geniş eleştirel teori ve bakış açılarından ayırmak için genellikle Frankfurt Okulu'nun eleştirel teorisi olarak adlandırılan bu teori, marksizmden esinlenen uluslararası teorik trendlerinin en ünlüsü haline gelmiştir. Antonia Gramsci'nin eleştirel teorisi üzerinde büyük bir etkisi olmuştur. Gramsci (1970), kapitalist sınıf sisteminin yalnızca eşit olmayan ekonomik ve politik güç tarafından değil, aynı zamanda burjuva düşünce ve teorisinin 'hegemonyası' olarak adlandırdığı şey tarafından da sürdürüldüğünü savunuyor. (Heywood, 2018, s. 112) Gramsci'nin fikirleri, dünyanın doğası ve küresel hegemonya hakkındaki modern düşünceye dikkat çekmiştir. Eleştirel teori üzerindeki bir diğer önemli etki, marksizmden etkilenen ve grup teorisinin temsilcisi haline gelen Frankfurt Okulu'nun düşüncesidir. Bu düşünceye göre eleştirel teoriyi tanımlamanın teması, belirli sosyal bilimlere felsefe ile ilişkilendirerek eleştiri olgusunu tüm sosyal uygulamalara yaymaya çalışmaktır. (Heywood, 2018, s. 112-3)

Bu görüşü savunan teorisyenler,⁵ eleştirel teoriyi uluslararası politika çalışmalarına en az üç şekilde uygularlar. İlk olarak, bilgi ve siyaset arasındaki ilişkiyi analiz eder, eleştirel teoriyi, teori ve anlayışın bir değerler ve çıkarlar çerçevesi ile iç içe geçme derecesini vurgular. Bu, tüm teoriler normatif olmakla birlikte, dünyayı anlamaya çalışanların daha geniş bir teorik çevreyi benimsemeleri gerektiği anlamına gelir. İkincisi, eleştirel teorisyenler, siyaseti özgürleştirmek için açıkça çalışırken, adaleti or-

⁵ Önde gelen Frankfurt düşünürleri: Theodor Adorno (1903-1969), Max Horkheimer (1895-1973) ve Herbert Marcuse (1898-1979) iken, ikinci nesil önde gelen temsilcisi Jürgen Habermas'tır (doğumu 1929). İlk Frankfurt düşünürleri farklı toplumların analizine odaklandılar. Daha sonra Cox (1981-1987) ve Andrew Linklater (1990-1998)

taya çıkarmaya ve küresel siyaseti bireysel ve kolektif özgürlüğü ilerletmek için kullanmaya çalışırlar. Üçüncü çalışma olarak eleştirel kuramcılar, uluslararası kuramda siyasal toplum ve devlet arasındaki geleneksel bağlantıyı sorgulayarak, daha kapsayıcı ve hatta uluslararası bir siyasi kimlik olasılığını oluşturmuşlardır. (Heywood, 2018, s. 114) Eleştirel teori, sosyal bilimlerle verimsiz iş birlikleri üreten bariz normatif sorunları çözmek için kolaylık sağlar. Eleştirel teori, sosyal faaliyetlerin normatif boyutlarını, özellikle katılımcıların pratik bilgilerini ve normatif tutumlarını çeşitli durumlarda (karmaşık bir perspektiften) nasıl kullandıklarını araştırmayı kapsar. Ayrıca eleştirel teori, farklı temsilcilerin bakış açılarından, sosyal gerçekleri de sorunlu durumlar olarak ele alınmasının faydalı olacağı kanısındadır.

1.2.2. Postmodern Teori ve Kimlik Tartışması

Gerçeğin hep tartışılmalı ve çoğul olduğu düşüncesine dayanan entelektüel bir hareket olan postmodernizm, Batı dünyasında uluslararası ekonomik sistem çerçevesinde küresel söylem ve yapısal uyum uygulamalarının olduğu 1980'ler de evrensel bir söylem olarak ortaya çıkmıştır. (Karaduman, 2010, s. 2893) Bundan dolayı postmodernizm, siyasi olarak değerlendirilirken kapitalizmin gelişme süreci ile bağlantılı olarak değerlendirilmesi uygun olacaktır. Postmodernistlerin çoğu haber, bilginin üretimi, analizi ve aktarılmasındaki yeniliklerden etkilenir. Taner Timur'a göre küreselleşme ile postmodernizm arasında mekanik bir ilişki olduğu tam olarak söylenemezken, bu örtüşme tamamen tesadüf olarak görülmemelidir. (Karaduman, 2010, s. 2893) Steven Conner'a göre, postmodern teorinin işlevsel özelliği, farklılığı “içerme veya özdeşleşme” yerine “karşıtlık veya özdeşleşmeme” yoluyla meşrulaştırma arzudur. (Karaduman, 2010, s. 2893) Fredric Jameson'a göre postmodern dönüşüm, hem hâkim olunmaya çalışılan hem de ayak uydurulması çok güç olan uzamsal ve zamansal dönüşümümüzün kriziyle ilişkilidir. (Harvey, 2010, s. 227) Modern düşüncenin getirmiş olduğu mekân ve zaman algılamaları postmodern düşünce ile yok olarak yerini mekânsızlık ve zamansızlığa bırakmıştır.

Küreselleşme, dünyayı izole ederek keskin sınırlar içinde ayıran yapıları/söylemleri aşındırır ve ekonomik, sosyal, kültürel gerçekleri birleştirirken, ‘çokkültürlülük’ kavramı söylem düzeyindeki etki alanını genişletmektedir. Özellikle postmodern düşüncenin kapsamı, 1980'lerde hem çözüm hem de sorun olan sosyal bilimler alanına kimlik kavramının kendisini getirerek kültürel gerçeklik teorisine kadar genişlemiştir.

Bireyleri, toplulukları ve yapıları ayırıcı çizgi olarak diğerlerinden ayıran kimlik, tanım aşamasından itibaren bile çeşitli tartışmaların odak noktası olmuştur. Bazen, neyin olduğu değil neyin olmadığını vurgulasa da milliyetçilikle yakından ilgili olan ulusal kimlik bağlamında özellikle baskındır. (Uşar, 2019, s. 32) Ulusal kimliğin 'ötekisi' bir dereceye kadar belirleyici bir rol oynar. Bu teoriye göre bireyin dışındaki şeyler, kimliğin ayırt edici özellikleri olarak tanımlanabilir. Bu nedenle, ulusal kimliğin birleşik etkisi özellikle diğer ulusal kimlikleri dışlama potansiyelinden kaynaklanmaktadır. Yani, vatandaşların bir topluluk olarak ortak özellikleri nelerdir? Vatandaşlar birbirleriyle nasıl bağlantı kurar? Avrupa vatandaşlığı ve Avrupa kimliği için aynı formülü oluşturabilir miyiz? (Uşar, 2019, s. 32-3) Kimlik ve vatandaşlık oluşumunun birbirine uyumlu olması sosyal yapılandırma ile açıklanabilir.

Hareket özgürlüğü, akışkanlık ve zaman kayması gibi özelliklere sahip postmodernizmin en belirgin özelliklerinden biridir. (Karaduman, 2010, s. 2894) Postmodernizmin temel özellikleri parçalanma, belirsizlik ve bütüncül evrensel söylemlere aşırı güvensizliktir. Pratik felsefenin yeniden keşfi, Kuhn (1972) ve Feyerabend'in (1975) bilim felsefesine bakış açılarında bir değişime neden oldu. Foucault, tarihin süreksizliklerini ve farklılıklarını vurgularken, korelasyonların nedensellik değil, biçimdeki değişiklikler olduğunu belirtmiştir. (Harvey, 2010, s. 21) Modernizm düşünce sistemine karşı bir duruş sergileyen postmodernizm düşüncede belirsizlik ve kuralsızlık düşüncesi çevresinde modernizme uygun olan her düşünce sorgulanmaktadır.

Postmodernizm ve post yapısalılık aynı dönemlerde ortaya çıkmış ve zaman zaman da birbirlerinin yerine kullanılmıştır. Postyapısalcılık, bütün fikir ve kavramların, kendisi de karmaşık küçük ilişkileri alanında yer alan bir dilde ifade edildiğini vurgular. Özellikle Michel Foucault'nun yazılarından etkilenen postyapısalcılar, söylem veya güç söylemi fikrini kullanarak küçük ve düşünce sistemleri arasındaki ilişkiye dikkat çekerek bilgin güç olduğu vurgusunu yapar. Postyapısal veya postmodern düşünce, özellikle Der Derian ve Shapiro'nun Uluslararası/Milletlerarası (İnternasyonal/Intertextual, 1989) eserinin yayımlanmasından bu yana uluslararası ilişkiler teorisi üzerinde giderek artan bir etkiye sahip olmuştur. (Heywood, 2018, s. 116)

Postyapısalcılık, bütün siyasi olayların eleştiriye açık olabileceğini vurgulamaktadır. 11 Eylül buna bir örnektir. Postyapısalcılara göre, 11 Eylül'ün bir terörist saldırı, bir suç davranışı, şeytani bir hareket, bir intikam (muhtemelen haklı görülebilecek)

hareketi olup olmadığı konusunda sadeleştirilemeyen tartışmalar bir yana, bu davranışın doğasında da saldırının kendisi mi, planlama süreci mi, El Kaide'nin oluşumu mu, Amerikan yeni sömürgeciliğinin saldırısı mı şeklinde belirsizlikler mevcuttur. Bu tür durumlarda, gizli anlamlar, özellikle kavramlar, teoriler ve yorumların açığa çıkarılmasına yönelik klasik postyapısalcı yaklaşım yapı-sökümdür. (Heywood, 2018, s. 116) Bunlar arasında eleştirel teori, inşacılık, postyapısalcılık ve bir bakıma feminizm sayılabilir. Bu yaklaşımların ortak yönü gözlemcinin inanç, fikir ve varsayımlarından ayrı, 'dışarıda' nesnel bir gerçeklik olduğu inancını sorgulamaktadır. Postmodern düşünceler, tüm bilginin taraflı ve görelî olması nedeniyle nesnel gerçeklik arayışının tamamen terk edilmesi gerektiğini önererek bu fikirleri en uç noktaya taşır. (Heywood, 2018, s. 116-7) Kimlik kavramı, toplumun en temel sistemini ve kökenini oluşturmakla birlikte kişiyi 'ben kimim' ve 'kimlerdenim' sorusuna cevap aramaya yönlendirir. Kişinin kimlerdenim sorusuna aradığı cevap ise aslında kişinin aidiyeti sorgulanmaktadır. Diğer taraftan ben kimim sorusuna ise cevap ararken ise kişinin diğerlerinden olan farkı ve toplum içindeki konumu sorgulanmaktadır.

Postmodernistlere göre insanlar, çevre ile sürekli bir oluşum ve etkileşim halindedir. İnsan, çevresini duyguları ile algılar ve yorumlar. Ayrıca insan, yaşadığı çevreyi eylemleri, tavırları ve düşünceleri ile etkilemeye çalışır. Bu nedenle, bir insanın ilkel, özgür bir insan olduğunu söylemek hayatın gerçekliğini bozacaktır. Bundan dolayı postmodernistler 'kişi' yerine 'özne' kelimesini kullanmıştır. (Doltaş, 1991) Böylelikle postmodern teoriler, modası geçmiş ve tamamlanmamış liberal hümanizm yöntemlerinin sabit ve değişmeyen bireysel yapısını eleştirerek geleneksel kimlik kavramını temelden değiştirmiştir. (Karaduman, 2010, s. 2894)

Ernesto Laclau ve Chantal Murphy'nin postyapısalcı teorisine ve postmarksist söylemine göre, kimlik belirsiz ve istikrarsızdır. Kimlik, söylemdeki farklılıklar tarafından aşırı belirlenir ve öznenin konumu, çoklu kimlikler için seçenekler sunar. Bu nedenle kişilik, temsil ve insan özneliği olasılığı garanti edilebilir. (Karaduman, 2010, s. 2894)

Yapısal dil bilimle aynı zamanda, 'Levi-Strauss' modelinde öznel homojendir ve kendilerini kontrol etme yetenekleri yoktur. Konu, varlığı bile bilinmeyen yapılardan oluşur. Yapının nesnesi ve sembollerle inşa edilen yapının dönüşümü, yapısalçı çözümlerin en çok eleştirildiği kısımdır. (Üşür, 1997, s. 80) Fraser'e göre ise çağdaş postyapısalcılık, sosyokültürel teori; çağdaş insanlar için, (özellikle postyapısalcılar

için) bu nadir değildir. Herhangi bir ‘kimlik’ veya ‘öznellik’ analizinin başlangıcında sosyal ve kültürel teoriler, bazı özne konumlarının asli içeriğe sahip olmadığı, aşağı yukarı benliğin sosyal olarak inşa edildiği ve/veya söylem olduğu konusunda uyarılır. Kontrolsüz bırakılabilen bu önermeler Fraser’e göre ‘yapı sökümcülük’ (deconstruction) koruması altında özel ilgi uyandırmıştır. (Fraser, 2004, s. 4)

Kimlik, etken faktörlere bağlı olarak zamanla değişebilir. Modern zamanlarda kimliği oluşturan faktörler, postmodern dönemde moderniteye karşı çıkanlardan farklıdır. Modernite daha disiplinli ve belirli bir kimlik ve toplum oluştururken, postmodernizm öze, çoğulculuğa, farklılığa ve ötekinin keşfine bir kimlik dönüşü oluşturur. (Aydoğdu, 2004, s. 139)

Diğer postmodern düşünürler gibi Jean Baudrillard’da göre kimlik, bireysel bir kültür olarak başarılı bir özerk yapıya sahip olsa da rasyonalizasyon, bürokratikleşme, aşırı sosyal süreçler, tüketici kitleden kaynaklanan parçalanmalardan etkilenerek saygınlığında farklılıklar gösterebilmektedir. Baudrillard’a göre kimlik, modernliğin gelişmesiyle birlikte ‘ötekini üretme çağına’ girmiş, bu çağda “...artık onu öldürmek, yiyip bitirmek ya da baştan çıkarmak, ona karşı koymak, onunla yarışmak, onu sevmek ya da ondan nefret etmek değil, mesele önce onu üretmektir. O artık bir tutku nesnesi değil, bir üretim nesnesidir...” (Aydoğdu, 2004, s. 140) şeklinde yorumlanmıştır. Ona göre; teknolojinin gelişmesiyle birlikte kültürler arası etkileşim hızlanacak, kültürler arasındaki farklar ortadan kalkarak postmodernizmin kimlik üzerindeki hedefi olan genelleştirmeye neden olacaktır. Postmodernitede parçalanma, bölünme, farklılık ve özgünlük yüceltilmekte, kimlik kavramı farklılık ve benzerlik ekseninde ele alınmaktadır.

Postmodern kimliğin inşasında modern düşüncenin aksine, kaygan bir zeminde gelişen toplumsal koşullarda belirsizlik, çeşitlilik, heterojenlik, karmaşıklık, görelilik ve parçalanma kavramları egemendir. Bu dönemin egemen kimlik söylemi, heterojenliğin ve farklılığın doğasıdır. (Karaduman, 2010, s. 2894) Günümüz teknolojisinin çok hızlı gelişmesi ve küresel olarak da çok yaygın şekilde erişilebilir hale gelmiş olması toplumları yapısal olarak etkileyebilmektedir. Modernizm döneminde yaşanan kimlik sorunları ile günümüzde yaşanan kimlik sorunları farklılık göstermektedir. Postmodernizm döneminde yaşanan kimlik sorunları, toplum yapısının hızlıca değişikliğe uğraması sonrası çok daha kırılgan olabilmektedir. Kimlik tanımlamalarında ayrı bir öneme sahip olan zaman ve mekân kavramları, teknolojik iletişim araçları karşısında

bir ölçüde yok olmaktadır. Böylelikle kimlik kavramı, her geçen gün daha da sorgulanır hale gelmekle birlikte, öznenin kendisine ait değerlerini yok olma tehlikesiyle karşı karşıya getirmektedir.

Aydoğdu'ya göre modernite, “Bir yandan özneyi haklı taleplerle özgürleştirirken bir yandan da sadece teorik olarak tanımlanmış olan bu özgürlük serüveni değer kaymasına uğratarak öznenin çözülmesine” (Aydoğdu, 2004, s. 142) sebep olduğu düşüncesindedir. Öznenin çözülmesi ise bireyde ahlaki sorunlara neden olurken, bireyin toplum içerisindeki sorumluluğunu kaybederek çevresine karşı sorumsuz ve ben merkezli hareket etmesine yol açmaktadır. Bu anlamda moderniteye karşı getirilmek istenen postmodernizm, öznenin yaşamış olduğu sorunlara çözüm olamamıştır.

Ancak unutulmamalıdır ki postmodernizm, eleştirel yöntemler düzeyinde yüzyıllardır Batı düşüncesinin çelişkilerine, çifte standartlarına, insan yapımı ve çarpıtmalarına insanların dikkatini çekmiş ve düşünce tarihine büyük katkılar sağlamıştır. Pratik ve eleştirel açıdan bakıldığında, kendi teorisine sahip olmadığı için bu düşünce tarzını benimseyen kişilerin daha büyük sorunlarla karşılaşmasına neden olabilmektedir. Bundan dolayı Batı dışı toplumlarda postmodernizmin algılanması ve etkisi dikkate alınması gereken bir diğer önemli konuyu oluşturur. Postmodernizmin yöntemi, Batı'da çok ciddi bir özeleştiri ve büyük zorluklara neden olmuştur. Öyle ki bu yöntem, modernist yaklaşımlar hakkında pek bir şey bilmeyen ve Batılı olmayan toplumlarda sorumsuz görecelik için bir bahane olarak kullanılabilir. (Doltaş, 1991)

Foucault'ya göre kimliğin ham maddeleri, söylem içinde oluşturularak bireyler tarafından benimsenir ve içselleştirilerek süreç içinde bir kimlik duygusu oluşturur. (Karaduman, 2010, s. 2894) Foucault, bireylerin çoklu kimlikleri içselleştirdiklerine işaret ederek sınıf, ırk, cinsiyet gibi farklı kimliklerin birbirini etkilediğini iddia eder. Dolayısıyla postmodern dönemde her şey söylem çerçevesi içinde anlatılır ve dil aracılığıyla kimlik oluşur. Modern kimliğin statüsü, insan mesleği etrafında şekillenirken, kamusal (veya aile) alandaki işlevi, tüketime dayalı görünümü, imaj ve boş zaman etkinlikleri postmodern kimlik etrafında şekillenmektedir. (Karaduman, 2010, s. 2894-5) Ayrıca kimlik oluşum süreçleri de bakış açısına göre farklılıklar gösterebilmektedir.

Robert G. Dunn'a göre kimlik oluşumu sürecinin postmodern tanımı, “Benliğin bir tüketim kültürüyle dönüştüğü ve kimlik ile benliğin anlamlandırılmasının teknolojik süreçlerle istikrarsızlaştırıldığı tüketim formuyla tekrar kurulduğu ve yeniden şekil

verildiği bir süreç” (Karaduman, 2010, s. 2895) şeklindedir. Kendisi gibi davranmayan postmodern insanı Marie P. Rosenau “...geçici, planlanmamış, sıra dışı olana ilgi duyar; anlık arzularının tatmini güdüsüyle hareket ettiğinden genel ve emredici kurallar çerçevesinde işleyen ailesel, dinsel ve ulusal bağlılıkları önemsemez” (Karaduman, 2010, s. 2895) şeklinde tanımlamaktadır. Postmodern disiplinde iç yaşam ile dış yaşam arasındaki sınır bile belirsizleşmişti. Uyumlu bir öz kimlik olarak birleşmeyen özneler farklı zamanlarda farklı özelliklere bürünebilmektedir. Bir öznenin içerisinde farklı yönlere çekilebilecek birden fazla alt özneler bulunabilmekle birlikte bu özneler mekâna ve duruma göre değişik karakterlere girebilmektedirler. Reiner Funk’a göre “Özgür ve spontane bir ben vurgusuyla kurduğum ve ürettiğim şeyin ta kendisiyim; öyle ki şimdi böyleyim, ama daha sonra farklı olabilir ve kendimi farklı bir biçimde yaşarım” (Güven, 2005, s. 222) ifadesi postmodern kimliği tam olarak açıklamaktadır. Ego gibi, postmodern bireyin ilişkisi de esneklik ve zamansallık üzerine kuruludur. Postmodern bireysel özlem, başkalarıyla ilişkilerinde duyarlılık, bağlılık, sadakat gerektiren ilişkileri önemsemez, gelip geçici ilişkilerle ilgilenirler. “Hatta kimileri, kendileri için en iyi partnerin, ‘tıpkı televizyon gibi açıp kapanabilecek’ olmasını tercih ettiklerini itiraf etmektedirler.” (Güven, 2005, s. 222)

Postmodernistler, ırksal ve ulusal kimliklerin tanımlanmasını eleştirerek, bireylerin kendilerini ve bu kimliklerin canlılığını tanımlamada birden fazla seçeneğe sahip olduklarını vurgulamaktadır. Kimliğin tüm bileşenleri ile bir bütün olarak görülmesi ve ırk kimliği, cinsiyet, ırk, sınıf ve cinsel yönelim gibi diğer bileşenlerden ayrılması gerektiğine inanmaktadırlar. Kapitalizm ve modernizm, kişilik mitlerini besliyor ve postmodernizmde ortaya çıkan bölünmeler ve bu bölünmeler nedeniyle bireylerin kimliklerini tam olarak ve tamamen algılamaları giderek zorlaşmaktadır. Siyasi bir ortamda kimlik oluşturma araçlarını kaybeden bireyler, kendilerini postmodern toplumda konumlandırmakta güçlük çekmektedirler. Hall’a göre, “Kolektif toplumsal özneler –sınıf, ulus ya da etnik özneler– parçalanmaya uğramış ve çoğullaşmış hale gelirken, birey özne daha çok önem kazanmaktadır.” (Sönmez-Selçuk, Güz 2012, s. 91) Postmodernizm kavramının birçok yöntemi olmasına rağmen, kavramın tam olarak tanımlanamayacağı kabul edilmiştir. (Aksoy Z. , 2009, s. 17)

Fakat postmodernizmin özellikleri kısaca ifade edilecek olunursa; postmodernizm, selefî olan modernizmden farklı olarak birçok işlevi vardır. Yerel kimlikler ulusal kimliklerin önüne geçmiştir. (Özcan B. , 2007, s. 267) En belirgin özelliklerden biri

kimliği engellemek olan postmodernizm, Steve Best ve Douglas Kellner'e göre çok katlılık, oğulluk, parçalanmış, tutarlılık ve nedensellik hakkındaki modern varsayımları reddeder. Ayrıca, ademi merkezizyetilikten uzaklaşarak parçalanmış öznenen yana modern teorinin ne sürdüğü akılcı ve kapsamlı temaları ortadan kaldırırlar. (zcan B. , 2007, s. 267) Gencay şeyhan, karar sürecinin önemli özelliklerinden biri de belirsizlik olduğunu vurgulamaktadır. şeyhan'a göre nesnelere, duygular, düşünceler neredeyse birbirine karışmıştır. Postmodern dşnrlere için insanlar ve toplum belirsiz bir fenomendir ve belirleyici bir toplum teorisi yoktur, çünkü postmodern dşnrlere göre genel bir dağınıklık, kaos ve süreksizlikler vardır. Bundan dolayı herhangi bir sosyal teorinin belirleyicilik iddiası yoktur. (zcan B. , 2007, s. 267-8) Burcu zcan'a göre ise postmodernizmin bu özelliklerine bakıldığında, aydınlanmadaki akılcı düşüncenin postmodernizm de geçerli olmadığıdır. (zcan B. , 2007, s. 268) Günümüz postmodern dönemde üretim önemi modernizm döneme göre azalmakta ve tüketim arasındaki ders orantısı acısı her geçen gün daha da büyümektedir. Tüketim ağırlıklı yaşam düşüncesi sürekli artarak kıt kaynakların daha hızlı tükenmesine neden olabilmektedir.

Postmodern felsefe ve modernizm, sınıf farklılıkları ve mücadelelerinde farklılık gösterir ve ırk, etnisite, cinsellik ve cinsiyet gibi belirli kimliklere ve bu kimlikler için belirli mücadelelere odaklanır. (Karaduman, 2010, s. 2896) Ahmet İnel'e göre kolektif anlamını yitirmiş veya gücü kaybetmiş bir dünyada, sosyal sınıf kavramının konumu nedir? Bu soruya cevaben Ernesto Laclau, retim sürecinde toplumsal rollerin konumlandırılmasının, bu rollerin kimliklerini belirlemede merkezi bir konuma sahip olmaya devam ettiğine işaret etmektedir. Fakat bu konumlandırma artık öznenin kimliğini sistematik olarak belirlememekle birlikte öznenin kimliği parçalanır, çeşitlenir, bazı yerlerde örtüşür ve birçok yerde de farklılıklar göstermektedir. (Karaduman, 2010, s. 2896)

Postmodern söylemde özne için ortak bir kimliğe sahip olmak artık mümkün olmadığı gibi evrensellik de tarih olmuştur. Sibel Karaduman'a göre postmodern dönemde, sosyal aktörlere kendi kimliklerini evrensel değerlerden ziyade kendi özgünlükleri aracılığıyla oluştururlar. Postmodern dönemde belirli çevrenin n saflarında yer alırken, kültür, cinsiyet ve ırktaki değişimlerle kimlikler farklılaşmaya başlamış, kimlik savaşları ve kimlik siyaseti yeni mücadele alanları haline gelmiştir. (Karaduman, 2010, s. 2896)

1.3. Uluslararası İlişkilerde Sosyal İnşacılık (Konstrüktivizm) Yaklaşımı

İnsanoğlu, var olduğu günden bu yana yaşamış olduğu toplum içerisinde değişik roller üstlenmiş ve bu rollerin gerektirdiği sorumlulukları da yerine getirme gayreti içerisinde olmuştur. Yaşanan gelişme insanoğlunu avcı-toplayıcı konumundan tarım insanı konumuna getirmiştir. Böylece ‘Antik Yunan’ dönemindeki bireyler, ‘Orta Çağ’ döneminde köle olmuşlardır. İlerleyen zamana bağlı olarak değişimler devam ederek Fransız Devrimi’nden sonra yurttaş ve Sanayi Devrimi’nin gerçekleşmesiyle de ulus devletler oluşturulmuş ve de toplumu oluşturan bireyler vatandaşlık konumuna yükselmiştir. Vatandaşların daha iyi hayat şartlarına ulaşma arzuları, zamanla göçlere neden olmuştur. Bu göçler, iç (ulusal) ve dış (uluslararası) göçler şeklinde gerçekleşmiştir.

Sosyal inşacılık, 1960’ların sosyoloji disiplininde ortaya çıkan pozitivist-ampirik sosyal bilim felsefesi için pozitivism ve mantıksal pozitivism bir alternatif sunmayı amaçlar. (Akfırat, 2019, s. 408) Sosyal psikolojinin kriz döneminin ve disiplinin dayandığı yöntemlerin en çok tartışıldığı 1970’lerde, disiplinin yaygın ve hâkim pozitivist anlayışına alternatif olarak kullanılmıştır. Bu, pozitivismin uzun süredir devam eden egemenliğine ve onun nesnellğine, özgünlüğüne, rasyonalitesine ve bireyciliğine karşı bir meydan okumadır. (Akfırat, 2019, s. 408)

İnsanoğlu var olma mücadelesi sonucu, diğer yerleşim alanlarıyla olan ilişkilerini zamanla geliştirerek uluslararası boyuta taşımıştır. Sınır mücadeleleri ile başlayan uluslararası ilişkiler, zamanla müttefiklik ve farklı toplumlarla iletişime geçme isteği yönünde devam etmiştir. Uluslararası ilişkiler de geline son nokta ise küresel güçlerin uluslararası ilişkileri kimlik ve dini değerlere yönelik politikalardan oluşmaktadır. Buna bağlı olarak, devlet idarelerinin de dini değerlere dayandırılarak zaman zaman din-kimlik çerçevesinde sürdürüldüğü görülmektedir. Bunun sonucu olarak da yaşananlar zaman zaman ‘İnsan Haklarını’ ve ‘Westphalia Barış Antlaşmasıyla’ (1648) temellerinin atıldığı kabul gören uluslararası ilişkilerin kapsam alanı dışına çıktığı görülebilmektedir. Dünya Savaşları ve Soğuk Savaş döneminde yaşananlar, bir taraftan ulusal ekonomik ve siyasi krizleri artırır iken, diğer taraftan uluslararası göçün artmasına ve de uluslararası ilişkilerde dini kimliğe dayalı olumsuz duyguların yoğunlaşmasına neden olabilmektedir.

Soğuk Savaş sonrası dikkatleri üzerine çeken postpozitivist uluslararası teori yaklaşımları arasında en çok ‘sosyal inşacı’ yaklaşım ele alınmıştır. Bu yaklaşım,

kendi anlayışımızdan bağımsız hiçbir nesnel toplumsal ya da siyasal gerçekliğin olmadığı düşüncesini savunur. Bu nedenle sosyal inşacılar, sosyal dünyayı somut nesnelere farklı dünyaları anlamında ‘bireyin dışında’ olarak değil, bir tür özneler arası bilinç olarak ‘bireyin içinde’ görürler. (Heywood, 2018, s. 114) İnsan, yaşadığı çevreyi inşa ederken kurgulara göre hareket eder. İnsanların inançları ve varsayımları, bir toplum veya insana bir kimlik duygusu veya farklı bir ilgi vermek istediğinde ve fikirleri kabul edildiğinde özellikle önem kazanır. İnşacılık, aracılık yaptığı aktörler ve yapılar arasında düşünsel faktörlerin (inanç, değer, teori ve varsayımlar) her zaman arasında durur. Bu düşünsel faktörler, aktörlerin kendilerini, içinde yaşadıkları yapıların anlamlarını ve tepkilerini etkiler. Bu etkileşim, sosyal yapılandırmacılığın belirli bir teori veya teoriler kümesinden ziyade analitik bir araç ve anlama şekli olduğu anlamına gelir. (Heywood, 2018, s. 114)

Avrupa'nın sanayileşmeye daha erken geçmiş olması, bir taraftan iş gücü ihtiyacını artırmış ve diğer taraftan yaşam şartları iyi olmayan ülke vatandaşları için göç edilebilecek ülkeler haline getirmiştir. Zamanla Avrupa da artan göçler nedeni ile Avrupa kıtası farklı kimliklere, ırklara ve düşüncelere ev sahipliği yapmak durumunda kalmıştır. Bu çeşitliliklerin ulus ve uluslararası güvenliği tehdit etmemesi için bir takım iç tedbirlerin yanı sıra uluslararası birlikler de kurulmuştur. Birlik içerisinde tek bir yurttaşlığın mümkün olabileceği düşüncesine sahip olan AB⁶ (Avrupa Birliği) bu amaçla kurulan uluslararası birlik statüsündedir.

Dünya siyasetinin sosyal boyutunu vurgulayan inşacılık, uluslararası ilişkiler teorisinde her zaman var olmuştur. İdealizm bu disiplinin ilk teorik yöntemidir ve uluslararası kurumsallaşmanın önemini vurgular. İngiliz okullarının sosyal inşacılaşma katkısı, uluslararası ilişkilerin tarihsel, sosyal, kültürel yönleriyle birlikte özellikle bu temel sistemler çerçevesinde egemenlik, diplomasi, savaş, uluslararası siyasette güç dengesi, uluslararası hukuk, güç ve diğer uluslararası kurumların yanı sıra modern ülkelerinin güç toplumu inşası olduğunu belirtmiştir. (Küçük, Uluslararası İlişkilerde Sosyal İnşacılık, Uluslararası İlişkiler Teorileri, 2014, s. 332-3)

⁶ Avrupa Birliği 27 üye ülkeden oluşmaktadır bu ülkeler; Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY), Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsveç ve Hırvatistan'dır. Türkiye, Kuzey Makedonya, Karadağ ve Sırbistan aday ülke statüsündedir.

İnşacılık, 1980’li yıllarda yaygınlaşmasıyla birlikte devletlerin, çıkarların, kimliklerin, aktörlerin, kurumların ve normların zaman içerisinde değişime uğradığını savunarak insan bilincinin uluslararası ilişkilerdeki rolünü kendisine konu edinmiştir. İnşacılık, uluslararası ilişkileri sosyal bir ilişki olarak gördüğünden, devletlerin kapalı bir dünyada yaşamaması gerektiğine inanır. Sosyal yapılaşma içerisinde de farklı görüşler mevcuttur. Sezgin Kayhan’ın ifadesine göre, “Konstrüktivist yaklaşımların uluslararası ilişkileri aslında bir çeşit sosyal ilişkiler yumağı olarak gördüğü söylenebilir. Çünkü konstrüktivist düşünceye göre insan, çevresi ve doğa ile ilişki ve etkileşim halinde olan sosyal bir varlıktır. Bu süreç, sosyal bir yapı içerisinde ve birtakım kurallara bağlı olarak, amiller ve kurumlar aracılığıyla gerçekleşir.” (Kaya, 2008, s. 95) Steve Fleetwood’a göre Kenneth J. Gergen, ‘gerçeklik’ terimini tamamen reddederken idealist bir yaklaşım sergiledi. S. Fleetwood, sosyal yapılandırmacılıkta nedensellik sorunu, ilişki sorunundan sonra gelir. Burada asıl sorulması gereken soru ‘neden’ değil ‘nasıl olduğudur’. Rom Harre, gerçekliğin söylemlerle inşa edilebileceğini öne sürmektedir. (Akfırat, 2019, s. 408)

Birey ve toplum arasında oluşan karşılıklı ilişkinin sürekliliği sosyalleşmeyi gerektirmektedir. Normlar, kurumlar, oluşan ortak kültürler ve ortak kurallar toplumlara aidiyet duygusu kazandırarak sosyalleşmeyi olgunlaştırır. Sosyalleşmenin de değişik zamanlarda farklı aktörlerden etkilendiği gerçeği konu içerisinde kimlik ve dolayısıyla kimliği oluşturan yan etkenlerin önemini artırmaktadır.

Böylece her toplumsal olgu tarihsel gelişime farklı toplumsal aktörlerin katılımıyla inşa edilmekte ve değişmeye devam etmektedir. Devlet, toplumsal gerçekliğin inşasında belirli bir süreçle şekillenen ve sürekli değişen insan yaşamının bir parçasıdır. Bu durumda, şu temel teze dayalı olarak: devlet ve içerdiği tüm unsurlar sosyal inşa sürecine tabidir. İnşacılığın dünya ortamını ve koşullarını sorgulamaya çalıştığı ve dünya sürecine katıldığı açıktır. Bu hipoteze göre devlet unsurları, çıkarlar, aktörler, kimlikler, normlar ve inşa halindeki kurumlar uluslararası siyasetin değişimini doğrudan etkilemektedir. (Tandoğan, 2015, s. 635-6) Bu nedenle yapılandırmacılık, maddi yapıdan çok uluslararası siyasetin temel yapısını vurgular ve normatifliğin maddi yapıdan öncelikli olduğunu iddia eder. (Kaya, 2008, s. 83) Sosyal gerçekliğin doğal unsurları olarak uluslararası kurumlar, başlangıcından bu yana uluslararası politikanın gelişimini doğrudan etkilemiştir. Tüm uluslararası ilişkiler teorilerinde olduğu gibi, “bir şey başkası için” (Tandoğan, 2015, s. 636) varsayımının devam etmesi, “kim ve

ne” sorusunu gündeme getirmektedir. (Ateş D. , Konstrüktivizm, Tek Kutupluluk ve Amerikan Hegemonyası, 2009, s. 82)

İnşacılığın yaygınlaşmamasıyla birlikte kimliğin uluslararası ilişkilerdeki önemi artmış ve uluslararası ilişkiler kimlik merkezli olarak daha da tartışılır hale gelmiştir. Günümüzde kimlikler çözüm oluşturma aşamasında menfaatlere göre öncelikli konuma gelebilmektedir. Öyle ki uluslararası ilişkilerde, çıkarların temelini kimlikler oluşturabilmektedir. Gamze Uşar, “İnsanların birden fazla kimliğe sahip olabilmelerinden ileri ve bu kimliklerin birbirleri ile çatışmayacağını öngörür.” (Uşar, 2019, s. 113) İnsanlar gibi devletler de aynı anda birden fazla kimliğe (bağımsız, özgür dünyanın lideri, imparatorluk vb.) sahip olabilecekleri düşünülmektedir. (Wendt, Anarşi Devletler Ne Anlıyorsa Odur., Güz 2013, s. 10) Dolayısıyla her yeni kimlikle birlikte farklılıklar ve kimliklerin olgunlaşmasında ki ilişkilere bağımlı olarak ortak özellikler oluşabilecektir. İnşacılığa göre kimliklerin oluşum aşamasında en büyük etken devlettir. (Bakıroğlu, 2002, s. 2) Ben ile öteki arasındaki ilişkinin bir yansıması olarak olgunlaşan kimliklendirme bir taraftan olumlu sonuçlara neden olabilirken diğer taraftan olumsuz olarak realist güç politika sisteminin oluşumuna neden olabilmektedir.

Savaş sonrası uluslararası siyasi yapı teorisinde ana odak güç ve ulusal çıkarlardır. Güç, nihayetinde askeri yetenekleri hedeflerken, odak noktası menfaatler ve güç, güvenlik ve refahı gerçekleştirme arzudur. Bu yaklaşım realizm tarafından kabul edilmektedir. Neoliberaller güç ve çıkarların önemini kabul ederken, 1980'lerin başında uluslararası kurumlarının uluslararası politikada önemli bir rol oynadığına işaret etmişlerdir. (Arı & Kıran, Kış 2011, s. 57) Neorealistler ve neoliberalerler esas olarak uluslararası siyasetin kararı konusunda fikir birliğine varmasalar da bu üç faktör (güç, çıkar ve refah) genellikle uluslararası siyaseti etkilemiştir. (Arı & Kıran, Kış 2011, s. 57)

Bazı neoliberalerler ulusal bencillik varsayımını sorgularken, diğerleri ulusal çıkarları etkileşimin içsel doğası olarak görmektedirler. (Diri, 2013, s. 680) Çıkarların oluşumunu dışarıdanmış gibi ayrı ele alırlar ya da çıkarları zorunlu olarak sabit olmasa da iç çıkarların dışsal olduğu gerekçesiyle iç siyasete atıfta bulunarak açıklarlar. (Diri, 2013, s. 680) İnşacılar, kimliklerin ve çıkarların inşasına odaklandıkları için sistem teorisine ekonomik olmaktan çok sosyolojik bir yaklaşım benimserler. Bu temelde, devletlerin yapısal veya dışsal olmadığını, tarihsel olarak beklenmedik etkileşimlerden

oluşturduğunu iddia ederler. (Diri, 2013, s. 680) Aslında inşacılık, entegrasyon kuramcılarının toplum oluşumu sorununu devlet merkezli bir perspektiften nasıl çözdüğünü ve dünya siyasetinin eleştirel kuramlarına nasıl dahil ettiğini gösterir. (Diri, 2013, s. 681) İnşacılık, uluslararası yapısal bir sistem kuramıdır ve iddiası şunlardır: (Diri, 2013, s. 682)

1. Ülke, uluslararası siyaset teorisi analizinin temel birimidir.
2. Devlet sisteminin ana yapısı maddi değil, özneler arasıdır.
3. Devletin kimliği ve çıkarları, insan doğası ya da iç politika ve dışarıdan bahsedilmiş kurumlar tarafından değil, esas olarak bu sosyal yapılar tarafından şekillendirilir. Waltz'a göre ikinci iddia gerçekçiliğe aykırıdır. Üçüncüsü, biçim olarak rasyonalist kurumsal kuramın zıttı olan yapısal idealizmi vurgulamaktadır.

Sosyal bir yapı olan devlet farklı yapılarda görülebilir. Aşırı sosyal tavırlardan kaçınmak için, sembolik etkileşimcilikteki 'kişisel benlik' ve 'sosyal benlik' arasındaki ayrıma benzer şekilde, devlet aktörlerinin yasal formu ile sosyal formu arasında ayırım yapmak gerekir. Her iki durumda da çıkarlar kimlik odaklı olduğundan, bir durumda motivasyonel, diğerinde bilişsel ve yapısal roller olabilir. Kişilerin kimliği gibi devletlerinde bir kimliği vardır. Fakat devletlerin kimlikleri 'Tüzel Kimlik' şeklindedir. Devletlerin yasal kimliği dört temel ilgi veya arzu üretir. Üretilen ilgi ve arzular şunlardır. (Diri, 2013, s. 682-3)

1. Devlet ile diğer aktörler arasındaki fiziksel güvenlik farkı,
2. Ontolojik güvenlik veya dünya ile ilişkideki öngörülebilirlik,
3. Zorla varoluşun ötesinde bir aktör olarak başkaları tarafından kabul edilen,
4. Daha iyi bir yaşam için insan arzusundan başlayarak, ülkede kolektif düzeyde gelişme.

Bir ülkenin yasal çıkarlarını nasıl karşıladığı, başka bir ülkeye kendisini nasıl tanımladığına bağlıdır. (Diri, 2013, s. 683) Kolektif eylem sorunlarının üstesinden gelme yeteneği, kısmen katılımcıların sosyal kimliğinin kişisel veya toplu yararlar sağlayıp sağlamadığıyla ilişkilidir. Neo-realist argüman (yani devlet, çıkarlarını göreceli

çıkarlar açısından tanımlar), devletin tanımlama sürecinde yadsınma eğiliminde olduğunu varsayarken, neoliberal argüman (mutlak çıkar hakimdir) devletin merkezde olduğunu varsayar. Bununla birlikte, her iki durumda da kişisel çıkar, kendilik ve diğerleri arasındaki ilişkinin, yani hukuktan çok sosyal kimlikten kaynaklanmaktadır. Kişisel çıkarlar, başkalarının varlığını gerektirir. (Diri, 2013, s. 684)

1.3.1. Yapı-Yapan (Eden) İlişkisi

Uluslararası ilişkiler de inşacı yaklaşım yapı-yapan üzerine kurulmuş olduğundan dolayı ulusal olmayan (dış) politikaya bakış açısını yapı-yapan ilişkilerinde ontolojik kabullerle birlikte bu konu hakkında ve genel görüşler arasında anlatılmıştır. Yapı-yapan sorunu, temelde yapanın doğasını, yapısını ve ilişkilerini-ontolojik konuları içerir. (Kolasi, Uluslararası İlişkiler Teorisinde Bilimsel Realizm ve Yapı Kavramı, 2018, s. 936) Elbette epistemolojik ve metodolojik problemler bu problemi çözme yoluna bağlıdır, ancak bunlar önceki ontolojik problemlerin türevleridir. Kıscası, vekalet yapısı sorusu, sosyal etkileşimin teorik olarak nasıl açıklanacağı, böylece sosyal dünyanın kurucu unsurlarının kavramsallaştırılması ve aralarındaki ilişkilerden belirlenmesidir.

Bu bölümde yapı-yapan ilişkisi, gerçekçilik, idealizm, realizm, dış politika analizi, eleştirel ve postmodern yaklaşımlar, inşacılık/konstrüktivizm açısından ele alınmıştır.

Gerçekçilik teorinin en önemli eleştirilerinden biri, sadece yapıyı vurgulaması ve yapı/yapan arasındaki ilişkiyi incelememesidir. Esasında bu eleştiriler, gerçekçiliğin sadece yapıyı kısıtlayıcı olarak gördüğünü ve aktörlerin (devlet, birey) ise sadece sistemin yeniden üretilmesinde rol oynadığını ve sistem yapısının dönüşümüne aktif müdahaleyi öngörmediğini sorguluyordu. Gerçekçilik, bir yandan ulusal özelliklere indirgenebilen olumsuz bir faktör iken diğer yandan da sistem yapısının destekleyici bir unsuru olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla Wendt'in dediği gibi Waltz'un teorisi yapı/yapan problemini çözebilecek bir yapıya sahip olsa da Waltz sistemin kesinliğini ön plana çıkarmıştır. (Yalvaç, 2016, s. 162)

Alexandre Wendt ve David Dessler, Kenneth Waltz'ın teorisindeki bu boşluğu doldurmak için yapılandırılmış bir teori geliştirmek adına bilimsel gerçekçilik ilkelere kullanmaya çalışırlar. Wendt, yapılanmayı devlet sistemlerini kontrol etmek için analitik bir yöntem olarak kullanır. (Yalvaç, 2016, s. 162-3) Wendt'e göre gerçekçilik,

ontoloji uzmanlarına öncelik vererek yapı/yapan problemini çözer ve bireyci ontoloji sonucunda sistem yapısı açıklayıcı olmadığını, sadece kısıtlayıcı olduğunu kabul eder. Dessler, yapılandırılmış teori kullanarak gerçekçilikten farklı yapısal bir uluslararası ilişkiler teorisi geliştirmeye çalışır. Teori geliştirme girişiminde Dessler, eleştirel teori gibi anarşinin sorunsalını sorgulamayarak, anarşi sorunsalını teorinin temeli olarak kabul eder. Dessler'in yapmak istediği şey, anarşi mantığını daha sağlam bir temele oturtmaktır. Bu anlamda Dessler, uluslararası kurumlar ve normlar teorisini yapısal teori çerçevesine yerleştirmek ve bilimsel gerçekçilik ilkelerini gerçekçilik çerçevesinde kullanmayı amaçlamıştır. Böylelikle Dessler, bir yandan kuralların formüle edilmesinde devlet rasyonelitesinin ve devlet davranışının rolünü gösterirken diğer yandan yapı ve yapan arasındaki uyum ilişkisini de içerdiğini göstererek, devlet sistemlerindeki ilişkinin varlığından söz etmiştir. (Yalvaç, 2016, s. 163)

İdealizm de yapı-yapan ilişkisi dış politikada ‘yapan’ merkezli değerlendirmektedir. İdealizmin analizlerine yapıyı dahil etmemesi yaşananlara bir çözüm getirememesine neden olmuştur. Fulya Ereker’e göre idealist teoride, yapıyı oluşturan uluslararası sistem, ulus devletlerin toplamından başka bir şey olmadığı için, yapıyı yapandan dolayı etkileyememiştir. Uluslararası kurumsallaşma, uluslararası sistemde rasyonel ulus devletlerin çıktısının yarattığı bir durum olarak kabul edilmektedir. Bu bireysel bir yaklaşım olmasına rağmen, yapıyı görmezden gelir ve fail merkezli bir analiz yapar. Bu durumda idealizm, aktörleri açıklayabilecek bir yapıya sahip değildir. İdealizm, insanların makul olduğunu ve dolayısıyla devletin rasyonelliğini varsaydığından, bireyleri/ülkeleri böylesi bir rasyoneliteden uzaklaştıran hiçbir faktör olmadığında meydana gelen insanları ayırt edecek ve bu farklılıklara dayanarak yorum yapamayacaktır. (Ereker, Dış Politika ve Kimlik: , 2010, s. 11) Yani idealizm, insanın devlet olduğunu ve dolayısıyla devletin rasyonel olduğunu varsaymıştır. Bu varsayım yoluyla, kişiyi/devleti rasyoneliteden uzaklaştıran bir etki olmadığında, tüm aktörlerin aynı ‘Rasyonel davranışı’ göstereceği argümanını ortaya koymuştur. Bu nedenle idealizm, aktörleri ayırt etmek ve bu farklılıklara dayanarak yorumlayamamaktadır. (Ereker, Dış Politikayı Analiz Etmek:, Kış 2013, s. 48)

Dış politika analizi, yapı-yapan kavramları çerçevesinde irdelenirse realizm ve idealizm gibi dış politika analizlerinin ve de diğer kişisel odaklı yöntemlerin yapıyı büyük ölçüde görmezden gelecektir. Dış politika analizinin bürokrasiyi incelemesi ve

süreçlerini ortaya koymas, realizm ya da idealizme karşı bir yapı barındırdığını düşündürmektedir. Ancak bu yapılar yürütücüler aracılığıyla gerçekleştirilir ve yalnızca iç yapıları içerir. Diğer bir deyişle, dış politika analizinde uluslararası sistemin yapısını dikkate almamak, dış politika ile dünya sistemi arasında bir kopukluk yaratmak ve dış politikanın uluslararası arenadaki etkisini açıklamak için yeterli değildir. (Ereker, Dış Politikayı Analiz Etmek:, Kış 2013, s. 50-1)

Jack Donnelly, Kenneth Waltz'a göre 'hiyerarşi' ve 'anarşi'nin siyasi karar almanın iki ana ilkesi olduğuna dikkat çekmektedir. (Tuncer, 2020, s. 34) Waltz'a göre realizmin yapısal doğası, realizmi diğer bireyci yaklaşımlardan ayıran en önemli faktördür. (Ereker, Dış Politikayı Analiz Etmek:, Kış 2013, s. 63) Fakat Waltz'un gerçekçiliği yapı-yapan argümanından düşünülürse, enteresan olan şey 'yapanın' teoriye dahil edilmemesidir. Fulya Ereker, yapanların gerçekçiliğe dahil olmadığını şöyle açıklıyor:

“... yapısal bir teori olarak neorealizmde eden'e yer yoktur. Dış politika çıktıların ortaya koyan aktörler devletlerdir fakat bu devletlere 'yapı'ya etki edebilecek, onu değiştirip dönüştürecek edenlik yüklenmemiştir. Yapının birimleri aynılaştıran bir unsur olarak ele alınmış olması bu düşüncenin kaynağını oluşturmaktadır. Uluslararası sistemin yapısı tüm devletlerin aynı güdülerle (örneğin güvenlik) hareket etmelerine sebep olan kendini kurtarma (*self-help*) sistemini getirdiğinden, devletler içsel olarak farklılıkları önemsiz olan bütüncül aktörlerdir. Böylece neorealizmde birimler bütüncül aktör varsayımı yoluyla yapı karşısında önemsizleştirilmiştir.” (Ereker, Dış Politikayı Analiz Etmek:, Kış 2013, s. 23)

Ayrıca John G. Ruggie de Waltz'ın anarşik uluslararası sisteme yapanı dahil etmeyi reddettiğini Fulya Erker şöyle ifade etmektedir: “Waltz'ın amacı teorisini kurarken 'Yapı'yı bağımsız değişken olarak almaktır. Yapıyı analizde bağımlı değişken olarak almak indirgemeci yaklaşımların yöntemi olduğundan ve bu durumda analizin kaynaklarının birimler ve birim etkileşimlerinden çıkarılması zorunluluğu doğacağından Waltz'ın amacına da hizmet etmeyecektir.” (Ereker, Dış Politika ve Kimlik: , 2010, s. 23)

Günümüz uluslararası ilişkiler disiplinde, eleştirel teorinin temelinde Frankfurt Okulu ve Antonio Gramsci'nin görüşleri bulunmaktadır. (Tuncer, 2020, s. 41) Ereker'e göre, eleştirel teorinin ana argümanı, yapı veya konunun geleneksel teoriye

aykırı öngörüsü değil, her ikisi arasındaki kavramsallaştırmadır. (Ereker, Dış Politika ve Kimlik: , 2010, s. 29) Yapı ve yapan ilişkisi eleştirel teoriye özel bir ilgi göstermemiş olsa da arasındaki ilişki eleştirel teori içerisinde görülebilmektedir. Frankfurt Okulu sosyal gerçekliği kabul etmediği için (ancak insanlar tarafından inşa edildiğini kabul etmesiyle) geleneksel teoriden ayrılmaktadır. (Ereker, Dış Politika ve Kimlik: , 2010, s. 30) Eleştirel Uluslararası Teorileri etkileyen Antonio Gramsci'nin fikirleri ve Habermas'ın da dahil olduğu Frankfurt Okulu görüşleridir. (Ereker, Dış Politika ve Kimlik: , 2010, s. 32) Richard Devetak, Frankfurt Okulu'nun eleştirel teorisinin kökeninin, çelişkileri anlayarak tarihsel ve sosyal gelişimi anlamak ve çağdaş toplumun temel özelliklerini kavramak olduğuna dikkat çekmiştir. (Tuncer, 2020, s. 41) Ayrıca, Habermas'ın da yapıyı ayrıcalıklı kılan yapısal bir görünüme sahip olduğu söylenebilir. (Tuncer, 2020, s. 31)

Gramsci'nin ekolünden söz edilecekse Robert Cox tarafından yazılan yapı/yapan ikilemi şüphesiz önemlidir. F. Ereker'e göre Habermas, eleştirel teoride yapının konu üzerindeki etkisini vurgulamaktan ziyade eleştirel kuramın Gramsci tarafına ve onun uluslararası ilişkilerdeki yansımalarına baktığında daha baskın olduğu görülmektedir. Her halükârda, Gramsci'nin sınıflandırma yöntemleri çoğunlukla doğrudan yapısal yöntemler olarak sınıflandırılrsa da yapısalılıktan farklılıkları ve yapısal yöntemlerle ortak özellikleri, yöntemleri kararsız hale getirmektedir. (Ereker, Dış Politika ve Kimlik: , 2010, s. 32) Robert Cox ise Gramsci hakkında, "...esas odaklandığı konu devletti; fikir yürüttüğü konular sivil toplum ve devlet ilişkileri, siyaset, etik ve üretim ideolojisiydi" (Okur, 2017, s. 551-5) ifadesini kullanmıştır. Cox ve Gramsci'nin yaklaşımlarında yapı yapan etkileşimini tam olarak savunamamasını Ereker, teorinin dayandığı tarihsellik fikrinden kaynaklandığını vurgulamıştır. (Ereker, Dış Politika ve Kimlik: , 2010, s. 33)

Postmodernizm, yapı-yapan ilişkisi hakkında özel çıkarımlar yaptığı söylenebilir. Bununla birlikte, sentezlere muhalefetinden postmodernistlerin yapı-yapan konusunda herhangi bir sentez yapmadıkları sonucu çıkarılabilir. Öncelikli olarak, postmodernistler 'karar verilemez' olarak gördükleri yapı ve yapan arasında seçim yapamadırlar. (Tuncer, 2020, s. 46) Postmodernistlere göre yapı-yapan ilişkisi bir anlamda pratikten ibarettir.

Yapı-yapan ilişkisi inşacılık düşüncesinde Davud Ateş'e göre orta yol izleyerek ontolojik bir eşitliği savunduğu görülmektedir. Ateş, bu düşünceye inşacılık terimini

ilk kez kullanan Onuf'un şu ifadesiyle varmaktadır. "...konstrüktivist düşüncelerin ilham kaynağının Giddens gibilerin yapılandırma kuramı (structuration theory) olduğunu kabul eder. Kavram, pozitivist sosyal bilimlerle modernite eleştirileri arasında bir orta yol bulma arayışının sonucudur." (Ateş D. , Uluslararası İlişkilerde Konstrüktivizm:, 2008, s. 215)

Wendt'e göre yapı ve yapan, yapılandırmacı yaklaşımın çerçevesine uygundur. Özneler arası anlamın sosyal uygulamasıyla inşa edilirler. Fakat yapı konular arasındaki anlamın inşası yoluyla, yapanların sosyal ilişkilerine indirgenebileceği anlamında olmadığı gibi, sadece anlam veya düşünceden yana olmadıkları da bir gerçektir. (Ereker, Dış Politika ve Kimlik: , 2010, s. 44-5) Wendt, tüm gerçeklerin anlamlı olduğunu ve yapı-yapanların özneler arası anlamdan oluştuğunu düşünür. Wendt, kimliğin yapanların motivasyonunu ve davranışsal eğilimlerini yaratan faktörler olduğunu belirtmektedir. (Ereker, Dış Politika ve Kimlik: , 2010, s. 45) Wendt'in bu düşüncelerini Ereker şöyle ifade etmiştir:

"...Bu ontolojik konumuyla yapılandırma teorisini takip eden Wendt, yapı ve edenlerin eşit ontolojik konumlara sahip olduğu ve birbirlerini karşılıklı olarak inşa ettikleri görüşüne katılarak, inşacı yaklaşımının temellerini hazırlar. Fakat Wendt, yapı-eden konusunda aslında yapılanma teorisinden daha fazla bilimsel realizme dayandığından, yapıları "gerçeklik" atfetmektedir. Bu bağlamda yapılar, gözlemlenememelerine karşın edenler üzerindeki etkileri gözlemlenebildiğinden "gerçek" olarak analiz edilebilir ve dolayısıyla da nedensel mekanizmaların ortaya çıkarılmaya çalışıldığı 'bilimsel' analizlere dahil edilebilirler. Bir başka deyişle, birbirini karşılıklı olarak inşa eden yapı ve edenler varsayımı nedensel etkilerin analizine olanak vermediğinden, Wendt "gerçeklik" yüklediği yapıları ontolojik bir bağımsızlık sağlar ve böylece inşacı analizlere geleneksel teorilerin nedensel etkilerini de dahil etmiş olur. Bu bağdaştırma, sosyal bilimden yana olan epistemolojik olarak pozitivistlerin tarafında yer aldığını öne süren ve aynı zamanda gerçekliğin sosyal olarak inşa edilmiş olduğunu savunan Wendt için kaçınılmaz görünmektedir." (Ereker, Dış Politika ve Kimlik: , 2010, s. 45-6)

Devlet sistemi dinamiklerinin toplumsal yapıyı etkilediği ve iki disiplin (uluslararası ilişkiler ve sosyal bilim teorisi) arasında yakın iş birliği sağladığı tartışılmışsa da istenilen sonuçlara ulaşılamamıştır. Uluslararası sistem, özelliklerine göre dinamik olarak değişen bağımsız bir yaşam alanı olmaktan ziyade sosyal düzenin bir parçası olarak görülmektedir.

1.3.2. İnşacılık Yaklaşımında Kimlik ve Çıkar Kavramı

Soğuk Savaş, insanların uluslararası ilişkiler konusunda farklı düşünmesine sebep olmuştur. Soğuk Savaş öncesi uluslararası ilişkilerdeki ana görüş, bir ülkenin kimliğinin ve çıkarlarının maddi güçler ilişkisi üzerinden anlaşılmasının değişmediği eğitimindedir. Sovyetler Birliği'ndeki entelektüel değişiklikler nedeniyle, inşacılığın temel argümanları daha belirginleşmişti. Bu nedenle inşacılık, uluslararası ilişkiler kuramında alternatif bir yöntem haline gelmiş ve sosyal etkileşimin neden olduğu ulusal kimlik ve çıkarların tarihsel, kültürel ve sosyal çerçeveye bağımlı olarak değişimlerine dikkat çekmiştir. (Karakoç, 2013, s. 157) İnşacılık yaklaşımına göre, yapı ve aktörler arasında bağımlı bir ilişki bulunmaktadır. (Akdemir, 2012, s. 21) Bu anlamda inşacılık, uluslararası ilişkilerin kimlikler, düşünceler ve günlük yaşamlar arasındaki ilişkilere bağlı nasıl inşa edildiği ile de ilgilenmiştir. (Akdemir, 2012, s. 21)

İNŞACILIKTAN ÖNCEKİ TEORİLER, POZİTİVİST YAKLAŞIP TÜM BİLİMSSEL FAALİYETLERİ NEDENSEL AÇIKLAMA ŞEKLİNDE YORUMLAMIS VE 'DEVLETLERİ VERİLİ'⁷ KABUL ETMİŞLERDİR. (Wendt, Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi, 2016, s. 105) İnşacılar ise kimlik ve çıkarların durağan ve de önceden verili olmadığı üzerine vurgu yapmışlardır. (Akdemir, 2012, s. 21) Böylece zamana bağlı olmadan devletlerin ortak özellikleri üzerine yoğunluk göstererek doğa bilimlerinin sınıflandırılmasını, bu yol ile de uzun vadede devletin davranış ve eylemlerini tahmin edebilme amaçlanmıştır. İnşacılık yaklaşımı bu yöntemi kullanarak ülkenin dış politika eylemlerini diğer türlerle etkileşimleri sayesinde daha geniş bir sosyal yapı oluşturmuş, tarihsel ve yapısal özellikleriyle birlikte faydalarını da açıklamaya çalışmıştır.

Wendt ve Onuf gibi Kratochwil de inşacı yaklaşımda özellikle kimlikle ilgilenmiştir. (Tuncer, 2020, s. 68) Ancak Wendt ve Onufun yöntemleri muhatapları anlamlarında farklılık gösterir. Wendt, devletlerin uluslararası ilişkilerde ajanlar olduğuna ve aktif devletlerin diğer devletlerle etkileşimlerinde kendi kimliklerini oluşturduklarına inanmaktadır. (Akdemir, 2012, s. 145) Devlet kimliğini derinlemesine inceleyen Wendt'e karşı Onuf, kural ağırlıklı inşacı yaklaşım çerçevesinde, amil olarak

⁷ İnsan doğasından yola çıkarak, bir ülkenin temel ulusal çıkarları esas olarak hayatta kalma, genişleme ve egemenlik tarafından belirlenir. Bu ulusal çıkarların insan doğasına içkin olduğuna inanıldığından, zaman ve mekanla sınırlı değildir ve verilidirler.

insanları öne çıkarmıştır. (Akdemir, 2012, s. 145) Alexander Rosenberg'e göre, ihtiyaçlar çıkarların ve Wendt'e göre ise inanç ve arzuların sonucu olduğudur. (Rosenberg, 1992, s. 167)

Çıkar ve risk kavramları, her ne kadar birlikte kullanılmak istenmese de gerçek hayat bu iki kavramı birlikte yaşatmaktadır. Doğru orantılı hareket eden çıkar ve risk Robert Powell'a göre, bir ülkenin makul ölçüde tehdit edebileceği risk, o ülkenin paydaşlarına ne kadar önem verdiğine bağlıdır. Çünkü çıkarlar ne kadar yüksek olursa ülkelerin de bu riski tehdit etmesi o kadar muhtemeldir. (Gündoğdu, 2018, s. 25) Çıkar temelli analizden yoksun, verili durum ve sistemler gibi kavramları açıklamak yerine kabul ederek uluslararası ilişkileri açıklayan realizm, siyasi yapılanmanın varoluş nedenlerini sorgulamaktan kaçınmıştır. (Özkan F. , 2019, s. 13) Ülkelerin neden belirli çıkarlar peşinde olduğunu sorgulamamasına rağmen, devletlerin en iyi çıkarının ne olduğuna nasıl karar verdiği sorusu da cevapsız kalmıştır. Çıkar ve güç gibi kavramlar, ülkenin kimliği, siyasi kültürü ve sosyal hafızası dikkate alınarak tarihselleştirilmesi ve analiz edilmelidir. Fakat kullandığı kavramların tarihsel doğasını ve bunların üretildiği bağlamı göz ardı etmek, realizmin değişim meselesine odaklanmasını engellemiştir. Pozitivizmin nedenlerine ve zamanlamasına odaklanmak, tarihsel süreçte değişen faktörlerin ortadan kaldırılmasına yol açmıştır. (Özkan F. , 2019, s. 13)

Realizme ters yönde inşacılık, devletin kimliği ve çıkarlarının nedensel olarak açıklanamadığı, dolayısıyla sosyal etkileşim içinde yeniden inşa edildiğini iddia eder. (Küçük, Uluslararası İlişkiler Kuramında 'Konstrüktivist Dönüşü' Anlamak, 2009, s. 773) İnsanlar, devletlerin sosyal yapılarının diğer sosyal yapılarla etkileşimi sonucu oluştuğunu anladıklarında, değişimin gerçekleşebileceği anlaşılır olacaktır. Sosyal bilimci Wendt, sosyal gerçekliği şu şekilde ifade etmiştir:

“...ana akım bilim insanları, aktör ve yapı arasındaki ilişkiye bağımsız bir şekilde var olan varlıklar arasındaki etkileşimlerden biri olarak bakma eğilimindedir. Onlar, “yapılar aktörleri hangi dereceye kadar üretir (ya da tam tersi)?” sorusunu sorarlar. Bu da nedensel bir sorudur ve yapıların meydana getirdiği farklılığın önemli bir yönünü kaplar. Ancak sosyal yapılar belirli kimliklere ve çıkarlara sahip aktörleri de kurar. Bu nedensel bir iddia değildir ve bireycilerin enin de sonunda nihayet reddettikleri de budur. Dünya siyasetinde düşünceler ve sosyal yapının rolü hakkındaki bu belirgin konstrüktivist varsayım esasen bir kurucu etkilerle ilgilidir.” (Wendt, Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi, 2016, s. 105-6)

Kimliklerin ve çıkarların nasıl inşa edildiğine ve sürecin nasıl gerçekleştiğine odaklanan inşacı teoriye göre, ulusal kimlikler deneyime bağlı olarak zamanla tekrar değişebilmektedir. F. F. Tuncer'e göre inşacı yaklaşımlar kimliği, ilginin temeli olduğu varsayımıyla ele alır. (Tuncer, 2020, s. 68) Kratochwil'e göre var olan kimlikler değişebilir ve kimlikler değişirken medeniyetler çatışmasına neden olmak zorunda değildir noktasında Huntington'dan uzaklaşmaktadır. (Tuncer, 2020, s. 68)

Wolfgang Wagner, Volker Ritberger ve Hennig Boekle'ye göre fayda maksimizasyonu tek başına devlet davranışlarını açıklamak için yeterli olmayabilir. Çünkü fikirler, değerler veya normlar yalnızca belirli çıkarların savunulmasında veya meşurlaştırılmasında bir araç rolü oynar. İnşacı dış politika teorisi, bu değişkenlerin bağımsız etkisine odaklanır ve devletlerin norm ve kurallara dayalı kararlar aldığını savunur. İnsanlar, çeşitli alternatif eylemlerle karşı karşıya kaldıklarında, kendi çıkarlarını en üst düzeye çıkaran alternatifleri seçmek için eylemlerinin beklenen sonuçlarını dikkate almakta; 'sosyal aktörler' sosyal olarak paylaşılan, değer odaklı davranış beklentilerini referans noktası kabul ederek eylemlerini uygunluk mantığıyla açıklamaktadır. (Gündoğdu, 2018, s. 50) Bu nedenle Wagner, Ritberger ve Boekle'ye göre devletler, davranışlarıyla rol yükümlülüklerini yerine getirmek, aldığı sosyal rol arasındaki tutarlılığı korumak için belirli bir kimlik, norm veya değere göre hareket ederler. (Gündoğdu, 2018, s. 50)

İnşacı kavramcılar arasında da 'ulusal çıkar' hakkında fikir farklılıkları yaşanmaktadır. Wendt'in vurguladığı devlet-toplum birlikteliğinin ve hükümetlerin seçilmesi üzerinde denetim uygulama yetisi olan 'özerklik', bir toplumdaki üretim şeklinin ve bundan dolayı devletin kaynaklarının devamlılığına vurgu yapan 'ekonomik refah' ve bir toplumun saygı ya da statü anlamında kendini iyi hissetmesini sağlayan 'kolektif öz saygı' şeklinde üç çıkar hakkında Kenneth Waltz'ın düşünceleri farklılık göstermektedir. (Tuncer, 2020, s. 76) Wendt'e göre Waltz, hayatta kalmanın tek yolunun ülkenin tek bir ulusal çıkarı olması olduğuna inanmaktadır. Böylesine düz bir modelin devletleri ne kadar ileri götürebileceğini anlamının analitik değeri olsa da ampirik olarak devletlerin farklı çıkarları olduğu söylenebilir. (Tuncer, 2020, s. 76) İnşacı kuramcılar için sosyalleşme, aktörlerin düzey normlarıyla ilişkilendirmenin ana sürecidir. (Rumeli, s. 176) Sosyalleşme yoluyla, aktörler kimliklerini değiştirir ve/veya yeni normlarla ilişkilendirir: İlgi alanlarını yeniden tanımlar ve yeni değişen kimliklerine göre uygun eylemlerde bulunurlar. (Rumeli, s. 176) Çalışmanın teorik çerçevesini

oluşturan sosyal inşacılık, toplumun ihtiyaçlarının ülke çıkarlarına göre değiştirilebileceğini iddia etmiştir. Aktörler, devlet dışı aktörler, bireyler ve uluslararası çevre olarak devletlerin etkileşimi yoluyla oluşan fikir ve normlar, ulusal çıkarları, kimlikleri, tutumları ve davranışları değiştirecektir.

Stephen Walt'ın da belirtmiş olduğu gibi rekabetin dış politika için en az dört sonucu vardır. En önemlisi, anlaşmazlık ne olursa olsun, ülkelerin statükoyu korumaları ve birbirlerinin egemenliğine karşı çıkmaları gerektirir. İkinci sonuç, rasyonel davranışın sonucu ile ilgilidir. (Wendt, Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi, 2016, s. 347) Rekabet daha esnek bir perspektif sağlarken, düşman yüksek riskten kaçınma, kısa vadeli anlayış ve göreceli yeteneklere dayalı kararlar almalıdır. Egemenlik, güvenliği zamanla daha kısıt hale getirdikçe ve riskler küçüldükçe, gelecek daha önemli hale gelerek mutlak kazançlar artacaktır. Olasılık teorisi düşmanın rasyonel davranışını tanımlıyorsa, beklenen fayda teorisi rakiple ilgilenecektir. Üçüncüsü, göreceli askeri güç hala önemlidir. Çünkü rakipler, diğerlerinin anlaşmazlıkları çözmek için güç kullanabileceğini bilirler, ancak bu onların rakiplerden farklı oldukları anlamına gelmemektedir; çünkü egemenlik tehdit dengesini değiştirir. (Wendt, Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi, 2016, s. 348)

Wendt'e göre Hobbesçu dünyada, askeri güç tüm karar verme sürecine hâkim olurken, Lockeçu kültüründe askeri güç ikincildir. Tehditler varoluşsal değildir ve kişinin kendi gücü yetenekleri yetersiz olduğunda müttefiklerine güvenmek daha kolaydır. Son olarak dördüncüsü ise anlaşmazlık savaşa dönüşürse muhalifler kendi şiddetlerini sınırlayacak, Westfalyan antlaşmasında bu sınırlamalar haklı savaş teorisine ve medeni standartlara yansımakla birlikte ülkeler arasında kullanılabilir şiddetin boyutunu belirleyecektir. (Wendt, Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi, 2016, s. 348) Çıkarların uluslararası politikada etkili olduğu fikri, tarihte olduğu gibi XXI. yüzyılda da yaygın olarak görülebilmektedir. Ulusal kimliğin oluşumunda etkili olan uluslararası ilişkilerin belli kurallar veya kuralsızlıklar çerçevesinde yürütülmesi, ulusal kimlik üzerine olumlu veya olumsuz etki sağlayacağı kesindir.

1.3.3. İnşacılık Yaklaşımındaki Farklı Bakış Açıları

İnşacı kuramcılar arasında farklı düşünenler de mevcuttur. Bu durum inşacıların kendi aralarında gruplaşmasına ve farklı görüşlerin oluşmasına neden olmuştur. Öyle

ki bu durum, inşacı ve rasyoneller arasında da fikir ayrılığına neden olmaktadır. İnşacılar, kendilerini rasyonel olmakla suçlarken rasyonalistler de inşacıların bakış açılarının hem gereksiz hem de tehlikeli olduğunu düşünmektedirler. (Tuncer, 2020, s. 26)

İnşacılar arasındaki fikir gruplanmasını John Gerard Ruggie üç ana bölüme ayırmıştır. Birinci grup, taraftarları Adler, Kratochwil ve Onuf olan neoklasik yapılandırmacı yöntemdir. İkinci grup olarak ideolojik kökeni Nietzsche, Foucault ve Derrida gibi isimlerden olan postmodernist yaklaşımlardır. Üçüncü grup ve son yaklaşım olarak bilinen Wendt'in 'İlimli yaklaşım'ıdır. İlimli yaklaşımda birinci ve ikinci yaklaşımların orta hali akla getirilir. (Tuncer, 2020, s. 52-3) Bu bölümde, J. G. Ruggie'nin gruplamasına göre birinci bölümden Friedrich Kratochwil ve Nicholas Greenwood Onuf ile üçüncü bölümden ilimli yaklaşımın temsilcisi olan Alexander Wendt'in inşacılık yaklaşımlarına yer verilmiştir. Çalışmanın konusu postmodernist yaklaşım olmadığından dolayı, J. G. Ruggie'nin ikinci grup diye adlandırdığı ideolojik yaklaşımçı olan Nietzsche, Foucault ve Derrida bu bölümde ele alınmamıştır.

Postyapısalcıların aksine, sosyal kurucular dilin sosyal boyutunu vurgulamışlardır. Dil kullanımıyla sosyal anlam ve sosyal alışkanlıklar oluşturulur. Kullanım dilin anlamı, daha önce oluşturulmuş mevcut yapı üzerinde değil, dili kullanma ve konuşma konusu sosyal anlamın ortaya çıkması üzerinedir. Bir faktör olarak dil ile ilgili sosyal inşacılığın kurucuları ve ilk temsilcileri Nicholas Onuf ve Friedrich Kratochwil'dir. (Küçük, Uluslararası İlişkilerde Sosyal İnşacılık, Uluslararası İlişkiler Teorileri, 2014, s. 353) Dil felsefesinden esinlenen Onuf ve Kratochwil, dil merkezli inşacı bir yaklaşım üzerine yoğun çalışmalar yapmışlardır.

İnşacı yöntemleri diğerlerinden ayıran en temel özellik, farklı ontolojik ifadelerle sahip olmalarıdır. İnşacılıkta, farklı yöntemler olsa da bazı ortak noktaları tartışmak mümkün görünmektedir. Birincisi, inşacılar kimlik politikasına değer vermişlerdir. (Karakoç, 2013, s. 142) Kimlik politikasında, verili olarak tanımlanmasa da sosyal aktörlerin kimliğinin sosyal ilişkilerin temeli olduğuna inanılmaktadır. (Karakoç, 2013, s. 142-3) İkinci olarak, inşacılık çerçevesinde özneler arası ve yapı ile özne arasındaki karşılıklı inşanın ontolojik kesinliği vurgulanır. Bu durumda yapı-amil ilişkisinin belirlenmesi özellikle önemlidir. Uluslararası ilişkiler çerçevesinde bu noktayı ilk ifade eden ve vurgulayan kişi Alexander Wendt olmuştur. (Karakoç, 2013, s. 143) Wendt'e göre sosyal yapı, aktörlerin eylemlerine dayanmaktadır; öte yandan, bu faydalar yapı yoluyla inşa edilebilir ve açıklanabilir. (Tuncer, 2020, s. 52) Wendt, yapı-amil

ilişkinini ele almanın iki yolu olabileceğini savunmuştur. Bunlardan birincisi, ontolojide herhangi birine öncelik vermek ve ikinci olasılık olarak ise her ikisine eşit muamele etmektir. Wendt'e göre, yapı ve amil karşılıklı olarak tanımlanmış ve inşa edilmiş bütünlüdür. (Karakoç, 2013, s. 143) Üçüncüsü, tüm inşacılar, idealist unsurların yapı ve öznenin karşılıklı inşasında önemli olduğu konusunda hemfikirdir. Wendt'e göre, sosyal yapı büyük ölçüde kültür, dil ve kurallar gibi idealist faktörler tarafından belirlenir. (Karakoç, 2013, s. 144) Antje Wiener'e göre bu yöntemin en belirgin özelliği Sosyal becerilere yaptığı vurgudur. (Kaya, 2008, s. 95)

Wendt ve Onuf'un inşacı yaklaşımı birçok açıdan farklılıklar göstermektedir. Bu düşünce farklarına örnek vermek gerekirse; ilk olarak, Wendt ve Onuf'un yöntemleri, eylem anlayışları açısından birbirinden farklıdır. Wendt'e göre, uluslararası ilişkilerde rol oynayan devlettir. Bu anlamda, devlet bir bütündür ve sosyal etkileşimden bağımsızdır. Bir devlet, kimliğini diğer devletlerle yalnızca etkileşim yoluyla oluşturur. (Karakoç, 2013, s. 145) Wendt devlet kimliklerini incelemiş, fakat kimliklerin etkileşim yoluyla birbirini nasıl yapılandığı sorusuyla sınırlanmaktadır. Öte yandan, kural ağırlıklı inşacılık yaklaşım çerçevesinde Onuf, kişileri aracı olarak kullanır ve yapılar yerine sosyal düzen kavramını kullanma eğiliminde ve yapıların etkileşimle üretildiğini, devletin bir temsilcisi olarak, çıkar grupları, sivil toplum aktörleri, etnik kimlikleri olduğunu vurgulamıştır. (Karakoç, 2013, s. 145) İkinci örnek olarak Wendt, ideoloji, paylaşılan düşünceler ve kültürü belirtirken Onuf ise dil, söylem ve kuralları belirtmektedir. (Karakoç, 2013, s. 145) Wendt, metodoloji ve epistemolojide ideolojik unsurlar içerse de Onuf, kavramsal unsurları ontolojik unsurlar olarak değerlendirmektedir. (Karakoç, 2013, s. 146) Wendt, davranış ve yapının önemini ve durumunu eşitler iken Onuf, kuralların, davranışların ve yapının ontolojik önemini eşitlemektedir. (Karakoç, 2013, s. 147)

Böyle bir çerçevede, kurallarla aynı ontolojik statüye göre iki farklı kimlikten söz etmek mümkün olabilmektedir. Birinci olarak, kurallar kimliklerin dış politika üzerindeki etki derecesini belirler. İkinci olarak ise bu kimlikler, eylemleriyle farklı türde kurallar oluşturabilirler.

1.3.3.1. Nicholas Greenwood Onuf'un İnşacılığı

Felsefi arka planı XVIII. yüzyıla kadar uzanan inşacı yaklaşım, 1989'da Nicholas Onuf'un "Yaratılış Dünyamız: Sosyal Teori ve Uluslararası İlişkilerde Kurallar ve

Düzenlemeler- World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations" çalışmasıyla uluslararası ilişkiler alanında kabul görmüştür. (Tuncer, 2020, s. 27) Onuf'a göre birey, kendi kimliğini sosyal ilişkiler yoluyla inşa edebileceği gibi, aynı şekilde isimlendirdiği dünyayı da eylemler ve sözlerle birlikte inşa edilebileceğine inanmaktadır. Bu, bireylerin toplumu, toplumun da bireyleri oluşturduğu karşılıklı bir süreçtir.

Nicholas Onuf, tüm sosyal gerçekler gibi uluslararası ilişkilerin de bireyler tarafından kurulduğunu söyleyerek uluslararası ilişkiler alanında yeni bir anlayış oluşturmuştur. (Özbek, 2019, s. 27) Onuf'a göre kurallar, amil ve yapı arasındaki sosyal inşa sürecini oluşturmaktadır. (Karakoç, 2013, s. 148) Böylelikle kurallar, tüm sosyal ilişkiler ve eylemler için kılavuzdur ve eylemlere anlam vermektedir. Bu durumda, dış politika ilkeleri de kural koyma çerçevesinden etkilenir. Kurallara dayalı inşacılık, sosyal gerçekliğin her zaman inşa edilme halinde olduğunu savunur. Bu inşa, insanın sosyal ilişkileri çerçevesinde gerçekleşir. Onuf, insanların ve toplumların birbirinin ürünü olarak görülmesi gerektiğine inanır. Onuf, aynı mantığı yapılar ve bireyler arasındaki ilişkiye de uygular. Bu durumda yapıların ve bireylerin karşılıklı inşasına vurgu yapılmaktadır. Onuf, insan ile toplum, yapı ve birey arasındaki toplumsal yapının iki taraflı ve süreklilik gerektiren bir süreç olduğuna inanır. Sosyal inşanın göze çarpan özelliği, bireyler arasındaki süreçte, yani karşılıklı etkileşimin doğasında yatmaktadır. (Karakoç, 2013, s. 148) Onuf, inşacılığın tek başına bir teori olmaktan ziyade sosyal ilişkileri incelemek ve farklı teorileri birleştirmek için bir çerçeve olduğunu savunur. (Büyüktanır, 2015, s. 6-7)

Onuf'a göre dil, inşacı yaklaşımda merkezi bir özelliğe sahiptir. Onuf, dilin sosyal ilişkileri ve sosyal gerçeklik davranışını sağladığına inanır. Bu, özneler arasındaki ilişkiyi iki taraflı inşa etme sürecidir. Onuf'un inşacı yaklaşımının özü konuşma eylemidir. Ona göre konuşmak, insanların sözlü iletişimleriyle dünyayı inşa etmesi olarak tanımlanmaktadır. (Özbek, 2019, s. 31) Onuf, pozitivistlerin epistemolojiye postpozitivistlerin ise ontolojiye önem vermemesinin çıkmaza neden olacağından dolayı inşacıların anti-pozitivist olduklarını düşünmektedir. (Şeker, 2012, s. 47) Ayrıca Onuf, inşacılık düşüncesinin pozitivism ile postpozitivism arasında yer aldığına vurgu yapmıştır. (Şeker, 2012, s. 49)

Çeşitli sosyal ilişkileri incelemenin bir yolu olan inşacılığın temel unsuru Onuf'a göre, insanların sosyal insanlar olması, dolayısıyla sosyal ilişkileri olmayan insan olmayacağıdır. (Alpay, 2018, s. 41) Ona göre kurallar, kimlerin toplumda aktif katılımcı (agents) olduğunu gösterir. Kurallar ve bireyler arasındaki ilişki, inşacılığın anlaşılabilmesi için önemlidir. Onuf, kurallar ve kuralları yapanlar arasında ilişkinin varlığını ve bu ilişkinin inşacılığın anlaşılabilmesi için önemli olduğunu belirtir. (Alpay, 2018, s. 42)

Onuf'a göre insanlar, finansal imkânları dahilinde ihtiyaç ve beklentilerini yansıtan hedeflerine ulaşmak için hareket ederler. Her toplumun, oyuncularına en uygun hedefleri belirten kuralları vardır. Bu kurallara uyup uymamak, kurallara uyanların seçimidir ve bu kurallara uyanların temel tercihleri bu kurallara uyma eğilimindedir. Bu nedenle, kuralları uygulamakla ilgilenmeyenlerin, açıkça kuralları ihlal etmek yerine kuralları değiştirmeye çalışacakları görülmektedir. (Alpay, 2018, s. 43)

Onuf, inşacılıktaki üç temel varsayımını, toplum ile bireylerin birbirini oluşturduğu süreç, kuralların oluşu ve araç olan dil şeklinde özetler. Onuf'a göre, toplumun ve bireylerin arasındaki yaratıcı süreç, sosyal ilişkilerin görünümünü belirler. İkinci varsayım olarak, dilin ve türevlerinin (kurallar, sistemler ve politikalar gibi) sosyal inşa sürecinde araç olduğudur. Onun üçüncü temel varsayımı, kuralların ontolojisidir. Onuf'un bakış açısına göre, kurallar maddi varlıkları kaynaklara dönüştürür, dolayısıyla yoksunluk yapısı kontrol fırsatlarının yaratılmasında ve faydaların dağılımında kendiliğinden oluşur. Kurallar asla tarafsız olmadığından dolayı kuralı kullanan diğer insanları kontrol etme gücüne de sahip olacaktır. (Alpay, 2018, s. 43-4)

Onuf'un inşacı yaklaşımını etkileyen kurallar, insanlara ne yapacaklarını söyleyen ilkelerdir. Onuf'a göre inşacılıkta merkezi konuma sahip olan konuşma eylemi, insanların sohbet yoluyla yarattığı sosyal dünyayı ifade eder. Onuf tarafından ele alınan sözlü davranışlar/kurallar üç kategoriye ayrılır. Bunlar, iddiacı söz eylemler, yönlendirici söz eylemler ve vadedici söz eylemlerdir.

İlk olarak, 'iddiacı söz eylemler', dünya hakkında kararlar vererek belirli kurallara işaret eder. Onuf, bu kuralları koyanların dünya ile ilişkilerinin anlaşılmasını sağladığına dikkat çeker. Yani bu eylemde konuşan dinleyicinin kabulleneceğini umut eder. İkincisi olan 'yönlendirici söz eylemler' ise, zorlayıcı davranışlar olduğunu vur-

gular. Bu grupta yol gösterici kelimeler, eylemlerin söylenenleri yönlendirdiğini gösterir. Bu eylemde konuşan her şeyin yapılmış olduğunu düşünür. Üçüncü olan ‘vadedici söz eylemler’ ise kelimelere işaret eder ve sözler verir. Vaat eden kişi, dinleyene bir şeylerin yapılacak olduğu sözünü aktarır. (Karakoç, 2013, s. 152-3) Onuf devletleri, uluslararası toplumun önemli bir parçası olarak görmektedir. (Şeker, 2012, s. 49)

Onuf’un en az vurguladığı noktanın bu olduğu görülmektedir. Onuf, kültürü de kurallar etrafında düşünür. Onuf, kültürün farklı oran ve kurallarla birleştirildiğine inanır. Bu kurallar Onuf’un sağladığı kültürel çerçeve içinde birbirinin yerine kullanılabilir. Kültür, kuralların dış boyutudur. Bununla birlikte, failin bilincini etkileyen ve konuşma davranışlarına göre kurallar koymalarına izin veren içsel bir boyut da oluşturur. (Karakoç, 2013, s. 155) Bundan dolayı kültür, pratikte kuralları destekleyen iç ve dış boyutların içselleştirilmesini içerir.

1.3.3.2. *Alexander Wendt’in İnşacılığı*

İnşacılığın temelini oluşturan üçüncü kuramcı olarak Alexander Wendt, uluslararası siyasetin katılımcılar tarafından oluşturulduğunu savunmaktadır. Çıkarlardan ziyade kimlik faktörleri etrafında dönen bu yaklaşım, ‘benlik’ ve ‘çevre’ kavramlarının etkileşim biçimlerini belirleyerek benlik ve çevrenin oluşmasını sağlar. Böylelikle sosyal gerçeklik oluşturulur ve mevcut uluslararası sistem yeniden şekillendirilebilir. (Ak, 2019, s. 223) Bu anlamda Wendt inşacılığı, sosyal gerçekliğin inşasına yönelik olarak yaşanan dünyanın gerçeklerini açıklamaktan ziyade, yaşananların anlaşılır hale getirilmesi şeklinde yorumlanabilir. Yani sosyal varlık olarak insanın karşılıklı ilişkileri belli bir kurum ve kurallar çerçevesinde yatay-dikey ilişkilerden oluşmaktadır. Tüm bu kurum ve kurallar sosyal yaşamın düzeni ve devamı için hayati değer taşımaktadır.

Alexander Wendt, hem realizmi hem de neoliberalizmi eleştirmek için inşacı analizi kullanan ve uluslararası siyasi teorinin temel analiz biriminin devletlerin kendisi olduğunu kabul eden bir meta-teorisyendir. (Heywood, 2018, s. 115) Wendt, politik teorik analizin temel biriminin devletin kendisi olduğunu kabul etse de devletin ve çıkarlarının verili olarak alınmaması gerektiğini vurgular. Ona göre, devlet sisteminin temel yapısı maddi olmaktan ziyade özneler arasındır, çünkü devletler sosyal olarak inşa edilmiş kimlikler ve çıkarlar üzerinde hareket eder. Bundan dolayı devlet aktörlerinin kendilerine dair anlayışlarını dikkate almada başarısız oldukları için gerçekçilik (neorealizm) ve neoliberalizmin hatalı olduğu düşüncesindedir. (Heywood, 2018, s.

115) Wendt, gerçekçiliğin materyalizmi ve bireyci ontolojisini en büyük sorun olarak gördüğünden, uluslararası yapının idealizm ve kapsamlı bir anlayışla yeniden tanımlanmasını savunur. (Kolasi, Uluslararası İlişkiler Teorisinde Bilimsel Realizm ve Yapı Kavramı, 2018, s. 133)

Devlet yapısı, kimlik oluşumunda en önemli etken olduğu daha önce de belirtilmişti. Sosyal inşacılığın bilinen isimlerinden Alexander Wendt'e göre anarşi, "Devletler ondan ne anlıyorsa odur." (Wendt, Anarşi Devletler Ne Anlıyorsa Odur., Güz 2013) iddiasıdır. Buna göre devlet davranışı, neorealistlerin iddia ettiği gibi uluslararası sistem tarafından olmayıp spesifik devletlerin anarşiye bakışları tarafından belirlenir. Bazı devletlere göre anarşi tehlikeli ve tehditkâr olarak görülürken, bazı devletlere göre özgürlük ve fırsatların temeli olarak görülebilmektedir. Wendt'e göre, "Bir dostun elinde olan silah, düşmanın elinde olan silahtan farklı bir şeydir, düşmanlık ise, maddi değil sosyal bir ilişkidir." (Kolasi, Uluslararası Politikanın Yapısal Teorisi: , 2016, s. 141) Dolayısıyla 'dostlar anarşisi' ve 'düşmanlar anarşisi' birbirinden oldukça farklıdır. Burada asıl olan, devletlerin karşı karşıya buldukları nesnel koşullar değil, devletin kendi kimliği ve diğer devletlerin o kimliği nasıl gördüğüdür. Bu, milletler ve milliyetçilikle bağlantılı olarak da farklılık gösterebilir. İnşacı analiz, dünya siyasetinin akışkan özellikte olduğunu vurgulamasının yanı sıra önemli küresel aktörlerin kim ve ne oldukları hakkındaki algıları değiştikçe, davranışlarının da değişeceği düşünülür. İnşacılığı eleştirenler, inşacıların toplumsal ekonomik ve siyasal gerçeklerini ne ölçüde şekillendirdiğini görmekte başarısız olduğunu savunmuşlardır. (Heywood, 2018, s. 115) Fikirler, belli yaşananlar sonucu oluşur ve karşılıklı ilişkiler oluşan fikirlerin üzerine inşa edilir.

Devlet sisteminde var olan yapı ve kurallar belirli sürenin geçmesiyle kazanılan tecrübenin yanı sıra kuralların uygulanması neticesidir. Wendt'e göre, 'inşacı' yaklaşım kapsam alanı olarak temelde iki yönden farklılık gösterir. Birincisi, yapısalcı yaklaşımlar, sosyal ve doğal yapılardan farklı olarak, aktörlerin bilinçli eylemlerinden bağımsız olmadıklarını kabul eder. (Kolasi, Uluslararası Politikanın Yapısal Teorisi: , 2016, s. 139) İkincisi, maddi ve entelektüel faktörler arasındaki ayrımdan dolayı 'kaynakları' göz ardı ederek, sosyal yapıya yön veren mekanizmaların ve süreçlerin kuralların olduğu fikrini savunmuştur. Çünkü Wendt'e göre toplumsal yapı, "Paylaşılan bilgi, maddi kaynaklar ve pratiklerden oluşur." (Kolasi, Uluslararası Politikanın Yapısal Teorisi: , 2016, s. 140) Ona göre, maddi gerçeklik ve yapılar yalnızca bağımlı

olarak değişkenlik gösterir. Ayrıca Wendt, “Düşüncelerden bağımsız çıkarlar yoktur” (Wendt, *Social Theory of International Politics*, 1999, s. 139) ifadesiyle düşünce ve çıkarlar arasında ilişki olduğunu belirtmiştir.

Wendt’e göre, yapılandırılmış teorik yaklaşım ve uluslararası teori için iki farklı görüş vardır: Bu fikirler, uluslararası ilişkiler alanında kabul görmüş varsayımlara meydan okur. İlk olarak, paylaşılan fikirlerin veya kültürün kapsamı ile sistemdeki iş birliğinin kapsamı arasında bir ilişki olmadığıdır. Birçok uluslararası ilişkilerde bu yaklaşım kullanılmasına rağmen Wendt, kültürün çatışmaya veya iş birliğine neden olabileceği fikrini savunmaktadır. İkinci olarak, ‘rol’ kavramının uluslararası mimarlık teorisinde anahtar bir kavram olması gerektiğidir. Çoğu uluslararası ilişkiler uzmanı, rollerin birimsel işlevler olduğunu ve yapısal teoride yeri olmadığını varsayar. Fakat Wendt, rolün doğasının yanlış anlaşıldığı düşüncesindedir. Wendt’e göre rol, aracının özelliği değil, yapının özelliğidir. Uluslararası sistemin kültürü, rol yapısına dayandığı fikrine sahiptir. (Wendt, *Social Theory of International Politics*, 1999, S. 251)

İnşacı teori, devletin önceden belirlenmiş, ebediyen etkili çıkarlarının olmadığına inanır. Bu durumda Alexander Wendt, oyuncunun önce kimliğini ve daha sonra bu kimliğe göre çıkarlarını belirlediğine işaret ederek, ‘sabit’ ulusal çıkarlar kavramının varlığını sorgular. Ona göre oyuncular, kendi çıkarlarını ve kim olduklarını açıklayamazlar. (Coşkun, 2007, s. 62) Wendt, oyuncuların kişisel kimlik ve sosyal kimlik olmak üzere iki tür kimliğe sahip olduğuna inanır. Bu nedenle kişisel kimliği, analiz etme sürecinden çıkarır ve devletin sistematik etkileşim yoluyla sosyal kimliğini nasıl oluşturduğuna odaklanır. Wendt’e göre sosyal anlamın oluşturduğu sosyal kimlik, başkalarıyla etkileşimin bir sonucudur ve aynı zamanda iç politikadaki kişisel kimliğin köküdür. (Bozdağlıoğlu, 2007, s. 152) İnşacılara göre kimlik, çıkar ve kimliğe göre olumlu bir konumdadır. Kimlik, ideolojiyi mantıksal olarak etkileyerek farklı politikalara neden olabilmektedir. Çıkar-kimlik ilişkisini derinlemesine incelemiş olan inşacılar, uluslararası siyasal oluşumun daha iyi anlaşılabilmesi için çıkarların nasıl oluştuğunu önemsemişlerdir.

1.3.3.3. *Friedrich Kratochwil’in İnşacılığı*

Sosyal inşacılık kuramcılarında olan Friedrich Kratochwil, dil felsefesinden etkilenmiş ve Nicholas Greenwood Onuf ile dil merkezli inşacı çalışmalar yapmıştır. Onuf gibi norm merkezli bir yaklaşımı benimseyen Kratochwil, Doğu Avrupa'daki

güncel olaylar hakkında bir teori geliştirerek inşacılığın uygulanabilirliğini göstermeye çalıştı. (Tuncer, 2020, s. 65-6) İnşacılığın kendi içerisindeki farklılıklarından dolayı John G. Ruggie, inşacılığı üç ana bölüme ayırmış ve Kratochwil sosyal inşacılığın birincisi olan neoklasik inşacılık grubunda yer almıştır. (Tuncer, 2020, s. 53) Olaylar arasındaki anlamı açıklamaya çalışan klasik inşacılığın gelişimi olan neoklasik inşacılık, klasik ve yapısal realizmden farklı olarak dış politika oluşumunda farklı öğelerin de etkilerine yer vermektedir. Kratochwil'in 'inşacılık' yaklaşımı John Gerard Ruggie ile yazdığı 'Uluslararası Organizasyon: Devlet Sanatı Üzerine Bir Sanat Durumu' (International Organization: A State of the Art on the Art of the State) (Bkz. Kratochwil & Ruggie, 2017) başlıklı yazıdan hareketle oluşturulmuştur. Kratochwil'in Soğuk Savaş sırasında uygulamanın rolü ve evrensel referansların evrimi konusundaki ilk ısrarı, Soğuk Savaş sonrasına uyum sağlamasını kolaylaştırmıştı. (Guzzini, 2010, s. 310)

Fulya Ereker'e göre, kimliği normlarla ilişkilendirerek analiz etmek, Soğuk Savaş sonrası uluslararası arenada oldukça sık kullanılmaktadır. (Ereker, Dış Politika ve Kimlik: , 2010, s. 63) Kratochwil'e göre, uluslararası ilişkilerdeki eylemler ancak yine normlara dayanan özneler arası bir ortama yerleştirildiklerinde anlamlıdır. (Ereker, Dış Politika ve Kimlik: , 2010, s. 63-4) Kratochwil ve Onuf gibi kuramcılar da modern dil bilim veya kural odaklı kurucular olarak sınıflandırılabilir. Kratochwil ve Onuf'a göre sosyal gerçekliğin anlamı, dil ve kurallarını anlamak açısından, sosyal gerçeklik sürecinin ifşası olduğudur. (Adler, "Constructivism in International Relations: Sources, Contributions, and Debates", 2013, s. 116) Kratochwil ve Ruggie'nin algısal argümanı gibi, davranışı ayırt etmek için katı bir pozitivist yaklaşımın kullanılması (eylemi öz-neden ayırmak) anlamın anlaşılmasını kolaylaştırmayacaktır. (Adler, *Communitarian International Relations, The Epistemic Foundations of International Relations*, April 2005, s. 97) Kratochwil'e göre uluslararası ilişkilerde, eylem ve öznenin birlikte olan ilişkisi anlam ifade edebileceği düşünülmektedir.

John G. Ruggie ve Friedrich Kratochwil'in çalışmaları, yerel olarak oluşturulmuş ulusal şirketin kimliğini ve onun kimliğini bütünleştirmeyi amaçlayan bütüncül inşacılığı özetler. Uluslararası güdümlü sosyal kimlikler bütünleştirilmiş ve bu analitik bakış açısı, 'yerel ve uluslararası' tek bir yüz olarak benimsenmiştir. (Behraves, 3 Şubat 2011) Kratochwil'in Onuf ve Wendt'ten farklı yanı, bütüncül/yorumlayıcı inşacılık olarak söylenebilir. Aralarındaki bu farka rağmen Wendt, Onuf ve Kratochwil, "Dünya

siyasetinde, materyal dünyanın tersine toplumsal dünyaya daha fazla ağırlık verilmesi” (Behraves, 3 Şubat 2011) gerektiği konusunda hemfikirdirler.

Kratochwil, uluslararası ilişkilerdeki az sayıdaki düşünürden biridir ve çalışmaları ontoloji, sosyal teori ve bilimsel keşif (ve hatta etik) hakkındaki ideolojik varsayımların anlamıyla paralel olmaya çalışır. Ona göre, insani sorumluluk duygusu olmadan gerçek siyaset, geri döndürülemez bir teori, yargılamama bilimi veya etik yoktur. (Guzzini, 2010, s. 301) Kratochwil’e göre, rejimlerin merkezci beklentiler açısından tanımlanması ortak bir anlayışı gerektirmesi, gerçek dünyanın özneler arası anlamlara dayanan önemli bir bileşeni olduğu anlamına gelir. Rejim teorisi gerçek aktör için yorumlayıcı bir duruş sergilerken, pozitivist epistemolojik varsayımını reddeder. (Guzzini, 2010, s. 301) Kratochwil, normatifliği kural merkezi analizi kapsamında öne çıkarmaktadır. (Ateş D. , Uluslararası İlişkilerde Konstrüktivizm:, 2008, s. 232) Politik pratiğin ilgi ve anlayışının yanı sıra politika, teori ve bilimsel eylem arasındaki fikirlerin tutarlılığını sağlama ihtiyacı dışında Kratochwil, pratik anlayışını, uluslararası ilişkiler teorisini, sosyal bilim felsefesini ve nihai konumu geliştirmek için kullanır. (Guzzini, 2010, s. 305) Böylelikle, tüm siyasi sistemler, aktörlerin pratikleriyle yeniden düzenlenir veya değiştirilir. (Tuncer, 2020, s. 67)

Kratochwil’in önemle vurguladığı noktalarından biri de hem kuralları hem de düzenlemeleri içeren ‘reçetelerden’ insanların nasıl etkilendiğini anlaması, savunuculuk kavramını insan iletişiminin yönlerine genişletme ihtiyacını ortaya koymasındadır. Kratochwil, yalnızca sosyal eylemler hakkında bilgi iletmekle kalmayıp aynı zamanda bu tür eylemleri temsil eden kelimelere ve ifadelere özel dikkat gösterilmesi gerektiğini belirtmektedir. (Engelbrekt, 1999, s. 3)

Çalışmada sosyal inşacılar arasında farklı düşüncelerin olduğu daha önce belirtilmişti. Sosyal inşacılar arasında fikir ayrılıkları olduğu gibi, sosyal inşacıların kendilerini de farklı şekilde gruplandırmanın olduğunu da belirtmek gerekir. Bu anlamda sonuç olarak inşacı düşünür olan Kratochwil, Onuf ve Wendt arasındaki farklılıklara Ereker, Onuf’u sert inşacılığa örnek gösterirken Wendt’i ılımlı inşacılığa örnek göstermiştir. (Tuncer, 2020, s. 53) Helin Sarı Ertem ise inşacılığı Ruggie gibi üç farklı gruba ayırmaktadır. Ertem’e göre, kuralcı-normatif olarak Kratochwil’i, değiştirici refleksif olarak Onuf’u ve açıklayıcı-pozitivist inşacı olarak Wendt’i göstermektedir. (Tuncer, 2020, s. 53) Her ne kadar farklılıklar olsa da Kratochwil, Onuf ve Wendt gibi inşacı yaklaşımda kimliğe özel bir ilgi olduğu görülmektedir. Kratochwil’e göre inşacı

yaklaşım, çıkarları temel alarak kimlik ve kültür oluşumlarını ve bu kavramların inşacılıktaki önemini vurgularken, norm ve öznelere arası ilişkilerin uluslararası ilişkilerde nasıl daha anlamlı olacağı üzerinde yoğunlaştığını söylemek mümkündür.

Bu bölümde, uluslararası ilişkiler ve kimliğin temel kuramsal çerçevesinde realist ve idealist teorilerdeki tartışmalarının yanı sıra 'bir kavram olarak kimlik' de incelenmiştir. Etnisite başlığı altında milliyetçilik ve milliyet arasındaki etkileşim değerlendirilmiştir. Eleştirel ve postmodern teoride kimlik tartışmasının ardından, sosyal inşacılık adı altında uluslararası ilişkilerde yapı-yapan ilişki ve inşacılık yaklaşımlarda kimlik ve çıkar kavramları ele alınmıştır. Bölümün sonunda ise 'İnşacılık Yaklaşımlarında Farklı Görüşler' ele alınmış ve bu çerçevede Nicholas Greenwood Onuf, Alexander Wendt ve de Friedrich Kratochwil'in inşacılığı değerlendirilmiştir.

Bir sonraki bölümde Avusturya kimliğinin inşası ele alınırken, Avusturya ve Avusturya tarihindeki ulusal kimlik tartışmaları irdelenmiştir. Ayrıca Habsburg Hanedanlığının sonu ile Avusturya kimliğinin oluşmasında etkili olan olaylar çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Tarihsel dönemler olarak Avusturya tarihi antikite ve Orta Çağ, Habsburg dönemi, 1918-1945 dönemi ve sonrası Avusturya tarihi yorumlanmıştır. Bir sonraki bölümün ikinci ana başlığı altında imparatorluğun son dönemlerinde Avusturya kimliğini etkileyen tarihsel süreçler ele alınmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

AVUSTURYA ULUS KİMLİĞİNİN İNŞASI

Avrupa ülkesi olan ve Parlamenter Cumhuriyet ile yönetilen Avusturya, geçmiş tarihinde dünya imparatorluğu kurmuş ve yıllarca bu hükümdarlığını devam ettirmiştir. M.Ö. 100 yılında Romalılar tarafından işgal edilen günümüz Avusturya toprakları 800'lerde Şarlman tarafından Doğu'nun İşareti unvanını almış ve Germen İmparatorluğu'nun bir parçası olarak kurulmuştur. XIII. yüzyıllarına gelindiğinde Habsburg Hanedanı hükümdarlığı ele almış ve zaman içerisinde ülkenin sınırlarını genişleterek Avrupa'nın ve Hristiyan medeniyetinin en güçlü devleti olarak Osmanlı İmparatorluğu'na karşı yapılan saldırılarda (Tarihi Olaylar, 2020) liderlik yapmıştır.

Aslen bugünkü İsviçre'nin Alemantik bölgesinden olan Habsburglar, mülklerini kademeli şekilde XIII. yüzyılın sonundan Tuna bölgesine kadar genişletti. XV. yüzyılda, Avrupa'nın avantajlarını kullanarak V. Karl tarafından tüm dünyaya yayıldı. V. Karl'ın ölümünden sonra Fransa ile çıkarları uyuşmayan Habsburglar, 1447 ile 1918 tarihleri arasında zaman zaman çok kuvvetli olmayan iş birliği yapmışlardır. Bu dönem de Fransa'da bulunan Habsburglardan tamamen tarafsızca ve düşmanlık maksızın hareket ettiklerini de söylemek çok doğru değildir. Hiçbir zaman 'ulus-devlet' kavramını düşünmeyen Habsburglar, egemenliğe bağlılığın halklar arasında daha belirleyici olduğu ve devlet bilincinin yerini aldığı uluslar üstü bir monarşi (Berenger, 1995, s. 11) fikrini savunmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa'ya düzenlemiş olduğu seferler sonucu 1529'da Macaristan'ı, 1540'ta da Avusturya'yı işgal etmiştir. Habsburg Hanedanı'ndan olan dönemin Kutsal Roma Cermen İmparatoru I. Ferdinand, Osmanlılarla antlaşma sonucu Macaristan'ı Osmanlıya bırakmış ve de 30.000 duka altın vergi vermeyi kabul etmiştir. Fakat yaklaşık 160 yıl sonra başlayan kutsal ittifak savaşları sonucu Macaristan, Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılarak 1867 yılında kurulan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu I. Dünya Savaşı'nda dağılmıştır. I. Dünya Savaşı sonrası, Almanya ile birleşmek isteyen Avusturya'ya galip devletlerin izin vermemeleri sonrası Avusturya bağımsız bir devlet olarak devam etmek zorunda kalmıştır. 1938 yılında Avusturya Cumhuriyetini Almanya'ya katan Hitler, II. Dünya Savaşında yenilince Avusturya ABD, SSCB, İngiltere ve Fransa tarafından işgal edilmiştir. 1955 yılında işgal devletleri ve

Avusturya aralarında anlaşarak, 27 Temmuz 1955 tarihinde, bugünkü Avusturya Cumhuriyeti uluslararası tanınmış ve 26 Kasım 1955 tarihinde de resmi olarak (Tarihi Olaylar, 2020) deklere edilmiştir.

Bu bölümde, Avusturya kimliği inşası ele alınırken, Avusturya’da entegrasyon, ulus kimlik tartışmaları ve Avusturya tarihine yer verilmiştir. Ayrıca, çalışmanın kapsamı gereği yoğunluk olarak Habsburg Hanedanlığının son dönemi ve sonrası Avusturya kimliği oluşumunda etkili olaylar değerlendirilmiştir. Tarihi dönemler incelenirken o döneme ait özelliklerin de irdelenmesi önem arz etmektedir. Bu kapsamda bölümün birinci ana başlığı olarak, Avusturya tarihini Antik ve Orta Çağ, Habsburg Dönemi, 1918-1945 Dönemi ve II. Dünya Savaşı sonrası Avusturya tarihi yorumlanmıştır. Avusturya kimliğini etkilemiş olan tarihi süreçte bölümün ikinci ana başlığı ise ağırlık olarak İmparatorluk döneminin son zamanları ve daha sonraki süreçler irdelenmiştir.

2.1. Avusturya Tarihi

M.Ö. 400000-40000 tarihleri arasında Avusturya coğrafyasında yaşam belirtilerine, Yeni Taş Devri’nde ise yerleşik hayatın izlerine rastlanılmaktadır. Maden işletmeciliğinin (tuz ve demir vb.) toplu yaşama öncülük yaptığı Yukarı Avusturya bölgesi Kelt’lerin göçü (M.Ö. 400-300) ile Avusturya’nın değişik bölgelerine yayıldılar. Roma İmparatorluğu ile başlayan ticari ilişkiler sonucu 500 yıl gibi sürecek olan Roma İmparatorluğu himayesi M.Ö. 15 yıllarında başlamıştır. (Kleindl, 1995) Romalılar gittikten sonra Avusturya tarihinde ‘aşiret göçü’ (Markomanlar, Gotlar, Langobardlar, Slavlar vb.) dönemi yaşanmıştır. Yaklaşık yarım asırlık bir zamanda birçok kabile Avrupa’ya göç ederken Viyana bölgesinden de geçmişlerdir. Bu dönemde bugünkü Viyana yerleşim merkezi, ilk olarak 881 yılında ‘Venia’ olarak adlandırılmıştır. Viyana 976’da Aşağı Avusturya’nın doğudan sınır bölgesi olmuştur. ‘Ostarrichi’ (996) adı, ilk olarak kullanılarak Avusturya’nın doğuşu olmuştur. (Wandruszka, 1981)

Dönemin hükümdarı Babenberg 1150’de Viyana’yı ikametgâh olarak seçmesi vesilesi ile Viyana tüm haklara sahip bir şehir haline gelmiştir. (Stadt Wien , 2021) 1156 yılında, Tuna Nehri üzerindeki Bavyera işareti olan ‘Avusturya’, İmparator I. Friedrich Barbarossa tarafından Bavyera Dukalığından koparılarak bağımsız bir dükliğe yükseltilmiştir. Latin ülke adı Avusturya’nın kullanımına ilişkin ilk açık kaynak

kanıtı, diğer şeylerin yanı sıra kendisine verilen ve manastırın mülkiyetini doğrulayan, 25 Şubat 1147'de Klosterneuburg Manastırı için verilen Kral III. Konrad sertifikasıdır. 12. yüzyılın ortalarında Avusturya, kendisini Avusturya'nın Latince adı olarak kabul etmiştir. (Winkelbauer, 2015, s. 16)

1273 yılında Habsburg ailesinden I. Rudolf'un krallığa geçmesiyle de Avusturya ve Styria'yı yönetmesi için oğlu Albrecht'e (daha sonra Alman kralı I. Albrecht olacak) vererek 600 yıldan fazla (Stadt Wien , 2021) sürecek olan imparatorluk başlamıştır. Kral VI. Karl, 1740 yılında acımasız bir hastalıktan ölmüş, kızı Maria Theresia, VI. Karl'ın yerine geçen tek bağımsız varis ve neredeyse imkânsız bir görevle karşı karşıya kalmıştır. (Zöllner, Geschichte Österreichs: von den Anfängen bis zur Gegenwart, 1990, s. 275)

Tarihi süreçte birçok defa savaşmak durumunda kalan Habsburg Krallığı (Bkz. Berenger, 1995, s. 824-31) 1526 yılında Mohaç Muharebesi sonunda dağılmıştır. Dağılan Macaristan'ın kuzey ve kuzeybatı kesimlerinin Avusturya kontrolünde kalması uzun yıllar sürecek olan Osmanlı-Avusturya mücadelesinin ana nedeni olmuştur. Avusturya-Osmanlı İmparatorluğu'nun mücadelesi XVI. yüzyılda üç savaşın ardından Belgrad Antlaşması, Avusturya ile Osmanlı İmparatorluğu arasında 1787 yılına kadar uzun vadeli bir barış sağlanmıştır. Bu dönemde 7 yıl süren Silezya Savaşı nedeniyle Avusturya ve Prusya, özellikle Maria Theresa (1740-1780) döneminde büyük zorluklarla (Beydilli, s. 175) karşılaşmıştır. Habsburglar, I. Viyana kuşatması (27 Eylül-14 Ekim 1529) ve II. Viyana kuşatması (14 Temmuz-12 Eylül 1683) olarak Osmanlı İmparatorluğu ile karşı karşıya gelmiştir. Habsburg Krallığı, iki saldırıyı başarıyla püskürterek 21 Temmuz 1718'de Pasarofça Antlaşması'nı imzalamış ve Osmanlı İmparatorluğu ile kalıcı barışı sağlamıştı.

1789 Fransız İhtilali sonrasında Viyana'ya 1805 ve 1809 yıllarında iki kez sefer düzenleyen Napolyon, Avusturya İmparatorluğu'nu ilan etmesiyle birlikte Avusturya'nın Almanya himayesine son vermiştir. (Stadt Wien , 2021) Osmanlı İmparatorluğu'nun bu tarihe kadar Avusturya ile yapmış olduğu savaşlar aslında mukaddes Roma İmparatorluğu ile yapılmış olarak görülebilir. Bu anlamda, tarihi birlikteliklere bakıldığında, tarihçi İlber Ortaylı'nın da söylediği gibi "...tarihi Türk-Alman dostluğu çok manasız bir kelimedir" (Gümüş, 2018) ifadesi düşündürücüdür. Çünkü Avusturya, Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu'nun Napolyon'un işgali ile parçalanmasından sonra, II. Franz'ın Avusturya İmparatoru I. Franz olarak ilan edilmesi ile oluşmuştur.

(Gümüş, 2018) Daha önce yapılan I. ve II. Viyana kuşatmaları ve 1791 Zıştovi Antlaşmasına karşı XVIII. yüzyıl boyunca Osmanlı İmparatorluğu'nun savaştığı Avusturya, aslında o dönemde mukaddes Roma Alman İmparatorluğu idi. (Gümüş, 2018)

Bir Avrupa ülkesi olan Avusturya, tarih boyunca varlığından söz edilen imparatorluk dönemiyle ünlüdür. XVI. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar Habsburg Hanedanlığı döneminde XIX. yüzyıla kadar Avusturya, Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'daki kuzey ve kuzeybatı komşusuydu. 1804-1867 yılları arasında Avusturya İmparatorluğu ve 1867-1918 yılları arasında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu (ikili monarşi, Tuna monarşisi) olarak adlandırıldı. 1848 ihtilali sırasında, mülteci sorunu nedeniyle, Osmanlı İmparatorluğu ile Avusturya arasındaki ilişkilerde sorunlar oluşması sonucu 1867'de Macarlar bir uzlaşmaya vararak Avusturya-Macaristan İmparatorluğu için yeni bir isim ve anayasa oluşturulmuştur. Avusturya-Macaristan mirasçısı 1914'te Saraybosna'da öldürüldükten sonra, I. Dünya Savaşı'nı ateşleyerek Sırbistan'a savaş ilan etmiştir. İmparator II. Friedrich “Yeryüzündeki her şey Avusturya’ya tabidir.” (Pittler, 2018 , s. 6) ifadesi XX. yüzyıla gelindiğinde geçerliliğini yitirmişti.

Viyana Üniversitesi'nden Prof. Dr. Manfred Rauchensteiner'e göre, I. Dünya Savaşı kaçınılmazdı. Olası bir savaş durumuna tepki olarak bir yanda Fransa, Büyük Britanya ve Rusya, diğer yanda Almanya, Avusturya-Macaristan ve İtalya üçlüsü. Bu güçler arasında bir denge varken, Balkanlar'da kurulan ittifakların dışında kaos vardı. 23 Temmuz 1914'te Sırbistan'a bir ultimatom veren Avusturya-Macaristan, beş gün sonra (28 Temmuz'da) savaş ilan etmiştir. Savaşa katılan ülkelere Avusturya-Macaristan İmparatoru, Sırbistan'ın Habsburg Hanedanlığına zarar vermesini engellemeyi ve Yugoslavya hedefine ulaşmayı umuyordu. Ancak Sırbistan ile savaş, Rusya'nın da savaşa dahil olacağını gösteriyordu. Savaşın tüm yönleri, mevcut ittifaka bağlıydı. Müttefikler ittifakı savaşa sokmayı başarır iken Romanya (üçlü ittifakla İtalyan ittifakının yarısı) savaşa katılmamıştır. İmparator Franz Joseph, savaşın patlak vermesinde belirleyici bir rol ile anayasanın ötesinde özel yetkiler kullanarak savaş istemiş ve ölümüne kadar ateşkes veya özel barıştan söz edilmesine karşı çıkmıştır. Avusturya ile Almanya arasındaki ilişki, savaşın gidişatını belirleyen en önemli faktörlerden (Rauchensteiner, 2014) biri olmuştur.

M. Rauchensteiner, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu da Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri desteğine katkıda bulunarak 1916'dan itibaren topçu, öncü ve teknik

askerler göndermiştir. Eylül 1916'da müttefikler arasındaki dengede kesin bir değişiklik olmasına rağmen çok dikkate alınmamış ve savaşın ilerleyen sürecinde Almanya, Habsburgların egemenliğinden büyük ölçüde vazgeçmesini talep etmiştir. Alınan 'Müşterek Kurmay' kararlarına göre, Avusturya-Macaristan askerlerinin tüm cephelelerinde son emir verme yetkisi Alman İmparatoru'na devredilmiştir. İmparator Karl, Franz Joseph'in ölümünden sonra Alman yönetimini sona erdirmek istemesine rağmen, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun özellikle gıda ve askeri yardım alanlarının yanı sıra siyasi ve ekonomik alanlarda Alman yardımına olan ihtiyaçlarından dolayı, bu çabalar sonuç vermemiştir. Avusturya imparatorluk ailesinin Mayıs 1917'de savaşa tepkisi sonucunda savaşın reddedilmesi ve Almanya ile devam eden yakın ittifaka direniş parlamentoya yansımıştır. (Rauchensteiner, 2014) 23 Mayıs 1917'de İmparator I. Karl, her türlü demokratik reforma karşı çıkan Macaristan Başbakanı István Graf Tisza'nın istifasına neden olmuştur. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 76)

7 Aralık 1917'de Avusturya-Macaristan'a savaş ilan ettikten sonra Amerika Birleşik Devletleri müttefiklere katıldı. Bu müttefikler, amaçlarının Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun statüsünü kırmak olduğunu defalarca yinelediler. Haziran 1918'de İtalya cephesine yapılan son Avusturya-Macaristan saldırısı iki günde püskürtülünce imparatorluğun parçalanması başlamış oldu. Böylelikle İmparator Karl, bu bölünmeyi göz önünde bulundurarak, imparatorluk halkının 16 Ekim 1918 tarihli 'Beyanname' ile yollarını ayırmasına izin verdi. İtalya, müttefiklerinin 24 Ekim 1918'deki saldırısına cevap verebilecek bir donanıma sahip değildi. 3 Kasım'da Padua'da (Villa Giusti) ve Padua yakınlarında ateşkes anlaşmasına varıldı. Aynı zamanda, Habsburgların yerini alan yenen ve yenilen devletler bağımsızlıklarını ilan ettiler. (Rauchensteiner, 2014)

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, imparatorluğun siyasetinin zirvesindeki Çeklerin ve Sırbistan-Hırvat-Slovenlerin bağımsızlık hareketi ülkenin ekonomik zorluklarını artırınca imparatorluk zorluklar yaşamaya başladı. İmparator II. Joseph'in halefi Karl, federalizm vaadini bağımsızlık ihtiyaçlarını karşılamak için kullandı ve işe yaramadı. Çekoslovakya, 18 Ekim 1918'de Paris'te Çekler tarafından kurulan geçici hükümet tarafından bağımsız ilan edildi. Macarlar 24 Ekim'de bağımsızlıklarını ilan ettikten sonra, İmparator Karl 3 Kasım 1918'de Villa Gusti'de İtalyanlarla bir ateşkes imzalayarak imparatorluğun çöküşünü hızlandırdı. Avusturya Alman Ordusu, 29 Ekim

1918'de Çekoslovakya ve Sırbistan-Hırvat-Slovenya'nın (Yugoslavya) kuruluşunu duyurduktan sonra 30 Ekim'de Avusturya Cumhuriyeti'ni kurdu. 16 Şubat 1919'daki genel seçimlerden sonra, Kurucu Meclis tarafından formüle edilen yeni anayasa 1 Ekim 1920'de yürürlüğe girdi. (Dursun, s. 177) Böylelikle 16 Eylül 1919 tarihinde yapılan "Saint Germain" antlaşmasıyla birlikte başlayan ve 1934 Avusturya federal devletinin kurulmasına kadar devam edecek federal parlamento (Bundesrat) ve ulusal meclisin (Nationalrat) yasama organlarıyla yönetilen Birinci Cumhuriyet dönemi başlamış oldu. Avusturya ulus kimliğinin oluşumundaki önemli dönemlerden biri olan Avusturya I. Cumhuriyet dönemine daha fazla yer vermek, Avusturya ulus kimliğinin oluşumu hakkında açıklayıcı olacaktır.

12 Kasım 1918'de, Alman-Avusturya Cumhuriyeti geçici bir ulusal meclis tarafından ilan edilerek ilk başbakan olarak Karl Renner göreve atanmıştı. 'Alman Avusturya'sı, ülkenin Alman Cumhuriyeti'ne dahil edilmesini sağlamak için Birinci Dünya Savaşı'nın galip güçleri ile Saint-Germain Antlaşması sonucu Alman cumhuriyetine dahil edilmesini sağlamıştır. (Dusek, Pelinka, & Weinzierl, Erste Republik, 1981)

Hitler iktidara geldikten sonra (1933), Avusturyalı nasyonal sosyalistler de Almanya ile yeniden birleşme fikrinden yana faaliyetlerini hızlandırdılar. Hitler, Avusturya'nın barışçıl bir şekilde ilhak edilmesi için baskı yaptı ve Schussniger'i davet etmek için yedi maddelik bir ultimatoma yayımladı. Çaresizlik içinde, Schussniger Hitler'in talebini kabul etti ve Başkan William Miklas Seth Inquart'ı Başbakan olarak atadı. Aynı zamanda, Alman birlikleri 12 Mart 1938'de Avusturya sınırını geçip ülkeyi işgal ettiğinde, Avusturya Ostmark (Doğu Pazarı) eyaleti olarak Almanya'ya katıldı. Avusturya, Sovyet birliklerinin 27 Nisan 1945'te Viyana'ya girmesinin akabinde II. Cumhuriyet dönemi kurarak siyasi partilerin oluşmasına izin verildi. 1945 ve 1955 yılları arasında Avusturya, müttefik güçler (ABD, SSCB, İngiltere ve Fransa) tarafından kontrol edildi ve Avusturya'nın ilk siyasi partileri olan Sosyalist Parti (SPÖ) ve Halk Partisi (ÖVP) kuruldu. Kasım 1945 seçimlerinin sonunda, Sosyalist Parti'den K. Reiner, Halk Partisi lideri ile Leopold Filg arasında bir koalisyon hükümeti kurdu. 1953'ten sonra Başbakan Raab piyasa ekonomisine döndü ve ekonomi toparlanmaya başladı. Avusturya, 15 Mayıs 1955'te Viyana'da dört müttefik güç ile devletler antlaşmasını imzalayarak bağımsızlığını kazandı. Anlaşmaya göre dört müttefik güç, Avusturya topraklarından çekilmeyi kabul etti. Anlaşma ayrıca Avusturya'nın siyasi ve askeri anlaşmalara katılmamasını, Almanya ile siyasi ve ekonomik ittifakını, Habsburg

Hanedanı'nın geri dönüşünü ve Nazi örgütünü içermemesini de kapsıyordu. Anlaşmanın Ekim 1955'te imzalanmasının ardından işgal güçleri ülkeyi 'daimî tarafsızlık' koşuluyla terk etti. Avusturya Cumhuriyeti bugün Birleşmiş Milletler (1955), Avrupa Konseyi (1956) ve Avrupa Serbest Değişim Birliği (1960) üyesidir. (Dursun, s. 177-78)

Avusturya İmparatorluğu, her ne kadar 1806 yılında kurulduysa da kökleri çok daha eskiye dayanmaktadır. Bu anlamda, başlangıç olarak Habsburg Hanedanlığı ele alınmıştır. Kronolojik olarak Avusturya tarihini (Berenger, 1995, s. 66) özetlemek gerekirse EK 3'teki gibi sıralama yapılabilir. Ayrıca Avusturya tarihinde yaşanan olaylar kısaca yer verilmesi durumunda şunları söylemek mümkündür. (Tarihi Olaylar, 2020)

- 1) (M.Ö. 100)- Avusturyalıların toprakları Romalılar tarafından işgal edilmiştir.
- 2) (803) Şarلمان tarafından 'Doğu Markı' unvanı verilerek Cermen İmparatorluğunun bir parçası olarak kuruldu.
- 3) (13. yüzyıl) Habsburg Hanedanı iktidara geldi ve ülkenin sınırlarını genişletti.
- 4) (15. yüzyıl) Avusturya, şu anda Avrupa'nın ve Hristiyan medeniyetinin en güçlü ülkesidir. Osmanlı İmparatorluğu'na yönelik saldırıyı yönetmeye başladılar.
- 5) (16. yüzyıl) Osmanlı İmparatorluğu, Avrupa'ya çeşitli seferler düzenledi. Bu muharebeler sırasında Macaristan'ı (1529) ve Avusturya'yı (1540) işgal etti. Habsburg Hanedanı'ndan Kutsal Roma İmparatoru I. Ferdinand, Osmanlı İmparatorluğu ile bir antlaşmaya varmak istedi. Antlaşmaya göre, Macaristan Osmanlı İmparatorluğu'na bırakıldı ve Ferdinand, yılda 30.000 duka altın ödemeyi kabul etti. Bu antlaşma ile Osmanlı saldırısı sona erdi.
- 6) (1699) Kutsal İttifak Savaşları nedeniyle Macaristan, Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrıldı.
- 7) (1867) Avusturya ve Macaristan birleşerek Avusturya-Macaristan İmparatorluğunu kurdu.
- 8) (1918) Birinci Dünya Savaşı sırasında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu çöktü. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Avusturya, Almanya ile birleşmek istemesi, galip devletlerce engellendi ve bunun üzerine Avusturya Cumhuriyeti bağımsız bir devlet olarak kuruldu.
- 9) (1938) Hitler, Avusturya Cumhuriyeti'ni Almanya'ya ekledi.

- 10) (1945) Avusturya, II. Dünya Savaşı sonunda Almanya'nın yenilmesinden sonra; ABD, SSCB, Birleşik Krallık ve Fransa tarafından işgal edilmiştir.
- 11) (1955) Avusturya, ABD, SSCB, Birleşik Krallık ve Fransa ile anlaşmalar imzalandı.
- 12) (27 Temmuz 1955) Avusturya Cumhuriyeti uluslararası bir devlet olmuştur.
- 13) (26 Kasım 1955) Avusturya Cumhuriyeti resmi olarak kuruluşunu ilan etti.

2.1.1. Antik ve Orta Çağ Dönemi

Konu başlığının tarih aralığı olarak, 1453 İstanbul'un Fethi ile başlayan Yeni Çağ dönemine kadar olan süreçtir. Bu zaman tüneli içerisinde, Avusturya coğrafyasında yaşananlar ve yakın ilişkileri kısaca ele alınmıştır.

Avusturya tarihinde, ilk insan yerleşimlerini Neandertal gelişiminin dalları olarak değil, yeni insanlar olarak tanımlamışlardır. Günümüz Avusturya topraklarında, insanların yüksek dağlarda avlanmayı ve sıcak mağaralarda iklimden saklanmayı sevdiği Taş Devri'ne kadar izlenebilir. Bu gelişme, tarihinin daha soğuk döneminde vadiye kullanıldığını kanıtlayan M.Ö. 250.000'e kadar uzanan mağara keşifleri mevcuttur. Aşağı Avusturya (Krems) yakınlarındaki Gudenus mağarasında bulunan en son taş aletlerin 90.000 yıllık olabileceği tahmin edilmektedir. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, Von der Urzeit bis 1804, 2009, s. 9)

Avusturya'da insan yaşamının en eski izleri orta Paleolitik dönemde (M.Ö. 400.000-40.000) kaydedilmiştir. Daha sonra, ateş veya el uçları ile toplama ve avlanma faaliyetleri gibi basit taş aletler kullanılmıştır. Aşağı Avusturya'daki Gudenus mağarası veya Yukarı Avusturya'da bulunan Ölüm Dağı'nda (Totes Gebirge) Ramesch Kemik mağarası gibi mağara keşifleri bunu doğrulamaktadır. Paleolitik dönemin üst kesimlerinde (M.Ö. 40.000-10.000), özellikle Tuna bölgesinde (yüksek dağların dışında) yerleşimler kurulmuştur. Bu dönemin en önemli keşiflerinden biri, Aşağı Avusturya bölgesinde 'Galgenberg'de Krems yakınlarında bulunan 'Dans Eden Venus'tür. İklimin değişmesi, Paleolitik Çağ'ın devamı olan Buz Devri'ni (M.Ö. 10.000 ila 8.000) sona erdirmiştir. (Kleindel, 1995)

Mozalitik dönemde nehirler boyunca yerleşik olmayan (Kamp) şekilde devam eden yaşam, ilk olarak Neolitik dönemde, kırsal bölgelerde ağaçtan yapılan evlerle

yerleşik hayata geçilmiştir. Sosyal grupların oluşmaya başladığı Bakır Çağı'na Tekerleğin icadı damgasını vurmuştur. Viyana yakınlarında (Baden bölgesinde) bu döneme ait önemli buluntulara rastlanılmıştır. Bu dönemde ait olan 'Ötzi', Avusturya-İtalyan sınırında mumyalanmış şekilde buzun üzerinde bulunmuştur. Sosyal grupların genişlemesiyle ilerleyen ticaret, madenlerin işlenmesini Bronz Çağın gereksinimi haline getirmişti. Ticaretin daha da ilerlemesi ve ihtiyaçların farklılık göstermesi ile farklı madenlerde işlenmiştir. Hallstatt bölgesinde işlenen demir madeninin uluslararası ticareti, Demir Çağı'nda bile kültür etkileşimine neden olmuştur. Hallstatt kültürü, Doğu Fransa'dan (Keltler) Balkanlar'a kadar olan bölgeyi etkilemiştir. (Kleindel, 1995) Bu dönemlerde, Hallstatt'a yaşam süresi ortalama yirmi yıl ve uzun yaşayanlar ise otuz yıl yaşamışlardır. Hallstatt'a yaşam ortalamasının düşük olmasının en büyük nedeni ise hijyene dikkat edilmemesidir. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, Von der Urzeit bis 1804, 2009, s. 14) Sağlıksız bir ortamda minimum parazit kontaminasyon ölüme neden olabilmektedir.

M.Ö. 400 yıllarında, yerleşik hayata başlayan Keltler kabilesinin önemli mirasları günümüze kadar ulaşmıştır. Keltler, Avusturya'sının bazı bölgelerine yerleşerek zengin bir kültür oluşturmuşlardır. (Stadt Wien, 2021) M.Ö. 15 yıllarında, bugünkü Avusturya'nın çoğu Roma İmparatorluğu'na katıldı. Romalılar ve Norric Krallığı arasındaki aktif ticari ilişkiler ve askeri ittifaklar sonucu yaklaşık 500 yıllık tarihi Roman Avusturya ilişkisi başlamıştır. (Kleindel, 1995) Romalılar, yaklaşık 500 yıl boyunca Alpleri ve Tuna ülkelerini yönetti. Ülkeyi Keltler'in elinden alarak, sömürgeci bir şekilde örgütledi ve Cermen saldırılarına karşı savunmuşlardır. Yüzyıllar boyunca, Roma geleneklerini ve kültürünü muhafaza etmelerine rağmen İtalyan soylarını unutmuş, askerleri Kelt-İlirya'lılar ile birleşerek 'Romalı' olmuşlardır. III. yüzyılda, Keltler'in temeli olan Hristiyanlık da Alplere ve Tuna'ya gelerek bu bölgedeki insanları (askerleri) antik Roma eyaletlerindeki gibi eğitmişlerdir. (Pohanka, 2002, s. 8)

Konstantin (285-337), 313'te kendisini imparator ilan etmiş ve Hristiyan inancının uygulanmasına açıkça izin veren 'Milano Fermanı'nı yayınlamıştı. Birkaç yıl içinde, piskoposun adalet ilan etmesine ve kilisenin bu mirası tanınmasına izin veren bir kilise örgütü kurulmuştur. 361-363 İmparator Julian (331-363) yönetimi altında antik kült yeniden canlandırılmıştı. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, Von der Urzeit bis 1804, 2009, s. 23)

Bu dönemde birçok tarihi olayın yanı sıra en önemli olay Hz. Muhammed'in doğumu (571) aynı zamanda dini İslam ve insanlık adına başlatılan en büyük örgütün başlangıcıydı. Bundan sonra, dünya tarihinde yaşanacaklar İslam adına veya İslam'a karşı gerçekleşecektir.

Romalılar, Avusturya'ya gelerek, günümüz Viyana sınırları içinde yer alan Vin-dobona gibi askeri kamplar kurmuşlardır. Birlikte yaşayan Kelt ve Romalılar, kültür olarak birbirinden etkilenmiştir. Romalıların bölgeden çekilmesiyle başlayan 'Kavimler Göç'ünden sonra bölgeden geçen (Marcomman, Gotik, Lombard, Slavlar vb.) kabilelerden etkilenmiştir. (Stadt Wien , 2021) Romalılar, doğu Alpleri ve Tuna bölgesi üzerinde neredeyse 600 yıl hüküm sürdüğü belirtilmektedir. (Pleyel, 2002, s. 6) Büyük çaplı göçler Roma İmparatorluğu'nun egemenliğini sona erdirmiştir. (Kleindel, 1995)

Yeri gelmişken 'Viyana' isminin nasıl oluştuğunu belirtmek faydalı olacaktır. Bugünkü Viyana bölgesi, ilk olarak 881 yılında 'Venia' olarak anılmıştır. (Stadt Wien , 2021) Venia ismi, zamanla Viyana şeklinde literatürdeki yerini almıştır. Viyana'daki bir sonraki kilometre taşı, Avusturya'nın tüm tarihinden gelmektedir. 976'da Aşağı Avusturya (Niederösterreich) eyaletinin batı kısmı, doğu kabilelerinin karşısındaki sınır bölgesi haline gelmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi 'Ostarrichi' adının kullanımı ilk kez 996 yılında olduğu için, Avusturya'nın doğum tarihi gibidir. Bugünün Viyana'sı da dahil olmak üzere bölgenin hükümdarı Babenberg Dükü 1150'de Viyana'yı ikametgâh olarak seçmişlerdir. (Stadt Wien , 2021)

Bizans yıkılma sürecine girmesi, Türklerin Anadolu'ya girişinin tarih sayfalarında yer aldığı yıl olarak bilinen 26 Ağustos 1071 Malazgirt Savaşı sonrasıdır. Malazgirt Savaşı ile Türkler, Anadolu'yu kendilerine yurt edinmiş ve bundan sonraki tarihi süreçte coğrafi olarak Batı'ya daha yakın olmuştur. Türkler, bu bölgede daha da güçlenmesiyle yayılma politikası izlemiştir. (Bkz. Demir) Yayılma politikası izleyen Türkler, Batı dünyasının elinde bulundurduğu birçok yeri ele geçirmiştir. Batı dünyasının elinde bulundurduğu, hatta kutsal olarak kabul ettikleri yerlerin Türkler tarafından kuşatılması, yüzyıllar sürececek olan 'Haçlı Seferleri'ne neden olmuştur.

Haçlı Seferleri, Orta Çağ'ın en tipik olaylarından biriydi ve yaklaşık iki yüzyıl devam eden doğu-batı mücadelesinin tarihteki en uzun dönemidir. Haçlı Seferleri, Batı Avrupa dünyasının XI. yüzyılın sonunda başlattığı siyasi-askeri bir operasyondur. 'Kutsal Toprakları Kurtarın' sloganı ile başlayan Haçlı Seferleri, Türkleri Anadolu'dan

tahliye etmek ve tüm yakın doğuyu kontrol altına almayı amaçlamıştır. (Altan, s. 7) Bu büyük kolonyal hareketin temel amacı dini motiflerin arkasına gizlenmiştir. Orta Çağ döneminde, insanlık geleceği için ve her türlü yargılamada örnek alınacak olan ‘Magna Carta’ (Büyük Özgürlüğün Şartı) sözleşmesi, 1215 yılında İngiltere Kralı yurtsuz John tarafından imzalanmıştır. Bu sözleşme, birçok siyaset bilimci tarafından ‘demokrasinin ilk adımı’ olarak değerlendirilir. (İlal, 2011)

1273'te Habsburg Hanedanı'nın başı Rudolf, Roma-Alman kralı olarak tarihi sahneye çıkmıştı. Avusturya'nın kaderi ile yakından ilgili olan hanedanlık, Avusturya'yı 600 yıldan fazla bir süre yönetmiştir. Dönemin yönetimleri diğer birçok Orta Çağ kenti gibi, Viyana da veba, çekirge salgınları, yangınlar ve benzeri birçok sorunla (Stadt Wien , 2021) uğraşmak zorunda kalmıştır.

Oğuzların Kayı boyundan olan Ertuğrul Gazi'nin ölümü ile aşiretin idaresini üstlenen Osman Bey, 1299 yılında Selçuklulara karşı bağımsızlığını ilan ederek Osmanlı Beyliği'ni kurmuştur. Osmanlı Beyliği'ni diğer çağdaşlardan ayıran en önemli özelliklerden biri de kurucusunun adını taşıyan hanedanın asırlar boyunca egemenliğini Türkiye'de ve İslam dünyasında eşsiz ve eşi benzeri görülmemiş bir şekilde sürdürmesidir. ‘Osmanlı İmparatorluğu’ olarak anılan bu hanedan, imparatorluğun üç kıtaya hâkimiyetini yüzlerce yıl başardı. (Özkan S. , 2019, s. 10) Osmanlı İmparatorluğu, tarihi süreç içerisinde zaman zaman Habsburg Hanedanlığı ile karşı karşıya gelmiş olmasına rağmen, her ikisinin de tarihten çekileceği Birinci Dünya Savaşı sonrasında kadar birçok kez ittifak oluşturmuşlardır.

Habsburg Hanedanlığı, zaman zaman kontrolü zor belki de mümkün olmayan afetler yaşamıştır. Kontrolü zor olan 1326 Viyana yangını, şehrin neredeyse üçte ikisini tahrip etmiştir. 1389 yılında olası salgın hastalıklara önlem olarak şehrin altyapısı düzenlenmiş olan Viyana, büyüyen rakip Osmanlı İmparatorluğu'nun da hedefi haline gelmişti. (Stadt Wien , 2021) Tarihi süreçte, Habsburg ve Osmanlı İmparatorluğu'nun karşı karşıya gelmeleri kanlı çatışmalara neden olmuştur.

Habsburg Hanedanlığı'nda, taht tartışmaları yanı sıra zaman zaman miras tartışmaları da yaşanmıştır. 1355'te, Habsburg Hanedanı'nın mülkünün bölünmesi sırasında, II. Albrecht, aile için koymuş olduğu kurallara göre, Habsburg Hanedanı'nın mülkiyeti her zaman bölgesel bir birimi temsil edecek ve asla bölünmeyecekti. (Birkaç erkek torun durumunda, torunlar ortaklaşa idare etmelidir). IV. Rudolph öldükten

sonra, iki küçük erkek kardeş III. Albrecht (1349-1395) ve III. Leopold (1351-1386) kurallara uymadılar. Habsburg Hanedanı'nın toprakları, 1379 Neuberg an der Mürz'de yapılan bölünme antlaşmasına göre, bir hat söndürüldüğünde tüm mülkün diğerine devredilmesi şartı vardı. (Pohanka, 2002, s. 50) İmparatorluklar tarihinde yaşanan taht ve miras kavgaları gibi, kraliyet ailesi içerisindeki uyuşmazlıklar sonucu toprak parçalanmaları da zaman zaman yaşanmıştır.

Avusturya hattının bir temsilcisi olarak Albrecht, Aşağı Avusturya, Yukarı Avusturya ve Salzkammergut ve Avusturya'nın orta bölgelerinin yanı sıra Steiermark hattı Leopold, Kärnten, Tirol, Krain, güney Almanya ve şu anki İsviçre'yi işgal etmişti. Sonraki yıllarda Habsburglar, topraklarını istikrarlı bir şekilde genişletmeyi başarmıştı. 1375 yılında Leopold, Vorarlberg'in, Bregenzerwald'in, Feldkirch ve Rankweil'in büyük bölümlerinin yanı sıra Bludenz ve Montafon bölgesini Montfort Kontları ve Werdenberg Kontlarından 30.000 gulden karşılığında satın almıştı. III. Leopold 1386'da Sempach savaşında, kendilerini Habsburg üstünlüğünden kurtaran İsviçrelilere karşı hayatını kaybetti ve toprakları kardeşi III. Albrecht tarafından ele geçirilmişti. (Pohanka, 2002, s. 50)

Kilise aracılığıyla, eski dünya değerlerinin benimsenmesi ve hiçbir kültürel geçmiş olmayan genç kabileler yetiştiriliyordu. Eski kültür düşünceleri arasında, sadece kilisenin uygun gördüğü ve izin verdiği düşünceler yaşayabilirken, kiliseye ters düşen düşünceler kesinlikle reddedilmiştir. (Tarih Bilimi, 2018) Roma Katolik Kilisesi, eğitim-öğretim ve her türlü bilimsel çalışmalar üzerinde tekel konumunda idi. Hem bu tekelin kırılması hem de toplumun bilimsel eğitim alabilmesi düşünceleri sarayda konuşuluyordu. Bilimsel eğitim ve kimlik oluşumu konusunda, Prag'daki Alman üniversitesi ve kilise tekelinden daha az etkilenilmesi düşünceleri sonucu, 12 Mart 1365'te Dük IV. Rudolf tarafından Viyana Üniversitesi kurularak tanınırlığı kısa sürede sağlanmıştı. Ayrıca 1384 yılında, üniversite de din adamlarının da yetiştirilebilmesi için İlahiyat Fakültesi eklenmişti. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, Von der Urzeit bis 1804, 2009, s. 69)

Orta Çağ dönemi, derebeyliklerin güçlendiği ve tek Tanrılı dinlerin toplum ve devlet üzerinde etkili olduğu bir sosyal yapıya sahiptir. İslam dininin yayılması ile Müslümanlar, Hristiyanların kutsadıkları bazı yerleri işgali sonrası batı-doğu arasındaki kültür etkileşimini başlatan Haçlı Seferleri'ne ve kâğıt, barut, pusula, matbaa gibi buluşlar insanlık tarihine yön vermiştir.

Orta Çağ dönemine etki eden tarihi olaylardan hariç, dünya tarihini etkileyen fetihler de yaşanmıştır. Bizans İmparatorluğu'nun sonunu getiren ve İtalya'da Rönesans'ın gelişmesine neden olan İstanbul'un Fatih Sultan Mehmet (II. Mehmet) tarafından fethi birçok tarihçilerin belirttiği gibi Orta Çağ'ın kapanarak Yeni Çağ'ın başlamasına neden olmuştur. (Gündüz, Bahar 2008)

2.1.2. Habsburg Dönemi

XII. yüzyılın sonu ve XIII. yüzyılın başında Babenberg tarafından satın alınan, şimdi Yukarı Avusturya olarak bilinen bölge, kendi yargıçlarının son Babenberg'leri ve ardından Bohemya yönetimi altında olabilir. Bu yargıçların hükümdarları son Babenberg ailesi ve daha sonra Bohemya Kralı II. Premysl Otakar'ın saltanatı, 1270'te Avusturya, Steiermark ve Kärnten (Karintiya) hükümdarları, yani Kaniola ve Wendysmark hükümdarlarıydı. (Winkelbauer, 2015, s. 16)

Eski düzenin parçalanması, Orta Çağ dünyasının yapısı birçok yönden birleştirildi ve sistem XIII. yüzyılda çökmeye başlamıştı. İnsanların günlük hayatı hızla değişerek ekonomi, yasa ve yönetmeliklerden giderek daha fazla etkilenmişti. Akılcı ve gerçekçi düşünme, kentsel yaşam tarzının ve para ekonomisinin gelişimini teşvik etmişti. I. Fetret sonu, tüm bu varlıklar 1273'te Habsburg ailesinden 55 yaşındaki I. Rudolf'a miras kalmıştı. (Kleindel, Die Chronik Österreichs, 1984, s. 117) I. Rudolf hızlı bir şekilde otoritesini büyük ölçüde artırarak, Alman krallığının otoritesini geri kazanmayı başarmış ve Doğu Alplerine kadar genişletmişti. Seçmenlerin rızasıyla, oğullarını Avusturya ve Steiermark Dukalığını bırakarak, Avusturya üzerinde Habsburglar'ın kalıtsal egemenliğini kurmuştu. (Kleindel, Die Chronik Österreichs, 1984, s. 117)

Cermen soyunun en önemli ailelerinden olan Habsburg Hanedanlığı, 1273-1918 tarihleri arasında Avrupa'nın farklı coğrafyalarında hüküm sürmüştür. Habsburg Hanedanlığı'nın yayılmasında kraliyet evliliklerinin payı çok fazla olmuştur. Diğer ülke prenslerine verilen Habsburg gelinlerinin doğurduğu çocuklar, buldukları ülkelerde kral olmaya hep aday olmuşlardır. Bu adaylıklar çoğu kez başarıyla sonuçlanmıştır. Habsburg torunları, oldukları ülkelerin kralı olunca da o ülkelerin kontrolü yavaş yavaş Habsburglar'ın kontrolüne geçmiştir. (Turan, 2014) I. Rudolf'un 1291'deki ölümüyle Habsburg Hanedanlığı o kadar güçlü hale gelmişti ki, Alman seçmenler Habsburglar'dan bir halef seçmek istememişlerdir. Bunun yerine, Nassau boyundan Kont

Adolf'u kral olarak seçtiler ve yedi yıllık sıkı çalışmalarına rağmen güçlerini pekiştirememişlerdir. Kont Adolf, 1298 Hasenburg Savaşı'nda Habsburglar tarafından tekrar mağlup edilmiş ve savaşta ölmüştür. Rudolf'un en büyük oğlu Albrecht, Habsburg Hanedanlığı'ndan Alman tahtına çıkan ikinci kişi olmuştur. (Kleindel, Die Chronik Österreichs, 1984, s. 117)

Avrupa tarihinde sürekli görülen taht kavgaları yine sahnedeydi ve bu defa da Albrecht'in miras anlaşmazlığı nedeniyle yeğenlerinden biri tarafından öldürülmesinin ardından seçmenler kral olarak Lüksemburglu VII. Henry'yi seçmişti. 130 yıldır, Lüksemburglular, imparatorlukta lider olduklarını iddia ederek Habsburglar'ın en güçlü muhalifleri olmuşlardır. 130 yıllık yönetimin ardından, Lüksemburg Hanedanı 1437'de öldü. 1421'de miras sözleşmenin yürürlüğe girmesiyle, İmparator Sigmund'un tek kızıyla evli olan Avusturya Dükü V. Albrecht, imparatorluğu miras almıştı. Bununla birlikte, taç Habsburg Hanedanı'na geri dönmüş ve 1742'den 1745'e kadar olan kısa kesinti hariç, hanedanlık Habsburglar için I. Dünya Savaşı sonuna kadar kalıcı olmuştu. (Kleindel, Die Chronik Österreichs, 1984, s. 117) Habsburg Hanedanlığı'nın yönettiği ülkeleri ve tarih aralıklarını belirtmenin konu akışkanlığı anlamından faydalı olacağı düşünülmüştür. Habsburg Hanedanlığı'nın yönettiği ülkeler ve tarih aralıkları EK 1'de verilmiştir. (Turan, 2014)

Yüzlerce yıl Avrupa'nın farklı bölgelerini yöneten Habsburg hanedanı Avusturya ile birlikteydi ve adını bugünkü İsviçre'deki 'Şahin Kalesi'nden (Habichtsburg) almıştır. (Habsburg Hanedanlığı) Avrupa'da Fransa'nın Capet Hanedanlığı'ndan sonraki en büyük hanedandır. Şahin Kalesi, Werner Strasbourg Piskoposu Werner ve Habsburg ailesinin de kurucusu sayılan Kont Radbot tarafından 1020 yılında Aare Nehri'nin iki yakasına yaptırılmıştır. Kont Radbot, 950'de Almanya'nın I. Otto'ya isyan eden Habsburg Hanedanı ve dedesi Kont Guntram'ın atası olarak kabul edilir. (Habsburg Hanedanlığı) Habsburg Hanedanlığı'nın tarihi gelişimine geçmeden önce, kısaca Avusturya ile bütünleşmesine, konunun ilerleyen sayfalarda dağılmaması için burada yer verilmiştir.

Habsburg ailesinden IV. Albrecht'in oğlu Prens IV. Rudolf, 1273'te Kutsal Roma İmparatoru olarak seçilen ilk Habsburg Hanedanı olmuştur. Bu seçim sayesinde ailesi, sonraki 600 yılın çoğunda Avrupa'nın en güçlü hanedanlığı olarak saltanat sürmüştür. Aslında Habsburg Hanedanlığı, kurulduğu dönemlerde (IV. Rudolf, Alman

Kralı seçildikten sonra I. Rudolf olarak anılmaya başlandı) bugünkü Avusturya topraklarından daha büyük değildi. (Gümüş, 2018) Dönemin geleneğine göre (Habsburg Hanedanlığı'nda tek erkek tarafından değil tüm erkekler tarafından yönetilir), 1282'de I. Rudolf, oğulları Albrecht ve II. Rudolf'a, yönetmeleri için Styria'yı vermiştir. Fakat oluşan iki başlılığa alışık olmayan Avusturya halkı 1283 yılında yapılan bir antlaşma ile II. Rudolf haklarını kardeşi I. Albert'e devretmiştir. (Member, 2015) Habsburg Hanedanlığı'nın ilerleyen dönemlerinde yönetim merkezi olması nedeni ile Avusturya ile özdeşleştirilmiştir.

Habsburg ailesi ayrıca kültürel alanda aktif ve ileriye dönük bir ajans rolü göstermişti. 'Kurucu' olarak bilinen Duke IV. Rudolph, 1365'te Viyana'da ikinci Alman üniversitesini kurdu. Onun soyundan gelenler de bu kültürel mirası zenginleştirmiştir. Böylelikle Avusturya, 15. yüzyılda Orta Avrupa entelektüel çevrelerinde söz sahibi olmuştur. (Kleindel, Die Chronik Österreichs, 1984, s. 118) 1452'de imparator olan III. Friedrich, Habsburg ülkelerini yeniden birleştirmişti. 53 yıllık iktidarı boyunca, tüm iç ve dış siyasi zorluklara rağmen, Habsburg üyesi olarak gücünü koruyabilmişti. 1555-1556'da Habsburg Hanedanı yeniden bölünmüştü: Karls Sohn Phlipp, İspanya'yı ve kolonilerini işgal ederek Hollanda'yı almış ve Karl'ın kardeşi I. Ferdinand imparatorluğu ele geçirerek Avusturya ikametgâhını kurarak Avrupa'nın gücü büyük ölçüde artmıştı. (Kleindel, Die Chronik Österreichs, 1984, s. 118) Enn'in batısında ve Tuna'nın kuzeyinde (bugünkü Mühlviertel'de) ülke adı olarak 'Land ob der Enns' ismi hâkim olmuştur. Avusturya Prensiği iki ülkeye bölünmesi, nihai olarak 1458'de İmparator III. Friedrich tarafından imzalanmıştır. Avusturya, Viyana kraliyet ailesi ve erkek kardeşi Albrecht VI. Enns liderliğinde, Linz ve Enns obalarının ikamet şehirlerini satın almıştı. (Winkelbauer, 2015, s. 16-7)

Macaristan'ı fethettikten sonra Osmanlı ordusu, ilk olarak 1529'da Viyana kapılarına ulaşmıştı. (Stadt Wien , 2021) İlk saldırı 22 Eylül'de Viyana kentinde meydana gelmiş, ancak Viyana ordusu kendisini koruyabilmişti. Savunması zayıflayan komutan Niklas Graf Salm, açık ateş alanları elde etmek için surları güçlendirdi ve şehir dışındaki tüm alanları boşaltarak binaları yaktırmıştır. Böylelikle hem daha açık ateş alanı oluşturmuş hem de Osmanlı ordusunun kendisini koruyabilmesini zayıflatmıştı. 25'inde imparatorluk ordusu, son kez Viyana'yı savunmak için şehre gelmişti. (Kleindel, 1995, s. 183) Bir gün sonra, Ren Nehri yakınlarındaki Phlipp ve emrindeki

100 zırhlı binici Osmanlı orduları tarafından kuşatılmasıyla Viyana işgali fiilen başlamış oldu. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, Von der Urzeit bis 1804, 2009, s. 120) 27'sinde Türk filosunun Tuna köprüsüne ateş açmasının ardından Tuna cephesi de kapatılmıştı. Türklerin şehri işgal etmek için üç kez denemeleri işe yaramamıştı. Son belirleyici saldırı 14 Ekim'de yapılmıştı. Viyana'daki dördüncü fırtınanın başarısızlığının ardından Kanuni Sultan Süleyman, şehrin kuşatmasını yaklaşık üç hafta kesintiye uğratmıştı. Kışlalardaki yüksek kayıplar, salgın hastalıklar ve kötü hava koşulları, Sultan Süleyman'ın Viyana kuşatmasını kıramamasına neden olmuştu. 17 Ekim'de Osmanlı ordusunun çoğu geri çekildi ve 18'inde İbrahim Paşa komutasında kalanlarda İstanbul'a geri dönmüşlerdir. (Kleindel, 1995, s. 183) Böylelikle I. Viyana kuşatması sona ermiştir. 1529 deneyimine dayanarak, Viyana çevresine güçlü bir savunma duvarı yapılmıştır. (Stadt Wien , 2021) Yapılan duvarın önemi, üç ay sürecek olan II. Viyana kuşatması (1683) sırasında daha iyi anlaşılmıştı.

Avusturya -Macaristan ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki diplomatik alışverişler neredeyse askeri çatışmalar kadar eskidir. 1547'de Edirne'de barışın sona ermesinden Tuna monarşisinin çöküşüne kadar, hemen hemen kesintisiz büyükelçilerle temsil edilmişti. (Tomenendal, 2008, s. 15) Hans-Peter Siebenhaar,⁸ yazmış olduğu 'Avusturya Torn Cumhuriyeti' (Österreich Die Zerrissene Republik) adlı romanında, şu anki Federal Cumhurbaşkanı'nın bulunduğu Hofburg Sarayı'nın Leopoldin semtine yaptığı ziyarette üst düzey bir yetkilin II. Viyana kuşatması için; "Türklerin XVII. yüzyılda Viyana'nın merkezine o kadar yakın olduklarını ve Türk mermilerinin mevcut yetkililere bile isabet ettiğini" (Siebenhaar, 2017, s. 215-6) dile getirmiştir. Siebenhaar, II. Viyana kuşatmasının tarihi öneminin halen canlı tutulduğunu belirtmiştir. Ona göre Avrupa tarihi, Kahlenberg ve Leopoldsburg'da Türk ordusuyla büyük savaş olan 12 Eylül 1683'te yazılmıştı. Müslümanlar ezilmiş ve doğuya geri püskürtülmüştü. Bir buçuk asırdan fazla bir süre sonra Türkler, 1686'da Budapeşte'den geri çekilmek durumunda kaldı. (Siebenhaar, 2017, s. 217)

Avusturya, 1664'te imzalanan 20 yıllık Vasvar Antlaşması'nı uzatmayı kabul etse de Sultan IV. Mehmed'i, Yanık (Raab) ve Komaron Kalesi'nin olası tehlikelerini

⁸ Hans-Peter Siebenhaar (1962-): Gazeteci; 2013'ten 2020'ye kadar Handelsblatt'ın Viyana, Avusturya ve Güneydoğu Avrupa'da muhabirliğini yaptı. Temmuz 2020'den beri Handelsblatt'ın Brüksel'deki Avrupa muhabirliğini yapıyor. Şubat 2015'te Sibenthal, Viyana'daki Yabancı Gazeteciler Derneği'nin yönetim kurulu üyeliğine seçildi.

ortadan kaldırmaya ikna eden Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, ordusuyla hareket etmişti. Sefer esnasında Reisülküttap Mehmet Efendi, Mustafa Paşa'yı tahrik ederek Viyana kuşatmasına ikna etti. (Fikriyat , 2020) II. Viyana kuşatması sırasında orduyu yöneten Kara Mustafa Paşa, İlber Ortaylı'ya göre büyük bir orduya liderlik edecek kadar mükemmel bir mareşal değildi. (Gümüş, 2018) II. Viyana kuşatmasında, Sadrazam Kara Mustafa Paşa'nın önderliğinde 200.000 kişilik bir orduya karşı Viyana şehri gelen Polonya yardımıyla birlikte kendini ikinci kez savunmuştu. (Stadt Wien , 2021) Ne yazık ki Kara Mustafa Paşa, Viyana çevresindeki kalelere ayakbastı ve 'Kahlenberg'i⁹ tam olarak kontrol altına almadan şehrin kuşatmasını genişletmek için önlemler almıştı. Polonya'dan acil yardım isteyen Viyana, 12 Eylül 1683'te Kahlenberg'e mevzilenen Kral III. Jan Sobieski komutasındaki ordunun ani saldırı, Mustafa Paşa komutasındaki ordunun savunmasını dağıtmıştı. (Gümüş, 2018)

İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya göre, politik bir hükümdar olmayan Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, çok yetenekli ve sert bir asker olmasının yanı sıra şan ve şöhrete düşkündü. (Maksud, 2018) Viyana kuşatmasına rızası olmayan Osmanlı padişahı IV. Mehmet, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın izinsiz yaptığı bu sefer hakkında "Kastımız Yanık ve Komorn idi. Beç Kalesi dilde yoktu. Paşa ne acib saygısızlık edip bu sevdâya düşmüş. Hoş imdi Hak Teâlâ âsan getire. Lâkin mukaddem bildireydi rızâ vermezdim" sözleri ile tepkisini belirtti. (Özcan A. , s. 247)

Habsburglar sadece 1683'te Viyana'ya yaptıkları saldırının intikamını almakla kalmadılar, aynı zamanda Akdeniz'i açmak için Macaristan, Sırbistan ve Balkanları yeniden ele geçirmek istediler. Venedik, Adriyatik ve Mora'daki deniz üslerini restore ederek deniz ticaretinde eski gücünü geri kazanmayı umuyorlardı. Rusya ise kuzeyde Baltık denizinden doğu denizine, güneyde Karadeniz'den Çanakkale ve Akdeniz'e kadar açık denizlere ulaşmaya çalışıyordu. Öte yandan, Fransa ve İsveç, XVIII. yüzyılda Rusya ve Avusturya'nın düşmanlarıydı (Savaş, 2014) ve politik duruşuyla Osmanlı Devleti'ni desteklemişlerdir.

1718'de imzalanan 'Pasarofça Antlaşması' sayesinde, Osmanlı Devleti nihai barışa ulaşmıştı. Barış anlaşmasının bir parçası olarak, uzun ve verimli ekonomik ilişkiler kuruldu ve Avrupa ile doğu arasındaki ticaretin çoğu Viyana'dan geçti. (Stadt Wien ,

⁹ NOT: Yaklaşık 190m rakımlı ve 414,87km² yerleşkesi olan Viyana vilayeti, 484 rakımlı küçük bir dağ olan Kahlenberg dağının/tepesinin eteklerinde Avusturya devletinin başkentidir. Viyana vilayetinin çevresinde başka dağ olmadığı için şehre en yakın ve askeri anlamda çok büyük stratejik öneme sahiptir.

2021) 17 Temmuz 1718 yılında, imparator VI. Charles ve Padişah II. Selim'in temsilcileri arasında imzalanan Pasarofça'da yapılan ticaret ve denizcilik antlaşmasının 5. ve 6. maddeleri gereğince karşılıklı konsolos gönderme hakkı doğmuştur. Bu haktan yararlanan III. Selim, 1726 yılında Ömer Ağa'yı Viyana'ya Başkonsolos olarak göndermişti. Babı Ali ise Viyana'ya kalıcı büyükelçi olarak 1797 yılında gönderilmişti. (Angster & Samsinger , 2010, s. 354)

1797'den beri Sudan'ın Viyana'da daimî bir büyükelçisi vardı. 18. yüzyılın sonlarına kadar, Osmanlı İmparatorluğu'nun büyük Avrupa başkentlerinde daimî temsilcilikleri açıldı. 19. yüzyılda Avusturya-Macaristan ve Batı Avrupa ile diplomatik ilişkiler açısından Viyana, zamanla Osmanlı İmparatorluğu'nun önemli bir merkezi haline gelmişti. Paris, Londra, Berlin ve Viyana, Osmanlı İmparatorluğu'nun dört büyük diplomatik pozisyonudur. Birkaç yıl boyunca, Viyana'daki Osmanlı büyükelçisi Avrupa'daki tek büyükelçiydi. Avusturyalılar, XVI. yüzyılın başlarında Osmanlı İmparatorluğu'nun dilini öğrenmeye başladılar: XXIII. yüzyılda kurulan Theresian Akademisi, Osmanlı İmparatorluğu'na konsolos veya diplomat olarak gönderilen yetkilileri kabul etmişti. Bu akademide verilen dersler, derinlemesine dil eğitiminin yanı sıra ülkenin kültürü ve coğrafyası ile ilgili dersleri de içermektedir. (Tomenendal, 2008, s. 15)

Osmanlı İmparatorluğu ve Habsburg Hanedanlığı arasında karşılıklı ilişkiler zaman içerisinde değişiklikler gösterse de devam etmiştir. Fakat Batı kültürünün farklılığı zaman zaman karşılıklı ilişkileri olumsuz etkileyebilmiştir. XVIII. yüzyıl Avrupa'sında özgürlük, akılcılık, çalışkanlık, girişimcilik ve dinamizm gibi sıfatlar 'ben' kimliğini, paranoya, tembellik, cehalet, despotluk ve vahşet gibi sıfatlar ise 'öteki' kimliği olan Asya'yı tanımladı. Avrupa uzak durmak istediği tüm olumsuzlukları 'öteki' kimliğe yüklemiştir. (Akdemir, 2012, s. 73-4) Bu tür ötekileştirme anlayışı zaman içerisinde karşılıklı ilişkileri de olumsuz etkilemiştir.

XVIII. yüzyılın sonu, 1789 Fransız Devrimi'nin yol açtığı olaylara damgasını vurdu. Fransız Devrimi'nin Viyana'yı hedef almamasına rağmen, Fransız Devrimi'nin kaosundan dirilen Napolyon, Napolyon Savaşları sırasında Viyana'yı iki kez (1805 ve 1809) ele geçirerek kendini imparator ilan etti ve tüm Avrupa'nın kaderini belirlemeye başladı. (Stadt Wien , 2021) İmparator II. Franz (1804), Napolyon'un imparator olduğu inancına karşı Avusturya İmparatorluğu'nu ilan etti. 1806'da Kutsal Roma İmparatorluğu tacını indirerek Almanya'nın Avusturya ile olan ilişkisi sona erdi. (Stadt Wien ,

2021) Hans-Peter Siebenhaar'a göre Johann Amadeus Mozart, 1782'de Opera Binası'nda galası yapılan ve lütuf gösteren 'Saraydan Kız Kaçırma' adlı şarkısında, Selim Paşa'nın bir hükümdar olarak görünmesine izin verse de Müslümanlar uğursuz olarak anılmıştır. Ancak Avusturya askeri lider Prens Eugen von Savoy, Türkiye'ye karşı özgürlük savaşçısı olarak anılmaya başlamıştır. (Siebenhaar, 2017, s. 216) Hemen belirtmek gerekir ki Mozart, Avusturya'yı temsili konusunda dünyaca tanınmaktadır.

Yarım asırlık aydınlanmış despotizm, iktidarın başını çeken Avusturya ve Napolyon monarşiyi doğal olarak pekiştirmiş ve yoğunlaştırmıştı. Prusya'nın yükselişiyle Avusturya, Veraset Savaşı'nda ilk kez müttefik oldu ve Almanya'da güçlü bir yeni düşman ortaya çıkmıştı. Ekonomik olarak, Habsburg monarşisi tüm merkantilizm girişimlerini gerçekleştirmiş olsa da Batı Avrupa'ya kıyasla geride kalmıştı. Merkezi bir konumda olan soylular ve kiliselerin yanı sıra orta sınıf, modern anlamda gelişmeye yeni başlamıştır. (Vocelka, 2002, s. 167) Fransız Devrimi, Orta Avrupa'da toplumun sosyal yapısından dolayı Fransa'da olduğu kadar etkili olamamıştır.

Yüzlerce yıldır çalkantılı tarih, Osmanlı İmparatorluğu ile Habsburg Hanedanı'nı birbirine bağladı ve ancak son zamanlarda barışçıl ve dostane olunabilmiştir. 1529 ve 1683'teki Viyana kuşatması veya Balkanlar'ın Prens Eugen tarafından geri alınması korkusu yanı sıra Batı her zaman Doğu'dan etkilenmiştir. Bu etkilenmeler genellikle XVIII. ve XIX. yüzyıllarda yoğunlaşarak opera (Mozart'ın Türk milli marşı veya saraydan kız kaçırılma operasının uvertürü), mimarlık, ilim ve moda alanlarında doğu işlemleri dikkat çekicidir. (Angster & Samsinger , 2010, s. 16)

XVIII. yüzyılda Viyana şehrinde Barok sanatı çokça kullanılmıştır. (Stadt Wien , 2021) Hemen belirtmek gerekir ki; modernleşmeye karşı savaş veren şehrin Barok yapısı, günümüze kadar canlılığını korumuştur. İmparator Franz Josef, 1869 yılında İstanbul'da padişahın sarayını görünce "Galiba hepimiz 1001 gece masallarından bir masal yaşıyoruz" şeklinde hislerini ifade etmiştir. (Angster & Samsinger , 2010, s. 16)

Mart 1848'de çıkan isyanlar hem yerele hem de ülke geneline yayılmıştı. Orta Avrupa'nın Tuna bölgesindeki en büyük krizlerden biri olan etnik dil gruplarından oluşan bir tarım toplumu, ülkenin hızlı gelişimine karşı sorun oluşturmuştur. Fransız Devrimi'nin ideolojik eğilimi ve Alman burjuvazisinin ulusal liberallere desteği 1848 devriminde etkili olmuştur. (Berenger, 1995, s. 590) Bazı Alman burjuvazileri Avusturya'da tam ölçekli Avusturya-Macaristan yeniden birleşmeyi hayal ederken, Frankfurt

parlamentosu Avusturyalıları farklı bir perspektiften Tuna monarşisi ile Alman ulusal birliği arasında seçim yapmaya zorlamıştı. Alman ulusunun üstün statüsü nedeniyle Almanya, 1848 Haziranı'na kadar ulusal egemenlik için özel bir iddiada bulunmamıştır. (Berenger, 1995, s. 591)

Mart 1848 öncesi Viyana halkının yaşam standartları çok iyi olması nedeni ile kısa sürede nüfus oranı ikiye katlamıştır. Hızlı artan nüfusa karşılık, sanayinin gelişmesi şehrin alt kademelerinin büyük acı çekmesine neden olmuştu. (Stadt Wien , 2021) Bu dönemde nüfusun burjuvazi ve işçi kesiminin sosyal durumları hiç de iyi değildi. Artan sanayileşme ile işçi olarak çalışanlar (fabrikalarda ve yayıncılık sistemiyle evden çalışanlar) önemli ölçüde artış göstermişti. 1848 yılının Mart ayında başlayan ve (Vormärz) 'Mart Öncesi' olarak bilinen ekonomik buhran yaşamı her yönüyle olumsuz etkilemiştir. (Vocelka, 2002, s. 198)

29 Şubat 1848'de Fransa'da yayılan devrim ve Güney Almanya'ya sıçraması sonucu Habsburg Monarşisi'nde de etkisini göstermeye başlamıştı. Bunun üzerine Macaristan 3 Mart'ta Ludwig Kossuth, Proßburg'daki Palamento'da halkın desteğini alabilmek için heyecan verici bir konuşma yaptı. Viyana'da başlayan ayaklanmanın önceliği imparatora daha fazla hak ve gerekli değişiklikler için dilekçe vermektir. Adolf Fischhof tarafından Avusturya'da ilk konuşma özgürlüğü verilmesi üzerine Kossuth'un konuşması okundu. Artan güvensizlik karşısında Arşidük Albrecht, hazır birliklere saldırı emri vermesiyle ayaklanma devrimci bir hale dönüştü. Viyana merkezinde yaşanan paralel ayaklanmalar merkezin düşmesine neden olmuştu. Metternich İngiltere'ye kaçması sonrası gerçekleştirilen devrim sonucu 25 Nisan'da Belçika anayasasını örnek alınarak düzenlenen anayasa, dönemin Başbakanı 'Pillersdorf anayasası' olarak anılmıştır. İlk dönemlerde hoş karşılanan liberal içerikli Pillersdorf anayasası, kraliyet toprakları ile merkezi hükümet arasında tam olarak belirlenmeyen bakanlık yetki alanları gibi işçilerin seçme haklarından mağdur edilmesi eleştirilere neden olmuştur. (Vocelka, 2002, s. 199-200)

İstenilen hakların verilmemesi sonucu, öğrenciler 15 Mayıs'ta Hofburg'a yürümüşlerdir. İmparator I. Ferdinand, hastalığı nedeniyle daha fazla dayanamayıp Innsbruck'a kaçmıştı. 26 Mayıs'ta öğrenci grupları dağıtılmaya çalışıldı ve direnen öğrenciler karşı ordu komutanı Alfred Windisch-Grätz, öğrencilerin bulunduğu şehri bombalayarak Prag'daki sözde Pentekostal ayaklanmayı sonlandırmıştı. Mart ayaklanmaları sonrası 22 Temmuz 1848'de Habsburg monarşisinin Avusturya'daki ilk parlamentosu

açılmıştı. (Vocelka, 2002, s. 200) Anayasaya gelince, 1848 ve 1849 anayasa taslaklarına kadar, 25 Nisan 1848 tarihli Avusturya İmparatorluk Devleti Anayasa Belgesi ve 4 Mart 1849 tarihli Avusturya İmparatorluğu için İmparatorluk Anayasası mevcuttu. Devrim 1848-49'da bastırıldıktan sonra, neo-mutlakiyetçi politika, tüm Habsburglar'ın ve Habsburg-Rossingen ülkelerini içeren ve merkezi olarak Viyana'dan yönetilen bir Avusturya imparatorluğu kurma hedefi nihayet başarısızlıkla sonuçlanmıştı. (Winkelbauer, 2015, s. 20)

Devrim bastırılrsa da bazı önemli reformlar yapılmıştı. Buna, çiftçilerin eski toprak sahiplerinden kurtarılması da dahildir. Çiftçiler, artık ev sahipleri için ücretsiz çalışmasına gerek yoktu. Hasadın bir kısmını toprak sahibine vermek zorunda kalmadan hasadı tutmalarına veya satmalarına izin verilmişti. Reform aynı zamanda modern bir hükümetin kurulmasını da içermektedir. 1848'den sonra belediyenin ilk kez seçilmiş bir belediye başkanı ve belediye meclisi vardı. Yerel mahkemelerin kurulması, birçok vatandaşın haklarını kullanmasını kolaylaştırmış ve yargı, idareden ayrılmıştır. Bu, o zamandan beri sıradan vatandaşların bile mahkeme işlemlerinde karar alma sürecine katılmalarına izin verildiği anlamına gelmektedir. (Mein Österreich, BM.I)

Hans-Peter Siebenhaar'a göre, dünyaca ünlü Viyana Belediye Binası'nın temel atma töreni 12 Eylül 1883'te, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı kazanılan zaferden sadece 200 yıl sonra yapılması tesadüf değildir. Yüzyıllar boyunca Avusturya kendisini Osmanlı İmparatorluğu'nun kalesi olarak tanımlamıştır. Öte yandan, Habsburg İmparatorluğu, en büyük grubun Almanca konuştuğu Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar çok kültürlü bir ülkeydi. Ancak yaklaşık yarısı Slav, dörtte birinden biraz azı Macar olması, ilişkili siyasi, kültürel ve sosyal gerilime rağmen, Avusturya'nın bugün Güneydoğu Avrupa'da hala fayda sağladığı diğer kültürlerle göre esneklik oluşturmuştur. (Siebenhaar, 2017, s. 216)

1914'te, Saraybosna'nın Avusturya-Macaristan Kraliyet Prensi'nin öldürülmesi I. Dünya Savaşı'na neden olmuştur. Osmanlı'nın savaşa taraf olmamasına rağmen, Almanya ile ittifak kurarak ve müttefiklerine karşı savaş başlatarak Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na müttefik olmuş ve savaş iki imparatorluğun yıkılmasıyla sona ermişti. Birbirlerine iki yüzyıl boyunca düşman muamelesi yapan bu ülkeler, XX. yüzyılda Galiçya cephesinin karşılıklı silah birliğine dönüşmesi sonrası yeni dostluklar geliştirmiştir. (Beydilli, s. 177)

1914'ün ikinci yarısında, savaş başladığında, Türkiye özellikle Avusturya ve Bosna Hersek ile dost değildi. İşgal (1878) ve müteakip ilhak (1908) artık Osmanlı yönetimindeki pasif görünen Tuna monarşisi tarafından yönetilmiyordu. Habsburg İmparatorluğu da Osmanlı İmparatorluğu'nun esasen zayıfladığına inanıyordu ve onu 'Boğaz'daki hasta adam' olarak adlandırıyordu. Osmanlı İmparatorluğu 1914'ün sonunda, müttefikler tarafında I. Dünya Savaşı'na katılmıştı. I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesinden önce, Tuna monarşisinin Katolik topluluğu, kutsal topraklara sızma çabalarını genişletmeyi başarmıştı. Kasım 1915'teki Piffli Konferansı, Tuna monarşisine ve Almanya'nın İtalya ve Fransa'dan kalan topraklara akma kararına yol açtı. Alman temsilcisi Matthias Erzberger, Almanya'nın sadece küçük bir kısmı Katolik olduğundan dolayı Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun bu sorunun çözümünde başı çekmesi gerektiğine inanıyordu. Almanya, Tuna monarşisinde öfkeye neden olan Osmanlı İmparatorluğu'na hükmederek, Almanya ve Avusturya'nın Osmanlı İmparatorluğu'ndaki sömürgecilik anlamına gelen tüm çıkarlarını genişletmeyi amaçlamıştı. Habsburg İmparatorluğu, Osmanlı İmparatorluğu'nda bir pozisyon kazanmaya devam etmiş ve Tuna monarşisi 1917'de Almanya ile aynı statüyü elde etmek için bağımsız bir Doğu politikası izlemeye başlamıştı. (Tomenendal, 2008, s. 16-7) Birinci Dünya Savaşı hem Osmanlı İmparatorluğu hem de Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun sonunu getirmişti.

Eski düşman gruplar fetih seferi sonucunda barışmış, 40 yıllık ticari ve kültürel gelişim gerçekleştirmiştir. 1908'de Bosna ve Hersek'in ilhakı, dört yıl sonra Avusturya'da İslam Hanefi mezhebinin yasal din haline gelmesiyle sonuçlanmıştı. Saraybosna'daki veliaht Prensi Franz Ferdinand ve eşine atılan ölümcül kurşun Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasına yol açtığı için Bosna-Hersek ayrıca Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun sonunu hazırlamıştır. (Angster & Samsinger , 2010, s. 16) Savaş sırasında monarşinin topçu birlikleri de Türk yoldaşları ile Gelibolu'da savaşmış ve birlikte Süveyş Kanalı'na ilerlemiştir. Dış politika, özellikle konsolosluklar Osmanlı-Habsburg ilişkilerinde önemli rol oynamıştı. (Angster & Samsinger , 2010, s. 17)

Kral Franz Joseph, Birinci Dünya Savaşı'nın sonunu çok erken görerek savaşın başlangıcında; 'Monarşi sona erecekse, en azından düzgün bir şekilde yok edilmelidir. Savaş olduğunda başarısız oldu, İmparator Karl'ı kontrol etmeye çalıştı. 16 Ekim 1918'de bir imparatorluk manifestosu yayımlandı, ancak yine de Tuna monarşisini kurtarmak istiyordu. Viyana haberlerinin özel baskısı. Bunu bana sadık Avusturyalıları

ilettilim! Karl Avusturya... federal bir devlet, her kabile kendi yerleşim bölgesinde kendi devlet topluluğunu oluşturur. Zengin bir krallık bulursam, ulusal parlamento aracılığıyla büyük çalışmalara katılma çağrılarını olacak' (Nowag, 2017, s. 28) şeklinde görüşlerini ifade etti.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan Mondros Mütarekesinin (30 Ekim 1918) 19. Maddesi¹⁰ gereği olarak 30 Kasım 1918 de Osmanlı İmparatorluğunda bulunan Avusturya ve Alman diplomatları İstanbul'daki itilaf devletlerce Bosna Treni'ne bindirilerek sınır dışına çıkartılmıştır. (Angster & Samsinger , 2010, s. 353) Habsburg İmparatorluğu (1273-1918) tarihinde etkili olan birçok gelişme, zaman çizelgesi olarak ek 3'te gösterilmiştir. (Bkz. Berenger, 1995, s. 824-31)

2.1.3. 1918-1945 Arası Dönem

İtalya, 23 Mayıs 1915'te Avusturya-Macaristan'a savaş ilan etti ve savaşan güçleri müttefikler lehine istikrarsızlaştırdı. Nitekim üçlü ittifakın bir üyesi olan İtalya başlangıçta tarafsız kalmış ve İngiltere ve müttefikleri ile yapılan gizli müzakerelerin ardından Almanya ve müttefiklerine karşı savaşa girmeyi kabul etmişti. 26 Nisan 1915'te Londra'da imzalanan antlaşma ile İtalyanlar bazı tavizler elde ettiler. Savaş sonunda galipler tarafından paylaşılması planlanan Antalya ve çevresi İtalyanlara bırakılacaktı. İtalya savaşa girdikten sonra Avusturyalılar, İtalya sınırında 300.000 asker buldurmak zorunda kalmıştı. Bu cephedeki Isonzo Muharebesi'ne rağmen iki taraf da üstünlük sağlayamamıştı. 2 Kasım 1917'de İngiliz Dışişleri Bakanı Balfour, Siyonist Federasyonu Başkanı ve zengin bir bankacı olan Lord Rothschild'e yazdığı bir mektupta İngiltere'nin Filistin'de bir Yahudi yurdu kurmayı kabul ettiğini resmen duyurdu. 'Balfour Deklarasyonu' (1918) Fransa, İtalya ve ABD tarafından kabul edilmiş ve desteklenmiştir. (Kuran, 1992, s. 198-200)

Birinci Dünya Savaşı'na giden yolda Alman İmparatorluğu ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile üçlü ittifak çatısı altında duran İtalya, savaşın başlamasıyla birlikte konum değiştirdi. İtalya, üçlü İtilaf Devletleri ile yaptığı müzakereler sonucunda bu kampa katılmayı daha uygun bulmuş ve bu ülkelerle 1915'te Londra ve 1917'de St. Jean de Maurienne Antlaşması'nı imzaladı. Alman kolonilerinin dağılı-

¹⁰ Denizci, asker ve sivil tüm Almanların ve Avusturyalıların bir ay içinde Türk ülkelerinden çıkartılması; uzak bölgelerdekilerin de olanaklı en erken bir tarihte çıkartılması. Kaynak Linki: <https://hukuk-book.com/mondros-ateskes-antlasmasi/>, (Erişim Tarihi: 17.02.2021)

mında İtalya pay almamış, Jean de Maurienne Antlaşması ise Rusya tarafından onaylanmadığı için yürürlüğe girememiştir. (Armaoğlu, 2010, s. 217) İtalya, Akdeniz bölgesindeki nüfuzu nedeniyle aktif bir politika benimsemeye başlamış ve Fransa'da pek rağbet görmeyen bölgeyi doğal bir yayılma alanı olarak değerlendiren bir imaj göstermiştir. Fransa ile İtalya arasında artan rekabet, İtalya'nın Fransa'ya karşı Almanya'ya yaklaşmasına neden olmuştur. (Armaoğlu, 2010, s. 221-22)

21 Ekim 1918'de İmparatorluk Konseyi, temsilciler meclisinin Alman (yani Almanca konuşan) üyeleri, Viyana'daki aşağı Avusturya eyalet parlamentosunun toplantı salonunda Karl Renner tarafından hazırlanan ve Almanya'ya ilhak ilan eden 'geçici anayasayı (Devlet otoritesinin temel kurumları hakkında karar) kabul etti. (Winkelbauer, 2015, s. 21)

28 Haziran 1919'a kadar süren Paris Konferansı'nın ardından imzalanan Versay Antlaşması (Bkz. Versailles de Traite, 1919) ile I. Dünya Savaşı fiilen bitmiştir. Saraybosna'da suikastın yıl dönümünde yapılan Versailles Barış Antlaşması ile Almanya'nın sınırları yanı sıra Polonya ve Çekoslovakya'nın kurulduğu da duyurulmuştur. Ayrıca Versay Barışı, Avusturya'nın bağımsızlığını koruma altına alınmıştır. (Eryılmaz, 2015, s. 51) Bağımsız olan Avusturya, Habsburg İmparatorluğu'nun dağılmasıyla birlikte yeni kurulan cumhuriyetin yönetimi için çalışmalara başlanılmıştı. Siyasi partiler, özellikle Sosyal Demokrat İşçi Partisi ve Hristiyan Sosyalist Parti olmak üzere Cumhuriyeti kurmuşlardı. Avusturya Komünist Partisi 1918'e kadar kurulamamıştı. Federal eyalet ve Büyük Alman Partisi'nin yanı sıra Almanya'daki diğer çoğunlukla muhafazakâr, burjuva veya küçük ulusal partiler, Birinci Cumhuriyet'te yalnızca ikincil bir rol oynayarak ve ittifaka katılımları açısından (Weninger) destek sağlamışlardır.

Habsburg İmparatorluğu'nun son dönemleri ve I. Dünya Savaşı'nın getirmiş olduğu yıkımların yanı sıra, tüm yaşanmışlarıyla birlikte geleceği en hızlı ve en az hasarla inşa edebilecek, yeni yönetim düzeninde tecrübesi olan 'lider' kişi de mevcut değildi. Başlangıçtan bu yana genç cumhuriyet, vatandaşlarını bir devlete dahil etme konusunda neredeyse çözülemeyen bir sorunla karşı karşıya kalmıştı. 1918'de kurulan geçici ulusal meclis üyeleri, 12 Kasım'daki kuruluş belgesinde devletin bağımsızlığını reddettiler. Bunun yanı sıra I. Dünya Savaşı'nın galip güçleri, Almanca konuşan Güney Tirol, Bohemya ve Moravya gibi bölgelerin durumu Aziz (Saint) Barış Anlaşması'na

rağmen komşu Alman Cumhuriyeti'nin (Alman Avusturya) planına katılmayı kolaylaştırmamıştı. (Melischek & Seethaler, s. 8) Bu kararlardan bazıları, 10 Eylül 1919'da Fransa'nın Saint-Germain-en-Laye semtinde imzalanan barış antlaşması (Eyalet Antlaşması), 'Avusturya Cumhuriyeti' devlet adını belirlediği ve Almanya'ya 'ilhakı' yasakladığı için uygulanamamıştı. (Winkelbauer, 2015, s. 21)

Birinci ve ikinci cumhuriyetlerin literatürüne yansıyan çağdaş tarih, Avusturya edebiyatı ile ilgili tartışmalarda genellikle siyaset ve tarihle rahatsız edici bir ilişkisi olduğu veya bununla hiçbir ilgisi olmadığı düşünülmektedir. Mevcut görüşler arasındaki iki ifade dikkat çekicidir. 1919'da genç Hermann Broch, Pranz Blei'ye bir mektupta, doğrudan Kasım 1918 olaylarından türetilen bir cümle yazdı. Bu cümlede Blei, "Politika kaçınılmaz bir mükemmelliktir. [...] Bu, insanın son ve en kötü düzeltmesidir." (Zöllner, Österreich Erste und Zweite Republik, 1985, s. 173) Bu, Avusturya edebiyatının doğrulanmasına ve hatta insanların tarihi kimliklerini anlamalarını kolaylaştırdı. Bir buçuk yüzyılda, Avusturya siyaseti "tüm dünyada parıldayan parlak tepelerden nihai hiçliğine" (Zöllner, Österreich Erste und Zweite Republik, 1985, s. 174) dönüştü ve hükümet "her hükümet gibi en kötüsü" (Zöllner, Österreich Erste und Zweite Republik, 1985, s. 174) olmuştu. Ancak bundan yazarın siyaset ya da tarih içermediği sonucuna varmak da çok doğru olmayabilir.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra idealizm ve iyimserlik uluslararası ortama yayıldı. (Çelik, 2005, s. 20) Yeni bir dünya düzeninin kurulmasına yönelik idealist inanç, büyük ölçüde yerine getirilmese de I. Dünya Savaşı'ndan sonra insanların savaş, barış ve uluslararası politika gibi kavramlara ilişkin görüşlerinin köklü değişikliklere uğradığı görülmüştür. Özellikle savaş ve barış konusunda yeni perspektiflere ihtiyaç duyulmaktadır ve bu bağlamda yeni bir akademik disiplin kurmak mümkündür. Bu bağlamda savaş ve barış ile yeni bir dünya düzeninin kurulması uluslararası ilişkiler çalışmalarının gündeminde yer almaktadır. (Ozan, s. 203) I. Dünya Savaşı, disiplinin kurulmasında etkili olduğu söylenebilir.

1918'de Avusturya, çok etnikli bir monarşiden başlangıçta inanılmaz derecede küçük bir ülkeye dönüşmüştü. Siyasi partiler alanında birçok yerde Almanya ile bağlantı kurma isteği oluşmuştu. Bu bağlantı arzusu, özellikle 1918'de genç cumhuriyet tarafından kendisine verilen Alman-Avusturya ismiyle ifade edilmektedir. 1919'da Saint-Germain Barış Antlaşması'nda Avusturya bu iki ülkeyi (Alman-Avusturya) yasakladı ve yeni devletin resmi adını 'Avusturya Cumhuriyeti' (Weninger) olarak belirledi.

Tarih bir tartışma konusu olabilir. Ancak, tarihsel araştırmanın uygulanmasının imkânsız olduğu ve ihtiyaç duyulmadığı gibi bir kusura da işaret etmektedir. Bir dereceye kadar, Birinci Cumhuriyet'in bu ciddi çatışmalarının roman metinlerinde yer aldığı düşünülebilir. Birinci Cumhuriyet'te tarihi romanlar, siyasi farkındalık yaratmak için önemli bir siyasi ve kültürel araçtır. Bu türün 'İkinci Cumhuriyet' te hiç böyle bir rol oynamadığını ve gerçekten önemli tarihi romanların neredeyse hiç üretilmediğini belirtmek gerekir. Genellikle tarihsel olaylarla anlatıları arasında belirli bir mesafe olmalıdır. Walter Scott, 'Weverly Fiction' adlı romanında 60 yıllık (Zöllner, Österreich Erste und Zweite Republik, 1985, s. 177) bir zaman geçmesinin uygun olabileceğini düşünmüştür.

Macaristan, Bohemya ve Moravya ile bu genç cumhuriyet, Habsburg İmparatorluğu'nun önemli sanayi ve tarımsal ekonomik bölgesini kaybetti. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yüksek işsizlik oranı ve yüksek enflasyonla birlikte ciddi bir ekonomik kriz yaşanması üzerine 1925 yılında yeni para birimi 'Şiling' (Schilling) olarak kullanılmaya başlandı. (Weninger) Avusturya'da yaşanan ekonomik sorunların yanı sıra yönetim sorunları da yaşanmaktadır.

24 Nisan 1927'de yapılan millet meclisi seçimleri, siyasi sistemin bölünmesini ve kampların oluşumunu göstermiştir. Böylelikle, Hristiyan Sosyalist Parti'nin merkez sağ koalisyonu ile büyük Almanların toplamı biraz azalmıştı. Hristiyan bir sosyal politikacı ve lider olan Ignaz Seipel'in 1926'da yeniden federal başbakan olmasından bu yana, parlamenter demokrasi giderek daha fazla sağcı muhafazakâr hükümetler tarafından sorgulanıyordu. Seipel'in kendisi, paramiliter iç muhafızların temsil ettiği yarı faşist bir rejim olan İtalyan modelini takip etti. Schattendorf'taki bir evde bir grup sağcı muhafazakâr cephe savaşçısını ve engelli vasıfsız bir işçiyi vurmuş ve beraati ardından Viyana'da adalet sarayı önündeki gösterilerin artması üzerine polis olaylara çok şiddetli karşılık vermişti. Şiddet olayları sonrasında, 89 kişi ölmüş ve durumları ağır olanlar dahil olmak üzere yüzlerce kişiyi yaralamıştı. (Winkelbauer, 2015, s. 492) Bu dönemde yaşananlar, Avusturya tarihi ve gelecek siyasi oluşumlar için önem arz etmiştir.

1929 federal anayasasında siyasi sistem yapısının otoriter bir unsuru olan federal cumhurbaşkanının konumu parlamento tarafından değil, doğrudan vatandaşlar tarafından seçilmelidir kararı alındı. 1930'da Heimville, Konenborg Yemini'nde demokratik parlamenter sistemi ve parti devletini reddedeceklerini ve eyalette iktidarı alacaklarını açıkladı. Böylelikle 'Kızıl Viyana'nın gücünün kırılması planlandı. 1930'larda yaşanan

inşacılık sorunlarından dolayı, otokratik Schuschnigg rejimi Alman İmparatorluğu ile spor ilişkilerini resmen yasaklasa da (tıpkı FC Ranid'in komünist Sovyetler Birliği'ne gitmesine izin verilmediği gibi) hükümet sonuçta Almanya'nın spora katılmak istemesini reddetti. Ancak bu, Nazi propagandasının spor müsabakalarında duyurulduğu gerçeğini deyiştirmedi. (Winkelbauer, 2015, s. 496) Bundan sonra, Hristiyan Almanlar Spor ve Jimnastik Cephesi'nde başrol oynadılar. Şubat 1934'teki iç savaştan sonra, tüm işçi sporları dernekleri birbirine bağlandı. Bununla birlikte otoriter milis hareketi, planlanan genel zorunlu askerlik hizmeti planını önceden tahmin etmek ve buna hazırlanabilmeyi amaçlamıştır. (Winkelbauer, 2015, s. 495)

20 Ocak 1930'da İkinci Lahey Konferansı'nın son sahnesinde Avusturya, halef devletin talebini ve 'genel el koyma' hakkını tazmin etme yükümlülüğünden feragat etmişti. Daha sonra 6 Şubat'ta Başbakan Johannes Schober, Roma'da İtalya ile bir dostluk ve tahkim anlaşması imzaladı. 23/24 Şubat'ta, Federal Başbakan Schöber'in Berlin, Almanya ve Avusturya'ya yaptığı eyalet ziyareti vesilesiyle bir ticaret anlaşmasına varılmıştı. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 97) Ayrıca 4 Nisan'da Ulusal Meclis, 'Çalışma ve Toplantı Özgürlüğünün Korunması Hakkında Kanunu (Terörle Mücadele Kanunu) kabul etmişti. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 98)

Dönemin siyasi yapısını Rudolf Brunngaber gibi Alois Vogel 'Schlagschatten' (Zöllner, Österreich Erste und Zweite Republik, 1985, s. 185) ve Emst Vasovec'in 1933/34 tarihli 'Bir Partinin Ölümü' (So starb eine Patei) hakkındaki bilgilendirici metni, 1932'nin sonundan Şubat 1934'e kadar olan dönemi kapsar. Soyfer'de Karl Kraus gibi, Sosyal Demokrat Partisi'ni burjuva olmakla suçladı. Bu ve buna benzer konular, Avusturya parlamenter demokrasisinin bölünmesinden (1933) sonra da tartışma konusu olmuştur.

Anayasa ihlalleri, radikal bir muhalefet olmaksızın başka düzeylerde de var olmaya devam etmiştir. Dollfuss'un prosedürlerine ilişkin çekincelere rağmen, Hristiyan Sosyal Federasyonu Başkanı Mikras'ın haklarını kullanmaması ve Hristiyanların görevden alınması anayasayı felç etmişti. Sosyal Demokrat Parti liderleri Dollfuss, hükümetinin İtalyan faşizmine sıkı sıkıya bağlı olduğunu giderek daha açık hale getirdiler. (Winkelbauer, 2015, s. 498) Aynı zamanda, Alman İmparatorluğu için dış politika desteği almayı umduğu sırada, Hitler'in iktidara gelmesi ve ulusal bir sosyalist rejim kurma gayretleri tüm planları deyiştirdi.

Jura Soyfer'in 1932'den Şubat 1934'e kadar olan dönemi kapsayan, 'Almanca Konuşan Lazer Seyircisi' adlı yazılarının 1980'de toparlanması ile yeni fragmanı ortaya çıkmıştı. Burada Soyfer'in, The End için yaptığı teşhis çarpıcıdır. Sosyal-Demokrat Parti, Karl Kraus'a yaptığı gibi, Soyfer'i de burjuvazileştirmek için tarihi örnek figürler kullanılmıştır. Uzlaşmaya hazır Ulusal Konsey Üyesi Dreher; dürüst ama siyasi gelişmeleri takip eden fazlasıyla pasif olan takım lideri Dworak; devrimci ve önemli adlarının neredeyse zıddı olan ve sadece üyelik aidatı tahsil etmeyi düşünen Section Lassier Blum; hepsinden önemlisi, sosyal demokrasinin rakibi ve hepsinin efendisi olarak, ciddi bir ütopya çatışmadan muzdarip olan federal demiryolu görevlisi Franz Josef Zehetner, Avusturyalıların olduğu ve yapabildiği her şeyin bir karışımı, bir önlem olarak, politik bir bukalemun, Sosyal Demokrat Parti üyelik kartı prim damgasının Ağustos 1921'e ait olduğunu söylemektedir. (Zöllner, Österreich Erste und Zweite Republik, 1985, s. 185) Erich Zöllner'e göre Soyfer'in kaleme almış olduğu yazıları, açık bir politik pozisyondan tasarlanmış ve 1933'lü yılları anlatan romanı Avusturya edebiyatı için özel bir öneme sahiptir. Zöllner, Soyfer'in metinlerindeki siyasi vurguların eksikliğinden dolayı, Avusturya edebiyatının olumsuz bir özelliği olarak vurgulamak isteyenleri yalanlamıştır. (Zöllner, Österreich Erste und Zweite Republik, 1985, s. 185-6)

1933'te demokrasi yıkımı ve 1927'de Adalet Sarayı'nda çıkan yangından bu yana, iktidardaki Hristiyan Sosyalist Parti ile Sosyal Demokrat Parti arasındaki çatışmaların yoğunluğu ve sıklığı artmıştı. (Winkelbauer, 2015, s. 496) Bugünleri yaşayan ve görgü tanığı olan Elias Canetti, taraf olma konusunda hiçbir şüphe olmadığını, bununla bağlantılı olarak işçilerin kararlara tepkilerini anlayabildiğini, ancak kitlelerin eylemini anlamsız bulduğunu belirtmişti. (Zöllner, Österreich Erste und Zweite Republik, 1985, s. 182)

Bir sendika örgütü olan 'Anavatan Cephesi'nin kurulmasıyla Dollfuss rejimi, her faşist rejimin ihtiyaç duyduğu kitle tabanına sahip olacaktı. 11 Eylül 1933'te Dollfuss, Viyana'nın Trabrennplatz'ındaki bir prosedüre konuşmasında; parlamenter demokrasiden ayrıldığını ilan etti: kapitalist sistem çağı, kapitalist liberal ekonomik düzen, marksizm çağı, materyalist liderlik ve kitlelerin cazibesi sona erdi! söyledi. Dollfuss sözlerine, parti yönetimi zamanı bitti! Siyasi düzenlemeleri ve terörü reddettiklerini belirterek devam etti. Ayrıca, "Güçlü bir otoriterliğin önderliğinde sınıfsal bir temelde sosyal, Hristiyan, Alman ve Avusturya ülkesi kurmayı umuyoruz!" sözleri çok

alkışlandı. Dollfuss daha sonra, 'biz o kadar Almanız ve o kadar Alman doğduk ki bu noktayı vurgulamak zorunda değiliz' ifadesini kullandı. (Winkelbauer, 2015, s. 499)

Sosyalist Yazarlar Derneğinin Başkanı Rudolf Brunngraber, 1935'te kaleme aldığı 'Labirentten Geçen Yol' (Der Weg durch das Labyrinth) adlı eserinde, "Sosyal demokratların taraftarlığı açık olsa da siyasi arka plan oldukça karışık ve psikolojik olarak pek motive edilmemiş bir eylem için folyodan fazlasını sağlamaz" (Zöllner, Österreich Erste und Zweite Republik, 1985, s. 184) şeklinde dönemin siyasi yapısını ifade etmiştir. Öte yandan, Hans Jesser'in cenazesini anlatırken, Avusturya burjuvazisinin savaş arası dönemdeki yönelim bozukluğunu yakalamayı başarmıştı. Brunngraber, cenaze törenini: "Aynı gün, Teğmen Jesser'in de aralarında bulunduğu elli üst yönetici kurban bir kutlama kanalına gömüldü. Çatışmalar sırasındaki faaliyetleri hakkında netlik olmamasına rağmen, başkan ayrıca tabutuna bir onur nişanı da yerleştirdi. Belirleyici faktör, birinci teğmenin kahramanca ölümü ve onunla ilgili bilgilerin Kont Leuchtenberg'den alınmış olmasıydı" (Zöllner, Österreich Erste und Zweite Republik, 1985, s. 184) şeklinde ifade etti.

Almanya ve İtalya 1936'da askeri bir ittifak imzalayarak Berlin-Roma eksenini oluşturdu. İtalyan faşist lider Benito Mussolini, Eylül 1937'de Almanya'ya yaptığı resmi ziyarette Hitler ile Münih'te bir araya geldi ve birlikte Almanya'nın diğer bölgelerini ziyaret etti. Ziyaret sırasında Mussolini ve Hitler, Berlin'deki bir askerî geçit töreninde barış umutlarını dile getirdiler. Ancak Almanya, 1 Eylül 1939'da ve 2. Dünya Savaşı sırasında Polonya'yı işgal etti. İtalya daha sonra Almanya'nın müttefiki olarak İngiltere ve Fransa ile savaşa girdi. (II. Dünya Savaşı: Zaman Cizelgesi) Savaş başlamadan çok kısa bir süre önce dünya devletlerince ihtimal verilmeyen ve II. Dünya Savaşı ve de sonraki süreci etkileyen ezeli iki düşman olan Alman-Sovyet Saldırmazlık Paktı imzalanmıştır. (Öncü & Ekinci, 2014, s. 242)

1930'ların başından itibaren Almanya, İtalya ve Japonya'da siyaset, hammadde pazarını ve yerleşim alanlarını kazanma hedefi doğrultusunda giderek daha radikal hale gelmişti. Japonya 1931'de Mançurya'yı işgal etmiş ve Japon karşıtı savaş 1937'de resmen patlak vermişti. İtalya 1935-36'da Habeşistan'ı ve Nisan 1939'da Arnavutluk'u işgal etti. Almanya, bu süreç içerisinde Adolf Hitler kontrolünde yayılmacı politikalarına devam ediyordu. Britanya hükümeti, 31 Mart 1939'da Polonya'nın bağımsızlığını garanti altına almasına ve Fransız-Polonya askeri ittifakını kurmasına rağmen, Almanya ve Sovyetler Birliği'nin saldırmazlık anlaşması imzalaması (23 Ağustos 1939)

sonrasında Polonya'ya savaş ilan ettiğinde II. Dünya Savaşı alevlendi. (AEIOU/Weltkrieg, Zweiter, 1939-1945, 2009) Bunun üzerine, Polonya'nın daha önce yapmış olduğu antlaşmalar gereği İngiltere ile Fransa 3 Eylül 1939'da Polonya'nın yanında yer alarak Almanya'ya karşı savaşa katıldı.

1 Eylül 1939 II. Dünya Savaşı, Nazi Alman kuvvetlerinin Polonya sınırını geçmesiyle patlak verdi. İtalya topraklarını genişletmek istediğini uzun zamandır dile getiren Mussolini, Roma İmparatorluğu dönemine atıfta bulunarak savaşa Almanya ile aynı tarafta katıldı. İtalya, 10 Haziran 1940'ta İngiltere'yi Akdeniz ve Kuzey Afrika'da zor durumda bırakacak olan savaşa resmen girdi. İtalya, savaşın başında bölgede kazanımlar elde etse de İngilizlerin karşı taarruza geçmesi ve çatışmaların şiddetlenmesiyle gücünü kaybetmiş ve Mayıs 1941'de Kuzey Afrika'da İngilizler tarafından ağır ağır yenilgiye uğramıştır. İtalya ise Balkanlar'da istediğini elde edemiyor. İtalya, Ekim 1940'ta Yunan kuvvetleri tarafından mağlup edildi ve Yunan kuvvetleri Arnavutluk'a girdiğinde Adriyatik'e çekilmek zorunda kaldı. (Armaoğlu, 2010, s. 453-54)

Avusturya'ya karşı ilk hava saldırısı, Nisan 1943'te gerçekleşti ve bir yıl sonra İngiliz birlikleri ile Amerikan birliklerinin ağır saldırıları yoğunlaşmıştı. Yoğunlaşan saldırılarla Viyana bölgesi hedef olarak ilan edilmiştir. Bombalı saldırılarda, yaklaşık 9.000 kişi öldü. Müttefik hava saldırılarında ise yaklaşık, 24.000 Avusturyalı öldürüldü. (Geschichte Österreich (1938-1945), 2009) 1944'te başlayan büyük çaplı bombalamalar ve ülkede son savaş, büyük acılar, mali zorluklar ve ölü sayısındaki artış ulusal sosyalist sistemde yaşanan sadakat konusundaki şüpheleri ortadan kaldırmıştı. Hitler'in Viyana nefreti, daha önce tartışılan Viyana'nın federal devlete ilişkin rolünün azaltılmasına yol açmakla kalmadı; aynı zamanda Viyana'daki Nazi Partisi yoldaşlarının 'iyiliğini' ihmal etmelerine ve onlara hakaret etmelerine de yol açmıştı. (Bruckmüller, 2001, s. 423)

Kızıl Ordu, 1945'te Viyana'da çıkan savaşta Viyana'yı kurtardı. Savaşın sona ermesinden önce, Avusturya'da siyasi partiler (Avusturya Sosyalist Partisi, Avusturya Halk Partisi ve Komünist Partisi) yeniden kuruldu. Bu üç parti, 27 Nisan 1945'te Avusturya Bağımsızlık Bildirgesi'ni imzaladı. (Geschichte Österreich (1938-1945), 2009) Bu bildirme, Avusturya'nın ikinci bağımsızlığının (cumhuriyeti) yasal dayanağıdır. İmzalanan bağımsızlık bildirgesi ile Avusturya'da, II. Dünya Savaşı sonrası yani bir dönem başlamıştır.

2.1.4. II. Dünya Savaşı Sonrası Avusturya

Mart 1938'de Alman İmparatorluğu Avusturya'ya girdi ve Hitler, Avusturya'yı Almanya ile birleştirdi. II. Dünya Savaşı, 1 Eylül 1939'da Polonya'ya yapılan saldırıyla başladı. Bu savaş 200.000 Viyanalı'nın ölümüyle sonuçlandı. Nisan 1944'ten sonra, şehrin çoğu 42'den fazla hava saldırısında yok edildi. Son çatışma Nisan 1945'te Viyana'da gerçekleşti. Şehir Kızıl Ordu tarafından 13 Nisan'da kurtarıldı. (Stattdgesetzblatt für die Republich Österreich, 1945) İkinci Dünya Savaşı'nın son haftalarında, Karl Renner'in önderliğindeki üç parti SPÖ, ÖVP ve KPÖ, Sovyet işgali altındaki Viyana ve Aşağı Avusturya'da (Federal Hükümet) geçici bir hükümet kuruldu. 25 Kasım 1945'teki Millet Meclisi seçimleri, 85 sandalyeyle koltukların mutlak çoğunluğunu ÖVP aldı. SPÖ 76 ve KPÖ sadece 4 sandalye kazandı. Bu seçimle Avusturya, Batı tarzlı demokrasinin geleceğine giden yolda ilk adımını atmış oldu. (AEIOU/Zweite_Republik, 2020) 27 Nisan 1945'te düzenlenen törende, Viyana geçici belediyesinin ve 'İkinci Avusturya Cumhuriyeti' kuruluşu duyurularak 1 Mayıs 1945'te 'Avusturya Cumhuriyeti İçin Eyalet Kanunu' yayınlandı. (Stattdgesetzblatt für die Republich Österreich, 1945) Şehir, müttefik (ABD, SSCB, İngiltere ve Fransa) dört işgal gücü tarafından paylaşılmıştır. (Stadt Wien)

Roosevelt, Churchill ve Stalin, savaştan sonra kurulan düzeni ve rolleri belirlemek için 4-11 Şubat 1945 tarihleri arasında Karadeniz'de Yalta'da bir araya geldi. Ele aldıkları ilk mesele, Güvenlik Konseyi üyeliği ve karar alma mekanizmasıydı. BM örgütü bu konuda bir Güvenlik Konseyi kurmaya karar verdi, ancak bir Güvenlik Konseyi kurmayı kabul etmediler. Sorun, beş ülkeye (ABD, İngiltere, Rusya, Fransa ve Çin) Güvenlik Konseyi'nde daimî sandalye ve veto yetkisi verilerek çözüldü. (Çelik, 2005, s. 31)

1945'ten 1955'e kadar, SPÖ ve ÖVP Avusturya'nın siyasi yaşamına egemen oldu ve Avusturya, müttefik güçler tarafından kontrol edildi. Kasım 1945'teki seçimlerin sonunda, SPÖ'den R. Renner başkanlığında ve ÖVP'den Leopold Figl bir koalisyon hükümeti kurdu. (Dursun, s. 178) 1948'de başlayan Marshall Planı'nın yardımıyla yeniden yapılanmalar başladı. (AEIOU/Zweite_Republik, 2020) K. Renner'in ölümünden sonra, Theodore Körner 1951'de federal başkan seçildi ve SPÖ tarafından (1986'ya kadar) Başkan olarak bir dizi değişikliklere devam etti. (AEIOU/Zweite_Republik, 2020) II. Dünya Savaşı sonrası dönemde, Marshall Planı'ndan da yararlanmış olan

Avusturya, yaşanan ekonomik sıkıntılar devam ederken ağır sanayi ve bankacılık işlemlerini devletleştirmişti. 1953'ten sonra, Başbakan J. Raab'ın piyasa ekonomisine geçmesiyle birlikte (Dursun, s. 178) ekonomi gelişmeye başlamış ve önemli adımlar atılmıştı.

Avusturya'nın tarafsız statüsü ve 1955 yılında Birleşmiş Milletler'e katılması ona Avrupa'da yeni bir konum kazandırmıştı. Ayrıca Avusturya, tarafsız kalmasına rağmen 1960'tan beri EFTA'nın (Avrupa Serbest Ticaret Birliği) üyesi oldu. 1962 yılında 'Eğitim Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile zorunlu eğitime geçmiş, gelecek neslin eğitim seviyesi ve öğrenci sayısı büyük ölçüde artmıştır. 1970'lerde ekonomik patlama yaşayan Avusturya, emek talebini artık yurt içinden karşılayamıyordu. Konuk işçiler Yugoslavya ve Türkiye'den göç etmeye başladıktan sonra, 1990'lara kadar nüfuslarını geliştirme çalışmalarına yoğunlaştılar. (AEIOU/Zweite_Republik, 2020)

Avusturya, Ulusal Konvansiyonu'nun 15 Mayıs 1955'te Belvedere Sarayı'nda imzalanmasıyla bir kez daha özgürlüğüne kavuşmuştu. Son işgalci güç, 26 Ekim'de Avusturya'yı terk etmesiyle 'ebedi tarafsızlık' (Stadt Wien) ilkesini seçtiğini ilan etmiştir.

1955 yılında Birleşmiş Milletlere ve 1956'da Avrupa Konseyi'ne üye olan Avusturya, 1960'ta Avrupa Serbest Mübadele Birliğine üye olmuştur. (Dursun, s. 178) 29 Mart 1961'de Avusturya ve ABD, sözde karşı taraf fonu üzerinde bir anlaşma imzaladı. Bu, Marshall Planı yardımından elde edilen toplam 10 milyar Şiling, sonraki yıllarda ekonominin daha da gelişmesi ve genişlemesi amaçlı kullanılabilirdi. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 152)

Avusturya tarihi, zaman zaman ekonomik nedenlerden dolayı uluslararası ilişkilerde farklılıklar yaşamış olabilir, fakat ulus tarihinin gelişmesinde tek etken ekonomi değildi. Süreç içerisinde yaşanmışlıkların edebi aktarımı da tarihi anlama ve dolayısıyla kimliğin oluşumunda etkili rol oynamaktadır. Tarihçi Erich Zöllner'e göre, Birinci Cumhuriyet'teki olayların İkinci Cumhuriyet'in edebiyatına girme ve şekillenme biçimi şüphesiz çeşitli şekillerde çarpıtılmıştır. İkinci Cumhuriyet dönemine ait referanslar şaşırtıcıdır, ancak İkinci Cumhuriyet'teki çağdaş tarihe karşı savunma mekanizması Birinci Cumhuriyet'teki yazarlardan daha yoğun ve güçlüdür. Edebiyat ve alakasız edebiyatın sürdürülebilir hale gelmesinin nedenleri üzerine 'tarihi renkler' çi-

zemeyecek kadar küçük ve Nazi döneminde tarihin fazlalığı nedeni ile yazarlar genellikle çağdaş tarihe şüpheyle yaklaşıyordu. (Zöllner, Österreich Erste und Zweite Republik, 1985, S. 186)

Avusturya tarihi hakkında bir başka görüş sahibi olan komünist yazar Karl Wiesinger, 1974 tarihli 'Pembe sokak terörü' romanında yayımlandığı Ekim 1950'de 400.000 Avusturyalı işçinin acımasızca bastırılmasına maruz kalmıştı. Grev kahramanı Walter Volz'de hedeflenen eylemin kurbanı oldu. (Zöllner, Österreich Erste und Zweite Republik, 1985, s. 187) Wiesinger, yaşanan sınıf mücadelesini; "İşte böyle büyük bir greve dönüşen sınıf mücadelesinin tarihi 1950'de Avusturya'ya gitti. İşçiler, SPÖ ve ÖGB'deki suç ortaklarının desteğiyle burjuvazinin ve büyük şirketlerin kurnazlığı, yalancılığı ve şiddeti ile bir kez daha zafer kazandılar" (Zöllner, Österreich Erste und Zweite Republik, 1985, s. 187) şeklinde anlatmıştır.

Elbette Balkanlar'daki kargaşa, yakın komşusu Avusturya'da 1990'ların teması haline gelmişti. Özellikle Yugoslav ordusu ile Sloven ordusu arasındaki kargaşa ve çatışma, Avusturyalıları çok endişelendirdi. 1990'ların Yugoslavya Savaşları Avusturya'ya mülteci akınının başlamasına neden olmuştu. İkinci Dünya Savaşı, özellikle Hitler'in Almanya'yı ilhak etmesi, Avusturya kimliğinin biçimini büyük ölçüde değiştirmişti. İlk olarak Üçüncü Reich'in acı verici deneyimi ve kendisini Federal Almanya Cumhuriyeti'nden ayırma arzusu nedeniyle, Alman ulusal düşüncesinde muazzam değişiklikler geçirmişti. Bununla birlikte hem Almanya'daki zulümler hem de Avusturya nüfusunun çoğunda Hitler rejiminin onaylanmasıyla birlikte, Nazi döneminin eleştirel bir şekilde Başbakan Franz Vranitzky döneminde her düzeyde incelemeler yapılmıştı. (Geschichte Österreich (1945- heute), 2009-2022)

Kuşkusuz, Avusturya edebiyatında tarihsel olarak önemli olayların yeniden düzenlenmesi daha ayrıntılı ama aynı zamanda tutarlı bir şekilde analiz edilmelidir. Tarihsel konulara olan ilgi son zamanlarda artmış ve Almanca konuşulan dünyada kişinin kimliğini bulma cesaretini gösterme sürecinde, bu tarih ve yardımcı yönelimle uğraşmanın meşru bir yolu gibi görünmüştü. Özellikle siyaset eğitimi alanında bu tür metinler güncel ve eleştirel bir ilgi görmeli, bu nedenle 'kurgu ve tarihin boşluğu' karşılıklı çelişmemelidir. (Zöllner, Österreich Erste und Zweite Republik, 1985, s. 188)

Dieter Kühn'un 'Ich Wolkenstein' gibi tarihsel anlatılar metnin kendisinde görünmelidir. Bu metinler, kurgu ve tarih arasındaki boşluk hakkında bilgi vererek daha

kolay anlaşılmasını sağlarlar. Elbette, Felix Dahn bu tarihi roman türünü temsil etmek için ırka güvenen ebedi kahramanları ve güçlü insanları temsil ediyor, ancak aynı derecede ciddi, romanın unsurları hakkındaki hikâye anlatımı da terk edilmiş olmasıdır. Ancak edebiyatın çağdaş tarih için bu kadar önemli olmasının tek nedeni bu değildir. Erich Zöllner'e göre, bunu bilinçli olarak yapanlar, politik olmayan edebi metinlere değer vermeye istekli oldukları sürece estetik değerlerden vazgeçmeyeceklerdir. Bu durumda, bu tür metinlerin insanları çağdaş tarihe duyarlı hale getirebileceğini ve başkalarının silmeye çalıştığı içeriği koruyabileceğini anlayacaktır. (Zöllner, Österreich Erste und Zweite Republik, 1985, s. 188)

Değişikliğin olmadığı yerde, Avusturyalı edebiyatçıların tarihinden kaçmak ve değişimi algılayamadığı anları aramak olumlu olarak açıklanabilir. Ancak mevcut metinler, genellikle oluşumlarının dış koşullarını inkâr ediyor gibi görünseler bile çağdaş tarih ile yakından ilgilidir. Bunları bir bağlam içinde okuyabilmeyi, tarihçilerin ve edebiyat bilim adamlarının birbirlerine öğretmeleri gerektirir. (Zöllner, Österreich Erste und Zweite Republik, 1985, s. 189)

Dört müttefikle Viyana'da imzalanan 'Devlet Anlaşması'¹¹ ile Avusturya, dış politikada tarafsız bir konuma sahip bağımsız bir ülke haline gelmişti. Avusturya Cumhuriyeti dokuz federal eyaletten oluşan bir federal parlamenter cumhuriyettir ve geniş bir yetkilere sahiptir. (Politik Lexikon für Junge Leute) Cumhurbaşkanı, devletin başıdır ve halk tarafından altı yıllığına seçilir. Tek yasama organı ve iki meclisli olan Avusturya, (Republich Österreich, Parlament) 5 yıllık bir dönem için genel oyla seçilen 183 ulusal meclis üyelerinden oluşur. Öte yandan, federal konsey 62 üye şeklinde elli eyaletten oluşur ve federal eyaletlerin eyalet meclisleri tarafından seçilir. (Avusturya Parlamentosu)

2.2. Avusturya'da Ulus Kimlik Tartışması

Avusturya kimliği hakkında konuşmak her zaman kolay değildir. Bunun için imparatorluk dönemlerinden ziyade, dünya savaşlarının da değerlendirilmesini gerektirmektedir. Tüm bunların yanı sıra, Avusturya faşizmini, Avusturya I. ve II. Cumhuriyet

¹¹ Bkz. Bundesgesetzblatt Für Die Republik Österreich, 1955, https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblPdf/1955_211_0/1955_211_0.pdf (Erişim Tarihi: 14.03.2021)

dönemlerinin ardından Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında değerlendirilmesi Avusturya kimliğinin analizi için ayrı ayrı önem arz etmektedir. Bu amaçla, çalışmanın bu bölümde Avusturya kimliğinin oluşumuna etki etmiş olan tarihi yaşanmışlar irdelenmiştir.

Polonyalılar, Habsburglar tarafından nispeten geç yönetildi. Polonya'nın 1772'de bölünmesiyle Kral Maria Theresa, çoğu Polonyalılar ve Ukraynalıların elinde yaşayan Galiçya ve Lodomeria'yı gasp etti. Bu kraliyet topraklarında, benzersiz asalet ve son derece mütevazı burjuvaziye sahip Polonyalılar, saf Ukraynalı köylülerle (monarşi Ruthenliler olarak da anılır) başa çıkmak için yönetici sınıfı oluşturdular. Bu nedenle, milliyetlerini korurken, Viyana'daki zulme karşı şiddetle savaştılar. Bu örnek, monarşinin milliyet meselesinin karmaşıklığını temsil ediyor gibi görünüyor ve sık kullanılan 'Almanlar ve Macarlar Slav milliyetlerine zulmettiler' ifadesi ile basit formüle edilmemelidir. (Vocelka, 2002, s. 238)

Tarih boyunca, Avusturya terimi zaman zaman değişikliğe uğramıştır. Avusturya İmparatorluğu 1804'ten beri varlığını sürdürmüş ve kısa süre sonra Avusturya-Macaristan ikili monarşi olarak devam etmiştir. Macar milleti, zaman içerisinde toprak olarak değişikliğe uğramış olmasına rağmen hiçbir zaman tarihsel kesintiye uğramamıştır. Fakat Avusturya'nın kendi imajına ilişkin tartışmalar eskidir. (Köth, 2007, s. 11) Franz Joseph zamanında milliyet sorununun herhangi bir analizi için önemli olan, gerçeğin milliyet veya etnisiteye ait olmamasıdır. Batı Avrupa'da yaygın olarak görülen 'nesnel' kavramdan ziyade sözde 'öznel' anlamına gelir. Batı Avrupa'da devlet, bireyin devlete olan sadakati ile tanımlanmasına ve genellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi bir ülkeye bağlı olmasına rağmen, Habsburglar'ın etnik gerilimleri her zaman 'dil ve kültür gibi nesnel faktörlere' dayanmaktadır. (Vocelka, 2002, s. 233)

XIX. yüzyıldan beri, ulusal kimliğin ve dilin araçsallaştırılması ve kötüye kullanılması, en büyük ve en acımasız tahribatlara yol açmıştır. Yüzyıllar boyunca, Avusturya terimi birçok değişikliğe uğramıştır. 1804'ten beri varlığını sürdüren Avusturya İmparatorluğu daha sonra Avusturya-Macaristan monarşisi olarak 50 yıl daha hayatta kalmıştır. Avusturya nüfusunun çoğunluğu, büyüyen ekonomik ve sosyal alanlarını kaybetmiş küçük bir alandan oluşan bu yeni devletin yaşayabilirliğine inanmıyordu. Ancak Avusturya'nın kendi imajına ilişkin tartışma eskidir. (Mayrhofer-Grünbühel,

2007, s. 13) XIX. yüzyılda milliyetçiliğin uyanma çağında öne çıkan tartışmalara yönelik Avusturyalı Josef von Hempel'in 1862'te kaleme almış olduğu şiirinde kimlik arayışına şöyle vurgu yapmaktadır. (Mayrhofer-Grünbühel, 2007, s. 13-14)

Kim sağlam duracaksa onu arayın
Gerçek için, görünüş için değil;
Yıkılmayacaksa, olmalı,
Doğu İmparatorluğu'nun başında olun.
Alman kötülüğü yeter
Biz yalnız Alman değiliz.
Doğuda güçlü bir imparatorluk olabilir.
Bir bütün olmalı.
...Magyar'ın cesaretini ne yükseltir,
... bu dikkate alınmalıdır.
Slavlar için kutsal olan,
Sadakatle korunmalı...

Macarlar, Macar asil devletinin eski haklarını koruyabilmiş ve 1867'de anayasa uyarınca kendi kanunlarını ilan etmişlerdir. Buna karşılık, onlara önemli haklar verilmiş ve bu haklar, diğer ülkelerle müzakere etme konusunda isteksiz olma hakkını oluşturmuştur. İmparatorluğun Macar yarısında, çok radikal bir milliyet politikası uygulanmış ve şiddetli bir Macarlaşma dalgası başlatılmıştı. (Vocelka, 2002, s. 234)

Kimlik, zamanla değişen şartlara bağımlı olarak, farklı unsurlarla etkileşim sonucu birtakım değişiklikler gösterebilir. Herkesi birbirinden ayıran bazı dış işlevler vardır. Ulusal nitelikler, dil yoluyla elde edilebilir. Ancak, dış özelliklerin kökeni hakkında bir şey söylemeye gerek olmadığı gibi, dil de başlangıçta düşünüldüğünden çok daha karmaşık bir unsur olabilmektedir. Peki insanlar neden bir ülkeye ait olduklarını düşünüyor? Kimlik birey ile ulus arasındaki bağı göstermesi anlamında da önemlidir. Max Haller'e göre, 'Etnik ve etnik kimlik terimlerini tartışırken, siyasi topluluğun seviyesi ile üyelerinin bireysel tutumlarının seviyelerini' (Kolbábek, 2012, s. 13) birbirinden ayırmalıyız. Ayrıca ülke siyasetinin de kimlik üzerindeki etkisi göz ardı edilmemelidir.

Kaçınma politikası, 1871'de dikkate değer başarılar elde etmiştir. İmparator hükümetinin çalışma şeklini değiştirmiş, liberaller iktidarı kaybetmiş ve Hohenwart-

Schäffle'nin hükümeti Bohemya ile 'temel noktalarda' bir tür uzlaşma arayışına girmişti. (Vocelka, 2002, s. 235) Çek ve Bohemya anayasalarındaki anlaşmazlıklar dışında, Yugoslav meselesi çok etnikli ülkelerdeki en büyük ikinci meseledir. Ljudevit Gaj'ın Mart öncesi düşüncesinde Slovenya, Hırvatlar ve Sırp'ların bir eyalette birleştirme fikri, sözde Yugoslav hareketinin ana fikri olan Yugoslavizm'e dönüşmüştü. Çekler 1880'lerde ulusal bir refah yaşamıştı. (Vocelka, 2002, s. 237)

Ulusal kimliğin ve dilin araçsallaştırılması ve kötüye kullanılması, XIX. yüzyıldan bu yana en büyük ve en acımasız silahlı çatışmaya yol açmıştır. Avusturya ve Orta Avrupa olarak, milliyet ve dil olgusuyla uğraşmak zorunda kalınmıştır. (Köth, 2007, s. 11) Birinci Dünya Savaşı'na yaklaşırken, Avusturya'nın birçok bölgesinde, monarşinin yeni ulusal bilinci, Habsburg İmparatorluğu'nun ulusal konseptiyle çelişmiş ve I. Dünya Savaşı'nda hızla çökmüştür. (Mayrhofer-Grünbühel, 2007, s. 15) Slovenya'daki tüm parlamenterler, 1918'den önce en güçlü parti olan Ruhban Partisi'ne üye olmuştu. Katolikler Habsburglar'a görece sadık olsalar da 1878'de Berlin'de bağımsız bir Sırp krallığının kurulmasından bu yana, Ortodoks Sırp'lar, Birinci Dünya Savaşı'ndan önce gerginliklere yol açan monarşinin ötesinde bir kimlik modeli arıyorlardı. (Vocelka, 2002, s. 237)

Avusturya'nın kimlik sorunu, Avrupalı ve Avusturya üye devletlerinin kimlikleriyle yakından ilgili tarihsel bir mesele olarak görülmesi de ilk kimlik mücadelesi: Shakespeare ve Ibsen, Strindberg ve XIX. yüzyılda olmuştur. XIX. yüzyılda uzun bir zaman derin psikoloji tarafından geliştirilen kimlik sorunu, daha sonra psikoterapistler tarafından ele alınmıştır. Hatta 'klasik' psikiyatristler, pediatristler, hemşirelik personeli, sosyologlar ve siyaset bilimciler birinci sınıf yaşam sorunları olarak kabul edilir. Görünüşe göre antik toplumun özelliklerini, kabile kültürünü ve eski tanrılarını, tanrı babalarını ve ana tanrıçalarını terk etmişlerdir. (Heer, 2000, s. 9)

Tarih kitapları, 'Avusturya Tarihi' hakkında iki farklı yönden değerlendirme yapmaktadır. Bir yönden Avusturya, şimdiki sınır olarak görülürken öte yönden Avusturya tarihi, Habsburg Hanedanı ile birleştirilmiştir. Bu anlamda Kutsal Roma İmparatorluğu ve Slav dilleri, Roman ve Macarca konuşulan bölgeler olarak kabul edilmiştir. Avusturya tarihine Habsburg Hanedanı olarak bakmanın zayıf yönleri vardır ve çok dar perspektif sorununu ortadan kaldırır. Aydınlatıcı kesin bir bilgi olmamasına rağmen, şu husus göz önünde bulundurulmalıdır: "...modern zamanlar için Tuna monarşisinin Almanca konuşulan kısmının Avusturya tarihçilerinin ilgi odağında olduğu,

ancak ülkelerin bir zamanlar Habsburg Meclisi ile ilişkilendirildiği, özellikle ekonomik, politik ve kültürel iklimi etkiledikleri” (Vocelka, 2002, s. 10) dikkate alınmalıdır. Tarih, sadece modern devlet statüsü perspektifinden bakılsa da bu sadece kişisel bir tarih yazımı (veya Hanedan tarihçiliği) değil, aynı zamanda bir ülke kavramıdır. Bugün ‘Avusturya milliyetçiliği’ hala sınırlandırılmış ve 19. yüzyıl yapısını oluşturmuştur. (Vocelka, 2002, s. 10)

Bir ulusun kimliği oluşumunda edebiyat, şiirler ve sanat ayrı bir öneme sahiptir. 1945 öncesi Avusturya şiirlerini Almanya şiirinden ayırmak hiç de kolay değildir. Genel bir bilgi olmasa da Avusturyalı Hugo von Hoffmannsthal ve arkadaşı XIX. yüzyılı kapatan ve çağdaş şiir şairi olarak kabul edilmiştir. (Karabulut, 2013, s. 8-9) Edebiyat, kültürel ve entelektüel yaşamı geliştirmenin yanı sıra toplumu aydınlatmada büyük rol oynamaktadır. Berna Moran, ‘Sanatın toplumu yansıttığı ilkesine göre edebi eserlerden toplumsal yaşamı ve gelenekleri aydınlatan bir belge olarak faydalanabilir ve her türlü bilgi, sanat eserlerinden gelmektedir’ (Karabulut, 2013, s. 1) şeklinde sanatın yol gösterici ve aydınlatıcı rolünü dile getirmiştir.

Dil ve kültüre dayanan ulus kavramı, Avusturya devletinin efsanelerini izlerken, her iki bakış açısı da ulusal kimlikle ilişkilendirilir. (Vocelka, 2002, s. 10) Avusturya, insanların etnik farklılıklarına büyük önem verilen birleşik bir Avrupa’da yer almaktadır. (Vocelka, 2002, s. 11) Şu anda Avusturya’nın bulunduğu bölgeye bakılırsa 84.000 km² içinde cumhuriyetin farklı birimlerden oluştuğu ve Tuna Vadisi’nin ülkenin ana alanı olarak kabul edilebileceği söylenebilir. Karl Vocelka’ya göre, Avusturya’nın isminin ilk olarak: "Ostarrichi'den oluştuğu değil de aynı zamanda politik olarak, yüzyıllar boyunca başka alanların gruplandığı, ancak birincil konumunu asla kaybetmeyen geniş bir merkez ortaya çıkmaktadır ki, Babenberg'in başkenti, Habsburg ve Cumhuriyet bölgesi, Viyana kenti bu bölgededir.” (Vocelka, 2002, s. 10) şeklinde ifade edilmektedir.

Avusturya’nın İsviçre modelini izleyerek kabul ettiği kalıcı tarafsızlık kavramı, kimlik oluşumunun da önünü açmıştır. (Vocelka, 2002, s. 16) Avusturya kimliğinin güçlü unsuru olan federalizm, özellikle anayasa ve yasalar konusunda iyi eğitilmiş ol-

mamasına rağmen Avusturya kimliğini belirlemeye büyük ölçüde yardımcı olmaktadır. Avusturya federal devletleri tarihsel olarak büyütülmüş ve birçok bölgesi (Tirol,¹² Steiermarkt vb.) miras veya evlilik politikaları yoluyla Habsburglar'a katılmıştır. (Mayrhofer-Grünbühel, 2007, s. 17)

Avusturya ulusal kimliğinin eksikliği, Kasım 1918'de ülke olduğunda karşılaşılan sorunlardan biriydi. 1918'den önce, Almanca konuşan Avusturyalılar arasında, Avusturya'dan bağımsız, Almanca konuşan küçük bir ülke olarak ulusal bağımsızlık için savaşıma geleneği yoktu. Çok etnikli, çok dilli bir imparatorluk bağlamında, Almanca konuşabildikleri ve Alman kültürü tarafından tanındıkları sürece, Avusturya'da yaşayanların çoğu kendilerini 'Alman' olarak ifade etmişlerdir. (Solsten, 1994)

Son yüzyılda siyasette sürekli olarak kullanılan 'Orta Avrupa' terimi oluşumların merkezine dahil edildi. 1918'den sonra sorun tamamen farklıydı. Çok etnikli ülkelerin çöküşü Orta Avrupa'nın yeniden örgütlenmesine yol açtı. Orta Avrupa'nın temel ilkesi, ulus devletler ve halkın kendi kaderini tayin hakkıdır. Ancak, monarşinin halefi olan küçük birçok etnik ülke ve halkın kararlılığı kendi kaderlerini belirlemede etkili değildi. 12 Kasım 1918'de Avusturya Almanya Cumhuriyeti ve Avusturya'nın açıklaması, bağımsız bir ulusal kurum kurmak değildi, çünkü Almanya ve Avusturya, Paris Barış Antlaşması'nda müttefikler tarafından yasaklanmış bir bağ olan Almanya'nın bir parçası olmalıydı. Bu nedenle ülke kendi kimliğini kendi istekleri doğrultusunda geliştirmemiş, kendisini Almanya'nın bir parçası olarak görmüştür. Birinci Cumhuriyet'te, 'ulusal' statüye sahip herkes Avusturyalı değil, 'Alman'dır ve bu nedenle, bağımsız bir siyasi varlık olarak bu fikre şiddetle karşı çıkarlar. Nasyonal sosyalistler iktidara geldikten sonra, bu fikri kamuoyu önünde savunmak zordu. (Vocelka, 2002, s. 14) Bugünün federal devletlerinin sonuncusu olan Viyana, 1920'de Aşağı Avusturya'dan ayrılarak 1921'de Avusturya'ya katıldı. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 88)

Avusturya faşizmi ve Alman ulusal sosyalizminin oluşturduğu tehdit, ancak 1934'ten 1938'e kadar, bazı insanların Avusturya bilincinin özü olarak gördüğü şey tarafından ideolojik olarak önlendi. Yöneticiler Avusturya'yı 'daha iyi bir Alman devleti' olarak adlandırdılar ve avantajlarının Katoliklik, kültürel avantajlar ve daha sosyal

¹² 1363'te Tirol'ün devralınmasından kısa bir süre sonra, Habsburglar bu bölgedeki ilk kısmi egemenliği elde ettiler, ancak o zamana kadar son derece geçerli olan müktesebatın bölgesel olarak kapatılarak Avusturya'nın mülkiyeti haline getirildi.

dostu olan Avusturya'da olduğu söyleniyor. Birinci Dünya Savaşından sonraki krizin özellikleri, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki krizin odak noktası olan Almanya ve 'Almanlar' bağımsızdı. 1918'de Birinci Cumhuriyet yasal bayram olarak kutlandığında, Cumhuriyet'in kuruluş tarihi içerdiği bağlantı kavramı açısından artık uygun değildi. Avusturya'nın kültürel bir güç (özellikle bir müzik gücü) statüsü bir kez daha öne çıkmıştı. (Vocelka, 2002, s. 16) Gıyasettin Aytaş'a göre, "Yazar çağının aynasıdır. Eserleri aracılığıyla içinde yaşadığı toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleri hakkında ipuçları verir." (Aytaş, 2002, s. 200)

Savaştan kısa bir süre sonra, devlet operası ve Burgtheater'ın faaliyetleri restore edildi ve her yerde bulunan festivaller ve festival haftaları yeni Avusturya kimliğinin bir sembolü olmuştur. Sonra 'Avusturya' filmlerinin benzersiz görünümü ve ardından giderek daha popüler hale gelen aile filmleri oluştu. Avusturya kayakta gücünü kanıtlamış ve kimliğini uluslararası platformda ifade edebilecek düzeye ulaşmıştır. (Vocelka, 2002, s. 16-7)

Avusturya Cumhuriyeti, sınırları uluslararası hukuka göre açıkça tanımlanmış bir ulus devlettir ve halkının çoğu ülkenin mevzuatına uyar. Avusturya'da, azınlık olsa bile farklı ülkelere ait nüfuslar da vardır. Bu nedenle, Avusturya'nın kimliğini tanımlamak çok da kolay değildir. Avusturya'da kimlik arayışları, II. Dünya Savaşı öncesinde ve sonrasında sadece kendi öz kimlikleri etrafında olmuştur. Stalin'e göre, Alman ulusunun 'Avusturya devleti' ve Nazi devleti hakkındaki düşüncelerinin aksine, Avusturya faşizmi genellikle 1938'den sonra "Uygulanamayan küçük ülkeler korkusuna" (Vocelka, 2002, s. 9) rağmen, bir monarşiyi benimsemiş olsa da Avusturyalılar yavaş yavaş bağımsız hale gelmişlerdir. Nazi Almanya'sı, Avusturya'yı Mart 1938'de ilhak etmesi üzerine Avusturya bağımsızlığı giderek daha fazla ilgi çekici olmaya başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda, Avusturya'nın bağımsızlığı fikrini gönülden destekleyen birçok Avusturyalının milliyetçilik duyguları uyanmasına yardımcı olmuştur. (Solsten, 1994) 1945'ten sonra, bu bağımsızlık ve kimlik fikri İkinci Cumhuriyet hükümeti tarafından genişletilerek ve desteklenmiştir. Avusturya'nın 'Avrupa Birliği'ne katılımı'¹³ ile insanların kimlik korkusu devam etmektedir.

1945'te Avusturya'nın bağımsızlığının yeniden inşası, yeni bir Avusturya ulusal kimliğinin gelişmesi için gerekli koşulları sağlamıştır. Ulusal Antlaşma'nın 1955'te

¹³ Avusturya 1995 yılında Avrupa Birliği'ne katılmıştır.

sona ermesinden ve ardından Avusturya'nın kalıcı tarafsızlığının ilanından sonra, Avusturyalılar ülkelerini giderek daha fazla tanımış, Almanya'dan farklı bir geleneğe ve tarihe sahip bir ülke olarak görmüşlerdir. Avusturya'nın geleneksel sağcı azınlığı, Avusturyalıların özelliklerinden biri olarak 'Almancılık' konusunda ısrar etmeye devam etse de II. Dünya Savaşı'ndan sonraki on yıllarda, her zamankinden daha fazla Avusturyalı ülkesiyle özdeşleşmeye başladı. (Solsten, 1994)

1956'da Gabriel A. Almond'un Batı demokrasileri; sınıflandırmasına göre İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri, Kıta Avrupası (Fransa, Almanya, İtalya) ve İskandinav'yı alt ülke sınıflandırması, Lijphart da benzer bir ayırım yapmıştır. Ona göre, Batı demokrasileri esas olarak iki ülkeye bölünmüştür. Bunlardan ilki İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri ve İskandinav ülkeleri; diğeri ise Avrupa demokrasileridir. Avrupa demokrasileri, aralarında istikrarlı ülkelerin (İsviçre ve Avusturya gibi) birleşik demokrasiler olduğu farklı alt kültürlerle sahip demokrasilerdir. (Çilliler, 2014, s. 96) Dünyadaki uygulamalara bakıldığında, simetrik federal yapılar (Avusturya, Avustralya, Almanya, Arjantin ve Brezilya vb.) Amerika Birleşik Devletleri dışında homojen bir topluluktur. Hindistan, Belçika, Kanada ve İspanya (İsviçre hariç) gibi heterojen topluluklar asimetrik federal yapılara sahiptir. (Çilliler, 2014, s. 103) Hükümet yerine Avusturya'nın seçkinlerini bir araya getiren anayasal bir organ olan koalisyon komitesi mevcuttur. (Çilliler, 2014, s. 99)

Karl Vocelka'ya göre, devletle özdeşleşme ve bağımsızlığa olan bağlılık artmasına rağmen, 1956'da nüfusun sadece %49'u kendini Avusturyalı ve %46'sı kendilerini Alman olarak nitelendiriyordu. Avusturya'yı özgür ve bağımsız kılan 1955'teki devlet anlaşması ve bununla birlikte kalıcı tarafsızlık ilan edilmesi, birkaç kuşak kimliğinin oluşturulmasında büyük rol oynamıştı. 1989'daki büyük değişikliklerden bu yana, bu tanımlayıcı unsur azaldı. İkinci Cumhuriyet döneminde, ülkesinde Avusturyalı olduklarını düşünenlerin oranı artmış, 1980'lerde yapılan anketlerde en yüksek değerlere ulaşmasına rağmen günümüzde azalmıştır. Avusturya'nın 1995'te Avrupa Birliği'ne üyeliğinden bu yana, özellikle Avusturya propagandasının yerini Avrupalı başka bir ülke almıştır. (Vocelka, 2002, s. 17)

Habsburg Hanedanlığı'nın son yıllarında, giderek gerginleşen etnik ilişkiler hayatın birçok alanını etkilemiş ve tartışılması gereken bir dizi ulusal krizi tetiklemiştir. Ülkeler arasında artan çatışmalar, monarşinin 'ulus' ülkelere bölündüğünü ve halkın etnik sorunlarının çözümü aşamasında, Tuna monarşisinin ulusal düzenini aştığını

gösteriyor. Ancak, monarşinin halefi aynı zamanda küçük bir ulus ötesi yapıda olduğu için, monarşinin dağılması etnik sorunu hiçbir şekilde ortadan kaldırmamıştı. Ne de olsa, yüzyıldan fazla bir süre sonra çoğu ülkede gerilimler bugün hala şiddetli ve bazı Avrupa bölgelerinin günlük siyasi yaşamını belirliyordu. (Vocelka, 2002, s. 239) Bugünün Avusturyalıları artık kimliğinin Almanya tarafından tehdit edildiğine inanmıyor ve kendi kimliklerine güveniyorlardı. (Csúri & Kóth, 2007, s. 11)

Kimlik oluşumunda bir etken olarak, ülke siyasetinin önemine yine bu başlık altında vurgu yapılmıştı. Avusturya siyasi partilerinin, parti programlarına ve söylemlerine bakarak kimliğe nasıl vurgu yaptıkları ayrı bir öneme sahiptir. Avusturya'nın tarafsızlığı, partilerin mevcut planlarına yansımaktadır. Avusturya'nın Avrupa Birliği'ne katılımından bu yana, çoğu siyasi partinin tarafsız politikalar hakkında olumlu görüşe sahip olduğunu açıkça göstermektedir. Maastricht Antlaşması ile Avusturya'nın tarafsızlık meşrutiyetinin devredilmediğini gören BZÖ partisidir. (BZÖ, Programm, 2012, s. 14-5) Halk Partisi ÖVP, kimliği (kelimelerle birlikte) parti programında on bir kez kullanmıştır. Yapmış olduğu çalışmalarda 'kültürel kimlik', 'tarihi kimlik' ve 'Avusturya kimliğine' yer vermiştir. (Kolbábek, 2012, s. 96) Yeşiller Partisi, Avusturya'nın tarafsız rolünün 'Avrupa Birliği'nin temellerine ve kozmopolit, bağımsız ve birleşik bir dış politikaya yapıcı bir katkı sağlama' fırsatı olduğuna inanmıştır. (GRÜNE, Programm, 2001, s. 74) Güvenlik, barış ve birlik gibi nesnellikle ilgili benzer ifadeler veya benzer sorular SPÖ (SPÖ, Das Grundsatzprogramm) ve FPÖ (FPÖ, Parteiprogramm Graz, 2011) prosedürlerinde bulunabilir. (Kolbábek, 2012, s. 94-5)

Her siyasi parti, kuruluş amacına yönelik siyasetini ve söylemlerini oluşturur. Siyasi partinin siyasi amacı, ülkeyi yönetebilecek yetkiyi vatandaşından alabilmektir. Bundan dolayı parti yöneticileri, söylemlerini günün ve vatandaşların ihtiyaçlarına göre yönlendirmek durumundadır. Fakat parti yöneticileri, ihtiyaçlara çözüm üretmenin yanı sıra, söylem ve davranışları arasında muhataplarına gönderdiği özel iletiler vardır. Bu söylentilerin anlaşılabilmesi, bazen tersine mühendislik yapmayı gerektirmektedir. Örnek olarak, Avusturya siyasi partilerinin parti programlarına hatta söylemlerine kısaca bakmak faydalı olacaktır.

Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ), 2011 yılı parti programında 'Göçmenlerin Avusturya'daki konumlarına' atfen; "Zaten entegre olmuş, masum ve yasal olarak hazır bulunan, Almanca konuşan, değerlerimizi ve yasalarımızı tam olarak tanıyan ve

kültürel kökleri olan göçmenler, ev ve vatandaşlığımızı elde edebilmelidir" (FPÖ, Parteiprogramm Graz, 2011, S. 5) ifadesine yer vermiştir. FPÖ'nün seçim afişlerinde ve söylemlerinde her zaman yabancılara karşı saldırgan üslup yer aldığından dolayı tüm seçim afişleri ve söylemleri yabancılar üzerinden yapıldığını söylemek hiç de abartılı olmayacaktır.

FPÖ'nün eğitim politikasına yönelik tutumunu, "Gençlere şu anda okullardaki halkımızın geçmişine dair yanlış bir resim verildiği ve onlara halka ve devlete karşı tamamen yanlış bir tutum öğretildiği konusunda kararlılıkla mücadele ediyoruz. Dahası, halkımızın ve Batı'nın güzelliği idealiyle çelişen ve genel kamuoyu tarafından reddedilen sanat hareketleri okullarda ve genel olarak kamuoyunda yüceltilmesi ile mücadele ediyoruz." (Kolbábek, 2012, s. 72) şeklinde açıklamıştır. Son yıllarda, Avusturya siyasetinin değişimine neden olan FPÖ partisi, 2019 'İbiza meselesi'ne kadar sürekli artan bir akımda taraftar toplayabilmekteydi. (ORF. at, tarih yok) Özellikle son yıllarda, Avusturya ulus kimliği konusunda popülerliğini artıran Liberal Parti'nin yeri gelmişken daha fazla vurgulanması gerekmektedir. Bu amaçla, Viyana Üniversitesi'nden Joachim Neurieser 'Liberal Parti' üzerine yapmış olduğu tez çalışmasının sonuç kısmında yer vermiştir.

Joachim Neurieser, 2018 yılında Viyana Üniversitesi'nde yapmış olduğu tez çalışmasında Avusturya Liberal Partisi'nin (FPÖ) fikir ve planlarının uzun vadeli eleştirel bir analizini şöyle yapmıştır. 1945'ten beri, partinin ideolojisi tarihsel gelişimin farklı aşamalarında olmuştur: ideolojik olmayan öncül örgüt VdU'dan (Bağımsızlar Derneği) sınırdaki gecekondu partisine kadar Almanya'daki liberal kamp ve Friedrich Peters, bu siyasi normalleşme aşamasıdır ve 1960'lardan beri iç siyaset alanında aktiftir. Bu aşamada parti ilk kez usul çalışmalarını gerçekleştirdi, bu nedenle halâ Alman milliyetçiliğinin şekillendirdiği klasik milliyetçilik olarak kabul edilmiştir. Parti, karizmatik lideri Jörg Haider'den tamamen ideolojik bir partiye, temelde ideolojisi olmayan bir sivil haklar ve seçim hareketine dönüştü. Liberalizm ile milliyetçilik arasındaki gerilimde ideolojik düşüncelerle birlikte kendisini şu ana kadar 1848 devrimci geleneğinin bel kemiği olarak görmüştü. (Neurieser, 2008, s. 178)

J. Neurieser'e göre, liberalizm ile milliyetçilik arasındaki gerilimde ideolojik kavramlar ve (biçimsel) usule ilişkin konular rol oynamıştır. Bunlar, bu siyasi kampın iki ideolojik ve tarihsel dayanağıdır ve 1848 devrimci geleneğinin bir parçasıdır. Bu nedenle, Liberal Parti içinde birleşik bir ideoloji yoktur. Özgür düşünce ve ulusal

düşünce arasındaki etkileşim söz konusu olduğunda, farklılığın devletin avantaj derecesine bağlı olduğu söylenebilir. Liberalizm, temelde, ulusal unsurların geri çekilme derecesiyle ölçülen FPÖ örneği kullanılarak olumsuz bir şekilde tanımlanmaktadır. FPÖ'nün planda bir katılımcı olarak değeri göz önüne alındığında, belirli bir üslup formülünün özelliklerinin, çoğu hala dağınık ve belirsiz olan ifadeyi ve açıklamayı belirlediği söylenebilir. (Neurrieser, 2008, s. 178-9)

Yeşiller Partisi (Grüne), yabancılar üzerinden yaptığı siyaset, özgürlük partisinin ki kadar sert değildir. 2001 seçim programında Yeşiller Partisi, yabancı uyruklu iş gücüne yönelik; "1960'ların başından itibaren yabancı işçilerin işe alınmasına rağmen, Avusturya'nın bir göç ülkesi olduğuna dair hala bir kabul yok. Aksine Avusturya, göçmenlerin toplumun bir parçası haline geldiği ve uzun vadede burada kalacakları gerçeğini görmezden geldi ve etkilenenlere onlarca yıldır 'misafir işçi' muamelesi yaptı" (GRÜNE, Programm, 2001, s. 56) şeklinde ifade etti. Ayrıca farklı bir düşünce olarak; "Heterojen menfaatler (örneğin ulus devlette veya AB'nde) belirlenmiş bir kimlik çerçevesine sıkıştırılamaz. Bir toplumun 'kültürü'nden bahsetmek, ancak bu toplumdaki güçlü bir grubun hegemonik iddialarını tesis etmeye hizmet eder" (GRÜNE, Programm, 2001, s. 44) şeklinde ifade etmiştir.

Diğer bir parti olan BZÖ, kimlik konusundaki fikrini: "Ev, gelenek ve kültür, devletin ve halkın kimliğini oluşturur. İyi bir gelecek ancak güçlü köklerden doğabilir. Değer anlayışımız bu temele dayanmaktadır" (BZÖ, Programm, 2012, s. 8) şeklinde ifade etmektedir. BZÖ partisinin platformundan alınan aşağıdaki alıntı, ülkesinin geleceğini ve İslam'a karşı düşüncelerini ortaya koymaktadır. "Gerçek şu ki, anavatanımızdaki İslamcılık tehlikesi artık görmezden gelinemez. (...) Federal eyaletlerin inşaat yönetmeliklerinde bir standardizasyon, cami ve minare inşa etme olasılığını ortadan kaldırmalıdır." (BZÖ, Programm, 2012, s. 17)

Halk Partisi'ne (ÖVP) göre, "Avusturya devleti, ülkeleri aracılığıyla birlikte büyümüştür. Avusturya kimliği, vatandaşların ülkeleriyle özdeşleşmelerine dayanır." (ÖVP, Grundsatzprogramm, 1995, s. 10) Mevcut açıklama, partinin 2015 programında yer almamaktadır. Özgürlük Partisi'nin aksine Halk Partisi, 1972'de 'misafir işçilerin' entegrasyonundan: "ÖVP, misafir işçilerin daha yüksek yaşam kalitesine katılma fırsatı vermek için uygun önlemlerle toplumumuza sosyal ve kültürel entegrasyonunu teşvik etmeyi acilen gerekli görmektedir" (Kolbábek, 2012, s. 80) şeklinde söz etmiş-

tır. ÖVP partisinin özgürlük konusunda söylemi ile eylemi tam bir bütünlük sağlamadığını da belirtmek yerinde olacaktır. Öyle ki; 2015 parti programında bulunan özgürlük bildirisi: “Herkes özgür bir kişidir, bu yüzden eylemlerinden sorumludur. Özgürlük, herkesin vicdanına ve düşüncesine dayanan kendi kaderini tayin etmek demektir. Toplulukta özgürlük doğar: bir kişinin özgürlüğü, diğerinin özgürlüğünün başladığı yerde biter. Özgür bir anayasal ülkenin en önemli görevi insan özgürlüğünü korumaktır. Kişisel özgürlüğün ifade edilmesi için her türlü devlet korumasına ve özel mülkiyetin tutarlı bir şekilde korunmasına karşı çıkıyoruz. Teknolojik gelişme karşısında, özgürlük, mülkiyet hakları ve mahremiyet de korunmalı ve daha da geliştirilmelidir” (ÖVP Grundsatzprogramm, 2015, s. 10) şeklinde belirtmektedir.

2019 yılında koalisyon yönetimini elinde bulunduran ÖVP, koalisyon ortaklarıyla birlikte Eylül 2019'da Avusturya'da Meclis'ten geçen ‘ilköğretim öğrencilerine okullarda başörtüsü yasağı’ getirmeye çalıştılar. (Kıyağan, Avusturya’da ilkokullarda uygulanan başörtüsü yasağı Anayasa Mahkemesine taşındı, Anadolu Ajansı, ..., 2020) Parti programında bulunan özgürlük vurgusuyla uyum sağlamayan bu siyasi hamle, Avusturya Diyanet İşleri Başkanlığının¹⁴ (İGGÖ) girişimleri sonucu, Anayasa Mahkemesince özgürlüklere ve insan haklarına aykırı gerekçesiyle iptal edilmiştir. ÖVP koalisyon hükümetinin yapmış olduğu bir başka özgürlüğe müdahale ise, yedi yüz bin Müslümanın yaşadığı Avusturya’daki Müslüman öğrencilerin karnelerindeki dini ibaresi olan ‘İSLAM’ yerine ‘İGGÖ’ (Perspektif, 2019) ibaresi yazılmıştır. Tüm bu oluşumların iyi niyet göstergesi olmadığını ve çalışmaların belli bir amaca yönelik olarak sadece ‘İSLAM’ ibaresi kaldırılmış fakat ‘diğer dinlerin isimleri’ yazılmaya devam etmiştir. (KURIER, 2019)

Avusturya Sosyalist Parti (SPÖ), Avusturya kimliğinin yapılanması aşamasında eğitimi nasıl reforma edeceğini şu şekilde açıklamıştır. "Sosyalist Parti, gençleri Avusturya Cumhuriyeti ile sağlam bir iç bağ ve barış tavrı içinde eğitmek ve anlayışlarını uyandırmak için sosyal adalet, demokratik tutumlar ve gerçek yaşam eğitimi açısından okul reformunu sürdürecektir." (Kolbábek, 2012, s. 62) SPÖ, 2018 Parti programında: ‘...ülkemizin yoksulluğunun tamamen üstesinden geldiğimizde asgari güvenliğe ula-

¹⁴ İGGÖ: Avusturya'daki İslam İnanç Topluluğu (IGGiÖ / İGGÖ), kamu hukukuna göre bir şirket olarak, Avusturya'da yaşayan Müslümanların dini kaygılarının yönetimi ve resmi temsilcisidir. RGBI Vatanandaşların Genel Hakları Temel Kanununun 15. maddesi anlamında yasal olarak tanınan bir dini cemiyettir. 142/1867 ve Art. I Islamgesetz, RGBI. 154/1912 sayılı yasal olarak tanınmıştır.

şabiliriz. Temel olarak, hiç kimsenin minimum düzeyde yaşamasına gerek yoktur, ancak en azından bu minimum garanti edilmelidir. Herkesin onurlu ve korkusuz bir hayat yaşayabilmesi için yoksulluğu minimum standartlarla etkin bir şekilde azaltmaya kararlı' (SPÖ Grundsatzprogramm, 2018, s. 39) olduklarını ifade etmişlerdir. Bunu başarıp başaramayacağını elbette zaman gösterecektir. Fakat SPÖ'nün yönetiminde olduğu geçmiş yıllara bakıldığında sosyal refahın daha iyi olduğu ifade edilmektedir.

2.2.1. İmparatorluktan I. Cumhuriyet'e Geçiş Döneminde Temel Tartışmalar (-1918)

Daha önceki bölümlerde Habsburg İmparatorluğu'ndan söz edildiği için bu başlık altında geçmiş tarihin tekrar ele alınmasından ziyade, Fransız İhtilali'nden sonraki süreç incelenmiştir.

1789 Fransız Devrimi, Avrupa tarihinde- tüm Avrupa'yı etkilediği için- bir dönüm noktası olarak kabul edilmelidir. Ortaya çıkan eğilimler, milliyetçilik ve liberalizm veya anayasacılık, Habsburglar'ın uzun vadeli gelişimini de etkilemiştir. En önemlisi, devrimin reddini, özellikle Fransız Kraliçesi Habsburg Marie Antoinette ve ailesinin idam edildiği andan itibaren çabucak fark edilmesidir. (Vocelka, 2002, s. 167)

Napolyon, şöhretinin zirvesindeyken Viyana'ya kadar ilerleyerek şehri (1805 ve 1809) iki kez işgal etmiştir. 1809'da imparatorun kardeşi Arşidük Karl, imparatorluk ordusunun komutasını almayı başarmıştı. İmparatorluk ordusunun ele geçirilmesi, askeri etkilerden daha fazla psikolojik etkiye sahipti. Ancak Habsburglar'ın Wagram Savaşı'ndaki yenilgisi, daha sonraki Aspern zaferini önemsiz hale getirmişti. (Vocelka, 2002, s. 168)

1803'te Temsilciler Meclisi üyeleri, Habsburglar'ın mülkleri üzerinde uzun vadeli bir etki oluşturmuştu. Fransız genişlemesi sırasında, dini ritüellerin sekülerleştirilmesi ve ara buluculuğu yoluyla bazı prensler sınır dışı edilmişti. Bu nedenle Habsburglar, Tirol'u XIV. yüzyılda satın alan din adamlarını (Trent / Trento ve Brexten / Bressanone) kabul ederek Tirol üzerinde derin bir etki oluşturmuştu. Bu dönemlerde yapılan Viyana Kongresi'nde tüm imparatorluğa büyük değişiklikler getirilmiş ve Napolyon ayaklanmalarında geçici olarak kaybedilen bölgeleri Avrupa'nın yeniden inşası için Avusturya'ya bırakmıştı. (Vocelka, 2002, s. 169) 11 Ağustos 1804'te, Avusturya Arşidükü Franz kendisini imparator ilan etmiş ve kendine I. Franz adını vermişti. Avusturya İmparatorluğu kalıtsal bir monarşi olduğu için, Habsburg Hanedanı burada iktidardaki hanedan olarak ayrılmaz bir odak noktasıdır. Avusturya Arşidükü Franz'ın

imparatorluk ilan etmesine sebep bir yandan, Fransız İmparatoru I. Napolyon ile rekabet, diğer yandan resmi iktidarı, imparatorluk unvanıyla güçlendirme ve böylece Kutsal Roma İmparatorluğu'nun ve parçalanmış konfederasyonunu daha da sağlamlaştırma girişimi olmuştur. (Geschichte Österreich (1804-1867))

Napolyon, Ren Nehri Federal Hükümeti ile emperyalist politikalara direndiği Almanya'ya yürüdü ve 1804'te Fransa İmparatoru olarak taçlandırılarak Habsburg hükümetinin yasal yapısında büyük farklılıklar meydana getirmişti. (Vocelka, 2002, s. 170) Yapılan değişiklikler, 1806'dan sonra Tirol'un Bavyera işgali ve sekülerleşmesi, eyalette güçlü bir direnişe yol açmıştı. Üç yıl sonra, Andreas Hofer'in önderliğinde, bu direniş 1809'da bir halk ayaklanmasına dönüştü. (Vocelka, 2002, s. 169)

Avusturya'nın Almanya ile bağlarını koparma sürecini Heinz Rieder şöyle anlatıyor: Roma Germen İmparatorluğu'nun Orta Çağ'dan kalan cumhurbaşkanı, başkenti ve ülke hakkındaki bilgileri hala Viyana'da olmasına rağmen, XVI. yüzyıldan sonra insanlar yavaş yavaş Avusturya'da bağımsız bir Avusturya devletine siyasi geçişin başlangıcını gördüler. 1806'da Habsburg Kralı II. Franz, Alman kraliyet unvanından vazgeçti ve kendisini Avusturya Kralı ilan etti. 1866'da Prusya ile yapılan son savaştan sonra Avusturya, Königgratz'de yenildi ve Avusturya, Alman görev gücünde kaldı. Yeni Alman devleti Avusturya olmadan kuruldu. Alman egemenliğinin ve Avusturya anayasal monarşisinin ortaya çıkması ve daha sonra bir ulus devlet kurması, Alman ulusunun da bulunduğu Avusturya-Macaristan monarşisini oluşturdu. (Karabulut, 2013, s. 18)

Napolyon, 1806'ya kadar iki yıl süren çifte imparatorluktan Kutsal Roma İmparatorluğu'nun tacını geri vererek sadece Napolyon krallığını devam ettirdi. Geçmişte yaşanan tüm zorluklara rağmen bu, yaklaşık 1000 yıldır var olan bir kurumun sonu anlamına geliyordu. Bu durumun neden olduğu sorunlar, Napolyon döneminin sonuna kadar belirginleşmemiş ve XIX. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar Orta Avrupa milliyetçi döneminin ana sorunu haline gelmiştir. İmparatorluğun çöküşü birçok küçük ülkeyi arkasında bırakmıştı. Prusya veya Avusturya önderliğinde Almanya'nın birleşmesi konusu bölgenin gelecekteki kaderini belirlemede rol oynamıştır. XIX. yüzyılın siyasi söyleminin vazgeçilmez bir parçası olan Fransız Devrimi, sadece çağdaş insanlar üzerinde doğrudan değil, aynı zamanda ideolojik dünya üzerinde de uzun vadeli bir etkiye sahipti. (Vocelka, 2002, s. 172-3) Habsburglar'daki Fransız Devrimi'nin modern düşüncesi nihayet başarısız olmuştu. Bu eğilime tepki siyasi muhafazakârlığa dönüştü.

II. Joseph'in reformu hala temel yapısını korumakla beraber bazı açılardan zayıflatılmıştır. 'Paris durumu' ile ilgili endişeler nedeniyle, nüfusun gözetimi de büyük ölçüde güçlendirilmişti. Mart ayından önce, gerici 'Meternich Sistemi' hazırlık aşamasındaydı. (Vocelka, 2002, s. 173)

Viyana ile ilişkileri çok iyi olan Andreas Hofer, Ocak ve Şubat 1809'da Viyana'da kalarak, Napolyon'un Tirol'daki birliklerine karşı ayaklanma, Arşidük Johann ve Baron Josef von Hormayr ile gizli görüşmeler yapmıştı. Mayıs 1809'da yüksek komutan olarak atanan Hofer, Tirol birliklerinin başında 25 ve 29 Mayıs'ta Bergisel'deki ilk iki savaşta, Fransız ve Bavyeralıları yenmeyi başardı. 12 Temmuz 1809'daki Znaimer ateşkesinden sonra, Fransızlar yeniden Tirol'u işgal etti ve üçüncü Bergisel savaşı 13 Ağustos'ta gerçekleşti. Hofer, bu kez yine galip geldi ve 15 Ağustos 1809-21 Ekim 1809 tarihleri arasında imparator adına Innsbruck'u Tirol'den yönetti. 14 Ekim 1809'da I. Napolyon ve Avusturya Kralı I. Franz, Schönbrunn Sarayı Antlaşması'nı imzaladı. Barış antlaşması, Tirol'de bir sahtekârlık olarak kabul edildi ve Andreas Hofer direniş çağrısı yaptı. 1 Kasım'da dördüncü savaşa katıldı, bu kez Fransızlar Bergisel'de kazanabildi. Ancak, özgürlük savaşçısı Hofer, pes etmeyerek başka bir direniş oluşturmaya çalıştı. 26 Kasım'da Güney Tirol'e kaçmak zorunda kalan Hofer, St. John'a gönderildi. 28 Ocak 1810'da Franz Raffl tarafından ihanete uğradı ve tutuklandı. 1809'da Tirol birliklerini Bavyeralılara ve Fransızlara karşı başarıyla yöneten Andreas Hofer, bugün hala ulusal bir kahraman olarak her yıl 20 Şubat ölüm günü törenlerle kutlanmaktadır. (Geschichte Österreich, Andreas Hofer)

Avusturya imparatoru Franz, homojen olmayan istikrarsız, çok etnikli bir ülkeye sahipti. Habsburg İmparatorluğu doğal olarak Avusturya'nın kendisini, fakat aynı zamanda Macaristan'ı, Çek Cumhuriyeti'nin bazı kısımlarını, Slovakya'nın tamamını, Polonya ve Ukrayna'nın bazı kısımlarını ve İtalya, Slovenya ve Hırvatistan'ı da içeriyordu. Habsburglar, güç gereksinimlerini Romanya ve Sırbistan'a genişletti. Kişisel savaşın seyri tamamen farklıdır, ancak Napolyon'un iktidar döneminin genellikle Habsburg Hanedanı'nın birçok toprak kaybıyla ilişkili olduğu söylenebilir. Sürekli askeri operasyonlar nedeniyle Avusturya ekonomik yıkımın eşiğine gelmiştir. 1814/15 Viyana Konferansı nihayet bir barış anlaşmasıyla sonuçlanmıştır. (Geschichte Österreich (1804-1867)) Avusturya siyasetinde çoğunluğu temsil eden sosyal demokrat ile Hristiyan sosyalistler, kentsel ve kırsal alanlar arasındaki büyük ölçüde farklı

güç dengesi nedeniyle değişik siyasi hedeflere yönelmişlerdir. (Dusek, Pelinka, & Weinzierl, Erste Republik, 1981)

Avusturya'da, bölgesel ve ekonomik iyileşme ancak kademeli olarak gerçekleşmiştir. 1848 yılı aynı zamanda Habsburg devriminin yılıydı. Feodal rejim sınıanmış ve burjuvazinin yükselişi daha fazla liberalizm ve konuşma hakkı talep edilmişti. Diğer taraftan Macarlar, Avusturya imparatorundan bağımsızlık talep etmişlerdir. Macaristan ile Hırvatistan arasındaki şiddetli çatışma, Macaristan'ın Avusturya İmparatorluğu'nda kalmasına katkı sunmuştur. Hırvatlar, Macaristan tarafından ilhak edilmekten korktular, bu yüzden Avusturya'nın Macar devrimini bastırma çabalarını desteklemiş ve Rusya ayrıca kararlı askeri destek sağlamıştı. Ulus-devletin tamamı yeni bir anayasa taslağının hazırlanmasına yol açmış, ancak Franz Joseph hazırlanan taslağı reddederek kendi taslağını hızlıca uygulamaya koymuştu. (Geschichte Österreich (1804-1867))

3 Mart 1848'te Lajos Kossuth, Macaristan Parlamentosu'nun önünde Viyana hükümet sistemi Riots'un baş odalarına karşı heyecan verici bir konuşması üzerine eyalet şansölyesi Klemens Wenzel Lothar istifa ederek İngiltere'ye kaçmıştır. Gelişen ayaklanmalara karşı Kral I. Ferdinand, göstericilere yeni bir anayasa sözü vermiştir. (Ackerl, Geschichte Österreich In Daten von 1806 bis Heute, 2008, s. 27) 1848'de Habsburg İmparatorluğu, 'Mart Öncesi' (Vormärz) devrimi ile karşı karşıya kalmıştır. (Vocelka, 2002, s. 200) Ek 4'te gösterilmiş olan Mart öncesi devriminin kronolojisine bakıldığında, Habsburg İmparatorluğu'nun yaşamış olduğu devrim daha net anlaşılabilir.

1848 devriminden sonra, liberalizm ve sosyalizm, Marx, Engels ve komünist manifesto tarafından ortaya konan farklı talepler ve programatik çerçeveler nedeniyle kuşkusuz birbirinden ayrıldı. (Halkların Baharı: 1848 Devrimleri, 2015) Arşidük Erzherzog Johan, Frankfurt'ta İmparatorluğun yöneticisi olarak seçildi ve Paul Kilisesi'nde Habsburg Hanedanı'nın Alman Konfederasyonu'na ait kısmı da dahil olmak üzere Alman parlamentosunda bir araya gelmişti. Siyasi parti ilk kez Kongre Binası'nda kuruldu. Merkezin Yasa ve Düzen Partisi, ılımlı anayasacılığı savunuyor ve bir solcu demokrat olarak öncü bir güç oluşturuyordu. (Vocelka, 2002, s. 201)

Galiçya köylülerin 30 temsilcisi de dahil olmak üzere çeşitli milletlerden (Almanca anlamayan) temsilciler seçilmişti. Alman Parlamentosu'nun en genç üyesi olan

Silesian Hans Kudlich, 24 Temmuz 1848'de konağın feshi için başvuruda bulundu. Yaz aylarında şehre daha çok köylü gelmiş ve fabrikada iş bulamayanların sayısı artmıştı. 23 Ağustos'ta Çalışma Bakanı Ernst Schwarzer, çok sayıda işçi girişi nedeniyle, işçilerin ücretlerini kesmesi sonucu toplumsal ayaklanma patlak verdi. Düzenlenen yürüyüşler, çok sayıda işçinin ölümüne ve yaralanmasına neden olmuştu. Bastırılan gösteriler sonucu burjuvazi, elde edilenlerden memnundu ve kendisini proleter devrimden korumak için yeni yasal önlemler almıştı. (Vocelka, 2002, s. 202-3)

22 Temmuz 1848'de Arşidük John, Viyana'daki binicilik okulunda kurucu parlamentoyu açtı. 7 Eylül'de İmparator I. Ferdinand, 31 Ağustos'ta parlamentonun köylü itaatini kaldırma kararını onayladı. 12 Eylül'de Lajós Kossuth, Macaristan Başbakanı olarak görevi devraldı. 21 Eylül'de Arşidük Stephan Viktor, "Macaristan Palatine"¹⁵ onurundan istifa etti. 28 Eylül'de Lamberg komutanı Mareşal Franz Philip Graf, Budapeşte'de öldürüldü. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 29)

28 Eylül 1848'de Budapeşte İmparatorluğu'nun başkomutanı Graf Philip Lamberg, Offen ile Pest arasındaki köprüde öldürüldüğünde, devrim Viyana'da yeniden şiddetlendi. Bu gerilimlerin ortasında, Savaş Bakanı Theodor Graf Baillet von Latour, Viyana'daki daimî garnizonun 6 Ekim 1848'de Macaristan'a girmesini emretti. Devrimcilerin Viyana'daki demokratik sahne ile yakından ilgilenmesi sonucu, Latour'un yaşadığı çiftlikte bir protesto düzenlenir ve Latour, çiftliğin bahçesindeki bir direğe asılarak öldürülür. Yazın Viyana'ya dönen hükümdar, yaşananlar sonucu tekrar kaçarak parlamentoyu Kremsier'e taşır. 31 Ekim 1848'de Windischgraetz ve Jellačić karşı devrimci güçlerle birlikte Viyana'ya yürüdüler. (Vocelka, 2002, s. 203)

31 Ekim'deki Viyana Ayaklanması, Mareşal Windischgraetz'in önderliğindeki imparatorluk ordusu tarafından bastırıldı. 22 Kasım'da, Avusturya'daki Kremsier Parlamentosu törenle göreve başladı. 2 Aralık'ta İmparator I. Ferdinand tahttan feragat etti ve yeğeni I. Franz Joseph'i destekledi. 5 Aralık'taki imparatorluk patentini, soyluluğun askeri yükümlülüklerden muafiyetini iptal etti. 12 Aralık'ta Macarlar, I. Franz Joseph'i Macaristan Kralı olarak tanımayı reddettiler. İmparator Wendschgraz ordusuyla bir-

¹⁵ Macaristan Palatine: 11. yüzyılın başından 1848'in başına kadar, Macaristan Palatine, Macaristan Krallığı'ndaki en yüksek görevdi. Başlangıçta, Palatine hükümdarın temsilcisiydi ve daha sonra başkan yardımcısıydı.

likte Macaristan'a yürüdü, Pusberg, Gyor ve Sopron'u işgal etti ve ardından Budapeşte'ye yürüdü. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 29)

Saksonya eyaletinde ünlü olan Robert Bloom (1807-1848), Mart Devrimi'nden sonra Frankfurt parlamentosuna seçilerek Sosyal Demokrat Parti'ye lider olmuştur. Viyana'nın sorunlarında devrimcilere yardım etmiş ve şehri savunan karşı-devrimci güçlere aktif olarak katılmıştı. Dokunulmazlığına rağmen, Brigittenau'daki askeri mahkeme tarafından mahkûm edilmişti. (Vocelka, 2002, s. 203)

Viyana Devrimi kanla boğulmuştu ve karşı-devrim açıkça yoğunlaşmıştı. Habsburg monarşisinin durumu sadece siyasi sistemde değil, aynı zamanda üst yönetimde de değişmişti. İmparator I. Ferdinand tahttan feragatini ve yeğeni I. Franz Joseph'in tahta geçmesine tahammül edemeyen Avrupa, Muhafazakâr Çarlık Rusya, Franz Joseph ile ittifak kurmuş ve Rusya'nın askeri yardımı ile Macaristan'ı mağlup etmiştir. Bunun üzerine Macaristan Cumhurbaşkanı Kossuth ve diğer birçok devrimci, Osmanlı İmparatorluğu'na sığınmıştı. Başbakan Kont Ludwig Batthyány de dahil olmak üzere çok sayıda infaz ve 2.000'den fazla asker ve sivil için uzun hapis cezaları bu yenilginin sonucuydu. General Alexander von Havnau yönetiminde, Macaristan tüm haklarından mahrum bırakılmıştı. Karşı devrim, özgürlük umudunun parıltısını yenmişti. Ekim ayında, Macar devriminin son kalesi de teslim alınarak devrim ve onunla bağlantılı beklentilere son verilmişti. (Vocelka, 2002, s. 204-5) 1848'de Avrupa'yı tamamen saran devrimin sonuçları bölgesel olarak farklılıklar göstererek Fransa, Prusya, Avusturya, Alman prensleri, Polonya, Piedmont, Venedik, 1848 devrimiyle çöküşün eşiğine gelmiştir. Bu devrimin bölgesel özel hedeflerinin yanı sıra genel olarak monarşi yapısından parlamenter sisteme geçilmesi ve feodal mülkiyete son vermektir.

Devrim sırasında çıkan Avusturya Savaşında, Lombardiya, Milano ve ikinci oluşumunu ve on binlerce askerini kaybetti. Bütün bunlar, yeni kurulan İmparator I. Franz Joseph'in emri altında gerçekleşti. Savaş ve imparatorun deneyimsizliği, Avusturya'da merkezîyetçilik ve federalizm ile karakterize edilen yenilenmiş bir anayasal tartışmaya yol açsa da herhangi bir anlaşmaya varılamamıştı. (Geschichte Österreich (1804-1867)) İşçi sınıfının taleplerinden korkan burjuvaziler, eski düşmanları otokratik monarşi ile anlaşması, devrimci hareketin başarısızlığının en büyük nedeni olarak kabul edilebilir.

Habsburg Hanedanlığı'nda yapılan evlilikler, uluslararası ilişkilerde çok büyük rol oynamaktadır. 24 Nisan 1854'te İmparator I. Franz Joseph, Viyana'daki Augustine Kilisesi'nde Bavyeralı Elizabeth'le evlenmiş ve bu evlilik sayesinde Habsburglar ve de Bavyera arasında bir bağlantı kurulmuştu. 28 Nisan'da Avusturya ve Prusya, Tuna Prensiğinin işgali ve Balkanlar'ın işgali bağlamında Rusya'ya karşı askeri güç kullanmayı kabul etmişti. 2 Aralık'ta Avusturya, asker sağlayarak Batı güçleri, Fransa ve İngiltere'nin Rusya ile ittifakına katılmıştı. 4 Haziran 1855 Kırım Savaşı'nda, Rus'ların durumundan dolayı Viyana'da Mart ayından bu yana devam eden barış görüşmeleri başarısızlıkla sonuçlanmıştı. 18 Ağustos'ta Avusturya ve Vatikan bir arabuluculuk toplantısı düzenlenerek II. Joseph'in kaldırdığı hakları kilise tekrar geri kazanmıştı. Kilise varlıklarını yeniden düzenledi, devlet okullarında dini öğretti ve Cizvitlerin okulları yeniden açmalarına izin verildi. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 34)

1860'lardaki acil anayasal sorun (yenilenmiş bir anayasa), Avusturya'nın sözde Alman sorunu tarafından çözülmüştü. Schleswig-Holstein tahta geçiş çatışması ve Avusturya ile Prusya arasındaki sürekli öfke, sonunda Alman Konfederasyonu'nun egemenliğini kırmıştı. Savaş yeniden çıkmış ve Bismarck komutasındaki Prusyalılar küçük ölçekli bir Alman çözümü için mücadele etmişti. Avusturya için bu savaş, Veneto'nun yenilgisi ve nihai yenilgisi anlamına geliyordu ve Hanover, Coulsons, Nassau ve Frankfurt Free City'yi Prusya İmparatorluğu'na dahil etmişti. 8 Haziran 1867'de Avusturya İmparatorluğu, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun ikili monarşisinin kurulmasıyla sona ermişti. (Geschichte Österreich (1804-1867))

18-23 Ağustos 1867'de İmparator III. Napolyon, İmparator Maximilian'a taziye ziyareti için Avusturya'ya gelmiş ve Salzburg'da İmparator I. Franz Joseph ile görüşmüştü. 7 Kasım heyet yasası, Avusturya ile Macaristan arasındaki karşılıklı ilişkileri düzenlemişti. İmparatorluk Parlamentosu tarafından kabul edilen 'Krallığın Genel Hakları ve İmparatorluk Hükümeti Tarafından Temsil Edilen Ulusal Vatandaşlara İlişkin Temel Devlet Yasası' 21 Aralık'ta İmparator Franz Joseph tarafından onaylandı. Ayrıca bu ziyarette kanun, medeni hakları, kanun önünde eşitliği, dolaşım özgürlüğünü, mülkiyetin dokunulmazlığını, kişisel özgürlüğü ve iç hakları, mektup ve dilekçelerin gizliliğini, toplanma ve ifade özgürlüğünü, inanç özgürlüğünü, milli din özgürlüğünü, bilim özgürlüğünü ve ulusların eşitliği gibi hakları da onaylandı. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 43)

8 Haziran 1867'den 31 Ekim 1918'e kadar Avusturya-Macar monarşisi, iki ülkeyi eşit haklarla bir çatı altında birleştiren birçok farklı etnik gruptan oluşuyordu. 1867'den 1916'ya kadar I. Franz Joseph ve Habsburg İmparatorluğu'nun dağılımına kadar yeğenleri I. ve IV. Karl tarafından yönetildi. İlginç bir şekilde, ikili monarşinin hiçbir zaman birleşik bir bayrağı olmamıştı. 1850'lerde Macaristan'da iktidardaki Avusturya İmparatorluğu'na karşı ayaklanmalar Rus askeri desteğiyle durdurulmuştu. Macarlarca memnun olmayan müzakereler tamamlandıktan ve 'Ulusal Antlaşma' imzalandıktan sonra Kont András Macar hükümetinin yeni başkanı olmuştu. (Geschichte Österreich (1867-1918))

Antlaşma imzalanmış olmasına rağmen, Avusturya ile Macaristan arasındaki ilişkiler hiçbir şekilde barışçıl olmamıştır. Avusturya da dahil olmak üzere Macaristan'ın diğer pek çok bölgesindeki ulusal formüller, Avusturya'da devam eden iç siyasi gerginliklere yol açan huzursuzluk ve ayaklanmalardan da sorumludur. Macaristan ve Avusturya'daki etnik azınlıkların ana dilde eğitimi de bir tartışma konusu olmuştur. 1908'de Osmanlı'da patlak veren Türk Devrimi bu çabalardan yararlandı. Çifte monarşi otuz yıl boyunca Bosna-Hersek'i ilhak etse de bu iki bölge aslında Osmanlı İmparatorluğu'na aitti. Bu nedenle tahtın varisi Franz Ferdinand'ın yönetimi altında bu bölgelerin ilhakı fiilen tamamlanmış ve Avrupa'nın geri kalanı büyük ilgi görmüştür. Aynı zamanda, bu ilhak, ikili monarşinin siyasi izolasyonunu açıklığa kavuşturdu. (Geschichte Österreich (1867-1918))

Avusturya'nın XX. yüzyılın ilk on yılındaki kademeli düşüşü, yalnızca siyasi alana değil, aynı zamanda sanatsal alanı da olumsuz etkiledi. Heinz Rieder, bu dönemin rahatsız edici atmosferini bir kez daha ifade etti: Bu nedenle, edebiyat ümidi yaşam için yararlıdır ve o dönemin olaylarının karşılaştığı yaşam için son derece tehlikelidir. Aynı dönemde, her yönüyle hazırlanan Viyana'nın çöküşü, bir ülke ve rejimin olduğu Avrupa'da birçok ülkenin barış içinde bir arada yaşamasını parçaladı. Avusturya barışın son aşaması ve hanedan barışın son işaretidir. Bu nedenle, düşmanın darbesi doğrudan çeşitli ülkelerin küçük Avrupa'sını tekrarlayabilen Habsburg hanedanına yöneliktir. Sonuç olarak Fransa, İtalya, Rusya, Balkanlar ve diğer yerlerde milyonlarca insan hayatını kaybetti. Avusturyalı şairler tüm bunları fark etti ve modern edebiyat yaşananlardan sonra karanlık kehanet örtüsü altına saklandı. (Karabulut, 2013, s. 21-2)

Avrupalı devlet başkanları, bir taraftan I. Francis'in tahtının 60. yıldönümünü Viyana'da kibarca tebrik ettiler, fakat diğer taraftan Macarlar 'yabancı hükümdara' sessiz kaldılar. Franz Ferdinand ve eşi Sophie'nin 1914'te ilk ulusal bayram vesilesiyle ziyaret ettikleri, Bosna'nın başkenti Saraybosna'daki dramatik zirvede, hükümdarların çok etnikli imparatorluklarının büyük bölümlerinde ne kadar istenmeyen oldukları görüldü. Kraliyet çifti, Sırbistan'ın bağımsızlık iddiasının altını çizmek isteyen Sırp bir suikastçı tarafından şehirde araba sürerken vuruldu. (Geschichte Österreich (1867-1918)) Düzenlenen bu suikast hem ulusal hem de uluslararası açıdan bakıldığında, Birinci Dünya Savaşı ile sonuçlanan ciddi bir krize yol açtı.

Tahtın varisi Franz Ferdinand ve eşi Sophie'nin 28 Haziran 1914'te Saraybosna'da öldürülmesinden sonra 23 Temmuz'da Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Sırbistan'ı Avusturya karşıtı hareketinden dolayı savaşmaya çağırdı. 25 Temmuz'da Sırbistan, tatmin edici olmayan bir cevap vermesi sonrası, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Sırbistan ile diplomatik ilişkilerini kesti ve 28 Temmuz'da savaş ilan etti. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 69) Sonraki aşamada Müttefiklerin katılımıyla Avrupa merkezli Birinci Dünya Savaşı 11 Kasım 1918'e kadar sürdü.

Saraybosna'daki olayla karşı karşıya kalan II. Sezar William'ın liderliğindeki Almanya, ikili monarşiyle dayanışmasını bir kez daha vurguladı ve Müttefikler arasında mutlak sadakati sağladı. Tahtın varisinin Belgrad'da öldürülmesinin ardında çifte monarşinin bir ultimatoma Sırp savunucu yanıtı bazı Avusturya-Macaristan siyasetçileri için yeterli değildi. Tatmin edici bir şekilde İmparator I. Franz'dan komşu ülkeye savaş ilan etmesini istediler. Eski hükümdarın bu talebe itaat etmesi daha da önemli olaylara neden oldu. Rusya Sırbistan'a yardım etmek için harekete geçti ve iki müttefiki İngiltere ve Fransa ile ikili monarşiye savaş ilan etti. Onlara karşı Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve Alman İmparatorluğu ile tüm Avrupa ve hatta tüm dünya çağdaş tarihin en kanlı savaşına doğru sürüklenmiş oldu. (Geschichte Österreich (1867-1918))

XVIII. yüzyılda, çok sesli, renkli, evrensel bir Avusturya resim eğitimi dünyası 'Barok kültürü' çökerken, Katolikliğin, 'Jansenistlerin,'¹⁶ Protestanların ve Batı Avrupa aydınlanmasının gelişimi ve işgali, XIX. ve XX. yüzyılda siyasi gerilemeye yol açtı. Giderek ortaya çıkan daha dar ayrımlar (her şeyden önce bilinçsiz olarak) din ve belge karşıtı, özgür, ulusal, Hristiyan toplum ve sosyal demokrasiyi daha keskin hale getirmiştir. Zamanla tek boyutlu hale gelen XIX. ve XX. yüzyıl getto medeniyetlerinin 'dil savaşı', zaten 'Alman- Avusturya' ülkeleri içindeki bu dil anlaşmazlığı, 1848'den 1918'e kadar Tuna monarşisinin çöküşüne yol açan dil savaşlarında şekillenmiştir. (Heer, 2000, s. 22)

2.2.2. Cumhuriyet ve Soğuk Savaş Arası Temel Tartışmalar (1918-1947)

Yüzlerce yıldır var olan Habsburg Hanedanı'nın 1918 sonbaharında yıkılmasının ardından Avusturya, tüm Avrupa tarafından fark edilen bir yeniden yapılanma yaşadı. Avusturya Cumhuriyeti 12 Kasım 1918'de kuruldu, ancak antlaşma 21 Ekim 1919'da yürürlüğe girene kadar resmi olarak tanıtılmadı. Yeni Cumhuriyet'in kuruluşu sırasında birçok tartışma yaşandı. (Geschichte Österreich (1918-1938)) 30-31 Ekim 1918 tarihleri arasında Karl Renner, ilk Alman-Avusturya hükümetinin kurulmasına önderlik etmişti. Kabine üyeleri arasında Hristiyan sosyalistler, sosyal demokratlar, Alman milliyetçileri ve parti dışı yetkililer yer almıştı. 31 Ekim'de Hristiyan toplumunun temsilcisi Wilhelm Miklas'ın isteği üzerine hükümet, Babenberg döneminin 'kırmızı, beyaz ve kırmızısının' yeni cumhuriyetin sembolü olacağını açıkladı. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 81) Bayrağı da belli olan yeni cumhuriyet hükümeti böylelikle göreve başlamış oldu.

11 Kasım 1918'de, Sosyal Demokrat Parti Genel Başkanı ve Dışişleri Bakanı Victor Adler'in ölümünden sonra, Danıştay kararı ile 12 Kasım'da, Viyana Ulusal Meclisi'nin geçici başkanı Franz Dinghofer, parlamentodan Alman Avusturya Cumhuriyeti'nin kurulduğunu duyurdu. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 81)

Cumhuriyet hükümetinin ilk açılış toplantısı, 21 Kasım 1918'de 208 milletvekilinin ağırlıklı olarak Almanca konuşulan bölgelerden gelmesiyle yapıldı. (Geschichte Österreich (1918-1938)) Bu kez, Geçici Ulusal Meclis, esas olarak Hristiyan sosyalist

¹⁶ Jansenizm: Katolik teolojik bir harekettir. Hareket, Hollandalı ilahiyatçı Cornelius Jansen'in çalışmalarından geliyor. Daha çok Fransa'da yayılmıştır. Günahın kaynağının, yani günahın insanlığın dünyaya doğmasıyla oluştuğuna inanır. İlahi lütf ve ölüm ilkelerini teşvik eder.

güçlerden etkilenen Avusturya Cumhuriyeti'nin atanmasını kabul etmekle kalmamış, aynı zamanda diğer çeşitli siyasi kurumları ve önerileri de listelemiştir. Ayrıca 19 Şubat 1919'dan bir yıl sonra 'Kurucu Millet Meclisi'nin seçilmesine karar verilerek ilan edilmişti. (Geschichte Österreich (1918-1938))

Avusturya kimliği XX. yüzyılın önemli isimleri olan Sigmund Freud ve Adolf Hitler'den oldukça etkilenmiştir. Birinci Avusturya Cumhuriyeti'nde patlak veren kalıcı iç savaş, 1918-1938 yılları arasında siyasi inançlar çerçevesinde - kapsamı içinde olağanüstü zorluklarla başa çıkmak için çok çalışan Avusturyalıların birbiriyle çatışan - yakından bağlantılı kimlik krizinden kaynaklanmıştır. (Heer, 2000, s. 9) Avusturya monarşisinin birleştirici bağı olan imparatorluk ailesi, ittifak için ortak bir dile, milliyete ve milliyetçiliğe güvenmişlerdir. (Mayrhofer-Grünbühel, 2007, s. 14) Avusturya kimliğinin bileşenleri olarak (en azından yaşlılar arasında), Hitler Almanya'sının kuruluşunda yaşanan savaş ve yoğun çatışma bilgileri hala işe yaramaktadır. (Mayrhofer-Grünbühel, 2007, s. 16)

İlk ulusal başbakan, 'Geçici Ulusal Meclis'ten seçilen sosyal demokrat Karl Renner'di. İlk başta, yeni cumhuriyetin ne tür bir hükümet ve imparatorun işlevlerine sahip olması gerektiği net değildi. Hristiyan sosyal çevresi, yöneticinin bir tür 'halkın ömür boyu savunucusu' olması gerektiğine inanıyordu. IV. Charles, eski düzeni sürdürmek için istifa etmek istemese de istifası 11 Kasım 1918'de Schönbrunn Sarayı'nda yapılan bir bildiriyle imzalandı ve Avusturya İmparatorluğu fiilen sona erdi. (Geschichte Österreich (1918-1938))

Demokratik cumhuriyet, 12 Kasım'da Alman Cumhuriyeti'ne dahil olmuştur. Bunun üzerine Alman Cumhuriyeti, Avusturya üzerindeki etkisini belirlemek için yasalar çıkarmıştır. Kabul edilen anayasada, 'I. Cumhuriyet tarafından Avusturya toprağı olarak ilan edilmiş' fakat 'belirli alanlar' Avusturya Cumhuriyeti'ne ait sayılmamıştır. Almanca konuşulan bölgenin bir kısmı artık başka ülkelere ait olduğu için, Ulusal Meclis sistemi siyasi huzursuzluğu önlemek için halkın temsilcilerini seçmekten kaçınmıştır. (Geschichte Österreich (1938-1945), 2009) 27 Kasım 1918'de düzenlenen 'yeni seçim yasası' ile -kurucu ulusal meclis için yaklaşan seçimlerde- kadınlara oy kullanma hakkı verildi. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 82)

Avusturya'da yaşayanların birçoğu kendilerini Alman olarak görmelerinden dolayı, her bir ilin geçmişinden gelen ve bağımsız siyasi ve de idari birimleri olan Tirol (Tirolalı) halkı gibi güçlü kimlikleri vardır. Sonuç kültürel ve politik bir ideolojydi; yani "Avusturya" ulusların toplamından daha büyüktü, ama Almanca konuşan tüm insanları tek bir ülkede birleştiren Pan-Alman ideolojisinden daha küçüktü. Bu fikri öne süren Avusturyalı tarihçi Friedrich Heer, 1918'de Avusturyalıların ulusal kimliğini çevreleyen kafa karışıklığını tanımlamak için '1918'den sonra bu Avusturyalılar kimler?' sorusunu sordu. (Solsten, 1994) Bu karışıklığın oluşmasında Almanya ve Avusturya'da kullanılan ortak dil Almancanın da etkisi büyüktür.

Eyalet başbakanı Renner'in hesaplamalarına göre, Avusturya cumhuriyetindeki 4 milyon oyu engellemek Almanya'yı bölmek anlamına gelmektedir. Versay Antlaşması, Almanya'nın Avusturya'nın özerkliğini tam olarak tanıdığını açıkça öngörerek Birinci Dünya Savaşı'nın muzaffer uluslarının Büyük Almanya'yı fiilen durdurma niyetleri böylece sözleşmede sabitlenmişti. (Geschichte Österreich (1918-1938))

Buna ek olarak, Avusturyalıların Almanca konuşulan küçük bir ülkenin ekonomik ve politik devamlılığı konusunda ciddi şüpheleri vardı. Avusturya için iki seçenek öngörülmüştü. Bunlardan ilki; ya Avusturya-Macaristan İmparatorluğu tarafından kurulan ulusal ittifaka katılmak olacak; ya da ikinci seçenek olarak, Avusturya ulusunun kendi kaderini tayin hakkının meşru bir ifadesi olan Almanya ile yeniden birleşecekti. Fakat 'Tuna Federasyonu'nu kurma çabaları başarısız olmuş ve müttefikler, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan bir antlaşma sonunda Avusturya'nın Almanya ile birleşmesini yasaklamıştı. (Solsten, 1994) 1918'den sonra birçok Avusturyalı, ortak dil, kültür ve etnik özelliklere dayanarak kendilerini 'Alman Devleti'nin üyeleri olarak tanımladı. Almanya ile birleşme yasağı nedeniyle, çoğu Avusturyalı yeni ülkelerini ikinci bir Alman ülkesi olarak görüyorlardı. Savaş sırasında Doğu Almanya ile yeniden birleşme, Avusturya'da sadece siyasi haklar açısından değil, tüm siyasi alanda birçok sorunun çözümü olarak görülmüştü. (Solsten, 1994)

Aşağı Avusturya'nın bir parçası olan Viyana, 1922 de bağımsız bir federal devlet haline gelmişti. Güç ve nüfus dengesindeki farklılıklar nedeniyle, Viyana şehri ile Aşağı Avusturya köyleri arasında yaşanan gerginliklerin de 1920'de yapılan Saint-Germain Antlaşması ile giderilmek istenmiştir. Bu antlaşma ile, Kärnten bölgesinin güneyi ve Burgenland'ın Macarca konuşulan ana bölgeleri Avusturya'ya bırakılmıştı. (Dusek, Pelinka, & Weinzierl, Erste Republik, 1981) Avusturya'da kimlik tartışmaları

gibi yönetim şekli konusunda da sorunlar, Birinci Cumhuriyet döneminde sürekli gündem konusu olmuştur. Aidiyetlik konusunda yapılan araştırmalarda Almanya'ya yakın olan bölgelerde (örnek olarak, 29 Mayıs 1921'te yapılan kamuoyu araştırması sonrası Salzburg'da %95,5'e varan) Almanya'ya bağlanma konusunda taraftar olduğu görülmektedir. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 87)

Birinci Dünya Savaşı sonrasında ekonomik sorunlar yaşadıktan sonra, Avusturya ekonomisini iyileştirme çalışmalarıyla, Avusturya parası 'Krone'den 'Schilling'e dönüştürüldü. Ekonomiyi eski haline getirme çabalarının göreceli başarısına rağmen, dönemin hükümeti, Hristiyan sosyalistler (1920-1934), Sosyal Demokratların iç muhafızları ve Cumhuriyet Muhafızları Derneği arasında devam eden çatışmalara Polisin sert müdahalesi sonucu ölüm ve yaralanmalar meydana gelmişti. (Dusek, Pelinka, & Weinzierl, Erste Republik, 1981)

Hem Almanya hem de Avusturya, 1927'de önemli ekonomik toparlanma yaşasa da otoriter hükümet sistemlerinin eğilimi hala artıyordu. Avusturya'da, Temmuz 1927 olayıyla (Adalet Sarayı'ndaki yangın) bağlantılı olarak, Avusturya'nın merkezi olan Viyana'da sosyal demokrasiyi parçalanabilecek büyük bir gösteri oluşmuştu. (Winkelbauer, 2015, s. 493) 1930'dan bu yana, diğer Avrupa ülkelerinin gelişmesi ve devam eden ekonomik kriz nedeniyle, Avusturya'daki çeşitli faşist örgütler güçlendi. (Dusek, Pelinka, & Weinzierl, Erste Republik, 1981) Daha sonraki dönemlerde, siyasi sorunlar tam olarak çözüme kavuşturulamamış ve 1 Ekim 1930'da Federal Başkan Wilhelm Miklas, Ulusal Meclisi feshederek yeni seçimler için çağrıda bulunmuştu. 4 Aralık'ta Vorarlberg eski valisi Otto Ender, Almanları ve federal hükümeti içeren yeni bir hükümet kurmuştu. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 99)

18 Aralık 1931'de Yugoslavya'dan Avusturya'ya dönen Walter Pfrimer, 'vatana ihanet' davasından beraat etmişti. O dönemde yaşanan ekonomik zorluklar nedeniyle ülke çapında resmi 302.000 kişi olan işsizlere 98.000 kişi daha eklendi. 27 Ocak 1932'de Büyük Almanya ve Dışişleri Bakanı Johannes Schober ile yaşanan anlaşmazlıklar nedeniyle Buresch hükümeti (20 Haziran 1931-20 Mayıs 1932) istifa etmişti. 20 Mayıs 1932'de, eski Tarım Bakanı Engelbert Dollfuss, Hristiyan sosyalistler Landbund ve Heimatblock'tan oluşan bir hükümet kurdu. 23 Mayıs'ta Steiermark Ev Muhafızları lideri Walter Pfrimer, yalnızca Münih'ten gelen talimatları kabul etmek istediğini açıklayarak Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin (NSDAP) yanında yer

almış ve ev muhafızlarını bölmüştü. Ekonomik durumu iyi olmayan Avusturya, 15 Temmuz'da gümrük birliğinden çekilme sözü verdi. Bundan sonra Avusturya ve Lozan 300 milyon Şiling bir sözleşme ile Milletler Cemiyeti'nden 20 yıllık bir kredi imzaladı. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 102)

Büyük Buhran (1929) ardından, 1932'de yapılan 300 milyon Shiling kredi anlaşması büyük anlaşmazlıkları ve müteakip grevleri tetikledi. 4 Mart 1933 tarihinde yapılan parlamento tartışmasında, oylamanın geçerliliğine ilişkin bir tartışmanın varlığı nedeniyle oylamanın tekrarlanması gerekiyordu. Karar, tartışma konusu olan tek oya bağlı idi. Bu yüzden Ulusal Meclis Sosyal Demokrat Partisi Başkanı Karl Renner istifa etmesi partisine bir oy daha kazandırmıştı, çünkü cumhurbaşkanının oy hakkı yoktu. Bu durumda ikinci cumhurbaşkanı, Hristiyan sosyalist Rudolf Ramek, cumhurbaşkanlığını devralırsa partisi bu durumda bir oy kaybedecek olduğundan o da istifa etti. Bir sonraki aşama olarak, üçüncü Cumhurbaşkanı Alman vatandaşı Sepp Stravner başkanlığı devraldı ve açıklanamayan nedenlerle istifa etti. Bu, artık cumhurbaşkanlarının bu oturumu bitiremeyeceği veya devam etmeyeceği anlamına geldiğinden Ulusal Halk Kongresi milletvekilleri parlamentodan ayrıldılar. (Vocelka, 2002, s. 290) Avusturya da yaşanan kimlik sorunu bu defa parlamentoya sirayet etmişti. Son gelinen aşama ise Dollfuss'un lehine olabilirdi.

Resmi bir hata nedeniyle, parlamento kapatılabilir, böylece yeni seçimler engellenebilirdi. Strafer hatasını fark edip konseyi tekrar toplamaya çalıştığında, toplantı üyeleri zorla dağıtıldı. Federal Cumhurbaşkanı Wilhelm Miklas'ın işi partisinin baskısı altına girdiğinde, parlamentoyu feshetmek ve yeni seçimler yapmakla görevli olan Miklas, sessiz kalmayı tercih etmişti. Daire Başkanı Robert Hecht'in önerisi üzerine hükümet, yetkisini Viyana Sosyal Demokrat Devleti tarafından Yüksek Mahkemeye sunulan bir şikâyeti denetleme kurumunu feshetmek için kullandı. Kullanılan bu yetki üzerine, Hristiyan cemaatinin üyeleri istifa ederek mahkemenin karar vermesini engelledi. (Vocelka, 2002, s. 290)

Mart 1933'te Hristiyan Cemaati Bakanı Engelbert Dollfuss, üç parlamento başkanının istifasını bahane göstererek parlamentoyu feshetti. Polis, Ulusal Meclis'te yapılması düşünülen diğer toplantıları da engelledi. Ardından Avusturya medyasına sansür uygulanması, Anayasa Mahkemesi'nin kaldırılması, Hristiyan toplumu ile iç güvenlik örgütlerini ve diğer askeri örgütleri birleştirmek için Vatan Cephesi'nin kurul-

ması çalışmaları başlatıldı. (Dusek, Pelinka, & Weinzierl, Erste Republik, 1981) Ayrıca Cumhuriyeti Koruma Derneği, Komünist Parti ve NSDAP'nin (Vocelka, 2002, s. 96) kapatılması için çalışmalar başlatılarak İtalyan modeli altında otoriter bir devlet kuruldu. (Dusek, Pelinka, & Weinzierl, Erste Republik, 1981)

Birinci Dünya Savaşı'nın 'Savaş Ekonomik Güçlendirme Yasası' temelinde sosyal demokratlar, Milletler Cemiyeti'nin de yardımıyla yumuşak tepki vermişlerdi. Fakat parti dağılırsa, sendikalar yasaklanırsa, Kızıl Viyana saldırıya uğrar veya faşist bir anayasa ilan edilirse, silahlı direnişle karşılık vermeye karar verdiler. Ulusal sosyalistlerin yerel başarısı ve partiden artan korku, Avusturya'nın Temmuz 1933'te NSDAP'ı yasaklamasına yol açmıştı. (Vocelka, 2002, s. 290)

Bu dönemde yaşanan siyasi kriz sırasında 'İşçi Gazetesi', 8 Ocak 1933'te uluslararası silah kaçakçılığının "Hirtenberg" (Avusturya üzerinden İtalya'dan Macaristan'a kaçırılan toplu silah), Fransa ve İngiltere'nin ağır tepkisine neden olmuştu. Silahların çoğu Macar hükümetine ait olan kaçakçılığı, Avusturya hükümetinin reddettiği St. Germain Antlaşması'nın ihlali olarak tanımlamışlardır. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 103) Ziller Vadisi'ndeki Protestanlar, 12 Ocak 1837'de Katolik inancına geçmeyi reddetmişler ve imparatorluk kararıyla göç etmek zorunda kalmışlardır. Hem I. Franz hem de Ferdinand, dini bir cemaat kurmalarına izin verilmesi yönündeki taleplerini reddettiler. Yaklaşık 400 Zillertal, ülkeyi mallarıyla birlikte terk ederek çoğu Prusya ve Silezya'ya göç etmiştir. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 24)

Jacques Hannak, Avusturya'daki genç neslin tarihsel bilgisini incelemiş ve 'eski monarşinin unutulduğunu' belirtmişti. Hannak, tarihin unutulmuş olmasını geleceğe uyum konusunda olumlu buluyor ve geçmiş unutulmamış olsa, milenyum döneminde gelenek olarak her zaman var olarak toplumda uyum sorununa neden olacağını düşünmüştür. Hannak'ın bu düşüncesini doğru bulmayan Ernst Hoor, Avusturya'nın 'çözümlememiş kapalı geçmişi (tarihi ve kimlik sorunları) bugün ve gelecekte hep bir sorun olarak yaşanacak' olduğunu belirtmiştir. (Heer, 2000, s. 11) Birinci Cumhuriyetin oluşumu dönemlerine atıf yapan Ernst Hoor, Avusturya milletine sadakati sapkınlık ve ayrıcalık olarak gören tarihçileri eleştirmiştir. Hoor, 'Avusturyalı tarihçiler tarafından yazılan birkaç kitabın bize tüm kayıp savaşımlardan daha çok zarar verdiğini' vurgulayarak, Avusturyalı tarihçileri misyonlarına sahip çıkmaya davet etmiştir. Hoor'a

göre, bir ulusun (Avusturya'nın) kalkınabilmesi için, tarihin anlatılması/bilinmesi gerektiğini ve Avusturya kimliği için ise 'ikinci Alman devleti' karakterine ve onun 'Alman misyonuna' atıfta bulunmaması konusunda hassasiyet gösterilmesinin önemine vurgu yapmıştır. (Heer, 2000, s. 11)

1938/39 kışı kadar erken bir tarihte, savaş hazırlıkları, başlangıçtaki tedarik krizleri, maaş kesintileri ve yüksek konsantrasyona ek olarak, bu çevrelerin onayları hızla düşmüştü. Bu düşüş, işçi sınıfının geleneksel bilincini ve sınıf bilincini yeniden canlandırmıştı. Bu durum, Salzburg'da hissedilebilir gözlemlere göre, Viyanalı işçilerin Salzburg'daki büyük stüdyolarda çalıştırılması 'Komünizm' sloganının yayılmasına yol açmıştı. (Bruckmüller, 2001, s. 423)

16 Şubat 1938'de siyasi suçlar için af çıkarıldı. 20 Şubat'ta parlamento önünde bir konuşma yapan Hitler, Almanya sınırındaki 10 milyon Alman'ı anlattı. Hitler, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yapılan barış antlaşması ile Almanların birleşmesi engellendiğini ifade etti. Hitler'in konuşmasına cevaben 24 Şubat'ta Federal Şansölye, Avusturya'nın bağımsızlığını desteklediğini duyuran Genel Kurul'da bir konuşma yaptı ve ardından 9 Mart'ta Innsbruck'ta Anavatan Cephesi yetkilileriyle bağımsızlık konusunda bir referandum düzenledi. Konuşmanın ertesi günü (10 Mart) Hitler, genelkurmay başkanı Ludwig Beck'e Avusturya'nın işgaline hazırlanmasını emretti. 11 Mart sonunda Alman İmparatorluğu referandumun iptalini talep etmesi üzerine Başbakan Kurt Schuschnigg, o geceki radyo konuşmasında 'Tanrı Avusturya'yı korusun' dedikten sonra istifa etti. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 115) Başbakan Schuschnigg'in istifasına gerekçe olarak, Alman İmparatorluğu tarafından uygulanan baskı ve müttefiklerin yardım etmemesi gösterilmiştir.

Karl Vocelka, Avusturya'nın 12 Mart 1938'de ilhak edildikten sonra Avrupa'nın siyasi haritasından bağımsız bir ülke olarak birkaç yıl ortadan kaybolduğunu dile getiriyor. 13 Mart 1938'de Avusturya ile Alman İmparatorluğu'nun birleşmesine ilişkin Federal Anayasa kabul edildi ve 10 Nisan'da yeniden Almanya'nın birleşmesi için referandum yapıldı. Avusturyalı ve sosyal demokrat Renner'ın ortadan kaybolmasının ardından, piskopos ve 'Heil Hitler' tarafından imzalanan bildiri, yaklaşık 100.000 Avusturyalının Katolik Kilisesi'nden ayrılmasına neden olmuştu. Tüm demokratik ilkelere göre, bağlantı konusundaki 'ezici çoğunluk' kararı nedeniyle NSDAP iktidara gelmiş ve sonraki birkaç gün içinde yaklaşık 60.000 Avusturyalı tutuklanarak Dachau toplama kampına gönderilmişti. (Vocelka, 2002, s. 297)

Avusturya, 13 Mart 1938'de Alman İmparatorluğu'na dahil olduktan sonra artık ayrı bir devlet değildi. Yaklaşık 66.000 silahlı personel yemin ettirilerek Alman silahlı kuvvetlerine teslim edildi. 1936'dan itibaren, Alman İmparatorluğu'nun geleneksel iki yıllık askeri hizmeti, iki yeni askeri bölge olarak XVII. Viyana ve XVIII. Salzburg'da Avusturyalılara uygulandı. (AEIOU/Weltkrieg, Zweiter, 1939-1945, 2009)

1944'te Doğu'nun 'Avusturya Eğilimi', özellikle de Viyana'nın yeniden canlanması gibi son derece kötü bir ruh hali kaydetmek zorunda kalmıştı. Batı'da sadakat temelde kesintisizdir. Fakat Almanya'ya bağlanma konusunda kamuoyu, ilk olarak 1938'de savaştan bahsedildiğinde gerilemiş ve kiliseye karşı mücadele yoğunlaşmıştı. Büyük Alman İmparatorluğu'nun tamamında halka açık olarak yapılan ilk ve tek Nazi karşıtı gösterisinin sonraki günü Hitler, başpiskoposun sarayına hava saldırısına yol açan ulusal bir sosyalist gösteri düzenlemişti. 1938'de Hitler'e karşı yöneltilen negatif duygular, Eylül 1939'da Hitler Almanya'sı tarafından başlatılan savaşta Polonya ve Fransa'ya karşı kazanılan zaferden sonra destekleme ve kiliseye karşı yakınlaşmalarda artış görülmüştü. (Bruckmüller, 2001, s. 424) Sosyal demokratlar, Komünistler, Katolik kampının köylüleri yanı sıra akademik çekirdek sınıfları kimliklerini korudular. Direniş, öncelikle Katolik bölgesinden (Scholz-Kastelic-Lederer), sonra komünist kamptan ve ardından sosyal demokrasilerden yayılmaya başlamıştı. 1944 sonbaharından itibaren Innsbruck, Salzburg, Linz, Viyana ve Graz'da ağır bombalı saldırılar sonrası, birçok Avusturyalının Alman rüyası sona ermişti. (Bruckmüller, 2001, s. 424-5)

Ernst Hoor'a göre, Alman "Spiegel" dergisinin (Spiegel) 11 Nisan 1956 tarihli yayını tartışmasız olarak yayınlamasına izin verilmesi son derece şok edicidir. Yani, Avusturya eğitim yönetiminin en yüksek başkanının 'Avusturya bağımsız bir Alman devleti olan Avusturyalılara aittir' (Heer, 2000, s. 12) söylemine izin verilmesinin yanlış olduğu ve böyle bir beyanla bir milletin kurulamayacağı konusuna vurguda bulunmuştur. Ernst Hoor, 'ulusal' Alman-Avusturya tarihi mitini tartışıyor: 'Son yıllarda, neredeyse tüm önde gelen Avusturyalı tarihçiler Almanya'nın' bin yıllık tarihini yeniden yorumluyorlardı. Kutsal Roma İmparatorluğunu oluşturan 234 bölgeye ait olduğu için Avusturya, var olmayan bir Alman imparatorluğunun parçası olmamıştı. Ancak Almanya, 1438'den 1806'ya kadar Avusturya tarafından Viyana merkezli yönetilen Kutsal Roma İmparatorluğu'nun bir parçasını oluşturmuştu. (Heer, 2000, s. 12)

Avusturya'nın Almanya'ya bağlanmasından kısa bir süre sonra, Avusturya ekonomisi büyük ölçüde, Alman İmparatorluğu'nun silah endüstrisinin genişlemesine entegre oldu. 1939 yazında, 300.000'den fazla işsiz Alman sanayisinde mahsur kaldı. Batı Avrupa'dan yabancı işçiler ile Doğu Avrupa'dan zorunlu çalıştırma ve nihayet Mauthausen Toplama Kampındaki binlerce mahkûm, insanlık dışı koşullar altında kullanılıyordu. (AEIOU/Weltkrieg, Zweiter, 1939-1945, 2009)

Avusturya'nın hükümet politikası, partinin ırk ayrımcılığına bakılmaksızın ırkçılığı teşvik etmektedir. Ayrılık ... Göç ve Müslüman karşıtı politikalar neo-Nazi partisinin dazlaklarını özellikle parlamento dışında beslemiştir. Avusturya, Nazilerin ve Hitler'in sokak gangsterlerinin ideallerini gizleyemeyen bir politikacının son umudu olmaya başlamıştı. 1945 ile 1955 arasında, Avusturya'nın teslim olduğu gerçek yıllardı. 1955'te imzalanan antlaşma ile Avusturya birdenbire süttten çıkmış bir 'ak kaşık' olmuştu. Ulusal sosyalizmin ilk kurbanı olarak kabul edilmiş ve Nasyonal Sosyalizmin tüm cinayetleri hakkında Almanya suçlanmıştı. Şubat 1938'de Viyana'da yaşayan 180.000 Yahudi'nin 1945'te sadece 2.000'inin kaldığı gerçeği unutulmuştu. (Kakınç, 2019)

XIX. ve XX. yüzyıllarda Protestan kilisesine, Katolik devlet kilisesine, geç Aydınlanmanın ateizmine, klasik liberalizm inancına, Avusturya sosyalizm inancına, Nasyonal Sosyalizm inancına, atalarının inancına ve muzaffer rejimin inancına geri dönmeler gibi kesintisiz siyasi dönüşümlerden ve büyük dini mücadelelerden tarihi kitaplarda ısrarla söz edilmemiştir. (Heer, 2000, s. 20-1)

Avusturya'da monarşi dönemlerinden beri, 'ulusal kimlik' arayışı ya da inşası, 'Avusturyalılar Almandır' baskın tezine uygun yaşanmıştı. Bu süreç, İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar uzamıştır. 1945'e kadarki Avusturya tarih yazını, 'Alman-Avusturyalılığa dair kuramlarla doluydu. (Şimşek H. A., 2019) XVI. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar Avusturya'da iki siyasi din (kriz dönemlerinde üç ve dört) birbirine karşıydı. XVI. yüzyıldan XX. yüzyıla, 1938/45'ten itibaren, bir dinsel mücadele çılgınlığı tüm Avusturya kimlik ikilemelerinin ve Avusturya ve de Avusturya'daki tüm trajedilerin merkezi haline gelmişti. (Heer, 2000, s. 18)

2.2.2.1. Avusturya'da Faşizm ve Nazi Dönemi

Napolyon'un Kutsal Roma İmparatorluğu rüyası, 1806'da sona ermiş ve Roma'yı yeniden canlandırma planıyla da süslenmişti. Hitler bile, III. bir imparatorluk/emperyal güç kurarken, Roma'nın mirasını devralmayı ve böylece Avrupa'yı tek bir siyasi otorite altında birleştirmeyi umuyordu. (Çıvgın, 2008, s. 11)

Saint-Germain Antlaşması, Almanya ile ilişkileri geliştiremedi ve Avusturya'nın İtalya ile ilişkilerini iyileştirmesine yol açtı. 1930'da iki ülke bir dostluk anlaşması imzaladı. Bu antlaşma ile İtalya'nın ülke içindeki etkisi artmış ve Avusturya faşistlerine yardım etti. Öte yandan Hitler'in iktidara gelmesinden (1933) sonra Avusturyalı Naziler daha aktif hale gelerek Almanya ile birleşme fikrini desteklediler. (Dursun, s. 177)

1932'de Federal Şansölye olan E. Dollfuss'un bir Nazi ayaklanmasında (1934) öldürülmesinden sonra, K. Schuschnigg Federal Şansölye oldu. Schuschnigg ayrıca Nazilere karşı bir savaş başlattı, ancak Hitler'in desteği Avusturya'daki Nazileri daha da güçlendirdi. 1937'den beri Avusturyalı Naziler faaliyetlerini daha da artırmıştı. Hitler, Avusturya'ya Avusturya'yı barışçıl bir şekilde ilhak etmesi için baskı yaptı ve Schuschnigg'i yedi maddelik bir ultimatomla geri dönmeye davet etmişti. Umutsuzca, Avusturya Şansölyesi, Hitler'in talebini kabul etmek zorunda kalmış ve Başkan William Miklas, Seth Inquart'ı Başbakan olarak atanmıştı. Aynı zamanda Alman birlikleri Avusturya sınırını geçerek 12 Mart'ta Avusturya, Almanya tarafından işgal edilmiş ve o zamandan sonra Almanya (III. Reich) Ostmark adında yeni bir eyalet haline gelmişti. Bu ilhaka herkes sessiz kalmıştı. (Dursun, s. 178)

Nihayetinde Ulusal Sosyalizmin eline geçen bu kararsızlığın özelliği, Avusturya'nın Dollfuss ve Schuschnigg ideolojisindeki 'Büyük Alman' misyonuydu. Buna karşı Hristiyan Sosyalist Ernst Karl Winter ve daha sonra, Komünist Alfred Klahr, Schuschnigg'in Hitler'in baskısına nihayet 13 Mart 1938'de bir referandumla karşı koymaya çalıştığı 'hürriyet ve Alman, bağımsız ve sosyal, Hristiyan ve birleşmiş bir Avusturya için' sloganı bu belirsizliğin bir ifadesiydi. (Rásky, s. 61) 10 Nisan 1938'de Hitler, Almanya ile yeniden bir araya gelmiş ve düzenlenen kamuoyu araştırmalarında oyların %99'undan fazlası ilhaktan yana olmuştu. (Dursun, s. 178)

Avusturya silahlı kuvvetleri hiçbir askeri direniş göstermemişti. (Mein Österreich, 2020, s. 29) Savaş sırasında, diğer ülkelerden bir milyondan fazla insan Avusturya'da çalışmak zorunda kalmıştı. Nasyonal Sosyalizm döneminde 'Avusturya'

artık 'Ostmark' olarak adlandırılmış ve 'Hitler Almanya'sının bir parçası olmuştu. O zamanlar birçok insan ulusal sosyalizmi desteklemişti. Yaklaşık 700.000 Avusturyalı, Ulusal Sosyalist Parti'ye (NSDAP) katılmıştı. (Mein Österreich, 2020, s. 31)

Kasım 1937'nin sonlarında, Britanya Dışişleri Bakan Yardımcısı Lord Halifax Almanya'yı ziyaret ettiğinde, Hitler'in hesaplamaları işe yarayacak ve barış sağlanırsa Avusturya'nın ilhakının İngiltere'ye karşı çıkmayacağını belirtmişti. Nazi liderliği Avusturya hükümeti üzerindeki baskıyı artırmıştı. Hitler, 12 Şubat 1938'de Avusturya Şansölyesi Schuschnigg'i Berchtesgarden'e atamış ve ona geçiş izni vererek Avusturya'yı uydu ülkesi yapmıştı. Schuschnigg, 14 Mart'ta Avusturya'nın bağımsızlığı konusunda referandum yapmayı planlamıştı. Avusturya Ulusal Sosyalist lideri Arthur Seyß-Inquart'ın başlattığı darbe 12 Mart'ta Alman birliklerinin işgali ile karşılanmış ve alkışlayan kalabalıklar çok sert askeri müdahaleyle dağıtılmıştı. 10 Nisan 1938'de Avusturya'da yapılan referandumda %98 oranında Alman İmparatorluğu lehine oy verilmişti. Sonunda Almanya, büyük demir cevheri kaynakları, kıymetli dövizleri ve işçilerin rezervuarlarını acil olarak artırma ihtiyacı nedeniyle Avusturya'nın ilhakından ekonomik faydalar elde etmiş ve böylece Almanya'nın kendi kendine yeterlilik politikasını güçlendirmişti. (Wildt, 2008, s. 140)

11 Temmuz 1936'da Başbakan Schuschnigg, Almanya'nın Avusturya egemenliğini tanıması nedeniyle Avusturya, Almanya olduğunu iddia ettiği gerçeğinden hareketle bir politika benimsemeye hazır olduğunu açıkladı. Bir başka gizli anlaşma türünde, insanlar Edmund Glaise-Horstenau'nun Ulusal Sosyalistlerin temsilcisi olduğu ve o zaman kabine müdür yardımcısı Guido Schmidt'in Hükümeti bir anlaşmaya dahil ettiği konusunda hemfikir idi. 5 Ağustos'ta Milletler Cemiyeti başkanı Rost van Tonningen, Avusturya'daki görevinin yerine getirileceğine inanıyordu. 12 Ağustos'ta Benito Mussolini, Avusturya askeri ataşesi Albay Emil Libitsky'ye Hitler'in politikası hakkında uyarıda bulunmuştu. Marşal-Leutnant Ludwig Helmut'un komutasında Avusturya ordusu 9 Ekim'de dağıtılmış ve 14 Ekim tüm silahlı kuvvetler Vatan Cephesi milis yasasına dahil edilmişti. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 112) Hitler, ülkedeki ve halktaki konumunu pekiştirdikten sonra, hemen uzun vadeli savaş planını uygulamaya başlamıştı. Ekim 1936'da ordu, askeri yetkililere dört yıl içinde ordunun ve ekonominin savaşa hazır olmasını ve tüm önlemlerin tamamlanmasını gizli bir nota talep etti. Bir yıl sonra, Kasım 1937'de Hitler, üst

düzyer askeri yetkilinin konuşmasında, yalnızca Orta Avrupa'daki statükoyu değiştirmek için güç kullanabileceğini belirtmişti. (Öncü & Ekinci, 2014, s. 243)

12 Mart 1938 sabahı, erken saatlerde Alman ordusu Avusturya'ya yürüdü. 13 Mart'ta, Nazi baskısı altında, Federal Cumhurbaşkanı Miklas tarafından atanan Federal Başbakan Arthur Seyß-Inquart, Linz'de 'Avusturya ve Alman İmparatorluğunun Birleşmesini' imzaladı. 15 Mart'ta, Viyana'daki Heldenplatz'da Ulusal Sosyalist Miting düzenlendi. Adolf Hitler, binlerce kişinin beğenisini kazanan yeni Hofburg'un balkonundan halka seslendi. Alman ordusu girdikten sonra, Nazi rejiminin birçok muhalifi hemen tutuklanmış ve hapsedilmişti. Tutuklanan on binlerce kişinin çoğu birkaç hafta sonra serbest bırakılmışti. Federal Başbakan Kurt Schuschnigg önce bir aile hapishanesinde ve ardından Metropole Otelindeki Gestapo karargâhında gözaltına alınmışti. Rejimin çok az muhalifi yurt dışına kaçmayı başarabilmişti. Siyaset ve kültürden birçok insan, kaçmak için yeterli fırsatlara sahip olmadıkları için intihar etmişti. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 116)

Hitler, tüm müzakerelerde savaş durumunu vurgulayarak birliklerden en üst seviyede dikkatli olmalarını istedi. 23 Mayıs 1939'da üst düzey askeri yetkililere, kan olmadan gelecekteki büyümenin imkânsız olduğunu ve Polonya'nın yakında işgal edeceğini söyledi. (Öncü & Ekinci, 2014, s. 243-4)

Avusturya'nın evrensel dili olan Almanca konuşarak, Avusturya edebiyatı Alman edebiyatı alanına girmiştir. Yeter Demir'in bu konudaki görüşü şu şekildedir: Avusturya edebiyatı, Avusturya'daki siyasi kargaşa ve devrimden önce Alman ve İsviçre edebiyatına dahil edildi. 1890'da Avusturya'dan sonra, 'Genç Viyana' adı altında toplanan yeni nesil yazarlar, eserler üretmek için Avusturya geleneğini izlemeye başladılar. 1918'de Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun çöküşü doğal olarak edebi eserlere yansdı. Naziler 1938'de Avusturya'yı işgal ettiğinde, Avusturya ülkesi bağımsızlığını kaybetti ve çok yazar yurt dışına kaçtı. Hitler rejiminin çöküşü (1945) ile Kafka, Max Bardold ve Robert Musiel gibi yazarların geri gelmesi sonucu edebiyat ve sanatsal hayat yeniden canlanmışti. (Karabulut, 2013, s. 16) Avusturya edebiyatında bu durgunluk döneminden sonra yabancı yazarların etkisi de farklıdır.

18 Ağustos 1939'da Alman hükümeti, sağlık personelinin ağır engelli yeni doğan ve 3 yaşın altındaki çocukları rapor etmesi üzerine oluşturulan pediatri kliniklerinde 'ötenazi' yapılarak öldürüldüler. Öldürme planını, zamanla 17 yaşın altındaki gençleri

de kapsar hale gelmişti. Kısa süre içinde hastaneye kaldırılan herkesi kapsayacak şekilde plan genişletildi. 1939 sonbaharında Adolf Hitler, projeye dahil olanları ko-
vuşturmadan korumak için gizli bir 'T4' isminde vekaletname imzaladı. T4 çalışanları
altı gaz odası kurdu. Kurbanlar, bu merkezlere ulaştıktan saatler sonra, kamufle edil-
miş gaz odasında duş tesisi olarak saf karbon monoksit gazı kullanarak öldürüldü. Hal-
kın güçlü protestoları sonucu Hitler, prosedürün Ağustos 1941'de durdurulması emrine
uymayan Alman sağlık personeli, Ağustos 1942'de cinayetlere yeniden başladı.
(Holocaust Ansiklopetisi)

Alman faşizminin yabancı yönetimi, tüm Avusturya halkına ölçülemez bir talih-
sizlik getirmişti. (Kolbábek, 2012, s. 57) İdeal dünyanın bu stereotipleri ve rahat Avus-
turyalılar, Avusturya'nın Hitler Almanya'sını ilhak etmedeki rolü ve Avusturya ile na-
sıl başa çıkılacağı hakkında yeni eleştirel düşüncenin başlangıç noktasıdır. (Kolbábek,
2012, s. 29)

Hitler döneminde, sosyal hayattaki yıkımların boyutunu anlatabilmek de sadece
sözde kalabilmektedir. O dönemde yaşamış Avusturyalı şair, oyun yazarı ve romancı
Ingelberg Bachmann, savaş sonrası Alman edebiyatının önde gelen isimlerinden bi-
riydi ve günlerini şu şekilde ifade etmişti: "Belli bir an vardı çocukluğumda; o an,
benim tüm çocukluğumu yıktı. Hitler'in birliklerinin Klagenfurt'a girişleri. Bu, o denli
korkunç bir şeydi ki, anılarım o günle başladı; başka deyişle, erken gelen, o güçte ola-
nını daha sonra çekmediğim bir acıyla..." (Karabulut, 2013, s. 26)

İkinci Dünya Savaşında meydana gelen felaketlerden kaçınmak ve nihayet resmi
Avusturya ülkesini kurmak ihtiyacı hasıl olmuştu. Savaştan kısa bir süre sonra, Avus-
turya'nın ulusal mirasıyla uğraşmak için neredeyse hiç vakit yoktu, ancak 1946'da yeni
ve eski ulusal değerlere, özellikle de oturulabilecek evlere ihtiyaç vardı. (Wörner, 2008,
s. 20-1)

Avusturya'nın kimlik konusunda tanınırlığı elbette ülkeden ülkeye farklılık gös-
terebileceği gibi kişiden kişiye de farklılıklar gösterebilmektedir. Rudolf de Cillia ve
Sabine Lehner'in yapmış olduğu görüşmelerde, 'Avusturyalı olmak ne demektir?
Avusturya ile kendiliğinden gelişen ilişkiler' sorulduğunda, genellikle alışılmış klişe
cevaplarla karşılaşmıştır. Bazı görüşmeciler, Avusturya'yı dağlar, müzik, spor başarı-
ları, geleneksel kostümler, Mozart, yüksek kültür, müziğin sesi, Schönbrunn Sarayı

vb. isimlerden tanıdıklarını söylerken Nik Nafs, tipik Avusturyalı olduğu gibi unutmaktan ve bastırmaktan da bahseder. Ayrıca Avusturya'ya gelen yabancı turistlerin ise sık sık Hitler, Ulusal Sosyalizm veya Almanya ile bağlarının yanı sıra Avusturya'nın ittifak konularına daha çok vurgu yapılmıştır. (Cillia, Wodak, Rheindorf, & Lehner, 2020, s. 57)

1955 baharında, 'Ulusal Antlaşma'nın imzalanması nihayet Avusturya'nın ulusal bilincini güçlendiren ve kurtuluşu anlamına gelen bir başarı duygusu oluşturmuştu. İkinci Cumhuriyet'i kurma kararı nihayet Avusturya'nın Nazi sosyalist Almanya'sından ayrılmasına ve sözde Batı entegrasyonu olarak kabul edilmesine işaret ediyordu. (Wörer, 2008, s. 21) En önemlisi, bu Antlaşma ile tarafsızlık beyanı bildirerek siyasi birliğini kurmuştu. Avusturyalılar, 'Alman olarak hitap edilmeyi rahatsız edici bulmuyor, ancak Avusturya kimliğinin 'Hitler'e veya 'Nasyonal Sosyalizme' indirgenmesinin doğru olmadığını ve rahatsızlık verici olduğunu ifade etmişlerdir. (Cillia, Wodak, Rheindorf, & Lehner, 2020, s. 64)

2.2.3. Soğuk Savaş ve II. Cumhuriyet Arası Dönemdeki Temel Tartışmalar (1947-1955)

Soğuk Savaş, terim olarak 1947'den 1991 tarihleri arasında ifade için kullanılmıştır. Ancak, iki süper gücün kutuplaşması, nükleer silahların getirdiği yeni tehditlerin derinliği yanı sıra yoğunluğu ve ittifakları örgütleyen ideolojik çelişkilerle ilişkili olan çatışmanın başka bir biçimi haline gelmiştir. Bu nedenle Soğuk Savaş, Doğu ile Batı arasında daha yoğun bir barış dönemine işaret eden bir çatışma biçimiydi. Hatta bazıları bunu, iki ittifakın mümkün olan her şekilde savaştığı bir III. Dünya Savaşı biçimi olarak tanımlamışlardır. (Oldenburg, 2008, s. 727)

8 Mayıs 1945'te Almanya kayıtsız şartsız teslim oldu ve resmen İkinci Dünya Savaşı'nı sona erdirdi. Böylelikle işgal altındaki Avusturya'daki Ulusal Sosyalist terörist faaliyetler sona ermişti. 1940'ların başında Müttefikler, özellikle Sovyetler Birliği, Üçüncü Reich'in bastırılmasından sonra Avusturya için ne tür bir hükümetin anlamlı ve uygun olacağını düşünüyorlardı. Tuna Konfederasyonundan Alp ülkelerine, monarşiden federal sisteme kadar insanlar çeşitli şeyler düşünmüş ve tartışmışlardır. Nisan 1945'te Avusturya'daki kanlı Viyana Savaşı sona erdikten sonra, Avusturya Nazi yönetiminden kurtarılmış ve ülkenin kuruluşuna hemen başlanmıştı. Bu süreçler, diğer şeylerin yanı sıra, Avusturya parti atmosferinin yeni oluşumuna ve gruplaşmasına yol

açmıştı. Örneğin, Sosyal Demokrat Parti, devrimci sosyalistler ve yeni Geçici Hükümetin on temsilcisi SPÖ'yü oluşturuyordu. ÖVP; 7'si KPÖ'den, 3'ü bağımsız olmak üzere 9 meclis üyesi sağlamıştı. Yavaş yavaş tüm müttefikler, cumhuriyeti yeniden inşa etmekten geçici hükümetin sorumlu olduğunu kabul etmişti. 1920 antlaşması ve 1929'da değiştirilmesi anayasanın temelini oluşturmuştu. (Geschichte Österreich (1945- heute), 2009-2022)

Tanımlayıcı bir şekilde Avusturya kimlik kümesi nedir? Seçkinlerin dışında, bu küçük Avusturya ülkesinin ulusal kimliği başlangıçta kurgusal bir şeydi. Ancak savaş döneminden farklı olarak, bu ülkedeki neredeyse herkes 1945'ten sonra bir ulus-devlet olmayı umuyordu. Buna pragmatik bir bakış açısıyla bakılırsa, bu çok yüksek bir hayaldi. (Rásky, s. 62) Batı açısından bakıldığında, 1946 gibi erken bir zamanda Soğuk Savaş önce istikrar gerektirmiyordu ve demokratik bir deney de yoktu. Büyük Buhrandan sonra ekonomik ve sosyal kriz nedeniyle bir 'toparlanma' yaşanmıştı. Ekonominin yokluğuna rağmen, emperyalizmin klasik ve ileri kültürü, ulusal sosyalist sistemin desteğiyle benzeri görülmemiş bir destek ve popülerlik kazanmıştır. Bu nedenle, içeride küçük ülkelerin kimliğini güçlendirme ve daha iyi olduğunu vurgulama zorluğuyla karşı karşıyadır. Burgtheater ve Devlet Operası'nın yeniden inşası ulusal bir endişe haline gelmişti. (Rásky, s. 63)

Birinci Cumhuriyet'teki Almanya gibi, Avusturya da dört işgal bölgesine, Birleşik Krallık, ABD, Fransa ve SSCB'ye bölünmüştü. 1955'te, savaşın bitiminden on yıl sonra, Avusturya nihayet işgalci güçten bağımsız olarak ulusal kararlar alabilen ege-men bir devlet oldu. Bunu başarmak için Alp Cumhuriyeti tarafsızlığı sağlamaya ve bunu anayasaya tabi kılmaya karardır. Bu, eski Sovyetler Birliği'nde daha uzun süre devam etmesine rağmen, işgalciler daha önce Almanlar tarafından talep edilen tüm endüstriyel tesisleri işlevsiz hale getirdiğinden, savaş sonrası ekonomik büyüme yavaş yavaş toparlanmıştır. (Geschichte Österreich (1945- heute), 2009-2022)

İkinci Dünya Savaşı ve Ulusal Sosyalizmin korkunç döneminde Avusturya ilk kurban olmuştu. Ancak Avusturyalıların hem kurban hem de fail olması, daha sonra yeni bir kimliğin yolunu açmıştı. Bu dönemden ve sürecin bir kısmından kazanılan deneyim, Avusturya ulusal antlaşmalarının sözde ekonomik mucizesine, tarafsızlık beyanına ve özellikle Avusturya'daki bazı sosyal ortaklıklara dayanmaktadır. Bu nedenle, yeni Avusturya nihayet kimliğini olumlu bir şekilde kabul etmişti. Avusturyalı yazar Michael Scharang, 'İkinci Cumhuriyet'te büyüyen yeni nesil, Avusturya'nın bir

ülke olarak tartışılmaz gerçeğinin ilk neslidir. Bu kesinlikle bir sorun değil, tarihte yeni bir şey. İlk defa, Avusturya'nın kaynağından şüphelenmek bir sorun teşkil etmemiştir' şeklinde Avusturya kimliği hakkındaki düşüncelerini dile getirmiştir. (Mayrhofer-Grünbühel, 2007, s. 16)

İkinci Dünya Savaşı, özellikle Hitler'in Almanya'yı ilhak etmesi, Avusturya kimliğinin biçimini büyük ölçüde değiştirmişti. İlk olarak Üçüncü Reich'in acı verici deneyimi ve kendisini Federal Almanya Cumhuriyeti'nden ayırma arzusu nedeniyle, Alman ulusal düşüncesinde muazzam değişiklikler geçirdi. Bununla birlikte, Nazi dönemi hem Alman zulmünü hem de Hitler rejiminin Avusturya nüfusunun çoğunluğunu tanımasını eleştirel bir şekilde incelemek biraz zaman almıştı. Ancak başbakan olarak Franz Vranitzky ile bu durum değişmiş ve her düzeyde gözden geçirme yapılmıştı. (Geschichte Österreich (1945- heute), 2009-2022)

İkinci Avusturya Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ilk birkaç yılında, kimlik meselesi birçok yönden sorun yaşamıştı. İşgal güçlerinin gölgesinde, iç zorluklardan bahsetmek daha da zorlaşmıştı. İşgal güçlerinin tehdidinin hala var olduğu düşünüldüğünde, ana partiler ve ana akım politikacılar işgalci güçlerin tehdidinin hala var olduğunu ifade etme konusunda isteksiz hareket ediyorlardı. 1947'de kayıtlı 541.723 Nas-yonal Sosyalistler, milyonlarca Avusturyalının siyasi kimlik sorunu olduğunu göstermiştir. (Heer, 2000, s. 9)

Dil, insanların kimliklerini tanımlarında olduğu gibi, Avusturya için de önemli bir faktör haline gelmiştir. 1951'de yayımlanan Avusturya sözlüğünün ilk baskısı ile dil bağımsızlığını kazanma çabaları da değerlendirilmişti. (Mayrhofer-Grünbühel, 2007, s. 18) Daha geniş bir tarihsel arka plan olmadan, Soğuk Savaş'ın 1960'lardan itibaren ve buna bağımlı olarak kutuplaşmanın da dinamikleri çarpıcı biçimde değiştiği ve çatışmanın nihayet sona erdiği görülmektedir. (Oldenburg, 2008, s. 734)

2.2.4. II. Cumhuriyet Sonrası ve Soğuk Savaş Dönemi Temel Tartışmalar (1955-1991)

Soğuk Savaş, 1947'den 1990'lara kadar süren uluslararası çatışmalar ve başarısız iş birliği girişimleri dönemini tanımladı. Soğuk Savaş'ın ne zaman ve neden patlak verdiği özel bir tartışma konusudur. Soğuk Savaş terimi ilk olarak 1947'de Amerikalı gazeteci H. B. Swope tarafından icat edildi ve ünlü yayıncı Walter Lippmann tarafından popüler hale getirildi. (Oldenburg, 2008, s. 726)

1943 ‘Moskova Deklarasyonu’nun ana içeriğine göre, savaşın 1945’te sona ermesinden sonra Avusturya dört bölgeye bölündü ve Müttefik kuvvetler tarafından işgal edildi. Ancak aynı zamanda, Karl Renner liderliğindeki geçici eyalet hükümeti, Avusturya’yı İkinci Cumhuriyet olarak kurdu ve Karl Renner ilk Federal Başkan olarak atandı. 1929 versiyonundaki 1920 anayasası, küçük değişikliklerden sonra orijinal durumuna geri döndü. Denazifikasyon yasaklanmasını, NSDAP ve ilgili tüm kuruluşları içeren 1947 ‘Yasak Yasası’ uygulandı. 1947’ye kadar, SPÖ, ÖVP ve KPÖ’den oluşan yeni kurulan bir bütün parti hükümeti iktidara geldi ve SPÖ ve ÖVP, 1966’ya kadar büyük bir koalisyonu yönetti. Doğu Avrupa’daki komünist liderler için ideolojik savaşlar bile şiddetliydi. (Dusek, Pelinka, & Weinzierl, Zweite Republik, 1981)

Adam Wandruszka, Aralık 1955 yılında ‘Avusturya’nın Mirası ve Geleceği’ başlıklı Avusturya aylık Gazetesi olan ‘Kültür Özgürlüğü’nde ‘Avusturya ne zaman var oldu?’ sorusu üzerine Almanya’yı işaret ederek Slav kökenini gösteren bir tartışma başlattı. Fakat Viyanalı tarihçi Wilhelm Böhm, Avusturya ulusu kavramının yeni bir şey olmadığını ve yüzyıllar boyunca ulusal bağımsızlığı yeniden kazanan yeni bir ifade olduğunu vurgulamaktadır. (Heer, 2000, s. 10-1) Böhm’e göre, ‘bu tür sorulardan gerçekten sorumlu olan siyasi partiler, Avusturya ulusal fikrini taktiksel nedenlerden dolayı kendi hallerine bırakmayı tercih ediyorlardı. Böhm, bu durumun çok ileri görüşlü olmadığını belirtiyor ve ‘Bir Avusturya ulusu olarak varlığımıza bağlı kalmaktan kaçınıyorsunuz ...’ şeklinde sorumluları eleştiriyordu. Böhm, ‘Avusturya ulusu fikrine karşı direniş kesinlikle bugün hala kayda değer’ olduğunu düşünüyor ve ‘1776’dan beri ulusal bir tiyatrosu, 1816’dan beri ulusal bir bankası ve 1921’den beri bir ulusal konseyi olan Avusturya’nın da yakında bir milleti olmasını umalım’ şeklinde temennilerde bulunmaktadır. (Heer, 2000, s. 11)

Uzun bir süre, Avusturya savaş sonrası edebiyatının bir özelliği olarak, ne yakın geçmişle, yani Austrofaşizm ile ve Nasyonal Sosyalizm, ne de somut bugünüyle ilgilenmedi. 1945 ve 1966 arasındaki dönemde, çağdaş tarihin veya siyasi meselelerin olmaması tipik özelliğiydi. Bunun yerine, bir yandan biçimdeki geleneksel ve temelde geri eğilimler, öte yandan belirgin farklılaşmanın modern, deneysel dilbilimsel eğilimi, edebiyat tarihinin bu bölümüne defalarca atfedilmiştir. (Maurer, Neumann-Rieser, & Stocker, 2017, s. 13)

Sovyetler Birliği’nin bölge sanayisi üzerindeki kontrolü, hızlı ekonomik gelişmeyi yavaşlatıyordu. Egemen bir cumhuriyet olarak Avusturya’nın tarafsız kararı,

Avusturya'ya Batı ve Doğu ile iyi ilişkileri yeniden kurmak için ekonomik avantajlar sağlamıştır. Tarafsızlık, Macar halkının 1956'daki ayaklanması ve Avusturya'nın birçok mülteci için sığınak haline geldiği ve insani yardım sağladığı 1968 Prag Baharı bağlamında da önemli bir rol oynamıştır. (Dusek, Pelinka, & Weinzierl, Zweite Republik, 1981) 1955'te Ulusal Antlaşma'nın imzalanmasıyla, 'Avusturya ideolojisi' önemini yitirmiş ve böylelikle Soğuk Savaş'ın Avusturya iç siyasetindeki önemi kalmamıştı. Ulusal Antlaşma'nın ilanından sonra, 1956'da ülkenin öz saygısını güçlendirmesi gereken birçok problemden biri olduğu vurgulandı. Avusturya, tarafsızlığının vermiş olduğu avantajları kullanarak 1956'da Uluslararası Atom Enerjisi Ajansına (IAEA), 1969'da Birleşmiş Milletler Endüstriyel Kalkınma Örgütüne (UNIDO), 1979'da Birleşmiş Milletlere (UNO) katılmış ve 1955'in sonunda katıldığı Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) merkezini 1965'te Avusturya'nın başkenti Viyana'ya açmıştır. (Maurer, Neumann-Rieser, & Stocker, 2017, s. 559)

Nisan 1956'da Avusturyalıların ulusal bilincine dayanan Fin araştırması şunu gösterdi: Sorgulananların %49'u Avusturya'nın kendi başına bir ulus olduğunu, %46,9'u kendilerini Alman olarak kabul ettiğini söyledi. Kasım 1964'te yapılan bir anket sonucu ise %47'si Avusturya ulusuna ait olduğunu, %23 Avusturyalıların yavaş yavaş bir ulus olacağına, %15 buna katılmadığını belirtmiştir. Gallup Enstitüsü'nün anketlerinde 1966'da %72 ve 1971'de %82'si Avusturya'nın kendi başına bir ulus olduğuna inanıyordu. (Heer, 2000, s. 16)

Ernst Hoor, Eylül 1956'da kaleme aldığı 'Forum' adlı makalesiyle birlikte Avusturya'nın gençlik konseyi 'neden bir Avusturya devleti olması gerektiği' sorusuyla karşı karşıya gelmiştir. Hoor'a göre, coğrafi sınırlar veya siyasi anlaşmalar tek başına varlığını haklı göstermeye yetmeyecekti. (Heer, 2000, s. 13) 1960 sonrası Avusturya, savaşın yıkımlarını düzenleme sürecinde insan iş gücüne ihtiyaç duymuştur. Bu ihtiyaca istinaden, 1960'larda Türkiye'den insan iş gücü talebinde bulunmuştur. Kolonyalizmin sona ermesi ve XX. Yüzyılda Avrupa ülkeleri ekonomilerinin orantısız biçimde gelişmesi dünyanın geri kalanından Avrupa'ya doğru göçün başlamasına yol açmıştı. Bu göçler neticesinde Avrupa'nın toplumsal yapısı kayda değer biçimde değişime uğradı. Bu süreçte birçok İslam ülkesinden Avrupa'ya çalışmak için göç eden Müslümanlar, bugün büyük oranda batıdaki İslam'ın temelini teşkil etmişlerdir. (Mert, 2014, s. 81)

1966 yılına kadar iç siyasi süreç, Avusturya İç Savaşı'ndan ciddi şekilde etkilenmişti. Büyük koalisyon, iktidarı genç cumhuriyetler arasında dikkatlice paylaştırdı. Bir ÖVP hükümeti ülkenin servetini 1966'dan 1970'e kadar yönetmişti. FPÖ yardımıyla SPÖ, 1971'deki Ulusal Meclis'teki erken seçimlerden sonra 13 yıl boyunca mutlak çoğunluğu koruyarak iktidarda kalmıştı. Bu süre zarfında modernleşme yolunda pek çok adım atılmış ve Avusturya bir refah devleti haline gelmişti. (Dusek, Pelinka, & Weinzierl, Zweite Republik, 1981) Aralık 1978'de yayınlanan 'Dayanışma' dergisinde, Avusturya Sendikalar Konfederasyonu'nun bir örgütü olan Friedrich Heer'in 'Sessizlik' başlıklı makalesi, genç Avusturyalı birçok insanla bir ilişkiye dayanıyordu. Çalışma, öğrencilerin modern tarih hakkında hiçbir şey bilmedikleri sonucuna varılmıştı. F. Heer, Avusturya tarih müfredatının sadece dar bir siyasi mesele değil, aynı zamanda vatandaşların tarihsel bilgisine ve Avusturya demokrasisinin gelişimine de bir tehdit olduğuna dikkat çekmişti. (Heer, 2000, s. 13)

Avrupa ülkelerinin en büyük sorunu; İslam'ın XXI. yüzyılda yalnızca Doğu'ya ait bir olgu olmayıp aynı zamanda Batı'nın da bir parçası olduğu gerçeğini kabullenmekte zorlanmasıdır. Modernitenin savunucuları, dinin gelecekteki sosyal yaşamı terk ettiği ve modern ulus-devletin laik dokusuna hükmettiği bir dünya tasavvur ettiler. Küreselleşmenin hızlanmasıyla birlikte bu olgu bir ölçüde gerçekleşmiş denilebilir. Küreselleşmeyle birlikte Batı'nın etkisi dünyanın en ücra köşelerinde hissedildiği gibi, uluslararası göç hareketleriyle 'öteki' olarak algılanan kültürel halklar Avrupa ülkelerine gelmeye başlamıştır. Bu durum, tarihin akışını değiştirebilecek yeni toplumsal olguların ortaya çıkmasına yol açmıştı. Artık tarihte tüm farklılıklarıyla düşmanlaştırıp ötekileştirilen halklar, Batı'nın merkezinde Batıya rağmen varlıklarını sürdürmeye çalışmışlardır. Batı için en can sıkıcı olansa göçmenlerin tüm kültürel ve dini özelliklerini korumaya çalışmalarıdır. Bu durum özellikle, 1960'larda başlayan iş göçü ile Batılı ülkelere gelen Müslümanların tekrar ülkelerine geri dönmeyecekleri kesinleşince ciddiyetini ortaya koydu. Avrupa'daki birçok ülke gibi Avusturya'da da Müslüman nüfusun çoğunluğu bu şekilde oluşmuştur. (Mert, 2014, s. 81-2)

İkinci Cumhuriyet'in iç siyasal gelişimine gelince, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllarda iç savaşa karşı ülkenin özellikle siyasi güçlerini dengelemesi gerekiyordu. SPÖ, Federal Başbakan Bruno Kreisky'nin ve parlamento yönetiminin mutlak çoğunluğu ile 13 yıl boyunca ülkeyi yönettiği için 1970'lerde bu talep biraz değişmişti. Genel olarak, 1970'ler aynı zamanda Avusturya'da yeni bir başlangıç, modernleşme ve

uluslararası açılım dönemi idi. Bu aynı zamanda modern refah devletinin gelişebileceği anlamına da gelmektedir. Örneğin artık öğrenim harcı alınmaz, kadınlar yasal olarak evlilikte eşittir, 40 saatlik bir çalışma haftası uygulanır ve okullar ve üniversiteler gibi eğitim kurumlarına katılma hakkı genişledi. Ceza hukuku reformu da bunun bir parçasıdır. (Geschichte Österreich (1945- heute), 2009-2022)

5 Şubat 1979'da 'Salzburg Haberlerinde', Avusturya başbakanı Dr. Bruno Kreisky'nin ÖVP üyesi Dr. Mock'un SPT'nin demokratik uygulama eksikliğine ilişkin 'Başına tereyağı olan, Güneşe çıkmasın' sözünü kınayarak Mock'un Avusturyalı Sosyal Demokratları bu şekilde eleştirme hakkına sahip olmadığını söyledi. Kreisky konuşmasında demokratik ve adalet değerlere vurgu yaparak, 'bir zamanlar Anayasa Mahkemesini fesheden Hristiyan Sosyaller'di' şeklinde gönderme yaptı ve demokrasi konusunda tavsiyelere ihtiyaçlarının olmadığını belirtti. (Heer, 2000, s. 15) Ayrıca Friedrich Heer, sırf bir şeyi kanıtlamak için tarih tahrif edildi ve çarpıtıldı şeklinde de açıklamalarda bulundu. Friedrich Heer, 'Asla Alman değildik ve bu nedenle de Alman değiliz!' ifadesini kullandı. SPÖ ile FPÖ koalisyonu 1983'ten 1986'ya geçiş döneminin ardından, SPÖ ile ÖVP arasında kurulan yeni bir koalisyon 1986'dan itibaren ülkeyi yeniden yönetti. (Dusek, Pelinka, & Weinzierl, Zweite Republik, 1981)

Nükleer enerjinin genişletilmesi konusundaki tartışma (Zwintendorf nükleer santralinin işletmeye alınması) sonunda SPÖ koltuklarının mutlak çoğunluğunun kaybedilmesine yol açtı ve Krejsky istifa etti. Sonuç olarak, SPÖ ve FPÖ küçük ittifakları bir araya getirildi, ancak bu çöküş, 1980'lerin sonunda Jork Heider'in parti FPÖ'ye başkan seçildiği zaman oldu. Tüm bu gelişmeler, Başbakan Vranitsky'nin iş birliği yapmayı tamamen reddetmesi sonrası yaşandı. Daha sonraki yıllarda FPÖ daha fazla sağcı popülizm geliştirdi ve oy sayısını arttı. Bunun sonuçlarından biri, Özgür Göç Yasasının kaldırılması, refah devletinin ve vergilendirmenin değişmesidir. (Geschichte Österreich (1945- heute), 2009-2022)

1960 ve 1970'lerde, Almanya'daki büyük sergiler milyonlarca ziyaretçi akınına uğramasıyla 1983'te Viyana'daki Künsderhaus'ta 'Viyana'dan Önce Türkler 1683' ismi ile sergi düzenlendi. (Seipel, 2007, s. 103) Burada kimlikle, özellikle kültürel alanda gerçekte neyin anlaşılacağı sorusu akla gelebilir. Hegel, bunu 'Kimlik, kendisiyle özdeş olan farktır' şeklinde tanımladığında, her durumda başka şeylerle bir sınır olduğu ve bu sınırın özel deneyimler, düşünceler tarafından belirlenen ve belirli bir bilinç durumuna yansıtıldığı anlamına gelecektir. (Seipel, 2007, s. 104)

Sözde ‘Demir Perdenin’ sona ermesiyle, Avusturya'nın Avrupa yapısı içindeki konumu 1989'da yeniden değişti. Şimdiye kadar Doğu'daki komünist demokrasiler ile Batı'daki demokrasiler arasında tarafsız bir tampon oluşturdu. Balkanlar'daki kargaşa, yakın komşusu Avusturya'da 1990'ların teması haline gelmişti. Özellikle, Yugoslav ve Sloven orduları arasındaki uyuşmazlık Avusturyalıları endişelendirdi. 1990'ların Yugoslavya Savaşları öncelikle Hırvatistan, Bosna Hersek ve Kosova'dan Avusturya'ya mülteci akınına yol açmıştı. (Geschichte Österreich (1945- heute), 2009-2022)

Zaman zaman kimlik tartışmaları yaşayan Avusturyalıların, tamamen farklı ve yabancı bir millet olduğunu söyleyen Horst Krüger, ortak dilin diğer halklarla ilişkilerde aldatici olduğunu savunmaktadır. Dil, kimliğin oluşmasında tek etken midir? Veya ortak dil kullanan toplumların kimlik özellikleri de aynı mı olur sorusuna kısa cevap olarak Avusturya ve Almanya gösterilebilir. Avusturya ve Almanya'nın ortak dil olarak Almancayı kullanmasını Viyanalı Kabarettist Karl Farkas, “Almanya ve Avusturya ortak dil ile ayrılıyor!” (Heer, 2000, s. 17) şeklinde yorumlamıştır.

Avusturya tarihinde sosyal yaşam, kültür ve ekonomi gibi etkenlere bağımlı olarak sürekli değişiklik göstermektedir. Fakat yaşanan değişiklikler uzun vadede toplumun yapısında iyileştirmeye neden olabileceği gibi, yıkıma da neden olabilmektedir. Kadın istihdamının artması, boşanma oranının artması ve tek kişilik hane halklarının artması, geleneksel aile yapısını bir arka plan haline getirmiştir. Yüksek yaşam beklentisi ve erken emeklilikteki artış, 1988'den beri yeniden düzenlenen emeklilik sigortası açığının genişlemesine yol açmıştı. (AEIOU/Zweite_Republik, 2020) Franz Grillparzer, Johann Nestroy ve Hugo von Hofmannsthal gibi yazarlar, ‘Avrupa'da Avusturya kadar dışarıdan kontrol edilen hiçbir tarihsel-politik yapı yoktur’ şeklinde düşüncelerini belirtmişlerdir. (Heer, 2000, s. 17)

Avusturya'nın Avrupa Birliği'ne katılma isteği, II. Dünya Savaşı'ndan önce varılan tarafsızlık anlaşması nedeniyle imkânsız gibi görülmesine rağmen, 1995'te Avrupa Birliği'ne katılmıştı. (Geschichte Österreich (1945- heute), 2009-2022) Avrupa Birliği'nin para birimi olan Euro (€), 1 Ocak 1999'da Avusturya'da kitap para birimi olarak kullanılmaya başlaması ülkenin artık Avrupa Topluluğu'nun bir parçası olduğunu göstermiştir. Üç yıl sonra, Euro tüm vatandaşlar için resmi ödeme aracı haline geldiğinde her şey daha da net bir şekilde görülebilmektedir. (Geschichte Österreich (1945- heute), 2009-2022)

2019 yılında II. Cumhuriyet'in sene-i devriyesinde Halk Partili Başbakan Sebastian Kurz ve Liberal Parti Başkanı ve koalisyon ortağı olarak Başbakan Yardımcısı Heinz-Christian Strache yayınlamış olduğu resmi söylemde şunlara vurgu yapmıştır.

Geçmişteki siyasi hatalardan dersler çıkararak, 1920 Anayasası ruhu üzerine ve insan hakları, siyasi çoğulculuk, çok partili demokrasi ve sosyal eşitlik temel ilkelerine dayalı yeni bir ülke kuruldu. 15 Mayıs 1955'te imzalanan ulusal antlaşma ile Avusturya tüm egemenliğini yeniden kazandı. Böylelikle Avusturya, 1955'te Birleşmiş Milletler'e, 1956'da Avrupa Komisyonu'na ve Soğuk Savaş dönemi sonrası 1995'te de Avrupa Birliği'ne katıldı. (Vortrag an den Ministerrat, 2019)

2.2.5. Soğuk Savaş ve 11 Eylül Dönemi Temel Tartışmalar (1991-2001)

1989'da Avusturya Avrupa Birliği'ne katılmış ve Avrupa'nın konumunu değiştirmişti. Avusturya, kıtanın iki bloğa (Doğu-Batı çatışması) bölündüğünü diğer Avrupa ülkeleri gibi hissetmişti. Avusturya'nın AET'ye (Avrupa Ekonomik Topluluğu) girmesi, bir yandan Almanya ile 'bağlantı', diğer yandan Sovyetler Birliği'ne yönelik siyasi bir yönelim anlamına gelmektedir. Avrupa'daki büyük kargaşa, Avusturya'nın Avrupa entegrasyonunun başlangıçtaki durumunu da değiştirmişti. 1980'lerin ikinci yarısından itibaren Mikhail Gorbaçov'un önderliğinde Sovyetler Birliği, güçlü bir liberalizasyon gerçekleştirmiş ve yeniden örgütlenme ve de şeffaflık sloganlarını ortaya atmıştı. Bunun Doğu Grubu'nun köklü ulusal topluluğu üzerinde olumsuz bir etkisi olmuştu. Sovyet imparatorluğunun çöküşü, tamamen beklenmedik bir şekilde 1989'da gerçekleşmişti. Avusturya'nın komşu ülkeleri 'Kadife Devrim' ile Batı tarzı demokrasilere geçtiler. (Vocelka, 2002, s. 353) Kadife devrimi sonrası demir perde düştü. 1 Ocak 1990'da Avusturya EFTA başkanlığını altı aylığına devraldı. 17 Mayıs Viyana kamuoyu yoklamasında, 1995 yılında Viyana'da yapılması düşünülen EXPO'yu (Dünya Fuarı) halkın istemediği anlaşılmıştı. Aynı yılın Haziran ayında, İtalya ve Slovenya sınırında bulunan Carinthian valisi Haider'in eyalet parlamentosunun üçüncü oturumunda bir 'istihdam politikası' sunması skandala neden olduğundan, eyalet parlamentosu tarafından görevden alınmıştı. (Ackerl, Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute, 2013, s. 175)

Avusturya siyaseti hiçbir zaman standart bir politik hayat sürmemiştir. 1990 ve 1991'de Gottfried Küssel adında bir neo-Nazi (VAPO- Halka Sadık Parlamento Dışı Muhalefet) sahneye çıktı. 'Halk muhalefetini' uyandırması kendi adına hiç de iyi ol-

mamış ve 1992-1999 yılları arası tutuklanmıştı. 1999 yılında serbest bırakılan G. Küssel bu sefer de bombalı mektup çılgınlığına başlamıştı. Irkçılık karşıtı 10 liberalin ellerinde patlayan mektuplar bu dönemde sıklıkla yaşanmıştır. (Kakınç, 2019)

Bu dönemde de yaşanan kimlik sorununa, tam olarak çözüm üretilememiştir. Yani, kaç ‘Avusturyalı’ ya da ‘Avusturyalı olmuş insanların’ kendilerini bu ülkenin orijinal bir parçası olarak gördükleri sorusu belirsizdir. Önceki araştırmalar, nüfusun çoğunluğunun kendilerini Avusturyalı olarak görmediğini göstermiştir. Şu anda, Avrupalılaştırmanın hızı halk arasında artmış olmasına rağmen siyasi liderler ve parti siyaseti için ‘Avusturyalı olmak’ ne anlama geliyor? sorusunu nasıl gördüğü önem arz etmektedir.

Uzun süredir bastırılmış etnik çatışmaların şiddetli patlak vermesiyle Sovyetler Birliği dağıldı. Bunun sonucu Çekler ve Slovaklar, bir dizi savaş olayı nedeniyle eski Yugoslavya’yı barışçıl bir şekilde terk ettiler. Slovenya sınırındaki savaş, Avusturya’nın güvenlik politikası düşüncesini etkiledi. Özellikle Bosna’dan gelen mülteci dalgası, Avusturya’nın zaten kırılğan olan yabancı sorununu daha da kötüleştirmişti. Yabancıların oranındaki artış ve bazı bölgelerde (Rus Mafyası) suç oranlarındaki artış birbiriyle bağlantılı ve tartışmalı bir iç mesele haline gelmişti. 1989’dan sonraki büyük değişikliklerde, Avusturya bir kez daha Avrupa Birliği’ne katılmak için başvurmuş ve 1 Ocak 1995’te AB’ye katılmıştır. (Vocelka, 2002, s. 354) Avrupa’nın ekonomik zorluklarının üstesinden gelmek için düzenlediği yeni para birimi ‘Euro’, 1999’un ilk günlerinde yürürlüğe girmesine rağmen 2002 yılında tamamen kullanılmaya başlandı.

Bugünkü tartışmanın merkezi (özellikle kimlik hareketi vb. aracılığıyla), ‘Avusturya devleti’ veya ‘Avusturyacılık’ın ‘ana ulusal/ana bağlamının ne olduğu sorusudur. Bazıları, ‘Avusturya’nın ‘belirli bir ırka dayandığını’ düşünür, bazıları buna karşı çıkar. Bu durum, Avusturya’nın millileştirme sürecindeki en tartışmalı Avrupa ülkelerinden biri olarak statüsünü ve bu süreçte rol oynayan etnik kimliği korumasına izin vermeye devam etmektedir.

Hristiyan Demokrat (Muhafazakâr Parti) ÖVP’nin başkanı ve Başbakan Wolfgang Schüssel (Sebastian Kurz’u sahneye çıkaran adam olarak da bilinir), 2005’te Cumhurbaşkanı ve genç lideri Sebastian Kurz ile bir toplantıda şunları söyledi: ‘Avusturya hiçbir zaman farklı kültürlerin gelişigüzel kaynaşmasının eritme potası olmadı,’ ama aynı zamanda Avusturya’yı ‘mülteciler ülkesi’ olarak nitelendirdi. 1945’ten bu

yana 2 milyon mülteci aldığını ve şu kararlılığı ekledi: ‘Toplam nüfus ve iş gücü açısından Avrupa ülkeleri arasında en yüksek yabancı oranına sahibiz.’ Farklı kültürlerin karışımı değil, ama aynı zamanda ‘Mülteciler Ülkesi’ olmak. Öyleyse, Schüssel’e göre, böyle bir şey nasıl başarılı olur veya nasıl mümkün olabilir? Sorusuna cevaben: ‘Ahenkli yaşamın sınırları içinde çeşitliliği gözlemleyerek’ ve ‘toplumsal barışla birleşmeyi’ düşünerek mümkün olabilir. (Şimşek H. A., 2019) O dönemde Yeşiller Partisi ulusal sözcüsü, bugün Avusturya Cumhurbaşkanı Alexander Van der Bellen de ‘göçmen ülke’ şeklinde tanımlama yapmaktadır. Ayrıca Van der Bellen yaptığı açıklamada; ‘Aslında, XIX. ve XX. yüzyılın ilk yarısında Avusturya’ya gelen Göçmenler tamamen entegre’ (Şimşek H. A., 2019) olmuştur şeklinde ifade etmiştir.

1997-2000 yılları arasında Avusturya Sosyal Demokrat Partisi lideri ve başbakanı olarak görev yapan Viktor Klima’nın unutulmaz sözleri, yıllar içinde yaşanan değişimin büyüklüğünü göstermeye yetiyor. Eski Başbakan Viktor Klima göre “Avusturya’nın mantalitesi şudur: Reformlara ihtiyacımız var ama hiçbir şey değişmemesi şartıyla!” (Zitate.eu, 2021) şeklinde ifade etmiştir.

1989’dan sonra Avrupa’da meydana gelen değişikliklerin tetiklediği bir başka tartışma Avusturya’nın tarafsızlığını içermektedir. Eski bloğun dağılması ve Avusturya’nın komşularının Avrupa Birliği’ne, özellikle de NATO’ya katılma arzusuyla, ülkenin güvenlik durumu muazzam değişikliklere uğradı. Soğuk Savaş sırasında büyük önem taşıyan ve bazı Avusturyalılar tarafından tanınan eski tarafsızlık kavramını tartıştı. Bir yanda tarafsızlıktan vazgeçmeye karşı pek çok etken var, öte yandan Avusturya’nın açık NATO üyeliğini destekleyenler (özellikle ÖVP ve FPÖ) var. Bu tartışmanın sonucu ne olursa olsun, Pan-Avrupa durumundaki değişiklikler nedeniyle, Avusturya’nın ekonomik, sosyal ve politik durumunda son yıllarda büyük değişiklikler yaşanmıştır. (Vocelka, 2002, s. 356)

1995’in başında Jörg Haider’in FPÖ’yi ‘F operasyonu’ olarak konumlandırma çabaları başarısız oldu. Her durumda yenilikler gerekli idi ve gençler arzulanan yenilikleri daha hızlı başarabilirdi. SPÖ ve ÖVP söz konusu olduğunda, tartışma ve başkanlık değişikliğiyle ilgili olarak, iç erozyon ortadadır. SPÖ’de Werner Faymann’ın yerini ÖBB yöneticisi Christian Kern almış ve ÖVP’de değişiklikler daha hızlanmıştı. Wilhelm Molterer’in göreve gelmesinden bir yıldan az bir süre sonra, Josef Pröll görevi

devrıldı. Michael Spindelegger ve Reinhold Molterer, Sebastian Kurtz'un on yılda beşinci başkanlığa terfi ettiği Ekim 2017'de Sebastian Kurtz Listesi olan 'Yeni Halk Partisi' seçildi. (Nowag, 2017, s. 146)

Pentagon ve Dünya Ticaret Merkezi'ne yönelik saldırılar (11 Eylül 2001) şüphesiz uluslararası siyaseti olumsuz etkiledi. Son zamanlarda, sosyal sorunlar da muazzam değişikliklere uğradı: zenginler daha zengin, yoksullar daha fakir hale gelerek kutuplaşmalar oluştu. On yıllarca süren refah ve tam istihdamdan sonra, Avrupa'da yükselen işsizlik oranı sadece ekonomik bir sorun değil, aynı zamanda son derece insani, görünüşte çözülemez siyasi bir sorundur. (Vocelka, 2002, s. 358) İşsizlik, toplum içerisindeki sosyal bağları olumsuz yönde etkileyerek, radikalleşmeyi teşvik etmektedir. Tüm bu yaşanan olumsuzluklardan kendisine siyasi rant sağlamak isteyen aşırı sağcı FPÖ partisi, yaşanan olumsuzlukları ülkedeki yabancılara fatura etmekte ve kendince çözüm olarak yabancıların sınır dışı edilmesi gerektiğini sloganlaştırmaktadır. Neo-faşizm düşünceye sahip olanlar tüm söylemlerinde, hatta seçim çalışmalarında 'Yabancılar Dışarı' (Ausländerraus) gibi toplumu kutuplaştırıcı ifadeler kullanılmaktadır.

2.2.6. 11 Eylül 2001 Sonrası Dönem Temel Tartışmalar

Amerika Birleşik Devletleri ve Latin Amerika ülkeleri arasındaki ilişkiler nadiren uyum sağlamaktadır. XIX. yüzyılın başında Avrupa sömürge güçleri İberya Birleşik Devletleri'nden çekildikten sonra, Birleşik Devletler her zaman alt kıtayı doğal bölgesi olarak kabul etti. Amerika Birleşik Devletleri'nin fikri, 'açık kaderi'nin, kıtayı kendi siyasi modeline ve yaşam tarzına uyarlamak için yayılmacı politikalarını meşrulaştırmak olduğu yönündedir. Avrupalı güçlerin sistemlerini Batı Yarımkürede belirli bir bölgeye genişletme girişimleri, kendi güvenlikleri için bir tehdit olarak görülecektir. XIX. yüzyılın ikinci yarısında bölgesel genişlemenin sona ermesinden sonra, ekonomik çıkarlar Latin Amerika'daki ABD politikaları için giderek daha önemli hale gelmişti. Bölgedeki en önemli ekonomik ve ticari ortak olarak İngiltere'nin yerini almış ve ardından şiddetli diplomasi ve de tekrarlanan askeri müdahalelerle hegemonyalarını nasıl sağlayacaklarını bilememişlerdi. 1930'lardan sonra 'dolar diplomasisi' ve 'sopa politikası' yerini 'iyi komşuluk politikası' almıştı. (Birle, 2003, s. 1) Ancak, bu ABD Latin Amerika politikasının temel kurallarının önemini yitirdiği anlamına gelmemektedir.

Doğu Avrupa bloğu ülkelerinde komünizmin sona ermesi ve 1989'da demir perdenin düşmesiyle Avusturya, uluslararası güç grubunda tampon ülke olma rolünü kaybetmişti. Daha sonra, 1995 'Orta Mevzuat' konusundaki endişelerini dile getirmesine rağmen, Avusturya Avrupa Birliği'ne (AB) katıldı. (Dusek, Pelinka, & Weinzierl, Zweite Republik, 1981) Sonraki yıllarda, tarihi önemi olarak yeni bir kırılma döneminin başlangıcı olan 11 Eylül 2001'de ABD'de dramatik ve duygusal terör saldırısı yaşandı. Yaşanan bu terör saldırısı bahane gösterilerek uluslararası güvenliğin tehlike de olduğu savunuldu. Bunun üzerine, 'Terörizme Karşı' savaş açılarak Afganistan'da Taliban'ın devrilmesi ve Irak'ın işgali gibi eylemler yapıldı.

11 Eylül, uluslararası sistemde siyasi çalkantıların yaşandığı bir dönemde meydana geldi. Soğuk Savaş dönemi ikili bir yapı ile karakterize edilmesi, bariz siyasi düşünceyi (Doğu-Batı çatışması) belirler ve aynı zamanda koşulları da oluşturur. (Hippler, 2014) Burada oluşturulmak istenen bir 'Güvenlik İkilemi'¹⁷ midir sorusu akla gelebilir! Bununla birlikte, bu temel yapının arkasında, 1950'lerin ve 1990'ların gizli çok kutuplaşmasına aşamalı ve temkinli geçiş vardır. Soğuk Savaş sırasında, ABD hala şimdiye kadar ki en önemli oyuncu olmasına rağmen, temel iki kutuplu yapı çok kutuplu bir şekilde çeşitlenmek üzereydi. (Hippler, 2014) İlerleyen yıllarda otoriter güçler, kendilerine rakip olabilecek diğer devletlere karşı her türlü siyasi ve askeri manevraların uygulandığı zayıflatma sürecine girmiştir.

11 Eylül 2001'deki terörist saldırılar, ABD dış politikasında bir dönüm noktası olmuştu. ABD'de değişen bir dünya görüşüne ve dolayısıyla ülkenin uluslararası entegrasyonu için yeni bir temele yol açmıştır. O günden sonra, uluslararası terörizm ABD ulusal güvenliğine yönelik en önemli tehdit olmuştur ve 'terörizme karşı savaş' dış politikada mutlak bir öncelik haline gelmiştir. Dış politika, Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile görülmeyen net bir odağı yeniden kazanmakla kalmadı, aynı zamanda Başkan Bush'un liderliğindeki muhafazakâr aktivistlerin etkisi de büyük ölçüde arttı. (Birle, 2003, s. 16) Başkan Bush'un Ocak 2002'de ulusa yaptığı konuşmada ima ettiği yeni güvenlik doktrini, West Point Askeri Akademisi'nde (Haziran 2002) bir konuş-

¹⁷ Güvenlik İkilemi: Güvenlik ikilemi kavramı Soğuk Savaş'ın bir ürünü olmasına rağmen, John H. Herz'in 'Politik Gerçekçilik ve Politik İdealizm' (1951) adlı eserinde uluslararası ilişkiler terimine girmiştir. Güvenlik ikilemi (güvenlik ikilemi) kavramı, güvenlik-güvensizlik kısır döngüsünü açıklamak için kullanılır. Bu kısır döngü, diğer ülkelerin bilinçsizce diğer ülkeleri güvensizliğin ve karşı politikaların kaynağı olarak görmesi ve kendi uluslararası güvenlik sistemini kurması amacıyla ülkenin bölgedeki askeri yeteneklerini artırmasıdır.

mada devam etmiş ve diğerlerinin yanı sıra, tek taraflı ve önleyici konularla ilgili olarak Eylül 2002'de resmen ilan edilmişti. (Birle, 2003, s. 17) Bundan sonra ABD, kendisi için tehdit oluşturabilecek terörist gruplara ve düşman ülkelere karşı askeri harekât başlatacaktır. 'Buz Dağı'nın arkası farklı olabilirdi. Tom Barry, yeni güvenlik doktrininin sadece 11 Eylül 2001'deki terörist saldırılardan kaynaklanmadığı, ilgili planların 1992 ve 1997'de zaten yayılmış olduğunu belirtmektedir. Ona göre, 11 Eylül olayları daha sonra bunları uygulama fırsatı sunmuştu. (Birle, 2003, s. 17) Burada 'Terör' kelimesinin anlam olarak karşılığı küresel siyasette aynı çağrışımları mı oluşturuyor acaba? Eğer terör kelimesi küresel olarak ortak çağrışım oluşturmuyorsa her bölge veya ülke kendi ulus hatta dini değerlerine göre, farklı anlamlar veya hedefler oluşturuyor ise farklı amaçlara yönelik kullanılabilir. Farklı amaçlara yönelik kullanılan terör kavramı, bir ulus için tehlike arz ederken diğer bir ulus bundan fayda sağlayabilir. Böylesi bir terör anlayışı, küresel barışı tehdit edebilir.

'Teröre karşı savaş' paradoksu, farklı amaçların sıklıkla birbirini engellemesi olarak kullanılmıştır. Yönetim düzeyi, suç düzeylerinde bir azalmaya yol açabilir. Bunun nedeni, bir yandan ABD'nin Orta Doğu politikasının (özellikle Pakistan, Irak ve Afganistan ile ilgili politikalarının) siyasi şiddetin kaynağını yoğunlaştırması ve ateşi körüklemesi, diğer yandan Washington'un tek taraflılığıdır. ABD Savunma Bakanı Rumsfeld'e, 'terörle mücadele politikasının başarısız olup olmayacağı' sorusuna cevaben: Aslında, 'terörizme karşı savaş' başladıktan sonra iki yıldan fazla bir süredir temel hedeflerine ulaşmadı: 'El Kaide' yenilmedi, ancak savaş yetenekleri yeni saldırılarla kötüleştigi vurgulandı. (Hippler, 2014) ABD'nin 11 Eylül sonrası uyguladığı tek taraflı Irak politikası, uluslararası birçok aktörün ABD'ye olan desteklerini sona erdirmesine neden oldu.

Gelişen teknoloji ile iletişim ağları yaygınlaşarak insan hayatının her alanında ve her anında yer almıştır. 11 Eylül olayını haber yapan Alman televizyon kanalı ZDF muhabiri Gazeteci Dietmar Ossenber, yaşananları kısaca şöyle özetlemiştir. "Filistin Demokratik Halk Kurtuluş Cephesi (DFLP) bu saldırıya dahil olabilir, şu anda büyük şüphelerim var. Bugün yaşananların savaş olduğunu hayal etmelisiniz, Filistin veya radikal İslami grupların en gerçek anlamıyla savaş. Şimdiye kadar, Dünya Ticaret Merkezine yapılan ilk saldırıdan ilk sorumlu olan Bin Ladin veya Abdül Rahman çevresindeki eski grupların bu saldırıyı tek başına gerçekleştirebilecek konumda olabileceğini şimdiye kadarki bilgilere dayanarak söyleyebiliriz. Fakat bu saldırı dizisi ve

hala her şeyin nasıl genişleyeceğini bilmiyoruz." (Weller, 2002, s. 25) 11 Eylül olayının hedef gösterilerek dünya düzeninde yeni yapılanmaların amaçlandığı düşünceleri de mevcuttur. Bu düşünceye göre, 11 Eylül olayları bilinçli yapıldığı 'Komplo Teorileri' de üretilmiştir. Araştırma konusunun kapsamı gereği, 11 Eylül olayının bilinçli organize olduğu düşüncesinden ziyade, olayın 'Müslümanlara mal edilmesi' sonrası, İslam âleminin (Avusturya Türklerinin) yaşanan üzücü olaydan nasıl etkilendiğidir. Ayrıca 11 Eylül olayı, Batı ülkelerde de İslamofobi'nin tırmanışına neden olmuştur.

Batılı grupların komünizmden sonra yeni düşmanlar kurma çabalarının İslamofobi'nin yükselmesi ve yayılması için elverişli koşullar yarattığı yadsınamaz. 11 Eylül 2001 olaylarının ardından İslamofobi, Batı dünyasında büyük bir etki yarattı. Dünyadaki 'Müslüman' terörist algısının yarattığı bu hayranlık, Müslümanların yersiz ve mantıksız korkusunun artmasına yol açmıştır. (Aslan A. , 2020) Aslında yabancı düşmanlığının uzun bir geçmişi olduğu ve İslamofobi'nin oluşumunun derin tarihsel kökleri olduğu söylenebilir. Kültürel etkileşim ve mübadele karşılıklı fayda sağlasa da gerçek şu ki, Batı ile İslam arasındaki ilişki korku ve düşmanlıktan bağımsız olarak gelişmemiştir. Bilindiği üzere, karikatürler Hz. Muhammed'e hakaret etmeden önce, İslamofobi'nin temeli olarak kilise tarafından yüzlerce yıl önce İslam karşıtı propaganda yapılmıştı. Son yıllarda 'Türk fobisi' algısı kıyamet düşmanı algısına dönüşmüş, bu eski düşman algısı ders kitapları ve medya aracılığıyla yeni nesillere iletilmiştir. (Aslan A. , 2020) İşte tam da burada, İslam ve Türk kelimeleri birçok Batılı ülkelerde olduğu gibi Avusturya'da da bütünleştirilmiştir. Her ikisi bir arada kullanılarak, Avusturya'da azınlık konumunda yaşayan Türk asıllı vatandaşlara karşı kimlik giydirilerek (özellikle siyasi arenada) ötekileştirilmeler yaşanabilmektedir. Tüm bu ötekileştirme çalışmaları, elbette 11 Eylül 2001 merkezli olmayıp tarihsel geçmişi de bulunmaktadır.

Avusturya'da İslam'ın ortaya çıkış tarihi, uzun zaman öncesine kadar izlenebilse de toplumsal birlik deneyimi işçi hareketinin başlangıcından bu yana gerçekleşmiştir. Kalıcı sayılmayan işçiler, yavaş yavaş aileleriyle birlikte yeni bir sosyal sınıf oluşturmuşlardır. İkili çıkar anlaşmasına göre, Türkler para kazanmak ve kendi ülkelerine dönmek için Batı Avrupa'ya geldiler. Anlaşmaya varan Avrupalıların amacı, İkinci Dünya Savaşı'nın paramparça ettiği ekonomiyi canlandırmak ve yıkılan şehirlerini canlandırmaktı. (Mert, 2014, s. 82) Fakat ilk gelen işçilerin yaşamış olduğu sorunları

yeni gelecek işçilerde yaşayacak düşüncesi, eski işçilere daha uzun kalma (oturma vizesi) hakkı verilmesine neden olmuştur. Zamanla Türk asıllı işçiler, aile, dost ve tanıdıklarını davet etmeleri sonucu yerleşik hayata başlanmıştır.

Avrupa ülkeleri, bu durumun üstesinden gelmek için çeşitli politikalar oluşturmaya başlaması özellikle Müslüman göçmenlerin kültürel değerleri ve dini ritüelleri iki toplum arasında sorunlara neden olmuştu. Entegrasyonun zorluğunu sosyolojik bir fenomen olarak, İslami ve Batı değerleri arasındaki uyumsuzluğu değerlendirme girişimleri Entegrasyon sürecinde, Batı yaşam tarzlarına ve Batı değerlerine aykırı kültürel değerlerin ötekileştirilmesi, Müslüman göçmenlerin Batı değerlerine tepkisine de yol açmıştır. (Mert, 2014, s. 82) 60 yıllık birlikteliğe, Avrupa ülkelerindeki harcanan emeklere ve birlikte yaşananlara rağmen, Türk-Müslümanların uyumlarının tartışma konusu olmasının en önemli nedeni ise Avrupa ülkelerinin Müslümanları kabul etmeyi reddetmesidir. Burada hemen vurgulamak gerekir ki, halklar arasında gerçek bir dışlama nadiren yaşansa da asıl dışlama siyaset arenasında yaşanmaktadır.

Türk korkusu, ya da Türkiye nefretinin mirası bugün de varlığını sürdürmesinin bir başka nedeni ise Katolik Kilisesi tarafından, Viyana'daki Aziz Stephen Katedrali'nde, Kardinal Christoph Schönborn, Avrupa'nın İslam tarafından yeniden fethine karşı tutkuyla vaaz veriyor olmasıdır. (Siebenhaar, 2017, s. 217) Schönborn, vaazlarında "Şimdi Avrupa'yı fethetmek için üçüncü bir İslami girişim olacak mı? Birçok Müslüman bunu düşünüyor ve istiyor ve Avrupa'nın bittiğini söylüyorlar" (Katholische Kirche Erzdiözese Wien , 2016) şeklinde vaaz eden Kardinal Schönborn, sözlerinin yanlış anlaşıldığından dolayı Viyana Başpiskoposluğu 'Pazar' (Sonntag) gazetesine: "Avrupa'nın Hristiyan mirası tehlikedeyiz çünkü biz Avrupalılar onu israf ettik. İslam'la ve hatta mültecilerle hiçbir ilgisi yok. Pek çok İslamcının bizim zayıflığımızdan yararlanmak istediği açıktır, ancak zayıflığımızdan onlar sorumlu değildir. Biz Avrupalılar kendimiziz" şeklinde düzeltmeye çalışmıştır. (Katholische Kirche Erzdiözese Wien , 2016)

Avrupa'da, fakat özellikle Avusturya'da yaşananlara göre siyasi arenadaki gelişmeler yaşanan sorunları daha da çözülemez hale getirmişti. İslam'a karşı tarihsel bir tiksinti nedeni ile her an, sağ ve aynı zamanda burjuva partisinden siyasi sermaye gelebilmektedir. Avusturya'nın eski Başbakanı Christian Kern, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım müzakerelerine karşı çıkmaya devam etmesi ve bu yönde konuşmanın

ardından, Viyana-Ankara arasındaki siyasi ilişkiler hemen hemen sıfırlanmıştır. Türkiye'nin Avusturya Büyükelçisi'ni Ağustos 2016'da geri çağırmasıyla trajik ilişki yeni bir boyuta ulaşmıştı. Avusturya'nın en büyük gazetesi 'Kronen', Osmanlı İmparatorluğu'nun Viyana Kapısı'na saldırısının 333 yıl önce nasıl bittiğini vurgulayarak bu tür çatışmaları haber sayfasına taşımıştı. (Siebenhaar, 2017, s. 217) Ayrıca, 2015-16 yıllarında FPÖ'ye yakınlık arayışında olan tarih profesörü, Osmanlı İmparatorluğu'nun en büyük başarısızlıklarını hatırlatarak sonunda Türkiye'nin Avrupa'dan atılmasına neden olduğunu belirtmişti. 2015-16'da FPÖ genel başkanı olan Strache, 'Günümüzde her zamankinden daha tehdit edici gelişmeler var' olduğunu ve 'Sosyal göç, ekonomik göç ve servet şövalyeleri' ve bunlarla ilgili 'yüzyılların en büyük göçmenleri' konusunda uyarıda bulunmaktadır. Ayrıca Strache, Türkiye hiçbir zaman Avrupa'nın bir parçası olmadığını her platformda söylemektedir. (Siebenhaar, 2017, s. 219) Avusturya'nın Türkiye'yi ve de Müslüman Türkleri Avrupa'dan dışlamak istemesi siyasi mirasının gereğidir.

2012 yılında yapılan bir araştırmaya göre, çoğu Avusturyalı kendisini 'arkadaş canlısı', 'çalışkan' ve 'sosyal' olarak tanımlamaktadır. Linz merkezli bir kamuoyu araştırma şirketi olan Market Enstitüsü tarafından Mayıs ayında yapılan çalışmada, 16 yaşın üzerindeki 500 Avusturyalı ankete katılmış ve onlardan tutumlarını ve Avrupalı arkadaşlarının tutumlarını açıklamaları istenmiştir. Avusturyalılar, alçakgönüllü olmadıklarını vurgulamışlardır. Ankete katılan yerel halk, 'iyi insanlar', 'çalışkan' ve 'çekici' olduklarını düşünmenin yanı sıra 'en hoşgörülü' ve 'en az yabancı düşmanı insanlar' olduklarını iddia etmişlerdir. Viyana Üniversitesi'nde siyaset bilimci, öğretim görevlisi ve milliyetçilik çalışmaları konusunda uzmanlaşan Stephan Grigat'a göre anket, öz imge madalyonunun iki yönünü yansıtıyor: 'Bir yandan, Avusturyalılar kendilerini tüm ülkeler arasında en az yabancı düşmanı olarak görüyorlar', diğer yandan 'Liberal Parti (FPÖ), 2000'den 2006'ya kadar iktidar koalisyonuna katıldığında, İslamofobik platformda hareketi ve göçmenlere karşı olan tavırlarını gözlemlemek yeterli olacağını belirtmişlerdir. (Sebauer, 2012)

Avusturya'da özellikle başkent Viyana'da, her ulustan insanın yaşadığından dolayı 'multikültür' özelliği göstermektedir. Her millete gösterilen ortak saygı, bazen tarihi yaşanmışlıklardan kaynaklı bazen de uluslararası sosyoekonomik ve siyasi ilişki-

lere bağlı olarak farklılıklar gösterebilmektedir. Türkiye ile yaşanan siyasi gerginlikler, ister istemez normal hayata yansımaktadır. Avusturyalılar için tarihi bir bağı olan Alman ilişkisi önemlidir, ancak Almanlar genellikle bu ilişkiyi umursamazlar.

Bu bölümde Avusturya kimliğinin inşası, Avusturya tarihindeki ulusal kimlik tartişmaları incelenmiş ve Habsburg Hanedanlığının son dönemlerinin Avusturya kimliğine etkileri irdelenmiştir. Ayrıca tarihsel süreç ve dünya savaşları sonrası Avusturya tarihi yorumlanarak Avusturya kimliğine yansımaları incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde yapılan 'İş Gücü Celbi' sözleşmesi sonucu Avusturya'ya gelen Türkler yer almaktadır. Avusturya Türklerinin dünü, bugünü ve geleceğini analiz edebilmek adına bir sonraki bölümde Avusturya coğrafi ve siyasi olarak incelenmiştir. Çalışmanın problemini ve varsayımlarını daha iyi analiz edebilmek için yarı yapılandırılmış sorular ve görüşmeler son bölümün içeriğini oluşturmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVUSTURYA'DA ENTEGRASYON TARTIŞMALARI VE TÜRKLER

Avusturya'nın tarihi ikinci bölümde irdelenmişti. Çalışmanın bu bölümünde ise Avusturya-Türkiye arasında yapılan 'İş Gücü Celbi' sonrası Avusturya'ya gelen Türkler yer almaktadır. Avusturya'daki Türklerin geçmişi, bugünü ve geleceğini analiz edebilmek adına bu bölümde Avusturya'ya siyasi olarak genel bir bakış yapılmıştır.

Marshall yardımı ile Avrupa'da kalkınma programları başlatıldıktan sonra iş gücü sıkıntısı ortaya çıkmış ve bu ihtiyaçlar, siyasi olarak yakın olduklarını düşündükleri ülkelerle yapılan anlaşmalar neticesinde karşılanmaya çalışılmıştır. Avusturya ise iş gücü eksikliğini, İş Gücü Celbi' sözleşmesi ile Türkiye'den gidermeye çalışmıştır. 1964 'İş Gücü Celbi' sözleşmesi öncesi Avusturya'da yok denecek kadar az Türk bulunmaktaydı. Bu sözleşme ile Anadolu insanının Avusturya göçü başlamış oldu.

Yaşanan her göçün kendine has nedenleri vardır. Everett S. Lee, göçün nedenlerini dört kategoride sınıflandırmıştır. Bunlar; (Lee, 1966, s. 49-50)

- 1) Göç veren ülke ile ilgili faktörler,
- 2) Göç alan ülke ile ilgili faktörler,
- 3) Oluşan engeller,
- 4) Kişisel faktörler.

Lee'nine göre, insanların yaşadığı ve taşınmayı planladığı itici ve çekici faktörler vardır. En temel haliyle teori, olumsuz koşulların hakim olduğu bir yerleşim yerinin yarattığı itici faktörlerin neden olduğu itmeleri ve bireyleri olumlu koşullara sahip başka bir yerleşime çeken çekici/olumlu faktörleri tanımlar. (Yalçın, 2004, s. 38) Nüfus artışı, düşük yaşam standartları, ekonomik fırsatların olmaması ve siyasi baskı gibi özellikler genellikle bu alan için itici ve iş gücü talebi, mevcut alan, ekonomik fırsatlar ve göçmenleri ev sahibi ülkelere çeken siyasi özgürlük gibi faktörler çekici faktörlere örnek verilmektedir. Öte yandan göç, göçmenlerin yaşamlarını ve gelecek nesillerini derinden etkileyen uzun vadeli bir süreçtir. Göç, toplumsal değişimlere neden oldu-

ğundan dolayı ülkelerin sosyal yapılarını derinden etkiler. Hiçbir ülke göç yoluyla ırksal olarak farklılaştırılmış bir toplum kurma niyetinde olmasa da iş gücü piyasasının gerektirdiği politikalar çoğu zaman etnik azınlıkların oluşmasına yol açmaktadır. (Miller & Castles, Şubat 2008, s. 29)

1964 sonrası yaşanan iş gücü göçü, Lee'nin belirtmiş olduğu çekici ve itici nedenler sonucu oluşmuştur. Anadolu insanının ekonomik yetersizliğine (itici faktör) çözüm olarak sanayide daha kalkınmış ve ekonomisi daha iyi olan Avusturya (çekici faktör) alternatif olarak sunulmuştur. Bu göçün elbette her iki ülke açısından avantaj ve dezavantajları olmuştur. Fakat 1964 işçi sözleşmesi ile bir zaman kısıtlaması da getirilmiştir. Göç eden işçiler en fazla iki yıl sonra geri dönecek ve yerlerine başka (yeni) işçiler götürülecekti. Avusturya'ya gelen işçilerin yaşadıkları sorunların tekrarlanmaması adına, Avusturya hükümeti eski işçilere oturma izni verilmesini karara bağladı. Böylelikle, biraz para biriktirip geri dönme serüvenleri zamanla yerini yerleşik yaşama bırakmıştı. Zaman içerisinde geri dönenler, kalanlara oranla çok daha azdır ve yaşanan entegrasyon problemleri ötelenemeyecek kadar önemli olmuştur. Yerleşik yaşamı seçerek Avusturya'da kalan Türkler, karşılaştıkları problemleri ötelemekten ziyade kalıcı çözümler aramaya başlamışlardır.

Belkıs Kümbetoğlu'nun belirtmiş olduğu gibi göçmenlerin yasal statüleri yanı sıra sosyal statüleri de oldukça önemlidir. Bu sosyal statüler farklıdır ve tam bir tanımlama yapılabilmesi de zordur. Son yıllarda muhafazakârlığın ve aşırı milliyetçiliğin yükselişi ile daha önce toplum tarafından kabul edilen gruplar bile 'istenmeyen yabancılar' konumuna getirilebilmektedir. Bu kişiler, şiddet olayları veya terör olaylarıyla ve hatta sosyal olarak dışlanabilecek kültürel açıdan uygun olmayan davranışlarla kolayca ilişkilendirilebilmektedir. Yabancılar karşı korku ve memnuniyetsizlik toplumsal hafızada belirmesi tehdit ve isteksizlik gibi olumsuz davranışlara neden olabilmektedir. (Değirmenci, 2011, s. 40-1)

Olası artı ve eksilere ek olarak, menşee ve ev sahibi ülke sorunları da vardır. Orhan Koçak ve R. Demet Gündüz, 'Avrupa Birliği Göç Politikası ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçermelerine Etkisi' başlıklı bir çalışmada olası sorunları incelediler. Bozulan aile ve sosyal ilişkiler, iş gücü piyasası etkileri, beyin göçü, eğitim ve mesleki gelişim, ayrımcılık, katılım ve dini ve kültürel çatışmalar dahil olmak üzere birçok durum göçmenlik sorunlarıyla ilgilidir. Ekonomik ve sosyal açıdan çekici bir bölge

olan AB, gelişmekte olan ÷lkeler ve az gelişmiş ÷lkelerdeki insanlar için bir umut kaynağıdır. Gcn başlangıçta emek ihtiyaçlarını giderebilmek için kontrol altına alınacağı dşnlmş olmasına rağmen daha sonra kontrolden çıkmış ve her AB ÷lkesinde farklı farklı sorun haline gelmiştir. Bu nedenle, her üye ÷lke kendi düzenlemelerini oluşturmaları yanı sıra AB ortak bir politika için gayret göstermiştir. (Koçak & Gündüz, 2016, s. 67) Bu alışmaları tablo 2’de olduğu gibi özetlemek mümkündür.

Tablo 2: AB Gc Politikalarını Etkileyen Antlaşmalar

Yapılan Anlaşma ve Tarihi	Yapılış Nedeni
Schengen Anlaşması: 1985 ve 1999	Serbest Dolaşım İlkesi
Dublin Konvansiyonu: 1990	Sığınmacıların Statüsü
Maastricht Antlaşması: 1993	 Stnlu Yapıda Gc Politikası (Adalet ve İçişleri, Sığınma Politikası ve Gc Politikası)
Amsterdam Antlaşması: 1997	Maastricht Sonrası Düzenlemeler
Tampere Zirvesi: 1999	Gcmen Akışının İdaresi
Temel Haklar şartı: 2000 ve 2009	Medeni, Siyasi, Ekonomik ve Sosyal Haklar
Seville Zirvesi: 2002	AB Gc Politikasının Kaynak ve Transit lkelere Genişletilmesi
Nice Antlaşması: 2001	Gc Alanında da Nitelikli Oy oğunluğu
Avrupa Anayasası Antlaşması: 2004	Ortak Gc Politikaları
Avrupa Gc ve Mülteci Paktı: 2008	Avrupa için Ortak Gc Politikası
Hague ve Stockholm Programı: 2004 ve 2009	Geleceğe Yönelik Adımlar
Lizbon Antlaşması: 2009	Gelinen Son Nokta (dış sınırdenetimleri, iltica, gc, suçun önlenmesi, serbest dolaşım, i sınırların olmadığı bir özgürlük ve güvenlik alanı sunumu)

Kaynak: (Koçak & Gündüz, 2016, s. 69) (Nice Antlaşması kaynaktan 2011 olarak belirtilmektedir, 2001 şeklinde doğru olarak düzenlenmiştir.)

Sosyal inşacılık yaklaşımı, psikoloji ve sosyoloji aracılığıyla ilgi duyulan sosyal fenomenlere yöneliktir ve benliğin, bireyin toplumdaki aktif rolüyle oluştuğunu ve de toplumsal düzenin sürekli değiştiğini savunur. Türklerin Avusturya'ya işçi olarak göç etmeleri ve yaşanan gelişmelere bağlı olarak 1990'lı yılların sonlarına doğru Avusturya'yı yerleşik yaşam merkezi olarak belirlemesi neticesinde toplumsal ilişkiler farklı bir boyuta taşınmış ve böylelikle Türkler, Avusturya'nın sosyal yapısını da etkilemeye/sosyal yapının bir parçası olmaya başlamışlardır. Peter Berger ve Thomas Luckmann toplumların etkileşimini şöyle açıklamıştır: (Sarı Ertem, 2012, s. 182)

“Biyolojik olarak insan yaşadığı dünyayı diğer insanlarla birlikte inşa etmek zorundadır. Bu dünya onun için kesin ve baskın gerçeklik hâlini alır. Sınırları doğa tarafından çizilse de, bir kez inşa edildikten sonra, bu dünyanın kendisi de doğaya karşı belirleyici olmaya başlayacaktır. Karşılıklı sosyal etkileşimle inşa edilen, dünya ve doğa arasındaki bu diyalektikte, insan gerçeği, bu suretle de kendisini üretir.”

Kimlik tartışması ve Avrupa kimlik modelinin ortaya çıkışı uzun yıllara dayanırken, bu konudaki tartışmalar Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra büyümüştür. Avusturya kimliğinin oluşum aşamalarının unsurları ve bunların yeni bir kimlik inşa etme sürecindeki kapsayıcılıkları tartışılmaktadır. Bu konu hakkında farklı görüşler vardır. Özellikle 'Birinci Bölüm' de tartışıldığı gibi, uluslararası ilişkilerde kimlik tartışması ve inşacı yaklaşımlardaki farklı bakış açıları çalışmaya farklı önem katmıştır. Bu çalışmada öncelikle; Avusturya kimliğinin ulus-devlet düzeyindeki tezahürü, bu kimliğin inşasında günümüzde siyasi birliğin rolü ve Avusturya'da yaşayan Türklerin süreç içerisinde yaşadıkları değerlendirilmiştir.

A-Avusturya'nın Siyasi Görünümü

Avusturya, bir orta Avrupa ülkesi olarak II. Dünya Savaşı sürecinde yaşanan tahribatları bertaraf etmek için savaş sonrası kalkınma dönemine girmiştir. Savaşta yaşananlar sonrası Avusturya halkının bir kısmı daha iyi yaşam şartları olan İsviçre veya Federal Almanya Cumhuriyeti gibi ülkelere göç etmiştir. (Schmiderer, März 2008, s. 18) 1950'lerin ortalarında, emek talebinin artması ile hızlı ekonomik büyüme ve artan ücretler sonrası çok sayıda Avusturyalı yurt dışına göç etmiştir. Kırsal nüfusun sanayi sektörünün durağan bağımlılığına alternatif çözüm olarak İnşaat ve Turizm Odası temsilcilerini yabancı işçilerin kabulünü talep etmeye sevk etmiştir.

Monarşi döneminden sonra kurulan Birinci Cumhuriyet, Avusturya'nın Alman İmparatorluğu'na entegrasyonu çabalarının tamamlanmasıydı. İkinci Cumhuriyet'te kültürel bir endişe olarak 'Büyük Alman' düşüncesinin parti programlarına yansıtılıp yansıtılmadığıdır. İkinci Cumhuriyetle birlikte çok partili döneme de geçilerek farklı siyasi partiler kurulmuştur.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avusturya-Macaristan İmparatorluğu dağıldı ve 1918'de Avusturya Cumhuriyeti kuruldu. 1938'de Nazi Almanyası'nın ilhakından sonra, 1945'te İkinci Cumhuriyet ile Avusturya Fransa, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Sovyetler Birliği sömürgesinde on yıl kalmıştır. 1955'te bağımsızlığını yeniden kazanarak aynı yıl sürekli tarafsızlık statüsünü benimsemiştir.

Federal bir cumhuriyet olarak Avusturya dokuz federal bölgeden (Viyana, Aşağı Avusturya, Yukarı Avusturya, Burgenland, Kärnten, Salzburg, Steiermark, Tirol, Vorarlberg) oluşur ve geniş yetkilere sahiptir. Cumhurbaşkanı devletin başıdır ve altı yılda bir halk tarafından seçilir. Devletin 183 üyeli bir Ulusal Meclisi (Nationalrat) ve beş yıllık bir süre için halk oylamasıyla seçilen üyelerden oluşan iki meclisli bir parlamentosu (Bundesversammlung) vardır. Federal Konsey (Bundesrat), Federal Devlet Konseyi tarafından seçilen 61 üyeden oluşur. Hükümetin başı federal başbakanıdır. Yürütme gücünü başbakan ve federal hükümeti oluşturan bakanlar temsil ederler. (Avusturya'nın Siyasi Görünümü, 2019) 2021 yılı itibarı ile Avusturya Cumhurbaşkanı, 2016'da seçilen ve şekil 4'te de belirtildiği gibi Alexander Van der Bellen'dir.

Şekil 4: 2016 ve 2022 Avusturya Cumhurbaşkanlığı Seçim Sonucu

1997'den 3 Ekim 2008'e kadar Yeşiller Partisi'nde başkanlık yapan Alexander Van der Bellen, bağımsız olarak 2016 Cumhurbaşkanlığı seçimlerine katılarak ikinci turda %53,8 – 2.472.892 oy alarak 27 Ocak 2017'de seçildi. 09 Ekim 2022'de ikinci kez olarak ilk turda %56,7 - 2.299.590 oy alarak Cumhurbaşkanı seçildi.

Kaynak: (<https://bundeswahlen.gv.at/2016/>, (Erişim Tarihi 30.08.2021) ve 2022 <https://bundeswahlen.gv.at/2022/>, (Erişim Tarihi: 12.11.2022)

22 Mayıs 2016'da yapılan cumhurbaşkanlığı seçimi, Avusturya Özgürlük Partisi'nin (FPÖ) muhalefetine karşı 2 Ekim 2016'ya uzatıldı. Ekim 2016, zarf hatası nedeniyle 4 Aralık 2016'ya ertelendi. Bağımsız aday Alexander Van der Bellen, Aralık 2016 cumhurbaşkanlığı ikinci tur seçimlerini kazandı ve 26 Ocak 2017'de göreve başladı. (Avusturya'nın Siyasi Görünümü, 2019)

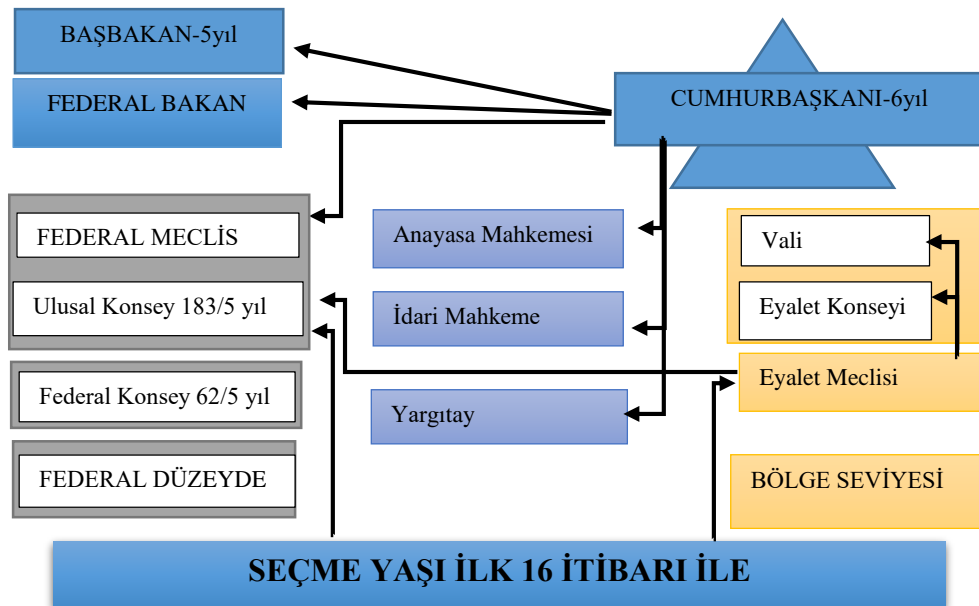
15 Ekim 2017 cumhurbaşkanlığı seçiminin ardından yapılacak genel seçimde Sebastian Kurz liderliğindeki Avusturya Halk Partisi (ÖVP) %31,6 oyla birinci, Avusturya Sosyal Demokrat Partisi (SPÖ) Christian Kern önderliğinde ise %26,9 oyla ikinci sıraya yerleşmiştir. Heinz Christian Strache'nin Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ) %26, Mathias Strolz'ün Liberal Sağ Yeni Avusturya NEOS'u %5,3 ve Yeşiller Partisi'nden ayrılan Peter Pilz %4,4 oranında destek toplayabilmiştir. Oyların yüzde 3,8'ini alan Yeşiller, seçim barajını aşamayarak (yüzde 4) 31 yıl aradan sonra ilk kez parlamento dışında kaldı. (Avusturya'nın Siyasi Görünümü, 2019) Avusturyalıların da faaliyet gösterdiği yeni siyasi parti olarak 'Geleceğin Sosyal Avusturya'sı' (SÖZ- Soziales Österreichs der Zukunft), "Viyana için Birlik" (GFW- Gemeinsam für Wien), "ve "Güçlü Avusturya Hareketi" (Bewegung Mehr Österreich) yerel listelerin birleşimiyle 2019 yılında Hakan Gördü başkanlığında Avusturya'nın başkenti Viyana'da kuruldu. (SÖZ-Unterstützen-Die Gründungsstatute, 2021)

18 Aralık 2017'de kurulan ÖVP-FPÖ koalisyon hükümeti, 15 Ekim 2017'deki Ulusal Meclis seçimlerinin ardından, Başbakan Yardımcısı ve FPÖ Başkanı'nın karıştığı bir video skandalının ardından, yeterli güvenoyu alamayınca 27 Mayıs 2019'da feshedildi. Avusturya anayasasına göre, cumhurbaşkanı yeni bir geçici hükümet kurmak üzere Başbakan Brigitte Bierlein'i atadı ve geçici kabine 12 Haziran 2019'da güvenoyu ile göreve başladı. 7 Ocak 2020'de ÖVP-Yeşiller Partisinin anlaşma sağlaması sonrası yeni koalisyon hükümeti kuruldu. Böylece Yeşiller Partisi ülke tarihinde ilk kez yönetici ortak yer aldı. (Avusturya'nın Siyasi Görünümü, 2019) 27 Mayıs 2019 tarihinin üzerinden iki yıl gibi kısa bir zaman geçmişti ki yeni bir siyasi skandal yaşandı ve bu defa da Başbakan Sebastian Kurz'un yolsuzlukları sonrası hükümet tekrar yıkılma aşamasına geldi. Fakat bu defa başbakan S. Kurz, başbakanlık görevinden istifa ederek (Ekşi Şeyler, 2021) yerine dışişleri bakanı olduğu dönemde beraber çalıştığı Alexander Schallenberg'i seçmesini cumhurbaşkanından talep etti ve kendisi parti başkanlığından istifa etmeyerek parlamentoda partisini yönetmeye devam etmesi de kısa bir süre sonra sona erdi. (DW Made for minds, 2021) 6 Aralık 2021 tarihinden

itibaren Avusturya Halk Partili Karl Nehammer Başbakanlık görevini yürütmektedir. Anayasaya göre düzenlenmiş bir siyasi sistemi olan Avusturya, dokuz eyaletten oluşan parlamenter bir demokrasiye sahiptir. Avusturya'da seçimlerin genellikle orantılı temsillere göre yapılmasından dolayı yönetimler koalisyon şeklinde oluşturulabilmektedir.

Şekil 5'te görüldüğü üzere devlet gücü, bağımsız olarak yasama, yürütme ve yargı kollarına ayrılmaktadır. Parlamento hem ulusal hem de federal meclisten oluşmaktadır. Ulusal Komite, temsil organı ve en önemli demokratik kurumdur. Dokuz federal bölgenin üyeleri Federal Konsey'de temsil edilir. Kongre üyeleri ve başbakan beş yıllık bir dönem için seçilirler. Yürütme gücü, federal hükümete aittir. Başbakan, politika kurallarını formüle etmekten ve bakanları oluşturmaktan sorumlu Federal Meclis tarafından seçilir. Federal Bölge, özellikle kültür politikası ve eğitim alanlarında yüksek derecede özerkliğe sahiptir ve ülkenin siyasi yaşamında önemli bir rol oynamaktadır. Vali, her bölgenin konseyine başkanlık eder. Komite tarafından çıkarılan yasalar, onay için Federal Konsey'e sunulduktan sonra yürürlüğe girer. Federal Konsey aynı fikirde değilse, Ulusal Konsey kararını devam ettirerek Federal Konsey'in kararını geçersiz kılabilir. Federal Konsey ikinci parlamento odasıdır (devlet odası) ve federal düzeydeki federal devletleri temsil eder. Milletvekilleri, eyalet meclisleri tarafından Federal Konsey'e gönderilir. Sayı, her sayımdan sonra Federal Başbakan tarafından belirlenir.

Şekil 5: Avusturya'nın Siyasi Görünümü

Avusturya Parlamento verilerine göre Avusturya’da bilinen büyük partilerin yanı sıra 1130 kayıtlı siyasi parti bulunmaktadır. (Republik Österreich, 2021) Adı geçen büyük partilerden aşırı sağ gurubu temsil eden FPÖ Avusturya Özgürlük Partisi’nin irdelenmesi Avusturya’nın aşırı sağ siyaseti hakkında genel bilgiye fayda sağlayacaktır.

A. Avusturya Milliyetçi Partisi (FPÖ)

7 Nisan 1956’da kurulan FPÖ, 1980 ve 1990’larda meydana gelen toplumsal değişimlere yönelik, Alman milliyetçiliğinin ardından parti lideri olan Jörg Haider’in başarısı olarak 1990’lardan sonra parlamento seçimlerini kazanmıştır. Avusturya yurtseverliğine içsel alt kültürün dönüşümü sonrası (2002 seçimleri hariç), parti içinde hakiyet kurmuş ve durumunu sürekli iyileştirmeyi başarmıştır. Bunu yaparken kendilerini ‘Gerçek Avusturya Yurtsever Partisi’ olarak tanımlamışlardır. Genellikle bağlayıcı parti planları olmamasına rağmen FPÖ toplumun hassas konularını irdeleyerek korkuyu kontrol altına almayı ve seçmenlere milliyetlerini vurgulayarak güven duygusu vermeyi amaçlamıştır. (FPÖ, Parteiprogramm Graz, 2011) 18 Haziran 2011 tarihinde düzenlenen parti programında;

“Avusturya ve halkı için özgürlük, güvenlik, barış ve esenlik, sosyal, performans odaklı ve Avusturya-vatansever bir siyasi güç olarak eylemlerimizin kılavuzları ve kıstaslarıdır. Zengin tarihteki ve geleneklerimizdeki köklerimiz, bunun gelecek nesiller için geleceğin aktif şekillendirilmesinden kaynaklanan sorumluluğa ayrılmaz bir şekilde bağlıdır. Alman dilinin ve kültürel topluluğunun bir parçası olarak kendi ülkemiz Avusturya’ya, yerel etnik gruplarımıza ve özgür halklar ve vatanlardan oluşan bir Avrupa’ya bağlıyız. Bireyin ve toplumun özgürlük ve sorumluluğuna, demokrasiye, özgür anayasal devlete, piyasa ekonomisi ve sosyal adalet ilkelerine bağlıyız. Avusturya’nın kendi kaderini tayin etme, gelenek ve tarihsel gelişimimizde büyüyen insan ve toplum imajımızı koruma ve savunma hakkına bağlıyız.” (FPÖ, Parteiprogramm Graz, 2011, s. 2) şeklinde ifade etmiştir.

İç ve dış siyasi çıkarların baskısı altında FPÖ, Avusturya’nın AB’ye ve Doğu Avrupa’daki komşularına karşı federal düzeyde katılımına yönelik olumsuz tavrından vazgeçmek zorunda kalmıştır. FPÖ’nün çelişkili açıklamaları nedeniyle ne Avrupa yanlısı- sorumlu bir iktidar partisi olarak hareket edebilir- ne de ÖVP ile Avrupa karşıtı, Avusturya Yurtsever Partisi olarak rekabet edebilir. Aynı zamanda Alman ulusal,

yabancı düşmanı, anti-semitizm veya bireysel liberal milletvekillerinin nasyonal sosyalizme yakın açıklamalarından da zarar gördü. (Frölich-Steffen, 2004, s. 289-291) Öte yandan ÖVP, Avusturya'ya yönelik AB yaptırımlarına eleştirisini vatansever bir taahhüt olarak başarıyla destekleyerek Avusturya Yurtsever Partisi imajını kazandı. (Frölich-Steffen, 2004, s. 291-2) Aşırı sağ ve sağ popülizm üzerine yapılan araştırmalara göre, sosyoekonomik gelişme, aşırı sağ ve sağ popülizmin yükselişinde belirli bir rol oynamıştır. (Doğan, 2019, s. 161)

3.1. Avusturya’da Entegrasyon Tartışmaları

Çalışmanın bu bölümünde, Avrupa ülkesi olan Avusturya’da ‘entegrasyon ve asimilasyon’ irdelenmiştir. Avusturya, Almanya’dan çok fazla etkilendiği ve sorunlarının ortak özellik gösterdiği için zaman zaman Almanya örneklemelerine de yer verilmiştir. Fakat hemen belirtmek gerekir ki Avusturya, kültürel-dinsel entegrasyon konusunda 1912 İslam Yasası gereği diğer Avrupa ülkelerinden farklı davranışlar sergilemektedir. 1979’da özerk kamu statüsünde kurulmuş olan İGGÖ, İslam adına Avusturya hükümetinin muhatabı ve Avusturya’daki Müslüman öğrencilerin okullardaki din derslerinin düzenlenmesinden sorumludur.

Entegrasyon, kelime olarak Latince ‘İnteger’ ve Yunanca ‘Entagros’ dan türemiştir. Anlam olarak, el değmemiş, hasar görmemiş, işaretlenmemiş, bütün, bir bütünü üretimi şeklinde yorumlanmaktadır. (Zauner, 2011, s. 66) Hartmut Esser’e göre sosyal bilimlerde entegrasyon, sosyal sistemin çeşitli parçalarını bütüne bağlama süreci olarak anlaşılmalıdır. Sosyal sistemler ve dolayısıyla toplum, sosyal ilişkiler yoluyla oluşur. Bunlar birbiriyle ilişkili yönler ve eylemler, sosyal temas, etkileşim, iletişim, sosyal ilişkiler veya topluca sosyal eylemler olarak adlandırılan herhangi bir işlem türünü içerir. Çatışmalar, kalıcı bölünmelere dayanmadıkça, bunlara neden olmadıkça ve ‘bağımsızlık’ eğilimlerine yol açmadıkça kapsamlı ilişkilere ait olabilmektedir. (Esser, 2001, s. 1) Entegrasyon, toplumun tüm kesimlerini (bireyler, kurumlar, gruplar) az ya da çok tüm topluma katılan bilinçleriyle birbirine bağlayan ideal bir sosyal süreçtir ve aralarındaki parametreler bir araya getirildiğinde, oranın optimize edilmesi çok önemlidir. (Pöttker, 2005, s. 40)

Tarih boyunca klasik asimilasyon modelinin temelini oluşturan ilk iddia, grubun zamanla çoğu insanla temasa geçeceği ve toplumun geri kalanına benzeyeceği yönündedir. Şikago Okulu akademisyenleri, asimilasyon ve entegrasyonun doğal bir

süreç olduğunu vurgulamaktadır. Bu modele göre göçmenler, zaman geçtikçe geleneklerine, kültürlerine ve dillerine olan bağlılıklarını asimilasyon sürecinde kaybederek özel günlere, aile ilişkilerine bağlılıkları azalacaktır. (Gans , 1. Januar 1974, s. 54)

Hartmut Esser'e göre prensipte asimilasyon kavramı, bir toplumun etnik homojenliğini siyasi hedef olarak alır. Yani, 'bireysel' farklılıklar olmasına rağmen, belirli özelliklerin farklı etnik gruplar arasında dağılımında bir farklılık yoktur. Öte yandan, çok etnikli toplum kavramı, toplumun etnik çeşitliliğini, çeşitli etnik grupların siyaset veya ülke çatısı altında bir arada yaşayabilmesini ve bir 'kollektif' olarak bağımsız kalabilmesini amaçlamaktadır. (Esser, 2001, s. 18)

En kısa tanımı ile asimilasyon, azınlık gruplarının çoğunluk kültürüne tamamen uyum sağlamasını ifade edilebilir. Ingrid Oswald'a göre ise kültürel, ırksal veya dini azınlıkların çoğunluk topluma uyum sağlama ve değerlerini ve yaşam tarzlarını benimseme süreci olarak anlaşılmaktadır. Yani asimilasyon, yeni kültürün etkisi altında orijinal kültür unsurlarının kademeli olarak terk edilmesini veya kaybolmasını ifade eder. (Oswald, 2007, s. 93)

Avusturya, 1995 yılı itibarıyla bir AB ülkesi olmuştur. Emine Tahsin'in de belirttiği gibi, AB fikri hem ekonomik hem de siyasi birlikteliği amaçlamaktadır. Ekonomik iş birliğinin uygulanması ve gerekliliği siyasi kaygılara dayanmaktadır. Siyasi kaygılar ise Avrupa ülkelerinin kendi çıkarlarını koruma ve geliştirme arzusuna bağlıdır. (Tahsin, 2007, s. 89) Perry Anderson ve Peter Gowan'a göre, AB entegrasyon sürecini etkileyen bir diğer olgu ise kültürel faktörlerdir. Aslında bu etkilerin, AB entegrasyon sürecinde araç olarak kullanıldığı görülmektedir. Avrupa kimliği, yeni bir Avrupa yaratma fikri ve Orta Çağ'dan bu yana bölgede temellerini oluşturan değerler, AB entegrasyon sürecinde önemli rol oynamıştır. Aynı zamanda bu kimliklerin oluşturulmasında da belirleyici faktördür. (Smith A. , 2005, s. 132-4) Hannover Üniversitesi'nden Axel Schulte, entegrasyonu şöyle tanımlamaktadır:

“Entegrasyonda bir tarafta göçmenin göç edilen topluma uyumu (bireysel ve kolektif) söz konusudur. Bu uyum hem süreç hem de (ulaşılması istenilen) hedef olarak görülebilir. ‘Entegrasyon’ özünde göçmenlerin benzer yerleşik grupların belirli yaşam alanlarında aldıkları pozisyonu belirli benzer koşulların olduğu yerde alabilmelerini mümkün kılan bir durumu ortaya çıkarmayı, göçmenlerin ‘kendi’ kültürlerinin önemli yönlerini yaşatmaları ve geliştirmelerine imkân verecek olanakların yaratılmasını hedeflemektedir. ‘Entegrasyon’ bunun dışında toplumun birlikteliğinin farklı düzlemlerde devam ettirilmesi ve geliştirilmesi sürecine ve hedefine atıfta bulunmaktadır.” (Dahm, Henkes, & Krell, 2011, s. 34)

Mustafa Çakır kaynaşmanın kendi kültürünün gerçekliğini ortadan kaldırmadığına, farklı bir kültür taşıyıcısıyla tanışıp yaşamaya başladığında var olanı değiştirmeye çalışmaktansa ögenin varlığını olduğu gibi kabul ettiğine inanır. M. Çakır'a göre kendi alışkanlıklarından farklı bir kültürle sağlıklı bir şekilde iletişim kurabilen, ortak bir yaşam alanını, somut veya soyut kültürel değerleri paylaşabilme yeteneğidir. (Çakır, Almanya'daki Türkler Üzerine Eğitim Kültür Monografileri, 2001, s. 84)

Anthony M. Messina ve Gallya Lahav, entegrasyondan toplumsal süreç olarak bahseder. Onlara göre ev sahibi toplumlar ve ülkeler de bu süreçten sorumludur. Göçmenler, yaşadıkları toplumlara uyum sağlamadıklarında ırkçılık ve yabancı düşmanlığına neden olabilirler. Messina ve Lahav'a göre asimilasyon (uyum süreci), göçmenlerin ve onların soyundan gelenlerin siyasette, kültürde ve ekonomide giderek çoğunluğu taklit etmesi ve onlara yaklaşması anlamına gelmektedir. (Messina & Lahav, 2006, s. 14) Entegrasyon ve asimilasyon tanımlamaları yapıldıktan sonra, aralarındaki ilişkiyi de belirtmek konunun daha kolay anlaşılmasını sağlayacaktır.

Tablo 3: Esser'e Göre Entegrasyon Süreçleri

ENTEGRASYON SÜRECİ	İÇERİK	TANIMLAMA
Kültürleşme	Dil edinimi, dil kullanımı, gündelik yaşam becerisi	Kültürel (bilişsel) asimilasyon
Sosyoekonomik-politik konum	Toplumsal bağlamda hak ve tutumların üstlenilmesi	Yapısal asimilasyon
Etkileşim	Doğrudan sosyal temas ve ilişki içine girmek	Toplumsal asimilasyon
Kimlik	Göç edilen toplumla özdeşleşme (içten bağlılık) Duygusal (özdeşlemeci)	Duygusal (özdeşlemeci asimilasyon)

Kaynak: (Dahm, Henkes, & Krell, 2011, s. 23)

Hartmut Esser, Almanca konuşulan bölgelerde yapmış olduğu göç araştırmaları sonucu, sosyal süreçleri kişisel ilgi yönelimi ve sosyal davranışla ilişkilendirir. H. Esser, entegrasyonu kültürel uyum, sosyoekonomik politik durum, etkileşim ve kimlik gibi boyuta ayırır. Esser'in araştırmasının merkezinde, göçmenlerin farklı davranışları yer almış ve Esser'e göre göçmenler, göçmen toplumundaki tüm sosyal ilişkilerini yeniden düzenlemek zorundadır. (Dahm, Henkes, & Krell, 2011, s. 22)

Asimilasyon ise, bireylerin topluluğa genel uyumunu gösterir. Bu durumda asimile edilen bireyler, grubun temel özelliklerine ve davranış kalıplarına sahiptir. Bu kavram genellikle değer yargıları yapmadan süreci tanımlamak için kullanılır. (Dahm, Henkes, & Krell, 2011, s. 19) Milton Gordon, entegrasyon ve asimilasyon birbirini tamamlamadığı için asimilasyonu evrelere ayırmıştır. Ona göre asimilasyonun evreleri şöyledir: (Dahm, Henkes, & Krell, 2011, s. 21)

- 1) “Kültürel asimilasyon (kültürel davranış biçimlerinin değiştirilmesi)
- 2) Yapısal asimilasyon (asli grup ilişkilerine geniş çaplı katılım)
- 3) Özdeşleşme asimilasyonu (ulusal aidiyet duygusunun geliştirilmesi)
- 4) Yurttaşlık asimilasyonu (değer ve güç çatışmalarının olmaması)
- 5) Evlilikle asimilasyon (farklı etnik grup üyelerinin gittikçe artarak evlenmeleri)
- 6) Kabullenilmiş durum asimilasyonu (görüş ve tutumların değişmesi)
- 7) Kabullenilmiş davranış asimilasyonu (davranış değişiklikleri)” şeklindedir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden ve Doğu Bloku'nun çöküşünden sonra, AB bölgesel nüfus kontrol politikalarını uygulama fırsatı bulamamıştı. Bu dönemde, özellikle Batı ve Orta Avrupa'da ekonomik ve siyasi birlik standardı büyük problemler olmadan korunabilmişti. (Aydın İ. , 2019, s. 102) 1990 sonrası, AB ülkelerine başlayan göç hareketleri neticesinde AB, göç politikalarında net bir duruş sergileyememiştir. AB uluslararası göçü dengelemeye çalışmakla birlikte mevcut göçmenlerin entegrasyonunu sağlayacak politikalar oluşturarak yeni göçleri önlemek için tedbirlerini artırmıştır. (Koçak & Gündüz, 2016, s. 68)

Almanya'nın başlattığı entegrasyon tartışmasının da açıkça gösterdiği gibi, bu konu göçmen işçi sorunu olarak gerçek bir temele sahiptir. Göçmen işçilerin sorunu ‘yabancıların bütünleşmemesi ve bütünleşmeyi reddetmesi’ haline gelirken, sorun giderek ‘entegre olmama ve bütünleşmeyi reddetme’ sorunu olan bir ‘Türk’ sorunu haline getirilmiştir. Özellikle Almanya'da (1993) yaşanan ekonomik krizle başlayan ‘yabancı düşmanlığı’ toplumu etkilemeye başlamıştır. (Onay, 2008, s. 13)

Avusturya'ya gelen misafir işçilerin, Avusturya toplumunun ve siyasetinin 1990'lı yıllara kadar entegrasyon sorunları olmamıştır. Misafir işçilerin 1990 sonrası, Avusturya'da yerleşik hayata geçmesi ile entegrasyon sorunu baş göstermiştir. Holly Ventura Miller ve Anthony Peguero'nun ‘Göç ve Suç’ (Immigration and Crime) adlı

çalışmasında belirtmiş oldukları klasik asimilasyon teorisine göre, 'göçmen gruplar için entegrasyon kaçınılmazdır.' (Çetin & Şenoğlu, Ocak - Haziran 2021, s. 79)

Avrupa'daki genel eğilime uygun olarak, göçmenlerin sorunlarına yönelik Avusturya'da kalıcı kabul edilen bir dizi stratejik politika izlenmiştir. Süreç içerisinde, bir eritme potası (melting pot) çağrışımı yapan asimilasyondan birlikte yaşama, bütünleşme ve karşılıklı uyumu ifade eden çokkültürlülük ve entegrasyon yaklaşımları, 2000'li yıllarda göçmenleri güvenlik politikası olarak ele almıştır. Avusturya'da Müslüman azınlıklara özellikle de Türklere yönelik, baskıcı ve dışlayıcı politikalar oluşturulmak istenmiştir. Avusturya-Türkiye siyasi ilişkilerinde son dönemde yaşanan gerilimler ve Avusturya'nın Türkiye karşılığında sıyrılarak AB ülkelerine bu konuda yön verme çabaları ise Avusturya siyasetinde ve kamuoyunda Türk göçmenlere yönelik eleştiri ve baskı oluşturdu. Türk göçmenlerin diğer etnik gruplara göre yüksek bir seviyeye ulaştığı ve entegrasyona verilen önemin, beklentilerin oldukça altında kaldığı vurgulanmıştır. (Sağlam, Avusturya'daki Türk Göçmenlerin Entegrasyon Algıları, 2017, s. 142-3)

Bu durumda, misafir işçilerin ister istemez eritme potasına maruz kalacağı gerçeği akıllarda soru işareti bırakmaktadır. Beki, bunun başka bir yaşam şekli yok mudur? Safi Mahmoud Mahfouz'un 'Amerika'nın Eritme Kazanı veya Salata Kasesi: Sahne Göçmenlerinin İkilemi' (America's Melting Pot or the Salad Bowl: The Stage Immigrant's Dilemma) adlı makalesinde sözünü ettiği 'Salata kâsesi metaforu' mümkün müdür? S. M. Mahfouz, salata kâsesi metaforunda, çok kültürlü bir toplumda farklı kültürlerin entegrasyon sürecinde kültürlerini ayrı tutarak, kimliklerini koruduklarını açıklar. Eritme potası metaforu kimlikleri bir kaptan eriterek tek bir kimlik üretmeyi amaçlarken, salata kâsesi metaforunda herkes kendine özgü kimliği ile kâsede yer alır. (Mahfouz, 2013, s. 4) Avusturya eski Başbakanı Wolfgang Schüssel, Avusturya'nın hiçbir zaman farklı kültürlerin gelişigüzel kaynaşmasının eritme potası olmadığını vurgulamıştır. (Şimşek H. A., 2019) Avusturya Cumhurbaşkanı Alexander Van der Bellen de Avusturya'yı 'göçmen ülke' şeklinde tanımlayarak XIX. ve XX. yüzyılın ilk yarısında Avusturya'ya gelen göçmenlerin tamamen entegre olduğunu belirtmiştir. (Şimşek H. A., 2019)

2011 Entegrasyon Anlaşması, her ne kadar eski misafir işçilerin tümünü kapsamasa da Avusturya'da kalmak isteyen göçmenlere Almanca dilini öğretmek entegre etmeyi amaçlamaktadır. (Kromus, Entegrasyon Sözleşmesi, 2021) Günlük kullanımda entegrasyon ve asimilasyon arasındaki fark ise entegrasyon sürecinde göçmenlerin

kültürel kimliklerinin kabul etmesi ve bu farklılığı içermesidir. Dolayısıyla burada belirleyici olan faktör, göçmenlerin kültürel kimliklerini sahiplendiklerini kabul etmeleridir. (Dahm, Henkes, & Krell, 2011, s. 34)

Avusturya'nın aşırı sağcı partileri, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana ilk kez 2000'lerde koalisyon ortağı oldular. Buna karşılık, Alman sanatçı Christoph Schlingensief, Viyana'nın turistik bölgesinin tam ortasına bir konteyner yerleştirdi. Birden fazla kamera tarafından izlenen ve Avusturya'dan sığınma talebinde bulunan bir grup insanı davet ederek 'Biri Bizi İzliyor' yarışma programı formatında bir hafta geçirmek için şov düzenledi. Bu şovu izleyenler, hangi sığınmacıların sınır dışı edileceğine karar vermek için oy kullanarak katılım sağlayacaklardı. Fakat kısa süre sonra proje kontrolden çıktı. (Schlingensief, 2002)

İslam toplumunun Avusturya'daki tanınmışlığı yüzyıllık geçmişe dayandırılabilse de uygulamaya konması tam olarak başarılabilmiş değildir. 1874 tarihli kanuna göre, 1912 yılında tanınan İslam cemaati bir süre işlevsiz kalmıştır. Bosna-Hersek'in Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na katılmasıyla birlikte, İslam'ın tanınması toplum açısından önemli hale gelmişti. Müslümanların Avrupa'daki entegrasyon sorunları, problemin halen aşılamadığını göstermektedir. Müslümanları mevcut hukuk yapısına dahil etmek isteyen hukukçular, bu tanınmanın bazı hukuki çelişkileri de beraberinde getireceğinin farkındadır. Bu nedenle ulusal kanun ihlallerinin "tanıma" kapsamından çıkarılması gerekmektedir. (Aslan E. , 2019, s. 51-2)

2017'de çeşitli medya kuruluşlarında tartışılan konu, Uyum Bakanlığı bilim adamlarından Avusturya'daki İslami anaokulları hakkında bir araştırma yapmalarını istediğinde önemli bir siyasi konu haline geldi. Araştırma sonucunda anaokullarının varlığı ve imajı sorgulanmaya başlanmıştır. (Tanrıku, 2020, s. 104)

Avusturya'da dönemin entegrasyon bakanı Sebastian Kurz'a (Ekim 2017-Ekim 2021 arası Başbakan) göre entegrasyon şöyle yorumlanmıştır:

"Entegrasyon tesadüfen gerçekleşmez. Almanca bilgilerinin yanında Avusturya'ya hızlı bir şekilde alışabilmek ve uygun bir işyeri bulabilmek için eğitiminizin tanınması da oldukça önemli bir husustur. Ancak entegrasyon sadece bir dile hâkim olmak anlamına gelmemektedir. Bununla birlikte ayrıca Avusturya'nın değerlerine ve uygulamalarına alışmaktır." (B.M.I, s. 4)

Yasemin Nuhoğlu Soysal'a göre göçmenlerin koşullarının asimilasyon, entegrasyon ve adaptasyon ile karakterize edildiği ve demografik, sosyal ve kültürel özelliklerinin bu süreçleri açıklamak için önemli değişkenler olarak kabul edildiği çalışmalardaki temel hipotez, sistemlerin ve kültürlerin yapıları ve kuralları arasındaki çatışmadır. (Nuhoğlu Soysal, 1994, s. 30)

Resim 1: Ausländer Raus

Was die künftige schwarz-blaue Regierung offensichtlich plant:

- Arbeitnehmerrechte schwächen
- Kürzungen von Sozialleistungen
- neoliberale Wirtschaftspolitik
- Staatl. Infrastruktur verscherbeln
- Steuergeschenke für Reiche und Konzerne
- Einschränkung von Grundrechten

Was die Wähler vor der Wahl gehört haben:

- Ausländer raus!
- Ausländer raus!
- Ausländer raus!
- Ausländer raus!
- Ausländer raus!
- Ausländer raus!

Kaynak: https://www.google.com/search?q=auslander+raus+fp%C3%B6&tbm=isch&ved=2ahUKEwiG_ibO5ezzAhXCAewKHdrnCuIQ2-cCegQIABAA&oeq=auslander+raus+fp%C3%B6&gs_lcp=CgNpbWcQAID_qRRY_rUUYOI-FGgAcAB4AIABowGIAb8Ek-EDMC40mAEAoAEBqgELZ3dzLXdpei1pbWfAAQE&sclient=img&ei=iG16YYaaFcKDsAfa-zauQDg&bih=694&biw=1517, (Erişim Tarihi: 28.10.2021)

Geçmişteki yaşam biçimlerinin çoğu, en azından artık özellikle temsil edilmeyen gençler tarafından reddedilmiştir. Yaşamı şekillendirmenin ve eski değer sistemlerini

ele almanın olası tüm alternatif yolları, bir bütün olarak toplum tarafından deneyimlenmiş ve büyük ölçüde hoş görülmüştür. Üretim ve tüketim toplumundan eğlence ve medya toplumuna geçiş tüm hızıyla devam etmektedir. Bu anlamda bireysel yaşam tarzlarının ekonomi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri yanı sıra kültürel değerlerin, ekolojik dengenin ve birçok farklı kanalda televizyon yayıncılığının bozulmasının akıl almaz etkileri de analiz edilmelidir. (Wörner, 2008)

Yunus Mert, Batı medeniyetinin insanlık için bir model olmadığını ve dünyadaki farklı kültürlerin insanlık için ortak değerler oluşturabileceğini Avrupa'nın kabul etmesinin kolay olmayacağını söylüyor. Y. Mert'e göre Avrupa, statükoyu korumak için elinden geleni yapacaktır. (Mert, 2014, s. 95)

Küreselleşmenin getirdiği göç dalgası ve Avrupa'daki Müslüman nüfusun artması, Batı dünyası için İslamofobi'yi en önemli sorunlarından biri haline getirmiştir. Mert'e göre Avrupa'nın "öteki"ye bakışı değişmedikçe Müslümanların karşılaştığı sorunlar azalmayacak ve birlikte yaşamak daha da zorlaşacaktır. Modern Avrupa toplumunda dinin etkisinin azalmasına rağmen, İslam'ın Hristiyanlık (Oryantalizmin) tarafından yorumlanması hala günceldir. Y. Mert, İslamofobi'nin devam etmesinde ve yayılmasında medyanın rolüne vurgu yapmaktadır. Medyanın İslam hakkında haber yapma biçimi, Avrupa toplumunda Müslümanların algısını etkilemiştir. Özellikle İslam'ı terörle ilişkilendirmek, İslamofobi'nin yayılmasını teşvik ederek Müslümanlara yönelik şiddet ve ırkçı uygulamaların yoğunlaşmasına neden olacaktır. Mert, bu durumun iki toplum arasındaki entegrasyonu olumsuz etkileyebileceğini belirtmektedir. (Mert, 2014, s. 96) Toplumunu oluşturan gruplar arasındaki ilişkiler, iç ve dış dinamiklerden etkilenebilmektedir. Avusturya'ya misafir işçi olarak gelen ve zamanla yerleşik hayata geçen Türkler, Avusturya yerli halkı gözünde hangi konuma sahip olduğu bu bölümün alt başlıklarında irdelenmiştir.

3.1.1. Avusturya Toplumunda Yabancı Algısı

En az sosyal etkileşime sahip bir topluluk da bile, bireylerin yaşamları süresince tek aidiyet ve kimlikten söz edebilmek imkânsızdır. Bireyler doğdukları andan itibaren içinde doğdukları kültürel, siyasal, ekonomik ve sosyal normlarını toplumun sosyal yapısını oluşturan farklı kurumlar (eğitim, din vb.) üzerinden öğrenirler. Bu bilgilerle birey, toplulukla bütünleşme yaşar ve topluluğun üyeleri arasında aidiyet duygusu oluşturan 'biz' algısını oluşturur. Biz algısına 'olumsuz aidiyet' eşlik ettiği için aidiyet

duygusu oluşturulamaz ve öteki olarak görülür. Günümüz toplumlarının asıl farkı sosyal yapılarının farklı kültürlerden oluşmasıdır. Bu toplumlarda bireyler, öz kültürlerinden bağımsız bir şekilde kendi aidiyet duygularını oluşturabilirler. Karşılıklı etkileşimlere bağımlı olarak bireylerin milliyetçilik, ulus, toplum, kültür vb. kavramsal algıları da değişebilmektedir. Çok kültürlü aidiyet, sosyal aktörler için karmaşık hale gelmiş ve hem kişisel hem de sosyal anlamda karma bir aidiyet duygusu ortaya çıkarmıştır. (Çağırkan, 2019, s. 559)

Toplumların etkileşimi zayıf ve yetersiz olduğunda yabancılaşma duygusu daha güçlü bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Yabancılarla yönelik tutumlar her toplumda farklılık gösterir. Çalışmanın bu bölümünde Avusturyalıların Avusturya’da yaşayan yabancılara nasıl baktıklarını ve Avusturya’daki siyasi partilerin yabancılara (Türk-Müslüman) yönelik söylem ve tutumları literatür ve röportajlar çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Dünya tarihinde önemli bir rol oynayan Osmanlı İmparatorluğu ile Habsburg İmparatorluğu, tarihin akışı içinde zaman zaman güç birliği yapmasına rağmen birçok kez de karşı karşıya gelmişlerdir. Osmanlı İmparatorluğu'nun yayılcı politikaları döneminde başlayan Doğu ve Batı arasındaki kültürel etkileşim, iki imparatorluk arasındaki çatışmadan olumsuz etkilenmiş ve bu olumsuz etkileşim imparatorluk dönemi ve ötesine yansımıştır. Öyle ki tarihi kuşatmalar (I. ve II. Viyana Kuşatması) ve kültürel etkiler (Saraydan Kız Kaçırma- Müslümanlar Uğursuzluğu) hala devam edebilmektedir. 11 Eylül olaylarını Müslümanlara yükleme çabaları İslamofobi'nin tırmanmasına neden olmuştur. Dünyanın 'Müslüman' terörist algısı, Müslümanlardan korkmasına neden olmuştur. Avusturya'daki Türk kökenli göçmenler, kültürel ve dini kimliklerini koruma gayretleri yanı sıra yerleşik hayata geçmeleri (misafirlik sürelerinin dolmaması) hemen her platformda dile getirmektedir. Öyle ki tüm bu yaşananlar Avusturya eğitimine de sıçramış ve öğrenci karnelerindeki dini ibare olan değiştirilmiştir.

2019'dan sonra Müslüman öğrencilerin karnelerine ÖVP-FPÖ hükümetinin kararına uygun olarak dini ibare 'İSLAM' yerine 'İslam (IGGÖ)' kelimesi yazılmaktadır. Özellikle Müslüman göçmenlerin kültürel değerleri ve dini ritüelleri iki toplum arasında sorunlara neden olabilmektedir. İslam'ın batılı değerlerle uyumsuzluğunu değerlendirme girişimleri, batılı yaşam biçimine ve batılı değerlere ters düşen kültürel değerleri entegrasyon sürecinde marjinalleştirmekte ve Müslüman göçmenlerin batılı de-

ğerlere tepki vermesine de yol açmaktadır. (Mert, 2014, s. 82) Türk-Müslüman uyumunun tartışma konusu olmasının en önemli nedeni, Avrupa ülkelerinde Müslümanların siyasi olarak reddedilmesidir. Avrupa/Avusturya’da Türk nüfusunun sayısal olarak çokluğu nedeni ile Müslüman ve Türk birlikte anılmaktadır. Küresel olarak Müslümanlar üzerine yapılan olumsuz kurgular, ister istemez Avusturya’daki Türkleri de etkilemektedir.

Stefanos Yerasimos, *Türkler Doğu ve Batı, İslam ve Laiklik* adlı kitabında Avrupa’nın Türklere bakışını şöyle ifade etmektedir. Avrupa için Türkler yüzyıllardır ‘içimizdeki barbarlar’ olarak görülmüştür. Almanlar, Normanlar ve Macarlar da Avrupa’ya işgalci olarak geldiler, ancak sonunda birleştiler. Araplar da Avrupa’dan atılıncaya kadar direndiler. Ruslar asimilasyon ve dışlama arasında bir sınırdı. Türkler ise ne inançlarını dayatmaya çalıştılar ne de Hristiyanlığı kabul ettiler. Güçlü olduğunuzda kışkırtılırsınız ve zayıf olduğunuzda nefret edirsiniz. Üç yüz yıl boyunca Avrupa’dan sürülme gayretleri sonucu, uç kısımlara tutunabilmiş ve ‘Batılılaşmaya’ karar vermişlerdir. Avrupa ile uzun yıllar çelişkili ve kaotik bir ilişkisi olan başka bir topluma rastlamak zordur. Kıskançlık ve küskünlük, delilik ve korku gibi önyargıların yarattığı duygular, sorunların çözülmesini zorlaştırmıştır. (Yerasimos, 2002, s. Önsöz)

Avusturya’da Türk fobisinin birçok farklı nedeni vardır. Bir diğeri, Kardinal Christoph Schönborn’un, Katolik Kilisesi’nin Viyana’daki Aziz Stephen Katedrali’nde Türklerin Avrupa’ya gelişini Avrupa’nın yeniden fethine benzeterek şiddetle karşı çıkmasıydı. (Siebenhaar, 2017, s. 217) Siyasi olarak da FPÖ eski lideri H.C. Strache her platformda Türkiye’nin Avrupa’ya ait olmadığı, Avusturya’nın siyasi mirasının Türkiye’yi ve de Müslüman Türkleri Avrupa’dan dışlamak olduğu düşüncesi, Avusturya halkının Türk/Müslüman algısını olumsuz olarak etkilemektedir. 1912’de İslam cemaatinin tanınması toplum için önemli fakat Avusturyalı Müslümanların entegrasyon sorununun üstesinden gelmek için yeterli değildi. Müslümanları mevcut yasal yapılara dahil etmek isteyen hukukçular, devlet hukuku ihlallerinin ‘tanınma’ dışında bırakılması gerektiğini savunmaktadırlar. (Aslan E. , 2019, s. 51-2)

İslam’ın bir devlet dini olarak kabul edilmesi, Avusturya’daki Müslümanları yassallaştırdı. Tarihsel bir perspektiften bakıldığında, İslamofobi’nin Avusturya’da diğer Avrupa ülkelerine göre daha az yaygın olması beklenebilir. Avusturya ile Müslümanlar arasında Osmanlı dönemindeki Viyana Kuşatması dışında hiçbir trajik olayın yaşanmamış olması, halklar arasında İslamofobi’nin şiddetini azaltmaktadır. Ancak

halkların aksine Avusturya siyasileri zaman zaman İslamofobik açıklamalar ve kararlar aldığı görülmektedir. Ülkede aşırı sağ partilerin yükselişi İslamofobik söylemler, eylemler, çıkarlar ve çıkarılan yasalar genellikle İslamofobi'nin temelini oluşturan aşırı sağ partilerden etkilenmiştir. (Topçu, 2019, s. 81)

Avrupa'da artan Müslüman nüfusu, İslamofobi'yi Batı dünyasının en önemli sorunlarından biri haline getirmiştir. Avusturya'nın 'öteki' algısında bir değişiklik olmadıkça Türk/Müslüman sorunu azalmayacak ve 'Multikültürel Yaşam' tam anlamıyla olgunlaşamayacaktır. Gert Bauman, kimlik ve multikültürün siyasete yansımaları şöyle ifade etmektedir:

Gert Bauman şöyle düşünmektedir: "...kimlik artık çağdaş hayatın diğer tartışılmalı yönlerini aydınlatmaya, kavramaya ve incelemeye yarayan bir prizma haline gelmiştir. Toplumsal analize konu olan yerleşik meseleler artık "kimlik" ekseninde dönmekte olan söyleme uymak için farklı biçimde yeniden ele alınmakta ve yeniden düzenlenmektedirler. Örneğin, adalet ve eşitlik tartışması, "tanıma" açısından yürütülme eğilimi göstermekte; kültür meselesi birey, grup ya da kategori farklılığına, bölgesel diller ve melezliğe göre tartışılmakta, bu arada siyasal süreç ise her zamankinden çok insan hakları (yani kimlik oluşturma, müzakere ve iddia etme) konuları çevresinde teorileştirilmektedir." (Baumann, 2006, s. 173-4)

İslam'ın medyada yer alma şekli, Avrupa toplumlarının Müslümanları nasıl algıladığını etkilemektedir. Özellikle İslam'ı terörizmle ilişkilendirmek, İslamofobi'nin yayılmasını teşvik edecek ve Müslümanlara karşı şiddeti ve ırkçılığı tetikleyerek multikültürel yaşamı olumsuz etkileyecektir. Çalışmaya katkıda bulunan katılımcıların multikültürel yaşam hakkındaki görüşleri şöyledir: K1, multikültürel yaşamı "...farklı kültürlerin birlikte yaşamaları ve kültürlerini yaşatabilmeleri ve bunun da diğer kültürler tarafından saygı görmesi, hoşgörüle karşılanması ve rahatsız edilmemesi" şeklinde özetlemiştir. K2'ye göre ise "...dünya büyük şehirlerine baktığımızda ...multikültürel yaşamı aşmış durumdadır. Viyana'da maalesef bunu söyleyemiyoruz." K4 ise multikültür hakkında, "Yani kültürlerin farklılığı bir zenginliktir. İnsanların birbirini tanıması, tanışması bir zenginliktir." K5 multikültürü "...çok dilli, çok kültürlü, insanların birbirine saygı duyabildiği, farklılıkların zenginlik olarak algılanabildiği bir dünya..." olarak yorumlarken K6, "...birçok farklı milletin farklı kültüre sahip olan, farklı dine, dile, geleneklere, göreneklere sahip olan birçok milletin barış içerisinde bir ortamda beraber yaşaması" şeklinde yorumlamıştır. K10 ise multikültürü "...sokağa

çıkabileceğim, köşede farklı milletlerden dükkanların olduğu, istediğimi almak istediğim ve artık ülkelere gitmek zorunda olmadığımı anlamına geliyor” şeklinde ifade etmiştir. K12 ise “... bence çokkültürlülük şehirlerde ve çok kültürlü yaşamda birçok alanda zaten bir realite” olduğunu vurgulamıştır. Diğer katılımcıların multikültür hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

K3'e göre “Çok kültürlü yaşam, deyim yerindeyse, kültürümü yaşadığım gibi, din ve benzeri konularda yaşayabiliyorum demektir. Hristiyanlığı ve daha fazlasını, tabiri caizse misyoner olmadan da eleştiririm, iyi olduğuna inandığım kadar inanırsan buna değersin derim.”

K9 şöyle düşünmektedir. “Evet, bu güzel ve zor. Karmaşık, yorucu ve zenginleştirici. Bu sadece birçok kültürün yan yana yaşadığı anlamına gelir. Hayatın ve tarihin beraberinde getirdiği budur. Çoğu zaman çarpışır... Bu, her halükârda yüzleşmem gereken bir meydan okuma anlamına geliyor.”

K11'e göre ise “Çok kültürlü yaşam, Hollandalı sosyolog "Ruud Goopmans" zekice bir cümle söyledi: çok kültürlü toplum, bu bir gerçektir, bizler birkaç kültürün bir arada yaşadığı, bir arada durduğu bir toplumda yaşıyoruz. Birbirinizle takas etmek için en iyi durum ve bunun için normatif bir kavram olan ve grupların kendi aralarında kalması ve işlerini düzenlemesi anlamına gelen çokkültürlülük arasında ayırım yapmanız gerekir...”

Kültür ve belirli gruplara atıfta bulunulurken genellikle ülke terimleri kullanılırken bazı durumlarda ise göçün türüne göre sınıflandırılırlar. Son yıllarda, özellikle Türk/Müslümanlar söz konusu olduğunda din, sınıflandırmak için giderek daha fazla kullanılmaktadır. Wiebke Sievers, Christine Deibl ve Braulio Pena'ya göre pek çok farklı demografik tartışma, 2005'ten bu yana önemli bir tartışma konusu haline gelen Türkleri içermektedir. Özellikle Türklere/Müslümanlara ve sığınmacılara veya mültecilere odaklanan birçok alanda, göçmenlerin araştırma gruplarına dahil edilmesi, bu gruplarla ilgili belirli kamu endişeleriyle de ilgili olabilmektedir. (Sievers, Deibl, & Pena, 2012, s. 14-5)

Türk/Müslüman entegrasyonu toplumda halen tartışılrsa da Avusturya halkının yabancı algısına dair bilimsel bir veri bulunmamaktadır. Bir toplumu topyekûn aynıdır demek doğru olmayabilir. Fakat genelleme yapılacak olunursa bilinçli veya bilinçsiz oluşmuş bir yabancı algısının varlığından söz edebilmek mümkün olabilmektedir. K2,

Avusturya toplumundaki yabancı algısının etkilenme sonucu oluştuğunu şu şekilde ifade etmiştir. “Maalesef Avusturya'daki toplum, buradaki medyadan çok yönlendiriliyor. Siyasetten de çok etkileniliyor. Yani bu değişken etken oluyor.” K6 ise 1 “Yine bu da entegrasyonla alakalı bence. Yabancı biri, yabancılar yaşadıkları yere ne kadar az entegre olurlarsa yaşadıkları yerin yerli halkı nezdinde de o kadar yabancı olarak görüyorlar” şeklinde ifade etmiştir. Avusturya’da ilerleyen zamanla yabancı algısı artış göstermiştir. Bu artışı K9, ‘Otuz yıl geriye gidersem egzotikti... Bugün bu daha egzotik ve tehdit edici olarak algılanıyor’ şeklinde ifade ederken K10, toplum algısının bir süreç olduğunu ve bu sürecin her iki taraf için kolay olmadığını, ‘...toplumda istediğiniz gibi kabul edilmek ve bence yabancılar için iki kat daha zor’ olduğunu belirtmiştir. Diğer katılımcıların görüşleri şöyledir.

K1, “... özellikle 2015’ten itibaren artan mülteci krizi ile birlikte şüpheli bir yaklaşım olduğunu kamuoyunda kesin. Bununla beraber, Avusturya belki de yüzyıllardır imparatorluk da geçmişi hasebiyle yabancılar, özellikle çevresindeki çevre ülkelerdeki balkan kökenli toplumları yabancı değil esasen. Ama onun dışında daha farklı coğrafyalar dan gelen kişilere biraz yabancı gözüyle bakabilmek de ve şüpheli yaklaşabilmekte.”

K4’e göre “Tek cümleyle insan tanımadığının düşmanıdır. Önyargılar var. Ön yargılar olduğu için tabii ki biraz da Avusturyalılarından kaynaklanıyor. Avusturyalılar mesafeli insanlardır... tanıdıkça yabancılar karşı tutumları değişecektir.”

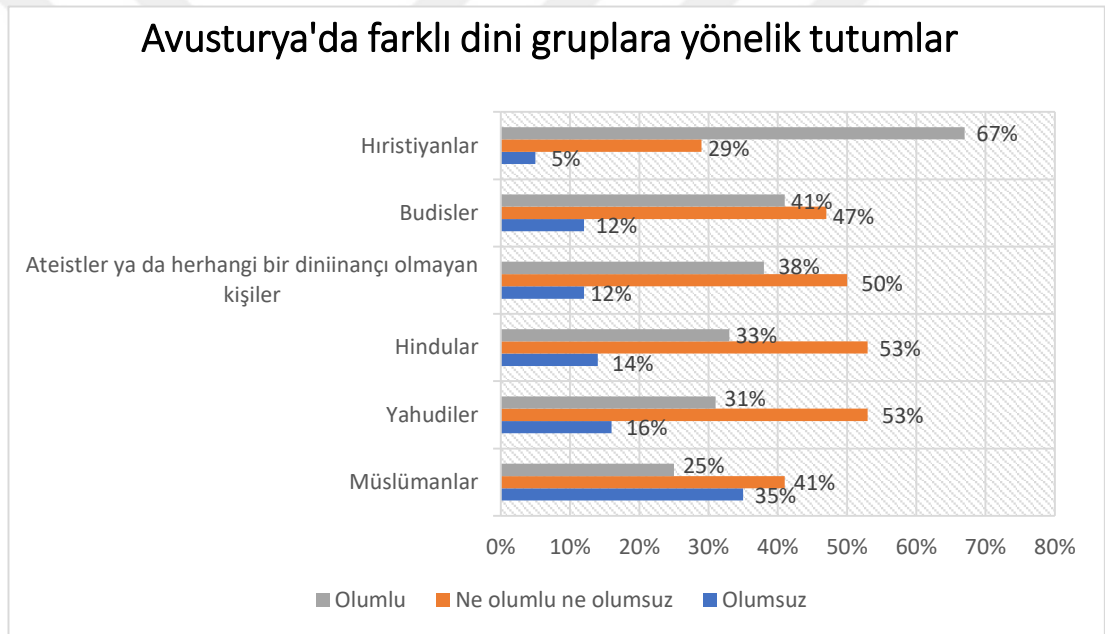
K5 şöyle düşünmektedir: “Bütün dünyada ırkçılığın artması Avusturya’da da etki gösterdi. ırkçılığın dünyaya nasıl bir zarar verdiğini İkinci Dünya Savaşı’nda Hitler de Hitler’in yaptığı katliamlar da gördü dünya, en son daha yakın tarihinde gördü. Hala daha ırkçılığı hortlatmak isteyen bazı bilinçli veya bilinçsiz gruplar var. Bu grupların önüne geçmek lazım.”

K11’e göre ise “Farklılaşmış diyebilirim, medya söylemini ve bazen siyasi söylemi de buluyorum, oldukça çetrefilli olabiliyorlar. Söylemek istediğim şu ki, "yabancılar" olan konu zaten iyi bir atmosfer yarattı. Evet, bazen Avusturya'daki magazin gazetelerinde hala büyük bir kısmının Avusturyalı olduğuna inanıyorum ve orada tabii ki bu vatandaşlığa sahipteniz, -göçmenleri de dahil ediyorum-çok iyi ayırt edebilir. Ben de öyle düşünüyorum ve gazetelerde yazılan her önyargının bir icat olduğunu söylememe gerek yok. Bunu da söylemeliyim ki bazı göçmen gruplarıyla gerçekten zorlu sorunlar var.”

K12 ise “Avusturya nüfusu arasında düzenli aralıklarla, genellikle yılda iki kez ve 2015’ten beri yapılan anketlerden göçmenlerle birlikte yaşamının çok farklı değerlendirildiğini görebilirsiniz. Soruyu kime sorduğuna bağlı” olduğunu düşünmektedir.

Sosyolog Kenan Doğan Güngör'e göre 2008'de geliştirilen 'Sınıflandırmayın, dahil edin!' söylemi tematik entegrasyon temelini oluşturmaktaydı. Önceki entegrasyon çabalarının değerlendirilmesi, ülkenin genel olarak iyi sonuçlarını doğruladı. Ancak, başarıya rağmen, hala tatmin edici bir şekilde çözülmemiş ve iyileştirilmesi gereken bazı sorunlar vardır. Bu sorunlar, entegrasyon politikalarının yeniden değerlendirilmesini ve birleştirilmesini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle entegrasyon politikalarının her açıdan daha etkili ve bağlayıcı olması gerekmektedir. Bu şekilde olarak bir arada yaşama için gerekli olan değer, tutum ve gereksinimlerin ve sorunlu alanların net bir şekilde ortaya konması da sağlanmaktadır. (Güngör, 2018, s. 6)

Şekil 6: Avusturya'da Farklı Dini Gruplara Yönelik Tutumlar

Kaynak: Avusturya Toplum Araştırmaları Kurumu 2018 raporu, ağırlıklı veriler; ölçek 1 (çok olumsuz) ile 5 (çok olumlu) arasında. Yeniden gruplama olumlu, ne olumlu ne olumsuz, olumsuz, 1200 Katılımcı, <https://bruckemagazin.at/warum-erhoht-sich-die-gewaltrate-gegen-frauen-2-3-2-2/>, (Erişim Tarihi: 06.04.2022)

2018 yılında Avusturya Sosyal Araştırmalar Enstitüsü, Müslümanlara yönelik algıları ilk kez Şekil 6'da olduğu gibi ayrıntılı olarak ele almıştır. Son yıllarda yaşanan terörizm korkuları, Müslüman toplulukların entegrasyonu ve göç hareketleri, artan önyargı ile İslam'a ilişkin endişeleri de artırmıştır. Avusturya'da İslam'a eleştirel bir yaklaşım da yaygındır. Avusturyalıların üçte ikisi Hristiyanlara karşı çok olumlu tavırlar sergilerken, Budistler ve dindar olmayan insanlara tarafsız kalmaktadırlar. Hindulara ve Yahudilere yönelik Avusturyalıların üçte birinden daha azı olumlu görüş bildirirken

Müslümanlar için olumlu yorumlar %25'e düşmüş ve olumsuz yorumlar önemli ölçüde artmıştır. (Özdoğan, 2019)

Toplum içerisinde ve siyaseten sürekli konuşulan ve de tartışma konusu olan göçmen-mülteci entegrasyonu için genel kabul görmüş tek bir tanım, teori veya model yoktur. 2003 yılında Avrupa Komisyonu Göç, Entegrasyon ve İstihdam Bildirgesi'ne göre entegrasyonu "üçüncü ülke vatandaşları ve ev sahibi toplumların hak ve sorumluluklarının karşılıklılık esasına dayandığı ve göç eden kişinin tam katılımının öngörüldüğü iki yönlü bir süreç" (Şimşek D. , 2019) olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle entegrasyon, haklar ve yükümlülükler dengesi olarak kabul edilir ve entegrasyon politikaları, ekonomiyi, sosyal ve politik hakları, kültürel ve dini çeşitlilikleri, vatandaşlık ve katılım gibi bütün sosyal ilişkileri ele alır.

Göç ve entegrasyon, bir yandan hukuksal ve siyaseten ele alınırken diğer yandan bölgesel meseleler nedeniyle önemli hale gelmiştir. Son yıllarda Türkler ve Müslümanlar üzerine yapılan çalışmalar daha da artmıştır. Öyle ki, toplum içerisindeki ötekileştirme gayretleri özellikle iş ve meslek alanlarına da yansıtılmak istenmektedir. Burada, mevcut göçmenlerin öğrenim seviyelerinin düşük, işsizlik seviyelerinin yüksek olduğu ve dolayısıyla daha fakir oldukları algısı yansıtılmaktadır. Avusturya'da yaşayan Türklerin öğrenim seviyelerini ve öğrenim seviyelerinin entegrasyona yansımalarını röportajlarda çalışmaya katkı sağlayanlar şu şekilde ifade etmişlerdir:

K6'ya göre "Yani entegrasyon giderek artıyor. Yani Türklerin entegrasyonu daha iyi durumda şu an itibari ile. Buda biraz tabii ki eğitimden kaynaklanıyor. Eğitim seviyesi arttıkça entegrasyon da artıyor. Avusturya toplumuna insanlarımız daha iyi entegre oluyor. Entegre olabilmek için bazı faktörler var. Bazı şartların yerine getirilmesi lazım. Mesela dil önemli bir faktör burada. Bir insan yaşadığı ülkenin dilini eğer bilirse o ülkenin toplumuna entegre olması da kolaylaşıyor diyebiliriz. Avusturya'da yaşayan Türklerin entegrasyonu bu açıdan bakıldığında eskisinden çok daha iyi durumda" dır.

K10'a göre ise "O zamanlar Türk misafir işçiler bir sözleşmeyle Avusturya'yı inşa etmek için geldiler. O zamanlar ucuz bir daire aldıklarını düşünüyorum. Evet ve gelecekte de hayatlarını daha da zorlaştırmamalıyız... Ve tabii ki, diyelim ki 20-30 yıl ülkede yaşadığınız ve bunu anlıyorsunuz. Evet, şimdi diğer insanlardan işe gitmesi bekleniyordu, dil öğrenmeleri değil. Dili kendi kendine öğrenmek zorunda kalmak tamamen paradoksal bir şey. Günümüz insanının da minnetini pek göremiyorum mesela. Yani ya anlamıyorum ya da o kadar az kutlama var ki, mesela çelenk koyma töreni falan var, yani fark etmemişim. Türk yetkililere çok teşekkür ederim de-

mişler. Türk nüfusu o dönemde Avusturya'yı yeniden kurmuş olmalarına rağmen-Nazi dönemi dün 8 Mayıs, sınırim resmen kutlandı- fakat ülkeyi yeniden inşa eden insanlardan sadece ekonomik mucize olarak bahsedilmesi büyük sorundur.’’

Esra Sağlam'ın 2017 yılında yaptığı “Avusturya'daki Türk Göçmenlerin Entegrasyon Algıları” adlı makale çalışmasında, entegrasyon sorunlarının Türk göçmenler arasında yaygın olduğunu söyleyen birkaç yorumun dışında, katılımcıların çoğu, iş gücü piyasasına katılım, yasalara uyum ve temel yaşam nitelikleri dahil olmak üzere sistem entegrasyonunda herhangi bir sorun olmadığını söylemiştir. E. Sağlam'ın çalışmalarına katkıda bulunan E7, diğer göçmen grupları arasındaki büyük farklılıklardan endişe duyduğunu belirterek, Türk göçmenlerin içinde yaşadıkları topluma entegrasyonun en başarılı örneği olduğunu şu şekilde ifade etti:

“Bence buradaki Türk toplumu entegrede en başarılı olmuş toplumdur. Gerçek manada entegre ise eğer. Çünkü değişik bir kültürden gelmişiz, değişik bir kültürün içerisinde yaşıyoruz. Mesela Sırpların entegre diye bir şeyi yok. Onlar zaten gelirken %50 entegreler. Bir tek dilde farklılık var, onu da öğrendiği zaman tamam. Ama biz tamamen, kültürüydü, diliydi, şusuydu, busuydu hepsi var. Biz bütün bunları aşmışız, kabul etmişiz ve bu toplumun kanunlarına isyan etmemişiz” (Sağlam, Avusturya'daki Türk Göçmenlerin Entegrasyon Algıları, 2017, s. 162)

İslam'ın Avrupa'ya uygun olmadığı fikri, İslam dünyası ve Avusturya'daki yaşamın gerçekliği ve çeşitliliği ve de kültürel gelişme dinamikleri ile çelişmektedir. Kültürlerarası anlayış, ucuz propaganda yerine yorumlama, dışlama yerine iletişim yoluyla sağlanabilir. Şekil 6'da da görüldüğü üzere Avusturyalıların üçte birinden fazlasının Müslümanlara karşı olumsuz bir algıya sahip olması, Avusturya'nın Müslümanlara yönelik eleştirel tutumu ve mevcut entegrasyon konularına yeni bakış açıları getirmenin önemini göstermektedir. Avusturya'da yaşayan Türkler, günlük yaşantılarında farklı farklı problemlerle karşılaşabilmektedir. Bu problemleri çalışmaya katkı sağlayan K11 şu şekilde ifade etmiştir:

K11, “Eh, şimdi sadece altmışlarda ve yetmişlerde gelen misafir işçileri ve misafir işçileri dahil etmekle kalmıyorum, şimdi emekli oluyorlar. Yani sizden sonra gelenleri de eklerseniz daha az kazandıklarını görüyoruz. Yani genel olarak daha düşük gelire sahipler, kişi başına düşen daha küçük yaşam alanı metrekaresi var, bu da daha küçük bir apartman dairesinde yaşadıkları anlamına geliyor. Türk insanının öğrenim seviyesinin düşük olması nedeniyle istatistiksel verilerden de görebileceğimiz standart apartman dairelerinde de bir miktar artıyor. Örneğin,

%50'den fazlası yalnızca zorunlu okul bitirme niteliklerine sahiptir. Tabii bunun daha sonraki profesyonel yaşam üzerinde de etkisi var... Üniversite diplomasına sahip bir kişinin işsiz kalma olasılığı daha düşüktür. Elbette bu, öğrenimin seyrine bağlıdır, bu da açıktır, ancak ortalama olarak, üniversite mezunları için işsizlik oranı, zorunlu eğitimi tamamlamış kişilerden daha düşüktür. Ve elbette bir üniversiteden mezun olan birinin de ortalama olarak daha yüksek bir geliri var. Bu nedenle, burada yapılacak kesinlikle hala bazı şeyler var. Elbette bunun Avusturya'daki eğitimin miras alınmasıyla da ilgisi var. ...ben sadece ayrımcılığın belirleyici bir faktör değil de bir faktör olduğunu iddia ediyorum.”

Sistem ve sosyal entegrasyonun kapsamında olan kültür ve bireyler arası etkileşimden oluşacak karşılıklı uyum, katılımcılar tarafından uygun görülmektedir. Bu uyum çerçevesinde karşılıklı sevgi ve saygı beklenilmektedir. Röportaja katılım sağlayan K4, toplumsal sorunların dil ve kültür farklılığından kaynaklandığını “Almanca’yı bilmemekten kaynaklanan sorunlar var. Kültür farkından kaynaklanan sorunları var” şeklinde ifade etmiştir. K2 ise sorunların merkezinde ayrımcılık olduğuna “...din ayrımcılığı oluyor. İsim ayrımcılığı oluyor. Kültür ayrımcılığı oluyor” sözleriyle dikkat çekmiştir. Diğer katılımcılar, karşılaşılan toplumsal sorunları şu şekilde dile getirmiştir:

K1’e göre “Belki de en önemli sorunlardan biri onlar açısından eğitim konusundaki karşılaştıkları zorluklar, eğitim alanındaki belli yetersizlik nedeniyle daha sonra istihdam alanında da istediklerini hak ettikleri yere gelememeleri, ...olarak belki özetlenebilir... kamuoyunda, basın da Avusturya da özellikle Türklerle ilgili çıkan haberlerin yoğun olarak olumsuz olması onları da manevi olarak elbette etkiliyor olumsuz yönde.”

K3’e göre ise “Avusturya’da Türk çalışanlar daha kötü işlere veriliyor düşüncesi mevcuttur. Kötü işlere Türlerin alınıyor olması ve buna da tamam denmesi asıl problemi oluşturuyor. Bu algının dışlanması gerekmektedir” (K3).

K5 ise şöyle düşünmektedir: “Bir kere en önemlisi dil sorunu. Sonra günlük hayatta Türkiye’deki kamu kurumlarında ya da işte sosyal hayatta birtakım yaptıkları alışa gelmiş işleri Avusturya’da tabii bulamıyorlar. Orada geçmiş alışkanlıklarını burada sürdürmek istiyor bizim toplumumuz...vatandaşlar kurallara uymakta çok zorlanıyor.”

K9’a göre ise “İlk olarak, Türk toplumu buradaki Avusturyalılardan veya diğer topluluklardan farklı bir sosyal hayata sahip ve çoğu zaman hemen uyuşmuyor. Birbirinizle konuşmak çok daha fazla zaman alır. Bir diğeri ise, geleneksel kapalı toplumdan çocukların ve gençlerin ailelere karşı sadece farklı duygular besledikleri, yalnızlığın da olduğu, bireysel özgürlüğün aile

topluluğundan daha önemli olduğu ve aile toplumundan daha önemli olan modern bir topluma doğru bir değişim olmasıdır.”

Avusturya’da günlük yaşam sorunları bir başka ülkeye nazaran çok farklılık göstermeyebilir. Fakat her ülkenin kendi coğrafi özelliğine ve uluslararası ilişkilerine göre oluşan toplum yapısı farklılıklar gösterebilmektedir. Avusturya’da yaşayan Türk asılların karşılaştıkları toplumsal sorunların aslında eğitim merkezli sorunlar olduğunu dile getiren K6 ve K12, eğitimin önemini şu şekilde ifade etmişlerdir.

K6’ya göre “Türklerin burada birçok eğitim sorunu var. Örneğin işte, Almanca testi: Türklerin, Türk çocuklarının Almanca öğrenmesi zor biraz. Eğer anne babası ...Almanca bilmiyorsa, evde devamlı Türkçe konuşuyorsa bu çocuk evde bir kere Almancayı öğrenemiyor. Ve velilerimiz maalesef çocukları erken yaşlarda ‘Anaokuluna-Kreşe’ göndermiyorlar. Bu da çocukların Almanca öğrenmesini zorlaştırıyor. Çocuklar ilkokula başlama yaşına geldiğinde Almancaları eksik olduğu için problemlerle karşılaşıyorlar. Bu önemli bir sorun. İlerleyen yıllarda okula başladıklarında Türkçe öğrenmelerinde de önemli sorunlar ortaya çıkıyor. Türkçe ana dil dersleri ...sunuluyor vatandaşlarımıza. Ama vatandaşlarımız Türkçe ana dil dersleri konusunda yeterince bilgilendirilmiyorlar. Türkiye Büyükelçiliği bu konuda önemli bir rol oynuyor tabii. Vatandaşlarımızı elinden geldiğince bilgilendirmeye çalışıyor. Eğitim sorunları tabii ki bunlarla sınırlı değil. Başka eğitim sorunları da var. Buraya Türkiye’den gelip, kendi imkânlarıyla okuyan üniversite öğrencileri var. Onlar ekonomik sıkıntılar çekiyorlar. Bir de tabii pandemi eklendiğinde buna, bu sıkıntılar daha da arttı. Bunun dışında tabii, okul çağına gelen çocukların yönlendirilmesi de önemli bir problem. Türkiye Büyükelçiliği eğitim müşavirliği bu konuda da çalışmalar yapıyor. Vatandaşlarımız eğitim konusunda mümkün olduğunca yönlendiriliyorlar.”

K12’ye göre ise “... eğitim sistemi söz konusu olduğunda..., Türk göçmen kökenli bazı insanlar için diğer gruplar kadar iyi olmuyor. Avusturya istatistik kurumu tarafından genellikle yılda bir kez Türk nüfusuna yönelik entegrasyon süreçleri hakkında soru sorulur ve birçoğu kendilerini Avusturya’da dezavantajlı gördüklerini, özellikle %65 olduğunu ve genellikle köken ve din faktörlerinden bahsedildiğini söyler. Ayrımcılık, ele alınması gereken bir sorundur.”

Avusturya’ya göç etmiş bireylerin karşılaştıkları sorunların farklılık göstereceği gayet normaldir. Fakat bazı sorunlar vardır ki genel yaşanan problemleri oluşturmaktadır. Bu sorunların en başında katılımcılarında belirttiği gibi dil ve eğitim sorunu gelmektedir. Dönemin entegrasyondan sorumlu devlet sekreteri Sebastian Kurz’ göre (daha sonra başbakanlık da yaptı), dille ilgili engellerin haricinde göçmenler için zorluk veya sıkıntı oluşturan şeyler çoğu zaman basit günlük şeylerdir ve bunlar;

- 1) Çocuklarım için nerede bir okul bulabilirim, nerede bir doktor bulabilirim?
- 2) Diplomarımın Avusturya’da tanınmasını nasıl sağlayabilirim?
- 3) Boş zamanlarımda ne yapabilirim, nasıl faydalı olabilirim? (ÖIF, En başından itibaren Avusturya, 2012) şeklindeki kolayca çözümlenebilecek sorunlardır.

Sebastian Kurz, Avusturya'ya başarılı bir şekilde entegre olan insanların herkes için bir kazanç olduğunu ifade etmiştir. S. Kurz, Avusturya'nın göçmenlere sunabileceği çok şey olduğunu ve göçmenlerin entegrasyon için aktif olarak çaba göstermeleri gerektiğini belirtmiştir. Toplumu bir bütün olarak yönlendiren iş gücünün, herkes için değerli olduğunu da vurgulayan S. Kurz, Almanca öğrenmenin, beklenen ilk büyük entegrasyon başarısı olduğunu vurgulamıştır. (ÖIF, En başından itibaren Avusturya, 2012)

Karşılaşılan sorunların çözümü aşamasında, tarafların bazı sorumlulukları yerine getirmesi gerekmektedir. 2021 yılında Viyana’da kurulan (WIR. - der Wiener Integrationsrat) Viyana Entegrasyon Konseyi için ismini vermek istemeyen eleştirmenler, uzmanların Türk toplumunu anlamadığına ve çoğunlukla NEOS'un arkadaş çevresinden geldiklerine dikkat çekti. Eleştirmenler, SPÖ’nün Viyana’da büyük sorunlara yol açacağını söylüyorlar. (Yeni Vatan Gazetesi, 2021) Eleştirmenler düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Bize de Almanca ve Türkçe haberler ile yer vererek Viyana’nın en önemli konusu göçmenlerin uyumu konusunda kimsenin arka kapılarda iş çevirip yanlış ve kendi ve dar çevrelerinin yararına olanak sağlamak için yanlış işler peşinde koşmasını engellemek gerek. Saydamlık burada önemli. Kimse uyum siyasetini kendi ceplerini doldurmak ve siyasi makamlarını yükseltmek için kullanamaz.” (Yeni Vatan Gazetesi, 2021)

Viyana Entegrasyon Konseyini eleştirenlere karşı söylem olarak ise Viyana Belediye Başkan Yardımcısı ve Viyana Entegrasyon Konseyi üyesi Christoph Wiederkehr (NEOS), Viyana Entegrasyon Konseyi'nin çözüm odaklı bir entegrasyon politikasına bağlı olduğunu ve alanında uzman kişilerden oluştuğunu vurgulamıştır. C. Wiederkehr, amacının mantıklı ve çözüm odaklı bir entegrasyon politikası olduğunu vurgulayarak, komitenin düzenli raporlar sunacağını ve yılda iki kez yapacağı toplantı-

larla toplumla iletişim kuracağını söyledi. Wiederkehr, 'WIR'in ele alacağı ilk konunun, Pandemi salgınının kentsel entegrasyon politikaları üzerindeki etki ve sonuçları olacağını, "Viyana kozmopolit bir şehir ve bir çeşitlilik şehridir. Bununla birlikte, entegrasyon alanında zorluklarla karşı karşıyayız ve maalesef salgın burada da izini bıraktı. 'Wiener Integrationsrat' ile entegrasyon ve göç hakkında nesnel bir tartışmayı teşvik ediyoruz.'" (Yeni Vatan Gazetesi, 2021) sözleriyle ifade etti.

Ayrıca Entegrasyon Konseyi Başkanı C. Wiederkehr, Viyana şimdi entegrasyonda bir adım geri değil, iki adım ileri gitmek istediğini söyledi. Wiederkehr özellikle geleceğe yönelik ve gerçeklere dayalı entegrasyon politikaları geliştirmek için dışarıdan profesyonel bir bakış açısı edinmenin acil ihtiyaç olduğunu da belirtti. (Yeni Vatan Gazetesi, 2021)

Yukarı Avusturyalı Milletvekili Birgit Gustover, Avusturya'nın yaklaşık 50 yıl önce Türkiye ve eski Yugoslavya'dan işçi istediğini belirtti. Birgit Gustover'a göre işçiler, çaresiz durumdaki şirketlere dağıtılmak üzere trenle Avusturya'ya nakledildi. Bugün bize gelenleri toplumumuza entegre etmek için çalışmamız gerektiğini biliyoruz. Bir arada yaşamının mümkün olabileceğini belirten B. Gustover, entegrasyon her zaman her iki tarafın gayretleri ile gerçekleşebileceğini belirtmiştir. B. Gustover göre yakınsama sadece haklar sağlamakla kalmamış, aynı zamanda yükümlülüklerin yerine getirilmesini de gerektirmiştir. Bugün, yabancı iş gücüne olan talep, 1960'larda olduğu kadar büyüktür. Ayrıca B. Gustover, profesyonellere ve yardımcı iş gücüne çok ihtiyaç olduğunu da vurgulamıştır. (Gustover, 2018, s. 5) B. Gustover, özeleştiri yaparak göçmenleri şu şekilde değerlendirmiştir:

"Akıllı olursak, başka ülkelerden gelen insanları, ister savaş sığınmacıları olsun, isterse işe yerleştirilmesi istenen uzman personel olsun, toplumumuz için bir güçlendirme desteği olarak, bir fırsat olarak görürüz. Akıllı olursak, bu kişilere değerlerimizi ve geleneklerimizi aktarırız ve bunun karşılığında göç eden insanlardan bir şeyler öğreniriz. Akıllı olursak, göçmen kadınların ve erkeklerin, çocukların ve gençlerin burada kök salmasını sağlamak için elimizden geleni yaparız.'" (Gustover, 2018, s. 5)

Yapılan röportajlar ile çalışmaya katkı sağlayan katılımcıların, entegrasyon sorunlarının çözümü için misafir Türk işçileri ve Avusturya devletinden/siyasetinden

beklendi olarak katılımcı K2, ‘...bir entegrasyon Bakanlığı diye bir bakanlık var, onların ismi gibi entegrasyona uygun çalışma yapsalar herkesin işi daha da kolaylaşacak’ şeklinde beklentisini ifade etmiştir. K3 ise entegrasyon sorunlarının giderilebilmesi için ‘Her şeyden önce herkesin aynı statüye sahip olmasını sağlama şansımız var’ şeklinde ifade ederken K9, entegrasyonun olgunlaşabilmesi için ‘birbiri hakkında konuşmaktansa birlikte konuşmanın’ gerekli olduğunu ifade etmiştir. K12 ise ‘Listelenecek mantıklı bir plan çözümü yok sanırım’ diyerek eğitime dikkat çekmiştir. Diğer katılımcıların görüşleri şöyledir:

K1’e göre ‘Avusturya siyasetinin her şeyden önce Türk kökenli insanlara bu ülkenin bir parçası olarak davranması ve yaklaşımları gerektiğini düşünüyorum ve aynı şekilde Avusturya’nın bir unsuru oldukları için de desteklenmeleri gerektiği düşüncesindeyim. Çünkü buranın insanlar ve Avusturya siyasetinden destek beklentileri de gayet doğal, onların güçlendirilmesi onların topluma katılım seviyeleri artırılması bu devletin ve ülkenin çıkarına, bu yönde çalışmalarına yararlı olacaktır.’

K4’e göre ise ‘Zaten entegrasyon dediğimiz olay yıllardır söylenen kelime tek taraflı olmaz, iki taraflı düşünmek lazım... Avusturya toplumunun değerlerini benimsemek değil ama saygı duymak. Biraz da bilmek tanımak ki ona göre yanlış davranmamak. Entegrasyon da kuralara uymak...’

K5 şöyle düşünmektedir: ‘Avusturya devleti artık Türk işçilere ‘misafir Türk işçilere’ misafir Türk işçisi olarak bakmamayı öğrenmeli. Misafir Türk işçisi diye bir şey kalmadı artık. Milenyum atlattık, 21. yüzyılda yaşıyoruz. Artık misafir Türk işçisi kavramını kafalarından silmedikleri müddetçe Avusturya’da biz entegrasyon tartışmalarını daha çok tartışırız.’

K6 ise ‘Özellikle eğitim alanında Avusturya’da yaşayan Türklerin desteklenmesi gerekiyor. Eğer çocukların eğitim seviyesi, tabii yetişkinler için de geçerli bu, yükseltirse kendilerinin hem eğitim sistemine entegre olmaları hem de Avusturya toplumuna Avusturya ya entegre olmaları daha da kolaylaşacaktır. Yani eğitimin, yabancılara sağlanan eğitimin iyileştirilmesinin entegrasyon sorunlarının çözümünde önemli rol oynadığını düşünüyorum.’

K10’na göre ‘Avusturya’ya yurt dışından gelen insanlar, herhangi bir Avusturyalıdan daha iyi entegre oluyorlar... Avusturya Federal Başkanının adı nedir? Avusturyalıların yarısı Federal Başkan Federal Başbakan ile karıştırır. Evet, yabancının bazen Avusturyalılarından daha iyi iş çıkaracağını düşünüyorum ve şimdi entegrasyonun ne olduğu önemli bir soru. Evet, kim

entegre olmalı ve sonra Avusturyalılar da entegre olmalı. Bence ülkenin Avusturya'da yaşamak isteyen insanlardan ne gibi beklentileri var sorusu cevaplanmalı.”

Entegrasyon kapsamındaki sosyal sorunlar, son zamanlarda AB üyesi olmayan üçüncü ülke vatandaşlarının göçünün artmasıyla önemli ölçüde değişti. Belirli alanlardaki ihmal, yakınsama karşıtı ve hatta acil çözüme ihtiyaç duyan düşman akımlara yol açmıştır. Bu aynı zamanda, sahip olsun ya da olmasın, ikinci nesilden üçüncü nesle kadar uzun yıllar birlikte yaşayanlar için de geçerlidir. Bireyin yeni bir topluma uyum sağlama isteğinin, entegrasyonun işe yaraması için gerekli bir koşul olduğunu göstermektedir. (Haimbuchner, 2018, s. 4)

Entegrasyon toplumsal bir olgudur ve toplumun her kesiminin katılımıyla sağlanabilir. Avusturya'da bir arada yaşayabilme kalitesinin gerileme nedeni sadece Türk göçmenler değildir ~~muhtakak~~. Toplum içerisinde oluşturulmak istenen ve hatta var olan öteki algısı entegrasyonu olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Avusturya'da oluşturulmak istenen bir yabancı algısı var mı? sorusuna net bir cevap verebilmek çok da kolay değildir. Fakat şunu söyleyebilmek de hiç zor olmasa gerek. Avusturya'da zaman zaman, yabancılar (göçmenler) üzerinden politika oluşturmak isteyen bireysel faaliyetler ve siyasi parti programları vardır. 2015 Yeni İslam Yasası, başörtüsü yasağı, göç yasalarının göçmenler aleyhine zorlaştırılması, cifte vatandaşlık, uluslararası ilişkilerin gerginliği, çalışma şartlarının ve kazançların kötüleşmesi, vize sorunları, eğitim imkânları eşitsizliği gibi birçok konuda göçmenler aleyhine uygulamalar mevcuttur.

K11 şöyle düşünmektedir: “Devletin entegrasyon çabaları en başından itibaren gösterilmiş olsaydı, bugün karşı karşıya olduğumuz zorluk büyük olasılıkla olmayabilirdi. Özellikle 2010 yılından itibaren entegrasyonu yeni bir temele oturtmaya ve Avusturya'ya gelenlerden aktif olarak bilgi talep etmeye başladık. Yani buraya gelen insanlar, bu dili öğrenmemiz gerektiğini söylüyorlar... İnsanlar doğa kanunlarına uymak zorunda, zaten bu açık, ama belki burada daha uzun kalmayı düşünüyorsanız, Avusturya ve buradaki nüfusla da özdeşleşebilirsiniz. Daha sonra bir entegrasyon programı oluşturulmalıdır... Avusturya hükümetinin 'Laissez-Faire'¹⁸ yaklaşımı ile kaybolan zamanı telafi etmek ve sadece çabayı iki katına çıkarmak olabilir. Türk göçmenler açısından ne entegrasyon hakkında ne de entegrasyonun tanımını düşündüğümde, bu her zaman iki ucu keskin bir Kılıç,... Şimdi kişisel olarak Türkiye'ye taşınırsam ve orada birkaç yıl kalacağımı

¹⁸ Laissez-Faire, devletin ekonomik faaliyete müdahale etmeyerek ekonomik kalkınmayı ve nüfusun refahını en iyi şekilde desteklediğine göre liberalizmin aşırı bir biçimini (Manchester liberalizmi) ifade eden bir terimdir.

bilirsem, elbette Türkçe öğrenmek için çaba sarf edeceğim. ...göçmenlerin bir katkı yapması gerekiyor, muhtemelen en büyük katkı, Avusturya toplumuna entegre olmaları, elbette dili öğrenmeleri gerekiyor... Elbette ve sonra biz Avusturyalılar bugün biraz yer açmalıyız, ...”

Avusturya’da yaşayan Türklerin Türkiye seçimlerine katılımı hatta katılım hakkı, Avusturya yönetimini beklenmedik şekilde olumsuz etkilemiştir. 2016 yılı istatistiklerine göre Avusturya’da yaşayan 116 bin Türk vatandaşının Türkiye seçim hukukuna göre 18 yaşın üzerinde yaklaşık 93.000 kişinin oy kullanması gerekiyordu. Son yapılan referandumda Avusturya’da oy kullanma hakkı bulunan Türk vatandaşlarının sayısı 108.561 iken, Avusturya makamları istatistiklere dahil edilmemesine rağmen oy kullanma hakkı bulunan 15 bin kişiyle ilgili inceleme başlattı. Öyle ki bazı Avusturyalı politikacılar, yasadışı yollardan çifte vatandaşlık kazananların Avusturya vatandaşlığının iptali için çağrıda bulundular. (Ögüt, 2017)

Türk göçmenlerin Avusturya toplumuna entegre olamamaları hem siyasi tartışmalarda konu olmuş hem de kamuoyunda geniş çapta eleştirilmiştir. Bu değerlendirmelerde kültürel uyum ve aidiyet açısından homojenlik beklentilerinin en çok vurgulandığı görülmektedir. Avusturya Federal Entegrasyon ve Entegrasyon Fonu Bakanlığı’nın 2015 Yıllık "Göç ve Entegrasyon" raporuna göre, yerli halklar arasında, bir arada yaşamadaki değişikliklere ilişkin değerlendirmeler önemli ölçüde kötüleşmiş ve sadece %18’i bir arada yaşamının daha iyi olduğuna inanırken, %40’ı eskisinden daha kötü olduğunu belirtmiştir. Buna karşın %42’si hiçbir değişiklik olmadığını belirtirken 2014 yılı ankete katılanların %28’i bir iyileşme görmüş ve yine aynı oranda (%28) bir bozulma olduğunu belirtmiştir. Ancak, 2015 yılında birlikte yaşama kalitesi kötüleşerek 2011 seviyelerine geri dönmüştür. (Austria Statistik, 2015, s. 94)

Türkiye rejiminin anayasal reformu olarak kabul edilen referanduma Avusturyalı Türklerin %73’ünün ‘Evet’ oyu vermesi, ülkedeki entegrasyon tartışmalarını da yeniden alevlendirmiştir. Avusturyalı politikacılar, yıllar sonra bile yabancı uyruklu Avusturyalıların, geçmiş entegrasyon politikalarının başarısızlığı nedeniyle Türk göçmenlere karşı değerlerinden tamamen yabancılaştığına ve farklı bir göç politikası geliştirmenin zamanının geldiği görüşünü benimseyenler de vardı. Ancak bu konuda en açık sözlü olanlar, bunu yabancı düşmanlığı üzerinden fırsata çevirmeye çalışan aşırı sağcı politikacılar. Bu bağlamda, göçmen karşıtı ve ardından aşırı sağcı Avusturya Öz-

gürlük Partisi'nin (FPÖ) lideri Heinz-Christian Strache, R. T. Erdoğan destekçileri aracılığıyla Avusturya'da yaşayan Türklere yönelik “Uzun zamandan beri endişe ve anlayışla, sizlerin ne kadar anlaşılmaz ve mutsuz hissettiğinize şahit olduktan sonra, sizin burada kalmanızı istemenin boşa olduğu görüşüne sahibim. Sizin ve ailenizin burada acı çekmesi, istediğim en son şey” (Ögüt, 2017) sözlerinin yer aldığı ve yabancı algısını yansıtan acık bir mektup yayınladı. Katılımcıların Avusturya’da oluşturulmak istenen bir yabancı algısı var mıdır ve varsa nedenleri nelerdir sorusuna verdikleri cevaplar şöyledir:

K1’e göre “Bilinçli olarak oluşturulmak istenen bir algı var mı bilmemekle beraber oluşan bir algı var. Yani yabancı olmak Avusturya da belirgin hale gelebiliyor. Avusturyalı olmamak ve yahut da Avusturyalı arasındaki ayrımı biz dışarda görebiliyoruz elbette. Bu bazı ülkenin bazı şehirlerinde bu kadar belirgin olmamakla beraber mesela Viyana birazda Kozmopolit ve turist çeken bir şehir ve başkent olduğu için bu pek göze çarpıyor, ama dışarda başka yerlerde Avusturyalıların arasında farklı bir durum ortaya çıkabiliyor. Dolayısıyla belli bir algı var. Bunun nedenlerine gelecek olursak da Avusturya’nın tabii kendi kültürünü, küçük bir ülke de olduğu için kendi kültürünü koruma içgüdüğü ile de hareket ediyor... Kaygılı bir bakış açısı var, diye söyleyebiliriz. Dediğim gibi bunun coğrafi nedenleri de olabilir... Dağlık ülkelerde biraz daha korumacı dışarıya kapalı olma durumu da olabilir.”

K2’ye göre ise “Daha önce de söylediğim gibi bu algı aslında medyadan veya siyasetten kaynaklanıyor. Ama benim mesela misal verecek olursam, birçok Avusturyalı arkadaşlarım var. Bunlar dahi o medyadan ve o siyaset hareketlilikten etkileniyorlar ve o algı gerçekten de oluşuyor.”

K3 ise “Dış algı kesinlikle insanın, tabiri caizse Müslümanları bir sepete koyup “Tamam” dediğine inanılmasıdır. Her Müslüman, bu Müslümanlar, o zaman dikkatli olmalısınız ki biz, derim ki, şimdi her Hristiyan böyleyiz. Ama bu sadece farklı. Sadece farklılıklar var ve bence bu, kişinin belirli bir şekilde çözmesi gereken bir sorun” olduğunu düşünmektedir.

K4’e göre “...yabancı derken, ...Ukraynalılar geliyor. Ukraynalılar yabancı görünmüyor gibi yani. Kapılar açıldı. Kırmızı Halı serildi neredeyse. Ya ben şimdi bunu eleştirmiyorum... Ukraynalılar, zor durumda kaldığı için onlara imkân sağlıyor. Güzel bir şey. Ama diğer yabancılara bu imkânlar sağlanmadı yani. Burada bir ...dengesizlik, çifte standartlık var.”

K5 ise şöyle düşünmektedir: “Bir yabancı algısı oluşturulmaya çalışılıyor. Evet söylediğim gibi sadece Avusturya’da değil, hangi ülke olursa olsun bir yabancı... öteki algısı yaratılmak isteniyor ki, bu bazen devletlerin bazen de günümüz şartlarında devleti yöneten hükümetlerin değişimine su taşımaktan başka bir şey değil.”

K9'a göre ise "...siyasi görüş veya siyasi parti siyaseti yabancılara karşı çıkararak oy kazanmanızı ve bu bakımdan Türklerin diğerleri gibi olmasını seviyor. Türk, Arap, İslam ülkelerinin tehdit olarak sunulduğunu söylemek isterim. Sorun var, meydan okuma var ama bunlar doğrudan tehditler olarak sunuluyor. Bundan siyasi sermaye çıkarmak, yaratılmış bir yabancı algıdır."

Havadis Gazetesi'nin de sayfasına taşıdığı haberlerden de görüldüğü üzere, Avrupa'da İslamofobi ve göçmen karşıtlığının 'merkezi' haline geldiği söylenen Avusturya Parlamentosu, anaokullarında başörtüsü takma yasağını onayladı. Ayrıca Ekim 2017'de yaygın olarak 'Burka Yasağı' olarak bilinen yüz kapatma yasağı uygulamaya konuldu. (Havadis, Avusturyalı rahipten başörtüsü yasağına tepki!, 2018) Avusturya'da İslam, algı yönetiminde zaman zaman ele alınmaktadır. Dini konuların, özellikle seçim dönemlerinde de ele alınması toplumun bütünleşmesine engel olabilmektedir. K12'ye göre "Avusturya siyasetini yargılayamam. Siyaset siyasettir. Politika her zaman çok doğal bir şekilde kendi mantığını ve kendi amacını takip eder, bu bir hedef olup olmadığına karar veremem" şeklinde düşüncesini paylaştı. Avusturya'da İslam'ın siyaset malzemesi olarak kullanılmasını katılımcı K10 ve K11 şöyle ifade etmişlerdir:

K10, "Mesela benim olumsuz fark ettiğim şey, dinler çok sık ön plana çıkarılmış olabilir ya da bu türban yasağı uzun süre tartışıldı ve hiçbir şey olmadı. Avusturyalı başörtüsü takan yaşlı kadınlardan kimse şikâyet etmez. Peki, her zaman ihtiyaç duyulan noktaların seçildiğini söyleyeyim, ancak Avusturya'daki diğer insanlar tarafından farklı algılanıyor. Aksi takdirde, Avusturya'nın şu anda hala normal olması gereken ülkelerden biri olduğunu düşünüyorum."

K11'e göre ise "Algıyı tabi ki etkileyemezsiniz, yani politikacıların rolü büyük. Öte yandan Avusturya'ya entegre etmeye çalışırsanız kendinize açılmak, işe gitmek, bir dil öğrenmek, vergi ödemek vs. o zaman hep bir algı vardır. Yukarıdan aşağıya böyle bir resim oluşturmak zordur. Elbette bu imajın siyasetle ilgili söylemenin bir anlamı olmadığı gerçeğiyle de örtüşmesi gerekiyor. Avusturya'ya Türk göçmenleri çok olumlu bir şekilde sunan bir kampanya yürütüyoruz, ancak bu bazen gerçeklerle çelişiyor ve sonra hiç şansınız olmuyor."

Ü. Vural, İlkokullarda başörtüsü takma yasağı konusunda Anayasa Mahkemesi'ne şikâyette bulunuldu ve Mayıs 2019'da Avusturya Anayasa Mahkemesi, başbakan Sebastian Kurz liderliğindeki aşırı sağ hükümetin mecliste başörtüsü kullanımını yasaklayan bir yasa çıkardığına karar verdi. Avusturya Anayasa Mahkemesi Başkanı

Christoph Grabenwarter, aşırı sağ hükümetin 2019 yılında ilkokullarda başörtüsü yasağını kaldırma kararının eşitlik ilkesini ihlal eden ve ayrımcılık yaratan eğitim yasasına dayandığını da belirtti. (Kıyağan, Avusturya Anayasa Mahkemesi İlkokullardaki Başörtüsü Yasağının Kaldırılmasına Hükmetti, 2020)

Hükümetin dini gruplar arasında adaletsiz davrandığını söyleyen Avusturyalı Rahip ve Teolog Paul Zulehner, "Eğer başörtüsü yasaklanıyorsa bütün okullardan haç işareti de derhal kaldırılmalı" dedi. Aşırı sağ hükümet, 'Müslüman' ve 'Sih' çocukların başlarını örtmesini yasaklarken, 'Yahudi' çocukların giydiği 'Kipa'yı yasağın dışında tuttu. Avusturyalı papaz ve ilahiyatçı P. Zulehner, aşırı sağ hükümetin anaokullarında ve ilkokullarda başörtüsü yasağı getirme arzusuna, "Devletin başörtüsüne müdahalesi, tamamen totaliter bir saldıdır." ifadesini kullandı. (Havadis, Avusturyalı rahipten başörtüsü yasağına tepki!, 2018) Ayrıca P. Zulehner, 2013 yılında Başbakan Sebastian Kurz'un entegrasyondan sorumlu devlet sekreterliği görevini yaparken kendisinden ülkenin Müslümanları hakkında bir araştırma yapmasını istediğini belirterek, ülkenin üçüncü kuşak kızları arasında ailelerinden önemli farklılıklar bulduklarını ve üçüncü kuşağın kendilerini 'göçmen kökenli' hissetmediklerini tespit ettiklerini belirtti. (Havadis, Avusturyalı rahipten başörtüsü yasağına tepki!, 2018)

Bireylerin yabancı algısı yorumlarında farklılıklar görülebilmektedir. Yukarı Avusturya Meclis Üyesi Manfred Haimbuchner, insanları sosyalleşmek için teşvik etmenin tek başına yeterli olmadığını belirtmiş ve entegrasyon önlemleri başarısız olursa veya reddedilirse, bunun somut sonuçları da olması gerektiğine vurgu yapmıştır. M. Haimbuchner, göçmenlerin yapmak zorunda oldukları katkıyı yapmaları ve Avusturya'nın ait olduğu Batı kültürünün içerdiği öncü kültürün yasalarını ve değerlerini kabul etmeleri halinde entegrasyon sağlanabileceğini belirtmiştir. Bu nedenle, dini düzenin demokrasinin meşru yasalarından daha yüksek olduğu bir paralel topluma kararlılıkla karşı çıkılacaktır. Ayrıca M. Haimbuchner, toplumsal barışın ve ülkenin geleceğinin korunması için yabancıların daimî ikamet izinlerini en iyi şekilde almalarının sağlanması gerektiğine inandığını da ifade etmiştir. (Haimbuchner, 2018, s. 4)

Toplum içerisindeki kutuplaşmalar, sosyal yapıyı ve entegrasyonu olumsuz etkilemektedir. 2007'nin ilk yarısında FPÖ'nün önerisi Avusturya Ulusal Meclisi'nde reddedilirken Kärnten (Karintiya) valisi ÖVP'nin desteğiyle cami ve minareleri yasaklama fırsatını yakalamıştır. Böylelikle 20 Haziran 2008'de, Vorarlberg'deki ÖVP'nin çoğunluğu, Avrupa'nın cami ve minare inşasına yönelik ilk yasağını onayladı. Merkezi

siyasi seçkinlerin bir kısmı ve Piskopos Feldkirch, cami ve minare inşaatı yasağını destekledi ve "Hristiyan toplulukların Müslüman ülkelerde kilise inşa etme hakları yoksa, neden Avusturya'daki Müslümanlara cami inşa etme hakkı veriyor?" (Derstandard, 2009) sözleri toplumda karşılık bulmaya başladı. Söylemler aynı zamanda din olarak bölünmüş iki sınıflı bir toplumu da ima ediyor: "Müslümanlar Avusturyalı değil, bu yüzden Avusturya yasaları geçerli değil." (Derstandard, 2009) Bu söylemler, kilise ve siyasi liderler tarafından dillendirilince toplumdaki İslamofobik tutumlar geniş çapta artış göstermiştir.

Türkler, entegrasyon söylemleriyle nüfus olarak kalabalık olunan bölgelerde daha sıkça rastlanmaktadır. Türk göçmenlerin yoğunlukta yaşamış oldukları bölgelerden bir tanesi de Avusturya'nın Vorarlberg bölgesidir. Siyasi Partilerin entegrasyon temsilcilerinin söylemleri ise şöyledir: Avusturya Halk Partisi (ÖVP) Eyalet Meclis Üyesi ve Entegrasyon Komisyonu Başkanı Kurt Fischer, entegrasyonun önemini şu sözleriyle ifade etmiştir:

Kurt Fischer'e göre "Sistemik bir şekilde yürütülmesi gereken, açık davranış tarzları ve öncelikler temeline dayalı, toplumdaki herkesin müşterek bir temel görevidir. Bu entegrasyon hedef ve modeli ortak davranışlarımız için çok önemlidir ve geleceğe yönelik olan temeli oluşturmaktadır." (Fischer, 2011, s. 3)

Özgürlük Partisi (FPÖ) Eyalet Meclis Üyesi ve Entegrasyon sözcüsü Dieter Egger ise entegrasyon hakkındaki görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Dieter Egger'e göre "...gerçi ilk sırada dil ile ilgili entegrasyonu kastediyoruz. Ama öte yandan toplumumuzun değerlerinin ve hukuk düzenimizin tanınıp kabullenilmesi de istenilmelidir. Benim için, entegrasyonun „teşviki” ile „talep edilmesi” unsurlarının birbirine eş değer düzeyde vurgulanması önemlidir. İşte bu başarıya ulaşılmıştır. Şimdi artık icraata geçme zamanıdır!" (Egger, 2011, s. 3)

Yine aynı bölgeden Yeşiller Partisi Eyalet Meclis Üyesi ve entegrasyon sözcüsü Vahide Aydın, entegrasyonun iki yönlü ve yapılması gerekenlerin olduğunu şu sözleriyle dile getirmiştir:

Vahide Aydın şöyle düşünmektedir: "Siyasi iradenin ve yönetimin, artık entegrasyonun iki yönlü bir süreç olduğu ve temel yapılara ihtiyaç duyduğu düşüncesini benimsemelerinin zamanı çoktan

gelmiştir. Burada kaleme alınıp sunulan Eyalet Entegrasyon Hedefleri, Vorarlberg Eyaleti'nin entegrasyondan başka bir alternatifin mevcut olmadığını açıkça ifade ettiği bir ilke beyanıdır. Tabiri caizse, tren raya girmiştir. Bununla birlikte, en büyük hedef bunun hayata geçirilmesi olacaktır: Özellikle eğitim, iş piyasası, oturma ve sağlık alanlarında önlemler tanımlanmalı ve içerikleri uygulamaya konulmalıdır.' (Aydın V. , 2011, s. 3)

Avusturya Sosyal Demokrat Partisi (SPÖ) Eyalet Meclis Üyesi ve entegrasyon sözcüsü Gabi Sprickler Falschlunger, entegrasyonun sancılı bir süreç olduğuna dikkat çekmiş ve toplumun her kesimine düşen görevler olduğunu ifade etmiştir.

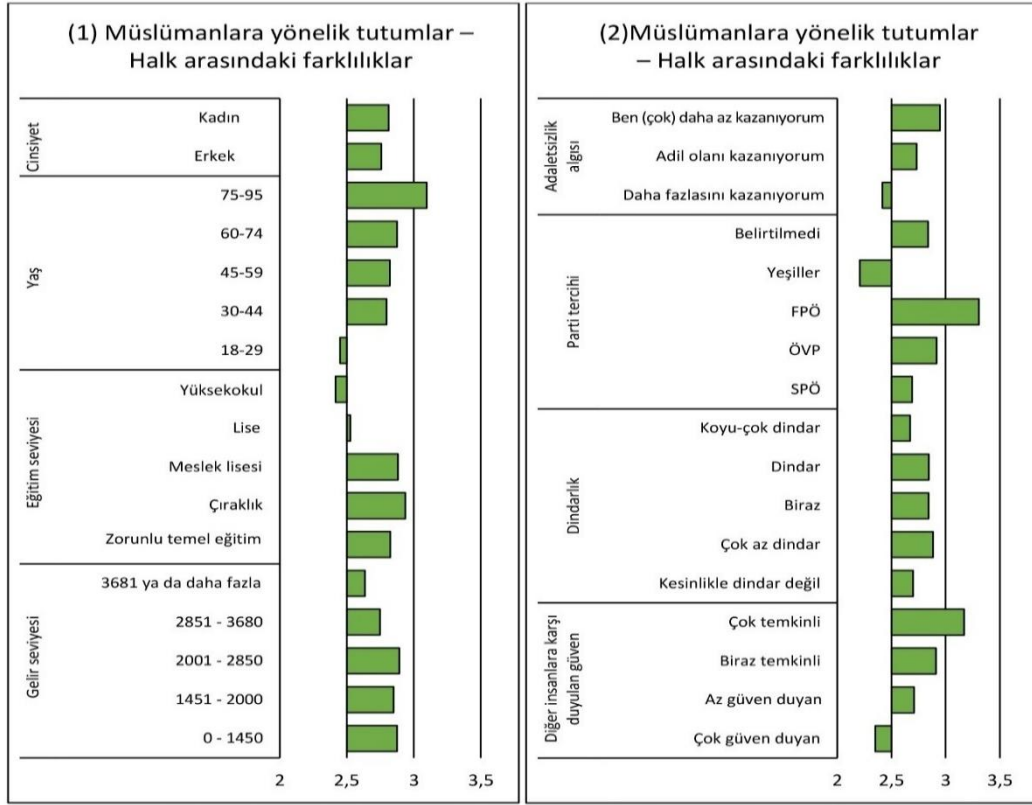
Gabi Sprickler Falschlunger'e göre "Farklı insanların göç etmesi ve birlikte yaşaması bir toplumu zenginleştirmekle birlikte, hiç bir zaman çatışmasız bir şekilde gelişmez. Eyaletimizin sosyal ve ekonomik geleceğini garanti altına alabilmek için herkes payına düşeni yapmalıdır: Siyasi irade çerçeve şartlarını oluşturmaları ve insanlar da kendilerine sunulan fırsatları değerlendirmelidir.'" (Falschlunger, 2011, s. 3)

2021 yılı Federal Kadın, Aile, Gençlik ve Entegrasyon Bakanı Susanne Raab'a göre entegrasyon, kişisel bağlantılar ve sosyal etkileşimler üzerine kuruludur. Başarılı entegrasyonun anahtarı ve bağımsızlığın ve kendini korumanın temeli, Almanca bilgisidir. Bununla birlikte, bir göçmenin duygusal aidiyet duygusu da başarılı entegrasyonda önemli bir rol oynar. Zira paralel toplumsal gelişmeyi önleyici etkisinin yanı sıra toplumsal barış ve uyum için gerekli olan ortak değerlerin temellendirilmesinin de ön koşuludur. Göçmen geçmişine sahip kişilerin iş gücü piyasasına entegrasyonu da temel bir görevdir. Düzenlenen kurslar, alınan önlemler, şeffaflık, gönüllülük ve göçmenlerin aktif olarak Avusturya'ya entegre olma istekleri başarılı entegrasyona önemli ölçüde katkı sağlayabilir. (Raab , 2021, s. 3)

Avusturya'da İslamofobi tutumların çokça olduğu ve insanların yalnızca az bir oranının olumlu tutumlara ve bakış açısına sahip oldukları tablo 4'te görülmektedir. Bu grup genelde gençlerden, öğrenimi yüksek insanlardan, insanlara güveni yüksek olanlardan, Yeşil Parti seçmenlerinden ve öz güveni yüksek olan inananlardan oluşmaktadır. Avusturya'nın Müslümanlara eleştirel yaklaşımı, mevcut entegrasyon konularına yeni bakış açıları getirmenin önemini yansıtmaktadır. İslam'ın Avrupa'ya uygunsuzluğu fikri, ne İslam dünyası ve Avusturya'daki yaşamın gerçekliği ve de çeşitliliğine ne de kültürel gelişmenin dinamiklerine uymaktadır. Kültürlerarası ilişkiler,

ucuz propaganda, açıklama ve dışlama yerine iletişim yoluyla sağlanabilir ve ancak o zaman sosyal uyum gelişebilir. (Özdoğan, 2019)

Tablo 4: Müslümanlara Yönelik Eleştirel Tutumları Teşvik Eden Sosyodemografik ve Sosyokültürel Farklılıklar ve Bağlı Tutum Farklılıkları

Kaynak: (Özdoğan, 2019)¹⁹

2021 yılı Federal İçişleri Bakanı (06.12.2021 itibarı ile Avusturya Başbakanı-ÖVP) Karl Nehammer'a göre göç ve entegrasyon, insanlığın başlangıcından beri var olmuştur, ancak toplumumuz için her alanda büyük zorluklar teşkil etmektedir. Bu alandaki genellikle duygusal tartışmalarda, sığınma, göç ve entegrasyon hakkında geçerli gerçeklere ve rakamlara sahip olmak ve bunları doğru bağlama yerleştirmek özellikle önemlidir. Avrupa karşılaştırmasında, özellikle Avusturya, yükü en ağır olan ülkelerden biridir. Cumhuriyet ve nüfusu için bu kazanımlar, gelecekteki Avrupa sığınma ve göç politikalarında da dikkate alınmalıdır. Bir ülkenin işleyişi büyük ölçüde

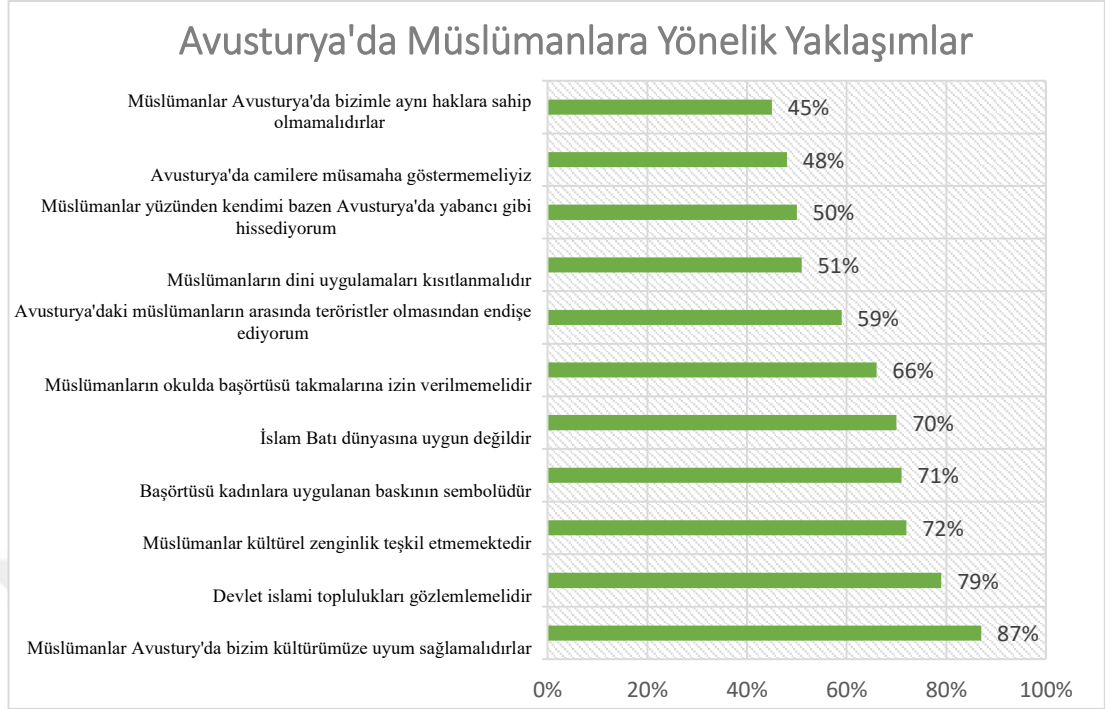
¹⁹ Tablo 4, Salzburg Üniversitesi Sosyoloji ve Kültür bilimleri Bölümünden Wolfgang Aschauer'e ait olup 8 Ekim 2019 tarihli 'Köprü' adlı dergide yayınlanmıştır.

o ülkedeki toplumsal barışa da bağlı olduğundan, ortaya çıkan sorunların hızlı bir şekilde tespit edilmesi, çözülmesi ve ortadan kaldırılması ve de hedefe yönelik tedbirlerin alınması gerekmektedir. (Nehammer, 2021 , s. 3)

Tüm nüfus gruplarını dikkate alarak, il çapında bir entegrasyon politikasının amaçlarını, ilkelerini ve tutumlarını ortaya koymaktadır. Şekil 7’de Avusturya'nın ekonomik, sosyal, kültürel ve kamusal yaşamına herkesin katılabilmesini sağlamak için hem göçmen hem de ev sahibi ülkenin toplumunun beklentilerini ifade edilmektedir. (Pabell, 2018, s. 6)

Avusturya Toplum Araştırmaları Kurumunun 2018’de Müslümanlara yönelik tutumları şekil 7’de görüldüğü gibi daha detaylı incelemiş ve yapmış olduğu araştırmada terörizm konularını ve kültürel tehdit algılarını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmalar, birçok Avrupa ülkesindeki Müslümanların yüksek kültürleşme gereksinimlerine sahip olduğunu ve Avrupa toplumlarına kıyasla geri kalmışlıklarının sıklıkla vurgulandığını gösteriyor. Avusturyalıların yaklaşık %90’ı Müslümanların kültürümüze uyması gerektiğine inanıyor, yaklaşık %80’i İslami toplulukların daha sıkı takip edilmesi gerektiğine inanıyor ve %60’ı Müslümanlar arasında teröristlerin varlığından endişe duyuyor. Yaklaşık %70’i İslam’ın Batı dünyası için uygun olmadığına inanıyor ve sadece dörtte biri İslam’ı kültürel bir varlık olarak görüyor. Ankete katılanların üçte ikisi, başörtüsünün Müslüman kadınlara yönelik bir baskı sembolü olduğuna ve okullarda yasaklanması gerektiğine inanıyor. Sonuç olarak, uzun zamandır Avusturya’da yaşayan Müslümanların dini özgürlükleri zayıflama tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir. Önerilen yasama reformlarına gelince, Avusturya halkı bölünmüş durumda. Çalışmaya katılanların hemen hemen yarısı, Avusturya’da cami yapılmaması gerektiğine inanıyor. Halkın çoğunluğu, dini faaliyetlerin daha katı kurallarla yönetilmesi gerektiğine inanıyor. Yaklaşık yüzde 45’i açıkça Müslümanların haklarının kısıtlanması gerektiğini düşünürken sosyodemografik gruplar arasında önemli farklılıklar da gözlemlenebilmektedir. (Özdoğan, 2019)

Şekil 7: Avusturya'da Müslümanlara Yönelik Yaklaşımlar, (Özdoğan, 2019)

Kaynak: Avusturya Toplum Araştırmaları Kurumu 2018 raporu, ağırlıklı veriler; ölçek 1 (çok olumsuz) ile ölçek 5 (çok olumlu) arasında. Tabloda sadece onay oranları verilmiştir, 1200 katılımcı, <https://bruckemagazin.at/wa-rum-erhoht-sich-die-gewaltrate-gegen-frauen-2-3-2-2/>, (Erişim Tarihi: 06.04.2022)

Politik alanda çokkültürlülüğü alternatif bir sosyal model olarak gören birçok çalışma bulunmaktadır. Aynı zamanda eğitim, dil, sağlık politikası vb. Kültürlerarası öğrenme ve eğitim ve de özellikle kültürlerarası politika alanlarında çeşitliliği ele almaya yönelik girişimler ve de devlet sektörleri için çeşitliliğe yönelik özel öneriler oluşturulmaktadır. Göçmenlerin bu değişim süreçlerine aktif katılımı da daha sağlam bir şekilde ele alınmalıdır. Bu konu son yıllarda önemini giderek artırmıştır. Özellikle siyasi alanda göçmenlerin siyasi partilere, çalışma konseylerine ve STK'lara siyasi katılımı konusunda çalışmalar yapılmıştır. Göçmenlerin sosyal sektöre gönüllü bağlılığı ve göçmenlerin medyaya aktif katılımı da bir ölçüde ele alınmaktadır. (Sievers, Deibl, & Pena, 2012, s. 27-8) Avusturya hükümeti ve medyanın durumunu katılımcı K10 ve K11 şu şekilde ifa etmişlerdir:

K10'a göre "Avusturya siyaseti şu anda çok bunalmış durumda. Bence şu anda başka noktalara odaklanıyorlar. Öyleyse doğrudan konuya gireyim, toplumumuzdaki yabancılar. Bence insanlar hala takipçilere çok güveniyor. Avusturyalıların genel olarak vatandaşlarından beklentileri, kendi işlerine baktıklarını ve Avusturya'daki insanların bu kartı oynamaktan çok mutlu olduklarını söylemeliyim... Ancak Korona gibi son olaylar ya da şimdi Ukrayna'daki savaş nedeniyle,

hükümetin genel olarak bunalımda olduğunu söyleyebilirim. Pekâlâ, bu sadece Avusturya'da değil, genel olarak AB siyasetinde işlerin hep geride kaldığını görebilirsiniz. Avusturya hükümeti ve AB siyasetinin yaptığı gibi düşünmeyerek sorunların çözümlerini hep sonraya ertelemektir. Maalesef diğer ülkelerde de durum aynı. Sorunlara tepki verirler ve sorunlarla, yani sorunlar ortaya çıkmadan önce olanlarla ilgilenmezler.”

K11'e göre ise “Başta söylediğim gibi farklılaşmak gerekiyor ve konu yabancı olunca hangi gruptan bahsettiğimize bağlı. Bence Avusturya'daki Almanlar artık nispeten iyi bir üne sahipler... Elbette bazı partiler şimdiden yabancılara karşı bir ‘resontimo’²⁰ yaratıyor. Böylece yabancılarında medyanın kötü olduğu algısında bir etkileri olmuyor. Bunun her zaman olumlu olmadığı söylenmelidir. Elbette bunun tam tersini temsil eden ve daha olumlu bir göçmenlik resmi iletmek isteyen yayınlarda var.”

Katılımcılara, Avusturya siyasetinin toplumdaki yabancı algısına nasıl bakıldığı soruldu. Röportaja katılım sağlayan K2, ‘...siyaset kendine göre nasıl yönlendirmek istiyorsa bakış açısını o şekilde değerlendiriyor’ şeklinde ifade ederken K3, ‘...bir parti çok sağda popülist ise oldukça kötü’ olarak yorumladı. K4, az veya çok tüm siyasilerde bir yabancı algısı olduğunu şu şekilde ifade etti: ‘...siyasetçilerin durumuna göre değişiyor. Milliyetçi, sağcı, aşırı sağcı partiler yabancılara karşılar genel olarak... Yani aslında hepsinde bir yabancı düşmanlığı var.’ Konu hakkındaki diğer görüşler ise şöyledir:

K1'e göre “Maalesef özellikle seçim dönemlerinde bu bir seçim malzemesi haline getirilebiliyor siyasetçiler tarafından. Bir oyun topu gibi ve genellikle de olumlu bir bakış açısı ile ele alınmıyor. Yani tüm siyasi partiler esasen yabancılar konusunu olumlu bir gündem maddesi olarak kullanmıyorlar.”

K5'e göre ise “Avusturya Siyaseti özellikle 2015 yılından sonra, Suriye krizi ile paralel olarak da son dönemde toplumdaki yabancı algısını artırmaya başladı. Ama Avusturya, toplumdaki yabancı algısını artırmaya başlasa bile bir hukuk devleti olduğundan unutmayalım, ne olursa olsun hukuk önünde herkese eşit davranıldığını düşünüyorum. Burada dolayısıyla bir kişi kendini öteki hissediyor ve ötekenden kaynaklı bir hukuksal zafiyete uğruyorsa bunun tazminatını Avusturya

²⁰ **Resontimo**: Birisi bir şeye, bir kişiye veya bir gruba karşı küskünlük duyuyorsa, bilinçaltı, bazen bilinçsiz bir hoşnutsuzluk hissederler. Bu isteksizliğin kaynağı genellikle önyargı, kıskançlık, aşağılık duygusu veya benzerleridir. Kelime genellikle çoğul olarak kullanılır.

hukuk mahkemelerinde alabilir. Dolayısıyla insanlara hukukun verdiği güven bu anlamda önemli.”

K9 ise şöyle düşünmektedir: “Evet, son birkaç yıl işler tersine döndü. Türk toplumu tarafından sorulduğunda, ...Kendine birtakım sorular sorması gerekiyor. Gerçek sorunlarla başa çıkmak için daha istekli olması gerekiyor. Eh, ...çok kapalılar, eleştiriye katlanmak zorundalar ve refleks-savunma refleksiyle cevap verememeler.”

Toplum hareketlerini yönlendirebilmek için yöneticiler, her türlü iletişim araçlarını kendi menfaatleri doğrultusunda kullanabilmektedirler. Bu anlamda toplumun milliyetçilik duygularını ve algılarını kendi hedefleri doğrultusunda yönlendirebilme gayreti sarf etmektedirler. Avusturya siyasetinin II. Dünya Savaşı sonrası gelişimini ve yabancı algısını Gürkan Altmışdört, 06 Ağustos 2016 tarihinde Havadis Gazetesi'nde kısaca şöyle açıklamıştır.

1945'te kurulan İkinci Avusturya Cumhuriyeti'nin tarihinde, şu ana kadar geçici başbakan da dahil olmak üzere 19 Başbakan iktidarda kaldı. II. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana, Avusturya parlamentosunda çoğunluğa sahip olan SPÖ ve ÖVP birlikte koalisyon hükümeti kurdular. Ancak 2000-2007 yılları arasında iki başarılı koalisyon hükümeti yöneten ve diğer seçimlerde oylarını artırmaya devam eden aşırı sağ parti FPÖ, iki köklü parti üyesini tedirgin etti. Savaşın parçaladığı seçmenleri (eski seçmenler) azalan iki parti SPÖ ve ÖVP, bir sonraki seçimden önce genç seçmenleri ikna etmeli ve yeni oylar kazanmak için artan işsizlik, mülteci sorunlarına çözüm oluşturacak şekilde genç seçmenlerin de seçimlere katılmalarını sağlayacak stratejiler geliştirilmelidir. Türkler ve Müslümanlar başta olmak üzere yabancılara yönelik propagandalarından etkilenen aşırı sağ parti FPÖ'ye genç seçmenlerin ilgisi artmıştır. Bunun üzerine yeni bir strateji arayışında olan ÖVP ve SPÖ, FPÖ'nün izlediği stratejiyi seçmiştir. Aynı zamanda taktiğinin taklit edildiğini anlayan FPÖ, seviyeyi daha da yükseltmiştir. Üç partinin yanı sıra çevreci olduğunu iddia eden bir başka parti de üçlüye katılmaya çalışmış ancak terör örgütüne yakınlığından dolayı kendisine saygı duyulmamıştı. (Altmışdört, 2016) Ne gariptir ki bu parti, son yıllar da tek parti olarak kurulamayan 26., 27., 28. Avusturya hükümetlerinin koalisyon ortağı olarak yönetime katkı sağlamış ve 29. hükümet olarak da katkı sağlamaya devam etmektedir.

Viyana kuşatmalarında Avusturya'ya saldırmışlardır. Bu saldırıların izlerini Viyana sokaklarında görebilmek mümkündür. Çalışmanın bu bölümünde Avusturyalıların Avusturya'da yaşayan Türklere nasıl baktıklarını ve Avusturya'da yaşayan diğer yabancılardan farklı bir bakış açısı olup olmadığı literatür ve yapılan röportajlar çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Uluslararası ilişkiler ve aktörler arasındaki ilişki anlatılırken, her teoriye ait farklı değerlendirmeler kullanır. İslamofobi'nin kültürel ve sosyal bağlamı, kimlik, ötekilik, din ve normlarla olan bağlantısını ve kavramların sosyal inşacı teoriyle ilişkisini artırmıştır. Kimliğin son derece önemli olduğu sosyal inşacılıkta, uluslararası ilişkiler yaşanmışlar üzerine inşa edilir ve gerçekliğin ortaya çıkabilmesi için yorumlanması gerekmektedir. (Topçu, 2019, s. 33-5)

Avusturya ve Türkiye arasında yapılan iş gücü sözleşmesiyle Avusturya'ya gelen Türkler, Avusturya'nın yeniden yapılanmasına ve kalkınmasına büyük katkılar sağlamıştır. Yapısal olarak soğuk olan Avusturyalılar, Türk toplumuna karşı zaman zaman bireysel ve siyasal boyutlarda uygun olmayan şekilde mesafeli ve şüpheli yaklaşabilmektedirler. Avusturyalıların, Türklere karşı zaman zaman mesafeli ve şüpheli yaklaşımlarının tek nedeni olarak toplumsal yapıyı, tarihi geçmişi veya toplumun soğuk yapısını göstermek de gerçekçi olmayabilir. Burada farklı nedenlerin olabildiği gibi Avusturya basınının haberleri manipüle etme gayretini de göz artı etmemek gerekir. Avusturya basını hakkında dönemin MUSIAD Avusturya Başkanı Faruk Can, "Her gün haberlerde iftiralara uğramak, gazetelerde adımızın çıkması bizleri üzdü ancak bu durum bizim birlik ve beraberliğimizi daha da sağlamaştırdı" ifadesini kullanmıştır. (Can, 2017)

Yapılan röportajlarda, misafir Türk işçiler sizin için ne ifade ediyor sorusuna katılımcılardan K2'ye göre "Misafir diye bir tabir yoktur. Biz buradaki yaşayan Türkler, işçiler mi diyelim artık, ya buradaki yaşayan vatandaşlar diyebiliriz onların yurttaşları diyebiliriz. Bence bu ülkeye çok büyük bir zenginlik katıyor." K3' göre ise "Benim için Türk misafir işçi, 1960'larda gelip binalarımızda çalışan tipik bir Türk demek." K4 Türk misafir işçisi için "...buraya geçici bir süre için gelmiş, ...birinci nesil için söylenebilir..." şeklinde belirtmiştir. K7'ye göre "...bu ülkede misafir işçi olmadığımızı, dolayısıyla misafir olmadığımızı bu ülkenin asli unsur olduğumuzu da göz önüne olarak bu ülkenin vatandaşlığını almayı insanımız meyletmiş ve vatandaşlığını almışız." K9 ise "Oooo, çok arkadaşım var ve bu benim için çok olumlu bir şey.

Vatanından ayrılmış, iş arayan, çoğu zaman kendileri, çocukları ve torunları için büyük bir titizlikle bu işi bulan insanlar” şeklinde değerlendirmiştir. Diğer katılımcıların vermiş olduğu cevaplar şöyledir:

K1’e göre “Misafir Türk işçi ifadesi biraz eskimiş tabii bir ifade. Çünkü misafir olarak çalışmak için gelip geri dönme niyeti olan kişilere verilen konulan bir tanımlama esasen misafir işçi. Böyle bir niyetle böyle bir konseptle buraya gelen artık yok. 60’lardan 70’lere kadar olan süreçten bahsediyoruz. Buraya gelen tabii ki elbette halen Türkler göç eden Türkler var, ama işçi olarak değil, daha çok vasıflı, kalifiye eleman olarak gelenler var dolayısıyla bu terim belki geçmişte kalan terim.”

K5’e göre ise “...misafir Türk işçisi günümüzde kalmadı... Geçmişten günümüze kadar birçok alanda, ticari alanda, sosyoekonomik alanda faaliyet gösterdi toplum kesimlerimiz. Bugün de hala Avusturya’da önemli bir, toplum kesimimizin önemli bir kısmı ticaret erbabı dolayısıyla hala daha katma değer üretmeye devam ediyor.”

K10 şöyle düşünmektedir: “Türk misafir işçiler benim için Avusturya’nın bugünkü haline gelmesine yardımcı olan insanlar demek. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra nasıl olduğunu hayal etmelisiniz. Her şey mahvolmuştu, erkekler ve her yerde yardımcıları eksikti. Bazıları da savaşta düştü. Gelip sokakları temizlediler. Evleri yeniden yaptılar. Bazıları kesinlikle geliştirme süreçlerine dahil olmuştur. Evet, örneğin, Viyana’yı şimdi olduğu gibi şehre getirdiler.”

K11, “En iyi arkadaşım bir Türk misafir işçinin soyundan geliyor. Demek ki dostane ilişkilerim var, Türk göçmen geçmişine sahip birçok insan tanıyorum. Onları iş arkadaşlarımdan değil, arkadaşlarımdan sayardım. Şahsen benim için sıcak olan da büyük değişim... Ayrıca, Türkiye’de doğanların hepsinin, torunlarının hepsinin misafir işçi olmadığını düşünüyorum.”

K12’nin düşünceleri ise şöyledir: “Benim ve Avusturya nüfusunun büyük bir kısmı için bu çok yaygın bir imaj ve Avusturya’da Türk ‘misafir işçi’ her zaman hatırlanmalıdır. Çalışmalarıyla Avusturya’nın yeniden inşasına, ekonomik toparlanmaya ve dolayısıyla refaha önemli katkılarda bulundular... Bugün artık insanlara misafir işçi demiyorum. Zaten burada doğmuş olan ikinci ve üçüncü nesil insanlar burada yaşıyor.”

Türkler Avusturya’ya işçi olarak geldiği günden beri katma değer sağlamaktadır. Türklerin sağlamış olduğu katma değer sadece üretim alanında olmayıp ekonomik, iş

gücü, nüfus vb. her alandadır. Türklerin Avusturya’da yaşayan yabancı asıllılar arasındaki yoğunluğu ve ekonomiye katkısı bir hayli fazladır.

2022 yılındaki toplam nüfusun %25,4’ünü Avusturyalı olmayan (1.587.251) yabancı asıllılardan oluşurken bunların %17,7’si halen Avusturya vatandaşlığına geçmemiştir. Yabancıların sahip olduğu uyruğa göre dağılımına gelince, 216.789 kişi ile Almanlar ilk sırada, 138.390 kişi ile Rumenler ikinci sırada, 121.734 kişi ile Sırlar üçüncü sırada ve 117.668 kişi ile Türk vatandaşları dördüncü sırada gelmektedir. Bu, bir önceki yıla göre, pandeminin de olumsuz etkisiyle sadece 108 kişi artmıştır. (Mohr, Anzahl der Ausländer in Österreich nach den zehn wichtigsten Staatsangehörigkeiten zu Jahresbeginn 2022, 2022) Türkler, Avusturya’da Almanlar, Rumenler ve Sırlardan sonra en büyük dördüncü yabancı gruptur. 117.688 Türk vatandaşı sayısına, Türk asıllı olup da Avusturya vatandaşlığına geçenler de eklendiğinde Avusturya’da yaşayan en büyük yabancı asıllı grup olduğu söylenebilir. Çünkü Sırlar hariç, diğer büyük yabancı gruplar Avrupa Birliği üyesi ülke vatandaşları olduklarından dolayı Avusturya vatandaşlığına geçişler çok daha az tercih edilmektedir.

Avusturya’da yaşayan Türkler, Avusturya ekonomisine ağırlıklı olarak küçük ve orta ölçekli (KOBİ) işletmelerle katkı sağlamaktadır. Bu durumda serbest meslek sahibi esnaf (kuaför vb.) sayısı bir hayli fazladır. Türk asıllı vatandaşların sahip olduğu işyeri sayısı 12.000’i geçmiş olup, bunların neredeyse yarısı Avusturya’nın başkenti Viyana’da bulunmaktadır. (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2011)

Tüm bu verilere bakıldığında, Türk işçilerin Avusturya açısından avantaj ve dezavantajları katılımcılara göre şöyledir. Röportaja bilgileriyle katkı sağlayan K2, “Türklerin varlığı, bu insanlara aslında çok şey öğretmiştir... Avusturyalılar bizim gibi düşünmediği için bunu farklı algılayabiliyorlar” şeklinde düşüncelerini belirtmiştir. K4 ise “Türkler, göçmenler ekonomi açısından bir avantajdır... Dezavantajı olur mu? Yani eğer çalışmıyorsa, sosyal sistemi suiistimal ediyorsa bu bir dezavantajdır. Sırf Türklerle de ilgili bir olay değil, kim yapıyorsa bunu aslında bu bir dezavantajdır” şeklinde yorumladı. Çalışmaya katkı sağlayan K7, Türklerin iş dünyasına katkı sağladığının yanı sıra nüfusa olan katkısını “...Avusturya da nüfusun dengelenmesi noktasında bir payının olduğunu düşünüyorum” şeklinde ifade etti. K9’a göre “Avantajları, birdenbire iki farklı dünyayla karşılaşmamız. Hayata bakışın yeni yönlerini keşfedebileceğimiz yer. Dezavantajı, bu karşılaşmanın muhtemelen çok hazırlıksız ve çok hızlı gerçekleşmesidir.” K10’a göre Türkler, “Şu anda siyasette aktif olmayan biri olarak

kişisel olarak benim için kültür ve mutfak kültürlerini kesinlikle genişlettiler’’ şeklinde yorumlarken diğer katılımcıların görüşleri ise şu şekildedir:

K1’in düşüncelerine göre “Tabii ki Türklerin kültürel zenginliklerini Avusturya’ya da bir şekilde ...entegre etmeleri sonucunda Avusturya’nın da bundan kazanç sağlayacağını inanıyorum... dezavantajı açısından kendimi bir Avusturyalı yerine koyduğumda şöyle bir düşünce tabii ki olabilir. Eğer Türkler kendilerini tamamen soyutlarda kendi çıkarları, Türklerin çıkarlarına uğraşır- lar diye yanlış bir kaygı içerisinde olduklarından farklı bir muamele gördüklerini de tespit edebiliyoruz. Bu tabii dezavantaj demiyim ama bunu böyle görüyor olabilirler Avusturyalılar.’’

K3’e göre “Faydaları daha fazla. Kesinlikle bu kültürlerarası ve her şeyden önce burada erkek- lerin yaptığı işi yapmak zorundasınız. Her iki tarafta da iyi şeyler yapmalarıyla ilgili olumsuz şey, bazıların bunun bir olduğuna ve diğerinin biz olduğumuza inanması. Bağımsız cüceler, Avusturyalılar bu adamlardan Avusturya’da sorun olmadığını düşünüyorlar ve benim kendimi ayırmam gerekiyor, bu oluyor. Ama tam tersi, tıpkı Avusturya olduğunu söyleyen adamlar gibi, bu beni ilgilendirmiyor ve bence sorun bu.’’

K6’nın düşünceleri ise “Türklerin Avusturya’da varlığının Avusturya’ya avantajları olduğunu düşünüyorum. Avusturya’ya büyük avantajlar sağladığını düşünüyorum. Bir kere Türklerin Avusturya’daki nüfusu çok yüksek. Hemen hemen 300.000 Türk kökenli insan yaşıyor Avusturya’da... Avusturyalı Türkler arasında önemli başarılar kazanmış kişiler var. Önemli iş insan- ları, modacılar, doktorlar, öğretmenler ve birçok meslek alanında başarı kazanmış kişiler var... Bu açıdan bakıldığında Türklerin Avusturya’ya büyük avantajlar sağladığını düşünüyorum ben.’’

K11’e göre ise “Türkiye’den göç edenler burada yaşamı çeşitlendirmiş, ... Yani burada da kül- türel zenginleşme var... Elbette çeşitlilikle birlikte zorluklar da vardır. Şimdi örneğin Avustur- ya’daki göçmenler arasındaki Türk milliyetçiliğini düşünecek olursam, bunu bir dezavantaj ola- rak görmezdim, bu bir meydan okumadır. Binlerce insan ellerinde Türk bayrağı sallayarak so- kaklara dökülünce Avusturyalılar anlamakta güçlük çekiyor. Bence bu şimdi, diyelim ki, ‘dış çatışmalar, Favoriten’de²¹ gördüğünüz gibi, Kürt ve Türk gruplar sadece Türk değil, Türk grup- ları birbirine çarpacak kadar büyükse, o zaman evet, bu kesinlikle bir sorun.’

Siyasi ve kamusal tartışmalarda sıklıkla dile getirilen toplumsal katılım ve en- tegrasyon beklentileri dört kuşaktır karşılanmasa da Türkiye'nin göçmen nüfusu diğer tüm etnik grupların çok gerisinde kalmaktadır. Tarih boyunca çeşitli yönler ve işlevler göstermiştir ki dini deneyimler, duruma göre sosyal bütünleşmeyi sağladığı gibi belirli

²¹ Der Virgül, Viyana-Favoriten Olaylarının Yıldönümünde Olaylar Çıktı | İki Gözaltı, (26.06.2021), <https://www.dervirgul.com/viyana-favoriten-olaylarinin-yildonumunde-olaylar-cikti-iki-go-zalti/11363/>, (Erişim Tarihi: 17.04.2022)

grupların çatışmasına ve hatta bölünmesine de yol açabilmektedir. Ulus-devletlerin bütünleşmesi ve parçalanmasında küreselleşme etkili olurken, iç bölgelere geniş yetkiler verilerek uluslararası bölgeler yeniden tanımlanmıştır. 11 Eylül 2001 terör saldırıları uluslararası entegrasyona daha temkinli yaklaşımların oluşmasını tetiklemiştir.

Avrupa ülkelerinin entegrasyonu, Müslüman göçü, kültürel değerleri ve dini ritüelleri aracılığıyla toplumsal marjinalleşmeye yol açmıştır. Avusturya'nın Alman İmparatorluğu'na entegre olma çabalarının tamamlanması ve Birinci Cumhuriyet sonrası kültür, AB entegrasyon sürecini etkilemiştir. Katılımcıların entegrasyon hakkındaki görüşleri ve Avusturya'daki diğer göçmenlerle karşılaştırılması şöyledir. K2'ye göre "eski Yugoslavya'dan göçen... işçiler, ...yaşam tarzları Avusturyalıya yakın olduğu için onlar daha çok kolaylık yaşıyor." K4 için entegrasyon, "...yaşadığın toplumun dilini öğrenmek, kurallarına saygılı olmak, değerlerini de bilmektir... Türk işçiler, dediğim gibi entegrasyon konusunda eksikleri var..." K5 ise entegrasyonu, "...o ülkenin tamamen kurallarını kabul edip ama asimile olmadan o kuralları kabul etmelisiniz..." şeklinde açıkladı. K12'ye göre ise "entegrasyon, karşılıklı süreç. Karşılıklı takdir ve saygı, aynı zamanda kabul ve sosyal barışın sağlanması için sosyal uyumu düzenlemeyi planlamak" anlamına gelmektedir. Diğer katılımcılar entegrasyon hakkındaki görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir.

K1'e göre "Entegrasyon, ...toplumsal yaşama faal bir şekilde katılım ve bunun desteklenmesi, bu şekilde uyum diye tanımlarsak belki de daha olumlu bir yol belirlemiş oluruz kendimize. Avusturya'da yaşayan diğer yabancılar: evet yani büyük ölçüde entegre olduklarını görüyoruz."

K6 şöyle düşünmektedir: "Entegrasyon bence insanın yaşadığı topluma uyum sağlaması demek... Birçok başarılı iş adamları doktor, diğer meslek alanlarında başarı sağlamış kişiler var. Bunlar hem kendi gayretleri ile hem de kendilerine sağlanan imkânlarla entegrasyon konusunda başarı elde etmişler. Entegre olmuşlar topluma."

K7'nin düşünceleri ise şöyledir: "Entegrasyon dediğimiz olay: çokkültürlülüğün var olduğu bir ülkede ortak payda insan olması, dolayısıyla herkesin örf-adetlerini, geleneklerini yaşayarak, ama benim örf ve âdet geleneklerim yaşantım diğerini sıkıntıya sokmadan bir ortak payda yaşamımızı güzel bir şekilde yaşamaktır. Yani karşı, uyum karşılıklıdır... benden ne isteniyorsa, karşı taraftan da aynı yaklaşımda olması gerektiğine inanıyorum."

2011 entegrasyon anlaşmasına göre Avusturya'da uzun süre kalmak isteyen göçmenlerin Avusturya'nın resmi dili olan Almanca öğrenmeleri gerekmektedir. Üçüncü

bir dünya ülkesinden (Sırbistan, Karadağ, Bosna Hersek) ilk oturma iznini almak isteyenlerin Avusturya'ya girmeden önce A1 Almanca yeterliliklerini kanıtlamaları gerekirken AB vatandaşları için herhangi bir ön koşul getirmemektedir. (Kromus, Entegrasyon Sözleşmesi, 2022) Entegrasyon yasasının uygulanması göçmenlerin uyruklarına göre farklılıklar göstermektedir. Tüm bunlara rağmen, entegrasyonun algılanmasındaki farklılıklar uygulamaları da etkileyebilmektedir. K3'ün Avusturya'daki entegrasyon uygulamasına vermiş olduğu örnek şöyledir:

K3'e göre "Avusturya'da entegrasyon iyi çalışmıyor... Polonya asıllı Macar uyruklu bir arkadaş Avusturya'da doğdu ve hiçbir zaman Avusturya vatandaşı olmadı. Okuldan sonra öğrendiği işte beş yıl çalıştıktan sonra Macaristan'a giderek bir Macar'la evlendi ve daha sonra Avusturya'ya geldi. Bu arkadaşımın ve çocuklarının Avusturya vatandaşlığı alma şansı yok. Avusturya'da entegrasyon çok zor, çünkü biz genellikle çok kapalı bir ülkeyiz."

Türk vatandaşları için aşağıdaki şekilde geçerlidir: A2 seviyesinde Almanca bilgisi olmayan göçmenler için zorunlu olmayan dil kursları mevcuttur. Ancak bu göçmenlerin Avusturya'ya geldikleri andan itibaren 24 ay içinde A2 düzeyinde Almanca anladıklarını ve hastalık gibi mazeretler dışında entegrasyon anlaşmasını yerine getirdiklerini kanıtlamaları gerekmektedir. Almanca kursları farklı şekillerde desteklenmektedir. 24 ay içinde Almanca bilgisinin A2 seviyesinde olduğunu gösteren ve diğer şartları sağlayanlara 3 yıllık oturma izni verilmektedir. Avusturya'ya girdikten sonraki 5 yıl içinde B1 seviyesinde Almanca dil sınavını geçenler ise AB'de daimî oturma hakkı elde edebilmektedir. İstisna olarak, iki yıllık bir süre içinde Avusturya'da on iki aydan fazla kalmak istemediğini yazılı olarak beyan edenler, bu yükümlülükten muaf olur. Ancak bu durumda ülkede ikamet izni başvurusu yapılması mümkün değildir. On iki yaşından küçük çocuklar (okula gitmeleri gerektiğinden), yaşlılar veya hastalar uyum sözleşmesinin şartlarına uymak zorunda değildir. (Kromus, Entegrasyon Sözleşmesi, 2022) Çalışmaya katkı sağlayan K9, K10 ve K11'in entegrasyon hakkındaki fikirleri şöyledir:

K9'a göre "Benim için entegrasyon, bir bütünün parçasını hissetmek demektir ve şimdi var. Örneğin. Filipinliler de belli bir süre içinde geldiler, tüm hemşireler ve bakıcılar. Nispeten hızlı bir şekilde bütünleşirler ve çok güçlü bir iç işleyişine sahip olmalarına rağmen topluluk açısından pek fark edilmezler. Türk misafir işçiler toplum içinde kendi dünyalarında yaşarken aynı za-

manda Avusturya şirketlerinde iş dünyasında yaşıyorlar. Bu, bunun olumlu ya da olumsuz olacağını belirleyecektir. Evet entegrasyon, tüm tarafların birbirleri hakkında değil, birbirleriyle konuşma görevidir.”

K10'a göre ise “Sanırım Avusturya'da toplum güvenliği ön planda tutuyor. Avusturya'da başka bir ülke yüzünden bu kadar çok kuralımız olduğunu düşünmüyorum ve bence en zoru tüm yasalara uymaya çalışmak. Bence ilgi orada, istek orada ama insanlar perspektiften yoksun. Bu sadece entegre olmak isteyen insanlar için geçerli değil derim...”

K11 ise şöyle düşünmektedir: “Daha önce de söylendiği gibi entegrasyon, yani her iki tarafa da ihtiyacı var... Burada kendini güvende hissetmek, sosyal hayata katılmak ve bunun karşılığında tabii ki katılıma da ihtiyaç var. Türklerin Avusturya toplumuna entegrasyonu için entegrasyonun çok iyi çalıştığını görüyoruz...”

Entegrasyon sürecinde bireyler, farklı sorunlar ile karşılaşabilirler. Bir bireyin veya topluluğun farklı bir çoğunluğa entegre olması kolay olmamakla birlikte imkânsız değildir. Entegrasyon için her bireyin gayret göstermesi ve bu gayretlerin devlet politikası olarak da desteklenmesi gereklidir. Entegrasyonu uyum olarak nitelendiren K6, entegrasyonun olabilmesi için gerekli şartları şöyle ifade etmiştir:

K6'ya göre “Bu uyumu sağlayabilmesi için de kendisinin gayret göstermesi gerekiyor. Örneğin, yaşadığı ülkenin dilini ve kültürünü öğrenmesi, yaşadığı toplumdaki insanlarla iletişim içerisinde onlara uyum sağlaması lazım. Yani yaşadığı ülkede insanın kendini en iyi şekilde idare edecek şekilde eğitmesi, belli bir seviyeye getirmesi gerekiyor. Kolaylıkla işte örneğin, bir resmi kuruma gidip orada kendini ifade edip kendi işini kendin halledebilmesi lazım. Bu bence entegrasyondur. Evet, Avusturya'da yaşayan milletler, misafir Türk işçiler veya diğerleri Avusturya entegre olabildiler mi? diye baktığımızda, bu milletten millete farklılık gösteriyor. Örneğin, Almanların Avusturya'ya entegre olması çok kolay. Çünkü, Almanların dili, dini, kültürü Avusturyalılarla hemen hemen aynı durumda. Diğer milletlere baktığımızda işte Avrupalı milletlerin Avusturya toplumuna entegre olması daha kolay. Doğu toplumlarının entegrasyonu biraz daha zor olabiliyor. Ama kişisel gayretle kendilerine sağlanan imkânlarla, devletin sağladığı imkânlarla onlarda topluma çok rahat bir şekilde entegre olabiliyorlar.”

Avusturya'ya misafir işçi olarak gelen göçmenler, bölgenin daimî sakinleri olmaya başlamıştır. Belli bir süre sonra geri döneceğini düşünen Avusturya ajansının aksine, aile birleşimi ve planlanan göçmen sayılarının ötesinde, doğumla sayılar daha da artmıştır. 1990'lara kadar göçmenlerin uyum sağlaması için özel bir düzenleme ve destek yoktu çünkü tek amaç iş gücünü kullanmaktı. 1997 yılında entegrasyon için

yasal düzenlemeler yapılırken tek taraflı olarak sadece göçmenlerin topluma entegre olması gerektiği düşünülmüştür. 2000'li yıllara gelindiğinde aşırı sağ partiler göçü bir tehdit olarak görürler ve oy kazanmak için ırkçı ve de ayrımcı söylemler kullanmaya başlarlar. Yıllar geçtikçe Türk işçileri geri dönmenin kolay olmadığını anlamış ve sorunları ertelemek yerine kalıcı çözümler aramaya başlamışlardır. Böylelikle yerleşik yaşama gecen Türkler, artık Avusturya'da siyasi malzeme olmuşlardır.

Aşırı sağcı siyasi görüşlerle ilgili temel rahatsızlık, misafir işçi olarak gördükleri göçmenlerin yerleşmeyi seçmeleridir. Göçmen Türkler, Avusturya'da kalıcıdır ve artık sadece işçi değil, işveren, doktor, mühendis, polis, asker ve Türk kökenli politikacılar da 2000'li yıllardan itibaren Avusturya siyasetinde aktif hale gelmişlerdir. Göçmenlerin çocukları artık çeşitli alanlarda varlık göstererek Avusturya'ya her alanda katkı sağlamaktadırlar.

Türkler Avusturya'nın dününü, bugününü ve yarınını imar etme yolunda gayret göstermektedir. Röportaja katkı sağlayanların konu hakkında görüşleri şöyledir: K2, Avusturya'nın geleceği açısından Türklerin önemli olduğunu ve ‘mutlaka ve mutlaka önümüzdeki yıllarda, belki bu 10 yıl olur 20 yıl olur artık yönetim mecralarında da Türklerin olacağına inanıyorum’ dedi. K3'e göre Türkler, ‘...Avusturya'nın geleceği için büyük önem arz ediyor.’ K4 ise konu hakkında, ‘Türklerin varlığı, Avusturya için bir zenginliktir. Türkler aslında genel olarak olumsuz örnekler olmakla birlikte çalışkandırlar ve Avusturya ekonomisine katkı sağlamışlardır’ şeklinde fikir beyan etmiştir. K5'e göre Türkler Avusturya'ya her alanda katkı sağlamış ve sağlamaya devam etmektedir. K5 bu görüşünü ‘...Türkler Avusturya'ya çok önemli faydalar sağladı, sağlayan bir millet hala da öyle. Kültüründen, sanatından, sporundan bugün milli takımlarında sporcu yetiştiriyor’ şeklinde ifade etmiştir. K9 ise Avusturya'daki Türklerle ‘...birçok farklı şekilde kendilerine önemli bir görev düştüğüne ve bu etkileşimin başarılı olabileceğine...’ inandığını ifade etmiştir. K12'ye göre ise ‘Türkler artık Avusturya'da nüfusun çok büyük bir bölümünü oluşturuyor, dolayısıyla geleceğe önemli bir katkıları var tabii.’ Diğer katılımcılar Avusturya'nın geleceği açısından Türklerin önemini şöyle ifade etmişlerdir:

K1'e göre ‘Avusturyalı olan nüfus, biraz tabii ki demografinin verdiği etkenle giderek yaşlanıyor. Diğer taraftan buradaki Türkler de her ne kadar buradaki yaşam standartlarını vs. ayak uydurdukları için o demografik eğilimin de bir parçası haline gelseler de kültürleri gereği daha bir

dinamizme sahipler. O dinamizmin gereği de toplumları harekete geçiren ve canlandıran bir etken olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla Türklerin genel itibarıyla varlığının Avusturya'ya yarar sağladığı görüşündeyim.”

K7'ye göre ise “Avusturya'nın geleceği açısından Türklerin varlığı, bir kere biz bu ülkeye geldiğimiz günden bu yana... ciddi manada sıkıntılar olmuş... ben insanımızın çok karakteristik yapısı gereği çok kabiliyetli olduklarına inanıyorum. Fırsat tanındığında, yani kalifiye olmak zorunda değil bir işi yaparken, ama verilen işi en güzel şekilde yaptığını gören bir insanım... Türklerin, ...yabancıların varlığının bu manada Avusturya'ya sürekli katkısı sağlayacağına inanıyorum.”

K8 ise şöyle düşünmektedir: “Avusturya'nın geleceği açısından: tabii dünya artık küçüldü, globalleşiyor. Avusturya'da bu gelişen, globalleşen dünyada yerine almak gayreti içerisinde. Buradaki Türklerin de bir avantaj olduğunu düşünüyorum... birkaç dil bilmeleri... Avusturya için bir zenginliktir diye düşünüyorum.”

K10'un düşünceleri ise şöyledir: “Evet, hangi yön olduğuna bağlı. Olayları olumlu görüyorum, sonra örneğin müzik sunularına, kültürel sunulara, mutfak sunularına bakıyorum. Sizinle yemek yemeyi seviyorum. Türk çayı, Türk kahvesi ve Türk yemekleri sebze açısından zengin görünüyor. Ve bence bundan ne çıkaracakları sadece insanların kendilerine kalmış. İstersen her şeyi iyi söyleyebilirsin, fakat her şeyi kötü de söyleyebilirsin. Ne yazık ki medya ikincisini kullanıyor ve her şeyi yansıtmaya çalışıyor, olumsuz diyebilirim.”

K11 ise “Göç ve göçe bakarsanız, daha fazla insan Türkiye'ye geri döndüğü için sayıların bazen biraz bile azaldığını görebilirsiniz. Türkiye'den gelen büyük göç şimdi 60'larda 70'lerde olduğu kadar güçlü değil. Tabii ki nedir, evlilik göçü elbette bir etken ve sadece entegrasyonda olumlu görülmediğini söylemeliyim. Ben de annem babam gibi Türkiye'den geliyorsam, Avusturya'da doğmuşsam ve Türkiye'den biriyle evlensem ve çocuklarım da yine Türkiye'den biriyle evlense, sanki ilk nesil hiç durmayacakmış gibi” fikir beyan etmiştir.

Tüm bunlara rağmen Avusturya'da yaşayan Türkler, özellikle seçim dönemlerinde sürekli siyasileştirilerek ötekileştirilmektedirler. Türk asıllı göçmenlerin ötekileştirilmeleri sadece Avusturyalı siyasiler tarafından yapılmamış, son yıllarda UID başkanı Bülent Bilgi tarafından da yapılmıştır. B. Bilgi, "Biz göçmen kökenli insanların kurduğu partiler ile bir arpa boyu yol alamayız" ifadesini Avusturya da siyaset yapan Türk asıllı göçmenlere yapmıştır. B. Bilgi'ne göre olması gereken, "Biz ana akım partilere girip bu partilerde şeffaf bir şekilde kimliğimizi ve kültürümüzü yaşatmak ve yeşertmek zorundayız" şeklinde ifade etmiştir. (Havadis, UID Başkanı Bilgi'nin açıklamalarına Türk siyasetçilerden tepki!, 2019)

Türklerin Avusturya'daki varlığını farklı yorumlayan Christoph Kardinal Schönborn, Avrupa çapında İslam ve İslamcılık tartışması üzerine yapılan söyleşi de Kardinal'a 'Hristiyan Batı Tehlikede mi?' sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya Kardinal Schönborn, Batı'da kesinlikle seçkin Hristiyanlar var. Avrupa, elbette, Hristiyan etki-lerden ve geleneklerden güçlü bir şekilde etkilendiğini söylemiştir. 'Hristiyanlık her zaman Avrupa kültürüne ve yaşam biçimine egemen oldu mu?' sorusuna ise Kardinal Schönborn, 'evet, ama her zaman bir tür diyalektik vardır. Avrupa kuşkusuz Hristiyanlıktan güçlü bir şekilde etkilendi, ancak aynı zamanda birçok halkla da çatıştı. Hristiyanlık da güç ve inanç arasında birçok çatışma vardır. Hristiyanlık bu nedenle yalnızca kültürel olarak dünyaya entegre olmakla kalmaz, aynı zamanda yabancı bir karaktere sahiptir ve Avrupa tarihi boyunca, yalnızca Marx tarafından değil, aynı zamanda Avrupa tarihi boyunca da sıklıkla eleştirilen uhrevi bir boyuta sahiptir. Bugün birçok Avrupalı, Hristiyanlıktan ziyade İslam'ı yabancı bir nesne olarak görüyor ve Hristiyan ruhunu savunmaya çağırıldığını düşünüyor' şeklinde cevap vermiştir. (Nowag, 2017, s. 193)

Ayrıca Kardinal Schönborn, Avrupa hukuk kültüründe kadın imajında belli bir çelişki olduğunu ve demografik açıdan da zayıf olduğunu söyledi. Aynı zamanda, Avrupa hukuk sistemini başka bir yerde bulamayanlar için koruma sağlama çabalarının zorlu bir meydan okuma oluşturduğuna dikkat çekmiştir. (Nowag, 2017, s. 194)

Avusturya siyasetinin toplumdaki Türk algısına bakışını röportaja katılım sağlayanlar şöyle değerlendirmişlerdir. K2'ye göre bu bakış açısını yönlendirebilmek mümkündür. Şöyle ki, "Bizim buradaki aile kültürünü ne kadar çok yansıtırsak çocuklarımıza, onlarda dışarıdaki o hal ve hareketlerine dikkat ederse olumlu şekilde yansıtacak." K3, "...Algının sürekli olarak olumlu olduğuna inanıyorum." K4'e ise "Avusturya'da siyasetçiler, Türk toplumuyla ilgili olumsuz düşüncelerin, genellikle olumsuz düşüncelerin yaygınlaşmasına sebep oluyorlar" şeklinde ifade etmiştir. K7'ye göre ise "...geçmişte tarihsel süreç içerisinde yaşadıkları olayların hala o beyin dağarcığı arkasında var olduğuna ve hala buraya takıldıklarına şahit oluyoruz" sözleri ile ifade etmiştir. K9, Avusturya'da diyalogun tam geliştirilemediğini ve bunun nedeni olarak ise "Avusturyalı siyasetçiler Türk toplumunda pek diyaloga girmediler. Halen yan yana fakat iç içe değiller" şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca K10, "Avusturya siyaseti, ...yorgun ve ...çok yavaş... Türk algısı göz önüne alındığında, Türk toplumundan bir

adamı, Avusturya siyasetinin neresinde görüyorsun?’’ sorusuna dikkat çekmiştir. Diğer katılımcıların konu hakkındaki düşünceleri şöyledir:

K1’e göre ‘‘Siyaset esas itibari ile toplumdaki Türk algısını belli dönemlerde özellikle kullanıyor. Daha önce de bahsettiğim gibi seçim dönemlerinde özellikle yerleşmiş kemikleşmiş bazı genel itibari ile olumsuz diyebileceğimiz Türk algısı varsa, toplum ve kamuoyu içerisinde siyaset bunu kullanıyor. Kullanırken de biraz daha da pekiştiriyor, körüklüyor.’’

K5’e göre ise ‘‘Avusturya siyasetin içerisinde gerçekten samimi olarak Türklere yer veren, Türkleri de yabancı olarak görmeyen veyahut da Türkleri ötekileştirmeden kendi ideolojik yapıları çerçevesinde etnisitesine, merkezine, kimliğine, kimlik kökenine bakmadan ideolojik yaklaşımlarla onlara ilgi gösteren partiler var veya parti temsilcileri var. Ama genel hatlarıyla Türkleri bir alt kimlik olarak Avusturya’da görüp onları ötekileştiren, onlar üzerinden oy devşirmeye, siyasi rant devşirmeye çalışan siyasi partiler ve siyasi figürler de var.’’

K8 şöyle düşünmektedir: ‘‘20 yıl öncesine bakarsak çok pozitif. Bu son yıllarda, özellikle Avusturya hükümeti ile Türkiye’deki hükümet siyasi her arasındaki... bir dalgalı süreci atlatmış oldu. Ancak şu andaki yeni hükümetlerin, süreçlerin değişmesinden dolayı ben bu işin biraz daha pozitif yöne doğru gittiğini düşünüyorum. O yüzden şu andaki atılan adımları da pozitif görüyorum.’’

K11’e göre ise ‘‘...sanırım birçok Avusturyalı, insanların Avusturya’nın bir parçası değil de Türkiye’den olduğu hissine sahip. Elbette bu medya görüntülerinden de etkileniyor. Birçok insan Türk bayrağıyla sokağa çıktığında veya Avusturya’da Kürtler ve Türkler arasında ayaklanmalar olduğunda, o zaman birçok Avusturyalıya bu insanlar burada mı diye soracaksınız...’’

James Mckay’e (1982) göre durumsalcılık, etnik kimliğin, bir etnik topluluğun derin köklerinden ziyade karşı karşıya kaldığı durumların, koşulların ve bağlamların bir ürünü olduğunu savunur ve bireylerin veya grupların dini, ırksal, etnik kimliklerini insanlığı harekete geçirmek için siyasi elitlerin aracı haline geldiğini belirtir.

Kültürler her ne kadar izole edilmeye çalışılsa da zaman içerisinde karşılıklı etkileşimler doğaldır. Çalışmaya düşünceleri ile katkı sağlayan Avusturyalıların Türk kültürel alışkanlıkları ve gelenekleri hakkındaki bilgileri sorulduğunda K10, ‘‘Evet, peki dediğim gibi artık oruç ayı Ramazan bitti mesela. Ayrıca Ramazan’ın her yıl 10 gün erken geldiğini’’ bildiğini belirtti. K12 de ‘‘Cuma namazı, oruç ayı, Ramazan Bayramı vb. ile ilgili olduğu bazı bayramları’’ bildiğini belirtirken diğer katılımcılar ise aşağıdaki gibi düşüncelerini belirtmişlerdir.

K3'e göre "Yani Türk yemeklerini biliyorum. Elbette dua ile İslam hakkında biraz bilgim var. Türk toplumunda örneğin Avusturya'dan daha fazla aile olduğunu biliyorum. Sosyal aile yapısı en iyi Avusturyalılardan çok daha güçlüdür. Evet, şimdi bile müzik ya da bu şeyler kültürel farklılıklarla ilgili."

K9'a göre ise "Oooo, çok fazla. İslami Türk kutlamaları, ...ramazan, iftar zamanı. Ramazan ve Kurban Bayramı'nın sonunda kutlanan Kurban Bayramıdır... Türk Avusturya'ya taşındığında komşun senden gitmeni ve kim olduğunu tanıtmayı bekler. Türkler komşunun gelmesini bekliyor. Bu yüzden yanlış anlamalar yoluyla olumsuz alışkanlıklara yol açıyor."

K11'in düşünceleri şöyledir: "Ağırlıklı olarak dini adetler, yani sanırım artık çoğu kişi 'İftarı hemen hemen herkes biliyor ve Ramazan ve Kurban bayramlarında tabii ki bazılarını en azından hepsini bilmiyorsunuz. Ben birkaç Alman-Türk düğününde bulunduğumdan Türk düğün âdetini de biliyorum. Çay içmek, 'Okey' oynamak gibi."

Avusturya'nın nüfus yapısı yaş oranı olarak ortalamanın üzerindedir ve Avusturya yaşlı bir nüfusa sahiptir. Avusturya'daki yaklaşık 4,2 milyon çalışanın hemen hemen %21'i göçmen geçmişine sahiptir. Göçmen geçmişi olmayan 15 ila 64 yaş arası Avusturyalılar ile karşılaştırıldığında, göçmen geçmişine sahip kişilerin iş gücüne dahil olabilme olasılığı daha düşüktür: 2015'te heterojen yapıya sahip göçmenlerin ortalama %63'ü istihdam edilirken, göçmen geçmişi olmayanlar ise yaklaşık %74'ünü istihdam edilmiştir. AB/AEA ülkelerinden istihdam edilen nüfusun oranı %77 ile Avusturyalılardan bile daha yüksektir. Tüm bu oranlamalara bakıldığında Türk kökenli işçilerin %54 istihdam oranı ile daha düşüktür ve özellikle Türk asıllı kadınların %42 olarak Avusturyalılardan (%70) çok daha düşüktür. Ayrıca Türk göçmenlerin işsiz kalma olasılığı (neredeyse %20) Avusturyalılara göre iki kat daha fazladır. (ÖIF (Österreichischer Integration Fonds), 2016) Her ne kadar öğretim seviyesi ve nitelikli işçi oranlaması istenilen seviyelerde olmasa da Türkler, Avusturya'ya önemli katkılar sağlamaktadır.

Marshall yardımlarıyla birlikte yapılanmada ivme kazanan Avusturya, farklı ülkelerden iş gücü talep etmiştir. Zaman içerisinde kalkınmasını tamamlamasına rağmen bir taraftan göç verirken diğer taraftan da göç almıştır. Avusturya'ya daha iyi yaşam şartlarına kavuşma arzusu sonucu gelen göçmen işçiler, ilerleyen yıllarda yerleşik yaşam sürmeye başlamışlardır. Avusturya'da yaşayan diğer yabancıları ve Türkleri iş gücü çerçevesinde değerlendiren K2, şunları ifade etmiştir:

K2'ye göre "Türklerin Avusturya ekonomisine büyük katkısı vardır. Çünkü bizler artık yaşadığımız yerde, ...etkin olmaya başladık... Artık eski birinci ve ikinci jenerasyon gibi hani burada çalışalım Türkiye'ye yatırım yapalım değil, artık yerimizde burada yatırımlarımızı yapıyoruz."

Çalışmaya katılım sağlayan K3, diğer yabancılar ve Türklerin "Eşit değerde" olduğunu ifade etmiştir. K4 de K3 gibi "iş gücü olarak Avusturya ekonomisine, Avusturya toplumuna katkı sağlayan toplum olarak..." eşit değerlendirmiştir. K6'ya göre ise "...hemen hemen 300.000 kişilik nüfusla Türkler, Avusturya'daki en kalabalık gruplardan birini oluşturuyor ve Avusturya iş piyasasına önemli iş gücü katkısında bulunuyorlar." Diğer katılımcıların konu hakkındaki ise görüşleri şöyledir:

K1'e göre "Türkler gerçekten zeki ve çalışkan bir millet. Ahlaklı ve çalışmakla dolayısıyla çalışma ahlakı da burada ön planda. Türklere bir görev verildiğinde onu canla başla yerine getirmek için bütün sorumlulukla yerine getirmek için büyük çaba sarf eden insanlar. Dolayısıyla insanların da ekonomiye büyük katkıları olmuştur bugüne kadar. Bakıldığında da zaten Türklerin eskiden işçi iken şu anda işveren konumuna geldiklerini görüyoruz. Büyük ölçüde belli iş yerleri var ve istihdam sağladıklarını görüyoruz. Buda elbette ekonomiye büyük bir katkı anlamına geliyor."

K5'e göre ise "Çok önemli katkılar veriyor. Çok büyük iş adamları, iş adamları derneği hatta ve hatta buraların Avusturya'da yaşayan Türklerin içinde öyle insanlar var ki, bu ülkenin ticaret odalarında, sanayi odalarında başkanlık yapan, yönetim kurulu üyeliği yapan Türkiye kökenli arkadaşlarımız var. Dolayısıyla toplumun her alanında olduğu gibi ticari alanda da Türkler, Avusturya'da önemli bir yer tutuyor. Önemli bir iş gücü, önemli bir katma değer oluşturuyor... yaş grubu itibarıyla doğurganlık oranı itibari ile Türkler, Avusturya'da daha genç nüfusa sahip. Avusturya ve Avrupa'nın nüfusu yaşlanırken Avusturya'da yaşayan Türklerin nüfusu, nüfus ortalamasının üzerinde. Dolayısıyla bu ülkelerin geleceğini yakın gelecekte bizim Türkiye göçmenleri gibi yurt dışından gelmiş buraya göçmen ailelerin çocukları belirleyecek."

K7 şöyle düşünmektedir: "...diğer yabancılar da iş gücü sebebiyle gelmiş bu ülkeye. Yani sadece ekonomik manada değil, belki coğrafyaların da yaşamış olduğu kendi ülkelerinde doğup büyüdüğü ülkelerde yaşanan sıkıntılardan dolayı gelmişlerdir. Ama sonuçta bu ülkede yaşıyorlar. Dolayısıyla Avusturya ekonomisine ciddi manada katkılarının olduğuna inanıyorum. Bu insanlar üretiyor. Yani hizmet sektöründe de olsa ya da üretim sektöründe de olsa üretiyor bir katma değeri var. Dolayısıyla Avusturya ekonomisine katkı sağladıklarına inanıyorum."

Avusturya'da yaşayan göçmenler, ülke ekonomisine katma değer üretmenin yanı sıra yaşlı nüfus yapısına sahip olan Avusturya'nın nüfus erozyonunu önlemede

de önemli katkı sağlamaktadırlar. Avusturya entegrasyon kurumunun 2018 verilerine göre, 85.500'den fazla gerçekleşen doğum ile her ailenin ortalama 1.48 çocuğu vardı. Her geçen yıl azalma eğilimi gösteren doğumlar, bir önceki yıla göre de (2017: 1.52) azalma göstermiştir. Doğum oranlarına bakıldığında ise yerliler ve yabancılar arasında açık bir fark vardır. Yerli kadınlar ortalama 1,37 çocuk doğururken, yabancı doğumlu kadınlar için bu rakam 1,83 seviyesindedir. (ÖIF, Integrationsbericht 2019 – Österreich ist im Integrationsbereich auf einem guten Weg, 2019)

2021'in başında Avusturya'da 1.798 milyon doğum yeri yabancı ülke olan birey yaşıyordu ve bu da toplam nüfusun her beş kişiden birine (%20,1) tekabül ediyordu. 2016 başı (%18,3) ile karşılaştırıldığında, bu neredeyse yüzde 13'lük bir artışı. Bu insanların çoğu Almanya, Bosna-Hersek ve Türkiye'de doğdu. 2015 yılındaki mülteci krizinin de etkisi ile Avusturya'da yurt dışından gelen göçmen sayısı zirveye ulaştı. Fakat bu sayılar, 2016 ve sonrası sürekli olarak düşüş gösterdi. (ÖIF, Zahlen, Daten und Fakten, 2021)

Avusturya'da yaşayan göçmenlerin etnik köken olarak Avusturya ekonomisine katkıları farklılık gösterse de her alanda yer almakta ve Avusturya için katma değer oluşturmaktadırlar. Avusturya'da yaşayan göçmenleri, çalışmaya katkı sunan K8, K9, K10, K11 ve K12 şu şekilde değerlendirmiştir:

K8'e göre "Avusturya'da özellikle Türk işçiler, gerçekten çalışkan. Yani birçok fabrikada, hatta Viyana'nın bu metro inşaatları olsun, altyapılarda olsun, ilk 1960'lı yıllarda gelen Türk işçi göçü burada Avusturya'nın ekonomisine büyük bir katkı sağlamışlardır."

K9'a göre ise "...misafir işçi olarak alırsak İspanyollar, İtalyanlar, Yunanlılar, Türkler ...hepsi büyük bir çaba sarf edip vatanlarından ayrılmışlardır. Almanlar... Avusturya'daki en büyük yabancı grubudur ve Türkler de dahil olmak üzere tüm bu gruplar Avusturya ekonomisine olumlu ve çok büyük olumlu katkılar sağlamıştır."

K10'un düşünceleri ise şöyledir: "Dediğim gibi burada 20. bölgede köşeyi görüyorum, dışarı çıkıp burada kaç Türk'ün çalıştığını görmem gerekiyor. Sağ köşede 'Kebab' satıcısı, solda bir Türk tarafından işletilen bir cep telefonu dükkânı var. İnsanlar ayrıca sabahları kalkıp akşam geç saatlerde eve geliyorlar. Şimdi dükkânı sabah sekizde açıp gece ikide bir yerde kapatanlara bakınca milliyet söyleyemiyorsunuz. Evet, işte bunlar vergisini ödeyen, işini yapan insanlar. İnsanların milliyetten çok hayata bakış açısıyla ön planda olması gerektiğini düşünüyorum."

K11'e göre "Türk erkeklerinin istihdam oranlarına baktığımızda %57 ve kadınlarda %53 olduğunu düşünüyorum. Bu da Avusturya'da Türk vatandaşlığına sahip her iki kadından sadece biraz daha fazlasının işe gittiği anlamına geliyor. Bu düşük. Avusturya vatandaşlığına sahip kadınlar söz konusu olduğunda, bence %70'ten biraz fazla bir yerde. Avusturya'da Türk vatandaşlığına sahip kişilerde işsizlik oranı erkeklerin Avusturya'dakinden iki kat daha fazla bence. Bu oran Türk vatandaşı erkeğinde, %11-12 civarında, kadında da %17, çok yüksek bir oran söylemeliyim. Öte yandan Türk vatandaşlığı olanlar da tabii ki çok meşakkatli işlerde çalışıyorlar."

K12'ye göre ise "Avusturya'da Türk erkeklerinin istihdam oranı %76. Bununla birlikte, kadınlar için iş gücü piyasasına katkı Türk kadınları için hala %47 ile önemli ölçüde düşüktür ve Türk kadınları arasındaki işsizlik oranı %22 ile daha da yüksektir. Avusturyalı kadınlarda ise sadece %9'dur. Dolayısıyla burada, Türk göçmen geçmişine sahip kişilerin çalışma hayatına ve Avusturya iş gücü piyasasına giderek daha fazla katılma olasılığı kesinlikle hala var."

2019 yılı sonu itibarıyla COVID-19 pandemi sonrası yaşanan olumsuz gelişmeler, Avusturya'da her alanda olduğu gibi iş piyasasını da olumsuz etkilemiştir. Viyana'da hem Avusturyalılar (%11,9) hem de yabancılar (%22,3) için işsizlik oranı Avusturya ortalamasının (%9,9) üzerine çıkmıştır. Diğer bölgelerdeki en yüksek değerler Kärnten'de (toplam %11,3, yerliler %10,5, yabancılar %15,9) ve Steiermark'ta (toplam %8,4, yerliler %7,4, yabancılar %13,4) olmuştur. (ÖIF, Zahlen, Daten und Fakten, 2021) ÖIF'nin verilerine göre Avusturya'da yabancı işçiler, pandemi nedeni ile işsizlikten yerli işçilerden daha fazla etkilenmiştir.

Avusturyalılar yabancıları kolay kabul edemediklerinden, Avusturya'da bulunan yabancılar arasında Türklere karşı en büyük önyargıya sahiptirler. Bunun tarihi ve dini boyutlarının yanı sıra bazı politikacılar, yabancıların sorunlarından ve sosyoekonomik sorunlarından yararlanma yolunu seçtikleri için ırkçılık daha da artmıştır. Avrupalıların Türklere kabul etmemelerinin bir diğer nedeni de Müslümanların kültürleri, toplumu her ne kadar zenginleştirse de Avrupalılardan farklı olmasıdır. (Çakır, Turkish Studies , 2017, s. 641) Bu farklılığı ve eğitimin önemini K2, şu şekilde ifade etmiştir:

K2 şöyle düşünmektedir: "Avusturya Avrupa'nın en zor ülkelerden bir tanesidir. Avusturyalılar maalesef biraz daha masattır mesela. Almanya'ya gider bakarsınız, Londra'ya gider bakarsınız, şu anda mesela Londra'nın bir belediye başkanı bir Müslümandır. Burada bunun oluşması için belki 20-30 yıl geçmesi gerekiyor. Ama o da bizim elimizde. Bizler gençlerimizi ne kadar iyi eğitirsek, onlara ne kadar iyi önem verirsek; bakın sadece eğitmek de yetmiyor, önem vermemiz lazım. Çünkü eğitiyorsunuz, eğitiyorsunuz ve önem vermezsiniz yine istediğiniz sonucu elde

edemiyorsunuz. Bizleri de ileride burada iyi zamanların geleceğini ümit ediyorum. Tabii ki her şey siyasette bitiyor. Az önce dediğim gibi siyaset nasıl yönlendiriyorsa medyada insanları o şekilde yönlendiriyor. Yoksa buradaki birçok ırkçı dediğimiz vekil, başbakanlık yapan şahsiyetler, aslında özünde..., Türk düşmanı değildir. Ne oldu siyasetten öyle olmak zorunda kaldı, öyle olmak göstermek kaldı kendisini. Yani birçok dönemin başbakanları olsun, milletvekili olsun bizlerle aynı arkadaş gibilerdi. Ama siyasetten tamamen karşıya geçmek zorunda kaldılar yani. Biz yılmayacağız, çalışmamıza devam edeceğiz ve onlar da zaten er ve geç doğruyu görecekler.”

Mustafa Çakır’a göre Avrupa gençliği, özellikle Vorarlberg gibi bölgelerde yaşayanlar zengin bir çevrede büyüdükleri, farklı bir kültürün içine doğdukları ve onlarla etkileşime girdikleri için çok şanslılar. Örneğin Avusturyalılar, Türklerin özel hayatında konuşkanlığı ve duyarlılığı ile harika iken, Türkler iş hayatında disiplinli olması konusunda harikadır. Bu kültürde büyüyen insanlar, duygusal olarak Türk ama entelektüel olarak Avusturyalıdır. (Çakır, *Turkish Studies* , 2017, s. 641).

Siegen Üniversitesi öğretim görevlilerinden Wolf D. Bukow’a göre bugün, küreselleşme etkisi altında, nüfus hareketliliğinin artması ve farklılaşmasında veya gündelik hayatın melezleşmesinin yoğunlaşmasında görülebilen olağanüstü bir toplumsal değişim yaşanmaktadır. Yaşanan değişiklikler, bir bölgeden ziyade tüm bölgeyi etkilemektedir. Bu postmodernist eğilim karşısında, milliyetçi çabalar modası geçmiş gibi görünse de etkili olabilmektedir. Artık devletler, vatandaşlık düzenlemelerini çağdaş tek vatandaşlık temelinde değil, devletle temas halinde olan bölge halkının vatandaşlığı olarak uluslararası haklara uygun şekilde yeniden tanımlamalıdır. (Politeknik, 2014) Çalışmaya katkı sağlayan K9’da çifte hatta daha fazla ülke vatandaşlığına sahip olunabileceğini şu şekilde ifade etmiştir: “Kişi iki veya üç ülkede hala yaşayabilir ve evinde kalabilir ve bu nedenle tüm bu ülkelerin vatandaşlığına da sahip olabilir.”

Avusturyalılar için Türkler ne ifade ettiğini anlayabilmek adına kısaca Avusturya edebiyatına da bakmak gerekmektedir. Ahmet Sarı’ya göre Avusturya edebiyatının modern yazarlarından biri olan Thomas Bernhard’ın eserlerinde zaman zaman Türk vilayetlerine (İstanbul, Ankara) yer vermiş ve Türkçe temalar çoğu zaman olumsuz bir izlenim bırakmıştır. ‘Verstörung’ (Sıkıntı) romanında, genç bir Türk çocuğu, ailesini geçindirmek için bir değirmende çalışır ve değirmencinin iki oğlunun kuşlarını öldürdüklerini gördükten sonra onlara yardım eder ve onlardan daha ustalıkla öldürür.

Yardımsız yaşlı bir Alman kadın, durumu çok kötü olan bir Türk'e sempati duymaktadır. Bu, Bernhard'ın kurgusal gerçeklikte Türk temasına olumsuz bir bakış açısını göstermektedir. (Sarı, 2007, s. 180)

Avusturya'da tarihi süreç içerisinde Türk kültüründen etkilenmeler yaşanmıştır. Türk kahvesinin, Türk lalesinin ve Avusturya'daki birçok mekânın Türk adıyla anılması halen devam etmektedir. Bu adlandırmaların tarihsel süreçten etkilendiği de muhakkaktır. Karl Teply (1980; 36) ve Georg Schreiber (1980; 23), ifade ettiği gibi bugün bile Avusturya'nın bazı bölgelerindeki isimlendirmeler mevcuttur. Bu isimlendirmeler şöyledir:

Karl Teply ve Georg Schreiber'e göre "Avusturya'nın bazı köylerinde bir dağın eteğindeki acayip kayaya "Türkbaşı", bir çiftlik evinin üstündeki taştan bir "Türk kafası" heykelinin hikâyesi, köyün uzağındaki bir tarlaya "Türk tarlası", ıssız yerdeki bir kuyuya "Türk kuyusu", bir ulu ağaca "Türk ıhlamuru", Belgrad'dan Viyana'ya getirilen mezar taşların efsanesi, sefirlerin Türkiye'den getirdiği çiçekler, Türklerden esinlenerek bugün hala meşhur olan "kahvehaneler", delikanlıların yılın belirli günlerinde şenlik şeklinde düzenledikleri "kılıç-kalkan" vb. oyunları Türklerin, Avusturya'da bıraktığı o dönemi hatırlatan kültürel kalıtlardır. Az da olsa o dönemde Türkçe'den Almanca'ya palavra (palaver), bahşiş (bakschisch) gibi kelimeler geçmiştir. (Baykan, 2019, s. 372)

Avusturya'da birçok yere Türk ismi verilmesine rağmen okullarda okutulan tarih dersi kitaplarındaki Türk imajı dikkat çekmektedir. Okul müfredatının temel amacı, öğrencileri kültürel değerleri ve zenginlikleri konusunda bilinçlendirmektir. Sağlanan bu değerlere bağımlı olarak farklı ülke ve halkların kültürleriyle karşılaştırılmış, kendi kültürüne özgü yönlerini ortaya çıkarmak sureti ile evrensel değerlere ulaşabileceği savunulmuştur.

Avusturya'da Türk nüfusunun bir hayli fazla olması eğitimde, sanatta, sporda ve sosyal faaliyetlerde yer almasına neden olmuştur. Bu durum Türklerin Avusturya okullarındaki tarih kitapları harici dil öğretimi kitaplarında da yer almasına neden olmuştur. Avusturya'da okutulan bazı ders kitaplarında Türkiye imajının olumsuz değerlendirildiği söylenebilir. Çocukların kimliklerini saklamaya çalıştıkları, sorunlu bir çocukla arkadaş oldukları metinlerde 'Murat ve 'Drakula'; 'Top Mermisi ve Diğer Maceralar' başlıklı yazıdaki askerin yakalanıp istasyon vagonuna el konulması yine Türklerle yönelik olumsuz algı yönetimidir. Tuğba İSMAİLOĞLU KACIR (2018), Avusturya

tarih kitaplarında Türkiye imgesi üzerine yaptığı çalışmalarda benzer ifadelerin olduğunu ifade etmiştir. (Demir & Kurt, 2019, s. 146) Alman Türkolog ve çevirmen Sabine Adatepe'nin 'Buluşma Noktası Almanca 2 Ders Kitabı'nda (Treffpunkt Deutsch 2 Sprachbuch) yazdığı bir öyküde, okuldaki Türk çocuğu Murat'ın yaşadığı olaylarını anlatıyor. Olaylar kısaca şöyle anlatılır:

Necati Demir ve Berker Kurt'a göre "Murat'ın yeni okuluna başlayacağı ilk gün, tesadüfen annesi de yeni bir işe girmiştir ve oraya gitmek zorundadır. Okula tek başına gitmek zorunda kalan Murat, bu durumdan biraz korkar ancak telkinlerle bunu başaracağına kendisini inandırır. Hatta, bunu başarmasıyla "Bana çocuk gibi davranıyorlar!" serzenişlerinden de kurtulacaktır. Murat yola koyulur, okula gider, sınıfın kapısını çalar ve içeri girer. Hiç tanımadığı 21 çift göz ona bakmaktadır ve heyecanlanmıştır. Alman öğretmen, Murat'ı sınıftakilere tanıtmaya başlar. Bu Murat. Sen Türksün değil mi? diye sorar öğretmeni. Murat soruya biraz kızarak Hamburg yakınındaki Pinneberg'ten geldiğini söyler. Arka sıradaki öğrencilerden biri Murat'ın bu tavrına kahkaha atarak Türkçe "Hoş geldin lan şişko" diyerek karşılık verir. Tanıştırma faslı bir süre daha devam eder. Sıra Murat'ın nereye oturacağına gelmiştir. Sınıfta tek oturan, genellikle kimseyle konuşmayan, kimsenin sevmediği, sürekli kavga eden ve Drakula lakaplı bir öğrenci vardır. Öğretmen Murat'a onun yanına oturmasını söyler ve ikili arasında kan kardeşliğine kadar gidecek anılar o an başlar. Romen veya çingene diye alay edilen Drakula'nın aslında çok önemli bir yeteneği vardır: çok güzel şarkı söylemek. Ve bu yetenek Murat geldikten sonra ortaya çıkmıştır. Murat'ın Drakula ile arkadaşlığı üzerine öykü sürüp gider. Murat ve Drakula metni incelendiğinde metnin birçok sosyolojik veri barındırdığı görülmektedir. Bir Türk olmasına rağmen çocuğun bunu söyleyememesi, sınıfta birden fazla Türkün bulunması, Türk çocuğunun Alman değil de başka bir millettten çocukla arkadaş olması, Türk çocuğunun problemleri bir çocukla arkadaşlık kurması metinde yer edinen görüntülerdir." (Demir & Kurt, 2019, s. 143-4)

Eğitimden iş hayatına Avusturya'da yaşayan Türk asıllı göçmenlerin dördüncü kuşak ve geçmiş olan elli sekiz yıl konuşulmaktadır. Ayrıca Avusturya'da yerleşik hayata geçiş yapan Türklerin Avusturya'nın bir parçası olduğu da zaman zaman gündemi meşgul edecek gibi görülmektedir. Bu minvalde K3'e göre "Türk toplumunun üniversitelerdeki oranının artması çok olumlu" olacaktır. K9'a göre ise "Avusturya'daki Türkler ve tüm yabancı gruplar, Avusturya ekonomisine olumlu ve çok büyük katkılar sağlamıştır." Avusturyalılar için yabancılar değerlendirildiğinde K10, K11 ve K12 şunları ifade etmiştir.

K10'a göre "Avusturya yabancılar olmadan var olamazdı. Avusturya her zaman çeşitliliğe sahip çok kültürlü bir ülke olmuştur. Kanuna uyan herkesin burada kalmasına izin verilmelidir. Yasaları çiğneyen ve başkalarını riske atan herkes ülkeyi terk etmelidir."

K11'e göre ise "Dürüst olmak gerekirse, sık sık söylediğim gibi, misafir işçilerden bahsetmişken, Avusturya'nın refahının önemli bir bölümünü oluştururlar. Göçmenler genellikle artık Türk de-ğiller, bu yüzden genç ortalama Avusturyalılar ve bizde bu yaş piramidine sahibiz, burada nüfu- sun çoğu 40-50 yaş üstü fakat göçmenler daha gençler. Ve tabii ki Avusturya'daki sosyal sisteme vergi ödeyerek ve parayı dolaşıma sokarak kesinlikle büyük katkı sağlıyorlar."

K12'nin ise benzer şekildeki düşünceleri şöyledir: "Türkler bazen çok yüksek derecede bağımsızlığa sahipler. Yani bunlar kurulmuş şirketler. Özellikle kentsel alanlarda, tabii ki, bu da bir bütün olarak Avusturya ekonomisine kesinlikle önemli bir katkı sağlıyor." (K12).

Şekil 9: 'Avusturyalılar için Türkler' Görüşmelerinde Kullanılan Kelimelerin Sıklık Frekanslarına Göre Oluşturulan Kelime Bulutu

Çalışmanın 'Avusturyalılar İçin Türkler' bölümünde yapılan röportajların ana temasını bulabilmek için kaydedilen görüşmeler yazıya döküldükten sonra, nitel veri analiz programı olan MAXQDA-2022 kullanılmıştır. Şekil 9'daki kelime bulutunun minimum kelime sıklığı 10 olarak belirlenmiştir. Buna göre 12 röportajda en sık kullanılan 10 kelime "Avusturya, Österreich (Avusturya), Türk, Türklerin, Türkler, Türken (Türkler), Integration (entegrasyon), Gastarbeiter (misafir işçi), Türkei (Türkiye)

ve misafir'' olarak belirlenmiştir. Kullanılan en sık kelimelere ve 12 katılımcı ile yapılan görüşmelere göre Türklerin Avusturyalılar tarafından önemsendiği gözlemlenmiştir.

3.2.II. Dünya Savaşı Sonrası Avusturya'nın Yeniden İnşası ve Türkler

II. Dünya Savaşından ağır hasarla çıkan Avusturya, ABD'nin Marshall Planı'na katılması sonrası ekonomik kalkınma başlamıştır. (Soytürk, 2012, s. 2319) Kısaca, Avrupa Kurtarma Planı olarak da bilinen Marshall Planı, Amerika Birleşik Devletleri'nin II. Dünya Savaşı sonrası Batı Avrupa'ya yardım sağlama planıdır. 1948'de yürürlüğe girmesiyle birlikte tüm Avrupa'da 15 milyar dolardan fazla fon sağlanmıştır. ABD Dışişleri Bakanı George C. Marshall'ın dört yıllık planı, savaş sırasında ciddi şekilde zarar gören şehirleri, endüstrileri ve altyapıları yeniden inşa ederek Avrupalı komşular arasındaki ticaret engellerini ortadan kaldırmak ve böylece ABD arasındaki ticareti teşvik etmektir. Avrupa ekonomisinin yeniden yapılanmasına ek olarak, Marshall Planı'nın belirtilen hedeflerinden biri, komünizmin Avrupa kıtasında yayılmasını önlemektir. Marshall Planı'nın uygulanmaya sokulması, Soğuk Savaş'ın başlangıcı olarak gösterilir. Ayrıca Marshall Planı, 1949 yılında Kuzey Amerika ve Avrupa ülkeleri tarafından oluşturulan bir askeri ittifak olan Kuzey Atlantik Örgütü'nün (NATO) oluşumu için önemlidir. (Editors, 2019)

ABD ve SSCB arasında kurulan iş birliği, Başkan Harry Truman'ın 12 Mart 1947'de kongrede yaptığı konuşma sonrası (dünyanın iki ideolojik ilkeler çerçevesinde bölünmenin eşliğinde olduğundan söz etti) dağılma sürecine girmişti. Başkan H. Truman, konuşmasında kominizm tehlikesiyle karşı karşıya gelmiş Türkiye ve Yunanistan'a askeri yardım (400 milyon \$) yapılacağını açıklamıştı. (Erhan, 1996, s. 275) Savaş sonrası SSCB'nin Avrupa'da daha da güçlenmiş olduğunu düşünen ABD, SSCB'ye karşı Avrupa'nın güçlenebilmesi için maddi olarak desteklenmesi gerektiğini düşünüyordu. Böylelikle ABD, iki kutuplu dünyada daha da güçlenebilecekti. (Esenbel, 2000, s. 52)

Avrupa'da yaşanan ekonomik istikrarsızlığın kontrol edilememesi durumunda, yaşanan ekonomik istikrarsızlığın tüm dünyayı etkileyeceğini belirten Walter Lippmann, Avrupa ülkelerine yapılması ön görülen yardımların tüm Avrupa'yı kapsayacak şekilde ve ortak kasadan yapılması gerektiğinin önemine vurgu yapmıştır. Böylelikle hem ekonomik birlik oluşarak kalkınma hızlandırılmış olacak hem de Avrupa içerisinde sınırlar kaldırılarak SSCB'nin Avrupa'daki yayılması önlenerek, Amerikan'ın

çıkarları doğrultusunda hareket edilmiş olunacaktı. Yardım yapılması gerekli ülkelerin araştırılması için oluşturulan araştırma kurulu SWNCC'nin (Dışişleri-Savaş-Donanma Koordinasyon Komitesi) raporu da bu yönde idi. (Erhan, 1996, s. 275-6)

II. Dünya Savaşında oluşan tahribatların giderilebilmesi için 5 Haziran 1947 yılında Harvard Üniversitesi mezuniyet töreninde Dış İşleri Bakanı olarak öğrencilere yönelik yaptığı konuşmada George C. Marshall; II. Dünya Savaşının ardından "Dünyanın ekonomik sağlığının geri kazandırılması için her şeyi yapın; çünkü ekonomik sağlık olmaksızın siyasi istikrar ve barıştan söz edilemez" (Hogan, 2007) şeklinde ifade etmiştir. Marshall'ın bu ileri görüşü, 1948'de kabul görmüş ve 1952 yılında toplamda 13 milyar dolar yardım edilmiştir. (Hogan, 2007) 5 Haziran 1947 tarihinde, Türkiye'nin de Marshall programına dahil edilmesi programı daha da genişletmiştir. Türkiye, Amerikan ekonomik sistemini korumak ve askeri gücünü genişletmek projesinde Ortadoğu ile Sovyetler Birliği arasındaki sınırdaki inşa edilen bir sınır kalesi haline gelmiştir. (Bölme, 2010, s. 250)

Amerika'nın ideolojisi, kültürü, bilgi tabanı ve değerleri, hegemonyası için en önemli meşruiyet kaynaklarıdır. 1945 sonrası dönemde VOA (Amerika'nın Sesi Radyosu), Marshall Planı'nın ekonomik dönüşüm sürecine de katkıda bulunmuştur. Amerikan müziği, filmleri ve yemekleri dünyanın pek çok farklı yerinde, pek çok farklı kültürden insanın hayatına girerken, demokrasi, insan hakları ve özgürlük anlayışı da aynı pencereden insanların zihnine yerleşmiştir. Ancak savaş sonrasında ABD, şimdi en destekleyici değerleri hakkında sorgulanmaktadır. (Bölme, 2010, s. 176)

Batı Avrupa'da 1950'lerden 1970'li yıllara kadar süren, 'Yeniden Yapılanma Patlaması' (Les Trente Glorieuses) olarak daha istikrarlı bir ekonomik büyümeye işaret ediyordu. Diğer Batı Avrupa ekonomileriyle karşılaştırıldığında, Avusturya'nın büyümesi daha yavaş olmasına rağmen GSYİH'si (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla) hızlı ve istikrarlıydı. (Hahn & Stöger, 2014, s. 9) Böylelikle Marshall yardımı alan ülkeler, endüstriyel üretimi ile doğru orantılı olarak ekonomik refahlarını da artırmıştır. Avusturya, 556,1 milyon dolar hibe olmak üzere toplamda 653,8 milyon dolar Marshall yardımı almıştır. (Çağrı, s. 287)

Marshall Planı ile ABD, Avrupa'nın yeniden inşası ve ekonomik kalkınması yönündeki desteği sağlamıştır. Ancak tüm bu alanlarda, elbette asıl endişe ABD'yi başka

bir ekonomik krizden korumaktır. Avrupa, Amerika için vazgeçilmez pazar haline gelirken, klasik sömürgeciliğin miadını tamamlaması, Amerika Birleşik Devletleri için yeni bir pazar ve hammadde kaynağı yaratarak onu ekonomik sisteminin bir parçası haline getirmişti. (Bölme, 2010, s. 98-9) ABD Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Dean Acheson, bu durumu 8 Mayıs 1947'de Cleveland Mississippi'deki konuşmasında şöyle ifade etmiştir:

Dean Acheson'a göre "ABD'nin üretimi ile dünyanın diğer bölgelerindeki üretim arasında çok büyük bir bağ vardır. Amerika'nın kendi çıkarları açısından, diğer 'zor durumdaki' ülkelere yardım etmesi gerekmektedir. Dünyada istikrar sağlanmadan ve bazı dış ülkeler ekonomik olarak yeterli hale gelmeden, ABD için uzun süreli bir barış ve refah söz konusu olamaz. Acilen çözülmesi gereken sorun, 16 milyarlık ihracat ile 8 milyarlık ithalat arasındaki farkı kapatmaktır. Amerika acilen, ithalatını ve Avrupa ülkelerindeki üretimi artırmalı ve Avrupalıların gelir düzeyinin artırılmasına yardımcı olmalıdır." (Erhan, 1996, s. 277)

Avrupa'nın Kalkınma Planı olarak bilinen Marshall yardımları, süre olarak uzatılmak istense de Soğuk Savaş sürecinden olumsuz etkilenmenin yanı sıra Kore Savaşı (25 Haziran 1950) sonrası tamamen sona ermiştir. (McNeil, 1994, s. 808)

Ekonomik ve stratejik gereklilikler, Avrupa'nın geçirmiş olduğu II. Dünya Savaşı tahribatlarından kurtulması ve yeniden yapılanmasını gerekli kılıyordu. II. Dünya Savaşı'na girmemesine rağmen Türkiye'nin ekonomik durumu artan nüfus oranına paralel gelişmemiş, yaşanan ekonomik zorluklara bağımlı olarak 1964 sözleşmesi sonrası Avrupa'nın diğer ülkeleri gibi Avusturya'ya da göçler başlamıştır.

Dünyanın iki süper güç etrafında odaklanması, 'Soğuk Savaş' dönemi olarak 1947-1991 yılları arası şeklinde tanımlanmıştır. Soğuk Savaş'ın ilk yıllarında Avusturya'nın işgal devletleri tarafından bölünmüşlüğü, 1955 yılında sona ererek egemenliğine kavuşmuştur.

Avusturya Başbakanı Julius Raab'a göre (1953-1961), "Marshall Planı dünya açısından önem taşıyan bir çalışmaydı. Hiç şüphesiz, bu yardım olmaksızın Avrupa yoksulluk, sefalet ve kaos nedeniyle çökecek ve bütün dünyayı kendisiyle birlikte yıkıntılarının içine sürükleyecekti." (Hogan, 2007)

Marshall yardımlarından faydalanan Avusturya’da diğer Avrupa ülkeleri gibi endüstriyel üretimlerini artırmış ve ilerleyen zamanlarda da insan iş gücüne olan ihtiyaç daha da hissedilir hale gelmiştir. II. Dünya Savaşı sonrası, Marshall yardımları ile yeniden yapılanmak isteyen Avusturya, iş gücü eksikliğini önce İspanya ile yaptığı sözleşme sonucu ihtiyaç karşılanamamıştır. Karşılanamayan iş gücü eksikliği, daha sonra Yugoslavya’dan giderilmek istense de arzulanan sonuçlara yine ulaşamamıştır. Bu dönemlerde Almanya ve Türkiye’nin karşılıklı menfaatleri koruyarak yapmış olduğu sözleşme Avusturya’ya bir örnek olmuş ve 1964 yılında Türkiye-Avusturya ‘İş-Gücü Celbi’ sözleşmesi imzalanarak Anadolu insanının Avusturya’ya göçünü başlatmıştır. (Şimşek H. , 2014, s. 144)

Avrupa’ya getirilen yabancı işçiler, kendi işçilerinin çalışmak istemediği imalat, madencilik, inşaat ve hizmet sektörlerinde düşük ücretli işlerle çalıştırılıyordu. Çalışma koşulları kötü olduğundan kendi işçileri bu sektörlerde çalışmak istemiyordu. Göç, hükümetler arasındaki ikili anlaşmalarla düzenlenmiş ve sözleşme bazı koşullar içermektedir. Rotasyon ilkesi çerçevesinde çalıştırılan kişilerin kısa bir süre kalarak ülkelerine dönecekleri bu dönemde, yabancı işçilerin (Misafir İşçi)²² büyük çaplı göçlerine karşı düşük seviyede toplumsal muhalefet devam ediyordu. (Toksöz, 2006, s. 27)

Hükümetin beklentilerini de yansıtan ‘Misafir İşçi’ tabiri ilk olarak bu dönemde ortaya çıkmıştır. Göçmenlerin ilk yıllarında kanunun öngördüğü rotasyon ilkesini desteklemek için çalışma izinleri bir yıl ile sınırlandırıldı. Bu düzenlemeler, emeğin ülkeyi işsizliğe kapılmadan terk etmemesini ve işsizlik ödeneği olarak refah devletine yük olmamasını amaçlamaktadır. Bu hesaplamada işverenler ve işyerleri dikkate alınmamış, akla gelmeyenler yaşanmaya başlanmıştı. Bir yıllık çalışmanın ardından, hiçbir işveren çalışanlarını işten çıkarmak istememişti. Ayrıca akla gelmeyen bir diğer konu da gelenlerin makine olmadığıydı. Bunların da bu ülkedeki yerliler gibi insani ihtiyaçları olabileceği de hiç düşünülmemiştir. İlk başta bu talep, aile bireylerini getirebilmek ve bekarlarını evlendirebilmek şeklinde belirmişti. (Soytürk, 2012, s. 2324-5)

²² ‘Misafir İşçi’ tanımlaması, Almanca dilinde ‘Gastarbeiter’ şeklinde ifade edilmiştir. Almanca konuşulan Almanya, Avusturya ve İsviçre de yapılan sözleşmeler sonrası kısa süreliğine gelen işçilere söylenmiştir.

1980 sonrası misafir işçiler duygu, ihtiyaç ve kültüre sahip kişiler olarak sosyal bilimlere konu olmaya başlamıştır. Süreklilik ve kalıcılığa yönelik göçmenlerin kişilikleri öne çıkmakta ve özne olarak göçmenler cinsiyet, ırk ve dini kökene göre ayrılmaktadır. (Toksöz, 2006, s. 23) 1990'lı yıllarda 'misafir işçilikten göçmenliğe' geçen Türk asıllı işçiler, 2000'li yıllarda 'göçmen asıllı' Avusturya vatandaşlığını almaya hak kazanmışlardı. Fakat her şeye rağmen kabullenilme aşamasında ve kariyer yapmada halen engeller bulunabilmektedir. (Soytürk, 2012, s. 2325-6)

3.2.1. Avusturya'ya İş Gücü Göçü

Küreselleşme, ülkeleri bağımlılık oranlarına göre farklı şekilde etkilemektedir. Nitekim ulus toplumları da küreselleşmenin sunduğu gelişmelerden etkilenmiş ve daha iyi yaşam şartlarının olduğu yerlere yönelik göçlere neden olmuştur. Avrupa ülkelerinin sanayi devrimine daha önce girmesi, ekonomiye olumlu yansımış ve göç edilebilecek ülkeler konumuna gelmişlerdir.

Göç, karmaşıklığı ve geniş alana yayılması sonucu farklı tanımlamalara neden olmuştur. Terim olarak Latince'den gelen göç, birçok alanda çeşitli süreçleri tanımlamasına rağmen çalışma konusu gereği sosyolojik bakış açısı daha ön plandadır. Genel bir tanımlamaya göre göç, bir insanın, grubun veya toplumun yaşam ortamını coğrafi ve sosyal alanda kalıcı veya belli bir süreliğine değiştirmesi şeklinde yorumlayabilmek mümkündür. Michael Bommes'e göre de göç, aynı anlama gelmektedir. Bununla birlikte, ilgili teoriler ve söylemler ulus sınırları içerisinde yapılan (iç göç) göçten ziyade sınır ötesi yapılan (dış göç) göçü ifade eder. Çoğunluk, uluslararası istatistiklere ve BM merkezinin tanımına uygun olarak, en az bir yıllık süre boyunca yaşam merkezinin değiştirilmesi uzun vadeli göç şeklinde yorumlanmaktadır. (Bommes, Oktober 1999, s. 11) Gordon Marshall'a göre ise göç, birey veya grup şeklinde ulusal sınırların dışında oluşturulan kalıcı yerleşim şeklinde yorumlanmaktadır. (Marshall, 2009, s. 685)

Göç, toplum yapısını her yönüyle etkilediği için birçok farklı bilim dallarının ilgisini çekmesiyle farklı tanımlamalar oluşmuştur. İnan Özer'e göre göç, en basit şekliyle yaşanan alanın coğrafi olarak değiştirilmesidir. (Özer, 2004, s. 11) Sema Köksal, göçü önemli bir mesafe ve etki için yeterli sürede meydana gelen herhangi bir yer değiştirme olarak yorumlamıştır. (Köksal, 1986, s. 9) Bozkurt Güvenç'e göre göç, insanlık tarihiyle başlamış ve farklı kültürlerden birey ve gruplarla maddi ve manevi etkilenerek kültürleşme gerçekleşmiştir. (Güvenç, 1999, s. 122) Abdurrahman Yılmaz

ise göçün önemine istinaden, tekerleğin icadından yazının icadına kadar her şeyin göçlerle taşındığını vurgulamaktadır. (Yılmaz, Winter 2014, s. 1686) Ahmet İçduygu ve İbrahim Sirkeci'de Abdurrahman Yılmaz gibi göçün değerler anlamında taşıyıcılığını şu şekilde ifade etmiştir:

Ahmet İçduygu ve İbrahim Sirkeci'ye göre "Kuşkusuz, toplumların tarihsel gelişiminden çıkaracağımız en temel bulgulardan birisi de, göçün toplumsal ve ekonomik dönüşümlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığıdır; bu anlamda göç; bir sonuçtur. Bu arada göçün kendisinin de toplumsal ve ekonomik dönüşümlere katkıda bulunan bir etken olduğu unutulmamalıdır; bu çerçevede göç bir nedendir." (İçduygu & Sirkeci, Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri, 1999, s. 250)

Birinci bölümde de Semra Somersa'nın göç modellerinden 'Gayri Meşru Model'e uyan ve Avusturya'da yaşayan Türk asıllı göçmenler, 12 Eylül 1980 ve 16 Temmuz 2016 sonrası gelenlerden oluşmaktadır. 2021 yılı itibarı ile sayısal olarak net bir bilgiye ulaşılamamakla birlikte, bu gelenlerin de ne kadarı Avusturya'ya göre gayri meşru göç modeline uyduğu büyük bir muammadır.

Göç, insanların buldukları çevreden ayrılmalarına ve başka bir sosyokültürel yaşam ortamlarında yaşamalarına neden olmaktadır. Göç edenler, yeni yaşam bölgelerindeki sosyokültürel ilişkiler sonucu etkileşim yaşarlar. Karşılıklı oluşan bu etkileşim, göçmenlerin yeni yaşam bölgelerinde yerleşik hayata geçmeleri sonucu çevrenin hem yaşam standartlarını hem de sosyokültürel değerlerin yeniden şekillenmesine neden olur. Bu durumdaki göçmenlerin kendi değerlerini koruma istekleri, toplumda dışlanmalarına neden olmaktadır.

İş gücü göçü, insanların daha güzel yaşam şartlarına kavuşabilmesi arzusuna bağlı olarak tarih boyunca farklı ölçeklerde yaşanmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan tahribatların yeniden yapılanmasını amaçlayan Avrupa, iş gücü yetersizliğini fark etmiş ve ihtiyacı olan insan gücü eksikliğini öncelikle İspanya ve İtalya gibi ülkelerden karşılamayı hedeflemiştir. Fakat Avusturya, İspanya ve İtalya'dan istediği iş gücünü tedarik edemeyince 'İş Gücü Celbi' sözleşmesi ile Avusturya'ya Türk iş gücü göçü başlamıştır. 1961 Anayasasının Türkiye, vatandaşlarına seyahat etme hürriyetini temel bir hak olarak tanıması, (Şimşek H. , 2014, s. 144) Avusturya'ya göç etmek isteyen vatandaşlara kolaylık sağlamıştır. 1962 yılında İstanbul'da açılan 'Avusturya

Ticaret Ofisi' (Şimşek H. , 2014, s. 147) aracılığı ile işçiler toplanmaya başlanmış, fakat göçün yoğun olarak yaşandığı dönem 1964 sözleşmesi sonrası olmuştur.

Avusturya'da misafir işçilerin davet edileceği konusu, sendikaları da harekete geçirmiştir. Sendikalar, göçmen işçileri piyasa ücretlerini düşürücü ve olası grevlere karşı kullanılacak bir iş gücü şeklinde görmeye başlamışlardır. Sylvia Hahn ve Georg Stöger'in hazırladığı 'Avusturya-Türkiye işe alım anlaşmasının 50. Yılı' adlı çalışmada konu hakkında kısaca şunları ifade etmişlerdir. Sendikalar, sendika ve Ticaret Odası'nın iş gücü piyasasına erişimin tamamen serbestleştirilmesine ilişkin gerekliliklerine karşı çıkıyor ve Avusturya'nın mevcut iş gücü potansiyelini teşvik etmek için 'aktif iş gücü piyasası politikası' kavramını öne sürüyorlardı. Sendikalar Konfederasyonu, göçmen işçiler için 'mevsimlik kotalar' belirleyerek inşaat/kereste ve otel/konaklama sendikaları ile ilk müzakereler sonucunda İsviçre modeline göre göçmen işçilere geçici mevsimlik çalışma izni verildi. 1961'de turizm sektöründe 1.000 ve inşaat sektörüne ise 7.000 kişilik kota konulmuştur. Ayrıca kota, gerektiğinde göçmen işçilerin basit bir şekilde 'sınır dışı edilmesini' sağlamak için açıkça 'sezon işçi' ve 'komşu ülkelerle' sınırlandırılmıştır. (Hahn & Stöger, 2014, s. 15) Ücret ve fiyatların istikrarını sağlayan 'Raab-Olah Anlaşması' 1961'in sonlarına doğru yapılarak 1962'de yürürlüğe girdi ve akabinde işçi kotası 36.000'e yükseltildi. Anlaşmadaki kota talebin yetersizliğinden dolayı 1970'li yıllara kadar uygulanamamıştır. (Hahn & Stöger, 2014, s. 16)

Raab-Olah anlaşmasının, misafir işçilere yönelik hak kısıtlamasına (bir yılla sınırlı çalışma izni, işverene bağımlılık, istihdama bağlı oturma izni, vb.) neden olduğunu belirtmiştir. Böylelikle misafir işçilerin daha yüksek ücret veya daha iyi yaşam şartları talebi kısıtlanmıştır. Misafir işçilerin vasıflı oranlarının 1965 yılında %17 ve 1969'da ise sadece %12 gibi düşük olması yaşanan olumsuzluklara katkı sağlar şeklindedir. (Kahlhammer, 2019, s. 107-9)

Türkler, Avusturya toprakları ile daha önceden (Viyana Kuşatmaları) buluşmuş olmalarına rağmen, 1964 yılında yapılan iş gücü (misafir işçi) sözleşmesine kadar, Avusturya'da Türkiyeli bir toplumun varlığından söz edebilmek mümkün olmamıştır. Daha önce yurt dışına işçi gönderme tecrübesi olmayan Türkiye, Avusturya'ya gelen işçilerin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmıştır. Avusturya'ya gönderilen işçilerden ülke ekonomisine katkı sağlamaları beklenmişti. Avusturya devletinin beklentileri de iş gücü eksikliğini tamamlama olduğundan, birinci kuşak işçilerin her alanda zorluk

yaşamalarına neden olmuştur. XX. yüzyılda 1,6 milyon nüfusu olan Viyana'nın 600.000'i Moravya ve Bohemya'dan gelmişti. (Bauer, 2008, s. 4) İş göçü konusunda daha tecrübeli olmasına rağmen Avusturya, Türkiye'den gelecek işçi göçü boyutlarının nerelere varabileceğini ön görememeleri, olası tedbirlerin önceden alınmamasına neden olmuş ve yaşanan mağduriyetleri artırmıştır.

1964'ten 1990'lı yıllara kadar Avusturya'ya gelen işçilerin ülkeye döviz cinsinden katkıları sürekli artış göstermiştir. (Soytürk, 2012, s. 2319) Fakat zamanla oturum izni alan işçiler, aile ve arkadaşlarını da getirerek yerleşik hayata geçme eğilimi göstermişlerdir. Yerleşik hayata geçme eğilimi göstermeleri ile de ülkeye sağladıkları dövizlerin katlanarak artmasından ziyade daha yavaş artan, hatta zaman zaman önceki yıla göre daha az olmasına neden olmuştur.

1980 sonrası misafir işçilerin duyguları, ihtiyaçları, kültürleri süreklilik ve kalıcılık esas alınarak göçmenlerin kişilikleri ön plana çıkartılmış, cinsiyet, ırk ve dinsel kökene göre sosyal bilimler alanında ele alınmıştır. (Toksöz, 2006, s. 23) Bu durum bir taraftan etnik toplulukların oluşumuna, diğer taraftan ise bu toplulukların kültürel özelliklerine, göçmenlik durumlarına, etkilerine, göçmen ağlarının nasıl oluşturulduğuna ve bazı göçmenler arasında göçmenleri nasıl teşvik ettikleri sorunlarını çözmeye çalışmıştır. (İçduygu, Erder, & Gençkaya, Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere, 2014, s. 46)

Uluslararası göç, göçmen ülkeler için dövizin ekonomik avantajına sahiptir. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından hazırlanan bir rapora göre, küresel havaleler artarak önemini korumaktadır. IMF destekli bir araştırma, 1981'den 2000'e kadar emek ihraç eden 24 ülkeyi incelemiş ve 2000 yılı itibarıyla ilk üç havale ülkesi Hindistan (7,994 milyar), Meksika (5.816 milyar) ve Türkiye (4,035 milyar dolar) olduğunu belirtmiştir. OECD ülkelerinden kazanılan dövizlerin en büyük payını Almanya oluşturmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü, göçmenlerin gelişmekte olan ülkelere gönderdiği havale miktarlarının her geçen yıl arttığını ve Dünya Bankası'nın 2014 verilerine göre 436 milyar ABD dolarına ulaştığını belirtmiştir. (Gözüm, 2017, s. 85)

Avusturya'daki üçüncü ülke vatandaşlarının yasal statüsü ile ilgili olarak, Avusturya Yabancılar Yasası 'Giriş', 'İkamet' ve 'İkametin Sona Ermesi' şeklinde üç farklı alan sağlar: Yabancılar için ayrıca 'Yabancılar Yasası' ve 'Yabancı İstihdam Yasası'

uygulanır. Avusturya'nın işçi göçü alanında çok katı bir politikası olduğu kadar bireylere verilebilecek farklı izinler ve izinlerin verilmesi için yerine getirilmesi gereken koşulları vardır. 1990'ların ortalarında uygulamaya konan göçmenleri yasal olarak, ülkede beş yıldan fazla yaşayan göçmenlerden ayırma eğilimi de vardır. 1997 tarihli 'Yabancılar Yasası' yeni göçmenleri daha da kısıtlamaktadır. (Hofbauer, 2004) 30 Haziran 2011 tarihinde yürürlüğe giren ve yayınlanan yasaya göre Türk vatandaşı Avusturya'da yaşayan bir kişiyle evlenecek ise temel Almanca sınavında en az A1 seviyesinde geçerli bir puan almalıdır. Ayrıca başvuru yapacak kişinin 21 yaşında olması da gerekmektedir. (Avusturya Aile Birleşimi, 2021) Daha sonra çıkartılan 'Yabancılar Yasaları' ile iş gücü göçü çok daha zorlaştırılmıştır.

Avusturya'ya nereden ne kadar iş gücü geleceğinin kararı, işçi odaları, sendikalar ve işveren örgütlerinin delegelerince parlamentoda kurulmuş olan 'Eşitlik Komisyonu' (Paritätische Kommission) tarafınca karara bağlanırdı. (Wimmer, 1986, S. 8) Türkiye ile yapılan 1964 sözleşmesi sonrası göç, 1990'lı yıllara kadar sayısal olarak sürekli artış göstermiştir. Son yıllarda iş gücü göçü, aile birleşimi haricinde yok denecek kadar azalmıştır. Öyle ki, Bosna Savaşı (1 Mart 1992- 14 Aralık 1995) sonrası Avusturya, savaş mültecilerini kabul etmesi ile iş gücü göçüne olan ihtiyacı gidermiştir.

Avusturya'daki iş gücü göçünün demografik yapısı incelendiğinde, 1971'deki istatistiklere göre %87,3'ü erkek ve %12,7'si kadındı. Aynı dönemlerde Yugoslavya'dan gelen erkek işçiler %63,1 oranında iken kadın işçiler sadece %36,9 idi. Türk işçiler daha sonra ailelerini getirmeleriyle kadın oranı 1980'lerde %40'lara ulaştı. (Biffli, 1986, s. 37) Avusturya'ya yapılan iş gücü göçünün nedenleri, başlangıçta ekonomik nedenlere bağlı iken ilerleyen zamanlarda ekonomik nedenlerden ziyade aile birleşimi şeklinde değerlendirilmektedir. Rainer Bauböck, 'Avusturya'daki Yugoslav ve Türk Nüfus ve Sosyal Yapısı' başlıklı çalışmasında, %43,2'si Avusturya'daki gelir ve %33,3'ü ise iş imkânlarının daha iyi olduğu gibi nedenlerden dolayı 1960-1970'lerde Avusturya'ya gelindiğini belirtmiştir. Bu durum, 1980'li yıllara gelindiğinde %43,8 oranında aile birleşimi şeklinde değişiklik göstermiştir. (Baubock, 1986, s. 226) Avusturya İstatistik Kurumu, 2008'de yapmış olduğu çalışma sonucu Baubock'ü doğrular niteliktedir. Anket ve araştırmaya göre aile birleşimi %40,9 ile ilk sırada yer almıştır. Çocuklar da bu değerlendirmeye konulduğu zaman %70'lere ulaşıldığı görülmektedir. (Soytürk, 2012, s. 2321)

Avusturya İstatistik Kurumu'nun 2010 yılında yaptığı araştırmaya göre, 2010 yılının başında Avusturya'da 895.000 (nüfusun %10,7'si) yabancı uyruklu vardı. 2009 yılında ortalama olarak Avusturya'da göçmen kökenli yaklaşık 1.468 milyon kişi (%17,8) yaşıyordu. Bunların yaklaşık 1.083 milyonu yurt dışında doğmuştur. Yaklaşık 386.000 kişi, yabancı bir doğum yeri olan ebeveynlerin Avusturya doğumlu torunlarıdır ve bu nedenle 'ikinci nesil' olarak da anılırlar. Göçmen kökenlilerin üçte biri (487.000 kişi) diğer AB ülkelerinden, üçte ikisi (981.000 kişi) üçüncü ülkelerden gelmiştir. Yugoslavya'nın halefi devletlerden 496.000 kişi ile en büyük grup olmuş ve onu Türk göçmen geçmişine sahip yaklaşık 248.000 kişi izlemiştir. (Statistik Austria, 2010) 2021 yılının ilk ayı itibari ile Avusturya'da 117.990 Türk vatandaşı yaşamaktadır. (Statistik Austria, 2021, s. 29) Bu sayının Avusturya vatandaşlığına geçmiş olan Türklerle birlikte 300.000 civarında olduğu belirtilmektedir. 2010 yılı verilerine göre 113.457 kişi Türk vatandaşı ve 184.815 kişi ise Türkiye kökenli Avusturya vatandaşlığına geçmiş olarak verilmektedir. (Turhan, 2012, s. 54) Yine Şuayip Turhan, Avusturya İstatistik Kurumu'nun 1999 yılına ait 14.02.2012 tarihli verilerine göre Avusturya'ya gelen Türklerin yerleşim alanlarını, iş olanaklarına bağımlı olarak en fazla başkent Viyana, Yukarı Avusturya, Aşağı Avusturya, Voralberg, Steiermark, Tirol, Salzburg, Burgenland ve Kärnten olarak belirtmiştir. (Turhan, 2012, s. 57) Türklerin Avusturya'daki oturma yoğunluğu bölgesel olarak ilerleyen yıllarda da çok farklılık göstermemiştir.

3.2.2. Avusturya'ya İşçi olarak Gelen Türkler

Avusturya-Türkiye 1964 yılında aralarında yaptıkları 'İş Gücü Celbi' sözleşmesi sonrası, Anadolu insanına Avusturya yolu görüldü. Önceleri, erkeklerin yoğunlukta olduğu geçici süreli iş gücü göçü yaşanmıştı. Aslında, Türk işçilerinin de çok uzun kalma gibi niyetleri yoktu. Onlar, bir miktar para biriktirip geldikleri memleketlerine geri döneceklerdi. Avusturya'da yaşanan uyum sorunları sonucu, aynı sorunların tekrar yaşanmaması adına önceki gelen işçilere oturma izni ve de uzun süreli vizeler verilmeye başlandı. Misafir işçiler, zaman içerisinde hedefledikleri ekonomik yeterliliklere ulaşamamalarının da etkisiyle geri dönmeyi hepten unutmasalar da geri dönenlerin çok az olduğu gözlemlenmiştir. Oturma izni veya uzun süreli vize alan işçiler ailelerini de beraberinde getirmişlerdir. Zaman içerisinde doğum ve aile birleşimi sonucu nüfus artışı beklenenden daha hızlı gelişmiştir.

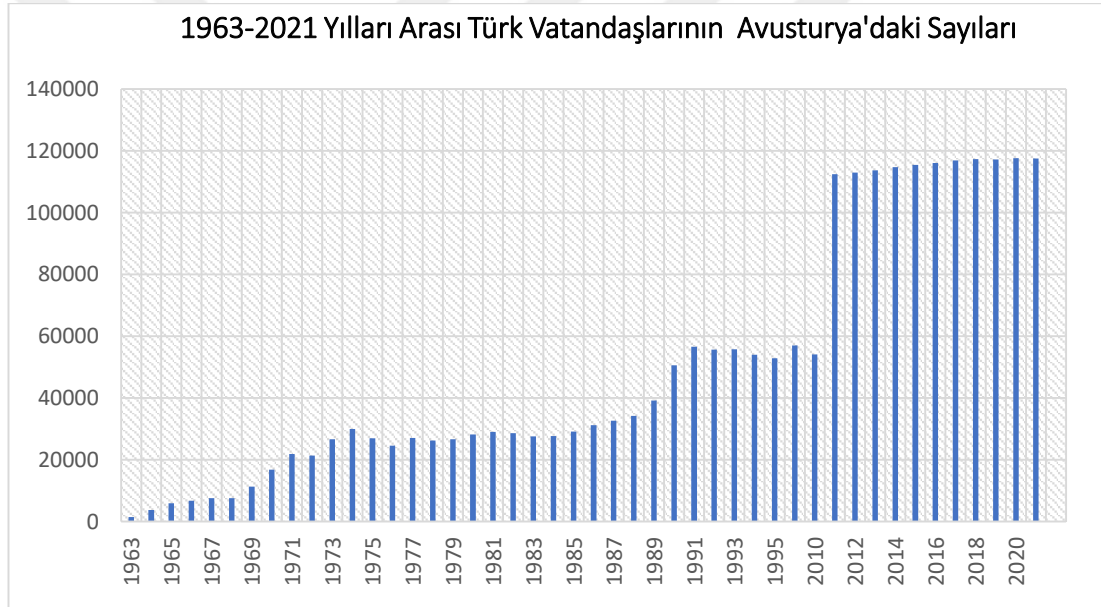
1970 yılından itibaren Avusturya, göç edilen Batı Avrupa ülkelerinin ilk sıralarında yer almıştır. (İçduygu, Erder, & Gençkaya, Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere, 2014, s. 188) 1973 petrol krizinden sonraki ekonomik durgunluk nedeniyle, Batı Avrupa'daki hükümetler göçmenleri kabul etmeyi neredeyse durdurmuştu. Öte yandan, sosyal nedenlerin de etkisiyle göç alan ülkenin göç kısıtlama kararı, iş gücü hareketlilik oranının büyük ölçüde azalmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler doğrultusunda yıllık göçmen işçi sayısı 17.000'e düşmüş ve 1975 yılı Türkiye'den Avrupa'ya kitlesel emek göçünün sonu olmuştur. Resmi Türk verilerine göre, 1961 ve 1974 yılları arasında 800.000 işçi, iş bulma kurumları aracılığıyla Avrupa'ya taşındı. Bu göçmen işçilerden 37.000'i (%5) Avusturya'ya göç etmiştir. Avusturya, son 20 yılda Avrupa'ya göç eden Türk vatandaşlarının çoğunun başvurduğu on ülkeden biri olmuştur. (İçduygu, Erder, & Gençkaya, Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere, 2014, s. 191-8)

Misafir işçiler ülke ekonomisi için değerli bir döviz kazancı kaynağıydı. Hükümet, son yıllara kadar göçmen vatandaşlar üzerinde herhangi bir araştırma yaptırmamış ve yurt dışında çalışan Türkler için konsolosluk hizmetleri dışında bir hizmet olmamıştır. Türkiye'den gelen göçmenlerin Türkiye'ye katkısının iki yönü vardır. Bunlardan birincisi döviz, diğeri ise iş gücüne bağlı olarak ülkenin işsizlik oranı artmamıştır. Döviz geliri için iyi bir kaynak olan Türk işçilerinin katkıları, 1990'lı yıllara kadar artarak devam etmiştir. (Soytürk, 2012, s. 2318-9)

İlk kuşak olarak gelen Türk işçileri, yaşadıkları dil ve kültür farklılıklarına rağmen yaşam şartlarının zorluklarıyla mücadele etmiş ve de her türlü ağır işlerde büyük bir özen göstererek çalışmışlardır. Kültürünü ve dilini bilmediği memlekette kendilerinden sadece emek beklenmiş ve Türkiye devleti tarafından da beklenen destek sağlanamamıştır. 1990 yıllarına kadar, sadece emekçi olarak görülen göçmenlere yönelik 1997 yılında bir takım uyum yasaları oluşturulmuştur. Uyum yasalarında bile tek taraflı davranılarak, Avusturya halkından uyuma katkı istenmemiş, uyum sadece göçmen durumunda olan işçilerden beklenmişti. Sahipsiz bir şekilde mücadelelerine devam eden göçmenler, bu dönemlerde aşırı sağ partilerin kendilerini tamamen dışlayarak ülke menfaati için tehdit görmelerine, ırkçı ve dışlayıcı söylemlerini siyasi platformlara taşımalarına neden olmuştur. Tüm bu olumsuzlukları Sergün Kurtoglu şu şekilde açıklamaktadır:

Sergün Kurtoğlu'na göre “Avusturyalıların tutumlarını haklılaştırma eğilimi milliyetçilik ve din eksenli tutumlarına üstün gelmektedir. Bunun tek bir anlamı vardır. Göçmen Türkler ev sahibi ülkenin insanları ile aralarındaki ilgiyi, üstün olana karşı üstün olmayan olarak yapılandırmaktadırlar. Avusturyalıların ırkçı tutumlarının başat olması kadar (öyle olduğu ifade edilen) Türklerin bu patrimoniyal gelenekçi tutumları da başat konumdadır. Bunun nedenini belki Osmanlı'dan beri gelen patrimoniyal devlet geleneği içinde aranmalıdır. Türkler AB ülkelerine işçi olarak gittiklerinden ve hâlâ çoğu kendisini ikinci sınıf insan olarak görmektedir, çünkü bağlı oldukları temel geleneksel yapı (aile ilişkileri) onlara egemene kul olmalarını öğütlemektedir.” (Kurtoğlu, 2010, s. 180)

Şekil 10: 1963-2010 Yılları Arası (Hahn & Stöger, 2014, s. 26, 36 ve 48), Ayrıca 2011-2021 Yılları Arası Türklerin Avusturya'daki Sayıları

Kaynak: (Statista 2021, <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/587860/umfrage/tuerken-in-oesterreich/>, Erişim Tarihi: 01.09.2021))

Avusturya'da aşırı sağcı siyasi görüşün asıl rahatsızlığı, misafir işçilerin ev sahibi, işveren, doktor, mühendis olmalarıdır. Onlara göre misafirlik süreleri bitmiş, artık geri dönme zamanı çoktan geçmiştir. Esra Sağlam'a göre, Türkiye'nin Avrupa'ya emek göçü yaşadığı 1960'lı yıllarda, göçmenlerle temas halinde olan bir göçmen devleti haline geldiği tartışmalıdır. Bununla birlikte, Türk Diasporası Politikası (TDP) ile ilgili tartışmalar, insanların göçün kalıcılığını anladığı ve bu yönde politikalar oluşturduğu 1980'lere kadar başlamamıştır. Çünkü bu yıllardaki politikalar göçü özendirmek ve

organize etmek, döviz ve dönüşü kolaylaştırmak yönünde geliştirilmiştir. 1980'li yıllarda ülkenin ekonomik gidişatını ve siyasi elitlerin değişimini hızlandıran neoliberalizmin etkisiyle diaspora politikasına giren Türkiye'nin 2000'li yıllardan sonra bu alanda büyük atılımlar yaptığı görülmektedir. (Sağlam, Türkiyeli Göçmenlerin Gözünden Türk Diaspora Politikası: Toplumsal Sorunlar Ve Beklentiler-Avusturya Örneği, 2019, s. 2-3)

1964 sonrası başlayan işçi göçü, aile birleşimi ile daha da hızlanmış ve günümüz toplumunda Türklerin Avusturya'daki nüfusunun yıllara göre dağılımı Şekil 10'da da belirtilen rakamlara ulaşmıştır.

1964 Avusturya-Türkiye sözleşmesinden önce başlayan işçi göçü her iki ülke arasında yapılan sözleşme ile hız kazanmıştır. 1974'e kadar düzenli artış gösteren işçi göçü, 1990'lı yıllara kadar Avusturya'nın ekonomik ve siyasi kaynaklı nedenlere bağımlı olarak sayısal bir artış görülmemektedir. Bu dönemde Avusturya'ya gelen işçilerin %92,9 gibi hemen hemen tamamına yakını erkek çalışanlardan oluşmaktadır. (Gelekçi, 2014, s. 194) 1990'lı yıllarda tekrar artışa gecen işçi göçünün yanı sıra aile birleşimleri gerçekleşmiştir. 2011 yılı aile birleşimleri ile Avusturya'da yaşayan Türk nüfusu hemen hemen ikiye katlamıştır. Türk işçilerin Avusturya'yı ikinci vatan olarak kabul etmeleri bu artışta en büyük etken olmuştur.

3.3.Dünü ve Bugünü ile Avusturya'daki Türkler

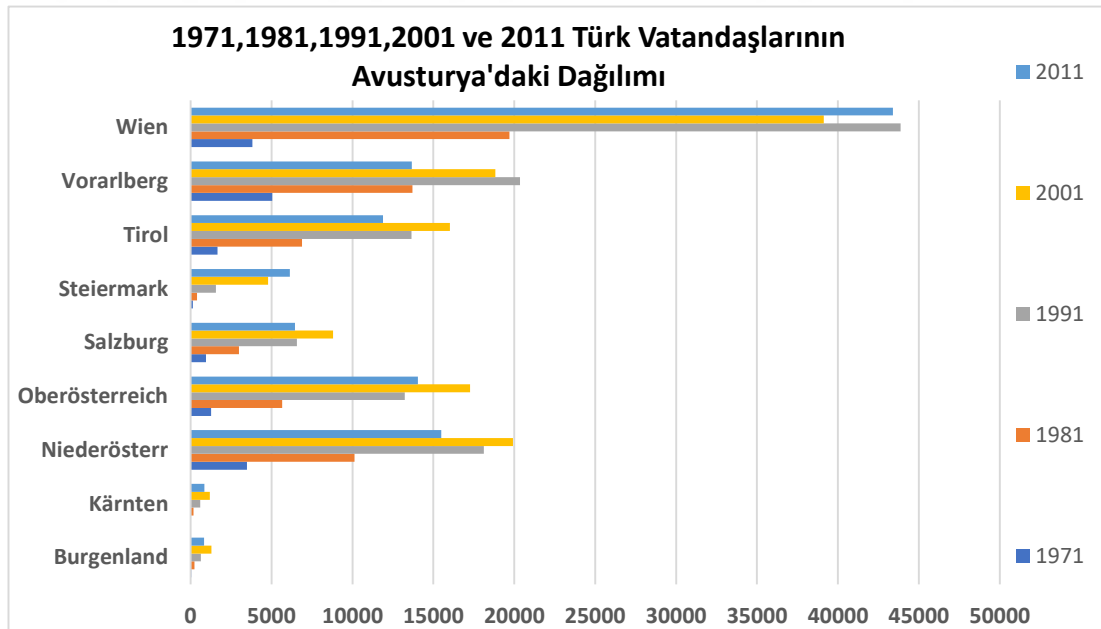
II. Dünya Savaşı sonrası, üretim ve büyüme merkezli yürütülen politikalar sonrası yeniden yapılanma çalışmalarına başlamıştır. Avusturya'da savaşın ve nüfus artış hızının çok düşük olması ve mevcut nüfusun yaşlı olması sonucu iş gücü yetersizliği oluşmuştur. Avusturya, eksik olan iş gücünü önce komşu ülkelerden gidermek istemiştir. Fakat ihtiyacı olan iş gücü eksikliğini tamamlayamayan Avusturya, 15 Mayıs 1964 tarihinde Türkiye ile bir sözleşme yapmıştır. Yapılan sözleşme, 17 Eylül 1964/11809 Resmî Gazete Tarih ve Sayısı ile 17 Madde (Aydın F. , 2014, s. 37) şeklinde ek 5'te olduğu gibi yayınlanarak yürürlüğe girmiş ve böylelikle Anadolu insanının Avusturya serüveni başlamıştır.

Türkiye'den Avusturya'ya (Avrupa'ya) yaşanan işçi göçünün ekonomik yetersizlik, sanayi olarak geri kalmışlık, hızlı nüfus artışı ve buna bağımlı olarak işsizliğin artışı vb. nedenleri bulunmaktadır. Murat Çiftçi ve Ayhan Gençler'e göre, "Birikmiş ekonomik yetersizlikler neticesinde ek istihdam sağlanamaması ve artan işsizlik ile

göç edilen yabancı ülkelerin hızlı ekonomik gelişmelerinin yarattığı iş gücü gereksiniminin karşılanmasıyla şekillenen bir sürecin yaşandığı görülmektedir.” (Gençler & Çiftçi, 2012, s. 315)

Sözleşme gereği, Avusturya’ya gelen işçilerden iki yıl sonra dönmeleri beklenmektedir. Fakat yaşanan süreç sonrası durum hiç de bu şekilde olmamıştır. Bu süreçte karşılaşılan sorunlar ile yeni gelecek (misafir işçi-Gastarbeiter) işçilerinde tekrar karşılaşılabileceği düşüncesi mevcut işçilere daha uzun çalışabilme hakkı verilmesine neden olmuştur. Uzun süreli vize ve oturma izni verilmesiyle birlikte, ailelerini ve daha sonra akraba ve arkadaş çevrelerini de Avusturya’ya getirmişlerdir. İlerleyen zamanlarda yerleşik hayata geçen Türkler, problemleri ötelemekten ziyade çözüm merkezli davranmaya başlamışlardır. Türlerin Avusturya’ya işçi olarak gelebilmeleri ve bugüne kadar olan tüm süreçlerde ülkenin siyasi yapısı etkili olmuştur. Diğer taraftan, gelen işçiler ise biraz para biriktirerek (bir tarla bir de traktör vb. alabilecek kadar) geri dönme düşüncesinde idiler. Zamanla arzulanan miktarlar parasal olarak biriktirilmesine rağmen, değişik nedenlerle geri dönüşler çok az olmuştur.

Şekil 11: Türk Vatandaşlarının Avusturya'daki Dağılımı

Kaynak: (Hahn & Stöger, 2014, s. 39 ve 49)

2000’li yıllara gelindiğinde işçi göçünün hemen hemen olmadığını söylemek mümkündür. Avusturya’da Türk asıllı nüfusun artış nedenleri arasında aile birleşimi

en önemli etken olarak belirlemektedir. 2010 yılı verilerine göre 113.457 kişi Türk vatandaşı olup, 184.815 kişi Türk asıllı Avusturya vatandaşı almıştır. (Turhan, 2012, s. 54) Avusturya İstatistik Kurumu'nun 14 Şubat 1999 tarihli verilerine göre, Avusturya'ya gelen Türklerin yerleşimlerinin yoğunluğu Avusturya'nın başkenti Viyana, Yukarı Avusturya Eyaletleri, Aşağı Avusturya Eyaletleri, Vorarlberg, Styria, Tirol, Salzburg, Burgenland ve Kärnten şeklinde iş olanaklarına bağlı olarak dağılmışlardır. (Turhan, 2012, s. 57) 1964'te İş Gücü Celbi yeni başladığı için yabancı işçiler, daha çok genç ve erkek işçilerden oluşmakta olup, bu işçilerin çoğunluğu inşaat, metal ve tekstil alanlarına yerleştirilmiştir. (Gezgin, 1994, s. 156) Sonraki yıllarda Avusturya'daki Türklerin nüfus yoğunluğu bölgelere göre çok fazla farklılık göstermemiş olsa da işlere göre dağılımlarında bir hayli değişiklikler yaşanmıştır. Şekil 11'de görüldüğü üzere, Avusturya'ya gelen göçmen Türk işçiler, ilk dönemden bugüne Viyana, Vorarlberg, Tirol, Yukarı Avusturya (Oberösterreich) ve Aşağı Avusturya (Niederösterreich) bölgelerine yoğunluk olarak yerleşmişlerdir.

Üçüncü ve dördüncü kuşakta işçisinden amirine, küçük ve orta ölçekli işletmeler ve hatta siyasette (parlamentoda) yer alanlar olmuştur. Aşkın Kıyahan'ın haberine göre, Türk milletvekili aday adayları, 29 Eylül erken genel seçimler öncesinde Türk toplumuna siyasi katılımın önemini vurgulayarak kullanılmayan oyların popülizme ve aşırı sağ partilere faydalı olduğunu vurgulamıştır. 2019 genel seçiminde sekiz ulusal siyasi partiden 27 Türk milletvekili adayını mecliste yer almak için yarıştı. Türkler genellikle SPÖ, KPÖ ve Yeşiller Parti listelerinden aday gösterilirken merkez sağ ÖVP ve liberal Yeni Avusturya Partisi (NEOS) Türk aday göstermemiştir. Yaklaşık 300.000 Türk nüfusunda ev sahipliği yapan Avusturya'da 100.000'e yakın seçmen bulunmaktadır. Avusturya'da aktif olan Türk siyasetçiler, ÖVP koalisyon hükümeti ve aşırı sağ Avusturya Liberal Partisi (FPÖ) koalisyonunun göç karşıtı, Türk ve Müslüman karşıtı politikalarından yoğun olarak etkilenen Türk azınlıkların olduğunu, bundan dolayı da iktidara gelen hükümetin ülkenin siyasi gelişimine daha duyarlı olması gerektiğini vurgulamışlardır. (Kıyahan, Avusturya'da Türk milletvekili adaylarından sandığa gidin çağrısı, 20219)

Viyana Üniversitesi'nde Uygulamalı Coğrafya Profesörü, Avusturya Bilimler Akademisi Göç ve Entegrasyon Araştırma Komisyonu Başkanı, Avusturya Federal Avrupa, Entegrasyon ve Dış İşleri Bakanlığı Entegrasyon Uzman Konseyi Başkanı ve

Federal İçişleri Bakanlığı Göç Konseyi üyesi Heinz Fassmann, Avusturya’da yaşanan göç akımını kısaca şöyle özetlemektedir:

Savaş sonrası Avusturya, yeterli iş gücü arzı ve büyüyen ekonomi ile bir göç ülkesiydi. Bir miktar refah düzeyine ulaşılması, doğum oranlarının yükselmesine ve kadınların iş hayatından çekilmesine neden oldu. Avusturya hükümeti, çözüm olarak sistematik işçi alımına karar verdi ve ilk işçi alım sözleşmesini 1962’de İspanya, 1964’te Türkiye ve 1966’da Yugoslavya ile imzalamıştır. Bu sözleşmeler sonrası, ‘misafir işçi’ göçü 1960’ların sonu ve 1970’lerin başında başlayarak 1973’te zirve yapmıştır. Avusturya iş gücü piyasasıyla bütünleşen misafir işçilerin bir kısmı, 1970’li yıllarda yaşanan ekonomik zorluklardan dolayı ülkelerine geri döndüler. Bu durum misafir işçilerin sayılarında önemli bir azalmaya neden oldu. 1984 yılına gelindiğinde, bir taraftan kayıtlı misafir işçi sayısı %40’lara düşmüş diğer taraftan da aile birleşimleri başlamıştı. Yine bu dönemde, misafir işçi alımının sona ermesi ile hâlihazırda bulunan misafir işçilerin geri dönmeleri ve daha uzun kalmaları için bir fırsattı. Geri dönen misafir işçiler, beraberinde ailelerini de getirdiler. (Fassmann, 2015) Şekil 10’da görüldüğü üzere, 1990’lı yılların başlarında tekrar başlayan göç, Balkan Savaşlarının başlamasıyla yerini iltica ve mültecilere bırakmıştı. Yaşanan iltica ve mülteci akımı, katı kuralların getirilmesine ve bir kısım yabancı işçi ve sığınmacıların geri dönüşlerine neden olmuştu.

3.3.1. Avusturya’ya Göçün Sebepleri

Göç, insanların yerleşim yerlerini değiştirmesi olarak ulusal ve uluslararası şeklinde ikiye ayrılır. Ulusal göçlerden ziyade uluslararası göçleri, yasal ve yasa dışı şeklinde de incelemek mümkündür. Uluslararası göçlerin, göç veren ülkeler, göç alan ülkeler ve bu göç süresince bir ulustan başka bir ulusa geçişlerde (komşu ülkeler hariç) transit ülkeler olmak üzere etkilenmeler yaşanmaktadır. 1951 yılında kurulan IOM (International Organization for Migration), olası etkilenmeleri en aza indirmek, göçmenlerin haklarını korumak ve göç tacirliğini önlemeyi amaçlamıştır. (Gürbüz & Çırak, 2021)

Tarihsel süreçler incelendiğinde toplumları göçe sürükleyen birçok nedenin olduğu muhakkaktır. Çalışmanın bu kısmında Türkiye’den Avusturya’ya göçün ekonomik, sosyal, siyasal (iltica), kültürel ve dinsel nedenler irdelenmiştir. Türkiye’den Avusturya’ya toplu halde göç, her iki ülkenin aralarında yapmış olduğu ‘İş Gücü

Celbi' sözleşmesi ile başlamıştır. Her ne kadar sözleşme öncesi Anadolu insanı Avusturya'ya iş gücü olarak göç etmeye başlamışlarsa da sözleşmeden önce Avusturya'da yaşayan bir Türk toplumu varlığından söz edebilmek mümkün değildir.

İnsanların daha iyi yaşam şartlarına kavuşma arzusu, yaşanan göçün asıl nedenini oluşturmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrası, dünyada yaşanan ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmeler Türkiye'yi de etkilemiştir. Bu dönemler de ülkede yaşanan üretim sıkıntısını aşabilmek, köylü halkı eğitebilmek, köylü ile kentli arasındaki dengesizliği giderebilmek ve böylelikle ekonomiye katkı sağlamak amacıyla kurulan 'Köy Enstitüleri' belirlenen amaçlara tam olarak ulaşamamış, 1950-1955 yıllarında başlayan köyden kente göçü önleyememiştir.

Köyden kente yaşanan iç göçün ardından, 'İş Gücü Celbi' sözleşmesi ile daha iyi yaşayabilmek/kazanabilmek amacı ile Avusturya'ya dış göç başlamıştır. Hüseyin Şimşek'e göre, "Türkiye kökenli nüfusun önemlice bir kesimi açısından, Avusturya'ya yaşanan 'ilk göç' değildi. Daha önce, Türkiye içinde bir göç yaşanmıştı." (Şimşek H. , 2014, s. 144) H. Şimşek'e göre yaşanan bu göç serüveninde köyden göç eden halk için, "kelimenin gerçek anlamıyla ilk 'şehir hayatına,' Avusturya'da katılmıştı." (Şimşek H. , 2014, s. 144)

Uluslararası göç, ekonomik olarak göç veren ülkeler tarafından olumlu ve olumsuz olabileceği gibi, göç alan ülkeler içinde aynı durum söz konusudur. Türkiye'nin, Avusturya'ya gelen Türk asıllı göçmenlerden döviz beklentisi olmuştur. Bu beklentisini Türkiye, belli bir ölçüde karşılamıştır. İş gücü göçünden sonra Türkiye lehine düzenli artış gösteren döviz girişi, 1990'lı yıllardan sonra göçmenlerin yerleşik hayata geçmesiyle azalmıştır. 1990'lı yıllardan sonra yerleşik hayata geçen Türkler, göç etikleri ülke Avusturya lehine daha fazla katkı sağlamışlardır. Diğer taraftan göç nedeni ile Türkiye de nüfus ve iş gücü azalırken Avusturya da artmış, göç veren ülke adına iş gücündeki azalma kalkınmayı olumsuz etkilerken göç alan ülke için olumlu etki yapmış ve kalkınmayı hızlandırmıştır.

Uluslararası göçlerin sosyal etkileri ise insanların ırkçılıkla yüzleşmesine, sosyal çatışmaların artmasına, eğitim kalitesinin düşmesine neden olabilmektedir. Bu yönleriyle uluslararası göç hem gelinen hem de gidilen ülkelerin sosyal yapılarının homojenliğini tablo 5'te olduğu gibi etkileyebilmektedir. (İçduygu, Erder, & Gençkaya, Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan

Ulus-Ötesi Dönüşümlere, 2014, s. 52) Ayrıca, göç edilen ülkelerde göçmenlerin kendilerini ifade etmelerinde yaşadıkları sorunlar ve entegrasyon problemleri sosyal yapıyı olumsuz etkilemiştir.

Gülçin Karabağ'a göre siyasi güdümlü bir göç hareketinde, menşe ülkelerindeki statüleri ve/veya siyasi görüşleri nedeniyle ayrımcılığa uğrayan etnik azınlıkların yanı sıra ülkeyi terk etmek zorunda kalan siyasi muhalifler de dikkate alınmalıdır. (Karabağ, 2021) 1975-1980'li yıllarda, Türkiye'de yaşanan iç sorunlar nedeni ile işsizlik hat seviyelere ulaşmıştı. (Şimşek H. , 2014, s. 153) Bu dönemde yaşanan küresel ekonomik sorunlar, Avrupa'da da etkisini göstermiş ve misafir işçi göçünün duraklamasına neden olmuştur. Aynı dönemde Türkiye'de de etkisini gösteren ekonomik daralma, uluslararası göçü artırmıştır. Daha iyi yaşam şartlarına ulaşma arzusu- misafir işçi göçünün durdurulması sonucu- Türkiye'den Avusturya'ya iltica akınının başlamasına neden olmuştur. Türkiye'de yaşanan 12 Eylül 1980 darbesi sonrası, "Siyasal, inançsal, etnik ve ulusal sığınma sebeplerine dayalı" (Şimşek H. , 2014, s. 153) iltica sayısında artış gözlemlenmiştir. Öyle ki, 1980 ihtilali öncesi Türkiye'den Avusturya'ya 120 olan iltica sayısı ihtilal sonrası dönemde 3263 kişi olmuştur. (Waldrauch & Sohler, 2004, s. 36) Yaşanan sığınma talebi sonrası toplumda tekrar entegrasyon sorunları yaşanmıştır. İltica edenler zamanla işçi olma hakkını elde etmişlerdir.

Avusturya bölgesinde yaşayan Müslümanlar ele alındığında, tarih olarak her ne kadar 895 yılına (Aslan E. , 2019, s. 42) uzanmış olsa da toplu göç, misafir işçi statüsünde başlamıştır. 2001'deki son nüfus sayımından sonra, Avusturya resmi bir nüfus sayımı yapmadığı için vatandaşların dinleri ve mezhepleri hakkında resmi bir istatistik yoktu. Ednan Aslan, Jonas Kolb ve Erol Yıldız'ın 2017 yılında yayınladıkları veriler, bu konuda bugüne kadarki en tutarlı veriler olarak kabul edilmektedir. 2012 yılı istatistiklerine göre, Avusturya'da 573.876 Müslüman bulunmaktadır. Özellikle Afganistan, Suriye ve Irak'tan gelen büyük çaplı göç akışları bağlamında bu sayının 2014 ve 2015 yıllarında 700.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. (Aslan E. , 2019, s. 46)

Uluslararası göçler incelendiğinde, göçlerin göç veren ülkeler bakımından 'itici' ve göç alan ülkeler bakımından ise 'çekici' nedenleri bulunmaktadır. İtici ve çekici özellikler ülkeden ülkeye farklılıklar göstermekle birlikte ortak özellikler de gösterebilmektedir. Bu ortak özellikleri tablo 5'te ifade edildiği gibi özetlemek mümkündür.

Avusturya'ya göçün dini nedenlerine bakıldığında ise yakın tarihte Türkiye'de yaşanan 28 Şubat 1997 süreci örnek gösterilebilir. Özellikle üniversite öğrencilerinin okuma haklarının kısıtlanması sonrası Avusturya'ya eğitim amaçlı göçte belirgin şekilde artış yaşanmıştır. Bu dönemde Türkiye'den Avusturya'ya gelerek eğitimini tamamlayan birçok öğrenci geri dönmemiş, Avusturya'da yaşamlarına devam etmiştir. Batı Avrupa'da, özellikle Avusturya'da gelinen son durum ise aşırı sağ partilerin güçlenmesi sonucu İslam karşıtı söylemlerin artmasına ve Müslümanların Avusturya'daki varlıklarının tekrar sorgulanır hale gelmesine neden olmuştur.

Tablo 5: Uluslararası Göçleri Etkileyen Faktörler

Uluslararası Göçleri Etkileyen Faktörler	Kaynak ülkeden göç etme nedenleri-İtme faktörleri	Göç edilecek ülkeyi belirleyen nedenler – Çekim faktörleri
Demografik	<ul style="list-style-type: none"> • Nüfus artışı • Yüksek doğurganlık oranları 	
Sosyal, Tarihi ve Kültürel	<ul style="list-style-type: none"> • İnsan hakları ihlalleri • Etnik, dini, cinsiyete dayalı ayrımcılıklar 	<ul style="list-style-type: none"> • Ailenin yeniden birleşmesi • Azınlık grupların toplu göçü • Ayrımcılığın olmaması • Ortak dil • Kolonyal bağlantılar
Ekonomik	<ul style="list-style-type: none"> • Yoksulluk • İşsizlik • Düşük ücretler • Temel sağlık ve eğitim ve hizmetlerinin yokluğu/ eksikliği 	<ul style="list-style-type: none"> • Görece yüksek ücretler • İstihdam olanakları • Daha yüksek yaşam standartları • Kişisel ya da mesleki gelişim olanakları
Politik	<ul style="list-style-type: none"> • Çatışma, şiddet olayları, güvenliğin yokluğu/ eksikliği • Zayıf yönetim • Yozlaşma 	<ul style="list-style-type: none"> • Güvenlik • Politik özgürlük

Kaynak: (Dinçer & Muratoğlu, 2014, s. 3-4), Kaynak: Praussello, 2011

Uluslararası göç dalgaları, göçmenler ve göç edilen ülke vatandaşları arasındaki ırk farklılıklarını belirginleştirirken, yerli halkların menfaatlerini koruyucu politikalar geliştirmiştir. Göçmenler, göç ettikleri ülke vatandaşlarınca kültür, din, gelenek ve toplumsal değerlerinden dolayı eleştirilmiştir. Avusturya'nın çok kültürlü toplum olarak ifade edilmesi, güzel yaşam tarzlarını farklı şekillerde yorumlayan bir kültürün, toplumun tüm sınıflarından eşit saygıyı görmelidir. Kültür, uluslararası göç nedenleri arasında yer almasına rağmen, Türkiye'den Avusturya'ya yaşanan göç nedenleri arasında daha az etkiye sahiptir. Hatta, Avusturya'ya misafir işçi olarak göç eden Türklerin birçoğu çok kültürlü ortamlarda yetişemediklerinden dolayı entegrasyon sorunları yaşayabilmektedir.

3.3.2. Avusturya’da Türklerin Sorunları

Habsburglar tarafından yönetilen Avusturya, 1806’da Napolyon tarafından yıkıldı ve Avusturya İmparatorluğu kuruldu. Birinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'nın yanında yer alan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, II. Dünya Savaşı'ndan büyük tahribatlarla ayrılan Avusturya, insan iş gücü eksikliğini giderme amaçlı kendine yakın olarak gördüğü ülkelerden talepte bulunarak 1960'lı yıllarda farklı ülkelerle sözleşmeler yapmıştı. Bu sözleşmeler sonucunda, ihtiyacı olan insan iş gücünün büyük bir kısmını Anadolu'nun farklı bölgelerinden temin etmişti.

‘İş Gücü Celbi’ sonrası, Avusturya’daki Türk toplumunu dört kuşak olarak incelenebilir. Bu kuşaklar arası geçişlerin sınırları kısmi göreceli olmakla birlikte, 1964-80, 1980-95, 1995-2005, 2005 ve sonrası gibi dört jenerasyona (yetişkin olarak üç jenerasyon) ayırmak mümkündür. Her bir jenerasyonun benzer problemleri yanı sıra dönemsel olarak farklı farklı problemlerle de karşılaşmıştır.

Aslında Avusturya hükümetinin amacı, işçileri birkaç yıl içinde ülkelerine geri göndermek ve onların yerine yenilerini getirmektir. Ancak, zamanla bu fikrin Avusturya devletinin uyum beklentilerine uygun olmadığı anlaşılmaya başlandı. Misafir işçilerin uzun süreli vize alabilmeleri kolaylaşmıştır. Zamanla Türkiye’ye dönme düşünceleri zayıflayan Türk asıllı işçiler, önce ailelerini, ardından akrabalarını ve arkadaşlarını Avusturya’ya getirerek çekirdek aile yapısı oluşturdular. Daha sonraları yerleşik hayata geçen Türk asıllı misafir işçiler, karşılaştıkları problemleri geçiştirmekten ziyade kalıcı çözümler oluşturmaya başladılar. Bu oluşumun sonucu misafir işçiler, oturma şartlarını iyileştirme ve Avusturya’nın resmi dili olan Almancayı öğrenmeye başlamışlardır.

Türk asıllı misafir işçiler, yaşadıkları ülkelerde dönemsel farklılıklar gösterse de sürekli problemlerle karşılaşmışlardır. Çalışmanın bu bölümünde, Avusturya’ya 1964’ten sonraki göçte gelen Türk asıllı misafir işçilerin dönemsel olarak yaşadıkları sorunlar irdelenmiştir.

1961 yılı Almanya ve Türkiye arasında yapılan misafir işçi sözleşmesi sonrası Almanya’ya başlayan işçi göçü sonrası yaşanan problemler, Avusturya’ya 1964 sonrası gelen göçmenlerle benzerlik göstermektedir. Nermin Abadan-Unat, 1950’lerin ikinci yarısında Almanya’ya başlayan Türk işçi göçü sonrası yaşanan sorunları beş aşamada ele almıştır. Bunlar: (Abadan Unat, 2006, s. 54)

1. 1950'ler: Bireysel işletmeler ve özel araçlar
2. 1960'lar: devletler arası anlaşmalara dayalı artan emek göçü
3. 1970'ler: ekonomik kriz, iş gücü göçünün durdurulması, yasadışı göçmenler için yasal statü, aile birleşimi, çocuk yardımı
4. 1980'lerde genç neslin eğitimi, gecekondü yaşamı, sivil toplum kuruluşlarının oluşumu, artan sığınma başvuruları, vize yükümlülükleri, geri dönüşü teşvik eden yasalar.
5. 1990'lar: Yabancılar yasası ve statüleri, yabancı düşmanlığının artmasını, etnik işletmelerin ve dini derneklerin yayılmasını ve siyasi iddiaları kapsar.

Avusturya'ya gelen ilk Türk işçileri, o dönemdeki yasal uygulamadan dolayı uzun yıllar kendileri için yaşam planları yapamamışlardır. Ailelerinden ayrı yaşayan bu dönemin misafir işçileri, her türlü zor şartlarda yaşamış ve tek başlarına mücadele etmişlerdir. Kadim Ülker'e göre onlar, sadece emek olarak kabul görmüş, sığınma ihtiyaçları için gerekli düzenlemeler yapılmamıştır. Çalışma ve oturma hakları, işçilerin eş ve çocukları, çocukların eğitimi gibi konular yaşam şartlarının zorluğu karşısında hiç düşünülmemiştir. (Ülker, 2018, s. 110) 1964-1980'li yıllarda Avusturya'ya gelen misafir işçilerin en belirgin ortak özellikleri ise yaşanan ekonomik krizden etkilenmiş, ekonomik krizden dolayı yeni misafir işçi alımları durdurulmuş, geri dönme niyetlerinin olması nedeni ile aileler birlikte getirilmemiş, çalışma ve konaklama şartlarının yanı sıra Almancayı öğrenme ihtiyacını kendilerinde hissetmemişlerdir.

1980-1995 yılları arasında Avusturya'ya gelen misafir işçilerin karşılaştıkları problemler, bir önceki döneme oranla çok farklılık göstermemekle birlikte, yavaş yavaş başlayan aile birleşimleri sonrası konaklama ve eğitim sorunları da baş göstermiştir. Tüm bu yaşanan olumsuzluklara rağmen geri dönmenin daha zor olduğunu gören misafir işçiler, artık yerleşik hayata geçerek dernekleşme hareketleri ve getto yaşam sergilemişlerdir. Yine bu dönemde misafir işçiler, kimlik sorunları, artan yabancı düşmanlığı ile karşılaşmışlardır. (Abadan-Unat, 2006, s. 2859)

Birinci ve ikinci kuşak misafir işçiler, Avusturya'nın resmi dili olan Almancayı öğrenememiştir. Bundan dolayı, yasal haklar konusunda gerekli bilgilere ulaşabilmede zorluklar yaşanmıştır. Avusturya hükümeti yabancı azınlıkların ana dillerinde bazı iyileştirmeler yapmış olsa da bu, azınlıkların standart dili veya medeni haklarından ziyade

tarihsel ve siyasi nedenlere bağılı olarak belirli gruplar için özel bir uygulama olarak kabul edilmiştir. Örnek olarak, “Hırvatça (Burgenland’da), Çek dili (Viyana’da), Macarca (Burgenland’da ve Viyana’da), Romanca (Burgenland’da), Slovakça (Viyana’da), Slovence (Carinthia ve Styria’da)’’ azınlık hakkı ve ana dilde eğitim hakkı verilmiştir. (Extra & Yağmur, 2013, s. 29) Fakat diğere azınlıklara göre fazla olan Türklerle azınlık hakkı ve anadilde eğitim hakkı verilmemiştir. Zorunlu öğrenim veren okullarda belirlenen programa göre Türkçe (ilk ve ortaokullarda ana dili-Türkçe) öğretimi yapılsa da yeterli olmamaktadır. (Turhan, 2012, s. 88-9) Avusturya’ya yerleşen Türkler, üçüncü kuşakta Almancayı çok daha iyi öğrenmelerine ve dördüncü kuşakta ise Almanca öğrenme konusunda tüm sorunların aşılmış olmasına rağmen istenilen ideal eğitilmiş insan oranına ulaşamamıştır. Şuayip Turhan’a göre, eğitimde istenilen başarının sağlanamaması, ailelilerin eğitime yaklaşımlarından ziyade yaşanan ülkenin eylem ve uygulamalarından kaynaklanmıştır. (Turhan, 2012, s. 109)

1980-2005 yılları arasında oluşan ikinci ve üçüncü kuşakların, eğitim konusuna gerekli önemi vermemeleri problemlerin yaşanmasında etkili olmuştur. Bu sorunu NBZ (Gelecek için Yeni Hareket Partisi) Genel Başkanı Adnan Dinçer, “İkinci ve üçüncü nesil Türklerin, Avusturya’nın sosyal ve kültürel alanlarına etkin şekilde katılma çabasını görüyoruz, fakat yine de haklılığımızı kanıtlayamıyoruz. Eğitime önem vermemiz gerekiyor, bizlerin geleceği eğitilmiş bir Türk toplumdur, bu konuda el ele vermeliyiz.” (Dinçer A. , 2014) şeklinde dile getirmektedir.

2005 yılında, Avrupa Komisyonu’nun ‘Yeşil Belgesi’²³, genel bir çerçeve içinde ekonomik göçle ilgili bazı özel kurallar oluşturmayı amaçlayan göçmenlikle ilgili tüm konuları tartıştı. Bu tartışmadan on yıl sonra, göç konusunun AB gündemindeki önemi artmıştır. (Koçak & Gündüz, 2016, s. 88)

Sevcan Güleç ve Hatice Özkan Sancak 2009’da yaptıkları araştırmada Nermin Abadan-Unat’ın çalışmalarına ilave olarak ‘2000’li yıllar: İslamofobi, Euro- Türkler, Göç Yasası ve Entegrasyon Çalışmaları’ başlıklarını da eklediler. (Güleç & Özkan Sancak, 2009, s. 2859) 2000’li yıllardan sonra Avusturya’da yaşanan siyasi gelişmeler sonucu, ‘çifte vatandaşlık, vize, 2015 Yeni İslam Yasası ile Türkiye’den geçici süreli gelen din görevlilerine vize verilmemesi, 2017 yılı itibarı ile yönetime gelen aşırı sağ

²³ Yeşil belge, üye devletlerin mevcut demografik yapısıyla ilgili sorunları ortaya koymakta ve AB’nin uluslararası sorumluluklarını vurgulamaktadır.

partilerin siyasi baskıları, 10 yaşına kadar öğrencilere başörtüsü yasağı' getirilmek istenmesi, eğitim, kimlik, aile problemleri ve Avusturya-Türkiye arasında gergin uluslararası ilişkiler gibi farklı sorunlar yaşanmaktadır.

8 madde olarak 1912 de belirlenen İslam yasasına dayanarak Müslümanlar, Avusturya'da din görevlisi ihtiyaçlarını 1990'lı yıllara kadar kendi imkânlarıyla gidermişlerdir. Avusturya İslam Cemaati'nin (İGGÖ) kurulmasının ardından 1990 yılında Avusturya Türk-İslam Birliği'nin (ATİB) kurumlarından geçici din görevlileri yurt dışından gelmeye başladı. Avusturya hükümeti, nüfus artışının ihtiyaçlarını karşılamak için, 1979'da onaylanan yasaya göre, din kültürü ve ahlâkının gereklerini yerine getirmek için 1982-1983 öğretim yılında İslam derslerini seçmeli ders olarak vermeye başlamıştır. İslam 1912'de Avusturya anayasasının resmi dini olarak listelenirken, bazı kısıtlamalarla güncellenen 2015 tarihli yeni İslam hukuku, yabancı din görevlilerinin Avusturya vizesinin verilmesini yasaklamıştır. 2017'de göreve gelen aşırı sağ hükümeti çocukların "İlkokullarda 10 yaşına kadar başlarını örtecek şekilde dini inançlarını temsil eden kıyafetleri giymelerini" yasaklamış ve 440€ ya kadar para cezasına çarptırılacaklarını belirtmiştir. (Avrupa OLAY, 2019) Avusturya'daki Diyanet İşleri Başkanlığı (İGGÖ), bu yasaklamaya karşı yasal itirazda bulunmuş ve Anayasa Mahkemesi 'eğitim yasasının eşitlik ilkesine aykırı olduğu gerekçesiyle' kararın kaldırmıştır. (Kıyağan, Avusturya Anayasa Mahkemesi İlkokullardaki Başörtüsü Yasağının Kaldırılmasına Hükmetti, 2020) Avusturya'da yaşayan Müslüman toplum için bir diğer dini konu da Avrupa Adalet Divanı'nın (EuGH) dini semboller konusundaki kararıdır. (InfoCuria Rechtsprechung, 2017) Ayrıca Türk toplumunun Avusturya'da öz kültürünü yaşatmak, gelenek ve göreneklerini gelecek nesillere aktarmak istemesi entegrasyonu daha da zorlaştırmaktadır. Ayrıca din ve kültürün yayılma mekânları kadar önemli görülen, toplumsal birliğin sağlanması, dünya ve uhrevi mutluluğun sağlanması için vazgeçilmez değerler olarak görülen camilere yönelik yaptırımlar da artırılmıştır.

Avusturya'da anayasal olarak kabul edilen '1912 İslam Yasası', '2015 Yeni İslam Yasası' ile düzenlenerek, Avusturya'da yaşayan Müslümanların radikal gruplara ilgisini azaltmak ve sosyal hayatı kontrol altına almak istenmiştir. Mustafa Çakır'ın ifadesine göre, 2015 Yeni İslam Yasası ile Müslümanlar Avusturya'da terör şüphelisi olarak görülmeye başlanmış ve Avusturya Federal Hükümeti Bakanlar Kurulu, Avusturya'daki cemaatleri lağvetme yetkisini elde etmiştir. (Çakır, Avusruya Türk Toplumunun Dini ve Kültürel Kimlik Sorunları, 2015, s. 3)

Yarım asrı aşkın süredir Avusturya'da yaşayan Türk toplumu, ülke ekonomisine her alanda katkı sağlamıştır. Ancak Türk toplumunun geneline bakıldığında ekonomik durumları ortalamanın altında kalmıştır. Bu durum bireyin/ailenin yaşam kalitesini düşürmekle birlikte sorunları da beraberinde getirmiş ve toplumsal olarak arzu edilmeyen sonuçlara (intihar, aile içi çatışmalar ve hatta ailelerin dağılmasına) neden olabilmektedir. Aile ve toplum sorunları irdelendiğinde, ekonomik yetersizliğin yanı sıra kültür ve İslami yaşamdan uzaklaşmaların da etkili olduğu görülebilmektedir.

Avusturya'da yaşanan entegrasyon sorunları, birlik beraberlik ve ortak akıl çerçevesinde hareket edememekle ilişkilendirmek mümkündür. Yurt dışı Türkler ve Ak-raba Topluluklar (YTB) Başkanı Abdullah Eren, YTB Gençlik Buluşmasında belirttiği üzere "Biz bir oldukça, beraber oldukça, STK'miz, kanaat önderlerimiz ortak sorunlarımıza ortak cevaplar ürettikçe ve ortak tepkiler verdikçe, eminim ki sadece Avusturya'da değil hangi ülkede olursa olsun ilgili ülke makamları, Türklerin sorunlarını çok daha ciddi bir şekilde ele almak durumunda kalacaklar." (Kıyahan, Avusturya'daki Türk toplumunun ihtiyaçları Türklere danışılarak giderilmeli, 2019)

3.3.3. Türkler için Avusturyalı Olmak

1959'dan bu yana AB üyeliği isteyen Türkiye ile AB üyesi Avusturya'nın politikaları yıllar sonra tekrar kesişmiştir. Bu kesişme tarihi gelişmelerden farklılık göstermesine rağmen Avusturya halkı yaşanan Viyana kuşatmalarını unutmamıştı. Dolayısıyla Türk-Avusturya ilişkisi 21. yüzyılda da büyük ölçüde tarihsel etki altındadır. Türkiye'nin AB'ye katılım süreci, Avusturya kamuoyunda pek iyi karşılanmamış ve birçok parti tarafından seçim politikalarına dahil edilmişti. Tarihsel olarak Türk antisempatisinde olduğu gibi, 1960'larda başlayan Avrupa göç hareketleri de zaman içinde her iki kültürü etkilemiş ve kültürler arası problemlere neden olmuştur. (Aksoy M. , 2011, s. 40) Öyle ki, bu durum bazı medya kuruluşlarının yayınlarında Türkiye karşıtlığı olarak yer almıştır. Toplum yapısı da yaşanan bu sürtüşmelerden etkilenmiştir.

Sosyal yapıdaki değişimin kimlik oluşumunu etkilediğine ilk bölümde vurgu yapılmıştı. Bundan dolayı, bireylerin doğumla kazandıkları kimlikler farklı nedenlere bağımlı olarak süreç içerisinde değişebilmektedir. 1964 sonrası Avusturya'ya göç eden Türk toplumunun Avusturya vatandaşlığına geçişleri genel anlamda, devletin kimlikten dolayı vermiş olduğu bazı özel hakların elde edilmesi yönünde olmuştur. Çalışmanın bu bölümünde 15 Mayıs 1964'te Avusturya ve Türk arasında yapılan İş-Gücü Celbi sonrası Avusturya'ya gelen Türk işçilerin zaman içerisinde yerleşik hayata

geçmeleri ve kendilerini yaşadıkları ülkenin bir parçası görmeleri sürecini irdelemiştir. Bu süreç literatür ve yapılan röportajlar çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Türkiye ile Avusturya arasındaki ilişkiler genellikle modern tarihsel boyutlarda ilerlemektedir. Özellikle Soğuk Savaş döneminde Avusturya'nın tarafsızlık politikası ülkeyi ekonomik, siyasi ve kültürel olarak kapalı tutmuştur. 1995 yılında AB üyeliğinin gerçekleşmesiyle birlikte ülke tarafsızlık stratejisini terk ederek AB'nin iç güç politikasına bağlı politikalar geliştirmeye başlamıştır. 11 Eylül saldırıları hükümetin ve halkın göç konusundaki politikalarını etkilemiştir. Ülkede Müslüman kimliği ve tarihini yansıtan Türk göçmenler, İslam karşıtlığının/ırkçılığın yükselişte olduğu ve en çok hedeflenen grup olarak ortaya çıkmıştır. O kadar ki Türkiye'nin Viyana Büyükelçisi Kadri Ecvet Tezcan (15 Ekim 2009-15 Ekim 2011) günlük gazeteye verdiği demeçte Avusturya'nın yabancılara yönelik entegrasyon politikasını eleştirmişti. (Aksoy M. , 2011, s. 52) Büyükelçi K. E. Tezcan, Avusturya hükümetlerinin entegrasyon konusunda gerekenleri yapmadığını ifade ederken Türk göçmenlerin sürekli siyasi malzeme olarak kullanılmasını şu sözleriyle ifade etmiştir:

Kadri Ecvet Tezcan'a göre "Madem bu kadar entegrasyon sorunu vardı neden 110 bin Türk'ü vatandaşlığa kabul ettiniz... Türkler bir köşeye itilmiş virüs muamelesi görüyor. İçişleri Bakanı Fekter yanlış partide yer alıyor. Entegrasyon sorumluları Türkleri aynı semtlerde oturmaya zorlayarak gettolar oluşturuyor. Yerliler, yabancı çocuklarının gittiği okullara çocuklarını göndermiyorlar." (Haber7com, 2010).²⁴

Türkiye Cumhuriyeti'nin Avusturya Büyükelçisi K.E. Tezcan'ın bu sözleri Avusturya kamuoyunda ve siyasetinde büyük tepkilere neden oldu ve Büyükelçi K.E. Tezcan Avusturya'da istenmeyen adam ilan edildi. (Kozanlı, 2010) Tezcan Avusturya Dışişleri Bakanlığına çağrıldığında Başbakan Werner Feimann, "Tezcan'ın açıklamaları profesyonellikten uzak ve kabul edilemez. Kendisi açıklamalarıyla iki ülke arasındaki iyi ilişkileri de zedelemiştir. Bu olayın sonuçları olacaktır." dedi. (Vatan, 2010) Ayrıca aşırı sağcı Liberal Parti de Hükümetin Türkiye ile diplomatik ilişkilerini kesmesini talep etmişti. (Vatan, 2010)

Türklerin Avusturya'daki konumunu da Avusturya siyaseti önemli ölçüde etkilemektedir. Avusturya siyaseti kendine has özellikler sergilemesine rağmen Avrupa siyasetinden çok etkilenebilmektedir. Metin Aksoy' göre Avusturya da merkez parti

²⁴ Büyükelçi K.E. Tezcan'ın konuşmasına daha detaylı olarak <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=104690> bu linkten ulaşılabilir. (Erişim Tarihi 25.04.2022)

olarak tanımlanabilecek SPÖ ve ÖVP gibi partilerin politikaları genellikle dalgalı bir süreç izlemektedir. SPÖ ve ÖVP, AB sürecinde Türkiye’yi zaman zaman desteklerken, zaman zaman da karşıt pozisyonlarda yer almıştır. FPÖ ve BZÖ gibi siyasi partilerin kısa ve uzun vadede Türkiye'nin AB üyelik sürecini desteklemeleri beklenmektedir. Yeşiller Partisi ise Türkiye’nin reformlara devam ettiği sürece desteklemeye devam edebilirliği daha fazla gibidir. (Aksoy M. , 2011, s. 54)

Yapılan röportajlara da bakıldığı zaman, Türk toplumunun Avusturyalı olma süreci sosyal yapı tarafından belirlenmiş ve işlevsel olmaktan ziyade bireysel bilincin toplumsal yapı ile etkileşimi şeklindedir. (Alpman, 2018, s. 17) Yapılan röportaja katılım sağlayanların Avusturyalı olmak ne demektir sorusunu K1, “Avusturya kültüründen gelmek, Avusturya anayasasına bağlı olmak, Avusturya kuralları ve geleneklerini bilmek anlamına gelir.” şeklinde cevaplamıştır. K2 ise Türklerin Avusturyalı olmayacağını şöyle ifade etmiştir: “...biz hiçbir zaman Avusturyalı olmayacağız. Çünkü ne kadar vatandaş da olsak Avusturyalılar bizi hiçbir zaman kendilerine kabul etmeyecekler...” K3 ise Avusturyalı olmayı, “...kültürel bir toplumda bir toplumun parçası olmak” şeklinde yorumlarken K4’e göre Avusturyalı olmak, “...Avusturya kurallarına uyulması, değerlerine saygı göstermesini ifade ediyor.” Ayrıca K11’e göre ‘en geniş anlamda Avusturyalı olmak, daha büyük toplulukta bir topluluğun parçası olmak demektir’ K5 ve K7 Avusturyalı olmayı şu şekilde yorumladı:

K5’e göre “Avusturyalı olmak, Avusturya bildiğiniz gibi bir imparatorluk ülkesi. İmparatorluk tarihinden geliyor. Dolayısıyla farklı etnik kökenlerden gelen insanların oluşturduğu bir üniter devlet yapısına sahip. Burası Avusturyalı olmak, özellikle tabii yıllarca konuştukları dil ve tarihsel kökenleri hasebiyle de Almanya ve işte Habsburg Hanedanlığının etkisi hala günümüzde Avusturya’da devam ettiği için o gelenek Avusturyalı olmak işte Almanyalı veya Alman olmakla Avusturya’da eşdeğer olarak görülen veya yurt dışında da diğer ülkelerden Avusturya’ya baktığımızda da aynı tarz bakış açısını görürsünüz. Avusturyalı olmak, farklı aynı Osmanlı imparatorluğu gibi farklı milletlerden gelen insanların oluşturduğu bir devlet yapısı, Avusturya ve millet yapısı...”

K7’ye göre ise “...Her şeyden önce bir milletin varlığı milli kimliği ile özdeşdir. Dolayısıyla bizlerde 50-58 yıl önce Avusturya’ya geldiğimizde Türk toplumu adına bu ülkede iş gücü sağlayarak, katma değer sağlayarak Avusturya’nın menfaatlerine, geleneklerine, kültürüne uyarak kanunlarına riayet ederek, ama kendi milli kimliğimizi koruyarak, kendi örf ve adetlerimizi koruyarak bu ülkede çok kültürlü bir arada yaşatan ki bunu da zenginlik olarak kabul ediyoruz. Bu arada yaşamış olduğumuz ülkenin vatandaşlığını alıyoruz. Yani biz Avusturya vatandaşı,

ama alt kimlik olarak da daha doğrusu kendi milli kimliğimizi muhafaza ederek Avusturya’da yaşamımızı sürdürüyoruz.’

Avusturya’da Türk işçilerinin içinde yaşadıkları topluma entegre olmaları hiçbir zaman istenilen seviyede başarılammıştır. Ayrıca Türk işçilerin barınması, vize sorunları, çocukların eğitimi ve Avusturyalıların ayrımcı tavırları da bu süreci olumsuz etkilemiştir. Avusturya’daki göçmenler ile entegrasyon denilince akla ilk olarak Türkler gelmektedir. Aslında Avusturya’da yaşayan Türk kökenli işçilerin entegrasyon sorunları Türklerin Avusturya’ya geldiği 1960’lı ve 1970’li yıllarda başlamıştır. O yıllarda Türk işçilere ‘misafir’ olarak bakıldığından dolayı problemler hep ötelenmiştir. Türk işçilerin Avusturya’da sadece ‘emek’ olarak görülmesi ve 2000’li yıllarda yerleşik hayata geçmeleriyle birlikte entegrasyon sorununu gündeme getirilmiştir. Yıllardır süregelen ayrımcı ve acı tecrübeler ek olarak, Avusturya ile Türkiye arasındaki siyasi ilişkilerin karşılıklı olarak bozulması, Türklerin Avusturya’daki uyumsuzluk tartışmalarını daha belirgin hale getirmiştir. Türklerin Avusturyalı olmalarını diğer katılımcılar şu şekilde değerlendirmiştir:

K9, “Ben Alman vatandaşım ama 25 yılı aşkın bir süredir Avusturya’da yaşıyorum. Avusturyalı olduğumu asla söylemem. Ben de Almanya için aynı şeyleri hissediyorum ama uzun süredir burada yaşıyorum ve görevlerimle bu toplumun bir parçasıyım. Ama kendim için asla Avusturyalı olduğumu söylemem.”

K10’a göre ise “Yani ben daha çok bu terimleri, diyelim ki kırsal ülkeleri, bu coğrafi terimleri görmekten hoşlanmayan bir insanım. Şimdiden kendimi daha çok bir Avusturyalı gibi değil de bir AB Avrupalı gibi hissettiğimi söylemeyi tercih ederim. Avusturyalı olmak esas olarak Avusturya’nın kendisinde bir avantajdır, çünkü Avusturya vatandaşlığı gösterebilirseniz, örneğin Avusturya’da, Avusturya vatandaşlığına sahip olup olmamasından biraz daha iyi muamele görürsünüz.”

K12 şöyle düşünmektedir: “Avusturyalı olmak, hayatımın merkezini Avusturya’da ve bu ülkede olmak demektir. Yakın gelecekte Avusturya’da kalma ihtimali üzerine. Sadece burada konuşan bir sosyal ilişkiler ağına sahip olmak, burada kendini evinde hissetmek ve aynı zamanda toplumun ilgili alanlarına katılmak. Bu yüzden sağlık sistemi etrafında hareket ettiğinizde bağlanma sistemini veya çalışma sistemini bilmek ve tabii ki iletişim kurabilmek çok önemlidir.”

Sanna Meriläinen’e (2001:4) göre entelektüel olarak Avusturya kültürü kavramı, sadece heterojen değil aynı zamanda dinamiktir. Larry A. Porter ve Richard E.

Samowar'a göre ise (1997: 14) medya ve iletişim araçlarının gelişmesi kültürel alış-verişi hızlandırmış ve tüm kültürler değiş tokuş etmeye ve de küresel ortak değerler oluşturmaya başlamıştır. Giyimi 'moda' olarak tanımlama geleneği yayılarak yeni bir yaşam biçimi oluşturdu. Böylelikle yüzeysel farklılıklar yapısal farklılıklara ve ahlaki değerlere yol açarak değer yargılarında sosyal farklılıklara neden olmuştur. (Çakır, Turkish Studies , 2017, S. 641) Toplum içerisindeki farklılıklar o toplumun kültürel zenginliğini gösterir. Toplumu oluşturan kültürler arasındaki düşüncelerin de farklılık göstermesi gayet normaldir. Tüm bu farklılıkların karşılıklı olarak ortak yaşam kuralları çerçevesinde uyumu beklenir. Bir kültüre sahip olan birey veya toplumun, farklı bir kültüre sahip olan topluluğun vatandaşlığını alması elbette ki kendi öz değerlerinden vazgeçmesi anlamına gelmemelidir. Her ne kadar bireysel olarak farklı düşüncelerin olabilmesi mümkünse de kimlik sadece vatandaşlıktan dolayı kazanılan öz değer değildir.

Çalışmaya destek olan katılımcılara, Avusturya vatandaşlığını almak size göre ne anlam ifade eder? sorusuna katılımcıların verdiği cevaplar şöyledir: K2'ye göre, "Yani şimdi burada 3.-4. nesle girmiş bulunmaktayız. Tabii ki hayat yani geleceğimizi burada şekillendirdiğimiz için bence Avusturya vatandaşlığını almak zorundayız." K4'e göre ise Avusturya vatandaşlığını almak, "yani bir nevi Avusturya'ya bağlanmak Avusturya'yı benimsemek" şeklinde yorumlamıştır. K12 ise " Avusturya'daki yasal durumun tanınması" olarak değerlendirirken diğer katılımcıların konu hakkındaki düşünceleri şu şekildedir:

K3'e göre "Temelde benim için böyle, vatandaşlığa sahip olmak, belirli bir bağlantıya sahip olmak ve yurt dışında bir şey olduğumuzdan veya şu anda Ukrayna'da olduğu gibi olmayan bir şeyin saldırıya uğrayacağımızdan kesin olarak emin olmak anlamına geliyor. Tamam diyor, bir toplulukta yaşıyoruz ama benim için derin bir anlamı yok... Dünyada veya Avrupa'da ve yasal olarak, Avusturya devletinin bana sosyal olarak nasıl destekleneceğim şeklinde sunduğu belirli bir güvenceye sahip olduğu anlamına geliyor."

K9'a göre ise "Birçok kişi bana Avusturya vatandaşlığı almak isteyip istemediğimi sordu? Ama dediğim gibi, Allah'a şükür harici bir sebep yok. Ama mecbur kalırsam benim için çok zor olurdu. Çünkü ikinci pasaportuma uymak ile kimliğimden biraz vazgeçiyorum. İki ya da üç pasaport bulundurmadan yanayım çünkü hiçbir zaman tek bir kimliğim olmadı. Bir yerden gelip başka bir yerde yaşayabilirim."

Bir ülkenin vatandaşlığını alma gerekçesi her ne kadar sosyal haklar konusunda belli avantajlar sağlasa da bireysel olarak farklılıklar gösterebilir. Fakat bir ülkenin vatandaşlığını tercih konusunda birey, muhakkak ki uyruğu olduğu ülkedeki haklarından ziyade yaşadığı ülkenin vatandaşlıkla birlikte sunmuş olduğu farklı haklar etkili olabilmektedir. K1'e göre "Vatandaşlık, bir devletin bağışlayabileceği en değerli varlıktır. Daha yüksek olan hiçbir şey yoktur." Çalışmaya fikirleriyle katkı sunan K5 ve K10, Avusturya vatandaşlığının tercih edilebilirliğini şu şekilde açıklamıştır:

K5'in düşünceleri şöyledir: "Avusturya, ...gayri safi milli hasılası yüksek ülkelerde yaşayan insanlar için bir rahat ülke. Ya da işte belli bir standartın üzerinde yaşanan ülkeler statüsü kazandırıyor ki insanlar bu anlamda Avusturya'da yaşamayı istiyorlar. Ama Avusturya vatandaşı olmak özellikle belli hakları elde edeceğini bilen vatandaşlar için tercih noktasında önemli. Bugün insanlar dünyanın dörtte biri tarafından Avrupa'ya göç halindedir. İşte bunun farklı sebepleri var. Savaşlar veya açlık veya kuraklık veya iklimsel sorunları filan falan. Topladığınızda ezcümle, yurt dışından özellikle göçlerin merkezinde olan veya güzergâhında olan bir ülke Avusturya. İnsanlar tabii bir takım sosyoekonomik rahata erme noktasında, birtakım hakları kazanma noktasında talepte bulunuyorlar."

K10'a göre ise "Avusturya vatandaşlığı, yorumlandığı gibi, aslında Avusturya'da uzun süre yaşayan ve Avusturya sistemine entegre olmuş kişilere bir hediye olmalıdır... Avusturya vatandaşlığı aslında hangi büyükelçiliğe başvurabileceğimi ve yurt dışında sorunlarım olduğunda hangi büyükelçiliğin benden sorumlu olduğunu bilmeme hizmet ediyor. Aksi halde sadece bir belgedir."

Yarım asırdan fazla bir süre Avusturya'da yaşayan Türkler, Avusturya'ya her alanda katkı sağlamıştır. Vatandaşlıktan kaynaklanan bazı sosyal hakların elde edilebilmesi için de süreç içerisinde Avusturya vatandaşlığına geçişler yaşanmıştır. Avusturya-Türkiye Konfederasyonu Başkanı Ali Can, 2018'den bu yana "Avrupa Baharı" adı altında Avrupa ırkçılığı ve protestoları hakkındaki konuşmasında Türk toplumunun artık yerleştiğini ve kendilerini Avusturya'nın bir parçası olarak gördüklerini şu sözleriyle ifade etmiştir.

Ali Can'a göre "Avusturya'nın bir parçası olduk artık, kendimizi misafir işçi olarak görmüyoruz. Avusturya'nın bir gerçeğiyiz. Çünkü ülkenin kalkınması adına emek verip, katma değer kazandırmışız. Avusturya'da sadece sosyal yaşam içerisinde değil, siyasi alanda da Türk toplumundan ülkede yönetici pozisyonunda olan, yani tavandan tabana her meslek dalında olan insanlarımız var." (Hürriyet, 2018)

Avusturya’da yaşayan Türklerin Avusturyalı olmasını iki farklı şekilde değerlendirmek de mümkündür. Birinci düşünce olarak Türkler, Avusturya’ya geldikten sonra kendi kimliklerini tamamen bırakarak Avusturya kimliğini özümsemesi şeklindedir ki, bu durumu asimilasyon olarak değerlendirmek mümkündür. İkinci düşünce olarak ise Türkler, Avusturya da kendi öz kimliğini (değerlerini) koruyarak devletin vermiş olduğu kimlik (pasaport) ile bazı sosyal hakların elde edilmesi yönündedir.

Birinci düşünceye bağımlı olarak asimilasyonun gerçekleşmiş olması bireysel boyutta mümkün olabilmekle birlikte toplumsal boyutta henüz gerçekleşmediği yapılan röportajlar da gözlemlenmiştir. İkinci düşünceye göre Avusturya da yaşayan Türk asıllı toplumun yarıdan fazlası kendi öz kimliğini koruyarak Avusturya vatandaşlığına geçmiştir. Türk asıllı vatandaşların Avusturya vatandaşlığını alma nedeni olarak, vatandaşlığın vermiş olduğu avantajlar gösterilmektedir.

Avusturya vatandaşlığını almak Avusturyalı olmak anlamına gelip gelmediği ayrıca değerlendirilebilir. Avusturya da yaşayan Türk nüfusunun Avusturyalı olabilenler mi sorusunu katılımcılar, Türklerin Avusturyalı olmalarını vatandaşlık çerçevesinde şöyle değerlendirmişlerdir. K2’ye göre, “...sosyal haklarına sahip olacaklar, Avusturya vatandaşlığını aldıkları takdirde... Devletin vermiş olduğu imkânlardan faydalanacaklar. Olmazlarsa da olumsuz etkileneceklerdir.” K4 ise “...ben kökenini unutmamasını, ana vatanı ile bağlarının unutmaması kaydıyla Avusturyalı hissetmesinde bir sakınca görmüyorum” şeklinde düşüncesini ifade ederken K5, “Ortalama bizim burada 350.000 civarı bir Türk nüfusumuz var. Avusturya’da bunların yarıdan fazlası, yaklaşık beşte üçü vatandaşlığa geçmiş” şeklinde yorumladı. K9 ise “...son yıllarda siyasi tartışmalar daha olumsuz hale getirdi. Olumlu olanın artık o kadar görünür olmadığını” ifade etti. K12’ye göre “Avusturya’da buradaki toplulukta birlikte yaşamaya olumlu katkıda bulunabilecek ise” evet şeklinde fikrini bildirdi. Diğer katılımcıların düşünceleri ise şu şekildedir:

K1’e göre “Avusturyalı olmakla kastım vatandaşlığı kazanıp burayla bir bireyi devletin biriminin bir parçası olması toplumunun önemli elbette. Avusturya topluma katılım sağlayıp etkin olmak açısından önemli değerler olduğunu değerlendiriyorum.”

K3’e göre ise “Türkleri çok açık bir halk olmaları, Türklerin tarihimizin bir parçası olmaları anlamında olumlu değerlendiririm... Türk toplumunda, biz Avusturyalılarından daha çok topluluk oluşturma eğilimi olduğuna inanıyorum.”

K6 şöyle düşünmektedir: “Biliyorsunuz Türkler giderek artan oranda Avusturya vatandaşına geçiyorlar. Türklerin Avusturya vatandaşlığına geçmesi kendilerine birçok kolaylık sağlıyor. Entegrasyonları noktasında kendilerini önemli avantaj sağlıyor... Bu açıdan bakıldığında Türklerin Avusturyalı olmasını ben olumlu değerlendiriyorum.”

K7 şöyle düşünmektedir: “Yani, olumsuz değerlendirmek istemiyorum. Tekrar söylüyorum, biz bu ülkede yaşıyoruz. Dolayısıyla Türk vatandaşlarının Avusturya vatandaşı olması noktasında herhangi bir beis görmüyorum. Aksine bence bu ülkeye bir katkıdır diye düşünüyorum. Dolayısıyla vatandaşlarımızın Avusturya vatandaşı olmalarını olumlu manada değerlendirmek istiyorum.”

K10’a göre ise “Türkiye’den insanlar buraya genç yaşta geliyor ve oldukça hızlı bir şekilde entegre oluyorlar. Avusturya’da uzun süre kalırlarsa Avusturya sistemi Türk sisteminden daha iyi tanır... Türkler tatile çıktıklarında genellikle kendi ailelerini ziyarete giderler. Evet, tatile gidiyorlar ve sonra kendi ülkelerindeki durumu da alıyorlar...”

K11’in düşüncelerine göre ise “Türk toplumunun Avusturya’da büyük etkisi var... Avusturyalıların kendilerini görme biçimleri de bu yüzden bunun bir etkileşim olduğunu söyleyebilirim. Çoğu Türk, Türk göçmen kökenli, çok sayıda misafir işçi Avusturya’ya göç etmiştir. Yani İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ekonominin patlaması ve şu anda Avusturya’da sahip olduğumuz refaha önemli bir katkı sağladı ve bu yüzden benim için Avusturya’daki Türk toplumu Avusturya’nın bir parçası.”

Mustafa Çakır’a göre, Avusturya’da doğup büyüyen Türk asıllı genç yerliler, çevrelerinden etkilenerek günlük konuşulan dile bir bağlantı hissedebilirler. Bunun nedeni, sosyalleşme ve kültürleşme aşamalarından geçtiği bir ortamda doğup büyüdüğüdür. Dünya görüşleri ve değer yargıları Türk anne babalarının getirdiği köken kültürüne göre değil, ülkenin yaşam biçimine göre yeniden şekilleniyor. Bu durumda kişi kendini Türk vatandaşı olmasına rağmen Avusturyalı hissedebilir. (Çakır, Turkish Studies , 2017, s. 641) Bireyin başka bir topluma ait olma duygusu da görecelidir. Yaşadığı toplumun değerlerini kendinden tamamen koparak kabul etmekle, kendi değerlerini koruyarak başka bir topluma ait olduğunu hissetmek arasında değer farkı olarak ‘kimlik’ yer almaktadır.

Kendinizi Avusturyalı olarak görebilmeniz için hangi taleplerinizin karşılanması gerekmektedir? sorusuna katılımcıların geri bildirimleri şu şekildedir: K1’e göre, “Avusturyalı olma gibi imkânım yok, ama her halükârda tam anlamıyla buranın aslı unsuru olarak saygı görmektir.” K2 ise “Sadece Türklerin değil bütün yabancıların

önce isimlerine, soy isimlerine takılmaksızın onları oldukları gibi kabul etmeleri gerekiyor.” K3, “ toplumda yer alma şansım olmalı ve şehrin bana sunduğu hayatın bir parçası olma şansım olmalı” şeklinde taleplerini belirtmiştir. K4 kendini Avusturyalı görebilmesi için “Ayrımcılığa uğramamayı” istemektedir. Diğer katılımcıların kendilerini Avusturyalı görebilmeleri için şu isteklerinin karşılanması gerekmektedir:

K6’ya göre “Avusturya bir Türk’ün kendini Avusturyalı olarak görebilmesi için Avusturya tarafından kendine avantajlar sağlanması lazım. Yani, kendisinin Avusturya yerlileri, Avusturya vatandaşları ile kendisinin eşit haklara sahip olması gerekiyor. Bu sağlanabildiği oranda bir Türk’te kendini mümkün olduğu kadar Avusturyalı olarak hissedebilir. Avusturya’ya entegre olabilir diye düşünüyorum.”

K7’ye göre ise “Ben her şeyden önce Avusturya devletinin demokratik bir devlet olduğuna inanıyorum. Dolayısıyla insan hak ve özgürlüklerinin yani Afrika’daki kardeşiniz de ne ise Avrupa’nın, ya da dünyanın öbür ucunda da aynı olması gerektiğine inanan bir bireyim. Dolayısıyla ben Avusturyalı, kendimi Avusturyalı görürken, yani soruda aldığım, dini ihtiyaçlarımın da karşılanmasında özgürce ibadetlerini yapabilmeliyim. Efendim kendi dilimi ifade ederken kendimi ve kimliğimi ifade ederken özgürce ifade edebilmeliyim. Yani bunun bir zenginlik ve güzellik olduğunu karşı tarafın da anlamasını, algılamasını isterim.”

Şekil 10’da da görüldüğü üzere, Avusturya’ya göç eden Türk asıllı nüfusun 1990’lı yıllarında her ne kadar artış göstermiş olsa da asıl göçlerin, Türklerin Avusturya’da yerleşik yaşama geçtikleri 2000’li yıllarda aile birleşimi sonrası yaşandığı görülmektedir. Avusturya siyasetinde misafir işçi olarak görülen Türkler, Avusturya da yerleşik yaşamı tercih ederek siyasi partilerin sürekli ilgisini çekmiştir. Böylelikle bir takım siyasi partiler, kimlik ve entegrasyon konularını siyasileştirerek ötekileştirme politikaları oluşturma gayreti göstermişlerdir.

Avusturya vatandaşlığına geçme veya kendini Avusturyalı olarak görme ilk kuşaklarda sayısal olarak az olsa da dördüncü nesilde durum tamamen farklılık göstermektedir. Sizden sonra gelen jenerasyonların kendilerini Avusturyalı olarak gördüğünü düşünüyor musunuz? sorusuna katılımcıların yorumları şöyledir. K1, “Umarım gelecek olan jenerasyonların kendilerini daha fazla tabii ki bu ülkeye ait, bu ülkenin esas unsuru ve bu ülkeye katkısı olan bu ülkeyi şekillendiren kişiler olarak kendilerini görmesi önemli” olduğu görüşündedir. K4’e göre Avusturya’da doğmak çok önemli değil, ‘...çünkü yani burada da doğarsalar bile ikinci nesil, üçüncü nesil yine de isimden

bile yani isim farkından bir ayrımcılığa uğruyorlar.’’ Kendisinin de Avusturyalı olmasına rağmen K3, ‘‘Sorun Şu ki, biz Avusturyalılar bu anlamda kötü bir entegrasyon sunuyoruz’’ Şeklinde belirtmiştir. Avusturya’da yaşayan Tũrk asıllı 3. ve 4. neslin kendilerini Avusturyalı görmelerini diŐer katılımcılar Şu Şekilde deŐerlendirmiŐtir:

K2’ye gŕre ‘‘Aslında bunun birÇok Örneği var Şimdi burada 3.-4. jenerasyonun çocuklarına baktığımızda, onlar normal Şartlarda bir Avusturyalı gibi. Ama onlar dahi kendilerini bir Avusturyalı görmüyorlar. Çünkü okulda almış olduğu tepkiler veya herhangi bir yerden almış olduğu tepkiler onlara tekrar gösteriyor ki biz Avusturyalı değiliz.’’

K5’e gŕre ise ‘‘Kısmen düşünüyorum. O tamamen aile yapısı ile alakalı. Biliyorsunuz biz Tũrkler geleneksel aile yapısına mensup milletlerdeniz. Çocuklar tabi burada ne Tũrk olabiliyorlar ne Avusturyalı olabiliyorlar. Ortada bir nesil yetiŐiyor Avusturya’da. Dolayısıyla kendilerine eğitim kũltür ve biraz Önce ifade ettiğim sosyoekonomik düzeyde belli bir seviyenin üzerindeki ailelerin çocukları hem Avusturyalı olarak görebilirken hem de iki kimlikli olarak da kendilerini nitelendirebiliyorlar.’’

K7 Şöyle düşünmektedir: ‘‘Avusturyalı olarak görüyorlardır... Bir toplum iÇerisinde birlikte yaŐanıyorsa, bizden o topluma, gelmiş olduğumuz toplum iÇerisinde bir uyumdan bahsediyorsa, entegrasyondan bahsediyorsa evet: buna varım. Yani öyle de olmalı. Ama bunlar istenirken siyasi erkin bizden kendi milli kimliğimizden, örf ve adetlerimizden vazgeŐmemizi istiyorsa o zaman gençlerimizin bir kez daha kendini sorgulamasını, dolayısıyla ne olduğunu unutmadan bu ũlkenin vatandaşlığını almalarını isterim.’’

Bir ũlkenin insanları tarafından kabul görmek işin o ũlkenin resmi dilini en azından kendini ifade edebilecek kadar konuŐabiliyor olmak gerekir. BirÇok Tũrk ebeveyn, çocuklarının erken yaşta iş dũnyasına katılmasını tercih ediyor. Mevcut araştırmalar, göÇmen kökenli ebeveynlerin okul Öncesi eğitime değer vermediğini, bu nedenle çocukların Almancayı akıcı bir Şekilde konuŐmadıĐını gösteriyor. SonuÇ olarak, akademik performans beklentilerin altında kalmaktadır. Kendilerince mazeret uydurup Tũrkiye’ye yatırım yapmak isteyen anne ve babalar, ‘çocuk okumak istemiyor’ ifadesine sığınıyor. Unutulmamalıdır ki, çocuklara yapılabilecek en büyük yatırım onların öğretim ve eğitimleridir. Farklı etkenlerinde rol oynadığı sosyal bũtũnleŐme de konuşulan ortak dilin önemi çok fazladır. Tũrk ebeveynlerin bu tutumları toplumdaki bũtũnleŐmeyi de olumsuz etkileyebilmektedir.

Niyazi Akyũz ve İhsan Çapcıoğlu’nun da ifade ettiği gibi tarih boyunca din, duruma gŕre sosyal bũtũnleŐmeyi sağlayabildiği gibi, çatışma ve bölũnmelere de yol

açabilmektedir. (Akyüz & Çapcıoğlu, 2015, s. 43) H. Gökçe Zabunoğlu'na göre küreselleşme, ulus-devletlerin yapılanmasında etkili olmuş ve entegrasyonun gelişmesiyle birlikte yönetimlere geniş yetkiler verilmiştir. (Zabunoğlu, 2017, s. 551) Franz C. Mayer ve Jan Palmowski'ye göre ise kimlikler dil, din, bölge, kültür ve tarih açısından entegrasyonu etkilemektedir (Uşar, 2019, s. 56).

Tüm bu yaklaşımlara bakıldığında Hartmut Esser'in entegrasyonu, bir sosyal sistemin parçalarını bütüne bağlama süreci olarak tanımlaması entegrasyona çok daha geniş bir anlam yüklemiştir. Bu çerçevede katılımcılara misafir Türk işçilerin Avusturya toplumuna entegre olup olmadığı sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir. K1, Türklerin Avusturya toplumuna "Kesinlikle" entegre olduğunu belirtirken K2, "Tabii ki bu 1. ve 2. nesil için biraz zor olmuştur, kimisi olmamıştır. Ama yeni jenerasyonlar entegre olmuştur" şeklinde ifade etmiştir. K3 ise "Önceleri az, şimdi daha çok" entegre olduğunu ifade ederken K4, "Almanca öğrenemedikleri için entegre olmaları da pek mümkün görünmüyor." demiştir. K6 ise "Avusturya'da yaşayan Türklerin giderek artan oranda Avusturya toplumuna entegre olduğunu düşünüyorum." şeklinde ifade etmiştir. K5, Türklerin entegresi hakkında şunları söylemiştir:

K5'e göre "Düşünmüyorum. Yani büyük ölçüde düşünmüyorum. Misafir Türk işçiler Avusturya vatandaşlığına geçmiş mi? Evet, birçoğu geçmiş ama entegre olabilmemiş mi? Hayır, entegre olamamış. Hala Türkiye'deki birtakım özelliklerimiz, coğrafyanın kendine özgü getirdiklerini somutlaştırarak Türkiye'deki yaşam tarzlarını yurt dışında da aynen birebir uyguluyor. Hatta daha kapalı toplum yapısına süreç içerisinde kavuştular. Buda entegrasyonun önündeki büyük bir engel."

Avusturya'da doğup büyümüş olmalarına rağmen Türk gettolarında yetişen gençlerin büyük bir bölümünün yeterli Almanca bilgisine sahip olmadığı görülmektedir. Bu gençler, aynı zamanda Türkçeyi 'de sınırlı kelimelerle konuşabilmeleri nedeni ile kimliğini ve ana dilini tam olarak ifade edemeyen nesil oluşmaktadır. Gelecekte bu durum asimilasyona dönüşecek ya da Türkiye'ye göç şeklinde kendini gösterecektir. Birinci seçenek gerçekleşirse Türkiye'den ve Türk kültüründen uzak, Türk kökenli bir nesil oluşması olası görünüyor. (Çakır, Avusturya Türk Toplumunun Dini ve Kültürel Kimlik Sorunları, 2015, s. 7) Türk işçilerin Avusturya toplumuna entegresi hakkında diğer katılımcıların düşünceleri şöyledir:

K7'ye göre "Misafir olarak görmüyoruz artık, kendimizi biz bu ülkede. Çünkü biz bu ülkenin tekrar söylüyorum, asli unsuruyuz. Yaklaşık 58 yıldır bu ülkede varız. Kaldı ki geldiğimiz günden bu yana da ülkenin kanununu, tekraren söylüyorum, kuran bu kurallara uyarak, çalışarak, emek vererek toplumumuzda özellikle gençler nesillere baktığımız zaman eğitim seviyelerinin yükseldiğini, dolayısıyla toplumun bütün mesleki branşlarda her birinde var olduğunu görüyorum. Demek ki bu manada gençlerimizin Avusturya vatandaşı olmaları, evet doğrudur... olmalıydılar. Ama tekraren söylediğim, kendi milli kimliklerini de koruyarak."

K9'a göre ise "Bir yandan tamamen burada çalışmak. İşlerini özenle ve titizlikle yaparlar. Bu ölçüde işçilerle tamamen bütünleşirler ve diğer yandan sosyal alanda kendi topluluklarındaki pek çok kişi gibi yaşarlar. Ama bu oldukça doğal, Filipinliler, Çinlilerin Bosna'larını yaşadığı topluluklarını yaşıyorlar. Bu benim için çok trajik değil."

Avusturya'da yaşayan Türkler, karşılaştıkları entegrasyon sorunlarının tek taraflı olmadığını 'K10' ifade ederken 'K11,' farklı bakış açılarının ve yaşanan ülkenin resmi dilini öğrenmenin önemini ve K12'de Türklerin Avusturya toplumuna entegrasyonunu aşağıdaki gibi değerlendirmiştir:

K10'a göre "Türk misafir işçilerin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Avusturya'ya geldiğini söylemek zor, yani 1960'larda ve 1970'lerin başında bir ara Avusturya'ya geldiler ve entegre değillerse bu bir sorun... Ülkeye geldiklerinde misafir işçilerin Avusturya'yı kurmaları bekleniyordu... İnsanların bütünleşmemiş olmasından biz sorumluyuz."

K11'e göre ise "Bence biraz farklılaşmak gerekiyor, Avusturya'da bütün Türkler entegre olmuş ya da hiçbir Türk entegre değil diyemezsiniz. Çok iyi entegre olmuş insanlar var ve belki de önce entegrasyon ile ne kastedildiğini tanımlamamız gerekiyor: yani bir yandan yapısal entegrasyon, birinin iş piyasasında olup olmadığı veya birinin eğitim sisteminde olup olmadığı, örneğin kültürel entegrasyon, Avusturya'da dili "Almanca" ve ardından kimlik entegrasyonunu mu konuşuyorsunuz? Avusturya ile mi özdeşleşiyorum yoksa sonunda sadece Türkiye ile mi özdeşleşiyorum? Bu yüzden yine biraz farklılaşmanız gerekiyor... Anne babanız burada doğduysa göçmenlik geçmişiniz yok, ikinci nesil göçmen olarak göçten ötesi yok. Öte yandan, elbette Türkiye'de zihinsel olarak daha aktif olan insanlar da var ve bu sefer Avusturya'da olup bitenlerle sadece marjinal olarak ilgileniyorlar. Her Türk Bakanı tanıyor olabiliriz. Ama Avusturya Şansölyesi'nin kim olduğunu bilmiyorlar ve belki 40 yıl sonra bile hala Almanca bilmiyorlar. O zaman burada bir entegrasyon açığı olduğunu söyleyebilirsiniz."

K12 şöyle düşünmektedir: "Avusturya toplumunda entegrasyonun tüm alt alanlarda işe yarayıp yaramadığı ya da belki daha az işe yarayıp yaramadığı ve hangisinin gerçekten cevaplayabileceğine bağlı olarak söylenebileceği veya çoğunlukla söylenebileceği, entegrasyon araştırması

var, araştırmada tanımlanmış göstergeler var. Dolayısıyla, yıllar ya da on yıllar önce Avusturya'ya gelen Türkler için şimdi olduğu gibi geçmişte kapsamlı entegrasyon imkânları yoktu.”

Mustafa akır, Avusturya-Türk İlişkilerinin G İle Göstergeleri adlı çalışmasında Türk’n Avusturyalı olabilmesini şöyle ifade etmiştir: Türkiye’de doğup büyüyen ve daha sonra Avusturya’ya göç edenleri, Avusturya’da doğup byyenlerle kıyaslamamak gerekir. Kişilerle iyi arkadaş olabilirsiniz. Ancak bir noktada dağılacaksınız, örneğin paylaşacak ortak çocukluk anılarınız yok çünkü aynı yere gitmediniz, benzer okullara gitmediniz ve benzer deneyimler yaşamadınız. Büyüdüğün ve aslında dezavantaj yaşadığın ülke çoğumuz için duygusal bir tonla tartışılan bir konu. Türkiye’yi sevmediğinizden değil tabi ki kalbiniz hep doğup büyüdüğünüz ülke için atıyor. Avusturya vatandaşı olsun ya da olmasın, Avusturya’da yaşayan her Türk’e bu duyguları yaşayacak olduğundan dolayı Avusturya halkı ile tam bir bütünleşme sağlanamayacak olduğu fikrini savunmuştur. (akır, Turkish Studies , 2017, s. 640)

Türklerin Avusturyalı olup olmadıklarını ve oldularsa ne zaman olmaya başladıklarını röportaja katılanlar şu şekilde ifade etmişlerdir. K1, “Avusturyalı oldular, ... misafir işii olarak gelenler, burada kalmaya karar verdiler ona göre hayatını şekillendirmeye başladılar, o zamanki Avusturyalı, ... olmaya başladılar.” K2 ye göre “Avusturyalının görmek istediği Avusturyalı gibi olamadılar. Ve bek de olabileceklerini tahmin etmiyorum.” K3 ise “Bunun gerekli olduğunu düşünmüyorum... birlikte şekillendirebileceğimiz bir ülkede bir toplumda yaşıyoruz demeleri gerekiyor” diye yorumlarken K4, “İkinci nc nesilde mesela daha çok Avusturyalılaşma olayı var ...birinci nesil yıllardır burada olsa bile dönmeyi düşünerek durduğu için Avusturyalı olamadılar...” şeklinde fikir beyan etti. K5’e göre Türkler, Avusturyalı “Teorik olarak oldular, ama pratikte olmadılar.” K10 ise Türklerin Avusturyalı olabilmesini “...buradaki insanlar ülkeyi gerçekten seviyorsa, geleceğinizi burada görüyorsanız evet, o zaman Avusturyalı da olabilirsiniz...” şeklinde değerlendirirken K11’e göre “Avusturya İstatistik Yıllığı’nda... Avusturya’daki insanların çoğunluğu... kendilerini evlerinde hissettiklerini söylüyorlar.” K12’ye göre “... tabii ki Avusturyalı olabilirsiniz. Bunu istiyorsanız, vatandaşlık başvurusunda bulunursanız ve alırsınız ve daha önce de belirttiğim faktörlerin önemli olduğunu düşünüyorum.” Diğer katılımcıların düşünceleri ise şu şekildedir:

K6'ya göre "Bence Türkler epeyce Avusturyalı olabildiler. Eğitim seviyesi arttıkça özellikle Türkler daha çok Avusturyalı olabiliyorlar. Çünkü eğitim seviyesi arttıkça entegrasyon da artıyor, daha iyi entegre oluyor Türkler ve Avusturyalı olabiliyorlar. Yani Avusturyalı olmakla entegrasyon esasında birbirini tamamlıyor. Avusturya olmaktan kastım tabii ki asimile olmak değil, Avusturya'ya uyum sağlamak ve entegrasyon."

K7'ye göre "Avusturyalı, batı Avrupalı Türkü olarak kendimizi atfediyoruz. Tekraren söylüyorum. Misafir değiliz, bu ülkenin asli unsuruyuz. Yani Avusturyalı olabilir, evet Avusturyalı oldular, ama Avusturyalı Türk oldular, yani bunu vurgulamak lazım."

K9 ise şöyle düşünmektedir: "Evet, nesiller boyu süren uzun bir süreç. Asla köklerini kesmeyecekler. Ama o artık farklı kültürleri olan bir ülkede, bir toplumda yaşadıklarını hissettiler. Bu toplum farklı yapılandırılmış ve Avusturyalı olacak diyemem. Fakat Türkler, Avusturya toplumunun bir parçası olacak ama hep Türk soyunda kalacaklar."

Her yurttaşın kendi ülkesinde, hatta başka bir ülkede belli bir ulusal bilinci vardır. Ulusal (milli) bilinç, insanlar kendi ülkelerinde başardıklarıyla gurur duyduklarında oluşur. Bu milli bilinç, başka bir ülkenin vatandaşlarının daha kötü değerlendirilmesine yol açıyorsa, o zaman milliyetçilikten söz edilebilir. Milliyetçilik, aynı değerleri paylaşmayanın dışlanmasına, ötekileştirilmesine neden olur. Bugün dünya da yaşanan ötekileştirmelerin, kimlik çatışmalarının yegâne sebebi de budur. Bir toplumda ötekileştirme gayretleri siyasal araç olarak kullanılması ise çok daha büyük toplumsal sorunlara neden olabilmektedir.

Son zamanlarda Avusturya'da yaşayan Türk vatandaşları üzerinden propaganda yapan Avusturyalı politikacılar Türkiye, Türkler veya Türkiye Cumhurbaşkanı aleyhine konuşmalar yapıyorlar. Siyasi partiler ve parti liderleri (medya ya da özel paylaşım siteleri aracılığıyla) buldukları her fırsatı kullanarak Türkiye karşıtı açıklamalar yapmak için kapışıyorlar, bazen hakarete varan açıklamalara da yer veriyorlar. (Altmışdört, 2016) Öyle ki, partisinde aktif görev yapmayan bazı eski siyasetçiler, birilerine şirin görünme adına açıklama yapma gereği duyuyorlar. Hatta bu siyasetçiler, ülkenin sorunlarını çözebilme aşamasında yetersiz olduklarından dolayı günü kurtarma adına Avusturya'da yaşayan Türk toplumunu hedef alacak şekilde Türk siyasetini Avusturya'ya taşıma gayreti sarf ediyorlar.

İnsanlar, sosyal ilişkilerin gelişimi için kan bağı olan kişilerle iletişim kurar, akraba ve arkadaşlarını ziyaret ederler. Akrabalar sadece yakın da olanlar değil, aynı zamanda uzak da olanlardır. Akrabalar ve arkadaşlar arasındaki sosyal ilişki sadece

karşılıklı dayanışmayı güçlendirmekle kalmaz, aynı zamanda kültürün mirasını da sağlar. Türk/İslam toplumunda hem kültürel hem de inanç olarak çok büyük önemi olan akraba ziyareti (sıla-i rahim) her yıl imkânlar dahilinde yapılarak hem sila-i rahim görevlerini yerine getirmek de hem de sosyal ilişkilerini tazeleyerek kültürün devamlılığını sağlamaktadırlar.

Yapılan röportajlarda katılımcılar, imkânlar dahilinde en az yılda bir kez memlekete gitme gayreti göstermektedirler. Memleketteki eş-dost ve akrabalar ile iletişimin düzenli olarak devam edip etmediği sorusuna diğer katılımcılar gibi K1, “Evet, sık ve düzenli bir şekilde görüşüyoruz.” şeklinde cevap vermiştir. Röportaja katılım sağlayan K7 sila-i rahim hakkındaki düşüncelerini şöyle ifade etti:

K7’ye göre “...Türkiye’de insanımız öksürse bizim başımız ağrır. Dolayısıyla ülkemiz ve ülkemiz insanı ile alakalı hassasiyetimiz, ilk günde olduğu gibi bugün de devam ediyor. Yani biz bu düşüncedeyiz. Gelecek nesillerin inşallah aynı değerleri korumasını arzu ederim.”

Sıla-i rahim görevinin hassasiyetine dikkat çeken katılımcılar, genç nesiller de bu hassasiyetin azalma eğiliminde olduğunu belirtmişlerdir. K2 ve K5’in genç nesillerdeki sila-i rahim hassasiyetini şöyle ifade etmektedir:

K2’ye göre ise “Tabii ki bu gittikçe azalıyor. Çünkü neden? Burada yaşayan veya burada doğup büyüyen ikinci üçüncü jenerasyon, Türkiye’den yavaş yavaş maalesef bağını koparıyor. Bu şeyden de kaynaklanıyor: tabii ki birçok akrabası artık burada yaşıyor Türkiye’de çok az akrabası veya hiç akrabası kalmadığından dolayı ilişki kopuyor diyebiliriz.”

K5 şöyle düşünmektedir: “En az benim kadar. Benim kendi çekirdek ailemdeki neslim devam eder, ediyor. Ama herkes benim gibi mi o tabi tartışılır. Dolayısıyla genel hatlarıyla da toplumun önemli bir sivil toplum kuruluşunda çalıştığınız için bunu gözlemleyebiliyoruz. Toplumumuzun büyük bölümünün gelecek nesli Türkiye’deki akrabaları ile iletişimini kopartmış veya kopartmak üzere olduğunu görüyoruz.”

Genç nesillerin sila-i rahim konusundaki hassasiyetlerinin azalma göstermesinin gerekçelerinden bir tanesinin, belki de en önemli nedenin ebeveynler olduğuna dikkat çekilmiştir. Diğer taraftan genç nesiller, Türkiye’yi bir tatil bölgesi olarak değerlendirme eğilimi gösterebilmektedirler. Bu düşüncüyü K7 şu şekilde ifade etmiştir:

K7’nin düşünceleri şöyledir: “Şimdi bu konu tabii özellikle ebeveynlerin genç nesle bu olayı sıkça hatırlatarak hatta gençlerimizi şöyle bir hastalık var günümüzde. Gençlerimiz özellikle

Türkiye'mizi, Türkiye'mizin o güzel doğasını tatil beldelerini, yani ülkeyi tatil ülkesi olarak görmelerini arzu etmem. Evet gitsinler görsünler, ama şunu da bilsinler. Şimdi yeni yetişen jenerasyon özellikle, çünkü onların babası, dedesi burada ve hayatlarını geçirdiler. Hayatını kaybedenler, vefat edenler rahmetli oldu ve birçoğu belki %90 oranında bir kısmı burada kaldı, defnedildi belki. Ama yine ülkemizde doğduğu beldelerde de defnedildi. Hiçbir şey yoksa dediğim gibi, gitsinler mutlaka o atasının doğduğu topraklarda ecdadını belki tanımadıkları bildikleri insanların kabirlerini de ziyaret etsinler. Köylerini, atasının yani babasının, dedesinin, ninesinin doğduğu beldeleri ziyaret etsinler, arzu ederim. Türkiye'yi sadece tatil ülkesi olarak görmesinler.”

Avusturya'da yaşayan Türk, bir taraftan yaşadıkları bölgelere katkı sağlama gayreti gösterirken diğer taraftan da entegrasyon sorunları yaşayabilmektedir. Yaşanılan entegrasyon sorunlarının bir kısmı eğitim ve kültür boyutlu olabilirken bir kısmı da ulusal ve uluslararası siyasete bağımlı olabilmektedir. Çalışmanın daha önceki bölümlerinde de söz edildiği gibi Avusturya'da Türkler/Müslümanlar, özellikle seçim dönemlerinde siyaset malzemesi yapılabilmektedir.

Siyaset arenasında Türkler/Müslümanların ötekileştirilmek istenmesi gayretleri, toplum içerisinde ister istemez etkili olmakta ve zaman zaman sözlü ve de fiziki sürtüşmeler yaşanabilmektedir. Yaşanan bu olumsuzluklar da entegrasyonu etkileyerek göçmen ve yerli halk arasında uyumsuzluklara neden olabilmektedir. Ayrıca bu uyumsuzluklar, hükümet programlarının hedeflerini de olumsuz etkileyebilmektedir.

Avusturya, nüfusunun %21'inin göçmen kökenli insanlardan oluştuğu bir ülkedir. Bu açık istatistiklere rağmen, Avusturya uzun yıllardır kendisini bir göçmen ülkesi olarak kabul etmemiştir. (Wohlfarth & Kolb, (2016, s. 3) Bundan dolayıdır ki Avusturya, entegrasyona yönelik önlem almakta gecikmiştir. Misafir işçilerin geçici bir süreliğine Avusturya'ya gelmiş olmaları, Türkiye tarafından da kalıcı önlemler alınmasını geciktirmiştir. Esra Sağlam'a göre uzun süredir devam eden geçici ve ekonomik politika sorunu olarak görülen göç, kalıcı olduğu ve misafir işçilerin Avusturya toplumuna entegrasyonunun dillendirilmeye başlandığı 1990'lı yıllarda farklı boyutlarıyla irdelenmiştir. (Sağlam, Avusturya'daki Türk Göçmenlerin Entegrasyon Algıları, 2017, s. 145)

Bugün Avusturya, Avrupa ülkeleri arasında Türklerin en kalabalık yaşadığı ülkelerden biridir. Ülkedeki Türk varlığının dört kuşaktır var olduğu ve göçmenlerin temel sorunlarının eğitimden etkilenen katılım ve entegrasyon sorunları ve ayrımcılık sorunları olduğu sık sık dile getirilmektedir. Tüm bu sorunlar, toplum yapısını da

olumsuz etkilemiştir. Bu karşılıklı ilişkilerin Avusturya ulus kimliğine etkisini röportaja katılım sağlayan K3, “Olumlu, çünkü Avusturya'daki Türk toplumu Avusturya toplumunun bir parçasıdır.” diye yorumlamıştır. K4'e göre “...Türk kültürü Avusturya'yı etkilemiştir. Misal olarak bu yiyecekler önemli mesela... Döneri Avusturyalı da gayet iyi, ...kendini aşırı sağcı kimlikte gören politikacılar bile döner yiyorlar.” K12'ye göre Türklerin Avusturya ulus kimliğine etkisini belirtebilmek için “Yeterli veri yok.” diye yorumda bulundu. Diğer katılımcıların kimlik etkileşimi hakkındaki fikirleri şöyledir:

K1'e göre “Türkler olarak Avusturya ulus kimliğinin şekillenmesinde tam randımanlı bir rol oynamıyorlar. Ama bu ilerde değişebilir. Ne zaman değişir? Bu dediğim işte Türk kesimi ve hatta Türkler bunlar bireyler, münferit olabilir veya gruplar olabilir... Türk kimliğini de koruyarak ama burada kanaat önderi haline gelmeleri, önemli pozisyonlara siyasi açıdan işte ekonomi açıdan gelmeleri ile sözü dinlenir bir kesim halinde gelmesi durumunda. Aynı şekilde daha önce nasıl balkan kökenliler Avusturya İmparatorluğu ve daha sonrası cumhuriyetin kuruluşunda ulusal kimliğin şekillenmesinde rol oynadıysa, Türklerin de önümüzdeki jenerasyonlar da burada daha fazla payı olacağına inanıyorum, ümit ediyorum.”

K2'ye göre ise “...Aslında çok olumlu etkiliyor Türkler Avusturya'nın ulus kimliğini. Kültürel açıdan olsun bizim Türklerimizin mesela ticarete olanlar olsun veya şeyde olanlar olsun diplomatik... Çünkü bizim Türk insanı daha Avusturyalı gibi değil de daha açıktır. Bazı konularda daha şeffaftır. Bizden çok şey öğreniyorlar.”

K5 şöyle düşünmektedir: “Önemli bir etkisi var... Hem tarihsel bir etkisi var. Habsburglar ve öncesinde sonraki işte iki kere Viyana kuşatması ve sonrasında bugün ‘Gast Arbeiter’ dediğimiz misafir işçi konumundaki ama bugün o misafir işçi konumunda değiller, Avusturya kültürüne, sosyoekonomik yapısına önemli bir katkısı var.”

Avusturya'da farklı medeniyetlerin etkileşimi artıkça birbirlerini, rakip ve düşman olarak gördüler. Değişim sürecinden dolayı, dini vurgunun yanı sıra siyasi olarak da birbirlerini ötekileştirdiler. Fakat zamanla genel çatışma bağlamına ek olarak, kültürel, sosyal, bilimsel ve sanatsal alanlarda farklılık gösterecekler de karşılıklı etkilenmeler olmuştur.

2000'li yılların değişen uluslararası ilişkilerden etkilenerek göç, güvenlik politikasının konusu haline gelmiş ve kısıtlayıcı bir yaklaşıma yol açmıştır. Avusturya'daki yabancıları ve özellikle Türkleri hedef alan bu baskıcı ve dışlayıcı politikalarından yararlanmaktadır. Son dönemde Avusturya-Türkiye siyasi ilişkilerinin gerginleştiği ve

Avusturya'nın Türkiye karşıtı tavrının AB ülkelerine yön vermiştir. Bunun üzerine Avusturya siyasi çevreleri, Türk göçmenleri eleştirmesi ve baskı yapması neticesinde etnik gruplar kamuoyunda yüksek bir seviyeye ulaşmıştır. (Sağlam, Avusturya'daki Türk Göçmenlerin Entegrasyon Algıları, 2017, s. 142-3) Tüm bu yaşananlar, Türk toplumunun entegrasyon sürecini ve Avusturya ulus kimliğine etkisini olumsuz yönde etkilemiştir. Son dönemlerde yaşananların Avusturya ulus kimliğini olumlu etkileyebilmesi için K6 eşitliğin sağlanması gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir:

K6'ya göre “Evet, Türklerin Avusturya ulus kimliğine katkısı olabilir. Ama nasıl olabilir? Örneğin ...eğitim alanında ve diğer alanlarda da tabii ki Türklere eşit haklar tanınırsa... Türkler ne kadar çok entegre olabilirlerse Avusturya'nın imkânlarından ne kadar yararlanabilirlerse ve kendilerine ne kadar eşit haklar tanınırsa o kadar Avusturya kimliğine Türklerin faydası ve katkısı olur diye düşünüyorum.”

K6'nın düşüncesini destekler biçimde dönemin Avusturya Kültür Bakanı Josef Ostermayer'in (SPÖ, 2014-2016) yaptığı açıklama da “Avusturya'daki Müslümanların sadece ulusal hukuk öncelikli olduğu için ayrımcılığa maruz kalmadığını söyledi. Bu, tanınan diğer tüm dini topluluklar için aynıdır.” ifadesini kullanarak "Yasa barışa katkıda bulunur, tersi değil" (Heute, 2014) şeklinde eşitliğe vurgu yaparak ülkede yaşayan Müslümanların yasal hak ve sorumluluklarının net bir şekilde tanımlanması gerektiğini belirtmiştir. Tüm bu düşünceleri bir arada toplayan K10, “...Bizi neyin farklı kıldığına değil, bizi neyin birleştirdiğine bakmak daha iyidir... Dolayısıyla Türkiye, Avusturya kültürü açısından da önemli bir rol oynamaktadır.” şeklinde ifade etmiştir. K11 ise Türklerin Avusturya kimliğine olan etkisini tarihi geçmişle ilişkilendirerek şu şekilde ifade etmiştir:

K11'e göre ise “Avusturya kimliği üzerinde kesinlikle etkisi var ama Avusturya'da tarih yazımına daha çok bakarsak 16-17.yy'dan başlayalım. Türk kuşatması ile yüzyıl Avusturya'daki her çocuğun öğrendiği bir şeydir. Evet, pekâlâ, herkes bu resmi okuldan bilir ve ne yazık ki söylemeliyim ki, politikacılar tarafından böyle zamanlarda bile sıklıkla kullanılır. Özellikle seçim kampanyası muhtemelen biliniyor, ardından yeni bir Türk kuşatmasından söz ediliyor. Böyle bir şey yapıldığında Avusturya kimliğini olumsuz etkilediğini söyleyebilirim. Öte yandan, Avusturyalıların genel olarak Türk misafir işçilerin Avusturya'da neler başardıklarının farkında olmayabileceğini düşünüyorum. Evet ve elbette biliyorsunuz ki insanlar altmışlarda ve yetmişlerde geldi ama bu da büyük bir katkıydı. Sadece Avusturya'nın refahı için ve pek çoğu bunun farkında değil, elbette misafir işçiler de bundan faydalanmadı.”

Avusturya ulus kimliğinin yapısını K7 ve Türklerin Avusturya tarihi geçmişinin bugüne yansımaları K9 şöyle ifade etmişlerdir:

K7'ye göre "Avusturya ulus kimliğini, ...Avusturya devleti yani geçmiş tarihli olarak emperyalist yapısı olan, geçmişte-tarihte bir ülke. Sonuç itibarıyla bir ulus devletten bahsediyoruz. Belki birçok milletten de bir araya gelerek, baktığımız zaman soy isimlerden anlıyorsunuz kökenlerini. Yani kimisi Polonya asıllı, kimisi Slovak, Çek asıllı, kimisi Makedon. Özellikle sınır bölgelerinde, ama sonuçta bir devlet, bir ulus devleti yaratmışlar. Bu noktada tabi bize saygı duymak düşer. Dolayısıyla bu ülkede yaşıyoruz. Onlar bizim dostlarımız oldular, arkadaşlarımız oldular, komşularımız oldular. İş yerinde arkadaşlarımız oldular. Yani değerlendirmemiz bu noktada olmalı."

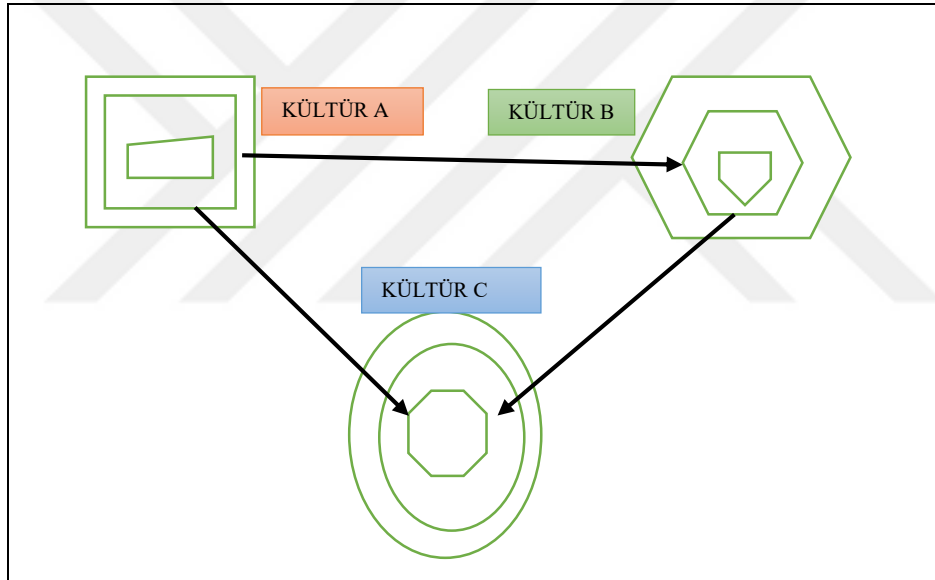
K9 şöyle düşünmektedir: "...Etkinin olumsuz kısımlarının biraz eğilimli olduğunu hissediyorum. 1529 ve 1683'teki iki tarihi olay veya Türk kuşatması nedeniyle bu her zaman korunur. Birinci Dünya Savaşı'ndaki kardeşlik ya da misafir işçilerin olumlu katkısı az. Burada daha aktif olarak yer almak muhtemelen Türk toplumunun görevlerinden biridir ve olumlu yönünün vurgulanmasının mümkün olduğuna inanıyorum."

Avusturya'da yaşayan Türklerin Avusturya ulus kimliğini etkilemesi yanı sıra kendi kimliğine ait, özellikle dördüncü kuşakta, sıkıntılar yaşayabilmektedir. Mustafa Çakır'a göre, Avusturya'da yaşayan Müslümanların eğitim, sosyalleşme ve toplumsal kabul görmeleri dışında inançları ile doğrudan ilgili olan ve üzerinde durulması gereken ilk konulardan biri, hatta bir numaralı sorunu kimlik değişikliğidir. Avusturya'da doğup sosyalleşen gençler ülke vatandaşlığına sahip olmalarına rağmen toplumda ve sosyal hayatta kabul görmemekte, dışlanmakta ve diğer Müslümanlarla bağlantı kurmaya çalışmaktadırlar. Gençlerin her türlü iletişime açık yetişmeleri ve geçmişleriyle olan iletişim eksikliği durumunda gençlerin radikal veya ılımlı hareketlere katılma ihtimallerinin olabileceği gerçeğinin dikkate alınması gerekmektedir. (Çakır, Avusturya Türk Toplumunun Dini ve Kültürel Kimlik Sorunları, 2015, s. 7) Bir devleti oluşturan toplumların kültürleri arasında zamanla etkileşim kaçınılmazdır. Avusturya'da yaşayan Türk toplumunun da Avusturya'da yaşayan diğer toplumların hatta Avusturya kültürüyle muhakkak etkileşim içerisinde. Larry A. Samovar, ve Richard E. Porter kültürler arası etkileşimi kısaca şöyle açıklamışlardır:

Şekil 12'de görüldüğü üzere kültürler farklı şekillerle temsil edilmektedir. A ve B şekilleri benzer geometrik şekillere sahiptir. C şekli, A ve B şekillerinden eşit uzaklıktadır ve ikisinden farklı bir şekildir. Buradaki her şekil farklı bir kültürü temsil

eder ve kültürel aileyi etkiler. C kültürünün diğer kültürlerin etkisiyle şekillenen bireyleri temsil ettiği söylenebilir. Bundan iki sonuç çıkarabiliriz: (a) kültürler arası etkileşim bireyin kültürünün oluşumuna katkıda bulunur, (b) bireysel değişim için en büyük güç kültürdür. Şekil 12’de kültürler arası mesajların üretilmesi, gönderilmesi ve algılanması, birbirine bağlı oklarla temsil edilmekte olup, gönderici tarafından şifrelenen mesajlar, başka bir kültüre ait bireyler tarafından deşifre edilirken kültürel farklılıklara bağlı değişikliklere maruz kalmaktadır. (Aliyev & Öğülmüş, 2015, s. 52) A ve B kültürlerindeki benzerlikler nedeniyle mesajı gönderen ile mesajı çözen arasında pek bir fark olmayacaktır. Fakat tamamen farklı kültür olan C'nin mesajdan anladığı farklılık gösterecektir.

Şekil 12: Kültürlerarası İletişim Modeli (Samovar ve Porter, 1991)

Kaynak: (Aliyev & Öğülmüş, 2015, s. 52)

Bugün, küreselleşme etkisi altında, nüfus hareketliliğinin artmasında ve farklılaşmanın veya gündelik hayatın melezleşmesinin yoğunlaşmasında görülebilen olağanüstü bir toplumsal değişim yaşanmaktadır. Yaşanan değişim, etkisini küresel olarak göstermekte ve dolayısıyla kültürlerarası gönderilen mesajların kodlayıcı ve çözümlenici arasında anlam farkı oluşmaktadır. Bu postmodernist eğilim karşısında, milliyetçi yapılar durumu daha da tehlikeli hale getirebilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, Avusturya'da yaşayan Türk göçmenlerinin entegrasyon tartışmaları çerçevesinde, Avusturya ulusal kimliğinin inşa sürecinde kurum ve sivil toplum kuruluşları örneği üzerinden hareket edilmiştir. Türkler tarafından kurulan STK'ların kimlik, dil ve din konusunda geliştirdikleri stratejiler çerçevesinde yürüttükleri faaliyetler ve bu faaliyetlerin diaspora içinde Avusturya ulus kimliğine yansımaları irdelenmiştir.

Türk asıllı göçmenlerin Avusturya'da toplu olarak yaşamaları, Avusturya-Türkiye arasında 1964 yılında yapılan 'İş Gücü Celbi' sözleşmesi ile başlamıştır. Aile birleşimlerinin yoğun olarak yaşandığı 1990 sonrası Avusturya'daki Türk nüfusu beklenmedik şekilde artmıştır. Bu artışlar sonrası ilk olarak 1997 yılı entegrasyon düzenlemeleri yapılmış ve yapılan düzenlemelerde de entegrasyon tek taraflı olarak sadece Türklerden beklenmiştir.

Türklerin yerleşik yaşama geçmeleri ile Avusturya'da din, kültür, kimlik vb. sorunlarla daha fazla karşılaşmıştı. Bu sorunlardan en belirginini olarak kimlik gündelik yaşamı etkilemeye başlamıştı. Aşırı sağ partililerin 'ötekileştirme' çalışmaları, medyanın manipüle haberleri ile birleşince kimlik ve entegrasyon konusunda endişeye neden olmuştur. Yaşanan endişeye de bağlı olarak Türklerin Avusturya'daki STK yapılanmaları daha da artmış ve 'biz' kimliği etrafında marjinalleşmişlerdir. Avusturya'ya gelen ilk kuşak göçmenlerin kendi kimliklerini korumak amaçlı kurdukları STK'lar ve daha sonra kurulanlar kimliğin inşasına yönelmektedirler.

Makro seviyede sosyal inşacılar, postmodernistlere ters düşecek şekilde pozitivizme karşı değillerdir. Wendt'in orta yol inşacılığı ve eleştirel inşacılık modern uluslararası ilişkilerin bilimselleşme girişimi olarak algılanmıştır. İnşacılar göre uluslararası ilişkilerin temeli materyalizmden ziyade düşünseldir ve düşünsel bilinci ve de dili bireyselleştirmekten ziyade zaman ve mekâna bağımlı olarak toplumsal ele alınmasını vurgulamışlardır. Türkiye ile Avusturya arasındaki ilişkiler ele alındığında, modern tarihsel boyutlarda ilerlemiş olduğu görülmektedir. Ayrıca Türk toplumunun da Avusturyalı olma süreci, sosyal yapı tarafından belirlenmiş ve işlevsel olmaktan ziyade bireysel bilincin toplumsal yapı ile etkileşimi inşacılığa bir örnektir.

Avusturya tarihi, ekonomik nedenlerle zaman zaman uluslararası ilişkilerde farklılıklar yaşamıştır. Ancak ülkenin tarihsel gelişimindeki tek faktör ekonomi değildir. Bu süreçte edebî tecrübenin aktarımı da tarihin anlaşılmasında ve dolayısıyla bir kimlik oluşturulmasında etkili bir rol oynamıştır. Bugünkü tartışmanın merkezinde, bir "Avusturya Devleti"ni veya "Avusturyacılığı" neyin oluşturduğuna dair ulusal bağlam sorunu yer almaktadır. Bu, Avusturya'nın millileştirme sürecinde en tartışmalı Avrupa ülkelerinden biri olarak statüsünü ve süreçte rol oynayan ulusal kimliğini sürdürmesine izin vermeye devam etmiştir. Bu dönemde yaşanan kimlik sorunları tam olarak çözülememiştir.

Türklerin Avusturya'da yaşadıkları entegrasyon sorunlarının asıl nedeni olarak gecikmeli alınan tedbirlerdir. 1990'lara kadar, tek amaç iş gücü tedariki olduğundan, entegrasyona yönelik ilk düzenlemede 1997 yılında yapılmıştır. Yapılan düzenlemeye göre de göçmenlerin tek taraflı olarak entegre olabileceğine inanılmıştır. Türklerin Avusturya'da yerleşik yaşama geçmeleri neticesinde aşırı sağcı siyasiler, Türkler üzerinden toplumu kutuplaştırmış ve Türkleri özellikle seçim dönemlerinde sürekli siyasetleştirilerek ötekileştirmişlerdir.

1964 sonrası Avusturya'ya gelen birinci ve ikinci kuşak Türk işçilerinin entegrasyon sürecinde üçüncü ve de dördüncü kuşaklara göre farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Genç nesillerin birinci ve ikinci nesle göre çok daha fazla entegre olduğu ifade edilmiştir. Avusturya toplumu, Türklerin Avusturya için önemini bilmesi ve ifade etmesine rağmen aşırı sağcı siyasilerce ötekileştirme çalışmaları devam etmektedir. Öyle ki, Türklerin Avrupa'ya ait olmadığını ve Avrupa'dan dışlanması gerektiğini söyleyen siyasi parti liderleri de mevcuttur.

Birleşme ve uyum anlamına gelen entegrasyon kavramı, bir azınlığın veya ulusun kültürel mirasının ve kimliğinin egemen doku ve yapılarda eritilerek yok edilmesi anlamına gelen asimilasyon tartışmalarından sonra benimsenmiştir. Bu kavram nispeten yeni olduğu için göreceli açıklamalar da mevcuttur. Entegrasyon kavramının yaşanan sorunlara çözüm üretmemesi, göçmenlerin kendilerini daha kolay ifade edebilecekleri, dinini, etnik ve kültürel çeşitliliklerini yaşama ve sergileme olanağına sahip olabilecekleri çokkültürlülük kavramına yönelmelerine neden olmuştur. Çokkültürlülük, göçmenlerin dernekler kurarak kendilerini ana dillerinde ve yerel kültürlerinde ifade etmelerini de kolaylaştırmıştır. Böylece benliğin/kimliğin toplumdaki aktif rolüyle şekillendiğini öne süren inşacılık şekillenmeye başlamıştır. Fakat entegrasyonun

tek taraflı olması gerektiğini savunan bazı siyasiler, Türk göçmenleri ötekileştirerek toplumun kutuplaşmasına neden olmuş ve dolayısıyla Avusturya toplumunu da olumsuz etkilemiştir.

Siyasi kaygı yaşayan aşırı sağ partiler, Avusturya toplumunu tarihsel olarak yönlendirmekte ve Türklerin Avusturya'ya gelmelerini tarihi geçmişle bütünleştirerek toplumsal algı yönetimi yapmaktadırlar. Hemen hemen her siyasi söylemlerinde Türk-Entegrasyon ikilemini irdeleyerek Türkler ötekileştirmekte ve Avusturya'ya ait olmadıkları ifade edilmektedir. Öyle ki, seçim dönemlerinde bu tür çalışmalar en üst seviyeye çıkartılıp, Avusturya toplumunun bir parçası olan Türkler hedef tahtasına oturtularak Avusturya ulus kimliği radikalleştirilmeye çalışılmıştır.

Tüm bu çalışmalar sürecinde Türkler, sürekli olarak entegrasyon tartışmalarının ana temasını oluşturmuştur. Entegrasyondan beklentilerin tek taraflı olması çözüm üretimini zorlaştırmakta ve toplum içerisinde huzursuzluğa neden olmaktadır. Tüm bu yaşanan sürece bağımlı olarak Türk ve Avusturya toplumu asimilasyon ve entegrasyon kavramları yerine çokkültürlü yaşam çerçevesinde sorunların aşılabileceğine inanmaktadır. Avusturya siyasetçilerinin de bu önemi kavramaları, bir bütün olarak yaşayabilmenin gereksinimlerine yönelik çalışmalar yürütmeleri beklenmektedir.

Avusturya, tarih boyunca Türk kültüründen etkilenmiştir. Her ne kadar dini, siyasi ve bazı eğitim kitaplarındaki olumsuz imgeler yanı sıra manipüle edilmiş haberlere rağmen etkilenme devam etmektedir. Fakat Avusturya siyasetindeki radikal sağ partililer, oy toplama uğruna Türkleri sürekli marjinalleştirerek karşılıklı olumsuz etkilenmelere neden olmaktadır.

Mülakat konularının bulunmasına yardımcı olmak söylemler yazıya döküldükten sonra MAXQDA-2022 programı kullanılarak analiz yapıldı. Görüşmelerde en sık kullanılan kelimeler ise "Avusturya, Avusturyalı, Türkiye, Türk, Österreich (Avusturya), Österricher (Avusturyalı), Türkler, Türklerin, yabancı ve misafir, Staatsbürgerschaft (Vatandaşlık), Türken (Türkler), Integriert (uyum sağlamış), Integration (entegrasyon), Gastarbeiter (misafir işçi), Fremdwahrnehmung (yabancı algısı), Türkei (Türkiye), Politik (siyaset), Gesellschaft (Toplum), Ausländer (yabancı)" olarak tespit edilmiştir.

Literatür taraması ve yapılan röportajların yanı sıra araştırmada kullanılan nitel veri analiz prosedürü MAXQDA-2022'ye göre Türklerin Avusturyalıları tarafından

önemsendiği sonucuna ulaşılmıştır. Avusturya'da Türk kökenli göçmenler geldikleri ülkenin baskın değerlerini dile getirmiş ve de genel olarak yaşadıkları toplumla bütünleşmişlerdir. Fakat Avusturya'da yaşayan Türk gençlerinin 'Sıla-i Rahim'i daha az önemsendiği sıklıkla ifade edilmiştir.

Uluslararası yapısal sistem teorisinin yapılandırmacılığına göre devlet, uluslararası siyasetin teorik analizinin temel birimidir ve devlet sistemi yapısal olarak daha çok özneler arası özelliktedir. Ayrıca, devletin benliği ve menfaatleri nefsanî veya ulusal siyasetten ziyade sosyal yapılar tarafından oluşturulur. Avusturya'da yaşayan Türkler ve Avusturya toplumu arasındaki ilişkilerin ilk kuşak işçilere oranla çok daha iyi olduğu tespit edilmiştir. Buna rağmen bazı siyasi partiler, dini cemaatler ve manipüle edilmiş medya haberleri Türk-Entegrasyon sorunlarının membaini oluşturmaktadır. Avusturya'ya işçi olarak gelen ve yerleşen Türkler, entegrasyon tartışmaları sürecinde Avusturya ulusal kimliğini tarihsel, kültürel ve Avusturya'daki Türk-Entegrasyon tartışmaları üzerinden ve N. Onuf, A. Wendt, E. Adler ve F. Kratochwil inşacılığı çerçevesinde etkilemiştir.

Aşırı sağ parti üyelerinin Avusturya'da oluşturmak istedikleri kültürel yapı Kant'tan çok Hobbesçu ve Lockeçu eğilimli oluşmuştur. Bu kimlik, Avrupa entegrasyonundan da etkilenmiştir. Ayrıca, kimliğin oluşumu sadece uluslararası ilişkilerden değil, aynı zamanda ulusal meselelerin ifade edilmiş biçiminden de etkilenmiştir. Bu anlamda dil, Onuf'un iddia ettiği gibi inşacı yaklaşımda merkezi bir rol oynamış ve aynı zamanda Wendt'in sosyal kimliği hem iç siyasette hem de toplumsal ve kişisel kimliklerinin oluşumunda etkili olmuştur. Kratochwil, uluslararası ilişkilerde eylemin yalnızca çıkar ve norm temelli özneler arası ilişkilerin inşacılıktaki önemini vurgulamıştır.

Avusturya'nın ve özellikle AB'nin Türkleri ve Türkiye'yi değerlendirme şekli yeni bir dönemin başlamasına yardımcı olabilir. Uzun bir tarihi geçmişe sahip Avusturya ve Türkiye vatandaşlarının bir arada yaşaması ve farklı medeniyetlerin buluşması her iki ülkenin ekonomisini ve Avusturya ulusal kimliğinin oluşumunu - her ne kadar siyasi polemik ve manipüle edilmiş haberler olsa da - genel olarak olumlu etkilemiştir. Öyleyse, iki farklı kültürün bir araya gelebileceği tek platform gibi görünen AB, Hristiyanlık ve İslam'ı aynı birlik içinde bir araya getirebiliyorsa, amaç ve değerleri farklılıklarla bir arada yaşama, hoşgörü ve çokkültürlülük üzerine kuruluysa, her iki taraf da olumlu olarak etkilenmiştir.

Genel olarak bakıldığında, Avusturya toplumundaki yabancı algısının tarihsel bir geçmişi olmasına ve bu geçmiş tarihin okullarda, bazı dini cemaatlerde ve siyasi arenada sıkça dile getirilmesine rağmen toplumda istenilen karşılığı bulduğunu söylemek çok da kolay değildir. Seçim dönemlerinde Türklerin sıkça ötekileştirilmelerine rağmen halk, Türklerin Avusturya için yaptıklarını biliyor ve saygı duyuyor denilebilir. Avusturya’da yaşayan birinci ve ikinci kuşak Türk toplumunda Almanca yetersizliğinden dolayı yaşanan problemler çözüme kavuşturulmamış veya geciktirilmiştir. Bu durum Türk toplumunun Avusturya toplumuna uyumunu olumsuz etkilemiştir. Fakat üçüncü ve dördüncü kuşaklarda Almanca sorun olmaktan çıkmış olması yanı sıra öz kimlik de kayıpların olduğu ve de Türkçe dilinin günlük dil olarak yerini Almancaya bıraktığı gözlemlenmiştir. Tüm bunlara rağmen, toplumun az fakat etkili bir kesimi tarafından yabancı algısı oluşturulmak istenmesine medyanın haberleri manipüle etmesi katkı sağlamıştır. Avusturya siyasetinin özellikle radikal sağ parti yöneticileri de günü kurma gayretleri içerisinde sürekli Türkleri ötekileştirme gayreti göstererek oy toplamayı amaçlamışlardır. Buna karşılık Türk toplumu, Avusturya devletinden ve de Türkleri ötekileştiren siyasilere daha yapıcı olmalarını beklemektedir.

‘Misafir Türk İşçi’ kavramının bugün geçerliliği olmadığını, bu kavramın 1960-1970’li yıllara ait olduğunu belirten katılımcılar, Türk işçilerinin bugün bile Avusturya’nın kalkınmasına her alanda destek verdiği görüşünü savunmuşlardır. Ayrıca çalışmaya röportajlarıyla bilgi sunan katılımcılar, entegrasyonun tek taraflı olamayacağını ve Türk gençlerin birinci ve ikinci kuşağa oranla daha fazla Avusturya toplumuna entegre olduklarını ve de Avusturya’nın geleceği adına Avusturya’da yaşayan Türklerin çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. Türk göçmenlerin Avusturya için önemi özellikle vurgulanmakla birlikte Avusturya’nın iç huzurunu kaçırabilecek göçmenlerin de istenmediği belirtilmiştir. Avusturya siyasetçilerinin de bu önemi kavramalarını, bir bütün olarak yaşayabilmenin gereksinimlerine yönelik çalışmalar yapılarak Avusturya’da yaşayan hem Türklere hem de diğer yabancılara imkânlar sunulması gerektiğini ayrıca vurgulanmıştır.

Yapılan röportajlarda Avusturya yasalarına bağlılığın Avusturyalı olmanın gereği olduğu ve Avusturya vatandaşlığının ise bir aidiyet oluşturduğu belirtilmiştir. Katılımcıların yine genel görüşüne göre kendimi Avusturyalı görebilmem için saygı, sevgi ve adaletin gerekliliğine atıfta bulunulmuştur. Genç nesillerin kendilerini, birinci

ve ikinci kuşak Türkler göre daha fazla Avusturya'ya ait hissettikleri ve entegre oldukları da vurgulanmıştır.

Türkler, Avusturya'da yerleşik yaşama geçerek kendilerini aynı anda hem Türk hem de Avusturyalı olarak tanımlamaktadırlar. Fakat Avusturya'da yaşayan genç neslin Türkiye'deki eş, dost ve akrabalarla olan bağlarında zayıflama olduğu sıkça dile getirilmiştir. Türklerin Avusturya ulus kimliğini tarihsel, kültürel, sanatsal ve az da olsa siyasi olarak etkilediğini söyleyebilmek yapılan röportajlara göre mümkündür.

ÖNERİLER

Eğitim-öğretim planlaması açısından, öncelikle Türk aileleri bilgilendirilmeli, özellikle ilk ve ortaokullardaki ana dildeki Türkçe ile Din ve Ahlak Bilgisi derslerine katılım önemsenmelidir. Toplumsal uyum için gerekli olan ana dilin öğrenilmesine önem verilerek kimliğe ait öz değerlerin gelecek nesillere aktarımı sağlanmalıdır.

Din alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarını ortak platformda buluşturarak, İslam karşıtlığı, kimlik ve genç nesiller için din ve ahlak öğretimi vb. çalışmalar artırılmalıdır.

Göçmen statüsüyle ilgili olarak, Batı Avrupa ulusal ve yerel hukukunun yanı sıra AB hukukundaki ana dil ve dini yaşam haklarının kapsamlı bir incelemesini yapmak ve de Türk diasporasında bu hakların kullanımına ilişkin farkındalığı artırmak için sivil toplum kuruluşları ile ortak araştırmalar yapılmalıdır.

Avusturya'da doğup ve yaşayan genç nesillerin Türkçe ana dillerini, Din ve Ahlak Bilgilerini öğrenebilmeleri için alanında uzman ve Almancayı da ana dili gibi konuşabilen ve de Avusturya kültürünü bilen öğretmenlere ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç ya Avusturya'da lise bitirmiş gençlerin Türkiye'de Türkçe öğretmenliği ve ilahiyat eğitimi almalarıyla ya da Türkçe öğretmenliği için Avusturya üniversitelerinde Türkçe dil bilimi okuyanlardan oluşturulmalıdır. Bu konuda Millî Eğitim Bakanlığı, Diyanet ve Türk diasporasını temsil eden büyük sivil toplum kuruluşları oluşturulabilecek programlar çerçevesinde kimliğin inşasına yönelik ortak programlar düzenlenmeli ve mevcut sorunların çözümüne yönelik araştırma merkezlerini kurulmalıdır.

Toplumun kaynaşmasını olumsuz etkileyebilecek siyasi, dini, kültürel ve her türlü faaliyetler mercek altına alınarak beraber yaşam kültürünü (entegrasyonu) kolaylaştırıcı yapılanmalar oluşturulmalıdır. Avusturya halkının bir bütün olarak yaşayabilmesinin önemini Avusturyalı aşırı sağcı politikacılar da anlamalı ve Avusturya'da yaşayan Türklere ve de diğer yabancılara fırsatlar sunmalıdırlar.

Kurum ve kuruluşların misyon-vizyonları çerçevesinde her türlü çalışmalarını daha denetlenebilir ve sonuca yönelik olmalıdır. Lobileşme çalışmalarına özel bir ehemmiyet verilmelidir. Böylelikle toplumsal farkındalık oluşturulurken hakların sürdürülebilirliği geliştirilmeli hem Türkiye'nin hem de Avusturya'da yaşayan Türklerin Avusturya toplumuna tanıtımı önemsenmelidir. Ayrıca kimliği oluşturan değerlerin korunarak olası erozyonların önlenmesi de amaçlanmalıdır. Ayrıca aile birleşimleri her ne kadar entegrasyonu yavaşlatsa da kültür erozyonunun önlenmesindeki önemi unutulmamalıdır.

Türklerin Avusturya'da yerleşik yaşama geçmeleri ile karşılıklı etkileşim daha da artmıştır. Karşılıklı etkileşimin birçok alanda olumlu yansımaları da olmuştur. Bu nedenle AB, Avusturyalı ve Türk kimliklerinin etkileşimini fırsat olarak görmelidir.

Avusturya'da aile ve sosyal ilişkilerin bozulması, eğitim ve mesleki gelişim, din ve kültür çatışması konularında psikologlar, aile sosyal danışmanları, din görevlileri, öğretim görevlileri ve çeşitli kamu kurum ve kuruluşları tarafından toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde desteklenmelidir.

Chicago Okulu bilim insanlarına ve klasik asimilasyon modelinin temelini oluşturan ilk iddianın aksine ve de S. M. Mahfouz'un eritme potası yerine salata kâsesi metaforunun ortaya çıkabilmesi için geleneğe, kültüre, dile, özel günlere ve aile ilişkilerine olan bağlılıkların artırılması adına toplumsal bilinç oluşturulmalıdır.

Entegrasyonun olgunlaşması, karşılıklı takdir ve saygının yanı sıra sosyal barış adına örgütsel sosyal uyumu planlamak ve de birbiri hakkında konuşmaktan ziyade birlikte konuşma bilinci oluşturulmalıdır.

Avusturyalı siyasetçiler, olası önyargılardan arınarak Türk toplumuyla daha yakın diyaloga girmelidirler. Buna paralel entegrasyonun daha sağlıklı ilerleyebilmesi adına dil öğrenimi gerekli bireyler daha fazla desteklenerek karşılıklı iletişim zorlukları bertaraf edilmelidir.

Türk ve Avusturyalı politikacılar, Avusturya’da bireylerin veya grupların dinini, ırksal ve etnik kimliklerini toplumlarının harekete geçirilmesinde bir araç olarak kullanmamalıdır.

Multikültürel yapıya sahip Avusturya, vatandaşlık tanımlamalarını çağdaş tek vatandaşlık temelinden ziyade devletle temas halinde olan bölge insanların vatandaşlığı olarak uluslararası haklar açısından yeniden düzenlemelidir.

Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Avusturya, eski Başbakanı Viktor Klima’ya göre “Reformlara ihtiyacımız var ama hiçbir şey değişmemesi şartıyla!” ifadesinin aksine İslam’ın ve Türklerin 21. yüzyıl batısının bir parçası olduğu benimsemelidir.

KAYNAKÇA

- Abadan Unat, N. (2006). *Bitmeyen Göç. Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa* (3 b.). İstanbul : İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Abadan-Unat, N. (2006). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ackerl, I. (2008). *Geschichte Österreich In Daten von 1806 bis Heute*. Marxwissen.
- Ackerl, I. (2009). *Geschichte Österreichs in Daten, Von der Urzeit bis 1804*. Wiesbaden: Marix Verlag.
- Ackerl, I. (2013). *Geschichte Österreichs in Daten, von 1804 bis heute* (2 b.). Wiesbaden: Marix Verlag.
- Adler, E. (2013). "Constructivism in International Relations: Sources, Contributions, and Debates" (2 b.). (B. A. Simmons, T. Risse, & W. Carlsnaes, Dü) Londra: SAGE Publications Ltd.
- Adler, E. (April 2005). *Communitarian International Relations, The Epistemic Foundations of International Relations* (1 b.). London and New York.
- AEIOU/Weltkrieg, Zweiter, 1939-1945*. (2009, November 25). Mart 14, 2021 tarihinde Austria-Forum TU Graz: https://austria-forum.org/af/AEIOU/Weltkrieg%2C_Zweiter adresinden alındı
- AEIOU/Zweite_Republik*. (2020, Mai 19). Mart 14, 2021 tarihinde Austria-Forum, TU Graz: https://austria-forum.org/af/AEIOU/Zweite_Republik adresinden alındı
- Ak, M. A. (2019). Uluslararası İlişkiler'de Kimlik Analizi ve Rol Teorisi. *B.U.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 38(1), 199-239. Ocak 10, 2021 tarihinde https://uludag.edu.tr/dosyalar/iibfdergi/genel-dokuman/2019_1/asl_7.pdf?t=1582196565 adresinden alındı
- Akdemir, E. (2012). Kimlik ve Kültür Tartışmaları Bağlamında Avrupa Kimliğinin ve Kültürünün Oluşumu Ve Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerine Etkisi. *TC. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi*. Ankara.
- Akfırat, S. (2019, 10 03). Sosyal Kimlik Yaklaşımının Bilim Felsefesinin Pozitivizm, Sosyal İnşacılık ve Eleştirel Gerçekçilik Açısından Değerlendirilmesi. *FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)*(28), 405-420. Aralık 29, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/906721> adresinden alındı
- Akpınar, B. G. (2013). *Uluslararası İlişkilerde Kimlik Sorunsalı* ,. (C. Sancaktar, & H. Çomak, Çev.) İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Aksoy, M. (2011). Avusturya ve Türkiye-AB İlişkileri. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11(22), 33-57. 04 26, 2022 tarihinde <http://acikerisimarsiv.selcuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/14881/Makale.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden alındı

- Aksoy, N. D., & Arslantaş, H. (tarih yok). Ulus, Ulusçuluk ve Ulus-Devlet. 31-9. Aralık 24, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/157023> adresinden alındı
- Aksoy, Z. (2009). Tüketim Kültürünün Üretilmesi Balamında Kamusal Alanın Yeniden Yapılanması- Alışveriş Merkezleri Üzerine Göstergibilimsel Bir Analiz. *T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.*
- Aktoprak, E. (2008, Ankara). Batı Avrupa’da Ulus İnşa Süreçleri ve Ulusal Azınlık Sorunları. *T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, . doi:Yayınlanmış Doktora Tezi*
- Akyüz, N., & Çapcıoğlu, İ. (2015). *Din Ve Toplum ilişkileri* (3 b.). (N. Akyüz, & İ. Çapcıoğlu, Çev.) Ankara: Grafiker Yayınları.
- Aliyev, R., & Öğülmüş, S. (2015, 12 12). Türkiye’deki Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Kültürlerarası Etkileşim Algısının İncelenmesi. *4(2)*, 49-71. 04 29, 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/367620> adresinden alındı
- Alpay, E. (2018). Sosyal İnşacılık Kurumu Çerçevesinde Türk ve Bulgar Kimliği: Hak ve Özgürlükler Hareketi. *T.C. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi.*
- Alpman, P. S. (2018, Ekim / October). Sosyal Teorinin konusu olarak kimlik: sosyal inşacı yaklaşım. *SAD / JSR Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, *21 (2)*, 1-28. Aralık 13, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-file/14820> adresinden alındı
- Altan, E. (tarih yok). *Haçlı Seferlerinin Tarihi, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Tarih Lisans Programı.* Mart 03, 2021 tarihinde http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/tarih_ao/hstarihi.pdf adresinden alındı
- Altmışdört, G. (2016, Ağustos 06). Avusturyada'ki siyasi partiler neden Türkiye ve Türk düşmanı oldu ? Havadis.at. 04 17, 2022 tarihinde <https://www.havadis.at/makale/avusturyadaki-siyasi-partiler-neden-turkiye-ve-turk-dusmani-oldu--m67.html> adresinden alındı
- Amir, S. (2018, Aralık 22). England has no eternal friends. *Daily Times*. Aralık 03, 2020 tarihinde <https://dailytimes.com.pk/335942/england-has-no-eternal-friends/> adresinden alındı
- Angster, R., & Samsinger , E. (2010). *Österreich In Istanbul; Avusturya ve Türkiye arasındaki eski dostluk üzerindeki sahne ışıkları.* (F. Yılmaz, Çev.) Wien-Berlin: Lıt Verlag.
- Arı, Ö., & Kıran, A. (Kış 2011). Uluslararası İlişkilerde Sosyal İnşacılık, Yıl:15 Sayı: 46. *Akev Akademi Dergisi*, *15(46)*, 49-64. Ocak 05, 2021 tarihinde file:///C:/Users/HP/Downloads/Uluslarasi_Iliskilerde_Insacilik_pdf.pdf adresinden alındı

- Armaoğlu, F. (2010). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Aslan, A. (2020, Ocak 18). İslamofobi, İslam Düşmanlığı ve İslam Karşıtı İrkçılık Nedir? *Perspektif*. Mart 16 , 2021 tarihinde <https://perspektif.eu/2020/01/18/islamofobi-islam-dusmanligi-ve-islam-karsiti-irkcilik-nedir/> adresinden alındı
- Aslan, E. (2019). Avusturya’da İslam ve İslam’ın Kurumsal Temsili. 7(15), s. 40-65. 10 13, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1668442> adresinden alındı
- Aşkın, M. (tarih yok). Kimlik ve Giydirilmiş Kimlikler. Aralık 13, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/32061> adresinden alındı
- Ateş, D. (2008, Haziran). Uluslararası İlişkilerde Konstrüktivizm: *Ortayol Yaklaşımının Epistemolojik Çercevesi, Sosyal Bilimler Dergisi, X(1)*, 213-235. Ocak 08, 2021 tarihinde [file:///C:/Users/HP/Downloads/213-235%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/HP/Downloads/213-235%20(2).pdf) adresinden alındı
- Ateş, D. (2009). Konstrüktivizm, Tek Kutupluluk ve Amerikan Hegemonyası. *Uluslararası Hukuk ve Politika* , 5(20), 79-103. Ocak 05, 2021 tarihinde file:///C:/Users/HP/Downloads/Konstruktivizm_Tek_Kutupluluk_ve_Amerika.pdf adresinden alındı
- Ateş, D. (2009). Uluslararası İlişkiler Disiplininin Oluşumu: İdealizm/Realizm Tartışması ve Disiplinin Özerkliği. *Doğuş Üniversitesi Dergisi, 10(1)*, 11-25. Aralık 07, 2020 tarihinde <https://openaccess.dogus.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11376/340/ates.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden alındı
- Austria Statistik. (2015). *Migration & Integration*. Wien: Kommission für Migrations- und Integrationsforschung der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. 04 07, 2022 tarihinde file:///C:/Users/HP/Downloads/20150709_migration_integration2015-eu.pdf adresinden alındı
- Avrupa OLAY. (2019, 09 05). *Avusturya’da okullarda başörtüsü yasağı*. Avrupa OLAY. 10 20, 2021 tarihinde <https://www.avrupaolay.com/haber/11782/avusturyada-okullarda-basortusu-yasagi.html> adresinden alındı
- Avusturya Aile Birleşimi*. (2021). 08 31, 2021 tarihinde <https://avusturyakonsoloslugu.gen.tr/avusturya-aile-birlesimi/> adresinden alındı
- Avusturya Parlamentosu. (tarih yok). Mart 14 , 2021 tarihinde <https://www.parlament.gv.at/LANG/ZUSD/PDF/TK.pdf> adresinden alındı
- Avusturya’nın Siyasi Görünümü*. (2019, 10 14). 07 08, 2021 tarihinde Republik Türkei Botschaft Der Republik Türkei: <http://viyana.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/361440> adresinden alındı

- Aydın, F. (2014). *Uluslararası İş Gücü Anlaşmaları*. Ankara. 07 07, 2021 tarihinde <https://ailevecalisma.gov.tr/media/1341/isgucuanlasmalari.pdf> adresinden alındı
- Aydın, İ. (2019). 20. Yüzyıl İspanya Dış Politikası Ve Avrupa Birliği Üyeliğinin İspanyol Dış Politikasına Katkıları. *Türkiye Cumhuriyeti Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Anabilim Dalı*. Ankara: Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Aydın, M. (1996). Uluslararası İlişkilerde Yaklaşım, Teori ve Analiz. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 51(01), 71-114. Aralık 02, 2020 tarihinde <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/476/5499.pdf> adresinden alındı
- Aydın, V. (2011). *Birlikte Geleceği Yapılandırılm*. (K. Güngör, & B. Perchinig, Dü) Vorarlberg: Amt der Vorarlberger Landesregierung. 04 07, 2022 tarihinde <https://vorarlberg.at/documents/302033/472419/Kurzfassung+Integrationsleitbild+-+T%C3%BCrkisch.pdf/78112439-b678-9ca1-ad7f-e510be923d80?t=1616159254524> adresinden alındı
- Aydoğdu, H. (2004). Modern Kimlikte Öznenin Ölümü. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*(10). Aralık 11, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/31406> adresinden alındı
- Aygün, N. (2016, Temmuz). Kahramanmaraş Mahalli Basınında Din-Toplum İlişkilerinin Sosyolojik Analizi (1946-1962). (T. K. Dalı, Dü.) Kahramanmaraş.
- Aytaş, G. (2002). Batılılaşma Maceramızda Türk Romanına Yansıyan Tipler-II. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 199-220. Şubat 20 , 2021 tarihinde <http://www.gefad.gazi.edu.tr/tr/download/article-file/77410> adresinden alındı
- Bakıroğlu, C. T. (2002). Sosyalleşme ve Kimlik İnşası Ekseninde Sosyal Paylaşım Ağları. *Marmara Üniversitesi, Gazetecilik Bölümü, Bilişim Anabilim Dalı*. Ocak 05, 2021 tarihinde <https://ab.org.tr/ab13/bildiri/228.pdf> adresinden alındı
- Baubock, R. (1986). Demographie und Soziale Struktur der jugoslawischen und türkischen Wohnbevölkerung in Österreich. H. Wimmer (Dü.) içinde, *Ausländische Arbeitskräfte in Österreich*. Frankfurt/Main: Campus Verlag.
- Bauer, W. T. (2008). Zuwanderung nach Österreich. *Österreichische Gesellschaft für Politikberatung und Politikentwicklung - ÖGPP*, 1-21. 08 30, 2021 tarihinde file:///C:/Users/HP/Downloads/33336785_zuwanderungnachoesterreich.pdf adresinden alındı
- Baumann, G. (2006). *Çokkültürlülük Bilmecesi: Ulusal, Etnik ve Dinsel Kimlikleri Yeniden Düşünmek*. (I. Demirakın, Çev.) Ankara: Dost Yayınları.
- Baykan, A. (2019). Türk-Avusturya Edebi ve Kültürel İlişkilerinin Kaynakları ve Tarihi Gelişim Süreci. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 42, 355-378. 04 29, 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1725215> adresinden alındı

- Behraves, M. (3 Şubat 2011). *Yapılanmacılık: Giriş, E-International Relations*. Aralık 02, 2020 tarihinde <https://www.e-ir.info/2011/02/03/constructivism-an-introduction/> adresinden alındı
- Berenger, J. (1995). *Die Geschichte des Habsburgerreiches 1273-1918*. (M. Pitner, Çev.) Wien, Köln, Veimer: Böhlau Verlag.
- Beydilli, K. (tarih yok). *Avusturya, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Cilt 4). Şubat 11, 2021 tarihinde <https://cdn2.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/4/C04015595.pdf> adresinden alındı
- Biff, G. (1986). Der Strukturwandel der Ausländerbeschäftigung in Österreich. H. Wimmer (Dü.) içinde, *Ausländische Arbeitskräfte in Österreich*. Frankfurt/Main: Campus Verlag.
- Bilgin, A., & Oksal, A. (2017). Kültürel Kimlik ve Eğitim. *Academy Journal of Educational Sciences*, 1(1), 82-90. Aralık 11, 2020 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/326334119_Kulturel_Kimlik_ve_Egitim/fulltext/5b46aa29aca272c609378366/%20Kueultuerel-Kimlik-ve-Egitim.pdf?origin=publication_detail adresinden alındı
- Billig, M. (2002). *Banal Milliyetçilik*. (C. Şişkolar, Çev.) İstanbul: Gelenek Yayıncılık.
- Birle, P. (2003). Vom Ende des Kalten Krieges zum Krieg gegen den Terrorismus: Neuere Tendenzen in der Lateinamerikapolitik der USA. K. Bodemer, & S. Gratus (Dü.) içinde Mart 16, 2021 tarihinde https://www.iai.spk-berlin.de/fileadmin/dokumentenbibliothek/Forschung/Dateien_Birle/LA-PolitikUSA.pdf adresinden alındı
- BM.I, B. (tarih yok). Avusturya'ya hoş geldiniz. *ÖIF-Österreichischer Integration Fonds*. 10 25, 2021 tarihinde <https://www.integrationsfonds.at/fileadmin/img/Kampagnen/Wien/Willkommen-in-Oesterreich-TR.pdf> adresinden alındı
- Bommes, M. (Oktober 1999). *Migration und Nationaler Wohlfahrtsstaat*. Opladen/Wiesbaden: Westdeutscher Verlag GmbH.
- Bottomore, T. (2016). *Frankfurt Okulu ve Eleştirisi*. (Ü. H. Yolsal, Çev.) İstanbul: Say Yayınları.
- Bozdağlıoğlu, Y. (2007). *Yapılandırmacı Yaklaşım (Konstruktivizm), Uluslararası İlişkiler, Giriş, Kavram ve Teoriler*. (H. Çakmak, Dü.) Ankara: Platin Yayınları.
- Bölme, S. M. (2010). ABD'nin Üs Politikası Ve Türkiye: Kuruluşundan Bugüne Incirlik Üssü. *Yayınlanmış Doktora Tezi*. Ankara: T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.
- Bruckmüller, E. (2001). *Sozial Geschichte Österreich*. Wien: Verlag für Geschichte und Politik.

- Bundesgesetzblatt Für Die Republik Österreich. (1955, Juli 30). *Stück 39, Nr. 152*, 725-810. Mart 14 , 2021 tarihinde https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblPdf/1955_152_0/1955_152_0.pdf adresinden alındı
- Büyükdüvenci, S. (tarih yok). İdealizm ve Eğitim. 343-365. Aralık 07, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/790512> adresinden alındı
- Büyüktanır, D. (2015). Toplumsal İnşacı Yaklaşım ve Avrupa Bütünleşmesinin Açıklanmasına Katkıları. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 14(2), 1-24. Ocak 09, 2021 tarihinde <http://aacd.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/462/2018/02/C14S2Buyuktanir.pdf> adresinden alındı
- BZÖ, *Programm*. (2012). Mart 17 , 2021 tarihinde http://www.parteiprogramm.at/bild/Parteiprogramme/BZOE-Parteiprogramm_2012.pdf adresinden alındı
- Calhoun, C. (Eylül 2009). *Milliyetçilik* (2 b.). (B. Sütçüoğlu, Çev.) İstanbul: Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık.
- Can, F. (2017, Haziran 20). Avusturya'daki Türkler aldığından çok veriyor. *Hürriyet-Ekonomi Haberleri*. Avusturya. 04 12, 2022 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/avusturyadaki-turkler-aldigindan-cok-veriyor-40495544> adresinden alındı
- Cemgil, C. (2018, Mart 08). *Uluslararası İlişkiler ve Eleştirel Teori: ‘‘Eleştirel Eleştirinin Eleştirisi’’*. Aralık 29, 2020 tarihinde Küresel Çalışmalar: <https://kureselcalismalar.com/uluslararasi-iliskiler-ve-elestirel-teori-elestirel-elestirinin-elestirisi/> adresinden alındı
- Cillia, R., Wodak, R., Rheindorf, M., & Lehner, S. (2020). *Österreichische Identitäten im Wandel: Empirische Untersuchungen zu ihrer diskursiven Konstruktion 1995–2015*. Springer VS.
- Coşkun, B. D. (2007). “Çıkar”, *Uluslararası İlişkiler, Giriş, Kavram ve Teoriler*. (H. Çakmak, Dü.) Ankara: Platin Yayınları.
- Csúri, K., & Kóth, M. (2007). *Österreichische Identität und Kultur*. Wien: Praesens Verlag.
- Çağırkan, B. (2019, 12 15). Çokkültürlü Toplumsal Yapılarda Değişen Aidiyet Algıları: Yeni Toplumlar, Yeni Aidiyetler. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 558-573. 04 26, 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/904751> adresinden alındı
- Çağrı, E. (tarih yok). Ortaya Çıkışı Ve Uygulanışıyla Marshall Planı. 07 07, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/36391> adresinden alındı
- Çakır, M. (2001). *Almanya'daki Türkler Üzerine Eğitim Kültür Monografileri* (1 b.). Köln: Etam A. Ş. Baskı Tesisleri Eskişehir.

- Çakır, M. (2015, Aralık). Avusruya Türk Toplumunun Dini ve Kültürel Kimlik Sorunları. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi (TİDSAD)*(5), 1-11. 10 20, 2021 tarihinde <https://tidsad.com/DergiTamDetay.aspx?ID=86> adresinden alındı
- Çakır, M. (2017, 03 28). Turkish Studies . *Die Migrationsbezogenen Indikatoren Von Österreichisch Türkischen Beziehungen*, 12(3), 631-646. 04 08, 2022 tarihinde https://atif.sobiad.com/index.jsp?modul=makale-goruntule&id=AXC_MZPCyZgeuuwfwDUV adresinden alındı
- Çalış, Ş., & Özlük, E. (tarih yok). Uluslararası İlişkiler Tarihinin Yapısökümü: İdealizm-Realizm Tartışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, E-ISSN 2667 -4750*, 225-243. Aralık 08, 2020 tarihinde <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/448/430> adresinden alındı
- Çelik, E. (2005). *II. Dünya Savaşı Sonrası Avrupa 'da Barışı Kurma ve Sürdürme Çabaları*. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Çetin, C., & Şenoğlu, R. (Ocak - Haziran 2021). Entegrasyon Kavramı ve Almanya'daki Türk Diasporasının Klasik Asimilasyon Teorisi Çerçevesinde Analizi. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 76 - 117. 10 28, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1368897> adresinden alındı
- Çilingir, S. (tarih yok). Avrupa Kimliği ve Ulus-Devlet Modeli. 44-52. Aralık 13, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/203525> adresinden alındı
- Çilliler, Y. (2014). *Etnik Sorunlar Demokratikleşme ve Bask Milliyetçiliği*. Ankara: Alter Yayıncılık.
- Çıvgın, İ. (2008). *Orta Çağ Tarihi* (1 b.). Ankara: MAYA Akademi/25 ISBN/BRC Basım.
- Çoymak, A., & O'Dwyer, E. (2017, Ağustos). Milli Kimliğin Anlamı Nedir? Özcü ya da Sivil Milli Kimlik İçeriğinin Psikolojik İnşası,. *Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, I. Sosyal Psikoloji Kongresi*. Aralık 16, 2020 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/322950764_Milli_Kimligin_Anlam_i_Nedir_Ozcu_ya_da_Sivil_Milli_Kimlik_Iceriginin_Psikolojik_Insasi adresinden alındı
- Çukur, S. (2018, Kasım 02). Uluslararası İlişkilerde Realizm Ve Güvenlik, Uluslararası Politika Akademisi. Aralık 06, 2020 tarihinde <http://politikaakademisi.org/2018/11/02/uluslararasi-iliskilerde-realizm-ve-guvenlik/> adresinden alındı
- Dahm, J., Henkes, C., & Krell, C. (2011, Şubat). Entegrasyon, Göç ve Sosyal Demokrasi. (T. İlbuğa, Dü., & T. İlbuğa, Çev.) Bonn: Friedrich Ebert Vakfı,

Türkçe baskı: İstanbul, Aralık 2020. 03 20, 2022 tarihinde
<https://library.fes.de/pdf-files/bueros/tuerkei/17545.pdf> adresinden alındı

Değirmenci, G. (2011). Avrupa Birliği Göç Politikası Kapsamında Fransa'nın Göç Politikası. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Ana Bilim Dalı.

Demir, M. (tarih yok). XI. Asırda Değişen Anadolu'da Türkler: Malazgirt Savaşı (26 ağustos 1071). *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 4(11), 240-258. Mart 03, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/448311> adresinden alındı

Demir, N., & Kurt, B. (2019, November 15-17). Avrupa Ortaokullarında Okutulan Ana Dili Ders Kitaplarında Türk İmgesi. (s. 139-147). Paris: by Farabi Publishing house. 05 04, 2022 tarihinde [https://www.researchgate.net/profile/Berker-Kurt/publication/340096543_AVRUPA_ORTAOKULLARINDA_OKUTULAN_ANA_DILI_DERS_KITAPLARINDA_TURK_IMGESI_IMAGES_OF_TURKS_IN_MOTHER_TONGUE_TEXTBOOKS_TAUGHT_IN_EUROPEAN_SECONDARY_SCHOOLS/links/5e78906d92851cf271a0c879/AV](https://www.researchgate.net/profile/Berker-Kurt/publication/340096543_AVRUPA_ORTAOKULLARINDA_OKUTULAN_ANA_DILI_DERS_KITAPLARINDA_TURK_IMGESI_IMAGES_OF_TURKS_IN_MOTHER_TONGUE_TEXTBOOKS_TAUGHT_IN_EUROPEAN_SECONDARY_SCHOOLS/links/5e78906d92851cf271a0c879/AVRUPA_ORTAOKULLARINDA_OKUTULAN_ANA_DILI_DERS_KITAPLARINDA_TURK_IMGESI_IMAGES_OF_TURKS_IN_MOTHER_TONGUE_TEXTBOOKS_TAUGHT_IN_EUROPEAN_SECONDARY_SCHOOLS/links/5e78906d92851cf271a0c879/AV) adresinden alındı

Der Virgül. (2021, 06 26). Viyana-Favoriten Olaylarının Yıldönümünde Olaylar Çıktı | İki Gözaltı. Viyana, Avusturya. 04 17, 2022 tarihinde <https://www.dervirgul.com/viyana-favoriten-olaylarinin-yildonumunde-olaylar-cikti-iki-gozalti/11363/> adresinden alındı

Derstandard. (2009, November 30). 04 06, 2022 tarihinde Minarettverbot: In Österreich ist man einen Schritt weiter: <https://www.derstandard.at/story/1259280879061/kommentar-der-anderen-minarettverbot-in-oesterreich-ist-man-einen-schritt-weiter> adresinden alındı

Dinçer, A. (2014, Mart 16). Avusturya'daki Türk Diasporası ve Sorunları. *TASAM - Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi*. 10 25, 2021 tarihinde https://tasam.org/tr-TR/Icerik/24692/avusturyadaki_turk_diasporasi_ve_sorunlari adresinden alındı

Dinçer, G., & Muratoğlu, Y. (2014, October). Türkiye'den OECD Ülkelerine Gerçekleşen Göçün Çekim Modeli İle Analizi. 10 13, 2021 tarihinde https://mpira.ub.uni-muenchen.de/62201/1/MPRA_paper_62201.pdf adresinden alındı

Diri, E. (2013). *Uluslararası İlişkilerde Anahtar Metinler*. İstanbul: Der Yayınları .

Doğan, F. (2019, Mayıs). Sağ Popülizm Fenomeni: Avusturya-FPÖ Örneği. *TC. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Siyaset Ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi*. 08 29, 2021 tarihinde [file:///C:/Users/HP/Downloads/548795%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/HP/Downloads/548795%20(1).pdf) adresinden alındı

- Doltaş, D. (1991). Postmodernizmin Getirdikleri Götürdükleri. *Çağdaş Düşünce ve Sanat Plastik Sanatlar Derneği Yayın Dizisi*. Aralık 31, 2020 tarihinde <https://mimoza.marmara.edu.tr/~avni/dersbelgeligi/dersbelgeyazilari/dbonbir/postmodernizm.htm> adresinden alındı
- Donnelly, J. (2017). Realizm. S. Burchill , & A. Linklater (Dü) içinde, *Uluslararası İlişkiler Teorileri*, (A. Aslan, & M. Ağcan, Çev.). İstanbul: Küre yayınları.
- Durgun, Ş. (2019, Ankara). Türk Milliyetçiliği Portreler. (Ş. Durgun, Dü.)
- Dursun, D. (tarih yok). Avusturya. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Cilt 4, s. 177-78). içinde Türkiye Diyanet Vakfı. Şubat 14, 2021 tarihinde <https://cdn2.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/4/C04015596.pdf> adresinden alındı
- Dusek, P., Pelinka, A., & Weinzierl, E. (1981). *Zweite Republik*. Mart 02, 2021 tarihinde OSTERREICH. COM, Österreich unter der Okkupation der Alliierten: <https://www.oesterreich.com/de/staat/geschichte/zweite-republik> adresinden alındı
- Dusek, P., Pelinka, A., & Weinzierl, E. (1981). *Erste Republik*. Ocak 15, 2021 tarihinde ÖSTERREICH. COM, Zeitgeschichte im Aufriß, Republik Deutschösterreich: <https://www.oesterreich.com/de/staat/geschichte/erste-republik> adresinden alındı
- DW Made for minds. (2021, 11 10). Avusturya'nın yeni başbakanı Schallenberg Türkiye'ye nasıl bakıyor? 11 10, 2021 tarihinde <https://www.dw.com/tr/avusturyan%C4%B1n-yeni-ba%C5%9Fbakan%C4%B1-schallenberg-t%C3%BCrkiyeye-nas%C4%B1-bak%C4%B1yor/a-59471926> adresinden alındı
- Editors, H. (2019, Aralık 05). Marshall Planı. *History*. 08 30, 2021 tarihinde <https://www.history.com/topics/world-war-ii/marshall-plan-1> adresinden alındı
- Egger, D. (2011). *Birlikte Geleceği Yapılandırılm*. (K. Güngör, & B. Perchinig , Dü) Vorarlberg: Amt der Vorarlberger Landesregierung. 04 07, 2022 tarihinde <https://vorarlberg.at/documents/302033/472419/Kurzfassung+Integrationsleitbild+-+T%C3%BCrkisch.pdf/78112439-b678-9ca1-ad7f-e510be923d80?t=1616159254524> adresinden alındı
- Ekşi Şeyler. (2021, Ekim 11). Avusturya Başbakanı Sebastian Kurz Neden İstifa Etti? 11 10, 2021 tarihinde <https://seyler.eksisozluk.com/avusturya-basbakani-sebastian-kurz-neden-istifa-etti> adresinden alındı
- Engelbrekt, K. (1999, March 15). The Socialization of States: Transmitting Security Policy Prescriptions to 'Peripheral Europe' The Socialization of States: Transmitting Security Policy Prescriptions to 'Peripheral Europe'. *Siyaset Bilimi Bölümü*, 2-15. Ocak 10, 2021 tarihinde

<https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/587bb11f-7957-4e96-8842-7ad620c2ee21.pdf> adresinden alındı

- Eralp, A. (2016). Devlet, Sistem Ve Kimlik: Uluslararası İlişkilerde Temel Yaklaşımlar. (A. Eralp, Dü.) 57-89.
- Erdem, E. (tarih yok). Dil Kültür ve Medeniyet. 14-28. Aralık 18, 2020 tarihinde <https://www.tded.org.tr/icerikdokuman/126.-sayi-ekrem-erdem-makale-F-89.pdf> adresinden alındı
- Ereker, F. (2010). Dış Politika ve Kimlik: . *İnşacı Perspektiften Türk Dış Politikasının Analizi, TC. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.*
- Ereker, F. (Kış 2013). Dış Politikayı Analiz Etmek: . *Dış Politikayı Analiz Etmek: Dış Politika Analizinde Yapan-Yapı Sorunu*, 9(36), 45-71. Ocak 07, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/540232> adresinden alındı
- Eren, S. (2015). *Din, Devlet ve Siyaset* (3 b.). (N. Akyüz, & İ. Çapcıoğlu, Çev.) Ankara: Grafiker Yayınları.
- Erhan, Ç. (1996, 01 01). Ortaya Çıkışı Ve Uygulanışıyla Marshall Planı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 51(1), s. 275-287. 08 30, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/36391> adresinden alındı
- Ertek, T. (tarih yok). AVUSTURYA, Bir Orta Avrupa devleti. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, 4. Cilt. 07 07, 2021 tarihinde <https://cdn2.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/4/C04015594.pdf> adresinden alındı
- Eryılmaz, D. (2015). Edebiyatta Birinci Dünya Savaşı/Fransız, Türk ve Ermeni Literatürlerinde Birinci Dünya Savaşı Anıları. *T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ermeni Dili ve Kültürü Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi.*
- Esenbel, M. (2000). *Türkiye'nin Batı İttifaka Yönelişi*. İstanbul: İsis Yayınevi.
- Esser, H. (2001). Integration und ethnische Schichtung. 10 25, 2021 tarihinde <https://www.mzes.uni-mannheim.de/publications/wp/wp-40.pdf> adresinden alındı
- Extra, G., & Yağmur, K. (Dü). (2013, Nisan). Dil Zengini Avrupa, Avrupa'da Çokdillili Politika Ve Uygulama Eğilimleri. Cambridge University Press. 10 20, 2021 tarihinde https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/LRE_Turkish_Dil_Zengini_Avrupa_%E2%80%93Avrupa%E2%80%99da_c%CC%A7okdilli_politika_ve_uygulama_eg%CC%86ilimleri.pdf adresinden alındı
- Falschlunger, S. (2011). *Birlikte Geleceği Yapılandırılm*. (K. Güngör, & B. Perchinig, Dü) Vorarlberg: Amt der Vorarlberger Lan-desregierung. 04 07, 2022 tarihinde

<https://vorarlberg.at/documents/302033/472419/Kurzfassung+Integrationsleitbild+-+T%C3%BCrkisch.pdf/78112439-b678-9ca1-ad7f-e510be923d80?t=1616159254524> adresinden alındı

Fassmann, H. (2015, 11 17). *Historische Entwicklung der Migration nach Österreich*. 10 07, 2021 tarihinde bpb Bundeszentrale für politische Bildung: <https://www.bpb.de/gesellschaft/migration/laenderprofile/215097/historische-entwicklung> adresinden alındı

Fikriyat . (2020, 07 14). Şubat 15, 2021 tarihinde 12 Soruda İkinci Viyana Kuşatması: <https://www.fikriyat.com/galeri/tarih/12-soruda-ikinci-viyana-kusatmasi/5> adresinden alındı

Fischer, K. (2011). *Birlikte Geleceği Yapılandırılm*. (K. Güngör, & B. Perching, Dü) Vorarlberg: Amt der Vorarlberger Landesregierung. 04 07, 2022 tarihinde <https://vorarlberg.at/documents/302033/472419/Kurzfassung+Integrationsleitbild+-+T%C3%BCrkisch.pdf/78112439-b678-9ca1-ad7f-e510be923d80?t=1616159254524> adresinden alındı

FPÖ, Parteiprogramm Graz. (2011). Mart 17 , 2021 tarihinde https://www.fpoe.at/fileadmin/user_upload/www.fpoe.at/dokumente/2015/2011_graz_parteiprogramm_web.pdf adresinden alındı

Fraser, M. (2004). *Identity Without Selfhood, Simone de Beauvoir and Bisexuality*. Cambridge University Press.

Frölich-Steffen, S. (2004). *Österreichische Zeitschrift für Politikwissenschaft Austrian Journal of Political Science*. 08 30, 2021 tarihinde <https://webapp.uibk.ac.at/ojs/index.php/OEZP/article/view/1151/846> adresinden alındı

Gans , H. (1. Januar 1974). Introduction. N. Sandberg (Dü.) içinde, *Ethnic Identity and Assimilation: The Polish-American Community: Case Study of Metropolitan Los Angeles*. New York: Praeger.

Gelekçi, C. (2014, Güz). Avusturya’da Yaşayan Türklerin Türkiye ile Bağları ve Evlilik Göçü. *bilig*(71), 179-204. 10 05, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/233590> adresinden alındı

Gellner, E. (1992). *Uluslar ve Ulusculuk*. (B. E. Behar, & G. Özdoğan, Çev.) İstanbul: İnsan Yayınları.

Gençler, A., & Çiftçi, M. (2012, 06 01). Dış Ticaretin Finansmanında Göçmen Gönderilerinin Rolü: Türkiye Örneği. *Sosyoekonomi Dergisi*, 17(17), 302-331. 10 04, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/197729> adresinden alındı

George, J. R. (1992, Mart). Writing A Preface: Critical Social Theory And The Search For “Thinking Space” In International Relations. Aralık 07, 2020 tarihinde

file:///C:/Users/HP/Downloads/b18156927_George_james_Robert%20(1).pdf
adresinden alındı

Geschichte Österreich (1804-1867). (tarih yok). *Die Geschichte Österreichs von 1804 bis 1867, Kaisertum Österreich (1804-1867)*. Mart 07, 2021 tarihinde <https://www.geschichte-oesterreich.com/1804-1867/> adresinden alındı

Geschichte Österreich (1867-1918). (tarih yok). *Die österreichische Geschichte von 1867 bis 1918, Doppelmonarchie Österreich-Ungarn (1867-1918)*. Mart 7 , 2021 tarihinde <https://www.geschichte-oesterreich.com/1867-1918/> adresinden alındı

Geschichte Österreich (1918-1938). (tarih yok). *Die erste Republik Österreichs, Erste Republik (1918-1938)*. Mart 08 , 2021 tarihinde <https://www.geschichte-oesterreich.com/1918-1938/> adresinden alındı

Geschichte Österreich (1938-1945). (2009). *Drittes Reich (1938-1945)*. Mart 14, 2021 tarihinde <https://www.geschichte-oesterreich.com/1938-1945/> adresinden alındı

Geschichte Österreich (1945- heute). (2009-2022). *Die II. Republik Österreich, Zweite Republik (1945- heute)*. Mart 14, 2021 tarihinde <https://www.geschichte-oesterreich.com/1945-heute/> adresinden alındı

Geschichte Österreich, Andreas Hofer. (tarih yok). *Andreas Hofer: Tiroler Freiheitskämpfer und Nationalheld*. Mart 07 , 2021 tarihinde https://www.geschichte-oesterreich.com/personen/h/andreas_hofer.html adresinden alındı

Geuss, R. (2002). *Eleştirel Teori, Habermas ve Frankfurt Okulu*. (F. Keskin, Çev.) Ayrıntı Yayınlar.

Gezgin, M. (1994). *İşgücü Göçü ve Avusturya'daki Türk İşçileri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Giwi, J. (2017, Temmuz 19). Ich spreche, also bin ich?, Sprach Netz. Aralık 18, 2020 tarihinde <https://sprachennetz.org/2017/07/ich-spreche-also-bin-ich/> adresinden alındı

Gökalp, E. (2007). Milliyetçilik: Kuramsal Bir Değerlendirme. 7(1), 279-298. Aralık 25, 2020 tarihinde <https://core.ac.uk/download/pdf/7169794.pdf> adresinden alındı

Gözüm, K. (2017). Uluslarası Göç Ve Gelişmekte Olan Ülkelere Etkisi: Türkiye Örneği. *T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Bilim Dalı*. Konya: Yayınlamış Yüksek Lisans Tezi.

GRÜNE, Programm. (2001). Mart 17 , 2021 tarihinde <file:///C:/Users/HP/Downloads/Gr%C3%BCnes%20Grundsatzprogramm.pdf> adresinden alındı

Gustover, B. (2018). *Entegrasyon Bağlayıcı Olmalı – Dayanışma Güçlenmeli*. Linz: Yukarı Avusturya Eyaleti. 04 07, 2022 tarihinde

https://www.integrationsstelle-ooe.at/Mediendateien/Integrationsleitbild_O%C3%96_TR_T%C3%BCrkisch.pdf adresinden alındı

- Guyer, P., & Horstmann, R.-P. (2015, Ağustos 2015). İdealizm, (Stanford Encyclopedia of Philosophy), 30 August 2015,. Aralık 07, 2020 tarihinde <https://plato.stanford.edu/entries/idealism/> adresinden alındı
- Guzzini, S. (2010). Imposing coherence: The central role of practice in Friedrich Kratochwil's theorising of politics, international relations and science, *Journal of International Relations and Development*. *Journal of International Relations and Development*, 13(3), 301–322. Ocak 10, 2021 tarihinde <file:///C:/Users/HP/Downloads/GuzziniJIRD2010.pdf> adresinden alındı
- Güleç, C. (tarih yok). Uluslaşma, Ulusal Kültürel ve Ulusal Kimlik. 63-78. Aralık 24, 2020 tarihinde <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/71/1902/19987.pdf> adresinden alındı
- Güleç, S., & Özkan Sancak, H. (2009). Göç, Kimlik ve Aidiyet: Almanya'da Yaşayan Türkiye Kökenli Gençler Açısından Bir Analiz. s. 2854-2866. 10 22, 2021 tarihinde file:///C:/Users/HP/Downloads/Goc_Kimlik_Ve_Aidiyet_Almanya_da_Yasayan.pdf adresinden alındı
- Gümüş, M. (2018, Ekim 07). *İlber Ortaylı'dan Avusturya Tarihi*. Şubat 11 , 2021 tarihinde <https://www.muratangumus.com/avusturya-tarihi> adresinden alındı
- Gündoğdu, E. (2018). *Caydırıcılık Teorisini Yeniden Düşünmek: Asimetrik Caydırıcılık ve Oyun Teorisi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı*. Antalya, Yazınlanmış Doktora Tezi.
- Gündüz, A. (Bahar 2008). İstanbul'un Osmanlılar Tarafından Fethi, Türk- İslam ve Avrupa Açısından Önemi. *Karadeniz Araştırmaları*, 5(17), 51-66. Mart 04, 2021 tarihinde http://www.karamdergisi.com/Makaleler/1170275081_gunduz.pdf adresinden alındı
- Güngör, K. (2018). *Entegrasyon Bağlayıcı Olmalı – Dayanışma Güçlenmeli*. Linz: Yukarı Avusturya Eyaleti. 04 07, 2022 tarihinde https://www.integrationsstelle-ooe.at/Mediendateien/Integrationsleitbild_O%C3%96_TR_T%C3%BCrkisch.pdf adresinden alındı
- Gürbüz, S., & Çırak, B. N. (2021, Ağustos 26). *Uluslararası Göç Kavramı ve Uluslararası Göç Örgütü*. 10 12, 2021 tarihinde <https://www.tuicakademi.org/uluslararasi-goc-kavrami-ve-uluslararasi-goc-orgutu/> adresinden alındı
- Gürses, H. (Mayıs 1999). Kimlik Kavramı Üzerine Düşünceler,. *Birikim*(121). Aralık 14, 2020 tarihinde <https://birikimdergisi.com/dergiler/birikim/1/sayi-121-mayis-1999/2315/kimlik-kavrami-uzerine-dusunceler/3862> adresinden alındı

- Gürses, İ., & Kılavuz, M. A. (2011). Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi. *T.C. ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ İLÂHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ*, 20(2), 153-166. Aralık 12, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/143635> adresinden alındı
- Güven, S. (2005, Mart). Postmodern Siyaset ve Söylem: Siyasi Parti Lider Söylemleri Üzerine Bir Çalışma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3(1). Ocak 02, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/83980> adresinden alındı
- Güvenç, B. (1999). *İnsan ve Kültür*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Haber7com. (2010, 11 11). Türk Büyükelçisi'den Avusturya'ya cevap. 05 15, 2022 tarihinde <https://www.haber7.com/siyaset/haber/642041-turk-buyukelcisiden-avusturyaya-cevap> adresinden alındı
- Habermas, J. (2019). *Öteki Olmak Öteki'yle Yaşamak*. (İ. Aka, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Habsburg Hanedanlığı. (tarih yok). Tarihi Olaylar . Şubat 11 , 2021 tarihinde <https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/habsburg-hanedani-1420> adresinden alındı
- Hahn, S., & Stöger, G. (2014, Juli). 50 Jahre österreichisch-türkisches Anwerbeabkommen. *Fachbereich Geschichte/Zentrum für Ethik und Armutsforschung – Univ. Salzburg*. 09 09, 2021 tarihinde file:///C:/Users/HP/Downloads/studie_anwerbeabkommen_-_uni_salzburg.pdf adresinden alındı
- Haimbuchner, M. (2018). *Entegrasyon Bağlayıcı Olmalı – Dayanışma Güçlenmeli* (1. b.). Linz: Yukarı Avusturya Eyaleti. 04 07, 2022 tarihinde https://www.integrationsstelle-ooe.at/Mediendateien/Integrationsleitbild_O%C3%96_TR_T%C3%BCrkisch.pdf adresinden alındı
- Halkların Baharı: 1848 Devrimleri. (2015, Temmuz 23). *neoldu.com*. Mart 14, 2021 tarihinde <https://www.neoldu.com/halklarin-bahari-1848-devrimleri-4106h.htm> adresinden alındı
- Harvey, D. (2010). *Postmodernliğin Durumu, Kültürel Değişimin Kökenler* (5 b.). (S. Savran, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Havadis. (2018, Kasım 28). Avusturyalı rahipten başörtüsü yasağına tepki! 04 07, 2022 tarihinde <https://www.havadis.at/haber/avusturyali-rahipten-basortusu-yasagina-tepki-h8687.html> adresinden alındı
- Havadis. (2019, Haziran 04). *UID Başkanı Bilgi'nin açıklamalarına Türk siyasetçilerden tepki!* Avusturya. 04 13, 2022 tarihinde <https://www.havadis.at/haber/uid-baskani-bilginin-aciklamalarina-turk-siyasetcilerden-tepki->

h9678.html?fb_comment_id=2017368375035299_2017652975006839
adresinden alındı

- Hayes, C. J. (1995). *Milliyetçilik Bir Din*. (M. Özkaya, Çev.) İstanbul: İz Yayıncılık.
- Heer, F. (2000). *Der Kampf um die österreichische Identität, 3. Auflage*, . Wien, Köln, Weimar: Böhlau Verlag .
- Helvalı, N. (2014, Temmuz 15). *Eleştirel Teori (Critical Theory)*. Aralık 27, 2020 tarihinde TUIC Akademi: <https://www.tuicakademi.org/elestirel-teori-critical-theory/> adresinden alındı
- Heute. (2014, 12 10). *Kurz: "Manche Muslim-Propaganda ist wie von Strache"*. 04 28, 2022 tarihinde <https://www.heute.at/s/kurz-manche-muslim-propaganda-ist-wie-von-strache--19709669> adresinden alındı
- Heywood, A. (2018). *Küresel Siyaset (5 b.)*. (N. Uslu, & H. Özdemir, Çev.) Ankara: BB101 Yayınları.
- Himmetoğlu, B., & Erkılıç, T. (2015, Temmuz). İdealist Felsefenin Eğitim Yönetimine ve Klasik Yönetim Yaklaşımlarına Etkileri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 5(2), 94-108. Aralık 07, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/17602> adresinden alındı
- Hippler, J. (2014, 01 15). Aus Politik und Zeitgeschichte (B 3-4/2004), Globaler Terrorismus und seine Folgen für Politik und Wirtschaft . *Die Folgen des 11. September 2001 für die internationalen Beziehungen*. Mart 15, 2021 tarihinde <https://www.bpb.de/apuz/28552/die-folgen-des-11-september-2001-fuer-die-internationalen-beziehungen> adresinden alındı
- Hofbauer, S. (Dü.). (2004). Der Einfluss von Immigration auf die österreichische Gesellschaft. *IOM International Organization for Migration*. 08 31, 2021 tarihinde <https://www.linz.at/images/EinflussImmigrantenaufoesterrGesellschaft.pdf> adresinden alındı
- Hogan, M. J. (2007, Mayıs). Marshall Planı — Avrupa'nın Yeniden Yapılandırılması. 07 07, 2021 tarihinde http://www.usemb-ankara.org.tr/The_Marshall_Plan/hogan3.htm adresinden alındı
- Holocaust Ansiklopetisi. (tarih yok). Ötenazi Programı (Özetlenmiş Makale). Mart 11, 2021 tarihinde Holokost Ansiklopedisi: <https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/euthanasia-program-abridged-article> adresinden alındı
- Horkheimer, M. (2016). *Akıl Tutulması*. (O. Koçak, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Hürriyet. (2018, Aralık 06). *Avusturya'da en büyük sorun, çifte vatandaşlık*. 04 28, 2022 tarihinde <https://www.hurriyet.com.tr/avrupa/avusturyada-en-buyuk-sorun-cifte-vatandaslik-41042739> adresinden alındı

- İçduygu, A., & Sirkeci, İ. (1999). Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde Göç Hareketleri. O. Baydar (Dü.) içinde, *75 Yılda Köylerden Kentlere*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- İçduygu, A., Erder, S., & Gençkaya, Ö. (2014). Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere. *MiReKoç Proje Raporları 1/2014 TÜBİTAK 1001_106K291, Eylül 2009*. İstanbul: MiReKoc. 10 13, 2021 tarihinde https://mirekoc.ku.edu.tr/wp-content/uploads/2017/01/Tu%CC%88rkiyenin-Uluslararası%C4%B1-Go%CC%88c%CC%A7-Politikalar%C4%B1-1923-2023_.pdf adresinden alındı
- II. Dünya Savaşı: Zaman Cizelgesi. (tarih yok). *Holokost Ansiklopedisi*. Mart 06, 2021 tarihinde <https://encyclopedia.usmmm.org/content/tr/article/world-war-ii-key-dates> adresinden alındı
- İlal, E. (2011, 07 14). Magna Carta. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 34(1-4), 210-242. Mart 04, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/96147> adresinden alındı
- InfoCuria Rechtsprechung, EuGH 14.03.2017, C-157/15 (URTEIL DES GERICHTSHOFS (Große Kammer) März 10, 2017). 10 20, 2021 tarihinde <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=188852&pageIndex=0&doclang=DE&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1579131> adresinden alındı
- Kahlhammer, E. (2019). Gewerkschaftliches Handeln im Gastarbeitermodell. *Eine Analyse auf Basis des Jenaer Machtressourcenansatzes*. Wien: Universität Wien, Masterarbeit. 09 10, 2021 tarihinde <http://othes.univie.ac.at/58539/1/62357.pdf> adresinden alındı
- Kakıncı, H. (2019, Aralık 14). *Faşizmin son umudu Avusturya*. Mart 10 , 2021 tarihinde odatv: <https://odatv4.com/fasizmin-son-umudu-avusturya-14121938.html> adresinden alındı
- Karabağ, G. (2021, Ağustos 06). BeşiBirYerde (8): Göçün en önemli beş nedeni. *medyascope*. 10 13, 2021 tarihinde <https://medyascope.tv/2021/08/06/besibiryerde-8-gocun-en-onemli-bes-nedeni/> adresinden alındı
- Karabulut, M. (2013). *Ingeborg Bachmann, Thomas Bernhard ve Peter Handke’nin Eserlerinde Avusturya İmgesi*. Erzurum: T.C. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Alman Dili ve Edebiyatı Anabilimdalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Karadağ, A., & Yaman, H. (Kış 2018). Üç Farklı Milliyetçilik. 9(2). <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/617815> adresinden alındı
- Karaduman, S. (2010). Modernizimden Postmodernizme Kimliğin Yapısal Dönüşümü. *Journal of Yasar University*, 17(5), 2886-2899. Aralık 30, 2020

tarikhinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/179263> adresinden alındı

Karakoç, J. (2013). Konstruktivizmde Dış Politika ve Etnik Kimlikler. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(2). Aralık 21, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/210908> adresinden alındı

Karataş, M. (tarih yok). Ulusçuluk ve Tarihsel Dönemlendirilmesi. 283-304. Aralık 23, 2020 tarihinde [file:///C:/Users/HP/Downloads/Ulusculuk_ve_Tarihsel_Donemlendirilmesi%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/HP/Downloads/Ulusculuk_ve_Tarihsel_Donemlendirilmesi%20(1).pdf) adresinden alındı

Katholische Kirche Erzdioezese Wien . (2016, 9 11). Mart 16 , 2021 tarihinde Schönborn Schönborn: Christliches Erbe Europas erneuern!: <https://www.erzdioezese-wien.at/site/home/nachrichten/article/52118.html> adresinden alındı

Kaya, S. (2008). Uluslararası İlişkilerde Konstruktivist Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(03). Aralık 03, 2020 tarihinde <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/935/11653.pdf> adresinden alındı

Keyman, F. E. (2019). *Kimlik ve Demokrasi* (9. b.). (A. Eralp, Dü.) İstanbul: İletişim Yayınları.

Kırımlı, Y. (2014). Sosyal Antropoloji. *İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Sosyal Hizmetler Önlisans Programı* .

Kışlalı, A. T. (2014). *Siyaset Bilimi* (16 b.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Kıyağan, A. (2020, 01 14). *Avusturya'da ilkokullarda uygulanan başörtüsü yasağı Anayasa Mahkemesine taşındı*. AA Haber. 04 07, 2022 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avusturya-da-ilkokullarda-uygulanan-basortusu-yasagi-anayasa-mahkemesine-tasindi/1701680> adresinden alındı

Kıyağan, A. (2020, 12 11). *Avusturya Anayasa Mahkemesi İlkokullardaki Başörtüsü Yasağının Kaldırılmasına Hükmetti*. AA Haber. 04 07, 2022 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avusturya-anayasa-mahkemesi-ilkokullardaki-basortusu-yasagin-in-kaldirilmasina-hukmetti/2073995> adresinden alındı

Kıyağan, A. (2020, 01 14). *Avusturya'da ilkokullarda uygulanan başörtüsü yasağı Anayasa Mahkemesine taşındı, Anadolu Ajansı, ...*. Mart 17, 2021 tarihinde AA10. Yıl 1920-2020: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avusturya-da-ilkokullarda-uygulanan-basortusu-yasagi-anayasa-mahkemesine-tasindi/1701680> adresinden alındı

Kıyahan, A. (2019, 01 25). Avusturya'daki Türk toplumunun ihtiyaçları Türklere danışılarak giderilmeli. *AA Dünya*. 10 24, 2021 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avusturyadaki-turk-toplumunun- ihtiyaclari-turklere-danilarak-giderilmeli/1375159> adresinden alındı

- Kıyahan, A. (20219, 09 18). *Avusturya'da Türk milletvekili adaylarından sandığa gidin çağrısı*. 10 05, 2021 tarihinde AA Dünya:
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/avusturyada-turk-milletvekili-adaylarindan-sandiga-gidin-cagrisi/1587169> adresinden alındı
- Kızılçelik, S. (2008). *Frankfurt Okulu* (2 b.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kleindel, W. (1995). *ÖSTERREICH. COM, Ur- und Frühgeschichte*. Ocak 14, 2021 tarihinde <https://www.oesterreich.com/de/staat/geschichte/ur-und-fruehgeschichte> adresinden alındı
- Kleinfeld, W. (1984). *Die Chronik Österreichs*. Chronik Verlag.
- Koçak, O., & Gündüz, R. (2016, 12 01). Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçerilmelerine Etkisi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 66-91. 10 27, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/271558> adresinden alındı
- Kolasi, K. (2016). Uluslararası Politikanın Yapısal Teorisi: . *Kenneth Waltz ve Alexander Wendt'in Uluslararası Yapı Kavramsallaştırmalarının Eleştirisinden Yeni Bir Senteze Doğru*, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi.
- Kolasi, K. (2018). Uluslararası İlişkiler Teorisinde Bilimsel Realizm ve Yapı Kavramı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 73(4), 931 - 958. Ocak 05, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/580330> adresinden alındı
- Kolbábek, A. (2012). *Österreichische Identität. Konstruktion einer österreichischen Nation unter Berücksichtigung von Parteiprogrammen*. Universität Wien: Diplomarbeit. Mart 14 , 2021 tarihinde http://othes.univie.ac.at/19820/1/2012-04-02_0548474.pdf adresinden alındı
- Konuralp, E. (2018, Ağustos). *Kimliğin Etni ve Ulus Arasında Salınımı: Çokkültürcülük mü Yeniden Kabilecilik mi?*, 13(2), 133 – 146. 04 13, 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/516490> adresinden alındı
- Kozanlı, A. (2010, 11 11). Viyana büyükelçimiz istenmeyen kişi ilan edildi. WOWTurkey. 04 25, 2022 tarihinde <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=104690> adresinden alındı
- Köksal, S. (1986). *Refah Toplumunda Getto ve Türkler*. İstanbul: Teknografik Matbaacılık.
- Köth, M. (2007). *Österreich: Einleitende Anmerkungen zur Alpenrepublik und ihrer Identität*. (K. Csúri, & M. Köth, Dü) Österreichische Identität und Kultur, Österreichisch-Student Szeged, Wien: Praesens Verlag.
- Kratochwil, F., & Ruggie, J. (2017, October 03). International Organization: A State of the Art on the Art of the State. *Harvard University*, 753-75. Ocak 10, 2021

- tarihinde <https://scholar.harvard.edu/files/john-ruggie/files/international-organization-a-state-of-the-art-on-an-art-of-the-state.pdf> adresinden alındı
- Kromus, A. (2021). Entegrasyon Sözleşmesi. *Almanca ve entegrasyon kurslarına katılma yükümlülüğü*. Wien. 10 27, 2021 tarihinde <https://www.wien.gv.at/tr/hukuk/entegrasyon.htm> adresinden alındı
- Kromus, A. (2022). *Entegrasyon Sözleşmesi*. 05 20, 2022 tarihinde Stadt Wien MA17: <https://www.wien.gv.at/tr/hukuk/entegrasyon.htm> adresinden alındı
- Kuran, E. (1992). Birinci Dünya Savaşı. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopetisi* (Cilt 6, s. 196-200). içinde İstanbul: Test Yayını. 02 17, 2021 tarihinde <https://islamansiklopedisi.org.tr/birinci-dunya-savasi> adresinden alındı
- KURIER. (2019, 02 08). Mart 18 , 2021 tarihinde "IGGÖ" statt "Islam": Muslime kündigen Rechtsmittel an: <https://kurier.at/chronik/wien/iggoe-statt-islam-muslimen-kuendigend-rechtsmittel-an/400401968> adresinden alındı
- Kurtoğlu, S. (2010). Avrupa’da Yaşayan Türklerin Avrupa Birliği’ne İlişkin Kamu Gündemi Oluşması Sürecinde Avrupa Birliği’ne Yönelik Tutumlarının Kalitatif Bir Değerlemesi: Avusturya Örneği. *T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı*. İstanbul.
- Küçük, M. (2009). Uluslararası İlişkiler Kuramında ‘Konstrüktivist Dönüşü’ Anlamak. *Ege Akademik Bakış*, 9(2), 771-795 . Ocak 08, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/557337> adresinden alındı
- Küçük, M. (2014). *Uluslararası İlişkilerde Sosyal İnşacılık, Uluslararası İlişkiler Teorileri* (4 b.). (R. Gözen, Dü.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Law, Y. (2008). President Woodrow Wilson's Fourteen Points: 8 January, 1918: President Woodrow Wilson's Fourteen Points. *Lillian Goldman Law Library 127 Wall Street, New Haven, CT 06511*. Aralık 09, 2020 tarihinde https://avalon.law.yale.edu/20th_century/wilson14.asp adresinden alındı
- Lee, E. S. (1966). A Theory of Migration. *Demography*, 3(1), 47-57. 07 07, 2021 tarihinde <https://emigratecaportuguesa.files.wordpress.com/2015/04/1966-a-theory-of-migration.pdf> adresinden alındı
- Mahfouz, S. M. (2013, December). America's Melting Pot or the Salad Bowl: The Stage Immigrant's Dilemma. *Journal of Foreign Languages, Cultures & Civilizations*, 1(2).
- Maksud, M. (2018, 01 31). *İkinci Viyana Kuşatması 1683, VatanKIRIM*. Şubat 15, 2021 tarihinde <https://www.vatankirim.net/ikinci-viyana-kusatmasi-1683-650/> adresinden alındı
- Marshall, G. (2009). *Sosyoloji Sözlüğü*. (O. Akınhay , & D. Kömürcü, Çev.) Ankara : Bilim ve Sanat Yayınları.
- Maurer, S., Neumann-Rieser, D., & Stocker, G. (2017). *Diskurse des Kalten Krieges Eine andere österreichische Nachkriegsliteratur* (1 b.). Böhlau Verlag.

- Mayrhofer-Grünbühel, F. (2007). *Ernstes und Heiteres zur österreichischen Identität*. (K. Csú, & M. Kóth, Dü) Österreichische Identität und Kultur, Österreichisch-Student Szeged, Wien: Praesens Verlag.
- McNeil, W. H. (1994). *Dünya Tarihi* (6 b.). (A. Şenel, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Mein Österreich. (2020, Dezember). *Bundeskanzleramt- Bundesministerium Inneres, Mein Österreich Lernunterlage zur Staatsbürgerschaftsprüfung*. Mart 11, 2021 tarihinde http://www.staatsbuergerschaft.gv.at/fileadmin/user_upload/Broschuere/RZ_BMI_StaBuBro_Gesamt-Buch_2020_screen.pdf adresinden alındı
- Mein Österreich*. (BM.I). Şubat 16 , 2021 tarihinde Vorbereitung zur Staatsbürgerschaft, Die Geschichte Österreichs 3. Umbrüche im 19. Jahrhundert,: <http://www.staatsbuergerschaft.gv.at/index.php?id=34> adresinden alındı
- Melischek, G., & Seethaler, J. (tarih yok). *Die österreichische Tagespresse der Ersten Republik, Von Massenmedien zu sozialen Medien (1918 bis heute)* (2 b.). (M. Karmasin, & C. Oggolder, Dü)
- Member, S. (2015, 12 20). *Habsburg Hanedanı*. Şubat 11, 2021 tarihinde <http://sanalbilge.net/eski-uygarlik/8585-habsburg-hanedani.html> adresinden alındı
- Mert, Y. (2014). *Avusturya'da İslamofobi* (1 b.). (S. Ertuğrul, Dü.) Pınar Yayınları.
- Messina, A., & Lahav , G. (2006). *The Migration Reader: Exploring Politics and olicies*, Lynne Rienner Publishers. (L. Publishers, Dü.) Amerika Birleşik Devletleri.
- Miller, M., & Castles, S. (Şubat 2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. (B. Bal, & İ. Akbulut, Çev.) İstanbul : İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Mohr, M. (2022). *Anteil der Ausländer an der Bevölkerung in Österreich von 2012 bis 2022*. Statista. 04 08, 2022 tarihinde <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/293102/umfrage/auslaenderanteil-in-oesterreich/> adresinden alındı
- Mohr, M. (2022). *Anzahl der Ausländer in Österreich nach den zehn wichtigsten Staatsangehörigkeiten zu Jahresbeginn 2022*. Statista . 04 08, 2022 tarihinde <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/293019/umfrage/auslaender-in-oesterreich-nach-staatsangehoerigkeit/> adresinden alındı
- Morgenthau, H. J. (tarih yok). *Politics Among Nations: Six Principles Of Political Realism*. Aralık 05, 2020 tarihinde <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/morg6.htm> adresinden alındı
- Murat, M. (2019, 03 15). Fabl, Kimlik ve Kültür İlişkisi. *İstanbul Aydın Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı*, 544-560. doi:ISSN: 2630-631X

- Nehammer, K. (2021). *Migration & Integration* . Wien : Statistik Austria. 04 07, 2022 tarihinde file:///C:/Users/HP/Downloads/migration_und_integration_2021.pdf adresinden alındı
- Neurrieser, J. (2008, Juli). Zwischen Liberalismus und Nationalismus. Programmatische Transformationsprozesse in der Geschichte des dritten Lagers in Österreich nach 1945. *DIPLOMARBEIT, Universität Wien*. Mart 18, 2021 tarihinde http://othes.univie.ac.at/1103/1/2008-07-19_8207869.pdf adresinden alındı
- Nişancı, Ş., & Işık, C. (2015). Etnisite Kavramının İdeolojik Serüveni. *KAÜ İİBF Dergisi*, 6(9). Aralık 24, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/180223> adresinden alındı
- Nowag, H. (2017). *Ein österreichisches Jahrhundert 1918-2018*. Molden Verlag.
- Nuhoğlu Soysal, Y. (1994). *Limits of Citizenship, Migrants and Postnational Membership in Europe*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Odabaş, U. K. (2018, 10 15). Frankfurt Okulu ya da Eleştirel Teori Üzerine. Aralık 27, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/629285> adresinden alındı
- Oğuzlu, T. (tarih yok). Liberalizm. *Uluslararası Antalya Üniversitesi*, 97-108. Aralık 08, 2020 tarihinde file:///C:/Users/HP/Downloads/Liberalizm_Uluslararası_Iliskilere_Giri.pdf adresinden alındı
- Okur, M. A. (2017). Gramsci, Cox ve Hegemonya: Yerelden Küresele, İktidarın Sosyolojisi Üzerine. (E. Diri, Dü., & S. Durgun, Çev.) *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergisi*, 12(46), 131-151. Ocak 08, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/540843> adresinden alındı
- Oldenburg, F. S. (2008). Der Kalte Krieg-Meistererzählungen. *Archiv für Sozialgeschichte* 48, 725-754. Mart 02 , 2021 tarihinde <https://www.fes.de/index.php?eID=dumpFile&t=f&f=46896&token=e7efb3f7d0d30cf0b5a1abd5fb6979e13eca2d3b> adresinden alındı
- Onay, A. (2008, Mayıs). Asimilasyon, Entegrasyon Eğitim ve Din. (1). Die Gaste. 10 27, 2021 tarihinde <http://www.diegaste.de/pdf/diegaste-sayi1.pdf> adresinden alındı
- ORF. at. (tarih yok). Mart 18 , 2021 tarihinde <https://orf.at/stories/3165401/> adresinden alındı
- Oswald, I. (2007). *Migrationssociologie*. Konstanz: UVK Verlagsgesellschaft mbH.
- Ozan, E. (tarih yok). Birinci Dünya Savaşı ve Uluslararası İlişkiler Disiplininin Doğuşu Üzerine Bir Değerlendirme. Mart 14 , 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/73841> adresinden alındı

- Ögüt, Ö. (2017, Nisan 29). *Türkiye'deki Referandumun Avrupa'daki Entegrasyon Tartışmalarına Etkisi*. 04 21, 2022 tarihinde Uluslararası Politika Akademi: <http://politikaakademisi.org/2017/04/29/turkiyedeki-referandumun-avrupadaki-entegrasyon-tartismalarina-etkisi/> adresinden alındı
- Öğün, B. (2020). *Yapısal Realizm ve Dış Politika: Sistem Düzeyinde Türkiye'nin Genel Davranış Eğilimleri*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara.
- ÖIF (Österreichischer Integration Fonds). (2016). 04 06, 2022 tarihinde "migration & integration - Schwerpunkt: Arbeit & Beruf" 2016: <https://www.integrationsfonds.at/publikationen/zahlen-fakten-alt/migration-integration-schwerpunkt-arbeit-beruf/> adresinden alındı
- ÖIF. (2012). En başından itibaren Avusturya. Viyana. 04 07, 2022 tarihinde https://www.berufsanerkennung.at/fileadmin/content/Downloadmaterial/En_basidan_itibaren_Avusturya.pdf adresinden alındı
- ÖIF. (2019). *Integrationsbericht 2019 – Österreich ist im Integrationsbereich auf einem guten Weg*. Der Österreichische Integrationsfonds. 04 17, 2022 tarihinde <https://www.integrationsfonds.at/newsbeitrag/integrationsbericht-2019-oesterreich-ist-im-integrationsbereich-auf-einem-guten-weg-4268/> adresinden alındı
- ÖIF. (2021). *Zahlen, Daten und Fakten*. Bundesländer . 04 25, 2022 tarihinde <https://www.integrationsfonds.at/mediathek/mediathek-publikationen/publikation/bundeslaender-2021-zahlen-daten-und-fakten-11885/> adresinden alındı
- Öncü, A. S., & Ekinci, O. (2014, AĞUSTOS). İkinci Dünya Savaşı Öncesi Beklenmeyen Gelişme: 23 Ağustos 1939 Tarihli Alman Rus Paktı. *TSA / YIL: 18 S: 2*, 241-264. Mart 13, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/200538> adresinden alındı
- Örgü, A., Yüksel Çendek, S., & Ruşen, E. (2020). Realizm Ve Sosyal İnşacılık Çerçevesinde Korku Ve Nefrete Dayalı Politika Oluşturmanın Çözümlemesi. *4. Uluslararası Mardin Artuklu Bilimsel Araştırmalar Kongresi*. (F. Ç. Aparna SRIVASTAVA, Dü.) Farabi Yayınevi. Aralık 04, 2020 tarihinde file:///C:/Users/HP/Downloads/4_ULUSLARARASI_MARDIN_ARTUKLU_BILIMSEL_A.pdf adresinden alındı
- Örmeci, O. (2014, Mayıs 22). Uluslararası İlişkilerde İki Temel Yaklaşım: Realizm Vs. İdealizm. *Uluslararası Politika Akademisi*. Aralık 08, 2020 tarihinde <http://politikaakademisi.org/2014/05/22/uluslararasi-iliskilerde-iki-temel-yaklasim-realizm-vs-idealizm/> adresinden alındı
- ÖVP Grundsatzprogramm. (2015). Mart 17 , 2021 tarihinde <https://www.dieneuevolkspartei.at/Download/Grundsatzprogramm.pdf> adresinden alındı

- ÖVP, Grundsatzprogramm. (1995). Mart 17 , 2021 tarihinde <http://www.parteiprogramm.at/bild/Parteiprogramme/OEVP-Parteiprogramm-1995-22014.pdf> adresinden alındı
- Özbek, Y. E. (2019). İnşacı Yaklaşım Perspektifinden 2003 Sonrası Türkiye'nin Orta Doğu Politikası. *T.C. çanakkale onsekiz mart üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü uluslararası ilişkiler anabilim dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.*
- Özcan, A. (tarih yok). Merzifonlu Kara Mustafa Paşa (ö. 1095/1683), Osmanlı sadrazamı. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopetisi* (Cilt 29). içinde <https://cdn2.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/29/C29009494.pdf> adresinden alındı
- Özcan, B. (2007). Postmodernizmin Tüketim İmajları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 261-273. Ocak 02, 2021 tarihinde https://turuz.com/storage/her_konu-2017/1935--3-kesli-Postmodernizmin_T%25U00FCketim_Imajlar%25U0131.pdf adresinden alındı
- Özdoğan, E. (2019, Oktober 08). Köprü. *Avusturya'da müslümanlara yönelik yaklaşımlar–2018 Toplumsal Rapor Sonuçları*. 04 06, 2022 tarihinde <https://bruckemagazin.at/warum-erhoht-sich-die-gewaltrate-gegen-frauen-2-3-2-2/> adresinden alındı
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Özgöker, U., & Batı, C. (2017). Siyaset Biliminde Eleştirel Teori'nin "Sofistik" Nosyonu ve Frankfurt Okulu Perspektifi. *ArelEysad*, 2(1), 1-10. Aralık 27, 2020 tarihinde <https://dergi.arel.edu.tr/files/dys/makale/37.pdf> adresinden alındı
- Özkan, F. (2019, Mart 01). Uluslararası İlişkilere Disiplinlerarası Yaklaşım: Tarih ve Teori Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergisi*, 16(61), 5-22. Ocak 08, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/673670> adresinden alındı
- Özkan, S. (Dü.). (2019). *Osmanlı Tarihi I, Siyasi Tarih-Kültür ve Medeniyet (1299-1774)* (1 b.). İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Özkırmılı, U. (1999). *Milliyetçilik Kuramları: Eleştirel Bir Bakış*. İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Özkırmılı, U. (2010). Milliyetçilik Üzerine Güncel Tartışmalar Eleştirel Bir Müdahale.
- Pabell, K. (2018). *Entegrasyon Bağlayıcı Olmalı – Dayanışma Güçlenmeli* (1. b.). Wien: Yukarı Avusturya Eyaleti. 04 07, 2022 tarihinde https://www.integrationsstelle-ooe.at/Mediendateien/Integrationsleitbild_O%C3%96_TR_T%C3%BCrkisch.pdf adresinden alındı

- Perspektif. (2019, Şubat 1). *İslam Din Dersi*. Mart 18, 2021 tarihinde <https://perspektif.eu/2019/02/01/avusturyada-karnelerde-islam-yerine-iggo-ifadesi-kullanildi/> adresinden alındı
- Pittler, A. (2018). *Geschichte Österreich 1918 Bis Heute*. Köln: Papyrossa Yayınevi.
- Pleyel, P. (2002). *Das römische Österreich, Geschichte Österreichs* (1 b.). Pichler Verlag.
- Pohanka, R. (2002). *Österreich im Mittelalter, Geschichte Österreichs*. Pichler Verlag.
- Politeknik. (2014). *Çifte Vatandaşlık ve Seçim Hakkı*. 04 21, 2022 tarihinde Politeknik: <http://politeknik.de/cifte-vatandaslik-ve-secim-hakki-prof-dr-wolf-d-bukow-siegen-ueniversitesi/> adresinden alındı
- Politik Lexikon für Junge Leute. (tarih yok). Mart 14 , 2021 tarihinde <https://www.politik-lexikon.at/republik-oesterreich/> adresinden alındı
- Pöttker, H. (2005). Soziale Integration. Ein Schlüsselbegriff für die Forschung über Medien und ethnische Minderheiten. R. Geißler, & H. Pöttker (Dü) içinde, *Massenmedien und die Integration ethnischer Minderheiten in Deutschland* (s. 25-45). Bielefeld: Transcript Verlag.
- Raab , S. (2021). *Migration & Integration . AUSTRIA, STATISTIK, Wien*. 04 07, 2022 tarihinde file:///C:/Users/HP/Downloads/migration_und_integration_2021.pdf adresinden alındı
- Rásky, B. (tarih yok). *Österreich: ein Landstrich, von dem die Geschichte Abschied genommen hat?* (K. Csúri, & M. Kóth, Dü)
- Rauchensteiner, M. (2014, Aralık 16). *Avusturya-Macaristan ve Birinci Dünya Savaşı. Bir Genel Bakış*. (Viyana Üniversitesi) Ocak 15, 2021 tarihinde Politeknik: <http://politeknik.de/avusturya-macaristan-ve-birinci-duenya-savasi-bir-genel-bakis1-prof-dr-manfried-rauchensteiner-viyana-ueniversitesi/> adresinden alındı
- Republich Österreich, Parlament. (tarih yok). Mart 14 , 2021 tarihinde <https://www.parlament.gv.at/PERK/NRBRBV/BV/> adresinden alındı
- Republik Österreich. (2021, 07 12). 07 15, 2021 tarihinde Parlament: <https://www.parlament.gv.at/PERK/PK/PP/index.shtml#> adresinden alındı
- Rizgar, B. (2009, Haziran). *Ulus, Ulus İnşa Etme ve Ulusalçılık - Nation, Nation Building and Nationalism*. Aralık 24, 2020 tarihinde Pirs û Mijarên Zimanê Kurdî Kurmancî: <https://sites.google.com/a/baranrizgar.co.cc/azadiya-kurdistan/tuerkce/ulus-millet-ulus-insa-etme-ulusalcilik-milliyetcilik> adresinden alındı
- Rosenberg, A. (1992). *Economics-Mathematical Politics or Science of Diminishing Returns?* University of Chicago Press.

- Rumeli, B. (tarih yok). Bölgeselcilik ve İnşacılık: Kazanımlar ve Vaatler, (Uluslararası İlişkiler. *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergisi*, 12(46), 169-185. Ocak 09, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/540845> adresinden alındı
- Sağlam, E. (2017, Ocak-Haziran). Avusturya'daki Türk Göçmenlerin Entegrasyon Algıları. (A. Z. Sağıroğlu, Dü.) *Göç Araştırmaları Dergisi*, 3(1), s. 140-169. 10 27, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-file/18332> adresinden alındı
- Sağlam, E. (2019, Haziran). *Türkiyeli Göçmenlerin Gözünden Türk Diaspora Politikası: Toplumsal Sorunlar Ve Beklentiler-Avusturya Örneği*. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne Sunulan Tez, Yayınlanmış Doktora Tezi.
- Sarı Ertem, H. (2012, 06 01). Kimlik ve Güvenlik İlişisine Konstrüktivist Bir Yaklaşım: “Kimliğin Güvenliği” ve “Güvenliğin Kimliği”. *Dergi Park*, 8(6), 177-237. 04 15, 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/84501> adresinden alındı
- Sarı, A. (2007). Thomas Bernhard'ın Eserlerinde Türk İzleği. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* (32), 171-181. 04 29, 2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/33013> adresinden alındı
- Sarıerem, H. (tarih yok). Kimlik ve güvenlik ilişkisine konstrüktivist bir yaklaşım: “kimliğin güvenliği” ve “düvenliğin Kimliği”. (16), 177-237. Aralık 16, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/84501> adresinden alındı
- Savaş, A. İ. (2014, Ağustos). *Osmanlı Dönemi Osmanlı Devleti İle Habsburg İmparatorluğu Arasındaki Diplomatik İlişkiler*. Şubat 15 , 2021 tarihinde Türk Tarihi ve Kültür Araştırmaları: <https://www.altayli.net/osmanli-devleti-ile-habsburg-imparatorlugu-arasindaki-diplomatik-iliskiler.html> adresinden alındı
- Schlingensief, C. (Prodüktör), & Poet, P. (Yöneten). (2002). *Ausländer Raus! Schlingensiefs Container* [Sinema Filmi]. 10 28, 2021 tarihinde <https://mubi.com/tr/films/foreigners-out-schlingensiefs-container> adresinden alındı
- Schmiderer, S. (März 2008). *Integration: Schlagwort – Zauberwort – hohles Wort Eine historische und begriffliche Auseinandersetzung im Kontext der österreichischen Immigrationgeschichte (1970 -2005)*. Wien. 07 07, 2021 tarihinde http://othes.univie.ac.at/479/1/03-12-2008_9908716.pdf adresinden alındı
- Sebauer, J. (2012, Sep 20). *Being Austrian*. Mart 22 , 2021 tarihinde The Vienna Review: <https://www.theviennareview.at/archives/2012/being-austrian> adresinden alındı

- Seipel, W. (2007). *Museum, Identität, Österreich*. K. Csúri, & M. Kóth (Dü) içinde, *Österreichische Identität und Kultur*. Wien: Praesens Verlag.
- Siebenhaar, H.-P. (2017). *Österreich Die Zerrissene Republik*. Orell Füssli Verlag.
- Sievers, W., Deibl, C., & Pena, B. (2012). *Migrations- und Integrationsforschung in Österreich: Literaturdatenbank und Forschungsstand*. ÖAW (Österreichische Akademie der Wissenschaften). Wien: KMI Working Paper Series . 04 06, 2022 tarihinde https://www.oeaw.ac.at/fileadmin/kommissionen/KMI/Dokumente/Working_Papers/kmi_WP18.pdf adresinden alındı
- Smith, A. (2005). *Ulusal Kimlik ve Avrupa'nın Birleşme Fikri*. (P. Gowan, P. Anderson, Dü, & A. Çakıroğlu, Çev.) Avrupa Sorunu "Avrupa Ne, Avrupalı Kim?", İstanbul: Aykırı Yayıncılık.
- Smith, A. D. (2010). *Milli Kimlik* (6 b.). (B. S. Şener, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Solmaz, B. (2015). *Eğitim ve Din*. (N. Akyüz, & İ. Çapcıoğlu, Dü) Ankara: Grafiker Yayınları.
- Solsten, E. (1994). *Avusturya Ulusal Kimliği*. *GPO for the Library of Congress*. Şubat 20, 2021 tarihinde <http://countrystudies.us/austria/61.htm> adresinden alındı
- Somersan, S. (2004). *Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk*. İstanbul : İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Soytürk, M. (2012, Yaz). Türkiye'den Avusturya'ya İşgücü Göçü. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(3), 2313-2328. 08 30, 2021 tarihinde https://arastirmax.com/en/system/files/dergiler/79199/makaleler/7/3/arastirma_x-turkiyeden-avusturyaya-ismgucu-gocu.pdf adresinden alındı
- Sönmezoğlu, F. (2016). *İki Savaş Arasında Türk Dış Politikası (1914-1945)*. İstanbul: Der Yayınları.
- Sönmez-Selçuk, S. (Güz 2012). Postmodern Dönemde Farklılığın Kutsanması ve Toplumun Parçacılaştırılması: "Öteki" ve "Ötekileştirme". *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* , 15(2), 77-99. Ocak 02, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/117691> adresinden alındı
- SÖZ-Unterstützen-Die Gründungsstatute. (2021, 07 09). SÖZ-Soziales Österreich der Zukunft: <file:///C:/Users/HP/Downloads/Satzungen-der-Partei-SOEZ.pdf> adresinden alındı
- SPÖ Grundsatzprogramm. (2018). *Beschlossen am 44. ordentlichen Bundesparteitag in Wels*. Mart 18 , 2021 tarihinde <https://www.spoe.at/wp-content/uploads/sites/739/2018/12/Parteiprogramm2018.pdf> adresinden alındı
- SPÖ, Das Grundsatzprogramm. (tarih yok). *Medieninhaber und Herausgeber: SPÖ-Bundesgeschäftsstelle, 1014 Wien, Löwelstraße 18. Hersteller: Gutenberg,*

2700 Wiener Neustadt. Mart 17 , 2021 tarihinde https://austria-forum.org/attach/AEIOU/Sozialdemokratische_Partei_%C3%96sterreichs%2C_SP%C3%96/Parteiprogramm_SPOE.pdf adresinden alındı

Stadt Wien. (tarih yok). *1848'den günümüze, Genç bir imparator ve uzlaşmaya giden yol*. Mart 14 , 2021 tarihinde <https://www.wien.gv.at/tr/tarih/1848dengunumuze.htm> adresinden alındı

Stadt Wien . (2021). *Başlangıçtan, 1848 Devrimi'ne kadar, Başlangıç-Kettler, Romalılar ve göçmen halklar, (Viyana Belediyesi'nin 53. Dairesi Basın ve Enformasyon Servisi)*. Şubat 11, 2021 tarihinde <https://www.wien.gv.at/tr/tarih/1848ekadar.htm> adresinden alındı

Statistik Austria. (2010). 08 31, 2021 tarihinde http://www.statistik.at/web_de/presse/051839.html adresinden alındı

Statistik Austria. (2021). 08 31, 2021 tarihinde Statistisches Jahrbuch "Migration und Integration" 2021: file:///C:/Users/HP/Downloads/stat_jahrbuch_migration_u_integration_2021.pdf adresinden alındı

Stattdgesetzblatt für die Republich Österreich. (1945, Mai 1). Mart 14 , 2021 tarihinde https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblPdf/1945_1_0/1945_1_0.pdf adresinden alındı

Stevenson, N. (2015). *Medya Kültürleri Sosyal Teori ve Kitle İletişimi* (2 b.). (G. Orhan, & B. Aksoy, Çev.) Ankara.

Şeker, C. (2012). Uluslararası İlişkiler Teorilerinin Fas Dairesi Devlet: Bağımlılık Kuramları Örneği. *T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*.

Şimşek, D. (2019, Ekim 03). Kimin için entegrasyon? *Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği*. 04 06, 2022 tarihinde <https://tr.boell.org/tr/2019/10/03/kimin-icin-entegrasyon> adresinden alındı

Şimşek, H. (2014). *Türkiye'den Avusturya'ya Göçün 50 Yılı* (Birinci Baskı b.). İstanbul: Belge Uluslararası Yayıncılık.

Şimşek, H. A. (2019, April 24). *Avusturya'nın Kimlik Sorunu-3*. Mart 10 , 2021 tarihinde Öneri , Çokdilli Çevrimiçi Dergi: <http://gazeteoneri.at/avusturyalilarin-alman-kimliginden-siyrilma-suerecleri/> adresinden alındı

Tabakcı, N. (2008). Kültürlerarası İletişim Sürecinde Alt Kültürde Kimliğin Oluşumu (Türkiye'deki Karaçay Topluluğu Örneği). *T.C Selçuk Üniversitesi SBE Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Araştırma Yöntemleri Bilim Dalı*. doi:Yayınlanmış Doktora Tezi

Tahsin, E. (20007). Ekonomik Entegrasyon Teorisi Çerçevesinde AB Ve Latin Amerika Entegrasyonlarının Karşılaştırılması. *T.C. İstanbul Üniversitesi*

Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı. İstanbul: Yayınlanmış
Doktora Tezi .

- Tandoğan, M. (2015). Konstrüktivizm (Sosyal İnşacılık) Kuramı Bağlamında Afrika birliği. *İnsan ve toplum bilimleri araştırmaları dergisi*, 4(3), 634-650. Ocak 05, 2021 tarihinde <http://www.itobiad.com/tr/download/article-file/92875> adresinden alındı
- Tanrikulu, F. (2020, Mart). Avusturya’da Aşırı Sağın Yükselişinin Ana Akım Siyasete ve Göçmenlerin Hayatlarına Etkileri. 53(1), 93-118. 10 30, 2021 tarihinde <https://acikerisim.medipol.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12511/5664/Tanrikulu%20Faik-2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y> adresinden alındı
- Tarih Bilimi*. (2018, Eylül 13). Mart 04 , 2021 tarihinde Katolik Kilisesi’nden Alternatif Dünya Tasavvuruna: <https://www.tarhibilimi.gen.tr/katolik-kilisesinden-alternatif-dunya-tasavvuruna/> adresinden alındı
- Tarihi Olaylar*. (2020). Ocak 26, 2020 tarihinde Avusturya Hükümeti : <https://www.tarihiolaylar.com/ulkeler/avusturya-66> adresinden alındı
- Toksöz, T. (2006). *Uluslararası Emek Göçü* (1. b.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Tomenendal, K. (2008). *Das Türkenbild in Österreich, Ungarn während des Ersten Velsgräegs am Spägel der Kriegspostkartren*. Klagenfurt, Wien, Ljubljana, Sarajevo, : Wieser Verlag.
- Topçu, T. (2019). Avrupa Siyasetinde İslam Algısı: Avusturya Örneği. İstanbul: T.C. Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü Avrupa Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.
- Tuncer, F. F. (2020). *Türkiye–Arnavutluk İlişkilerinde Kimlik Ve Söylem*, (1. b.). Şstanbul, Eminönü: Cinius Yayınları.
- Turan, K. (2014, 09 16). *Avrupa Tarihine Yön Veren 18 Hanedan* . Mart 04 , 2021 tarihinde Onedio: <https://onedio.com/haber/tarihe-yon-veren-hanedanlar-369037> adresinden alındı
- Turhan, Ş. (2012). *Avusturya’da Yaşayan Türklerin Avusturya Eğitim-Öğretim Sistemindeki Yeri*. T.C. Başbakanlık Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı. Ankara: Avusturya İstatistik Kurumu - 1 Ocak 2011. 08 31, 2021 tarihinde <https://ytbweb1.blob.core.windows.net/files/resimler/thesis/suayip-turhan-avusturyada-yasayan-tuerklerin-avusturya-egitim-ogretim-sistemindeki-yeri.pdf> adresinden alındı
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı*. (2011). 04 12, 2022 tarihinde Avusturya'nın Ekonomisi: <https://www.mfa.gov.tr/avusturya-ekonomisi.tr.mfa> adresinden alındı

- Uğrasız, B. (2003). Uluslararası İlişkilerde İki Farklı Yaklaşım: İdealizm ve Realizm. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 139-145. Aralık 07, 2020 tarihinde <https://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12397/5496/5.2%2520ugrasiz.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden alındı
- Uşar, G. (2019). *Sosyal İnşacılık: Vatandaş Oluşturma Sürecinde Eğitimin Rolü ve Erasmus Öğrenim Hareketliliği*. İstanbul. doi:Yayınlanmış Doktora Tezi
- Ülker, K. (2018, Ağustos). Avusturya'da Türk İşçileri Ve Uyum. *KARATAHTA/İş Yazıları Dergisi*(11), 109-114. 10 20, 2021 tarihinde <http://www.dergikaratahta.com/files/11/6.pdf> adresinden alındı
- Üşür, S. S. (1997). *İdeolojinin Serüveni: Yanlış Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Vatan. (2010, 11 11). Viyana'da Büyükelçi krizi! 04 25, 2022 tarihinde <https://www.gazetevatan.com/gundem/viyanada-buyukelci-krizi-339863> adresinden alındı
- Versailles de Traite*. (1919). Şubat 20 , 2021 tarihinde <https://www.herodote.net/Textes/tVersailles1919.pdf> ve <https://mjp.univ-perp.fr/traites/1918armistice.htm> adresinden alındı
- Vocelka, K. (2002). *Geschichte Österreich, Kultur-Gesellschaft-Politik* (8 b.). München: Wilhelm Heyne Verlag.
- Vortrag an den Ministerrat. (2019). *Gedenken an die Wiederherstellung der Republik Österreich am 27. April 1945*. Şubat 06, 2021 tarihinde file:///C:/Users/HP/Downloads/54_16_mrv.pdf adresinden alındı
- Waldrauch, H., & Sohler, K. (2004). *Migrantenorganisationen in der Großstadt Entstehung, Strukturen und Aktivitäten am Beispiel Wien*. Campus Verlag.
- Wandruszka, A. (1981). *Die Ostarrichi-Urkunde*. Ocak 14, 2021 tarihinde Faksimile im Originalformat der Urkunde aus dem Besitz des Bayerischen Hauptstaatsarchivs: <http://www.hist-hh.uni-bamberg.de/studarb/Zerndl/ostarrichi7.html> adresinden alındı
- Weller, C. (2002). Die massenmediale Konstruktion der Terroranschläge am 11. September 2001 Eine Analyse der Fernsehberichterstattung und ihre theoretische Grundlage. 1-103. Mart 16 , 2021 tarihinde <https://www.uni-due.de/imperia/md/content/inef/report63.pdf> adresinden alındı
- Wendt, A. (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge University Press.
- Wendt, A. (2016). *Uluslararası Siyasetin Sosyal Teorisi* (2 b.). (H. S. Erdem, S. Gülfer, & I. Öner, Çev.) İstanbul: Küre Yayınları.
- Wendt, A. (Güz 2013). Anarşi Devletler Ne Anlıyorsa Odur: "Güç Politikalarının Sosyal İnşası", *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergisi*, 10(39), 3-43. Ocak

- 05, 2021 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/540255> adresinden alındı
- Weninger, H. (tarih yok). Die Erste Republik 1918-1933. Şubat 20, 2021 tarihinde <https://hannesweninger.at/artikel/die-erste-republik-1918-1933> adresinden alındı
- Wildt, M. (2008). *Geschichte des Nationalsozialismus*. Göttingen: Wandenhoeck & Ruprecht .
- Wimmer, H. (1986). *Zur Ausländerbeschäftigung in Österreich*. Frankfurt/Main: Campus Verlag.
- Winkelbauer, T. (2015). *Geschichte Österreich*. Reclam Verlag.
- Wohlfarth , C., & Kolb, H. ((2016). *Fünf Jahre Integrationspolitik in Österreich*. Forschungsbereich beim Sachverständigenrat deutscher Stiftungen für Integration und Migration (SVR) GmbH, Berlin. 04 17, 2022 tarihinde file:///C:/Users/HP/Downloads/SVRBericht_Fuenf_Jahre_Integrationspolitik_final.pdf adresinden alındı
- Wörer, S. (2008). Nationale Orientierung nach 1945 und Nationalsymbolik am Beispiel von Kaprun. 19-30. Mart 11 , 2021 tarihinde <file:///C:/Users/HP/Downloads/2355-2924-1-PB.pdf> adresinden alındı
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayınları.
- Yalçiner, R. (2014). Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69(1), 189 – 215. Aralık 13, 2020 tarihinde <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12575/53287/20208.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden alındı
- Yalçiner, R. (2014). Etnisite ve Milliyetçilik: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69(1), 189 – 215. Aralık 13, 2020 tarihinde <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/1927/20208.pdf> adresinden alındı
- Yalvaç, F. (2016). *Uluslararası İlişkiler Kuramında Yapısalcı Yaklaşımlar* (15 b.). (A. Eralp, Dü.) Devlet, Sistem Ve Kimlik: Uluslararası İlişkilerde Temel Yaklaşımlar, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yaramış, V., & Kolası, K. (2014). Eleştirel Teori, Hegemonya ve Güvenlik, Uluslararası İlişkiler Teorileri: Temel Kavramlar. Aralık 27, 2020 tarihinde [file:///C:/Users/HP/Downloads/Elestirel_Teori_Hegemonya_ve_Guvenlik_C%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/HP/Downloads/Elestirel_Teori_Hegemonya_ve_Guvenlik_C%20(1).pdf) adresinden alındı
- Yeni Vatan Gazetesi. (2021, Mai 22). Viyana Entegrasyon Konseyi kuruldu: Çözüm odaklı bir entegrasyon politikası vadediyor! Viyana. 04 07, 2022 tarihinde <https://www.yenivatan.at/viyana-entegrasyon-konseyi-kuruldu-coezuem-odakli-bir-entegrasyon-politikasi-vadediyor/> adresinden alındı
- Yerasimos, S. (2002). *Türkler: Doğu ve Batı, İslam ve Laiklik” içinde*. , , ss.15-57. (T. Keşoğlu, Çev.) İstanbul: Doruk yayınları.

Yılmaz, A. (Winter 2014). Uluslararası Göç , Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri. *Turkish Studies*, 9(2), 1685-1704.

Zabunoğlu, H. G. (2017). Günümüzde Ulus-Devlet. *Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi Genel Kamu Hukuku Anabilim Dalı*, 535-559. Aralık 24, 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/475599> adresinden alındı

Zauner, K. (2011). Zuwanderung - Herausforderung für Österreichs Medien. Wien: Yayınlanmış Doktora Tezi. 10 24, 2021 tarihinde http://othes.univie.ac.at/17679/1/2011-04-26_0040143.pdf adresinden alındı

Zitate.eu. (2021). Şubat 09 , 2021 tarihinde Zitate von Mag. Viktor Klima: <https://www.zitate.eu/autor/mag-viktor-klima-zitate/181927> adresinden alındı

Zöllner, E. (1985). *Österreich Erste und Zweite Republik*. Wien: Österreichische Bundesverleg.

Zöllner, E. (1990). *Geschichte Österreichs: von den Anfängen bis zur Gegenwart* (8 b.). Verlag für Geschichte und Politik Wien.

EKLER

EK A) HABSBURG HANEDANLIĞININ YÖNETTİĞİ ÜLKELER VE TARİH ARALIKLARI: (Turan, 2014)

- 1) Kutsal Roma Cermen İmparatoru (1273- 1806)
- 2) Avusturya İmparatoru (1806-1867)
- 3) Avusturya-Macaristan İmparatoru (1867- 1918)
- 4) Hırvatistan Kralı (1437- 1918)
- 5) Macaristan Kralı (1437- 1918)
- 6) İspanya Kralı (1516- 1700)
- 7) Portekiz Kralı (1580- 1640)
- 8) Bohemya (Çek Cumhuriyeti) Kralı (1526- 1918)
- 9) Transilvanya Kralı (1690- 1867)
- 10) Habsburg krallığı kısa süreli olarak da
- 11) Meksika İmparatoru (1864- 1867)
- 12) Toskana Grandükü (1790- 1859),
- 13) Parma Dükü (1814- 1847) ve
- 14) Modena Dükü'nü (1814- 1859) yönetmiştir. Çalışmanın kapsamı gereği, bu başlık altında ağırlıklı olarak Avusturya İmparatoru (1806- 1867) ve Avusturya-Macaristan İmparatoru (1867- 1918) dönemleri ele alınacaktır.

EK B) HABSBURG İMPARATORLUĞU (1273-1918) TARİHİ: (Berenger, 1995, s. 824-31)

- 1273 Rudolph von Habsburg Almanya Kralı seçildi.
- 1363 Rudolph IV. Tirol eyaletini satın aldı.
- 1365 Rudolph IV. Viyana Üniversitesi'ni kurdu.
- 1444 Türk'ün Varna'daki zaferi
- 1453 II. Mehmet Konstantinopolis'i (İstanbul) fethetti.
- 1507 Maximilian I seçildi. İmparator Macaristan'da köylü isyanını ilan etti.
- 1514-1515 Maximilian ve Wladislaw Jagello arasında yapılan Viyana Antlaşması
- 1529 Cambrai Hanımının Barışı'nın imzalanması; Kanuni Sultan Süleyman'ın ilk Viyana Kuşatması
- 1551 Temesvár'ın Türkler tarafından fethi
- 1565 Malta önünde Türklerin başarısızlığı
- 1566'da Büyük Süleyman'ın Sziegetvar'da (Slavonia) ölümü; Hollanda ayaklanmasının başlangıcı
- 1593– 1606 Avusturya-Türk Savaşı
- 1606 Viyana Barışı; Zsitva Torok Barışı
- 1609 Kutsal birliğin oluşumu; II. Rudolph, Bohemya için "Majesteleri Mektubu" yayınladı.
- 1618- 48 Otuz Yıl Savaşları
- 1663 Türkler Macaristan'da yenildi.
- 1670 Macaristan'da Ayaklanma
- 1671 Peter Zrinyi'nin infazı; Fransa-Avusturya ittifakı
- 1678 Nijmegen Barışı'nın İmzası
- 1683 İkinci Türk Viyana kuşatması; Kahlenberg'de Hristiyan ordularının zaferi (12 Eylül)
- 1684 Kutsal birliğin oluşumu; Regensburg'da yirmi yıllık ateşkes imzalanması
- 1716– 18 Birinci Türk Savaşı VI. Karls.
- 1717Arşidüşes Maria Theresa'nın doğumu; Belgrad'ın fethi
- 1718 Passarowitz Barışı: Türkler, Temesvár'ın Banat'ını terk etmelidir.
- 1736 Maria Theresa'nın Franz Stephan von Lothringen ile evliliği
- 1740 VI. Karls öldü; Maria Theresa'nın Viyana'da ve II. Friedrich, Berlin'de tahta çıkışı

- 1780 Maria Theresa'nın ölümü; II. Joseph tek yöneticidir.
- 1781 Kölelik kaldırıldı; Hoşgörü patent
- 1788- 91 Avusturya-Türk Savaşı
- 1789 Avusturya Hollanda'sında ayaklanma
- 1790 II. Joseph öldü; II. Leopold tahta çıktı.
- 1793- 1797 Fransa'ya karşı ilk koalisyon
- 1796 Napolyon'un İtalya'daki zaferleri
- 1804 Napolyon, kendisini Fransız İmparatoru ilan etti; Franz, Avusturya'nın kalıtsal imparatoru oldu.
- 1805 Üçüncü koalisyonun başlangıcı
- 1808 Avusturya sınır kalesinin kuruluşu
- 1809 Dördüncü koalisyon: Viyana'nın Fransız orduları tarafından ikinci işgali
- 1813 Beşinci Koalisyon: Avusturya Fransa'ya karşı müttefikler katıldı.
- 1848 Mart'ın 13'ünde Viyana'da Devrim yapıldı.
- 1850 Avusturya ve Macaristan arasında gümrük birliği
- 1867 Avusturya-Macaristan uzlaşması
- 1877- 78 Türk-Rus Savaşı
- 1878 Berlin Kongresi; Bosna-Hersek'in işgali
- 1881 Üç İmparator Anlaşması (Avusturya-Macaristan, Alman Reich, Russ)
- 1882 Üçlü İttifak, Alman Ulusal Birliği'nin kuruluşu
- 1887'de 'Hristiyan Sosyal Birliği' Viyana'da kuruldu.
- 1889 Arşidük Rudolph ölümü; Sosyal Demokrat Parti'nin kuruluşu
- 1897'de Karl Lueger, Baden dili düzenlemelerinin neden olduğu anayasal kriz olan Viyana belediye başkanı olarak onaylandı.
- 1912- 13 Birinci ve İkinci Balkan Savaşı
- 1914'te Saraybosna'da Arşidük Franz Ferdinand'ın öldürülmesi; 2 Ağustos: I. Dünya Savaşı başladı.
- 1916 Franz Joseph öldü; İmparator I. Charles tahta çıktı.
- 1918 11 Kasım: I. Charles devlet işlerinden herhangi bir pay almaktan vazgeçti.

EK C) KRONOLOJİK OLARAK AVUSTURYA TARİHİ: (Berenger, 1995, s. 66)

A) III. Friedrich'e Kadar Habsburg (Almanya) Krallığı

I. Rudolf (1249-1291)

I. Albrecht (1291-1308)

Friedrick (1313- 1330) (Krala Karşı)

II. Albrecht (1438- 1439)

III. Friedrich (1440- 1493)

B) 1365'ten 1490'a kadar Habsburg Hanedanlığı'nın yapısı (Berenger, 1995, s. 76)

IV. Rudolf (1358-1365)

III. Albrecht ve II. Leopold (1365-1379): 1379'da III. Albrecht ve II. Leopold aralarında 'Neuberg Antlaşması'ni imzalayarak toprakları aralarında paylaşma kararı aldılar. Neuberg Antlaşmasıyla Habsburg Hanedanlığı Albrecht kabilesine ve Leopold kabilesine bölündü. Bu tarihten sonra ise;

a) Albrecht Kolu (Avusturya)

III. Albrecht (1379- 1395)

IV. Albrecht (1395-1404)

V. Albrecht (1404-1439, Kral II. Albrecht olarak da bilinir)

Ladislaus Posthumous (+ -1457). 1457 yılında Ladislaus Posthumous'un ölümünden sonra Albrecht kolu Leopold koluna katılmıştır.

b) Leopold Kolu (Steiermark)

III. Leopold (1379-1386)

Wilhelm (1386- 1406)

IV. Leopold (1386-1411, IV. Leopold döneminde Steimark Hanedanlığı, Steirische ve Tiroler Hanedanlığı'na bölünmüştür.

1) Ştayer (Steierische) Hanedanlığı

Ernst (1411-1424)

V. Friedrich (1424- 1493, Kral III. Friederich olarak 1440-1493)

I. Maximilian (1493-1519)

2) Tirol Hanedanlığı

IV. Friedrich (1406- 1439)

Sigismund (1439- 1490 ve 1490 yılında Tiroler Hanedanlığı dağılmıştır)

C) 1564'ten Sonra Avusturya Hanedanlığı'nın Yapısı (Berenger, 1995, s. 272)

II. Maximilian (1564- 1576)

II. Rudolph (1576- 1612)

Matthias (1612- 1619)

a) Ştayer (Steierische) Hanedanlığı

II. Karl (1564- 1590)

II. Ferdinand (1590/1619-1637)

III. Ferdinand (1637- 1657)

I. Leopold (1657- 1705)

b) Tirol Hanedanlığı

II. Ferdinand (1565- 1595)

III. Maximilian (1602- 1618)

V. Leopold (1619- 1632)

Franz Sigismund (1662- 1665)

Claudia Felicias ∞ I. Leopold

EK Ç) MART ÖNCESİ OLAYLARI GÖSTEREN DEVRİMİN KRONOLOJİSİ: (Vocelka, 2002, s. 200)

- 1848 Mart 13'te Viyana Devrimi başladı.
- 17 Mart 1848 Lombard-Venedik krallığında açık isyan
- 1848 Nisan 25'inde Pillersdorf anayasası kabul edildi.
- 1848 yılının Mayıs 6'sında Mareşal Joseph Radetzky Santa Lucia'da kazandı
- 1848 Viyana'da öğrenci protestoları ve 'demokratik devrim'
- 1848 yılının Haziran 22'de Viyana Parlamentosu açıldı.
- Temmuz 1848 Hans Kudlich'in manevi gücü ortadan kaldırma başvurusu
- 25 Temmuz 1848 Kustoza Savaşı
- 23 Ağustos 1848 Prater Savaşı
- 6 Ekim 1848 Savaş Bakanı Theodor Graf Baillet von Latour suikasta kurban gitti.
- 31 Ekim 1848 Windischgrätz ve Jellačić emri altındaki birlikler Viyana'yı ele geçirdi.
- 1848 Aralık ayının 2'sinde Franz Joseph tahta çıktı.
- 14 Nisan 1849'da Debrecen'deki Macaristan Parlamentosu, Habsburg Hanedanı'nın feshedildiğini duyurdu.
- 7 Mart 1849 Kremsier Parlamentosu dağıtıldı.
- 17 Mart 1849 Zorunlu Anayasa
- 13 Ekim 1849, Macar devrimcilerin Világos'da yenilgisi
- 1851 Yeni yıl Arifesi patentli

EK D) 15 MAYIS 1964 AVUSTURYA'YA TÜRK İŞ GÜCÜ CELBİ VE TÜRK İŞÇİLERİNİN AVUSTURYA'DA İSTİHDAMINA DAİR TÜRKİYE CUMHURİYETİ İLE AVUSTURYA CUMHURİYETİ ARASINDAKİ ANLAŞMA:
(Aydın F. , 2014)

İki memleket arasında mevcut iş piyasasındaki her iki tarafın menfaatleri ve dostane ilişkileri nazarı itibara alınarak, Avusturya'nın yabancı iş gücüne olan ihtiyacını Türk işçisi ile de karşılamıştır. Türk işçisi alma işleminin yalnız Türkiye İş Kurumu vasıtasıyla yapılmıştır. Türkiye ve Avusturya, verilecek direktiflere uyulmasını isteyerek iktisadi dayanışmayı amaçlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Avusturya Cumhuriyeti Federal Hükümeti, bu maksada uygun muhtevası şu şekildedir.

Madde 1

1. Avusturya Federal Sosyal İdare Bakanlığı, "Anlaşmada kısaca Sosyal Bakanlık diye anılacaktır", Avusturya'nın Türk iş gücüne olan tahmini ihtiyacını iş kolu ve mesleklere göre ayrılmış talepler halinde, bu ihtiyacın ne nispette karşılanabileceğinin tespitini teminen Türkiye İş Kurumuna "Anlaşmada kısaca İş Kurumu diye anılacaktır" bildirir.
2. İş Kurumu, bu ihtiyacın ne dereceye kadar karşılanabileceğini en kısa zamanda Sosyal Bakanlığa bildirir.

Madde 2

1. Sosyal Bakanlık ve onun yetkili kılacağı makam Türk iş gücü temini maksadıyla, doğrudan doğruya İş Kurumuna müracaat eder. Hangi makamın yetkili kılınacağını Sosyal Bakanlık İş Kurumuna bildirir.
2. Sosyal Bakanlık veya onun yetkili kıldığı makam ile İş Kurumu, iş bu anlaşma ile kendilerine düşen vazifenin yerine getirilmesi bakımından doğrudan doğruya iş birliği yaparlar. İki taraf gerekli işlerin daha çabuk yürütülmesine ve lüzumu halinde işlemlerin basitleştirilmesine gayret ederler.
3. Türk Hükümeti Sosyal Bakanlığın veya onun yetkili kıldığı makamın, Türk işçisi almak üzere Türkiye'ye bir komisyon göndermesini kabul eder. Bu komisyonun çalışma masrafları Sosyal Bakanlığı tarafından karşılanır. Bina ve gerekli eşyalar İş Kurumunca temin edilir. İş Kurumu, komisyonun kurulmasında gereken kolaylığı gösterir ve işlerinin yürütülmesinde kendisine yardımcı olur.

Madde 3

1. Komisyon, işveren tarafından isim verilmeksizin hazırlanan iş gücü taleplerini İş Kurumuna verir. Talepler, Sosyal Bakanlık ve İş Kurumunca muvafık görülen bir örneğe uygun olarak, işçilerle ilgili bütün lüzumlu bilgileri, bilhassa işçilerin mesleki vasıflarını, arz edilen işin mahiyet ve devam süresini, kesintisiz ve kesintili olarak ücretleri ve çalışma ile ilgili diğer şartları ihtiva eder. Bu talepler ayrıca işçinin iskân imkânlarına dair lüzumlu kayıtları da içerir.
2. İş Kurumu, taleplerin karşılanıp karşılanamayacağını, karşılanabilecekse miktarını derhal komisyona bildirir.
3. Taleplerin karşılanabileceğinin anlaşılması halinde İş Kurumu durumu ilgili işçilere derhal bildirir.

Madde 4

1. İş Kurumu, kendi usullerine göre, işçi müracaatlarını toplar, işçilerin ilk mesleki seçimlerini yapar ve mesleki vasıflarının arz edilen işe uygun olup, olmadığını inceler. İş Kurumu ilk seçmeyi kazanan talipleri sağlık muayenesine tabi tutar. Sağlık muayenesi sonunda sağlam ve o işe uygunluğu sabit olan talipleri İş Kurumu komisyona takdim eder. İş Kurumu bütün taliplerin açık hüviyet ve mesleklerini komisyona bildirir.
2. Komisyon kendi bakımından İş Kurumunca seçilen taliplerin çalışma şartlarını yerine getirip getiremeyeceklerini ve bilhassa mesleki ve sağlık durumlarının teklif edilen işe uygun olup olmadığını tespit eder.
3. Bu incelemeler sonunda taliplerin işe alınmaları hakkında karar verilir. Bu kararı Avusturyalı işverenler alırlar. Şu kadar ki işverenler karar alma hakkını yetkili kılacakları kimselere veya komisyona verebilirler. Komisyon bu karardan İş Kurumunu mümkün olan en kısa zamanda haberdar eder.
4. Kabul edilen her Türk işçisi için, işbu anlaşmanın ekini teşkil eden, Türkçe ve Almanca olarak hazırlanmış bir çalışma mukavelesi doldurulur. Bu mukavele işverenle işçi arasındaki münasebetleri tanzim eden şartları ihtiva eder. Bu çalışma mukavelesi Avusturyalı işveren veya yetkili temsilcisi ile Türk işçisi tarafından imzalanır ve İş Kurumu ile Komisyonda "Görölmüştür" damgasıyla damgalanır. Komisyon bu suretle tamamlanmış çalışma mukavelesinden iki nüshayı, İş Kurumuna verir. Çalışma mukavelesi ile birlikte işçinin Avusturya'da çalışabileceğini gösteren bir belge de verir.

Madde 5

Komisyon İş Kurumundan ismen de Türk işçisi isteyebilir. Şu kadar ki ismen istenecek bu işçilerin Türk mevzuatına göre Avusturya'da çalışan bir diğer işçi ile akrabalığının bulunması veya işçinin daha önce Avusturya 'da çalışmış olması itibarıyla işverenle şahsi münasebetinin mevcut bulunması şarttır. İş Kurumu, gayri kanuni iş bulma büroları aracılığının işe karışmış olmasından şüphe ederse bu talepleri reddetmek hakkına sahiptir. Komisyon İş Kurumuna işbu anlaşmanın ekini teşkil eden Türkçe ve Almanca olarak hazırlanmış bir formüler verir. Bu formüler, "Çalışma Mukavelesi " Avusturyalı işveren veya yetkili temsilcisi ile Türk işçisi tarafından imza edildikten sonra İş Kurumu ve Komisyonca "Görölmüştür" damgasıyla damgalanır. Komisyon bu suretle tamamlanmış çalışma mukavelesinden iki nüshayı, İş Kurumuna verir, çalışma mukavelesiyle birlikte işçinin Avusturya'da çalışabileceğini belirtir bir belge de verir.

Madde 6

1. İş Kurumu, kendisine verilen iş tekliflerine bağılı olmaksızın, Avusturya'da çalışmak isteyen Türk işçilerinin müracaatlarını bir cetvel halinde Sosyal Bakanlığa bildirebilir. Bu cetveller müracaatçıların hüviyetlerine, mesleki yetiştirme şekillerine, Türkiye'de yapmakta oldukları işlere ve Avusturya'da hangi işe talip olduklarına dair bilgileri ihtiva eder.
2. Bu cetvelde kayıtlı bir işçinin kabul edilmesi halinde keyfiyet işbu anlaşmanın 4 üncü maddesinin 4 üncü fıkrasında kayıtlı belgelerle birlikte İş Kurumuna bildirilir.

Madde 7

Dokuzuncu maddenin 2 ile 4'üncü ve 10'uncu maddenin 1 ve 2'nci paragraflarında sözü edilen çalışma mukavelesi şartları işbu anlaşmanın ekine eklenecektir.

Madde 8

1. İş Kurumu, çalışma mukavelesinin bir nüshasıyla Avusturya'da çalışabileceğini gösteren bir belgeyi işçiye verir.
2. İş Kurumu, Avusturya'da çalıştırılmak üzere seçilen Türk işçilerinin isim ve hüviyetlerini Avusturya'nın Türkiye'deki yetkili temsilciliğine verir. Ayrıca, her işçi için bir iyi hal kâğıdı ile bulaşıcı hastalığı bulunmadığına dair bir belgeyi keza Avusturya yetkili temsilciliğine verir. Bulaşıcı hastalıkla ilgili belgenin resmi bir

Türk hekimi tarafından tanzim edilmiş olması, işçinin bulaşıcı hastalığı bulunmadığının, basil çıkarmadığının, köy veya kasabasında, şehirde oturuyorsa mahallesinde ihbarı mecburi bulaşıcı bir hastalık olduğuna dair ihbar yapılmamış olduğunun belirtilmesi şarttır. İlgilinin bulaşıcı hastalığı bulunmadığını gösteren belge, verilmesine müteakip 14 gün içinde Avusturya hudutlarından girilmiş olması halinde muteberdir. Seyahatin gecikmesi takdirinde, resmi Türk hekiminin muayenesi veya işçinin son oturduğu yerde ihbarı mecburi bulaşıcı hastalık bulunmadığının anlaşılması şartı ile belgenin süresi uzatılabilir.

3. İş Kurumu, işçinin muteber bir pasaport ve yeter bir müddet için gerekli transit vizelerini almasını teminen lüzumlu işlemleri yapar.
4. Avusturya yetkili siyasi temsilciliği İş Kurumu tarafından adları bildirilen işçilere, muteber bir Türk pasaportuna sahip olmaları ve Avusturya Pasaport Kanunu gereğince Avusturya'ya girmelerinin mani halleri bulunmaması takdirinde, Avusturya'ya giriş ve ikamet vizelerini verir. Seyahatin sıhhat belgelerinin itası veya temdidinden itibaren en geç 14 gün içinde yapılması gerekir.

Madde 9

1. Komisyon, İş Kurumu tarafından takdim ve kendisi tarafından kabul edilen işçilerin Avusturya'ya seyahatlerini tertip ve tanzim eder. Komisyon işçilere seyahatlerinde lüzumlu kumanyayı veya bunun para olarak karşılığının verilmesini sağlar.
2. Komisyon işçilerin İstanbul'dan Avusturya'daki işyerine kadar olan seyahat masraflarını ve seyahat için lüzumlu yemek masraflarını işverenin talimatı dairesinde karşılar.
3. Kendi kusuru ile işverene karşı mukavele ile yüklenmiş olduğu vecibeleri yerine getirmeyen işçi Avusturya'ya gidiş ile ihtiyar edilen masrafları tazminle mükelleftir.
4. İşçinin dönüş yol parasının işverence ödenmesi, işçi ile işveren arasında bu hususta anlaşmaya varılmış olması ile mümkündür. Eğer işçi dönüş yol parasını kendisi ödeyecekse, işçi ile işveren arasında dönüş için lüzumlu paranın, çalışma müsaadesinin sonuna kadar taksitler halinde ücretlerinden kesilebileceğine dair bir anlaşma yapılması da mümkündür. Kesilen meblağ, işveren ve işçi tarafından imzalanan bir selahiyetname ile çekilecek bir şekilde bir tasarruf hesabına yatırılır.

Madde 10

1. Türkiye'den iş gücü talebine ancak bu anlaşmaya göre tanzim edilecek mukavele ile Türk işçisinin de Avusturya'da aynı işyerinde çalışan Avusturyalı bir işçi gibi aynı ücretle ve çalışma şartları ile çalıştırılacakları sabit olduktan sonra tevessül olunur.
2. Çalışma ve sendikalaşma hakları ile sağlıklarının korunması bakımından Türk işçileri Avusturyalı işçilerin faydalanmakta olduğu haklardan faydalanır ve aynı himayeyi görürler.
3. Avusturya yetkili makamları yukarıda kayıtlı hususlara riayet edilip edilmediğini ve mukavele şartlarının Türk işçileri bakımından yerine getirilip getirilmediğini incelerler.
4. Esas mukavenenin bitiminde, Türk işçisi seçeceği herhangi bir işverenle, Avusturya'da yabancı işçilerin istihdamına dair mevzuata uygun olmak şartıyla, yeni bir mukavele imzalayabilir.
5. Ayrıca, Türk işçileri çalışma mukavelesinden doğacak ihtilaflardan dolayı, iki memleket arasındaki 22 Haziran 1930 tarihli Anlaşmaya dayanarak ve bu anlaşma sınırları içinde Avusturyalı işçiler gibi yetkili Avusturya Mahkemelerine ve Avusturya İdari Makamlarına müracaat edebilirler.

Madde 11

Türk işçileri, aynen Avusturyalı işçiler gibi, mecburi sosyal sigortaya tabi olurlar.

Madde 12

Türk işçileri çalışma ile elde ettikleri paralardan biriktirdiklerini serbestçe Avusturya Şilini veya diğer konvertibl döviz olarak Türkiye'ye transfer ettirebilirler.

Madde 13

Sosyal Bakanlık Türk işçilerini kendilerini ilgilendiren konularda bilgi vermek amacıyla, bir muhtıra hazırlar. Bu muhtıra esas olarak; İş piyasası durumunu, genel işçi alma ve çalıştırma mevzuatını, Avusturya'daki çalışma ve hayat şartlarını, ücretleri, vergileri, sosyal sigorta ve iş hukuku ile ilgili önemli mevzuat gibi esaslı kayıtları ihtiva eder. Sosyal Bakanlık bu muhtırayı Türkçe olarak İş Kurumuna verir ve yapılacak değişikliklerden bu Kurumu haberdar eder.

Madde 14

1. Türk makamları, İş Kurumu aracılığı ile Avusturya'ya gönderilen Türk işçileri ile bunların aile efradının her an ve formalitesiz olarak Türkiye'ye dönmelerine itiraz etmezler.
2. Viyana'daki Türk siyasi temsilciliği, Avusturya İçişleri Bakanlığının talebi halinde, Avusturya kanunları gereğince haklarında sınır dışı edilme kararı alınmış olan Türk işçilerinin derhal Türkiye'ye dönmelerini sağlar.
3. Diplomatik yoldan yapılacak talep üzerine, Türk makamları, Avusturya Sosyal Yardım Müesseselerine külfet teşkil eden işçilerin Türkiye'ye dönüşlerini temin ederler.

Madde 15

1. Sosyal Bakanlık ile İş Kurumu, işbu anlaşmanın uygulanmasında gerekli tedbirleri almak üzere, kendi yetkileri çerçevesinde anlaşılır.
2. Her iki memleketin yetkili makamları ile birlikte, Sosyal Bakanlık ve İş Kurumu, işçilerin mesleki ve sıhhi seçimleri, çalışma mukavelesi, pasaport ve müsaade belgesi ve Avusturya'ya giriş işlemlerinin mümkün olan en kısa zamanda yürütülmesine dikkat ederler.
3. Avusturya'daki Türkiye Büyükelçiliği, işbu anlaşmanın uygulanmasından doğabilecek şikayetlerini ilgili Avusturya makamlarına iletmek üzere diplomatik yoldan Sosyal Bakanlığa intikal ettirir.

Madde 16

1. Her iki hükümet, tarafından her birinin seçeceği en çok beş üyeden meydana gelecek bir Karma Komisyonun kurulmasını isteyebilir. Her iki tarafın delegasyonu lüzumlu gördüğü sayıda uzman bulundurabilir.
2. Karma Komisyon Sosyal Bakanlıkla İş Kurumunun bertaraf edemedikleri tatbikat güçlüklerinin giderilmesiyle meşgul olur. Lüzumu halinde her iki hükümete tekliflerde de bulunur.
3. Karma Komisyon, Avusturya'da Türk işçilerinin çalıştırılmaları ile ilgili genel konuları da ele alabilir ve gerekirse incelemelerinin neticesine göre her iki hükümete tekliflerde bulunur.
4. Karma Komisyon, teşkilatını ve çalışma usullerini kendisi tespit eder. Avusturya'da veya Türkiye'de toplanır.

Madde 17

Anlaşma belirsiz bir süre için kararlaştırılmıştır. Akit devletlerden her biri üç aylık bir ihbar süresine riayet etmek şartıyla anlaşmanın feshini ihbar edebilir.

Yukarıdaki hususların belgelenmesini teminen her iki akit devletin temsilcileri işbu anlaşmayı imzalamış ve mühürlemişlerdir.

İşbu Anlaşma ikisi Almanca, ikisi Türkçe olmak üzere dört nüsha olarak Viyana'da 15 Mayıs 1964 tarihinde tanzim edilmiş olup her iki metin de aynı kıymettedir.

NOT: Sözleşmenin Almanca ve Türkçe yazılmışına bu internet sayfasından ulaşılabilir. https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblPdf/1964_165_0/1964_165_0.pdf,
(Erişim Tarihi: 25 Kasım 2021)